

~~25 to 8 2~~

i1854583

6124-39

BIBLIOTECA.
UNIVERSITARIA
DE
GRANADA

EMINEN.^{MO} ET REVER.^{MO}

P R I N C I P I

IOANNI BAPTISTAE
CARD. PALLOTTO

CAROLVS FRANCISCVS DELVCA FEL.

Vidquid Lauretanæ Virgi-
nis titulum præfert, tibi
iure debetur E. P. qui Vir-
ginis corde viuus, Virgi-
nis amorem spiras; & qui
dignitate Regibus æqui-
pararis, præstita Reginae
Cælitum seruitute, Regibus antecellis, & re-
gnas. Regio planè corde, grandium ope-
rum, & Imperio terrarum capacissimo, Prin-
cipum, & Regum dominaris in cor. Nun-
quam ad publica commoda non actuosus,
nusquam non par rebus ac tibi, misericordi,
ac seuera iustitia Præfecturam Urbis exerces:

vt Ecclesiastica spolia colligas in Lusitania, spoliari sæpè vita non times: Pontificis à latere Legatus Ecclesiæ iura impenetrabili constantia tueris in Germania: Ferdinandi II. beneuolentiam non adulatione aucupatus sed virtute; non diuitijs auctus sed amore populorum; in ipso Septentrione ambitus, quæsitus, & prænsatus à purpura; non corporum victor sed animorum, Romam redis vt triumphes. Hinc in purpura referens operosam ignis naturam, obis legatione Ferrariam; & quam impleueras fama tui nominis, impensis tuis imples annona. Quid? quòd factus omnibus omnia, te impendis omnibus; tui copiam omnibus facis: sanctissima in Vrbe comitia, quæ de Regularium causis habentur, conuertis in theatra prudentiæ tuæ: D. Augustini familiæ patrociniū geris: religiosorum controuersias auctoritate dirimis & consilijs: amplissimis Romæ finibus non definitus, Solis instar Orbem terrarum sparsis muneribus peragras & ardore Pietatis: Bononiæ Seminarium sapientia tua tutaris, &

re-

regis : omnem Piceni Prouinciam , singulof-
que Prouinciæ viros humanitate complecte-
ris & beneficijs : remotiffimas etiã regio-
nes , tuis olim vel legationibus vel itineribus
illuftratas , Romæ fedens , negotiofa caritate
percurris ; tuoque cordi , de illarum ciuibus
benemerendo , coniungis ; quorum nonnullos ,
exemplis tuis & doctrina ortos & altos ad Fi-
dem , auro quoque alis ad vitam . Et in tanta
negotiorum fibi fuccedentium vertigine , eius
inftar Intelligentiæ , quæ cæli fedet ad cardi-
nes , adeo in Lauretana Domo , tuo velut in
cælo , quiefcis , vt ibi videaris agere quod agis ,
& federe . Ad hanc pertinaci podagra lecto
affixus curis volas & votis : ad hanc morbo
folutus excurris : hanc donis cumulas : in hac ,
dum cæleftia per folidos dies meditaris , ru-
fticaris vfque ad delicias . Huius cultum &
amorem Romæ , hoc eft in Mundi corde ,
succendis ; vt hinc in cætera Regna , ceu ca-
lor in membra , percurrat . Hic fupplicationes
inftituis & ordinas , quibus podagra licèt re-
luctante , inclementi fæpè cælo , nudo capite ,

interesse non dubitas magna pompæ solemnis
appendix, motusque non tam gressibus, quàm
amore: hinc Lauretanam Domunculam in-
genti machina, artis ne an pietatis miraculo,
repræsentas: hinc eius nomini Tempora condis:
hinc eiusdem laudes singulis annis in Grego-
riano Lyceo, singulis mensibus ad purpura-
torum Patrum coronam recoli iubes in Tem-
plo. Igitur quando Virginem Lauretanam
adeo geris in oculis & in corde; patere meum
quoque de illa carmen tuo prodire sub pa-
trocinio, quod, si minus laurea poësis, lauro
certè Lauretanæ Virginis gaudet ornari. Ex
agresti poëta regalis est partus, quia de Regina
Cælitum Virgine. permittite ut more Græco-
rum Regum tua nascatur & lucem videat in-
purpura. Non mollis est suavis ac lævis, sed
pilosus villosus ac planè rusticus: sed ut in-
veteri quondam Tabernaculo, sic in Domo
Lauretana, quod est Tabernaculum Dei cum
hominibus, non malè fortasse iungetur villus
& purpura. Vale, & Christianæ Reipublicæ
bono diù viue.

Argumentum, & totius operis Oeconomia.

IRGO parens Apostolis in vnum mirè collectis patriam Domum moritura, commendat. Illi post eius obitum, ab Angelis dedicationis ritus edocti, virginalè Cubile sacrant in Templum. A Tito Palæstina post aliquot lustra, vastatur, Sacra Domo tamen intacta; quam, reddita tandèm Religioni pace, Constantini Mater inuisit, Temploque splendide includit. Per Arabes Syriam inuadentes turbatur iterum pax; sed Sanctorum virorum ad sacra loca peregrinantium pietas non tardatur; donec aleâ bellorum ancipiti iactata, diù recuperandæ Palæstinae spes, supremâ tandem Ptolemaidis clade profligata penitus est. Ea propter Nazarenæ Domus hospita beata Mens, cui à pacificandis mortalibus Paciferi nomen est inditum, illam asportare deliberat in Europam. Quatuor anni tempora, Venti, Vnda, Elementa, Sidera deposcunt sibi Domus vehendæ negotium: sed dum beatis Mentibus ambita diù cura mandatur, inter Gabrielem & Michaëlem oritur controuersia. Contendit alter è Palæstina non esse dimouendam; vt dilecta Deo quondam Regio, mala inter extrema, hoc saltem solatio non careat, & tam periculosi difficultas itineris æstimationem augeat in Peregrinis & meritum: Alter verò transferendam asserit in Italiam; vt in gente bellicosa bellica Domus Castrum sit, & salutarium arena bellorum. Euictâ denique à Michaële causâ, itineris apparatus, & illustis comitatu siderum pompa disponitur. Potiores in Triumpho par-
tes

tes sibi vindicant Angeli; quorum minores acies scuta
præferunt, in sculptis Sacræ Cellæ miraculis insignita :
Michaël verò , Gabriel , Raphaël , & Uriel eius quatuor
angulis pennata dorſa ſubiiciunt , iterque canendo le-
uant . Michaël , ſiue , quis vt Deus , deiectum hac in
Sede Luciferum ; Gabriel , ſiue , fortitudo Dei , corporati
Verbi factam in Brachio potentiam ; Raphaël , ſiue
medicina Dei , morbos mortemque Lauretanæ Virginis
ope depellendam ; Uriel , ſiue , ignis Dei , exhibita ibi
caritatis portenta decantant . Pacifer Angelus , virginali
domo deuectus , ab vrbe Nazareth egreſſus , cognomi-
nem ſibi Hieroſolyman , dum pertranſit , eius ſcelera
detestatur , lamentatur excidia ; Lucifer aëreas Potesta-
tes , excitata in aëre tempeſtate , contra Paciferum & ſo-
cios obarmat : ſed à Michaële victus , mole Domus atteri-
tur ; & iter ad mare Superi proſequentur . quos incubare
ſibi Mare dum videt , enixè rogat , vt ſuas in vlnas onus
cæleſte deponant . exauditur ad tempus , & imminente
Adriaticis vndis in monte Terfactum inter & Flumen ,
Dalmatiæ oppida , ſua illi Caſtra metantur ; Deiparæque
admonitu , & miraculis agnoſcitur aſportatæ Cellæ mi-
raculum . Cum Antiliſite ciues accurrunt ; Amorem ,
Timoremque ſtare pro foribus vident ; deterrentur ;
mox inuitantur ; ſubeunt limen , ſupplicesque veneran-
tur , & colunt . Poſt quadriennium non torum , irritatus
ciuium ſuperbia vaniſque ludis , ſtatuit Pacifer ex Illy-
rio demigrare , ſuoque aduentu graſſata diù in Italia
bella componere . Præmiſſis ad terrorem ſignis , tan-
dem migrat . Remanet ad ſolatium cæleſtis Amor ; & ,
Dalmatis vbertim lacrymantibus , ad ſuæ ſonitum ci-
tharæ in ipſis Sacræ Cellæ veſtigijs conſimilem ædem
B. Virgini miro excitat artificio . Inde Meſſanam citato
volatu feſtinat , vt in præxima Italiæ vrbe ſub ſpecie

Columbæ Templum magnæ Matri designet ac ponat,
ideam vicini muneris & argumentum. Interim cum,
Sacra Domo Pacifer Italiam ingreditur à Guelphis Ghi-
bellinisque, quorum factio narratur, diù miserèque con-
cussam. Dum hæc ita Regio distrahitur, & Nazarena
Domus ad Picenum propius accedit, abscedit à Ponti-
ficatu Cælestinus; cuius fugâ Roma turbata, dum Or-
bem peragrat, vt inueniat, ac reuocet; sedenti denique,
plorantiq; in solitario Laureti monte Cælestinus apparet,
eamque solatur, Dei ac Virginis promissâ Domo; quam
futuram prædicat Sanctissimorum Pontificum Semina-
rium, qui, præpagato Cælitum Regina cultu, sui quo-
que desiderium, & Romæ Imperium implerent. Aman-
tissimi Pastoris ad promissâ dum Roma cor & oculos
eleuat, Sacram Ædem venientem videt è mari; salutat;
& de genu gessiens adorat. Promos toto trunco ramos
vicina silua defleat; Pastores quid sit addubitant, &
pastorali carmine plura disceptant. Discordia interim
è Germania quassata bellis, Italiam, sedem suam, repe-
tit onusta spolijs, & cruenta. Ex Anconæ iugo dum
latè cuncta circumspicit, miratur ridere cælum, omnia
filere. Exploratura rem vndique, Recinetum volat.
Visa Sacra Domo, sed non Pacifero, qui consulto late-
bat in nube, timet; vltimum sibi præfagit exitium;
animum tamen non ponit, sed conuertit ad fraudes.
Ad Anconæ montem reuersa, vt suo pellat è regno pe-
regrinam Domum, Auaritiam, & Inuidiam cum socijs
Dolis vocat è Tartaro. Induit Auaritia suis cum Satel-
litibus latronum vultus: siluam, vbi Cella confederat,
latrocinijs infestat, & solitudinem facit. Pacifer iniuriam
ex arte dissimulat; discedit, floresque perpetuos occu-
pata linquit in area; quos dum Discordia conculcat, in-
enses ac tela vertuntur, quibus illa cruentatur, & stimu-
latur

latur ad rabiem . In colle duorum fratrum stationem ,
facit . Ut hinc etiam submoueatur , sub dolosa beata-
rum Mentium persona , alterum fratrem Inuidia , alte-
rum Auarities inuadit : suspiciones , metus , ac odia
ferunt , specie boni personata . In atma insitus furor
erumpit : sed dum sacrum Limen cruore respergunt ; tor-
pescunt brachia , atque amplius arma non apparent .
Excubitor Angelus digladiantes ense terret ignito :
Tartari fraudes aperit , vicinumque pronunciat violatæ
Cellæ discessum . Dum se fratres amplexibus , illam
ofculis petunt , sanguinolento migrat è solo , lento sed
gradu . Gradientem illi sequuntur ; lymphatique ti-
more , ne cæleste ab Italia munus auferatur , dum discur-
runt , auditis in via Michaëlis & Gabrielis vaticinis
cantibus , luctus abstergunt , & lacrymas . Michaël enim
stabilem canit in Piceno S. Cellæ stationem ; donec in
ultima Mundi periodo igne in omnia bacchante consum-
pta , rursus à Sole non amplius opaca sed lucida reparetur
(quod tamen aliaque similia poëtice dicta velim non hi-
storice) Gabriel artes omnes ad eam ornandam , popu-
los omnes ad eandem muneribus cumulandam præ-
cinit accessuros , largitoresque recenset ac dona , donis-
que largè repensa à Virgine beneficia . Vbi ventum
Lauretæ ad Collem , atque adhuc pendet Domus in aëre ,
innumeri è Cælo Cælites & pueri confluunt ab Herode ,
interfecti cum lauri furculis , quos è cælesti Villa transla-
tos intimo abditoque Laureti serunt in monte , facturos
coæuis pueris umbram è vita cum prima labe sublatis , &
post vniuersale Iudicium ea terrestris cæli vireta culturis .
Septempedanis è montibus spectatura suam Domum ,
adeft cum Cælitum cœtu Virgo Regina : iisdem prædicat
cælestem Picenorum Sanctorum familiam suæ cultui
Domus addictam futuris sæculis propagandam . Rebus

ita compositis , Pacifer Angelus sui socios itineris allo-
quitur, & laudat . Mouendas deinde à Discordia machi-
nas timorum bellorumque commemorat, vt ab Italia,
sua cum Regia , Regina Pax abigatur ; cessuraque
omnia Lauretanæ Domus , & Italiæ totius, tandem sub
Alexandro Septimo quiescentis, in gloriam . Post hæc
sua singulis præmia rependit , & Cæli Terræque plausu
Nazarena Domus , vectorum Cælitum ab alis humerif-
que deposita , in via Lauretæ militari , sede fundatur
æterna .

AD LECTOREM.

Vranda proles à parentibus est, à quibus genita. Mentis effœtæ partum excipis: si mancus est, caue ne laceres. vel, vt reformes, amicâ lambe linguâ, vel desere. Virginis titulum præfert: Virginis ex amore conceptus est: hoc se nomine tuetur ac protegit. Miphiboseth pede claudus vtroque, quia regio natus erat è sanguine, Davidis adrepsit in gratiam. Cum aliquot abhinc annis Rhetoricam Romæ docerem, Eminentissimi Cardinalis Pallotti cultor pietatis, avidusque præsentia, nonnulla descripsi hoc super argumento non tam poëmata, quàm dissectæ membra poësis; quæ cum literaturæ politioris in Præfectura maiori cum otio recognoscerem, ea quoquo modo colligere simul, & augere venit in mentem. Sed, cum ab ipsa claudicauerint genitura, soccos addere potui, non sanitatem. Habebis ergo multa quæ carpas, & præsertim epici carminis grauitatem, argutijs frequentissimè delumbatam, membra inconcinna, & longè ductis episodijs inæqualia, narrationes beatarum Mentium, prædictionesque fortasse iusto longiores. Vt vt se res habeat; nullum sine defensore crimen, nulla est sine amatore deformitas. Liberaliter argutijs indulgi; vt genio meo, & seculi palato seruirem: beatas Mentis, licèt vno breuique mentis obiectu colloquantur, plura tamen minutè vel referentes, vel prædicentes induxi; quia totam ferè Lauretanam historiam, metri numeris astrictam, non seiunctis à corpore Spiritibus, sed tibi per illas in animo erat exponere, quæ cum hominibus more vtuntur humano. Ad episodja denique di-

uerti; sed vt bella, alijs fortasse poëtis intentata, non sine aliqua occasione, percurrerem: aliquot cecini Palæstinæ certamina; vt ad vltima deuenirem, quibus & Regio tota penitus concidit, & Nazarena Domus abscellit: primos attigi Ecclesiæ Romanæ turbines, & hoc primo propagatas è semine Ghibellinorum, Guelphorumque factiones; quia suo illas aduentu peregrina Cella compressit: Constantinopolis excidium repræsentauit; quia totius Italiæ ruina, ex eo certissimè deuoluenda, implorata Lauretanæ Virginis ope, depulsa est: nonnullorum Sanctorum gesta recensui, quia omnes ex eadem Domo duxere vel vitæ vel salutis auxilia. Quid? si authoritate Principum Poëtarum ipsa epifodia defendo, crebrò vsurpata, latè producta? Fallor, nisi, quidquid præter epifodia in magnis eorum poëmatibus est, gemino disticho geminum epigramma concludat? Non diffiteor nostra esse longiora, & lectorem ab historiæ, vel fabulæ vniuersitate longè seducere: sed huius voluntariæ culpæ veniam dabis, vt spero, si maneat id in re nostra: dare me tuæ mentis ad tribunal non epicum, carmen, suis numeris, absolutum, non heroicam viri virtutem, actione vna, vel multarum consonantia definitam, sed inclytam miraculis Domum, quacum terra marique vagante, & diuersa in loca diuertente, vagari volui, digredi, peregrinari. Et vt omnem præcidam penitus ansam criminandi, voca, si placet, Saturnum, carmen, hoc est secundum, & multa hinc inde completens; antiquum nomen, sed recentissimè à doctissimo Petauio in titulo sui carminis vsurpatum. Poëseos errata rerum varietas, & multiplex eruditio fortasse compensabit; quam vt à fabula secernerem, vt plurimum, nomen authoris eam attestantis apposui: item infinita penè descriptionum seges & formularum; quam vltro

volui luxuriari, vt tyronibus in hac arte dicendi suffi-
cerem vbertatem. Quòd si me satis hæc non absoluunt;
à seueritate censuræ ad tuam prouoco, lector, humanita-
tem. Si excludis, appello ad Virginem, cuius si ego ipse
poëma sim, vinctum non metri legibus, sed caritatis, om-
ne tuli punctum; nec tanti facio peccasse in carmine; dum-
modo illi, quæ veræ Sapientiæ Mater est, & Amoris di-
mini Poëma, benè composito placeam in corde.

Imprimatur si videbitur Reuerendis. P.M.S.P.

O. Ep. Patracen. Vicefg.

*Ioannes Rhò Prouinciæ Romanæ Societatis Iesu
Præpositus Prouincialis.*

CVM opus quod inscribitur Iter Lauretanæ Domus
à P. Carolo Francisco Deluca nostræ Societatis
Sacerdote compositum aliquot eiusdem Societatis
Theologi recognouerint, & in lucem edi posse proba-
uerint (potestate nobis facta ab admodum R. P. N.
Gosvino Nickel præfatæ Societatis Generali Præ-
posito) facultatem concedimus, vt typis mandetur, si
ijs ad quos pertinet ita videbitur, cuius rei gratiâ has
litteras manu nostrâ firmatas nostrique officij sigillo
munitas dedimus. Romæ 1. Maij 1657.

Ioannes Rhò.

Imprimatur,
Fr. Raimundus Capisuccus Ord. Præd. S. P. A. Mag.

ITER LAVRETANÆ DOMVS

LIBER PRIMVS.

ARGVMENTVM.

Placatus Palæstina Deus septem Angelorum sibi adstantium è numero nobilissimum eligit, cui & PACIS nomen, & pacis administranda prouinciam, & Sedem Imperij in Sacra Nazarethi Domo designat. Hanc ille cum choro virtutum adit, & incolit; donec, ortis in Syria subinde bellis, meditatur inde discessum. Hæc per episodium bella narrantur, ducto initio à morte B. Virginis, que moritura suam Apostolis Domum commendauit.

NAZAREIS auulsa iugis, vigil addita custos
 Italiæ regnis MARIÆ Domus, Aula Tonātis,
 Per terræ, cælique vias, pelagiq; per vndas,
 Aligerûm pennis ad fœdera peruolat Orbis.
 Hoc mihi carmen erit; quo non salientia Thebis
 Mœnia, sed Martis figam in ceruice rebeli
 Castra Dei, quibus in Bellum Pax bellica pugnat.

Aëris arua nouo dimensa, Domuncula, motu,
 Te votis, te corde sequor: nam Virgo volatum,
 Quo volat illa, docet; geminas dum concutit alas
 Odryfio procul à colubro, qui Regna Sionis
 Alligat amplexu, fraudumque volumine cingit.

Claudite Pierides Helicon, viretaque Pindi
 Claudite: Pinde volans, cortinaque Apollinis, Ædes
 Paruula diuini, facili me dirige cursu,
 Et vatem Aligeris, musis melioribus, adde.
 Non audita prius da pandere monstra: profanis

A

Quæ

*Data sunt
 mulieri ala
 dua Apoc.
 c. 12.*

Quæ vis immotam, Solymæ dimouerit oris,
 Verrere & aëreum sine remige iusserit æquor,
 Naturâ trepidante, Erebique vlulantibus antris.

Postquam fidei victor Capitolia Mundî
 Rex Superûm tenuit trabeatus corpore; & astris
 Addidit ardorem diuini Sanguinis æstu,
 Cæde parentauit cruciati Numinis iræ,
 Incubuitque sibi, scelerum sub pondere, Idume,
 Græde decus quondâ, magni modò nominis vmbra.

*Post Christi
 ascensum di-
 ruta Hieroso-
 lyma.
 Deus dirute
 Hierosolymæ
 miseretur.*

Cædibus at saturo Pietas diuina Furori
 Opposuit sua tela. iubet post fata cadauer
 Seruari Solymæ extinctæ; rursusque foueri
 Non vitam, sed vitalis vestigia flammæ.

Quin etiam vt noto tetigit cor Numinis igne,
 Arsit amor, doluitque suæ decora omnia gentis
 In glebas confusa videns, æquataque campis.
 Auersor scelus, inquit; amo, quos ardor Auerni
 In scelus extimulat. sic vulnera, mitis in ægrum,
 Pæonius referat senior, telique latebras
 Cuspide rescindens, iras accendit amore.

Dulciter irascor: lacrymas, non sanguinis vndas
 Ducere verberibus cupio de corde nocentum.
 Supplicijs doceo fontes, & commodo pœnas,
 Vt mihi se reddant. hæc ille; & mitior ensem
 Deponit, vocat Aligerum, quo nullus Olympo
 Numinis è vultu maiores haurit amores.

Pro pennis agitât flammâs: sunt lumina flammæ,
 Labra, genæ, crines; sunt dulcia fulmina voces.

*Angelus è pri-
 moribus cui
 nomen Pacifer
 ad Christi so-
 lium adstat.*

Si loquitur, tonat igne; gradus si promouet, ignes
 Seminat, & Solem calidis fulgoribus vmbat.

Quâ Verbû sedet Omnipotens, & sanguinis ostro
 Purpurat humani; dextramque Parentis auito

Occu-

Occupat imperio, vigil excubat ille, Tonantis
 Armiger & miles, cui tela ministrat Amoris.
 Hunc Pater Aligerum Nato dedit, Æthera postquã
 Ingressus, terras æternã in fœdera, ad aram
 Pectoris, ad flammam stabiliuit ritè paternam.
 Hunc, circumfuso volitant dum milite bella,
 Atque odijs homines certant, iubet ire per Orbem,
 Numinis & flammis bellorum extinguere flammã.
 Ipse sinu Pacem portans, per regna, per vrbes
 Procurrit, caroque oneri timet. omnia pacat,
 Si molles aditus Pax inuenit: arma, facesque
 Huius ad aspectum migrant in sceptrã; tumultus
 Vertitur in Pacis, modulantis carmina, plausum.
 Aëra si tranat, cælo sol vectus aperto
 Lucis ob inuidiam detruditur umbra sub ymbras;
 Cæli lingua filet turbati fulmen; & omnis
 Aura serenatur: Si permeat æquora, ponunt
 Bella Noti: campos si peruolat, omnia rident
 Floribus arua nouis: si pennas flectit ad vrbes,
 Pectora mitescunt; succedunt otia bellis.
 Aliger è CHRISTI folio telluris ad oras
 Dum Pacem defert, quino de vulnere natam,
 Millia vulneribus fert oscula, & inde nitores
 Ebibit & flammã; Pacemque cruoris alumnam
 Extrahit amplexu; quo lætus pondere, cursus
 Corripit, & ventis, & fulminis ocyor alis.
 Dum maturat iter, secat arcum in nube serenã,
 Et florum nimbis & roris depluit æther.
 Ille refert Pacis mores; gerit orã, colorem,
 Pacis & ingenium. Superùm Rex inde vocauit
 Aligerum Pacis; quia flumina pacis inundant
 E CHRISTI corde, obsequio famulantis Ephebi.

*Eius munus
 pacificare Or-
 bem terrarũ,
 & partem
 Christi san-
 guine pacem
 conseruare.*

*Pacem, quam
 defert, haurit
 è Christi vul-
 neribus.*

*Christi ad An-
 gelũ imperiũ,
 & vox.*

4 ITER LAVR. DOMVS

Ergo hunc demissas vt vidit sistere pennas
 Ad folium, sic alloquitur . Fidissime nosti,
 Et legis in nostris, descriptum sanguine, membris,
 Altius & clavis cælatur, Pacis amorem .
 Hæc nostri soboles cordis, fata vulnere, pœnis
 Alta meis, sudore, oculis, & rore cruoris .
 Huic postrema dedi pallentibus oscula labris :
 Hanc Crucis in cunis excepi; atque otia curis,
 Gaudiaque è nostro iussi libare dolore :
 Hanc medio nunc corde parens amplector, & vnus
 Arceo, quis totum cum cælo metior Orbem .
 Hanc tibi credo, animi pignus : tecum illa, fugatis
 Nubibus armorum, communi nomine regnet .

*Christus An-
 gelo Paciferi
 nomen impo-
 nit, & pro re-
 gia domo, illi
 destinat do-
 onunculam
 Nazarenam.*

PACIFERVM Populi, & Reges, teque omnia latè
 Regna salutabunt. arbor, quam pascitur ignis,
 Atque suâ vestit formâ, sic ignis ab igne
 Dicitur. ardenti vectabis pectore Pacem ;
 Et faber igne tuo ferrum conflabis in aurum,
 Seculaque ex auro cudentur. Nunc age; pectus
 Suge meum, Pax quo roseis exuberat vndis .
 Pax eris, Aligeri mutato nomine. perdunt
 Nomina sic fluuij, pelago dum labra propinquant .

Aliger admouit lateri os. hinc protinus ardor
 In vultus, inque ora fluit : flamma ipsa quietem
 Irrequieta pârit. resonant cæli atria Pacem :
 Nescio qua tellus dulcedine gestit : Auernus
 Insoliti luctus demergitur incremento .
 Pacifer, efferuet dum flumine Pacis, in omnes
 Pectoris è latebris incendia iactat amoris .
 Mox CHRISTI redit ad folium, pedibusque beatis
 Oscula mille premit, flammisque recentibus ardet .
 Olli Rex Superâ surgenti, talia mandat .

Vade :

Vade: Palæstinis gete scepra vicaria regnis,
 Rex vbi pro scepro clauos in Tartara moui,
 Et Cruce regnaui. tecum Pax roscida nimbos
 Inde voluptatum spargat, quâ vulnere pectus
 Immaduit nostrum, curisque impalluit atris.
 Nazarei surgit Domus alto in culmine montis,
 Aligeris dilecta Domus, Dominoque superba,
 Parua situ, sê magna tamen maiorque; supernis
 Inuidiosa plagis, totoque capacior Orbe.
 Non hæc marmoreis consurgit in astra columnis;
 Non minitatur apex cælo; non fulgurat auro.
 Temnit opes, opulenta Deo; fulcitur Olympo;
 Lumine inardescit virtutum. hanc diues Egestas
 Condidit; æquauit superis Demissio; nodis
 Iunxit Amor lapides arcanis. ostia seruat,
 Innocuasque iacit metuenda Modestia flammæ.
 Stant puræ circum Charites, postesque coronant
 Floribus; è superis quos Gratia colligit hortis.
 Dulcia parthenij stillant opobalsama muri;
 Exundantque voluptatum per limina riuu.
 Hæc mihi prima fuit sedes, dum missus ad Orbis
 Imperium, census in Paupertate locaui;
 Omniaque in nihilo stabiliui. Nudus ad aram
 Hanc Deus accessi, scelerati victima mundi;
 Eluio postquam scelerum terram obruit omnem.
 Hanc super affulsit bona flamma, & filia Pacis
 Iris; vt Armeniæ præcinxerat aurea montes
 Luce nouâ quondam, pluuijs post perdita nimbis
 Tecta virum, sparsoque mari post obruta regna.
 Alitis in morem niuæ superadstitit Ardor
 Et meus, & Patris, mea Spiritus aura, Patrisque,
 Perflabatque alis incendia; totaque in ignes

*Nazarena
 Domus laus.*

*S. Domus post
 scelerum di-
 luuium Ara
 pacis illi simi-
 lis, quam Ar-
 menie in mō-
 tibus Noemis
 erexit.*

*Olim fœdus
igne fiebat ex
Virg. lib. 12.
& alijs.
In Nazarena
Domo Dei
Verbum San-
cti Spiritus in
umbratione
Conceptum.*

Victima feruebam, Cruce denique consumenda.
His Pacator Amor flammis dum fœdus alebat,
Lumine inumbrabat fœcundæ Virginis aluum,
Septa Pudicitia, superi compendia Regni.
Ergo age pernices molire per aëra cursus
Pacifer, & nostris succede Penatibus. arma;
Arma inimica mihi, superisque inuisa theatris
Inde fuga: sceleris, Bellum inde faceffere, partum
Imperio metuende iube. Sit grandior arce
Sidereâ turris, diuina Domuncula; Pacis
Sit munimentum; sit inexpugnabile vallum.
Quòd si Asiæ finès, pacataque regna Sionis
Mars ferus inuadet, pugnacique otia ferro
Dulcia diuellet Solymæ florentibus agris,
Robora sufficiam, facilesque Penatibus alas;
Aëris vt certis per suda volatibus errent,
Inquirantque nouas sedes; vt crimina terris
Mole sua, sparsique premant incendia belli;
Mota vbicumque noui ponant vestigia cursus.
Sic Domus in currum peregrina migrabit, & Orbem
Ardua prodigijs implebit, sydera votis.
Dixerat Omnipotens, volucrique citatior Euro
Pacifer ima petit, quà cœlitis alma Parentis
In patrio florens se Cellula colle supinat.
Affusæ Superûm numerosis cœtibus alæ
Expediunt cursus, & nabilia. cantibus Æther
Attonat; & lituis citharisque admurmurat echo.
Dum se castra mouent, Pacis fremit vndiq; nomen.
Pax, memorant, sudata armis, & vulnere, salue,
Quam Pietas enixa DEI; sed prodiga fœtu
Fudit in amplexus hominum, Superûmque. Virago,
Eluctata per arma, subis cœlestia reptans

*Pacifer ad
Nazarenam
Domum de-
scendit.
Angeli Paci-
feri Comites
Pacis laudes
cantu conce-
lebrant.*

Mœnia . tu folium, cæli super ardua ponis ;
 Et pede tellurem dum proteris , otia florent
 Sub pede fanguineo ; cruor aret, & impia torpent
 Prœlia ; suspirat fracto Bellona flagello .
 Tu Mundi risus, quem Numinis vnda cruenti
 Læta colorauit : tu labilis vnda bonorum
 E torrente voluptatum, quo mergimur, imam
 Guttatim perfundis humum ; sed flumine largo
 Arua superna rigas . miseram tamen vnica terram
 Gutta licet roret , beat vnica guttula terram .
 Ex hac lætitiæ Sol exerit aureus ortum ,
 Præcipites ceu Phœbus equos, cutrumque sonantem,
 Fronte diem referens, è marmore ducit Ibero .
 Mergitur hac mœror; dolor occidit; ora voluptas
 Explicat : illecebris veniunt solatia castis .
 Hac floret Virtus; regnat Sapientia, regnum
 Quæ Virtutis habet fundatum corde . Sorori
 Iungitur , vt Soli radius . Sapientia Veri
 Forma, Boni Virtus . micat illa : hæc ardet. honoris
 Fons immortalis rutilo fluit vtraque fluctu ;
 Vtraque imago DÆI, sæcundâ mente vibrantis
 Flumina flammaram, communis & æquora lucis .
 Altera mente venit : calido venit altera corde ;
 Innectuntque manus manibus; parilique labore ,
 Nil brene molitæ , æternis dant carbasa regnis .
 Has ligat amplexu dum Pax , efferuere campis
 Cernuntur Sophiæ Iuuenes . & condere mella,
 Ingenij sudata fauis, & rore pudico .
 Ora sonant Phœbo : gaudent heliconide lymphâ
 Partheniæ Musæ, sædo non Cypridis æstu ,
 Spumea quæ pelago generata, in carmina fordes
 Egerit, & spumas, tempestatesque pudoris .

Pacis effectus.

*In pace re-
gnat Virtus
& Sapientia.*

*Florent artes
ingenuæ præ-
sertim .
Poësis .*

Philosophia.

Altius a surgunt mentes . arcana latentis
 Naturæ indagant: quærunt primordia; finem ,
 Euentus, elementa, ortus, semperque fluentes
 Nexus atque modos, compolla,relata; quid vnum ?
 Voce quid ambiguum? quid tempus, corpus, & ipsa
 Corporis atque animæ quid mutua vincula? quantū,
 Quale, quid, ingenitū, genitumq; ? quid actio, motus,
 Quid locus, & vacuū? quid fictū mente? quid instans,
 Materies & agens, rerum discrimina, formæ?
 Quid sine fine? quid oppositum, commune, reflexum?
 Soluere confusos nexus, morsuque ligare
 Argumenta suo; duplicique ligamine Verum
 Texere; fallaces rursusque retexere nodos;
 Diluere obiectis obiecta; repellere tela,
 Contorta ingenijs bellantibus; acta rotare;
 Rursus in aduersos collectis viribus ire;
 Quidquid Aristoteles sonuit, naturaque vulgi
 Visibus eripuit, iuuenes congressibus horas
 Furati noscunt; vitæque crepuscula, mentis
 Esse diem cupiunt, melioris origine lucis.

Theologia.

Ad Solis rursus radios sua mollia fingunt
 Pectora, ne curis torpescat inertibus atas.
 Rimantur iubar æternum, Superisque vacantes,
 Occultisque Sacris Fidei, cælique theatris,
 Maturant Sophiæ diuino lamine fructus.
 Has alit ingenuas artes Pax vberè cordis,
 Otia qua pereunt, qua viuit Candor, Honestas,
 Religionis amor, rectrix Prudentia regum,
 Temperies mensura Boni, perque aspera Virtus
 Nititur ad laudem rigido quæ viuida cliuo.
 Virtutum reuocat dum Pax pulcherrima pubem,
 Crimina trudentur: spatium laxatur Honori:

E ne-

È nebulis Astræa redit fugitiua solutis ;
 Et nostras pulsat lætis terroribus auras .
 Si Pax compositis modulatur carmina bellis ,
 Spicula non strident, Libitinæ lingua loquentis ;
 Non somnos metus abrumpit ; non turbat Erinnyes
 Impete confuso diuinis peruia curis
 Pectora : lætitiã sacra per solemnia iactat
 Cerea lux ; Superũm populi dum templa frequentãt .
 Numen adoratur : feruent altaria donis ;
 Libertas deuincta Deo , nexuque tenaci
 Liberior , dura stringit formidine Ditem .
 Extruit in mensas cerealis imagine frugis
 Religio niueas aras , dulcique latentem
 Apponit populis epulandum errore Tonantem .
 O Pax, ò nutrix Superũm, Pax lactea, volue,
 Volue tuas vndas telluris in arua ; nec vnã
 Funde sinu guttam , sed flumina . Virginis Ædes
 Ripa tui torrentis erit . Thaumantide cincta
 Hac è sede rota felicia secula . labes
 Areat amne tuo cocytia . diuite fluctu
 Exupera bellorum iras , tumidasque procellas
 Gurgite castiga meliori . haud bella precamur
 Omnia finiri ; sed poscimus arma, virosque
 In Thracum exitium , Fideique rebellia regna
 Æternis odiis , & fausto Numine verti .
 Exitiale nefas, nam postquam affinxit Auernus ,
 Atque ignominiam generi peccantis Adami ,
 Proelia semper erunt, nullo saturanda cruore ;
 Nec prius absissent, quam decidat Orbis in ignes .
 Omnisterra tumet, fata monstris, anguibus, hydriis,
 Vt lue tænarã veterator polluit Anguis
 Primæui pectus Genitoris ; & vndique pronam

*In pace fiunt
 supplicationes
 & vota reli-
 giosa nunci-
 pantur .*

*Sacramenta
 frequentantur*

*Ex Adami
 culpa perpe-
 tua in terris
 apud homines
 bella .*

Fonite cum turpi saniem eructavit in omnes .
 Hinc ardent iræ populorum ; odia aspera crescunt ;
 Lactaturque fibris furor implacabilis imis .
 Corporibus grassata diù, sic aëre pestis
 Postquam persedit, virusque aspergitur, in se
 Cuncta trahit morbo collapsa ; aliturque tegendo .
 Sæpè recrudescit, siccataque rursus abundat ;
 Morte virùm vivit, taboque repullulat atro ;
 Sæuior inque dies morborum examina ducit ;
 Fata cateruatim agglomerat ; caput altius effert
 In mutos pelagi partus, in ouilia, fruges,
 Fluminaque, & fontes ; atque exedit omnia latè .
 Crimina prona ruunt ; scelerumq; exèpla trahuntur .
 In fragili fundata domus dilabitur . alta
 Si radice sedet vitium , frustrà vritur vlcus .
 A patre progenies vitiato nascitur, hæres
 Et patris, & vitij . primi Genitoris imago
 Heu genitis impressa manet ; seseque redonat
 Numinis imperijs sternacem in prole malignâ .
 Fortunata tamen tellus , si munera Pacis ,
 Pacis & Aligerum, domitorem Martis & iræ ,
 Virgineique Laris custodem amplecteris . ille ,
 Ille sedens curam Reginae Pacis obibit ;
 Bella premet, Martemq; iugo . hinc victricibus hoste
 Propellet furijs pacatus , & agmina solus
 Millia detrudet, metuendus Pace, tuetur
 Belligera quam Sede potens . nam prælia Thraces
 Tentabunt quoties ; vel iniquo numine ducti
 Christiadæ ; aut Fidei coalescent fœdere monstra ,
 Aliger hanc Ædem, & Pacis Penetrabile recludet,
 Orantumque fauens votis, vota impia franget ;
 Ibit in aduersos, velletque à stirpe nocentes .

*Pacifer è Lau-
 reana Domo
 opprimit cer-
 te bella si non
 extinguet à
 Turcis , ab
 hæreticis , à
 persiis Chri-
 stianis inten-
 tata .*

Non

Non fecus in cæca si nocte sepultus & vndâ
 Sol promit virale iubar, lucisque tributum
 Diribet in colles, & mollia germina florum,
 Mitis amore, furore idem stimulante sereno,
 Paciferas in tela faces iubet ire, luposque
 Et prædatores malè fida luce reuelat;
 Atque reos damnat tenebris, quos lumine mergit.

Dum Superi cantus agitant, è montibus echo
 Nazareis, MARIÆque Domo geminata resultat,
 Pacis & euoluit nomen. Sic rupe sub alta
 Bethlemis, modulante DEO noua cantica fletu,
 Aligerum plausere Chori, tacitasque per umbras
 Nocturnumque chaos sonuit pax reddita cantu,
 Nania plorantis pueri, somnumque bibentis.

Hos inter Comitum plausus fata lumine Regna,
 Proxima telluri, fulcabat Pacifer alis.
 Iam fines Galilæa tuos; iam prospicit Ædes,
 Florida Nazarei quæ culmina montis opacant.
 Spectandi studio iam deuolat aurea pubes:
 Se circum agglomerat. tunc Pacifer ore nitores
 Verbaque laxauit. Cæli fulgentis imago,
 Ditis formido, terræque timentis Asylum,
 Aula, Forumque magistratus, & Curia Diuum
 Plena DEO, Superisq; frequens, Domus hospita, salue.
 Excipe me, Pacis dum sceptrâ æterna repono
 Sede tua, bellique moras, populosque rebelles
 Regna fatigantes hac fulmino ab arce togatus.
 Non armata meo vehitur Pax corde: Tonantis
 Purpureo generata sinu plagisque cruentis,
 Armigero micat illa DEI generosa cruore,
 Et mihi, nuda licet, sua flammea tela ministrat;
 Tela, quibus placidum sine cædibus vrgeo bellum.

Bella

*Pacifer sacræ
 Domum salu-
 tat.*

*Quæ sint Pa-
 cis bella.*

Bella geram, noua bella. Quies clangore tubarum
 Martia signa canet: stabit pro milite Virtus.
 Vulnere, terribili dulcique minacia luce
 Corpore quæ rutilant Domini, vt vexilla, panorem
 Hostibus incutient, & nostræ gaudia Pubi.
 Profluet vnda voluptatis pro sanguinis vndâ;
 Et cessisse meis erit vnica gloria telis.
 Militiæ hanc artem docuit DEVS: arma monebo
 In populos hac arte: feram cælestia victis
 Munera: subiectus qui pacem poscit, habebit.
 At qui criminibus mea dulcia tela rerundit,
 Et vocat arma, odijs, referam responsa vocanti.
 Sentiet ille suis fœcunda hæc Limina pœnis,
 Et sine ferrato stridentes cardine postes
 In sua damna patere. Procul, procul exulet omnis
 Interea terror, bellatorumque tumultus.

*Ingrreditur
 cum sociarum
 choro virtutû.*

Hæc ait; ingrediturq; DOMUM. Comitantur euntem
 Candor, Religio, Pietas; imâque receptæ
 Montis in Æde, liquant diuino è guttore cantus,
 Urbis floriferæ Musæ, quibus otia fecit
 Ille puer, puer ille DEVS, cui barbica cedit,
 Telaque Apollo, Patri Magno par natus, & impar,
 De face fax eadem, vigor Omnipotentis & ardor,
 Qui terræ irradians florentem Virginis aluum
 In citharam vertit, carmen modulantis Amoris.

*Quia Deus
 & homo.*

Sed breuis est hominum pellacia mentibus: ipsa
 Nec seruare quies, mox discessura, quietem
 Edidicit; tantumque manent in secula fluctus:
 Bellaque perpetuis fundata tumultibus hærent.
 Dum tranquilla DEI Pax Ædibus otia carpit,
 Regia sceptrâ tenens, longam indignata quietem,
 Irruit è stygijs Bellona cruenta cauernis,

*Iterum Hiero-
 solyma bellis
 turbatur.*

Belli-

Belligerasque faces, & pila minantia torquens,
 Perfida Idumæos fœdauit sanguine campos,
 Aurea quæ partæ difflexerat vnda salutis.

Aliger, euersæ quondam defensor Idumes,
 O ades, & memora, quæ causa indigna Latinum
 Abscidit è Syriâ imperium, Numenque Fidemque
 Inuisis tandem præcul externauit ab oris.

*Angelus Hie-
 rosolymæ tute-
 laris inuoca-
 tur.*

Magnum opus aggredior, dum belli exordia, causas,
 Sopitasque subinde faces, rursusque calentes,
 Martis & impaudas animas mortisque, per ignes
 Virginis itantes ad Limina, & vnde per Orbem
 Relligio sit sparsa loci nomenque, reuoluo.

Virgo patens terræ longis exercita curis,
 Iam vicina astris, & Amoris faucia telis,
 Fata morabatur. Superùm manus impigra lectum
 Strauerat, & niueas ad pondus amabile pennas.
 Illa thoro composita, oculis quærebat Olympum,
 Corde DEVM: pupilla vndas, incendia pectus
 Fonte vno, at gemino dulcedinis amne ferebant.
 Lacryma ridebat malis; ardebat in vndis
 Flamma; dabant flammis Diuæ suspiria vires.

*B. Virgo mor-
 ti proxima,*

Aligerùm circumfusas moritura cohortes
 Vt vidit; cubitoque caput subnixa leuauit:
 Ducimus, ò Superi, dixit, postrema laboris
 Fila: secabit Amor, qui pectore conditur imo,
 Atque sinum votis, collectisque ignibus implet.
 Sed mea prosequitur deformis puluere tellus
 Gaudia: me lacrymis luctuque retardat euntem.
 Pugnâ congredior geminâ; Terræque dolentis,
 Et Cæli plaudentis amor, vox lata vocantis,
 Lacryma plorantis, suspiria, barbita, cantus
 In diuersa trahunt animam diuortia; rectâ

*Beate mentes
 circa morien-
 tis lectum af-
 fusa.*

*B. Virgo illas
 alloquitur.
 Cæli, Terræq;
 circa se vota
 diuersa pro-
 ponit.*

Dum

Dum properat super astra viâ . Me Regia poscit
 Ætheris Augustam ; sed inhæret Terra Parenti,
 Complexuque tenet : rapit Æther : Terra reuellit :
 Objicit arumnas Tellus , & præmia Cælum .
 An Superis animus , Telluri corpus , Amoris
 Pignus erit ; tumuloque fatum , dum lacryma rorat ,
 Lætitiæ viuas segetes , & gaudia fundet ?
 At Aurora diem ter postquam luce retexet ,
 Adscribi Cælo corpus , tua Nate , voluntas .
 Ex me nil Terræ superest nisi luctus & umbra .
 Hæc mea magna fides ! atq; hæc promissa ! Prementi
 Elisabes ad recta viam , mihi flore tenello
 Strauit agros , fruticumq; umbra radiante , coronam
 Imposuit , Solis radijs obuersa , puellum
 Illa meum quoties , peteret dum regna Canopi ,
 Et pelusiacas tereret dum fessus arenas ,
 Vernanti solata thoro , subiecta iacenti ,
 Ardorem bibit , irriguum sudoris in imbres ,
 Ambitiosa suos pauisse hoc nectare flores !
 Illa meas hausit lacrymas , Natique cruore
 Roscida gemmauit . memorem quid cætera corpus ,
 Exanimum Nati corpus complexa , sepulchro
 Seruauit , Solique iterum , matrique fidelis
 Reddidit . at Cæli quia mox euasit in oras
 Filius , ægra vadem me detinet : illius ora
 In nostro quærit vultu , solatia luctus .
 Quid referam Terræ meritis ? aduertite mentes ;
 Expediam curis dum quâ ratione dolentem
 Vos , Superi , edoceo , nostri diadema triumphi .
 Connubij dos , & nostri dos ampla pudoris .
 Non ignota cano , patria Domus incubat Vrbi .
 Hæc mihi pro Cælo terris fuit : omnia Cæli
 Dum

*Summ in calū
 corpus breui
 assumendum
 prædicit .*

*Accepta à
 Tellure bene-
 ficia comme-
 morat .*

*In sui pignus
 amoris medi-
 tatur Nazæ-
 ream Domū
 Terræ relin-
 quere .*

Dum bona collegit, paruo latissima circo :

Aligero vix annueram, tituloque parentis
 Vix ancilla salutabar; cum lumine, & umbra
 Hæc Domus vndauit; lumenq; immisit, & umbram
 Lux de luce DEVS; Patris, Natiq; beato
 Afflatus gremio, de corde reciprocus vno,
 Æqualis Patri, & Nato, qui protegit umbrâ,
 Dum face succendit. DEVS adfuit inter Amoris
 Fulgentes umbras, & opacæ fulgura lucis.
 Aduentante DEO mea paruula protinus Ædes
 Æthera concepit: tellus euauit omnis.
 Tollimur in Cælum: mens ardua sidera pulsat,
 Inferiturque DEO, qui nostra insertus in aluo,
 In me nube latens, dimouerat omnia vultu
 Nubila mortali, visusque acuebat amore.
 Et vidi! O memori spectacula prodita menti,
 Nunc spectanda iterum! Superi, me tollite pennis,
 Ardeo. visa oculus, cor, linguaque promere nescit:
 Se stimulat; seseque fugit; mens orbaque mente,
 Cor & corde, filet. Loca nocte immersa decorâ,
 Numen & in tenebris latè clarescere vidi.
 Curarum hinc subito, terræque obliuia potō:
 Obruor Oceano dulcedinis: ardeo flammis,
 Quas rotat ore DEVS, totus quibus æstuat Æther.
 His vigil in flammis, radijsque animata beatis,
 Aspicio Patris qua se ratione Potestas,
 Fons de fonte, sinu se per compendia nostro
 Colligat, immensa Pietate profusus, & intra
 Littoris exigui, maria ampla coerceat, oras.
 Utque vigor DEVS ipse DEI, mens, robur, & ardor,
 Et proles æterna, fluens de flumine flumen,
 Viuida Imago, manus, species, sapientia, virtus,

E ge-

*Qua in ea
 sint gesta re-
 censet.*

*In eam primo
 descendit
 Deus.*

*Deo descen-
 dente versa in
 Empyreū est,
 ideoque velut
 in Calo Dei
 vnius Essen-
 tiam, processio
 nesque perso-
 narū in ea se
 vidisse B. Vir-
 go testatur
 quæ Franc.*

*Suar. & alio-
 rum grauissi-
 morum Theo-
 logorum opi-
 nio est. Suar.
 in 3. par. q. 30
 ar. 4. scđ. 3 t. 2
 & alibi.*

*Verbum caro
 factum.*

E Genitore vno genitus, Genitore beatus
 In caelo sine matre vno, sine Patre Parentem
 Deligat in terris vnam Pater vnus, & idem
 Filius, & splendor matris, lux abdita nube,
 Solibus innumeris vel ab ipsâ clarior ymbra,
 Artibus humanis quæ luminis obtudit ignes.
 Et vidi Patris, & Nati concurrere vultus;
 Conspirare pari complexu; pectore in vno
 Aeternum flagrare rogam immortalis Amoris.
 Flamma DEVS, DEVS ardor erat; simul ignis & aura;
 Par Patri Genitoque DEVS, sed nomine dispar;
 Ordine secretus; naturâ diues eâdem;
 Flexus & è speculo radius, speculoque receptus;
 Sed non Sole minor radius, quo funditur; vnda
 Non minor Oceano, quo spargitur; igne, fauilla
 Non minor immenso, riuusque, atq; æquor honorum,
 Diuinæque voluntatis vis, impetus, ardor,
 Veri forma, Patris digitus, cor, lingua, voluptas,
 Halitus, ybertas virtutum, gratia, vita,
 Suspirantis amore DEI feruentior Auster,
 Consumptor scelerum, quadriga, auriga salutis.

Hunc vbi prospexi, velut æquore naufraga puppis,
 Mergor, & exurgo, flammâ impellente per æstus,
 Molliter atque animam vectante. exulto per ignes:
 Naufragio vitam inuenio: placet vndique flammis
 Immergi; fontemque DEVM indagare natatu,
 Piscarique Tonantis opes. in lumine certo
 Spectandi sitis ingeritur; nec deficit haustu.
 Gaudia dum potō, simul expleor, æstuo: visu
 Te, prædator Amor, populantem corda fauillis
 Prædor, & ad furtum rursus feror, incita furto.

Vos etiam vidi rutilas innare per vndas,

Et

*Diuini Spiritus
inspiratio.*

*Videt beatas
mentes.*

Et desiderijs afflare incendia lætis,
 Diuinæ scintillæ oris, missuque remissuque,
 Instabili occurfu stabiles, & viuida cordis
 Vincula Diuini, Superi, cui nectitis Orbem.

Sed fugit Superos pupilla, iterumque rapinis,
CHRISTE, tui vultus inhiat melioribus. Heu me!
 Scena patet Nati morituri. tristis imago
 Me tenet illustri curâ, doleoque doloris
 Orba: carent omni nam cæli gaudia luctu.
 At diuina pati nebulas si gloria posset,
 In mediâ tunc luce animus, mœtore sepultus;
 In vitæ Regno dominantis, ad intima mortem
 Protinus hausisset præcordia. Solis ab igne
 Vt cadit, & surgit camporum florida pubes;
 Sic perij, & vixi. disiecit nubila cordis,
 Luce serenauit curas, animauit & idem
 Fata **DEVS** vultu, quo viuimus. Ecce per vrbes
 Nate trahebarris, cui circum tempora dumi,
 Crux humero sedet immerito, qua Tartara claudas,
 Æthera recludas. ceu raptum lucida Solem
 Excipit, & reddit fracto velamine nubes;
 Lætitiâ minor ipsa meâ sic ebibo soles,
 Æternumque diem Nati de morte dolentis.
 Cerno renascentem lethi de carcere Vitam,
 Crimina calcantem, & spolijs Acherontis onustam.
 Inde leues video librare ad sidera gressus,
 Et spirare genis charites, & nube curuli
 Ad patrias remeare plagas, obstructaque Natum
 Cælicolûm, victore gradu, perrumpere claustra,
 Sole coronatum mox æquora fundere lucis
 In Patris gremium de quino vulnere, vt annes
 In mare contorquent cumulato gurgite fluctus,

*Videt futura
 Christi patien-
 tis, resurgen-
 tis, & in calis
 ascendentis
 mysteria.*

*Flores sole sic
 cantur, & sole
 vernant, &
 viuunt.*

*Post visam
 mortem, filij
 spectat Ana-
 stasim & Ascen-
 sum.*

Hinc ego perpetuis incendia currere riuis,
 Nati pasta mei diuino sanguine, vidi,
 Terrigenum quæ iactat amor, spargitq; per Orbem.
 Aspectu dignata DEI tunc dulcia curis
 Gaudia miscebam, spe læta & mœsta futuri.

*Nazarena
 Domus, in
 qua spectauit
 velut in celo
 caelestia, calix
 B. Virgini sus-
 ficiet in terra.*

Talia diducti spectacula pandis Olympi,
 Augustoque DEI das lumina pascere vultu,
 In cælum conuersa, Domus. DEVS vnde refulget,
 Seque suo reteggit manifestum lumine, cælum est.

*Suam in hac
 presentiam
 Terra polli-
 cetur.*

Questibus ergo modum tellus imponat, Olympum
 Telluremque simul solabor, inhæreo terræ,

Quauis eripiar terris: nam patria Sedes,
 Quæ cælum suffecit, erit mihi paruulus Æther.

Hic vbi lac hausi genitricis, & vbera Nato
 Fœta pudore propinaui, tibi, Terra, salutis
 Virgineos latices, & mella sequacia fundam.

Accipiam te corde; opibus donisque iuuabo;
 Inspirabo DEVM populis; pariterque sedebo

Astra super, terrasque super; geminique theatri
 Vno complexu ciues, & amore fouebo;

Et materna viros Superosque in fœdera iungam.

*Ad se Apосто-
 los ab Ange-
 lis in nube
 cupit adduci.*

Interea vos ite leui per inane volatu,

Aligeri; peregrinam aciem, bis sexque coactam
 Militibus rapido actutum mihi sistite cursu.

Omnibus illa plagis terrarum spargitur; ore
 Et signis tonat innumeris. Dum, concita vento

Ceu nubes, volitat, vectetur nube per auras.

Alloquar extremum; sacris vt ritè peractis,

In diuina meos sacrent Delubra Penates.

Adducuntur.

Protinus Aligeri Diuæ mandata facesunt,

Bissenosque DEI præcones nubis amictu

Includunt, Laribusque locant; vbi Virgo pudico

Fixa

Fixa thoro, vitæ nexus soluebat amore.

Hî postquam MARIÆ vultum, castumque cubile
 Conspexere, silent primùm, paulùmque morati
 Vocibus & lacrymis, lecto incubuere: dolorem
 Mox ad verba vocant, Ergo succedis Olympo,
 Virgo parens, natosque tuos moritura relinquis?
 Tu species surgentis eras super astra Tonantis,
 Puro cui placuit pubescere sanguine Matris,
 Dum mortalis erat. Sic ora manusque ferebat,
 Moribus & vultu similis; gratissimus error.
 In te rursus abit CHRISTVS, rursusque reuellit
 Corda sinu discessurus. Si corda rapinâ
 Virgo rapis dulci, rape nos super Æthera tecum:
 Quâ sequimur lacrymis, animo exultante sequemur.
 Sed tibi parta quies; noua nos in bella vocamur,
 Atque alia ex alijs discrimina. Vita peracta
 Fert palmas fertumque tibi: nos arma, tubæque,
 Insidiæque, dolique, necesque, & funera mille
 Sollicitant, tu consilijs precibusque pauentes
 In bellum nos armabas: ancile salutis,
 Pagina, vbi calamum ducebas, tessera vitæ,
 Fax erat, & lorica virûm, dum bellâ mouebant
 Hæresis in nigras acies, Barathrique cohortes.
 Syllaba bina DEVM vicit, traxitque sub aluum,
 Ore tuo iaculata; tuæ quid nuncia vocis
 Integra perficiat, quam scribis Epistola? vita
 In calamo scribentis erat, mortisque flagellum.
 Hoc pennata Salus, Charites, Sapientia, Virtus,
 Regna pererrabant volucres; solusque character
 Nubila tristitiæ, tempestatesque dolorum,
 Inque Fidem iactos fluctus, & monstra fugabat.
 Quid vultus? quid sermo? oculis inuisa venenum

*Apostolorum
 ad Viuginem
 voces, & lacryma.*

*Si formam
 Dei te appelle
 digna existis.
 S. Aug. ser. de
 Nat.*

*Vis Epistolæ
 rum B. V. ad
 nascentis Fi-
 dei solatium.*

*B. Virginis
aspectus &
sermo ad insi-
nuandum ce-
li amorem ef-
ficax.*

Cypria fugebat , Candor lac, Gratia nectar .
Pondus erat Verbi verbum omnipotentis : amores
Ætheris, atque odium scelerum , fastidia terræ
Insinuabat : opes Superùm infundebat apertis
Pectoribus, cælum omne animis, teq; insuper ipsam,
Virtutesque tuas . Sed perdimus omnia. Virgo,
Virgo moras innecte , leues suspende volatus .

Dum tales rumpunt inter suspiria questus,
Non lacrymis Virgo abstinuit : miserata dolentes
Solatur vultu , funditque nouissima verba .

*B. V. ad Apo-
stolos verba
nouissima .*

O Nati grex parue mei, mea gloria , cresces
Qui nece, qui pœnis , & sanguine ; desine luctu
Funestare meæ iam nata crepuscula lucis .
Vixi , & quam statuit meram Natura, capesso .
Iræ ad conspectum Nati dominantis & ora
Ardeo nunc : face pectus agit ; face funera portat
Hospes Amor cordis ; noctesque diesque premoendo,
Mille tulit viuendo neces : nunc denique vitam
Morte feret . Venit illa dies, qua, Nate, Parenti
Oscula, complexus , melioraque dona repones .
In Cruce, Nate, tuis oculis, crueiataque vultu,
Mortua sæpe, tibi folio nunc proxima viuam ,
Quæ perij vicina Cruci , fluet ore voluptas,
Fluxerat vnde dolor . Sanguis meus, eripe nubem :
Exue me vinclis, ò Gnate, animamque Parentis
Tolle manu , qua materno pia vincula collo
Nexueras Infans : audire, & reddere voces
Iam detur , pedibusque tuis , vultuque potiri .

*Deum filium
alloquitur.*

*Apostolos ad
concordiam
hortatur .*

At vos Christiadam altores , & semina, Patres ,
Nascentis Fidei , dum vita manebit, amorem
Vos inter seruate . Venit felicior aruis
Sole seges radiante ; Fides sed floret Amotis

Pulchrior ad radios : huius flauescit ad ignes ,
 Excoquiturque: gelu dum stringitur atque pruinis ; *Ad patientiã.*
 Truditur ad messem, viresque exuscitat imbre .

Durate : ad gelidos sementem extendite nimbos:
 Sudoris bibat humorem , qui frontibus vndat:
 Mox bibet è venis & pectore sanguinis imbrem ,
 Serrâ, cultro, hastâ, clauâ, cruce, acinace ductum .
 Qua fuit arte Fides solymi lata vertice montis ,
 Culta DEI morientis aquâ , roseoque cruore ,
 Solis & ad tenebras, tormentorumque procellas ,
 Ad fremitus hiscentis humi , populique furores ,
 Per vos hæc eadem pœnarum turbine crescet ,
 Pulchrior & vestri florebit fonte cruoris .

Hac fides colitur, qua satis est in Caluarria .

In vos conspirant, glomeratis vndiquè ventis ,
 Omnia Regna : fretis immixtis arua laborant .
 Sed Fidei fanet ira Orbis . Sic agmen aquarum
 Verberat , & steriles fœcundat frugibus agros .
 Ipsa inter medios adero : de nube tonabo ,
 In vestros armata hostes : deponite curas .

B. Virgo prædicit excitanda in Apostolos bella .

Este mei vos hæredes . Domus vnica restat ,
 Exuuiæ dulces, & Amoris tota supellex,
 Sed pretiosa mei ; patrio quæ colle superstes
 Præsentem hanc animam fœuet, æternùmque fouebit.
 Linquntem terras me tetrif detinet ; vnde
 Totum hausi pluuium cum cæli Principe cælum.
 Hanc quæcunq; Domum regio seruabit, Olympum,
 Atque DEVM feret in gremio, bellique procellas
 Arcebit, sortemque suam hac in Sede rotabit ,
 Ipsa hera Fortunæ : lætos Pax candida ciues
 Cum virtute reget : Regum dotanda tributis
 Europam, atque Asiam, cumque Afris sole perustis,
 Vndantes populis Indos pelagoque, ciebit .

S. Domus hæredes illos nominat .

Regioni Domum seruanti felicitatem promittit .

Iubet Naz.

*Domum in
Templum sa-
crari, & cau-
sas affert hu-
iai ultime
voluntatis.*

*Christus pri-
mus in S. Do-
mo Sacerdos.
Mysticus eius
amicus vete-
rum Sacerdo-
tum in habitu
præsignatus.*

*Orbem totum
more antiqui
Sacerdotis de-
scriptum ha-
bebat in veste.
Superhumera
le de auro &
byssò retorta.*

Exo. 28.

*Hæc erunt ve-
stimenta &c.
Sumes lapi-
des. sculpes nõ
mina filiorum
&c.*

*Agnus qui oc-
cisus est ab
origine Mun-
di Apoc. 13.
Apostoli Sa-
cerdotes.*

At vos ò Mundi clarissima lumina, quando
Affari extremum data copia, & vltima cordis
Promere vota, vnum posco moritura: Penates
In Templum sacrate meos; vbi sacra Sacerdos
Prima litauit Amor. Vix Æthere lapsus in Ædes,
Matris & in gremium, sacra pro cyclade, corpus
Sanguine vestiuit; cidarisque hoc arsit ab ostro,
Frõtis honos: humeros hyacinthus, purpura, & aurũ
Induit ambitione piã: pondusque salutis
Incubuit dorso communis. Terra per oras,
Per populos digesta omnes, digesta per vrbes,
Sed nexu Pietatis, erat bis terque retorta,
Atque humero descripta. sinum dum balteus angue
Colligit aurato, necis argumenta futuræ;
Pectore flagrabant lapides, & nomina gentis,
Quam cælo donabit. Habent altaria flammæ.
Sacrifici cor ara fuit; mea viscera Templum;
CruX alimenta rogi, quanti mentem agitabat amanti,
Prospectuque faces venturæ mortis alebat.
Vt vidit tacitum Templi penetrabile Sacerdos,
Seque hominem, pariterque DEVM: iam sistite, dixit,
Visceribus pecudum, atque bouum lustralibus extis
Nostra Sacerdotes altaria spargere: Matris,
Matris erit sinus aram meam castissima flammæ.
Hic ego mortis ero noua vicima, vicima Amoris
Immortalis ero, momenta per omnia vitæ
Patris in obsequium mactanda, hominumque salutem;
Me simul & Sacrum donec consumo cruentus.
Ergo sacrificio quæ gaudent Limina Verbo,
Semper Nazareo sedeant in gloria monte?
Vos augete decus, quibus est commissa potestas
Regnatorem Orbis, Superũm de sede vocatum,

Du-

Ducere in eieci confinia paruula panis,
 Immensumque, meo collectum corpore, Numen
 Exiguæ rursus concludere frugis in orbe .
 Grandia vos iterum Latibus mysteria nostris
 Ritè, Patres, renouate, DEIQUE extendite donum;
 Fusus ab ore Patris, cum sese Matris in aluum
 Paruulus infudit. facti Domus illa Theatrum
 Aspiciat, stupeatque iterum portenta referri;
 Et CHRISTI excipiat duodenas hospita Matres.
 Mysta DEVS, pariterque DEVM parit ore, meique
 Forma & Imago, sinu quem strinxit, voce coërcet;
 Voce globo tenet angusto; dextrâque, minorem
 Maioremque globo telluris & Ætheris, arcet;
 Continet ore, manu, digitis; mox pectore claudit.
 Hæc postrema, viri, sunt vota. En stringitur in me
 Ensis Amoris: Amor iam vulnerat. En tibi pectus,
 Cor, animusque: feri; vitæ per rumpe latebras,
 Vt moriar victura tibi, mea vita. Quis inde
 Erumpit nitor insolitus? quis fulgurat ardor? (STVS,
 CHRISTVS adest, Natus, Genitor, DEVS, omnia CHRI-
 Lux mea, cordis amor. venisti Nate: quid vltra
 Te viso, moror inuisam, & sine lumine lucem?
 Nate vocas; venio, propero, volo. subdite pennas,
 Aligeri: properemus. Amor tunc vulnus adegit;
 Dilapsusque calor membris, animæque relictus,
 Auxit in ætherijs Diuorum incendia Regnis.

*Sacramentū
 est quedam
 extensio in-
 carnationis
 Christi. S. Io.
 Chris.*

*Sacra scriptu-
 ra iustos Deos
 appellat S.
 Aug. de Ciuit.
 Dei.*

*Sacerdos, que-
 dam Dei Ma-
 ter. ex Aug.
 B. Virgo ab
 amore vul-
 neratur.*

*Christus Ma-
 trem conuenit
 morituram.*

ITER LAVRETANÆ DOMVS
LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM.

Apostoli, dedicationis formam ab Angelis edocti, Nazarenam Ædiculam sacrant in Templum. Petrus primus ibi Sacrum facit. Columba linguis igneis circumflua, & igneum è calo Deiparæ simulacrum apparet. Petrus Ædiciam sacra, suum quoque cor sacrari poscit in Templum, & negati DEI crimen inter lacrymas expiari. Mox discedunt Apostoli & Hierosolymæ per Titum prima succedit post CHRISTI mortem eversio.

Spiritus vt niueos artus, & claustra Pudoris
Deseruit; dextrâque DEI veſtante per auras,
Constitit ante iter Nati quod inundat ab ore,
Oceanumque bibit diuinæ lucis & ignis,
È pelago reuoluta suo, deuoluit in Orbem
Flumina lætitiæ. Duodeni gaudia Patres
Largiùs hauserunt: exaruit humida malis
Lacrymâ. Marmoreo cõponunt membra sepulchro;
Flõribus inspergunt: at olet quàm suauior omni
Flore Pudor, cælumque halat, vitæque vireta!

Digressi è tumulo, breuiori tramite montem
Nazareum subiere, humero quâ desuper alto
Virginis ostentat, terræ solatia, Sedem.

Venerat Aligerùm Templi ad solemnia pubes
Vestibus insignis, formæque. argentea serpit
Ad talos promissa chlamys: natat amne nitorum
Cæsaries, capitisque agris profeminat aurum,

Colla

*Virgo Aposto-
los è calo sola-
tur.*

*Ad Nazar. il-
li Domum cõ-
tendunt.*

*Deuolant ad
eamdẽ Angeli*

Colla rigans . pars ante fores ; pars Ædibus altis ;
Secretis pars fusa adytis ; pennisque sonoris
Emodulata melos , liquat hos in carmina cantus .

Sublata excelsum magnæ ditionis in Arcem
Quæ vicina DEI folio , Regina , triumphas ,
Aspice , vt æquato cœunt in gaudia plausu
Ætheris , & terræ Proceres ? tibi supplicat Æther :
Te quoque Terra colit . tibi fabricat alta pyropis ,
Templa DEVS : totum subsidit . vt area cælum :
Fundamenta diem condunt , quem lumine fundunt
Chrysolithus , berillus , onyx , amethystus , iaspis :
Grandia pro saxis super extant altra : columnæ
Mille vibrant candore dies ; fit & aurea lampas
Ipse Amor in Templo , quod amico lumine vestit .
Inuida at in bellum Tellus coniurat honoris .
Templum non impar Templo designat Olympi ,
Ingens , augustum , cui nobilis area Mundus ;
Styx fundamentum , tholus & fastigia cælum ;
Et lapides , simul & lapidum , miracula , nexus .

Nunc age : mandatum manus indytra perface munus .
In Templum conuerte Domû , qui primus in omnes
Imperij fasces , & sceptrâ vicaria Verbi
Pastorum , Petre , Pastor habes . In testa vocati
Adsumus , imperioque tuo submittimus alas .
Tu succede , Pater , Superis comitantibus , aræ .

Aliger at mediâ ductor qui pube vagatur ,
Quæ nunc expedias , ait , & quæ deinde sequatur
Posteritas , figenda animis , aduerte , docebo .
Præcipit hæc peragi Numen , dum Templa dicantur ,
Atque Sacerdotes mandat celebrare futuros .

Principiò sacrâ lustrabitur ambitus vndâ ,
Extima quâ Templum facies , muri que coronant .

Myſta

*Canunt Vir-
ginis laudes .*

*Geminû eius-
dem Templi .*

*Angeli Apo-
stolos inuitât
ad dedicatio-
nẽ S. Domus
in Templum .*

*Petrus ab An-
gelo dedica-
tionis ceremo-
nias ediscit .
Ceremoniariâ
ordo .*

*Extimum
templi ambi-
tum Episcopus
inſpergit a-
qua luſtrati .*

*Clausas fores
ter pulsat &
canit: attollite
portas &c.
Dei offendit
imperium in
tra regna.*

Myſta ubi per muros, ſacros dedit ordine riuos,
Cum virgâ anteferat grefſus, clauſiſque propinquet
Poſtibus: attollat virgam; ſimul intonet ore.
Clauſtra Sion laxa: Proceres attollite portas:
Vos quoque cæleſtes, emoti cardine, poſtes,
Pandite in aſtra viam. patet hinc in limina cæli,
Incurritque aditus. mortalia iungimus aſtris.

Hæc fatus, triplicem litui vibratilis iſtum
Inferat, imperiumque DEI, tria Regna regentis
Exprimat, amplexu qui cælum torquet amoris,
Speque metuque homines, & Tartara continet irâ.
Protinus in geminas diſcedat ianua partes,
Excipiatque piaturum penetralia Myſtam.

*Ingreditur.
Pax, ait, huic
domui. acce-
dit ad altare.
orat.
Alphabetum
Græcum, &
Latinum de-
cuſſatû ſcribit
in pauimento,
oſtendēs gen-
tes omnes in
vnam Crucis
compagē per
elemēta Fidei
iungendas.*

Occupet ille aditus, & non imitabile Numen
Præferat, auguſtâ dum maiestate ſerenus
Urget opus, populo pacem Laribusque precatus.
Eriget inde manus, Superosque in vota vocabit;
Et Lemurum pellet miſerabile vulgus in Orcum.
Mox elementa ſolo vocum deſcribat. ab Ortu
Ducet ad Occaſum: ruruſque hinc orſus, ad Ortum
Signa notasque, Crucis formantes brachia, vertet.
Multiplices geminata refert dum littera nexus,
Queis coniuncta poteſt coaleſcere ſyllaba, ſignat
Conſpiraturas in mutua fœdera gentes,
Quas eadem doctrina ligat, ſubigitque fateri,
Quæ mentis fugiunt vires, animosque ſuperbos.

*Aque miſcet
ſalem, & cine-
rem. Sale
Chriſti ſapiē-
tia, populi a-
qua ſignantur*

Area maiorem ſed quâ complectitur aram,
Molliter aſurgens, in vota preceſque Sacerdos
Descendat. ruruſque gradus erectus in altos,
Sal cineremque manu luſtrali miſceat vndæ.
Hæc ſalis, & cineris nimbis, & voce precantis
Ritè Sacerdotis myſteria concipit. humor

Labilis vndantes Fidei intrā littora gentes ;
 Et tormenta cinis cruciati monstrat Amoris,
 Iactat inextinctas dum pendulus arbore flammās
 Pallidus, exanguis, cinerique simillimus atro .
 In sale permixto cineri, dementiā mortis
 Digna DEO, sapiensque latet . Sapiētia Mundum
 Erudit hęc factis, & sanguine larga diserto ;
 Et docet esse rudes, Sophiæ quos iactat alumnos
 Regna per & populos mendacis buccina famæ .
 Posthęc merget aquā digitum, signumque salutis
 Quattuor altaris per cornua diuider . Orbis
 Quattuor in partes Cruce sic diuisus, & idem
 Glutine perpetuo diuini sanguinis hæret .
 Ter bis, atque iterum, septemplex argumentum
 Muneris, erumpit quod Amoris ab æquore, facto
 Aram fonte riget . mox muros expiet : vnde
 Terribilem iungat sonitum, quo mutā querelas
 Territa contineant Stygis antra . Exurgat in armā
 Omnipotens: omnes formidine dissipet hostes :
 Deficiant veluti fumus, cetera cæra liquecant,
 Protinus & pereant: celebrent conuiuia Iusti :
 Latentur præsentē DEO . Pater Æde sub vna
 Hos cogit ; Iudexque domum iubet esse Tribunal,
 Qua formidatus mitisque, amplexibus enses,
 Lætitiaque metum iungat, tremat excita tellus ;
 Lætæque distillent plaudentiā sidera rōrem .
 Hęc canat Antistes : mox totam exhauriat vnam,
 Antē aram, Iustralis aquæ, qua plena notetur
 Donorum vbertas, cæli è torrente voluta .
 Humida tunc sacris tergant altaria lymphis
 Lintea, quæ CHRISTI candore notantia corpus,
 Excipiant labem, quam torta, & mersa fluentis

Deni-

Mundi sa-
 pientia stul-
 tia est . Ad
 Corin. 3.
 Rorante aqua
 digitum ducit
 per 4. arā cor-
 nuā: quia Ec-
 clesia per 4.
 mundi partes
 dilatatatur .
 Septies aram
 irrorat, 7. do-
 na designans
 S. Spiritus .
 Interioris tē-
 pli muros as-
 spersit, & ca-
 nit ps. 67.
 Exurgat De-
 us .
 Iusti epulen-
 tur, &c .
 Terra muta
 est, &c .
 Aquæ reli-
 quas ad aræ
 basin effun-
 dit: quia Sacer-
 dos quidquid
 habet exhau-
 rire pro Deo
 debet .
 Linteo tergi-
 tur arā .
 Arā Christi
 typus .
 Lintum Christi
 caro in resur-
 rectione car-

didas; quia verberata.

Fit Thuris vaporatio.

Sacer lapis, siue martyrum sepulchrum.

Rectè sub altari iustorum

anime requiescunt quia sub

altari corpus Domini offer-

tur nec immerito ibi iusti

vindictam sanguinis postu-

lant ubi etiã pro peccatori-

bus sanguis effunditur. S.

Aug. ser. 11. de SS.

In phengibe lapide nidificat Aquila ex

Plinio.

Lapis in ludis Olympicis.

Metaq feruidis euitata ro-

tis Hor.

Lapidib⁹ miliaria signabantur.

Editior lapis erat Romæ

unde præcones in auctionibus res

Denique deponant, vexilla futura pudoris.

Sic aliena DEVS pœnis, & sanguine lauit

Crimina, quæ puro Pietas inspersit Amori.

Thure vaporatis fument altaria flammis,

Fontibus irrorata prius. dum sudat in igne,

In cælum vapor inde fluat. Lapis, vrnula, Diuùm

Ossa tegens, caleat, mediã dum sternitur arã.

Felix vrna! basis diuini parua colossi,

Triticea sub nube DEVM effultura, cruoris

Ebibitura faces diuini. saxa Vesuei,

Mulciberi lapides, Titan, fax publica Mundi,

Omnia nec cæli sic ardent astra. Sepulchrum,

Parue lapis, cinerum, quàm magna incendia iactas,

Frigore natiuo dum torpes! incubat alis

Ignè tibi dum flagrat Amor; dum nubibus altis

Deuolat in niueam nubem, quam candidus implet;

Vnde faces, & tela vibrat. Tu nidus Amoris,

Reginæ volucrum in morem, phengithe locantis,

Marmore candidulo, nidum. tu feruida votis

Meta, animi quæsita rotis, dum quærit Olympum,

Fortunæque rotas cursu perrumpit ouanti.

Tu mensura viæ lapis es, quæ tendit ad astra.

In te præco DEVS proclamat, & auctio cæli,

Sanguinis ad pretium, fit per præconia crescens.

Tu scopulus, fundit Pietas vbi naufraga merces,

Mersa cruore flabrisque suis, dulcique procellã.

O lapis! ò cæli lapis inuidiose lapillis,

Numinè qui gemmas; cineres qui condis; & vnde

Viuida vena voluptatis prorumpit, & vndat,

In CHRISTO stabilire doces per funera vitam

Magnæ relliquias animæ. sub te ossa perorant,

Et clamant. sceletum vindex, vlciscere fontes,

Infon-

Infantesque iube cineres florescere rursus .
 Pro te profusam, venis immitte cruorem :
 Qui rapuere, luant commissa . exurge : cruoris
 Ne voces contemne tui; pro sanguine nostro
 Dum lapidem super hunc validis clamoribus orat .

Post flammæ & aquas, oleo, quod præminet vndis,
 Quodque alit ardores ignis, Delubra sacrabis .
 Sic post Baptismi pretiosa fluenta, facesque
 Numinis illapsi, dulcedinis effluit imber ;
 Et placidè stagnans incendia nutrit Amoris .

Antistes oleo signum Crucis imprimat aræ;
 Et quatuor, quater altaris per cornua ducat
 Chrismate rorantè digitū, dein Templâ per orbem
 Circumeat, muros liniens, duodena Tonantis
 Fixa vbi collucent cruciati stemmata, ceræ
 Quæ circum niuæa discriminet ardor, & ornet .
 Vos, Patres, nix illa apium, quam pascitur ignis,
 Ostendit : vestrà clarescet gloria luce,
 Qua Crux in toto dominabitur Orbe, redactò
 Numinis in Templum. vestrum hæc incendia pectus
 Dulciter absument; torpescet vita per æstus,
 Cera velut sensim decrescit lactea flammis .
 Imperium Crucis in cunctas ardebitis oras
 Spargere, vt ardorem ventis funalia iactant.
 Non Eurus, Notus, & Boreas, non Auster, & omnis
 Vis mundi violenta faces extinguet Amoris .
 Crux, arbor vitæ, vitales nutriet ignes:
 Crux vos excipiet, rogamus immortalis honoris .

His tandem exactis hilareretur veste niuali
 Ara recens : albâque micans in veste Sacerdos
 Aræ succedat : promat rata verba, DEVMQUE
 Euocet in frugem, depulsâ fruge : cruorem

Atque

venales pronun-
 ciabant .
 Erasmus.

In Christo ab-
 sccondita est
 vita Sancto-
 rum
 Ad Coloss. 2.

Vsquequò Do-
 mine non vin-
 dicas sangui-
 nem nostrū .
 Apoc. 6.

Quatuor in-
 angulis chris-
 mate ara lini-
 tur, quia post
 aquam Bapt.
 oleo dulcedi-
 nis à Spiritu
 Sancto reple-
 mur .

12. Cruces cir-
 ca templi mu-
 ros inungit
 oleo, & 12. ce-
 reis facibus
 coronat, quia
 crucis myste-
 rio Apostoli
 Orbem illumi-
 nant.

Albo velami-
 ne ara contegi-
 tur in argu-
 mentum laci-
 tie .

Atque subire mero iubeat; Dominoque nouellam
Donet habere Domum, folioque, & fede potiri.

*Angeli Petro
præbent dedi-
candæ Domus
instrumenta .*

Nunc age; Relligionis apex, Fideique curulis,
Auriga, & Princeps, edoctus perface munus.
Chrisma, vndam, virgam, cineres, & symbola mortis
Diuinæ ferimus, murisque affigimus Ædis
Nazareæ: reliquas tu partes sedulus exple;
Dum pubes pennata latus tibi cingimus alis.

*Et primùm
sacrum la-
pidem cum sa-
cris D. Stepha-
ni reliquijs .*

*Amphoram cū
aqua præbet
alter hausta
è mari vitreo
quod simile
Crystallo labi-
tur ante solij
Agni caelestis.
Ex Apoc.*

*Alter cinerè
ex ijs lauris
combustis, que
olim victrices
Iuditthæ, &
Deboræ comas
coronarunt, et
in calum iras
late ambiue-
re potius Vin-
gini in pau-
mèto substerni,
quam su-
peris in hortis
efflorere .*

His dictis, gemmis offert ardentibus vnam.

Hæc, inquit, Stephanij cineres tegit vna, cruentæ
Primitias Fidei. Numen placatur ad aras:

Dum veniam rursus poscunt, placabitur. Ardor
Hinc fluet in cineres è CHRISTI sanguine, ab Æde
Virginis, hos lapides gemmis præponet, & astris,
Æde coronali septus, roseoque cruore,
Grandine saxorum Stephanus qui floruit olim,

Submissam tunc alter humi petit Aliger. vndam
Detulit, & cinerem cum voce, hæc vnda pererrat

Prata voluptatis; de Sede sedentis & Agni
Profilit; & vitreum cæli mare gurgite format,
Hanc lustrare Domum fas est, vbi terruit Agnus
Balatu stygium, surgentem in bella, Leonem.

Hæc olli Sedes. in Matre sedebat, & vndâ
Pro vitreâ, fons lactis erat. sal iungite lymphæ;
Sal Mundi, Patres; vndamque salemque mæritet,
Reliquiæ, cinis hic, lauri, qua tempora victrix
Debora velauit, qua belli lenijt iras

Terribilesque comas mixto Iuditthæ cruore.

Hæc fata sidereis laurus vernabat in agris,
Heroinarum rursus constringere crines

Ambitiosa. sed ambitio noua ferbuit, alto
Vertice deuolui Dominarum, & in igne flagrare,

Sider

Sidere & in cineres; vt, magnæ Virginis imo
Strata pauimento, maiori laurus honore
Mortua regnaret, floresceret arida cultu,
Diua, tuo, subiecta tibi; magis inde superba,
Altior & superis quàm cum surgebat in aruis.

Ecce alius cæli sudata opobalsama campis
Aurato cratere gerit, squalente pyropis.
Insuper hæc addit. Cæli per aprica vireta
Hortus alit flores: propinat floribus vber,
Quæ latè riuis discriminat arua, voluptas
Labilis in fontes. pro floribus vnica multis
Vna fat est facies, obtutus & vnus Amoris.
Ille herus, & custos, rose est, & cultor agrorum,
Est ager, atque agri florum flos, auraque florum,
Nix fœcunda, nitor, spirabilis imber odorum.
Floribus in medijs, folijs felicibus, arbor,
Pompa loci formosa viret, tegit omnia ramis.
Non tamen è ramis in florem spargitur vmbra.
Sunt rami radij; frons auri bractea; frondes
Non hyemis vis vlla quatit; non æstus adurit;
Vinida poma parit: vitæ nam creditur arbor,
In superos translata hortos, quæ floruit olim
Primæui Genitoris agris. De cortice secto
Balsama profiliunt. Domini miserata ruinam,
Nunc etiam lacrymantur; olet sed gaudia fletus;
Fitque oleum, risusque latex, liquor ille doloris.
Nam cælo dolor omnis abest, & sorte beatâ
Degenerant lacrymæ. dictu mirabile! trunco
Non oleum stillat, non balsama; nomen IESV
Ni iaculo incidas, quod amoris tenditur arcu,
Vulnere vitali subito dum figitur arbor,
Mollia odorato manant opobalsama nimbo,

Atque

*Alter fert odor
rum chrisma,
& balsamum
ex arbore vi-
tæ sudatum.
Vitæ arbor, è
Paradiso Ter-
restri in cæli
hortos transla-
ta, staret amo-
ris cultura.
Amor omnia.*

Vitæ arbor.

*Dulcis, & odo-
ra in cælo est
huius arboris
lacryma.
Oleum ex ar-
bore non stil-
lat, nisi amoris
telo incidatur
in cortice no-
men Iesu.*

Illius in odorem dū è trunco manat Virgines currūt. Oleum effusū nomen tuum curremus in odorem, &c.

Capit. 6. 1. Ab amplexu Amoris vitæ arbor calefcit & exudat.

Amor sudorē tergit balteo: ad hanc arborem arma suspendit, ramos coronat.

Inscriptum in folijs nomen Iesu.

Angelus pastoralē Petri virgam præbet, quæ ramus est arboris scientiæ boni, & mali generi humano fatalis.

Atque vbi iam Superâm notas odor imbuît auras,
Sedibus exurgunt; sequitur cum Virgine virgo;
Procurrunt pariter; diuinam naribus auram
Vestigant, captantque simul, placidèque calefcunt.
Aura sonat IESVM, vocalis odore: resultant
Arua, nemus, frondes: geminant latè omnia IESVM.
Tunc amor exultat iaculo, quo vulnus odorum
Intulit: amplexu, dum sudat, ab arbore pendet;
Oscula defigit, quibus æstuat illa; liquorem,
Ut fluat, irritat flammis; & vulnera ficcat
Baltens, armati qui collo serpit Amoris.
Suspendit ramis pharetram bellator & arcum;
Torquibus innectit frondes, gemmisque coronat;
Frondebis ipse coronatur, quas nomen IESV
Inscribit, nota victorum, diademaque Regum.
Hoc, Petre, munus habe. diuinos nectare muros
Vnge triumphali; namque hîc deuicit Auernum
CHRISTVS, Amor Superâm, terrâ effundèdus in omnè
Exijt hinc, oleo similis; dum pressus in aluo
Virgineâ, dulces Pietatis fluxit in imbres.

Extulit ardentem cælesti lumine virgam
Aligeræ ductor pubis. Quæ gratia ramo,
Quæ natura, docet, quos & seruetur in vsus.

Arboris est, inquit, soboles, Sapientia nomen
Cui dedit; at rapuit fructus infana voluptas,
Quæ tulit in facinus generis mala semina vestri.
Sponte suâ lucis sese tollebat in oras
Nescia culturæ, pluuij non indiga roris.
Sæpius inclusas trudebat cortice gemmas,
Pomaque, sed nunquam manibus violanda Parentū,
Illa vorata oculis, intacta sed ore, beato
Implefset Sophiæ saturatas lumine mentes.

Sed nocuit tetigisse . lues incocta per omnes
 Hinc venit miseranda viros : hinc esca doloris,
 Et scelerum cunctis hinc facta nepotibus umbra .
 Degener ergo arbor, succo vitiata nocenti ,
 Serpentis corrupta dolo , dum segnis in aruis
 Horreret, meliusque solum, cælumque vocaret,
 Inrita fidereis florescit amœnior agris :
 Decoquit humorem sceleris ; rursusque tumescit
 Frondibus auratis . renouat Sapiëntia fructus :
 Lumine pinguntur ; folijsque exuberat aurum .
 Pullulat à radice iterum doctrina, fibrasque
 Arboris, & fœtus, sparsâ propagine, mollit .
 Progenies quæ morte subit cœlestia rura ,
 Non virtutis egens, quamuis ignara Mineruæ ,
 Vt primùm grauidâ decerpit ab arbore pomum,
 Et vorat, obscuram subitò clarescere mentem
 Miratur; lucis pulchram sine semine messem
 In medio rutilare animo; diuinitus ortum
 Ingenium claro ferri per operta volatu .

Quem gerimus, doctâ frondescit hic arbore ramus.
 Sume; pedum Pastoris erit . Sapiëntia fulcit
 Sola Sacerdotes : ad ouilia ducit Olympi ,
 Dum docet hæc populos, dū dirigit vna per herbas ,
 Per Fidei fontes, per dulcía pabula vitæ .
 Hac sine Mylla caput sine mête; lucerna sub vmbriis,
 Luminis orba, latens; fatuum sal; montibus altis,
 Non bene nixa domus, quã verberat Eurus & imber,
 Et trahit in præceps ; vacuus maris alueus vndis ;
 Sol sine luce; astrum sine Sole . Scientia, labris
 Custodita Sacerdotis , ceu nubibus ignis ,
 Fulminat audaces; ceu, pacis balteus, iris
 Emicat, & varijs noua ferta coloribus ornat .

*Post Adami
 crimen dege-
 neravit arbor
 scientie.*

*Transfertur
 in celi agros,
 et felicior flo-
 ret, & pomis
 induitur.*

*Qui rudes in
 celū migrant,
 huius arboris
 pomis in do-
 ctrinas omnes
 erudiuntur.*

*Labia Sacer-
 dotis custo-
 diunt Scien-
 tiam Mal. 2.*

*Vidi librum
signatum si-
gillis septem
Apoc. 5.*

*Ramo ex ar-
bore scientiæ
diuiso signa-
da cruce in
templi muris,
quia omnis a
cruce sapien-
tia.*

*Ante has pro-
cereis facibus
ardent duode-
cim sidera, quæ
celo reddita
signum cæ-
leste, vulgò
Crocifero, for-
mauere, quod
constat quin-
que stellis ma-
ioribus, cruce
in speciem de-
cussatis, &
alia minori
propè polum.
Sex alia stel-
la ad eam cru-
cem sapius ex-
currunt, quæ
Nazarena cū
domo circum-
lata eminent
supra fene-
stram.*

*Duodecim An-
geli ferunt ad
ara fabricam*

Concentum, tonitrumque ciet; placet; allicit; arcet;
Mentis in arce agitat bellum, sed in ore triumphat.

Ergo characteres hæc virga inscribet in *Ædis*
Mota pavimento, quo se Sapiencia Verbum,
Et liber æternus, septena sigilla resignans,
Explicuit terris, Fideique arcana reclusit.

Ante sed in muris, radijs, quibus ardet, inurat
Signa Crucis duodena. Crucē Sophiæ imprimat ar-
Nam folio Regina Crucis Sapiencia regnat. (bor-
Illius, hæc memorans, signabat imagine muros
Aliger anteuolans. bis sex rubuere, facesque
Præfulgent Crucibus famulari fidera luce.

Has memorant stellas, perfecto munere, cælum
Dum repetunt, partim seruato in secula nexu,
Sideream formasse Crucem, quam quinque decussant
Astra, DEI referunt quæ passi vulnera. adhæret
Stellula sexta minor stellis maioribus; & se
Ante polum faustâ nautis vertigine versant.
Altera stellarum superis pars reddita campis
Itq; reditque; Crucēque, Domus quæ pendula muris
Eminet, è cælo delapsa, subinde salutat,
Et colit inuersis radijs. hinc visa tot annis
Sidera virginæam vestire nitoribus *Ædem*;
Atque Crucem redimire iterum ambitiosa, fauillas
Fundere inextinctas diuinæ mortis ad vmbas.

Dum duodena flagrat muris Crux ignea, pennis
Fit fragor. Ecce DEI bissexeni ad Limina Diui
Bis sex contentâ portant ceruice molares,
Vnam qui coëant Templi nascentis in aram.
Ipsi per medias acies, fulgentibus alis,
Deponunt onus obnixi: sequiturque sequentem
Sponte lapis lapidem: ferrumque exosus & ictum,

Quis-

Quisque suis vltro spatij succedit, & altum
 Sollicitus sibi quærit iter, mediumque, vel inum.
 Feruet opus, dum feruet amor, nexumque laborat;
 Exprimit & mundi nexum, qui Virginis Æde
 Nazareâ duos lapides, & saxea corda,
 Eruta de stygijs componet amore cauernis.

Dum lapides pendent, quæ sit, dux inquit, origo
 Altius expediam lapidum. Proruperat auctus,
 Imbribus & niue Iordanis, camposque superbus
 Mole premens, molli fata culta tyrannide pressit.
 Iosue ad extremi tumidum caput adstitit amnis,
 Arca Sacerdotum dum procubat ardua dorso,
 Et proceres populique fluunt ad littoris oras.
 Percussum sacrâ obstupuit formidine flumen:
 Præcipites repressit aquas, partemque liquorum
 Extulit in montem; partem discedere iussit
 Præruptum in pelagus. Curuatur protinus vnda
 In montis faciem; pauidoque tremore voluta,
 In mare sulphureum violentior influit. Aret
 Attonitis Iordanis aquis: subit Arca: cohortes
 Certatim pedibus fluuij sicca æquora verrunt,
 Ipsi iam pueri, quos intolerabile quondam
 Illius auertit dorsum, premere ora laborant,
 Atque inferre gradus in subsidentibus aruis
 Fluminis expulsi. Pendentibus ardua lymphis
 Culmina mirantur: populi pro fluctibus vndant,
 Pro strepitu plausus, pro nauibus arida currus
 Regna secant, & pro velis vexilla supinos
 Obliquant per suda sinus. Stupefactus in anem
 Ingrèditur, sociasque acies dux vrget euntes
 Vocibus. at refugij quæ proterit ostia fontis,
 Quæ pressere Sacerdotes in margine ripæ,

duodecim lapides, eos videlicet, quos in Iordane pressere Sacerdotes arcæ vectantes.

Hi depositi vnam in aram se ipsis vltro nectuntur, & ostendunt saxea corda ante Laur. Virginis aram amore diuino iungenda.

Iordanis aluci sui ripas tempore messis impleuerat Iosu c. 3.

Steterunt aque &c. quæ inferiores erant, in mare solitudinis descendunt.

Ios. 3. Stabant super siccam humum in medio Iordanis. Ib.

Tacti Sacerdotum pedibus 12. lapides gemascunt.

Saxa videt gemmasse . color non vnus; at idem
Fulgor erat: stellis ardebant æmula fixis,
Quæ duodena, notant stellati baltea mundi.

*Portate singu-
li singulos la-
pides Ios. 4.*

*Lapides in-
astra transla-
ti, & veluti
scopuli aquis
obiecti, quæ sicut
per cælos sūt.*

*Inde ad fa-
bricam Naxæ
renæ ara de-
uoluti.*

*Paratis omni-
bus fit Dedicatio
Domus in
Templum.*

*Apparet in-
aëre Columba
igneis linguis
circumflua.*

*Spiritus S in
ea Petrus a-
dorat, ut olim
in cœnaculo.*

Insolitæ monumenta viæ, partusque flagrantés
Fluminis attolli iussit, dorsoque sedere
Militis; & Templo, partâ iam pace, reponi.

At rapuit lapides cælum, atque immiscuit astris,
Et superis obiecit aquis, vt murmure cantus
Inde resultaret circum salientibus vndis.

Munus in hoc seruata diu sed saxa, beatis
Et radijs tepesacta diu, concoctaque flammis
Æthere sidereis, niueam iungantur in aram.

Interea mandata suo Petrus ordine complet,
Virgineamque Domum sacrat. stant agmina circum
Aligerum, densantque choros, & ritè ministrant
Succinâ, pronisque animis ad iussa vocantis.

Ipse Pater plaudens dedit æthere signa sereno.
Pontificis super incumbens namque ora, Columba
Visa coronales in lumine voluere linguis,
Et Patrum redimire comas, & lambere frontes
Lapsibus innocuis . incendia nota salutant .
Ante alios Petrus exclamat. Bona flamma, Parentis
Hospita Virgineæ, te coram ostendere rursus
Æde tuâ gaudes, pluuiamque effundere lucis.

Hunc votis omnes, animisque volentibus ignem,
Corda laceffentem, excipimus, quo rursus in orbem
Europæ, atque Asiæ concurrimus; vltima fuso
Oceano quâ se tellus submouit, & actus
Præcipiti quâ Sol cursu se mergit Ibero;
Quæue oritur meliore comâ . sic arce Sionis
Quattuor, his stimulis, cum Sole diremimus oras,
Partiti sudore vias, & sanguine . Virgo

Inter-

Interrupit iter moritura: coëgit in vnum,
 Quotquot per totum tuus ardor sparferat Orbem,
 Vellimur ecce iterum: præluceat flamma, viamque
 Per fluctus, per saxa docet, mediosque per enses.
 An peregrina Domus cursus imitabitur ignis,
 Et peregrinantem secum trahet ardua mundum,
 Aligerosque virosque? viam quæ lumine signat,
 Quæquæ ignara moræ nostro se vertice tollit,
 Omen habet num flamma fugæ? quæ ducit, eamus:
 Secula dum currunt, Domus ipsa sequetur euntes.
 Nunc capitum descende iugis mea flamma: per arã
 Labilis exunda. montano flumine torrens
 Sic sata fœcundat subiecta. rigabitur ara,
 Et feret innumeros virtutum roscida fluctus,
 Ignito dum fonte fluit. dum pernatat igne,
 CHRISTE tuo, descende. cohors cœlestis Amoris,
 Lintea, dum facio, substerne niualia, gemmis
 Candidulis baccata. faces candore fouentur
 Numinis. est niuei pia flamma marita Pudoris.
 Protinus imponunt aulæ stellantis Ephebi
 Ambitæ flammis aræ velamina nota.
 Vestiserat, Pronœa manu quam pinxerat, astris
 Grande opus insertis: radijs subtegmina Titan
 Neuerat: argento Phœbe discreuerat aurum:
 Aptarat se tela operi via lactea, fatis
 Picturata secuturis. Asia aspera vultu,
 Et lacrymis gemmata, comas diuisa, corollis
 Tempora nudabat: flores Europa legebat,
 Nesciebatque sibi fertum, Romæque propinquæ.
 Hæc geminas palmas supera ad conuexa ferebat,
 Aëreque innantes spectabat læta Penates,
 Heu vacuis Asiæ profugos amplexibus. Extant

Intelligit ex igne volucrum migradum sibi rursus & socijs in terras omnes, & Domum ipsam aliquando migraturam. Flamma irrequieta omen fugæ. Petrus cœlestem ignem inuocat et se parat ad sacrum.

Ab Angelis vestitur ara.

In aræ amiculo acu picta symbola S. Domini fugam designantia. Tessera fugæ, aues facile nondum mutantur.

Symbola multa fugæ . quæ sedes mutat , hirundo
 Aduolat; multoque grues stridore per auras ,
 Agmine composito , sublimes vertice toto ,
 Perrumpunt, fugiuntque notos: dant signa recessus :
 Cæli temperiem explorant, atque æquora tranant .

*Petrus sacri-
 ficat .*

Vt Superi niueos strauere altaris amictus,
 Et Libani niuibus certantia lina, Sacerdos
 Præfatus sua vota DEO , mysteria pergit :
 Immolat; & Ceteris Numen sub imagine libat .
 Tunc impleta omnis linguis rutilantibus Ædes;
 Quæ dum circumeunt flammâ trepidante, canoros
 Igne liquant sonitus; lituique & classica belli
 Non imitabilibus replent concentibus auras .
 Tunc Superûm pressio pubes obmutuit ore ;
 Et venerata melos, animos suspendit & alas .
 Intremuere Domus lapides, tremuloque voluptas
 Murmure subsultat : vis addita Patribus ingens
 Ignotas penetrare plagas, atque inuia Regna ,
 Et Fidei pia bella tubis renouare per Ortum ,
 Atque per Occalum, per acutas frigore rupes,
 Et per inardentes vicino lumine ripas .

*Post varios
 excursus hinc
 atque inde B.
 Virginis simi
 lacrum in ara
 media coeun-
 tes flammæ co
 formant. Sic
 in Aelia turri
 post igneum
 turbinem infi-
 gne Principis
 crepitantibus
 coruscat è flâ-
 mis .*

Dum modulatur Amor linguis discrimina vocû ,
 Linguarum pars magna silens super incubat aræ :
 Se rotat in gyrum : serpto se conglobat vno ;
 Colligit & radios . tenui mox soluitur imbre ;
 Voluitur; exundat : pluuiæ sunt astra fauillæ .
 In diadema iterum coeunt diuortia: ludunt
 Cælestes circum variâ vertigine flammæ .
 Dum sæpè ignito lambunt se turbine linguæ ;
 Dum redeunt, fugiuntque, Dæi simulacra Parentis
 Ignibus effingunt superis . coma fluctuat igne ;
 Frons ardet, rutilantque genæ, digitique coruscant;

Bra-

Brachia sunt flammæ; scintillant lumina; lingua
 Insinuat labris se flammea; pectus anhelat;
 Apparet medio cor pectore. proditur ignis
 Luce sua; sunt membra faces, quas arte magistrâ
 Stipat Amor, totumque opifex se in Virgine miscet
 Materies operis, finisque, & forma. Quid ultra
 Virgo fuit, nisi flamma? DEI spirabat Amorem;
 Ignis erat pectus, cor, spiritus, auraque cordis,
 Ingenium, vires, & Virgo denique tota.
 Nunc Pater Omnipotens flammis simulacra laborat
 Eius ad exemplum, primæque simillima formæ.
 Ignibus haud aliter festis nox cæca theatrum
 Explicat; & ludis, tenebrarum pulpita tollit,
 Ælia cum Romæ referat spectacula turris.
 Puluere foeta nigro super extat machina muros,
 Ignitos paritura angues è puluere; & imbres
 Vibratura super nubes, & fulmina mille.
 Indignata moras vteri, vitamque necemque
 Progenitura suam, scintillam concipit; & mox
 Viscera dilacerat; partusque erumpit in auras.
 Igniti serpunt colubri; sua funera portant,
 Funeris & tædas; cruciataque prole laborat
 Machina cū gemitu, in pheretrum conuersa, cadêtes
 Excipit infelix, orientesque horrida natos.
 Inde alios, iterumque alios excludit ab aluo
 Suspirans: flammante suam cum turbine sortem
 Vertit, & euertit: rota lucida persecat umbras;
 Protinus in medio cursu sed scinditur axis,
 Et sobolem terit ardentem; fumusque superstes,
 Extinctique hæres ignis, tegit omnia luctu.
 At globus in nubes dum se iaculatur, & vndat,
 Exoneratque auram nebulis, in vertice molis

*B. Virgo dum
 vixit tota con
 flata fuit ex
 igne diuini
 amoris.*

*Igneus Tur
 bo.*

Ecce renascentis surgit noua gloria lucis .
 Principis apparent facibus fabricata decoris
 Symbola, vel facies, vel auitæ insignia gentis ;
 Atque sibi crepitu plaudunt, lucemque reducunt .
 Talis erat *MARIÆ* viuens in imagine lampas ,
 Lux operis, decus, & species . Tunc Petrus adorans
 Icona Virginei vultus , Genitricis amore

*Petrus ignitū
 Deiparæ simu
 lacrū adorat,
 & eo ex igne
 auguratur
 omnia Regna
 Virginis amo
 re corripienda*

Ingemuit . Tua, Virgo, inquit, simulacra quid ignem
 Ignea diffundunt ? nimirum crescit eundo ;
 Et volat igniferis alis ceu flamma, per Orbem
 Sic tuus ibit amor; sic pectora passus amantum
 Vndique perpetuis iactabit cursibus æstus .
 Hæc etiam nos flamma rapit: mora nulla: sequamur .
 Vnam ex diuerso, socij, veniemus in Urbem ;

*Sacrata in
 Templū Dei-
 paræ Domo,
 Petrus suum
 quoque cor sa-
 crari cupit in
 Templū, quod
 olim negatio-
 nis crimine
 profanarat,
 cuius rei me-
 mor soluitur,
 ut solebat, in
 questus & la-
 crymas .*

Cum, variâ tandem errantes regione viarum,
 Altera nos *MARIÆ*, collectis omnibus, Ædes,
 In medijs fundata astris, donabit Olympo .
 Hæc in digressu Petrus. Premit oscula sacro
 Multa solo: cauat ora iterum, quæ labitur vltro,
 Lacryma; & hæc fundit complexu verba supremo.
 O Domus, ò Diuûm statio gratissima, Templum
 Ritè sacrum, iam redde vicem. execrabile pectus,
 Atque profanatam turpi formidine linguam,
 Vnius ancillæ quam vucula inussit ad ignem,
 An non sacrabis? peccauit. pœna dolorque
 Vrgēt adhuc: mihi Solis auis cristata tenebras
 Offundit, resonoque meas nouat ore querelas .
 Dux ego Christiadum Princeps, Verique magister !
 Non dux, non miles, sed proditor, hostis, honoris
 Nescius & fidei, qui per periurâ mortem
 Vt fugiam, Vitam prodo . Proh conscia facti
 Sidera, virgineis modò fixa Penatibus! in me ,

In me fulmineos quid non mutatis in ignes
 Lumina? crudelis, vitæque cupidine falsus,
 Perfidiae columen, dulcisque heu transfuga Regis
 Hæc olim promissa dabas? intrare profundi
 Carceris in latebras, solusque pericula adire
 Exilij, capitis, dape cum saturatus Amoris,
 Cœnatusque, Deo non hæc firmante, vouebas!
 Desertor sic vocemegas, quem voce fateris;
 Nec te Patris amor, nec te data pignora cæli;
 Nec pro te durâ moriturus cæde magister,
 Nec tenuit Matris Pietas! sic exuo mentem
 Promisso stabilem æterno! cui desero Natum;
 Pontificis dum discedo periurus ab aula?
 Ille ego quin etiam, Fidei cui nomina robur
 Indidit, obtutu, velut ariete, sternor ab vno!
 Vidi ego te vallare latus gradientis in horto.
 Hoc fatis, vt rueret Fidei petra. Perfide, visum
 Dissimulas trepidusq; negas? quid me aspicias æquis
 Christe oculis? auerte oculos, quibus ignis Amoris
 Fluxit, & in lacrymas corda hæc infida liquauit.
 Iusta meo sceleri responde pœna. negauit
 Qui vidisse, Deum videat? Deus ipse videndum
 Objiciat sese lacrymanti? nubila, luctus,
 Carceris horrores, terræque nigrantis hiatus,
 Non visæ stellis, aut Lunâ, aut Sole cauernæ,
 Æquoreique sinus, loca nocte silentia latè,
 Obruite hanc animam. fugio vos Tartara tantum;
 Obrutus vt lacrymis, & tristi nube doloris,
 Criminis exoluam tenebras; nebulâque solutâ,
 Te, Deus, aspiciam, qui me dum cernis, amico
 Vulnere confossum, curarum mergis in umbris,
 Vt videam, vidi. lacrymæ, vos dicite: vidi;

*Verba Ancib-
le.*

*Conuersus
Dominus re-
spexit Petrũ.*

Lumina cum flexit ; cum me mihi reddidit . ira
 Hinc in me, dolor, & lacrymæ, mœrorque perennis.
 Quos gemitus, quæ verba dedi ! dabo ; donec iniquos
 Mors ingrâtâ animâ tandem seduxerit artus .
 Omnibus vmbra locis adero mihi : noctis & horas,
 Atque diem questu fallam : nox, sidera, Titan
 Lugentem inueniant. CHRISTI indulgentia nunquam
 Indulgere iubet lacrymis . tamen ille pepercit .
 At ego non parcam . assiduo petra fonte cauabor :
 Alluar æterno cautes marpesia fluctu .

*Petrus petit
 sacrari à sa-
 cra Domo Di-
 uinitatis in
 Templum .*

*S. Domus à
 cunctis eam
 inrantibus
 lacrymas eli-
 cit, quarum
 sementem Pe-
 trus fecit suis
 lacrymis .*

O scelus ! ò violata fides ! Domus, ò Domus vndis
 Sacra meis, me terge tuis : in te fluit Æther ,
 Totaque diuino Pietas cum fonte liquatur .
 Imbre dicata olei, cinerisque aspergine, pectus
 Terge oleo, quod stillat Amor, cinerisque superbum
 Sparge globo . Iustralis aquæ gere, lacryma, munus .
 Sic scelere ablutô, sacrabor . saxa, madetis
 Quæ nostris nunc vda oculis, hinc discite fletus
 Colligere è toto stagnantia flumina Mundo .
 Me præire iuuat lacrymis : lacrymabitur Orbis .
 Omnium & hic oculis lacrymabor, & omnibus vndis
 Perfidiaæ scelus immergam ; geniusque fidelis
 Virginis hic Domui maneat , quo saxea frangat ,
 Molliat in planctus & corda . in Limina gressus
 Hæc quicumque feret, stupeat primùm ; inde reuulsis
 Criminis obijcibus, duratique aggere cordis ,
 Vberet in gemitus : cor expiet ; atque pium
 Virginis in Templum verrat . sint arrha doloris,
 Atque rudimentum mea flumina . Munere Princeps
 Agmina lugentum duco, primusque Penates
 Alluo virgineos . Bona Virgo, hos accipe fletus ,
 Æternumque yale . dixit . Pia Virgo precantis

Vota secundavit . Vis est inde indita Sedi
 Nazareæ, vel ab inuitis quæ visa tributum
 Exigit ex oculis . populorum saxa querelis
 Iucundis collisa sonant . De nube serenâ
 Exaudit lamenta Petrus : dolet ipse dolentum
 Questibus ; & toto licet exulet Æthere luctus ,
 Lacryma & arefcatur diuini Lumine vultus ,
 In terris lacrymatur adhuc . quas fœuit in aruis
 Virginis, in messem lacrymas concrefcere gaudet :

Vt Petrus indomitos saturauit fletibus æstus ,
 Discessere Patres . sed non discessit Idume
 Ætheris irati Vindicta ; manetque repostum
 Altâ mente nefas ; & CHRISTI funus acerbum
 Viuit, & hæret adhuc animis, pofcitque ruinam .
 Vertere cuncta folo meditatatur, faxaque faxis
 Excudere impositis ; fecumque hæc anxia iactat .

Scilicet irarum calcar fomæque doloris ,
 Mors animo diuina cadis ? trabe Numera ab alta
 Artubus heu laceris & plenis fanguine riuis
 Occiderit ; facrumque latus perruperit icu
 Lancea, relliquias rofei scrutata cruoris !
 Mœfta Parens fteterit Nato præfixa dolenti ;
 Illius ora videns atro fudantia tabo ,
 Atque ibit parto gens hæc inimica triumpho ,
 Agminibus comitata Erebi, fpolijsque potita ?
 Haud equidem ; noftri mênfura furoris abundat,
 Atque fluit . Tua magna diu præfentia vires ,
 Virgo, meas fregit . Solymæis hospita Regnis
 Tardabas ignita oculis lacrymantibus arma ;
 Et mea, victa tuis Pietatis ab ignibus , ira
 Languida torpebat . nunc preffa refurgit in ignes ,
 Dum folio vicina DEI , Solimâque relictâ ,

*Petrus in S.
 Domo aliorum
 lacrymis e cog-
 lo lacrymatur*

*Apoftoli difce-
 dunt è Pala-
 ftina .
 Remanet Vin-
 dicta . memor
 occifi Dei Re-
 gni ruinam
 meditatatur .
 Huius tacitæ
 fecum voces .*

*B. Virg. præ-
 fentia dum
 viueret Dei
 vindictam
 retardabat .*

Me mihi reddis anhelantem matura Sioni
 Prælia moliri, & sceleratam excindere gentem.
 Indignum est Solymæ turrets circumdare flammis,
 Hostibus imperium; canibus dare Tempa Latinis?
 Quid ferro violare DEVM, atque abducere muris;
 Quid patrio prohibere solo, vitæque! nefandum est?
 Quid memorem inuidiæ nubes, vnde horrida grando
 Detonuit lapidum, Stephani caput, atque coronam
 Religionis vt excuteret, lapidaret Olympum,
 Nazareamq; Domum conuelleret; astraque, Numen
 Pelleret ex astris, dum fert super astra triumphum!
 Saxa calent Stephani cerebro quæ infecta, reuoluunt
 Te, Solyma, è fundo, Syriæ caput. impete præceps
 Ausonio amittes miserando in vulnere mentem.
 Cede Dæo nunc infelix, & cæde parenta.
 Hæc poscit sibi iusta, sedet dum nubibus, ostro
 Sanguinis, & viuo speciosus corpore: pœnas
 Hauriet ille tuas oculis spectator ab alto.
 Hæc secum. tum signa canit, seque inserit vltro
 Cordibus Ausonidum, bellique fatigat amore.
 Vt rabie tumuere animi, & ferale canenti
 Assensere omnes, bellum cum gente mouetur
 Obsidione, manu, telis, & corpore; donec
 Procubuit sibi Romulidum terra impia bellis.
 Tu, Tite diuinæ lictor, dirusque satelles
 Iustitiæ fueras; Diuûm tibi fulmina Rector,
 Flagraque suggestit, quò sæpius icta, periret
 Denique tota. Tuis præibat pallida signis
 Omnipotens Ducis Ira DEI: tu signa secutus,
 E grege miles eras. Deiecto cardine, portas,
 Mœniaque infringi, quassari tecta tumultu,
 Æthere turbatas facilè subsidere turrets,

*Dei Vindicta
 Romanos ad
 bellum accen-
 dit.*

*Titus diuinæ
 Vindictæ miles
 bellum aggre-
 ditur.*

Disful-

Dissultare suis in cælum marmora centris ,
 Peruolitare faces , maculari sanguine ciues ,
 Templaque semustis vastari fumida faxis ,
 Sed non arte tuâ , non Martis lege Latini
 Miratus, lacrymas inimico in sanguine misces ;
 Quasque vides, & amas, cædes, mitissime, damnas .
 Non secus in pluuias eadem atq; in fulmina nubes
 Soluitur, & terras dum vulnerat , irrigat . iram
 Ipse tuam nescis , miseræ dum irasceris Vrbi ,
 Non irâ stimulante tuâ . Ruit illa , domosque
 Tempa, Sacerdotes , altaria, mœnia, turres ,
 Regum ædes, & opes, fortunam, robora, ciues,
 Ætheris auxilium, libertatemque, salutemque ,
 Omniaque in cineres secum trahit . Irâ Tonantis
 Sed micat in morem fugitiui fulguris : vmbas
 Seminat, atque neces . sed longa fugacibus vmbis
 Succedit renouata dies, Solemque reducit .
 Diuini Pietas hera pectoris , Ira sed hospes :
 Cor régit illa; flagrumque Iræ , virgamque Furoris
 Vertit in Imperij sceptrum . Post eruta fundo
 Regna, Tonantis Amor cinere è fumante reuixit ,
 Incaluitque, Palæstinis quod fuderat aruis ,
 Nectare venarum dulci ; longa ebrius ira
 Postquam cum Solyma Solymos euerterat omnes .
 Christiadas hic igne vocat, procul inde fugatis
 Ifacidis : loquitur flammis namque ignis Amoris .
 His illi acciti properant , desertaque adorant
 Pignora, & hoc portu, dum fluctuat Orbis, inhærent.

Diuinus A-
mor Iræ succe-
dit, & Hiero-
solymæ ruinas
miseratus ad
eorum locorū
cultū undiq;
Christianos
euocat, que
suis Christus
vestigijs ea in
Vrbe sacrarat

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM.

Euerfa per Titum Hierofolyma, placatur iterum DEVS. Clam vocat in Palaftinam è toto Orbe sacros viros facrorum locorum ad cultum. Hos inter Cataldus miraculis iter illustrat: deinde Nicolaus, qui etiam Natalem Deiparæ diem videt ab Angelis sacra in Cellula celebrari. Pace reddita per Constantinum, itant sancti viri ad sacra loca securius. Helena Nazarenam Domum illuftri picturis Templo circumdat. Iterum pax turbatur. Perfæ, Arabes, Turcæ Palaftinam fccleribus, & armis inundant.

QUò Catalde pedes? populi lamenta fequuntur;
 Dum fugis arcanas Solymæ fugientis ad aras.
 Deterit infelix monumenta falutis Idume,
 Thefaurumque, finu quem feruat, corde relinquit:
 Tu fequeris, gregis oblitus, patriæque gementis,
 Exul, & ignotus, fed non ignotus Olympo,
 Cui te diuino virtutum lumine prodis.

§ Cataldus Ibernus iter habet ad facra loca fub pauperis habitu peregrini anno à partu Virginis circiter 170. ex catalogo Sanctorum.

Traianus Romam, Româ fed grandior Æthram
 Syrus Anicetus, Romanaque corda regebat.
 Vno iactatur dum Petri cymbula Rege;
 Arte fed alterius frangit non fracta procellas,
 Ille lacerna ostrum velans, mitramque cucullo,
 Innumera in cunctis miracula feminat aruis,
 Quâ cœno guttatus iter pedes vrget, in orbis
 Dignus fidereos cum Sole agitare quadrigas,
 Heroumque viam greflu calcare nivaleni.

Tra-

Tramite dispersus, vastis dum sentibus errat,
 Incertusque viæ, sylvas inuadit opacas,
 Forma viri occurrit, vocis cui munus ademptum.
 At digito dum monstrat iter, natuque profatur,
 Protinus exoluit post longa silentia voces.
 Alter adest, oculis cui lux effossa cauatis
 Fuderat æternas umbras: præsentia vultus
 Sed Catalde tui sua sidera reddidit ori,
 Restituitque diem, mediâ qui nocte latebar.
 Dum rate marmor arat, sterili dum noxia sulco
 Tempestas oritur, ventis sata, adulta procellis,
 Horrui ad sonitum vocis sēges vda, iubentis
 Æquari Pelagum, ventorum flabra silere.
 Marmoris insani fluctus qui voce ligauit
 Effrenes ventis; ceu fluctus marmora soluit,
 Et duram tenero molliuit corpore cauem.
 Scilicet ex utero dum prodit, labitur infans,
 Labentemque, sinu lapis excipit: ille rigorem
 Cereus abiicit, puerique nivalia membra
 Protinus expressit, iaculis cælatus amoris,
 Et face perdomitus. De marmore profilit infans,
 Et matris salit ad mammas: sed funere mater
 Obruta difficili partu, pro lacte dolorem
 Impressit pueri labris. Cataldulus vber
 Implet lacrymulis; premit oscula; pressat, & ore
 Rorifero matrem lactat. tunc illa reuixit;
 Quam dedit & puero, vitam rediuiua recepit.
 Ergo ubi prodigijs Solymæ Cataldus ad oras
 Insolitum patefecit iter, Dominique Sepulchrum
 Ornauit lacrymis, cunabula Virginis intrat,
 Nazareis imposta iugis; dulcique panore
 Territus exarsit votis: mox vota precesque

*Reddit in via
muto loquelâ.*

*Tempestatem
in mari sedat*

*Dū nascitur,
ex utero lap-
sus in lapidē,
suam illi for-
mâ imprimi-
t molli velut in
cera, & inde
adrepens de-
functæ iam
matris ad ube-
ra, dum lac su-
git, vitam illi
restituit. Ex
eius vita.*

*Sacra loca in-
uisit.*

Liberat, & lacrymas ex aggere cordis in ora
Præcipites. Virgo, exclamat, postrema cadentis
Fulcimenta Palæstinæ, dum terra tumultu

*Nazarena in
Domo B. Vir-
gini Ecclesiâ
commendat à
Tyrannis,
Ethnicis, &
hæreticis diue-
xatam.*

*Martyres in
vsum noctur-
ni luminis
exusti.*

*Exit sermo
quia non mo-
ritur.*

*Traianus mi-
tis primùm,
deinde ferox.*

*Senex cente-
narius cruci
affixus à Tra-
iano.*

Tota Tyrannorum nutat, Fideique carina
Dum gemit, & scopulis victrix insultat & vndis.
Siccine Idumæis agitas nunc otia campis,
Et detestata tentoria figis arenâ!
Regibus impuris seruit Roma: ira Neronis
Urbi subiecit flammæ, ruit illa: furorem
E cinere parit irato. Picis oblita nube
Corpora Christi adum, miseræ ludibria noctis
Fulmineas hosti flammæ, sed fulgura Solis
In Fidei peperere decus. pyra, tæda, rogusque
Ipsa sibi, multis circum pendentia truncis,
Impleuere vias fumo, sed lumine cælum,
Et Lunam & stellas face suppleuere serenâ.
Bella calent rursus. Domiti regnantis Enyo
Rursus agit tædas pro sceptro. In athena Ioannes
Proiicitur: magis ille ardet. Sunt balnea lampas.
Vita & lux oleo non extinguenda fouetur.
Quin etiâ Domiti cognato sanguine mucro
Regius imbuitur. Te, Flauis, & Flauia, letho
Immolat immerito, Gemino dein mitia lustro
Asperat exacto Traianus pectora. Ferro
Victorine cadis. Lapidatur Onesimus: imbrem
Sanguinis immiscet faxis, ceu grando salubri
Mixta furit pluuiæ. Crucis arbore pendet, & annos
Innouat æternos Simeon; viridisque senectus,
Secula qua vincit, poma immortalia fundit.
Amphitheatra implet virtutibus, ipse theatrum
Numinis, Ignati: stimulas athleta leones,
Dentibus & moleris: superas ardore leones;

Denti-

Dentibus & laceras scelerū fera monstra. Tyrannus
Subditur ipse tibi, leo perfidus; atque rebellem
Cervicem inuitus ponit. Cum Regibus arma
Hæresis Aufonij bellorum fœdere iungit.

Aëris hinc Simeon metator, venditor auræ
Numinis æternæ, vanâ quia proditus aurâ;
Ebio, Nicoleos, Hymenæus, fœdaque sacrans
Mille voluptati Cerinthus secula, dignus

Omnia perpetuis percurrere secula pœnis,
Ignibus æternis mersus; sparsere venena
Carnificum peiora rotis. In prælia Mundum

An non armabis, Mundi armatura, Virago!

Defero Christi adum latè tibi vota vagantum

In cryptis, syluis, & syrtibus. Excipe in vno

Omnia corda sinu; simul hac ex Arce duellis

Da robur palmaeque tuis, inimicaque castra

Funde procul. Rubri Pelagi de litore virgo,

Nominis umbrâ tui, sic effundebat in æquor

Niliacas acies, modulans epinicia cantu.

Cum gemitu dum Pacis agris ferit ille querelas,

Irrorata suis lacrymis noua gaudia nasci

Prospicit. Ecce nouum niueâ iubar emicat arâ,

Spes rutilâ de nube oculos atque ora recludit,

Diua potens tristes animis auertere luctus,

Et mentis renouare diem. Micat ignis in ore:

Inrequieta salit regali vertice flamma,

Quæ desiderijs alitur, crescitque per auras

Ardua, & oppositas perrumpit lumine nubes.

Cæsaries non fronte natat collecta, sed aurum

Complicat in nodum crinale: ardentia flagrant

Lumina, quæ cæli charites obtutibus afflant,

Et Solis tolerant inconniuentia fulgur.

*Simeon Magus ab aëre
D. Petri precibus deturbatus*

Cerinthus post reditū ad vitā mille annos in Veneris voluptatibus existēdos afferēbat. Ex D. Augusti. l. 1.

Maria soror Aronis canit supra mersos Aegyptios.

Spes in Nazarena Domo Cataldo apparet.

Eius habitus & signate in habitu proprietates. Spes fertur in ardua.

Eminus illa oculos contorquet, & alta tuetur,
 Anchora queis cordis figatur . germina florum,
 Pomorum spes, in sertum neſtuntur, & umbrant
 Tempora : vicinos frontis flos mitigat ignes ;
 Non tamen areſcit , viret at roratus ab igne .
 Flos viridem vario chlamydem ſubtegmine pingit ,
 Atque ornat : violæ, thymbræ, roſa pronuba Veris,
 Dulce rubens hyacinthus, acu tranſfixus acanthus
 Innumeros vnâ miſcent in veſte colores .

Symbola dextra ſpei fert lilia : gaudia vultus
 Sed dubio ſplendore gerit : micat; hæret eodem

Fixus in obtutu: mox ſeſe attollit , & vrget,
 Quærit & aſtra oculis , riſuque & voce ſalutat .

Speramus, Catalde: animum ne pone; procellis
 Et ventis ludus, dum Petri cymbula nutat .

Aſtra fauent: Neruas, Traianos, atque Nerones,
 Cætera monſtra Erebo, Superûmque litabimus iræ .

Denique poſt multis ſata cautibus æquora, portum
 Inueniet Romana ratis, cæloque fruetur ,

Nubibus excuſſis . Vaticano anchora monti ,
 Quam gero, perpetuò fundabitur : inde per Orbem
 Romanis aquilis Pietas deuecta volabit .

Nazareâ tunc *Æ*de ſedens, ſe libera credit

Pax cælo . *Constantinus*, ſpes publica Mundi ,
 Atque oculi pupilla mei , vada cæca ſecantem

Firmabit ſceptro nauim, Pacemque rogabit
 Vt clauum teneat ; dum monſtra natantia telis

Confodiet, Crucis è pharetra quæ ſuggeret *Æther* .

Non ingrata Lares Pacis tunc regia mater
 Luſtrabit Superis Helene comitantibus: aras ,

Et delubra tibi, Superûm Regina, locabit .

Hæc ait , & nebulâ voces , & lumina preſſit .

Secula

Spes in diffi-
calia luſtatur
& auxilia
preſtolatur è
cælo .

Spes ad Ca-
talidum oratio

Sperari iubet
pacem ſub
Constantino
M.

Predicit à D.
Helena B. Vir
gini in Pale-
ſtina templa
dicanda .

Secula post aliquot profugum te Myra requiret,
 Nicoleos : cælum votis, vlulatibus auras
 Implebit ; pelago & ventis dum plena secundis
 Vela dabis, Solymamque petes. Sed protinus æquor,
 Causa latet, tumet in furias. an imbris attris,
 Et suspirantis populi clamoribus auctum,
 Terribiles ab amore minas concepit & iras,
 Rursus & ad patrias Pastorem pellit arenas ?
 Non reuocat sed Pastor iter. Mare, ventus inhorret;
 Æstus agit fluctus ; in littora torquet, & altè
 Erigit, atque premit; confundit, & implicat; imber
 Conspirans in bella ruit; cælumque fretumque
 Fluctibus, & pluuijs coeunt, stridore, tumultu .
 Intremittit in medio certamine puppis, & errat,
 Sæpiùs iccta vadis, Austrorumque ariete pulsa.
 Subsedit, dum pontus hiat; rursusque sepulta
 Surgit, vt ex alto grauiori Tartara pulsu
 Verberet & feriat, ferientes vltia procellas .
 Ecce autem, bacchante Noto, dum vela gubernat
 Dilacerata puer, maloque incumbit, in imam
 Turbine deijcitur per carbasa fracta carinam .
 Præcipitem duræ rapuit violentia mortis,
 Dum vomit immistum spumâ nigrante cruorem.

Vt puerum vidit crudeli funere mersum
 Nicoleos, feriuntque animum lamenta parentis,
 Alligat amplexu, fouet ore, & vincula mortis
 Illico dissoluit . Sic Titan lumine flores,
 Quos noctis necat vmbra, animat . Post fata puelli
 Mersa vndis, ipsas animatas flatibus vndas
 Sternit, & exanimat, mortisque silentia mandat
 Attonito seruare mari . Stat puppe Sacerdos
 In mediâ, clamatque: file : mare, mortis arena,

*S. Nicolaus
 Myræsis episcopus
 ad sacra Palaestine loca
 peregrinatur,
 ibique cogitat
 vitam degere .
 ex vita.
 Tempestas
 oboritur .*

*Puerum è malo
 delapsum
 & extinctum
 in vitam re-
 uocat .*

*Tempestatem
 oborsam declarat*

Vorticibus cessa conflagrare: redde, quod aufers,
 Tempeftas furiata iubar, pelagusque refufum
 Se capiat: det colla rati, dum tendit Idumem
 Pacis ad amplexus, quæ magnæ Virginis Æde
 Dum regnat, terram vocat ad commercia cæli.

Tunc indignatum preffis obmutuit vndis
 Cum ventis mare frenatis. iam Cærule, pinus
 Libera ventorum pelagique tyrannide, verrit.
 Nicoleos in puppe fedens, Æthramque remensus
 Luminibus tacitis, sociorum pectora ducit
 Dulce per augurium. Socij, dum ridet Olympus;
 Dum ludens falit vnda maris, montesque liquentes
 Deprimit in campos, etiam vos ponite curas.
 Vt noſtræ ceſſere rati diſcordia ponti

Prælia, ſic Regum tua cymbula, Petre, furore,
 Atque Orci furijs, ſexcentis naufraga luſtris,
 In ſceptro Conſtantini religata quieſcet,
 Et portu patrocinijs ſe condet. In oſtro
 Romanæ chlamydis rutilabunt vela: rudentes
 Vinculaque in torques, remiq; in ſceptra migrabunt:
 Exedrae erunt Sophiæ, ſuggeſtaque tranſtra docentû;
 Ampla carina Orbis. Nunc pergite; frangite remis
 Marmora; Idumæas donec cita palmula cautes
 Stringat, & optatam tandem penetremus in Urbem.

Hæc dicente, auris ſtimulata fauentibus ibat,
 Immenſum mare conficiens, proiecta per æquor
 Roſtraque fleſtebat quæſitas nauis ad oras.
 Apparent Solymæ turres. ad littora curſu
 Proxima contendit: portum occupat ore Sacerdos,
 Oſculaque infigit: loca ſanguine luſtrat opima
 Numinis exhausti. Caluaria nuda virore
 Protinus ecce viret; rigidis veſtigia faxis

Dum

*Ex orta ſere-
 nitate felix
 deducit augu-
 rium.*

*S. Nicolai ora-
 tio ad ſocios.*

*Predicit ex
 augurio paca-
 ti maris Con-
 ſtantini ma-
 gni pacatum
 imperium poſt
 tercentum an-
 norum in Ec-
 cleſia tempe-
 ſtates.*

*Tactus Nico-
 lai pedibus
 Caluarie
 mons à ſuis
 viſcerib⁹ eruẽ
 da Crucis in
 ſpem vicinam
 lætus effloruit*

Dum ponit . Tunc ille. Meæ, mons, ara salutis,
 Lætitiæ quid fronte notas depingis ? an imo
 Gaudia nostra sinu complecteris ? auguror : arbor
 Visceribus cælata tuis, præmittit in auras
 Symbola lætitiæ, flores. Age ; surge beatis
 Crux pomis pretiosa : furor te condidit umbris,
 Inuidiæ germanus ; Amor te reddet Olympo,
 Et Regum capiti figet, quæ fixa fouebas
 Regis membra DEÏ . te toto conferet Orbe
 Regali Regina manu . Iam littore soluit ;
 Vulneraque expectant tua saxa ; oriatur ut arbor
 Inde salutaris, cui per pretiosa Tonantis
 Vulnera nobilitas, & Veris gratia fulsit .

*Hunc salutaris
 S. Nicolaus .*

At tu cui fœdo rosa vulnere floruit, & nunc
 Arua tenes aliena, Venus, discede, cicutas
 Quæ feris in speciem florum . tibi subijcit agros
 Styx fœcunda malis : Crucis ad pomaria linque
 Nunc montana : Deus nobis hîc otia fecit .
 Malleæ quid cessas ? Helenam quæ regna morantur ?
 In Veneré Pudor hanc Helenã, Pudor armat in hoste .
 Hæc scalpros per membra Deæ, perque ora docebit
 Artificum resonare manu, simulacra ruentum .
 His dictis Cypriam feriens, in Templâ Pudoris,
 Virginis in Sedem properat, quæ, gloria collis
 Nazarei, terras despectat, & amne bonorum
 Alluit in morem fluuij, qui gurgite prono
 Montibus immissus, tremulo gemit imbre caducus .

*Sepulta in
 Caluaria Cru-
 ci statua Ve-
 neris fuerat
 imposita .*

Natalem tunc fortè diem Matura vehebat
 Virginis . Aligerùm, Diuùmque exercitus omnis,
 Nubibus abruptis, MARIE super extitit aram .
 Infruit hos Michaël : partemque addensat in arcum :
 Hos sinuat, lunatque alios in cornua binis

*S. Nicolaus ab
 Angelis, &
 Sanctis viris
 natali: iu De-
 paræ diem vi-
 det eius in Do-
 mo celebrari .*

Frontibus; angustè cogit : nunc spargit in æquor;
 Explicat ; & rursus cuneato Marte coërcet ;
 Diserit, & findit : nunc protinus implicat agmen :
 Verticibus pinnæ volitant : decor ora serenat ,
 Asperat atque idem ; dum belli spirat amores
 Clementer ferus, & mitis . dant scuta fragorem ,
 Et flictu resonant galeæ , fulgore comantes .

Iamque aderat Virgo roseis inuecta quadrigis ,
 Astra minora tegens immenso lumine. Custos
 Tunc Laris augusti Michaël sic agmina Diuūm
 Alloquitur . Superi, lux alma recurrit, Olympo
 Et terris dilecta, diem qua nostra reduxit,
 Atque hausit Regina oriens: cumulare tributis
 Nos decet Augustæ Cunas . vade Aliger Ædis
 Aulicus; ex adytis Diuæ Cunabula defer ,
 Thesauros inter superos quæ Gloria seruat,
 Et mouet ad cæli motus, gemmisque coronat,
 Æternisque rosis . Ventis volat ocyor Ales,
 Et vehit, & mediâ Cunas imponit in ara .

Pontifices primi duodenas pectore gemmas,
 Verbaque depromunt : Calathi saluete Pudoris
 O Cunæ, quas dulcis Amor motabat alumnus,
 Præcentor, gerulus, somnus, ludusque puellæ .
 Symbola sunt gemmæ populorum . Virgo Sacerdos
 Bis sex corde Tribus pretiosis nexibus arcet ;
 Offerat vt Regi Superūm. Tres fronte coronas
 Ponimus ante aras , triplex tibi Virgo tributum,
 Quæ Regnum Regina triplex moderaris . Athletæ
 Belligeræ Fidei fundunt sua dona, pyropos
 Sanguine inardentes multo, atq; hæc insuper addunt.

Nostra tibi constant muliebrem vulnera mūdum ,
 Martyribus maior pœnarum, Pupula, votis ,

Et

Michaël iubet seruat in Aerarijs cæli Deiparæ cunas afferri in medium, et in ara Nazarena collocari. Quia mos fuit olim celebrare muneribus natalem Principum diē; ante cunas Virginis tributa Sanctorū suis quæque apta ordinibus congeruntur. Antiqui Sacerdotis Rationale duodecim gemmis distinctum, tribus duodecim significantib⁹. Martyrum tributa .

Et lacrymæ censu, non sanguinis. Omnia corde
 Condebas tormenta tuo, Dux maxima nostri
 Agminis, atque agmen. Nunc excipe dona cruoris,
 Qui Ducis in Cunas pretioso vulnere gemmat.
 Talibus ornari poscit tua fascia gemmis.

Parthenius quoq; dona chorus, Dominæq; tributū
 Margarita ferunt, niuei argumenta Pudoris;
 Et super hæc. Cunæ, Candoris concha niualis,
 Sumite diuitias, quas parturit vnda cruoris.
 Morte Pudicitiam defendimus. æquor honorum
 Sanguis erat, quem Virginitas generosa profudit.

At dum gemmatis fulgent altaria nimbis,
 Aligerūm resonant cantus & carmina. Virgo,
 CHRISTI Virgo Parens, & gloria Virgo pudici
 Prima chori, Charitis genitrix cælestis, Amoris
 Pulchri mater, Amor Superūm, purissima, clemens,
 Inuiolata, expers maculæ, admiranda, ferenda
 Omnibus in cunctas terrarum laudibus oras,
 Cuius mente sedet Prudentia, Gratia corde,
 Lumine Amabilitas, veneranda Modestia vultu,
 Et Regina graui Sapientia pectore regnat;
 Virgo potens, speculum Astrææ, Fideique tribunal,
 Publica lætitiæ latè stagnantis origo,
 Lucis vas, & honoris, vbi dulcedinis imber,
 Et Pietate liquante latex feruescit, & vndat;
 Siderei campi rosa mystica, eburnea turris,
 Fœderis arca, opibus diuini opulenta cruoris,
 Quas in Iustitiæ cumulauit Gratia censum;
 Aurea luce domus, Dauidica Turris, in hostes
 Millibus exardens clypeis, quibus ardet in arma
 Lux Amor, atque ignis, scutum, & lorica salutis;
 Cæli vestibulum, lux matutina, flagellat

*Dona Virgi-
 num simul &
 Martyr.*

*Vnde Litania
 ram origo que
 singula per
 Sabbata in
 Lauretana
 Domo decan-
 tantur.*

Quæ Rêgem umbrarum, morborumque agmen eoo
 Lumine profligat, populi peccantis asylum,
 Christiadum auxilium, solamen Virgo dolentum ;
 Aligerâm, Patrum, Vatum, Fideique parentum
 Antiquæ Regina nouæque ; Virago, cruentas
 Quæ regis alta acies pro Relligione cadentum ,
 Voceque bellantum & calamo, formâque decorâ ,
 Inuictâ lenocinijs & mortibus ; omnes
 Quæ Diuos Augusta super, solioque propinqua
 Solâ DEI, sceptrum diuina Puerpera gestas,
 Omnia complectens , quæ Gratia sparsit in omnes .

Hi superûm cantus . hinc Virginis extitit Æde
 Forma precum, quoties reuocat lux septima noctem.

Postquam Nicoleos Diuûm spectacula vidit ,
 Atque rigauit humum lacrymis; oblitus, & vrbs,
 Et populi , nemus ingreditur, vicinaque faxis
 Arboribusque super multis pendentibus antra ;
 Atque ait : ò rupes dilectæ , ò saxa tenebris
 Horrida iucundis, vestro fila vltima vitæ
 In gremio ducenda manent : hic proximus astris,
 Virgineis Laribus quia proximus, Æthera mente,
 Corde DEVM attingam . curâ procul; otia quæro .
 Réddita tunc vox è faxis . non otia quærit
Hac in Sede DEVS, qui Matris lapsus in aluum ,
 Ingens curarum sese proiecit in æquor .
 Ergo redi, tecumque refer sub corde Penates
 Virginis, atque DEI : Vicit sua vota Sacerdos ,
 Et ventis subito ducentibus, ire per altum
 Approperat , Myræque iterum considerare terrâ .

Nazareâ sic Sede diu Pax abdita Solem
 Non alium quàm se vidit; nec fudit aperto
 Se cælo; sed Christiadas tacito igne vocabat

*S. Nicolai cõ-
 filium prope
 S. Domum vi-
 tam agere de-
 signauit diui
 na voce disur-
 batur . ex v.*

Ad Solymas vrbes; donec, labentibus annis,
 Constantinus apex Regum, cælestibus Orbem
 Post domitum auspicijs, soluit formidine Mundum;
 Atque pererrauit quâ nominis vmbra Latini,
 Et Crucis, & Fidei iubar immortale reclusit.
 Tunc Helena Augusti genitrix, & Maxima, Natum
 Dum peperit Magnum, magnos, quos concipit, ausus
 Parturit, & senium cælesti robore vincit;
 Sacra Palæstinis vt CHRISTI pignora Regnis
 Magnanimis curis, & odoro quærat amore:
 Miratur florere artus Matrona; virere
 Menti consilium, atque hebetes iuuenescere vires.
 Sic nouat ætatem volucrum Regina, nouatis
 Et rostro & membris, & regnatricibus alis.

Romanam videre Helenam rediitua Sionis
 Pergama, in Inuidiæ portantem prælia muros,
 Intransentem caueas, in viscera montis euntem
 Lethiferi, iactare faces, & prodere fraudes;
 Et Constantino fatalia signa parare,
 Quæ Styx, & stygij rabies prædonis adorat:
 Ille manu sceptrum ponit, Romæque vidente;
 In terræ fibras rostro descendit adunco:
 Mox humero glebas tollit, quo sustinet Orbem,
 Templa locans. Helene atrati penetralia montis,
 Crux vbi delituit, fodit; & sub mole sepultum
 In lucem extrahitur lignum fatale, futurum
 Vnica maiestas Templorum, & gloria Romæ.
 Ille Iouem, Venere[m]q; terit; populumq; Deorum,
 Assertor Fidei, Romæ deturbat ab aris.
 Illa Deæ Cypri fratris talaria necit,
 Fœda dealbatis vt CHRISTI sanguine campis
 Corripiat malè sana fugam. sic laude laborum

Cum

*Helena Con-
 stantini Ma-
 gni mater in
 Palæstinam
 prouectiori æ-
 tate cõsendit.
 Quærit in
 Caluaria
 Crucem.
 Helena cum
 Constantino
 componitur.
 Ille locat D.
 Petri funda-
 menta: Hæc
 aperit Calua-
 ria montem
 vbi reperit
 Christi Crucem.
 Ille Deorum
 statuas fragil:
 Hæc Venerem
 Mercurij fora
 rem adoratã
 in Caluaria
 diruit, & su-
 pra triginta
 Templa Deo
 & Virgini cõ-
 dit in Palæsti-
 na. Ex Nice-
 phoro l. 8. c. 30*

Cum Nato Genitrix certat : mouet eminus arma ,
 Sed Pietatis. honor Fidei concurrere vtrumque
 In pia bella iubet . Iuditham rursus Idume ,
 Templaque fundantem Salomonem, regnaque Pacis
 Roma videt . Clauos reperit Regina Tonantis ,
 Fitque Iahel: odium figit, Ditemque minacem,
 Vt Sisaram . Clauos Nato transmittit habendos
 Pro Mundi sceptro , pro verticis ornamento .

Ille coronatus Clauo , galeatus & idem
 Belligeras acuit vires , & Tartara pungit ,
 Et cælo caput immiscet , gentemque rebellem
 Fulminat . Hoc Clauo fixa est Fortuna Quiritum ;
 Fixit & Imperium cum Magno Principe Roma .

Ardor opum inuentis opibus ceu crescit ; opimis
 Effossis ita thesauris Regina salutis ,
 Vestigare nouo venatrix feruida cursu

Ætheris ardet opes : pedibus spes inserit alas ,
 Atque iuuentutem senio . Iuga florida montis
 Nazarei superat , paruosque ingressa Penates
 Numinis immensi, sacrâ formidine mentem
 Infuscata, pauet primùm ; mox corrui : inde
 Attonitos reuocans ad vitæ munera sensus ,
 Nixa genu, diadema comis excussit & aurum,
 Quod collo multis nodatur tortile gemmis ;
 Nudaque diuitijs , votisque opulenta profatur .
 Constantine , mouere acies in prælia cessa ;
 Vt Romæ in dextram dominantis concidat Orbis .
 Quid laxare nouis regni confinia regnis ,
 Iusque æquare iuuat stellis, si Mundus, & Æther
 Latius, hac paruâ , quam cerno, stringitur Æde ?
 Tu preme cæsariem galeâ ; quate mœnia bello ,
 Nate, terasque annos, & vitæ robora ferro ;

Tym-

*Misit illa etiã
 ad Constanti-
 num ex sacris
 clauis quosdã
 quos tum ad
 monumentum
 repererat. Ni-
 ceph l. 8. c. 29.
 Clauorum at-
 tero sibi fer-
 tur galeã in-
 struxisse. Idẽ.*

*Inde Orientẽ
 vrsus descen-
 dẽs Nazareth
 peruenit, &
 salutationis
 Angelicę do-
 mo reperta,
 Dei Genitrici
 per amicum
 excitauit Tẽ-
 plum. Niceph.
 l. 8. c. 30.
 Helena orat
 in S. Domo &
 filium B. Vir-
 gini cõmendat*

Tympana te, me Virgo tenet, Mundumque sub vna
 Imperiumque casâ, Romamque, & sidera donat.
 At tu Virgo meum, pro te dum prælia miscet,
 Auspicijs defende tuis, & Numine natum.
 Digna, indigna parant hostes: tege Diua sequentem
 Nati signa tui, atque instantibus eripe fatis.

Talibus oranti Crux muro fixa coruscas
 Visa faces iactare, Laresque fragore secundo
 Lubrica tranquillo simulare tonitrua cælo.
 Tunc Helene Crucis augurium venerata, laborem
 Læta nouum aggreditur, paruisq; Penatibus ingens
 Impendere iubet Templum, quod saxa coronet
 Culta Deo, radiata oculis, gemmata Pudore.
 Instant artifices: vrget præsentia matris
 Regina, Pietasque iuuat. Iam strata viarum
 Marmoribus strident; & montis desuper æquor
 Hæc vectata rotis, lapsuque voluta rudentum,
 Ascendunt: ducto concluditur area sulco:
 Egestâ fundatur humo: mox æthere nubes
 Templum immane ferit: stant atria nixa columnis:
 Consumunt aræ lapides, & cautibus albent
 Mœnia dissectis: argento nectitur aurum,
 Saxaque collucent, venâ variante colores.
 Quâ spatijs sese obliquat testudo recuruis,
 Virgineam tegit alta Domum. sic circulus auri
 Arcet maiori rutilantem lumine gemmam.

Plurima sed Templi muros animabat imago,
 Pictoris generata manu. Stant ordine circum
 Matris virgineæ miracula. Parua colubrum
 Calcat auernalem; primâque ab origine labem,
 Et spumam elisam cogit descendere rursus
 In cæcas rictus latebras; rursusque venenum

*Ad Helena
 preces in S. Do
 mo fixa crux
 tonat & ful-
 gurat.*

*B. Helena Dei
 para vitâ in
 nouo Templo
 depingit.
 Immaculata
 Conceptio.*

Heu

Natiuitas. Heu malè concoctum forbere . Illa vndique septa
 Luminis immensi vallo, felucis in oras
 Infert terribilis, spoliisque potita triumphi .
B. Virginis in Templum oblatio . Trimula, Tépla subit, Templū ipsa Tonantis, & ara.
 Ducit ibi pretiosa manu dum fila, ruborem
 Virginis illa bibunt malis, quæ purpurat ostro ;
 Dum Superūm flammās operoso pectore potat .
 Vrget opus manus Aligerūm, dum dædala Virgo ,
 Artifices suspenſa manus, meliora laborat
 Stamina virtutum, Pietas quæ interſerit auro .
Illibatum cū D. Iosepho coniugium. Hinc digressa, diūque pijs exercita flammis,
 Pura maritali pro ferto lilia Virgo
 Implicat, atque comis coniux imponit honorem.
 Illam Virginitas Iosepho iungit, vtrumque
 Componens votis, & corde, & virgine partu .
Dei in Virgine incorporati mysterium. Ipsa videbatur, nullo exæquanda colore,
 Cælestes demissa oculos, propiore Virago
 Mox afflanda Deo, pronis quam penniger alis
 Castigans nodo chlamydem, veneratus adorat .
 Ad laudes rubet illa suas, cœu Solis ad ignes
 Ardet amor rosa camporum . Fit Mater, & omne
 Depluit in gremium diuini luminis æquor .
Virginis ad Elisabetham profectio . Hinc ad Iudææ montana virentia gressus
 Explicat, & tacito meditans cælestia vultu,
 Dulce leuamentum gestans pondusque, salutat
 Cognatam Elisabem, quæ non ignara futuri,
 Cum puero gestit nascentem cernere Solem .
Pueri IESV Natiuitas. Tu quoque Bethleæ rupes veneranda cauerna
 Pingeris. Informi maiestas eminent antro
 Numinis exorti: calet inde Puerpera, mulcet
 Quam teneris Pupus lacrymis, vultuque sereno .
 Candidulis Superi innodant Præsepe ligustris,

Et sese parili tollunt per inane volatu .

Lacteus hinc Infans primum dat sanguinis imbrem ;
Vulnus amat, placidèq; gemit, dum pendet ab vlnis
Saucius, atque suo Genitricem vulnerat ictu.

Circumciso .

Abditus hic Matris complexibus, exul, & omnem
Se præfente locum complens, regnata Tyrannis,
Hospitium Ifacidum antiquum, petit arua Canopi,
Aligero monitus pollutâ excedere terrâ,

*Fugit in
Aegyptum.*

Ad patrios redit inde lares. Terra vda cruore
Fernet adhuc puerum, Solymi quos ira Neronis
Purpureas dedit esse rosas, dum sanguine pingit,
Nazareoque viam Pueri, licet inscius, ornat.

Dum terit ille rosas, scelus indignatus, acerbat
Sæuus in Herodem vultum, cui palluit ostrum,
Cuius opes fractæ, Regnum & Fortuna recessit .

Nescia quò vertat cursus, volat incita curis
Infelix Genitrix : amissum sedula Natum
Passibus indagat dubijs, stupidoque dolore
Hæret, & excurrit ; Natum & se quærit in illo
Errantem desiderijs . Dum Tempia reuifit,
Continuò fugitiua oculis lux proditur ægris,
Discernitque diem Genitrix, portumque capeffit ;
Heu lacrymis iactata diu, dispersaque luctu .
Lætitiæ ingeminant, abruptis nubibus, imbres ;
Accipit, agnoscitque suum dum roscida Solem,
Astra inter Sophiæ diuinâ fronte sedentem,
Et responsa reposcentem . Miratur, & ardet,
Expedit atque manus inuentæ in vincula prolis .

*B. Virgo filium
amittens &
mox in Tèplo
reperiens .*

Ecce autè pœnas hominû, atque infanda per Urbē
Supplicia expendit dum viuâ Parentis Imago,
Et Genitricis amor, diuersum ad limen adactus
Pontificis, Regis, Prætoris, anhela per ædes,

*Christi patien-
tis, & Matris
sequentis, &
condolentis
mysteria.*

Per-

Perque vias , Nati pariterque in fata ruebat
 Heu miseranda Patens, nulla contenta quiete .
 Obstupet; associat Natum ; se adiungere tentat
 Supplicijs, flagris, terrores inter, & iras .
 E Solyma raptum lassato incedere passu
 Per dumos, per saxa videt, collemque tepere
 Vulnere disrupto Mater, pallentiaque ora,
 Liuida verberibus multis, rorantia guttis
 Tempora sanguineis . riget, & vestigia, Natus
 Quæ sudore notat, quæ sanguine, diluit illa
 Deciduis lacrymis, lambitque caduca cruorem .
 Alta fatigatum Crux erigit: ipsa dolore
 Figitur ante Crucem cruciati Mater Amoris .
 Aspicit, & moritur . Crux est cor Virginis : addit
 Vulnere vulneribus lictor crudelis Amantum .
 Dum videt hæc oculus tabulæ commissa, videtur
 Feruere pugna oculi, mors vinere luce colorum .

*Christi Resur-
 rectio & Ma-
 tris lætitia.*

At parte ex alia vitæ post funera reddi
 Spectatur, vacuoque Deus migrare sepulchro
 Matris ad amplexus . lacrymis, verso ordine, lætis
 Illa natat : pulchro rediuium flumine Natum
 Dulciter immergit : concrefcit gemmea membris
 Lacryma victoris : fit stella ; & syrma triumphi
 Innumeris textit radijs, & lumine ditat .

*In calum ab-
 euntis trium-
 phus .*

Ast alia in tabula cedentem inuadere nubem,
 Dite triumphato aspicitur Rex, formaque Regum,
 Matris honor CHRISTVS . plantis abeuntis inhæret;
 Oscula mille premit Genitrix: cor stillat in vndas
 Lætitiæ : curas abitus, sed gaudia Nati
 Maiestas, formosa parit . Vadentis in astra
 Obseruat gressus, sequiturque immota triumphum .

*B. Virgo in-
 celū assūpta.*

Hanc etiam pictura refert postrema iacenti

Sub-

Sublimem tellure rapi super Æthera, veſtat
 Quam chorus Aligerum: Charites per nubila ludunt,
 Inneſcuntque manus manibus. Stat Regia Virgo
 Alatis innixa humeris, & mille ſerenos
 Latè diffundens fœcundo pectore Soles,
 Flaua comis, rubicunda genis, & margine frontis
 Ardua magnanimæ, labris imitantibus oſtrum.
 Aëre, quo graditur, pueros incendit amores:
 Sidera pro gemmis digito rutilante coruſcant,
 Anulus eſt iris; protuberat vnda nitorum
 Veſtibus auratis; crines diſcriminat ingens
 Linea ſtellarum. deſunt mendacia formæ;
 Deſicit ars, fingitque nihil; ſed victa fatetur
 Virginis in forma, hoc vnum finxiſſe, quòd artus,
 Diuinumque decus, grandi ambitioſa paratu
 Non fatis expreſſit, magno temeraria niſu.
 Præcipitat dum Diua viam, folioque Parentis
 Siſtitur æterni, cæli dare iura per aulam,
 Et ſceptrum manibus præferre, & fronte coronam
 Imperat Omnipotens, qui terras numine torquet.
 Ad dextram ſedet illa, geritque inſignia Regni,
 Inſtabiliſque tenet nutantem pondere Mundum.

Pinxerat hæc Helene. pictura ſed altera muro,
 Quem Sol emoriens pallenti lumine veſtit,
 Aligerum formata manu, ſe luce colorum
 Prodidit inſolitâ. Nebulis bipatentibus, extat
 Virgo parens; ferrugineo ſed clara nitore.
 Terret Amabilitas, oculis & ſufficit arma,
 Queis vitam inſpirat. Crux inſidet horrida nimbo,
 Pro gladio quam Virgo rotat. Maxentius, altâ
 Maieſtate fatigatus, ſub Virgine pallet,
 Fractus equo, panidumq; Ducem reuoluta ſuperſtât
 Agmi-

*Sedet ad Filij
 dextram, &
 coronatur.*

*B. Virgo Ma
 xentii Cruce
 fulminans in
 tabula depi-
 eta manu An
 gelorū, & omē
 Conſtantini
 victoriarum.*

Agmina, quæ Tiberis lacero cum ponte procellis
 Inuoluit fluuij, cum strage natantia fundo.
 At Constantinus gaudet spumante sepulcro
 Castra inimica tegi; potare in flumine mortem;
 Imploratque oculis, palmisque & corde Parentem
 Virgineam, rutilamq; Crucem, quam pronus adorat.
 Non procul in proprio Licinus sanguine flammæ
 Fumat auernales. Cruce profligatus quanti,
 Lucem oculis frustra quærit, traiectaque ferro
 Membra aperit; nec pugnandi patulo ore remittit
 Indomitam rabiem. Crux verberat igne furentem,
 Et mergit fulgore animam Phlegenthontis in umbris.

Tunc Helene demissa genu. te maxima Natum,
 Constantine, Parens sibi destinat: illa Tyrannos
 Bello accincta domat, Regnoque reponit alumnum.
 Diua tibi Natum voueo: tua bella sequatur:
 Supplex ille tibi, victosque superbus in hostes
 Torqueat arma manu, Pietatem pectore seruet.
 Cum Ducis inuictæ conspiraret robore Virtus.
 Accipe: maternis titulis, & nomine cedo:
 Mater eris Magni tu Maxima Constantini.

Hic post bella Titi, Solymæ status, ordoq; rerum;
 Postquam Pax Latio, lustrali Regis in vnda
 Romani, deuicta, habuit Capitolia portum,
 Sedit vbi Regina Orbis, pressitque Rebelles,
 Et Solymæ solium, Romæ sibi condidit arcem.

Rursus abit peregrina quies, stabiliq; potitur
 Sede dolor. Solyma infelix, damnataque bellis!
 Bella vocat cruor ille iterum, quo fulmina tingis,
 Atque tuæ inflammas in longa pericula gentis.
 Imple vrbes iterum exulibus: patere ægra Tyrannos
 Innumeros, non passa vnum, Regemq; DEVMque,
 Cuius,

*A baptismo
 Constantini
 pax.*

*Turbatur ue
 rum pax dū
 noua poscit
 bella Christi
 cruor.*

Cuius, amoris erant, leges, & Gratia Regnum.

Ergo quæ Latio Solymæa potentia ferro
Cesserat, Imperio nunc tandem euulsa Latino,
In sua Regna pharetratos concurrere Persas
Aspicit atque Arabes. lymphatus Persa dolore,
Fractus ab Heracleo quòd campo cesserat, iram
Digerit in Solymam. noua quærere regna laborat.
Idem Arabes simul ardor agit: rapit aspera corda
Et pudor, & rabies, cædisque infana libido.

Vt belli sensit crebrescere murmur Idume,
Et tempestatis præludere signa futuræ,
Poscit opem; rursusque orat se reddere pugnæ
Victorem Heracleum, rediuiuaque colla Colubri
Magnanimo rursus pede frangere. vota sed ille
Reppulit & lacrymas, gemitumque audire vocantis
Noluit heu Solymæ, plausu resonante triumphi.
Persa dolet dum vulnus; Arabs dum perfurit Vrbe
In mediâ victor; Sortisque volubilis orbem
Dum pauet Heracleus medio reprehendere cursu,
In flammis, & in arma Arabum, cum gente Latinâ
Vrbs cadit; atq; iugum Dominosq; & vincula mutat.

Principiò Solymam premit Omar: occupat Amò:
Mox Caliphas Templi vastator: denique Belphe
Expulsâ Pietate potens: totoque potitus
Imperio, Fidei regnum populumque fidelem,
Et CHRISTI nomen deleuit funditus armis.
Tunc Stygis irrupere omnes cum Dite paludes,
Gurgiteque impuro strauerunt arua, pudico
Quæ virnere cruore DEI, sudoris & imbre.

Agmina Virtutes cogunt, ne turbidus amnis
Tænariam rabiem cunctis exerceat vndis,
Et violet cæleste decus: fraus aspera belli,

Anno 618.
Cosdroas cum
Persis Hiero-
solymam &
Christi Crucē
occupauit.

Heraclius Cru-
cem à Cosdroa
victo recipit.
Dum discedit,
Arabes Hiero-
solymam occu-
pant. Impera-
tor redire ad
bellū recusat
territus ho-
stium nume-
ro. ex Vill.
Tyrio, et alijs.
Omar filius
Chorah tertius
à Mahomete
pseudoprophe-
ta. Amon-
mitis, & Ca-
roli Imperato-
ris amicus.
Calipha tem-
plum in Chri-
sti sepulchro
positū diruit.
Ex eod.
Inundata bar-
baris Hieroso-
lyma, virtutes
in Nazarenâ
Domum sese
recipiunt.

E

Et

Et terris turbata quies , regnantis adegit
 Pacis adire Domum , portuque auertere fluctus .
 Pacifer occurrit , miratus vertice montis
 Aduentum , sociasque acies solatur, & vltro
 Tranquilli recipit læta in commercia regni .

Sed rursus tumet vnda mali: centū horrida, centū,
 Christiadam in stragem mouet ora vorago Furoris.
 Nam velut obliquis decliua flumina ripis
 Se cœno grauibus miscent torrentibus, iras
 Atque suas iungunt; paruis ita fontibus ortos ,
 Incrementa mali, Turcas , scelerumque sequaces
 Fœdere necit Arabs infido , & fœnore culpæ .

Gens vaga; nō animis, fraudū at molimine cōcors,
 Et populabundis peruadens omnia turmis ,
 Per varios errabat agros, assueta rapinis
 Viuere; flagitijs leges sibi ferre; domosque
 Sanguine moliri; Regnum Regesque creare ,
 Quos rabies vesana regat; spem ponere in armis ,
 In dextra imperium, Mundi ius, iuraque cæli .
 Spreta prius Persis, Persarum postea terror,
 More locustarum Syrijs infedit in aruis .
 Infelix Regio, Diuūmque Colonia quondam ,
 Nunc canibus data præda! vnâ pro cæde Tonantis
 Mille lues rediuiua neces; & sæpè sepulta ,
 Sæpè renasceris moritura. Id, CHRISTA , sepulchrum
 Portendit, rediuiue, tuum, quod in vrbe superstes
 Hæret adhuc Solymæ , nec vis valet vlla mouere .
 Si moueat , rapiatque Fides armata , resurges
 Non casura iterum . sic auguror . omina firmet
 Auguriumque DEVS; semperque cadentia Regna
 Denique sustentet substructio Vaticana .

*Arabi Turca
 miscetur , &
 Terram san-
 ctam inuadit
 30. aut 40. cir-
 citer annis an-
 te motum à
 Petro Eremita
 bellum. ex
 eod.*

*Fuere à Per-
 sis recepti:
 mox reiecti .
 repulsam vl-
 turi redeunt
 aucti numero,
 & viribus.
 Persas vincūt:
 Syriam inua-
 dūt. Fuit Ter-
 ra sancta sub
 barbaris 490.
 continuos an-
 nos. ex eod.*

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER QVARTVS.

ARGVMENTVM.

A Turcis occupata Palaestina, intrepidi sancti viri Hierosolymam, & Nazarethum iter intendunt, difficilisque viae labor haustis à sacra Cellula voluptatibus compensatur. Describitur iter, & Pietas Alexij, Birgitta, Paulæ, Hieronymi, Andronici, & Athanasia, qui duo postremi maritali thoro in sacra Domo separantur, & post aliquot annos ibidem incogniti morte illustrissima copulantur.

Non tamen ira hostis, nō dira tyrannis amorem
Christiadum vicit: stat certā mente repostum
Quærere per medios hostes monumenta salutis.
Semita currentes dum longa retardat, anhelant
Acrius ad metam: fit anhelitus ipse voluptas,
Palmaque nobilior, stadio lassata cruento
Gressibus exultat Virtus stimulantis Amoris,
Sudoremque dabit, parcunt si tela cruori.
Omnia vincit Amor. Desertor Alexius aulæ,
Nobilis illusor Fortunæ, transfuga Romæ,
Coniugis, atque sui, se vicit: vicit amorem
Sanguinis; in bellum dum cælitis ardor Amoris
Impulit. impulsu, Fortunæ raptus ab vlnis,
Vrbis ab imperio, per flumina larga gementum,
Per suspirantis lamenta perennia matris,
Per calcata voluptatum, luxusque fluenta,
Audet se pelagi malè fidis credere fulcis;

*S. Alexius in
Palaestinam
navigat. ex v.*

Sed magis Imperio, vanâque fidelibus aulâ .

Dum fugit, ex oculis terræque, vrbesque recedunt;

*Cupit inui-
sere Nazare-
nam Domû.*

Sed magis ex animo. cælum vndique, & vndiq; cælum,

Et quæ cælestes Domus vnica continet orbes ,

Nazareo spectanda iugo , votisque recurrit

Omnibus arripienda . timet non ferrea Syri
Spicula, magnanimo qui pectore reppulit aurum .

Exhaustire cupit venas ; vt diuite censu ,

Et confanguineis, opibusque, & nomine nudus,

Vno, qui supereft, emat astra cruore . sed Aram

Carpere virgineam vetuit mare, ventus, & Æther .

Hanc desiderijs tamen attigit . inde parentis

Stringere se laribus didicit, placidèque seuerus

Ædibus in magnis tuguri componere punctum .

Notæ, audin ? vocis resonat, Birgitta, susurrus .

Ad Solymæ fontes hac voce Columba vocaris,

Diuinus micat vnde cruor, salit vnde voluptas ,

Et cordis bona flamma tui . Birgitta vocanti

Reddidit hæc . Senio languens, & tabida morbis

Ignotas tentare vias peregrina quid optem ?

Æthereas penetrare plagas, Solymamque beatam

Da potiùs, laterisque tui confidere nido .

Quæ ventos aquila, & nubes tranauerat alis ,

Torpida si vires, & pennas conficit ætas ,

Àère descendit, nidoque quiescit auito .

Tramite me fessam longo Gallæcia vidit ,

Parthenope, Siculi, Atrebatés; me Roma sepulchris

Aduolui Superûm vidit ; te CHRISTE videre

Ardeo nunc, Ciuesque tuos, tua Regna. doloris

Sponse mei, terris satis est doluisse, Crucemque

In medio fixisse sinu . da cernere vultus

Pœnarum sine nube tuos, & figere gemmis

*Orta tempesta
te in Pairiam
repellitur. ex
vita .*

*S. Birgitta ad
Hierosolymita
num iter a
Christo inui-
tatur .*

*Birgitta ver-
ba sunt ad
Christum, &
Christi ad*

*Birgittâ apud
Suriû in vita.
25. Iulij .*

*Hæc innumera
Birgitta con-
fecerat. ex v.*

Labra cicatricum . Pretium , Birgitta, laborum,
 CHRISTVS ait, labor est. pœnarū hęc maxima merces:
 Posse pati pro me . qui prœmia poscit amoris ,
 Non amat . exilij curis solantur amantes
 Exilij curas; atque Ætheris ignea vota
 Augent, & minuunt lacrymis . fit lacryma cælum,
 Grata quies desiderium , fit pœna voluptas .
 Dum dolet, exultat ; dum tunditur, integra surgit;
 Fessaque venatur curlu Patientia cælum .
 Haud aliter venatorem labor, æstus, & algor
 Allicit ad prædam. placet hęc, licet horrida rictu,
 Quòd multâ in campis fyluisque indagine, tandem
 In casses quæsitâ ruit , stimolataque ferro .
 Me quæris, Birgitta ? mei vestigia luctus ,
 Signatasque cruore vias inquire : per illas
 Astra petes . meus Heroum est via lactea sanguis.
 E Solyma in Solymam brevis est tibi femita. sanguis
 Monstrat iter, sternitque viam, Patriamque recludit .
 Numquam torpet Amor : non desidet ignis Amoris
 In cinerem : non ille situ, aut ætate senescit.
 Fessa licet, celera cursus : nam robur & annos
 Hic tibi sufficiet , senium qui nescit, & annos
 Curfibus æternos numerat . quid territa morbos
 Objicis ignotasquæ vias? Amor aurea lampas,
 Quam geris, ambages aperit tenebrasque viarum,
 Vitalique animos, & corpora sospitat aurâ .

Igne velut Solis , frigus quam strinxerat, vnda
 Soluitur, & liquido defertur in æquora gressu ;
 Sic Birgitta , Dei flammantibus incita verbis ,
 Perrupit generosa moras glaciemque timoris.
 Protinus ad Solymæ muros , aditusque malignos
 Impaudos infert gressus: nemora auia, montes ,

*Christus ad
 Birg.*

*Lacryma pa-
 radisum facit
 aut inuenit.*

*Placet fera
 non quia fera
 sed quia capta
 ex Aug.*

*Quis est natu-
 ra conditor ?
 addam tibi vi-
 res: prospiciam
 de iinere: du-
 cam & redu-
 cam . Christi
 ad Birgittam
 verba apud
 Suriū in vita*

*Sacra Hieroso-
lymæ loca in-
uifit .*

*Montem oli-
uarum, Sionis
templum, Cal-
uariæ montē,
Nazarenam
Domum .*

*Huius hic pre-
ces .*

*Verba Birgit-
tæ ad Christiū
sponfum ex
Canticis can-
ticorum .*

*Fulcite me
floribus &c .*

*Læua eius sub
capite meo .*

&c .

*Cap. 2 Cant.
S. Domus my-
fterijs aptatū .*

*Fumo nigri
S. Domus pa-
rietes .*

*Verba sponfi
Dei ad Birgit-
tam ex ijsdem
cant .*

Æquora, præ donum latebras, vallesque profundas
Exuperat: pede Idumæas & pectore sedes
Possidet ardenti . diuini conscia luctus
Culmina, & heu dulci stillantia sanguine uisit .
Artis opus miræ, sublimia Tempa Sionis ;
Atque satum crucibus mōtem, quinoque rubentem
Vulnere, ceu pomis vitali ex arbore natis ,
Lustrat , rorifero gaudens Matrōna dolore .

Hinc in Nazarei tendit fastigia collis :

Sponsaque dum Sponsi tetigit tremebunda Cubile,

O Superi, stipate, inquit, labentia malis

Pectora: me florum nimbis fulcite cadentem .

Languet: languores animo ardoreque beatos

Dulcis Amor, crudelis Amor, mea vita, necisque

Causa meæ spargit: dubio sub vertice læuam

Aptat: ad amplexus, ad vulnera, retia, nexus,

Ad fraudes se dextra parat; resonatque labello

Dilecti vox pressa mei: venit ecce, iugoque

Nazareo salit, & properat. sic transilit arua

Caprea, ceruorum sic montes hinnulus . adsis

O dilecte: quid occultas post illita fumo

Mœnia splendores? vidi te bellule, vidi,

Me cum respiceres, insertâ luce fenestris,

Quas introgressus Gabriel, profudit Olympum

Virginis in gremium . Vox hæc mihi pellicit aures ,

Vox tua sponse . Veni, pennâ properante, Columba.

Hæc tua turris erit Domus alta: recessit Orion;

Imber abit; mitescit hyems; Sol mitior alas

Explicat in radios . hic sunt cunabula Solis:

Tu quoque pande alas: gemitus in gaudia turtur

Iam liquat . hic turtur primis nam fletibus infans

Risit Amor, cantuque suo gemituque, gementi

Gau-

Gaudia conflauit Mundo . cum turture compar
 Hoc sua peccator plorabit crimina nido .
 Sponsa veni : cessit glacies : fert vinea flores .
 Fertilis Aligerum Domus hæc est vinea, dextra
 Quam regnatoris coluit callosa Tonantis ,
 Depositis sceptris , vilique decora ligone .
 Regia rusticitas, & plusquam regia Verbum
 Reddidit humanum . Diuinum vinea nectar
 Protulit in mensam Superum, quem è Virgine duxit,
 Sanguis erat nectar . formosa Columba volatus
 Exere : rura subi : ver hinc aspirat, & aura,
 Umbraque declinat , quod si te credere ventis
 Non inuat, inuenies tutas hac Sede cauernas:
 Lilia depasces , & roris candida nimbos .
 Ergo veni . Sponso Birgitta hæc reddidit . Vrges
 Heu quid currentem? me quanta per æquora vectam
 Accipis ! ò quantis iactatam , Sponse periclis !
 Urbis me vigiles pauidam inuenere : minaces
 Intentant iugulo gladios ; iugulumque paratum
 In vulnus cum voce dabam . si vulnere membris
 Infertis , curate animi maiora dolentis
 Vulnere . qua regione mei latet hospitis Ædes ?
 Qua meus ardor Amor ? quærenti dicite, ciues .
 Vt reperi, vt vidi, vt perij, vos figite pectus .
 Inueni, vidi; & viuo ? si viuo; sepultæ ,
 Viuentisque sit vrna Domus; perque oscula vitam
 Extrahat, atque animam . Superi componite corpus .
 Hoc Sponsi thalamo, tumulo ceu condita, viuam .

Corde Melana suo Birgittæ incendia nutrit ;
 Feruida que, ad cursu stimulis magis ardet Amoris.
 Ocyor vt volitet sine pondere , & ardua montis
 Culmina Nazarei superet peregrina, marito

*Sponse ad Spō
 sum responsio.*

ex c. 3. Cant.

*Nobilis fœmi
 na, que obiit
 loca sancta
 dum viseret .
 ex Sur. in v.*

Consule signatos fastos, fastumque relinquit,
 Delicias, & opes, Patriam, & cum ciuibus Urbem.
 Amplexata Lares, atque indignata caducos
 Amplius ire dies, cupit hos extinguere ad aram
 Virginis, vt ceram consumit flamma niualem.

Dū stetit ante fores, quibus atria iungit Olympus,

*Mori optat in
 S. Domo.*

Dulciter infremuit turbata cupidine mortis.
 Tæda fenescentem sic suscitatur igne lænam,
 Quæ fremitu quatit arua, ruens in tela, necemque
 Vnguibus extimulans, oculisque vibrantibus ignem.

Ergo diū pectus postquam proiecit in æstus

Et vigiles curas, lassata labore viarum,
 Fixa DEO, fatuum votis cor fixit in astris.

Non secus Elias, vitæ pertæsus & aulæ,
 Fronde retorqueret cum lucida tela diei,
 Iuniperusque notis trepidaret, lumine Solis
 Et desiderijs dilati funeris arsit.

Annuat Omnipotens: reditumque Melana canebat
 Ætheris ad Patriam. Mors adfuit, armaque ad ictū
 Præparat, & librat. sed protinus intima mortis
 Occupat ossa merus, dum vitæ Limen asylum
 Ingreditur. meditata fugam iam projicit arcum.

Arma Melana dolet proiecta, timetque timorem
 Mortis, & ò clamat, pia Mors, ne desere tela,
 Mortis Amor partes vel saltem suscipe. vulnus
 Altius infigis, renuis dum figere vulnus.

Hæc Domus Ætherei Salomonis lectulus, ostro
 Stratus in ardenri, quem sexaginta coronant
 Cum gladio rutilante viri. vos vulnera amanti
 Ferte pij, fortesque: tua hæc sunt agmina: manda
 Munus. Amor. cessatis adhuc? dux agminis, arcum
 Tende; feri. pauidæ tu Mortis robora vincis,

Missi-

*Elias sub um
 bra iuniperi
 petiuit anime
 sue vt more-
 retur.*

*Melana im-
 petrat mortē.
 Mors illam
 timet inuade-
 re.*

*Orat Amorem
 Melana vt ti-
 mide Mortis
 partes agat.*

*Ex cap. 3.
 cantic.*

*En lectulum
 Salomonis
 quem. 60. fer-
 ies ambiunt
 ex fortissimis
 Israël.*

Missilibusque micas iaculis, & lampada tollis,
 Qua, pro vulneribus, membris morientibus astra
 Imprimis, & lucem fundis pro funeris umbris.

Indulisse vacat. sed lethum qua ferat arte
 Ipse Amor addubitat. telo cor vulneret? ictus
 Ast animat, quem torquet Amor. si fulmine venas
 Ebibat, insinuant viuacia fulmina vitam.

Vtitur ingenio. fugienti spicula Morti
 Vi rapit, & Mortis micat immortalis in armis,
 Designatque oculis vulnus. mox tela coruscant,
 Et iacit. infundunt per mortem vulnera robur,
 Vitali iaculata manu, qua vita triumphat.

Hac melius uiuit, moriturque Melana. colorat
 Vita genas pallorque necis; lux, umbraque foedus
 In speculo vultus componunt, frigus & ignis,
 Horror, maiestas, mors uiuida, mortua vita.

Tela ferunt pondus, volucresque in funere pennas,
 His Mulier procumbit humi, peanataque surgit.

Haud aliter calido tenuata vapore per auras
 Stella facem ducens, postquam peregrina cucurrit,
 Et multo aethereum signauit lumine callem,
 Obliquo splendore cadit. Fax altera fulget

Romani fidus caeli Regumque senatus,
 Gracchorum soboles, Agamemnonis inclita proles,
 Scipiadam germen; cuius de sanguine, Romae
 Floruit antiquae generosa superbia famae;

Quam celebrat Mundi vox vnica, dissona linguis,
 Consona sed plausu. certant cum ciuibus hostes
 Foeminae in obsequium: cuius prius omnia nomen
 Regna peragrauit, quam pes calcaret arenas,
 Nobilis & Tyri portum Peregrina subiret.

Nomina si quaeris, Pauli metire labores.

*Fortis est ve
 mors dilectio.
 Lampades ei⁹
 lampades ignis
 atque flamma
 rñ. cant. c. 8.
 Amor mortis
 munus aggre
 diur.*

*Sacra loca dñi
 uiseret extin-
 cta est.*

*Stellae dicun-
 tur cadentes.*

*Laus D. Pau-
 li ex S. Hierō.*

Paula refert Paulum , mensuram nominis implens
 Numinis obsequio, feruore, pudore, salutis
 Non saturabilibus curis; sibi tota recessu,
 Tota aliena, animâque animas dimensâ per omnes.

*Vt Hierosoly-
 mam peregri-
 netur, Fa-
 triâ, & suos
 deserit.*

Illa pias alerent CHRISTI vt vestigia flammæ,
 Pressa Palæstinis penetralibus , impia natis
 Penè fuit, Romæque, sibi . Iam soluerat agros
 Tristis hyems, pelagique sinum laxauerat : auris
 Vela tumescebant ; nautis & aperta, secundum
 Promittebat iter Boreâ domita vnda geluque .
 Paula Domum, Patriam, ciues, & millibus arua
 Bobus arata fugit ; titulis & mœsta superbis,
 Quando vana nequit deponere nomina, dotem
 Projicit in miseros; argentum exhaurit & aurum,
 Quod licet . in portum thesauris nuda profusis ,
 Mercibus æternis onerata, & Numine plena,
 Vt freta fulcet, abit . Populorum littora fletu
 Lamentisque sonant. abeuntem turba dolentum
 Obsidet ore, manu, lacrymis, singultibus, vlnis.
 Exanimis viduæ, puerique parentibus orbi
 Nutricê inclamant Paulam, Dominamque, Parentē,
 Vitæ præsidium miseræ . Pietatis Amazon
 Fœmina congregitur pelagi mirantis arenâ ,
 Affectusque inuicta suos in prælia ducit.
 Paupertas Paupertatem miseranda laceffit.
 Paula recusat opes : aliena obsistit egestas ,
 Illius alta opibus . Pietatem prouocat armis
 Ipsa suis Pietas : Amor ipsum vincit Amorem ;
 Omnia qui vincit . magni argumenta duelli ,
 Lacryma littoreis manat pro sanguine campis .
 Paula gemit: lacrymant inopes: hinc brachia, & inde
 Tollit in amplexus , & corda impertit vbique,

*Mœrebat ho-
 nore suo . S.
 Hier. in epis.
 Paula .
 Pauperibus,
 amicis, & cõ-
 sanguineis co-
 mitibus por-
 tum petit. Ib*

*Paula in lit-
 tore suis cum
 affectibus pu-
 gnat.*

*Amat diuitias,
 vt dispenset
 odit, vt amet
 Christi pau-
 peritatem.*

Dispen-

Dispensatq; animam, & cum pectore viscera; quando
 Diuitiæ defunt. Sed victa redintegrat ausus;
 Belligeransque iterum, victorem vincit Amorem.
 Circumstant Consanguinei: calet intima cordis
 Sanguine pugna. quis hæc superet ciuilia bella?
 Adstant Cognati, Affines: hos armat, & illos
 Ploratu, questuque Dolor. maiora querelis
 Tela iacit frater. dulcis, Cruce frangitur hostis
 Impetus, atque DEI superatur sanguine, sanguis.
 Sed propiora manent te, Paula, pericula: bellum
 Imminet extremum. vittas diuisa comarum,
 Et teneros percussa sinus, iam nubilis annis
 Vim lacrymis precibusque facit Ruffina parenti.
 Ingenua genitricis iam machina pectus
 Perrumpit, lacrymisq; aditum dum pandit: ab vlnis,
 Nata, recede, inquit: matrem num filia vincat?
 Vince Amor; at melior. CHRISTVS mihi filia, frater,
 Omnia CHRISTVS erit. Toxotius vltima natus
 Preparat in matrem molimina. Supplice vultu,
 Dextellâque rogat: fletu rigat ora decoro:
 Adrepat genibus. frontis generosa venustas,
 Gratia, verba, lepor, rorantia lumina, mœror,
 Filius, extremum pignus, puer, vnicus, hæres,
 Nil exorabunt? alienæ prolis alumna,
 Urbis amor, genio mitis, pia fœmina, mater,
 Non patrimo, puero, dilecto denique nato
 Nil exoranti, nil indulgebit amanti?
 Vt tiburtini durantur in aspera fontes
 Marmora; dura genis sic Paulæ lacryma torpet,
 Siftitur, atque riget. mollita cruore Tonantis,
 Non facibus liquet illa suis, non sanguinis æstu.
 Oscula dat mammis Toxotius: ægra repellit

Mater,

*In eo cunctis
 admirabilior,
 quod magnâ
 vinceret cari-
 tatem. S. Hier.
 Descendit ad
 portâ, fratre,
 cognatis, affi-
 nibus, liberis
 prosequētib' .
 S. Hier.*

*Ruffina iâ nu-
 bilis, ut suas
 expectaret nu-
 ptias, tacitis
 precibus ora-
 bat. S. Hier.*

*Toxotius sup-
 pliciter man-
 tendebat in-
 litore. S. Hier.*

*Post Toxotiū
 parere desiit .
 S. Hier.*

*Aliarum ma-
 trum filios pia
 mater aluerat*

Mater, & armipotens non vbera curat Amazon,
 Ardet Idumæis quæ CHRISTI vulnera regnis
 Lambere; vbi rosei stillarunt nectaris imbrem.
 Arcubus haud aliter, pictis & Amazones armis,
 Thermodontiacis miscent certamina ripis.

Fœmina vicit io, fratrem, natosque; Deoque

*Quasi à suis
 membris di-
 straheretur, cū
 dolore pugna-
 bat S. Hier.
 Gratia fortior
 natura.*

Hæreat vt capiti nexu Pietatis; ab ipsis
 Distrahitur Matrōna suis fortissima membris.
 Rex Amor, & Regina Fides non subdita legi est,
 Quam scribit Natura: fauet, non paret: amantes
 Liberat à laqueis legum, quos vincit amore.

*Dina Paula
 soluit è portu.
 Cunctis litto-
 ra aspicienti-
 bus ipsa auer-
 sos tenebat
 oculos. S. Hier.*

Eustochio comitante, ratem ne, an Paula curulem
 Lata triumphalem inscendit? iam puppis in altum
 Labitur, & spumas deserta reforbet arena.

Littora respiciunt Nautæ; sed sidera mater:

Hi natos; sed Paula DEVM; pelagique tumultu
 Non exaudiri natorum murmura gaudet.

Ne videat vultus, oculos auertit; & æstus
 Pectore surgentes, maris æmula, fundit in astra.

Æquoris Adriaci, Siculi, parvæque Methones,
 Atque Cytherorum, Maleæ, cycladumque natantum

Sulcat aquas. Rhodos apparet, notissima famâ
 Insula: flammivomo clarescit Lydia monte;

Mox Cyprus; Venerisque sacris, luxuque profanam
 Hospitio Matrōna suo, & Candore piauit.

Excipit hinc fessam gratata Seleucea portu.

Littora tuta capit dum nauis, in Æthera votis
 Paula volat, Numenque tenet trans æquora vecta.

Interea dum claudit hyems maris ostia ventis,

Maiestate olim quæ succollante Latinâ,

Colla vehebatur resono super ardua plausu,

Nunc pede, vel vili glaciem perrumpit a fello,

*Chimæra mōs
 est in Lydia
 crebro ignes
 eructans.*

*Media hyeme
 calente ardo-
 re fidei fœmi-
 na nobilis, que
 prius Eunu-
 chorum mani-
 bus poraba-
 tur, a fello se-
 dens profecta
 est. S. Hier.*

Oppositasque niues; solaribus altior alis
 Sed Fidei vehitur vastum Regina per Orbem,
 Et Pauli metitur iter per littora Tyri,
 Per Cœlesyriam; Turremque ingressa Sareptæ
 Numen adorat. agris facile hinc inuecta, gigantes,
 Terra vbi progenuit, Dauidis ab ense metendos,
 Nicopolim, Cleophæque domum veneratur; & inde
 Fertur in euersam Gabaon, secumque volutat:
 Hic stetit astrorum Princeps, hominique iubenti
 Paruit ille: DEI voces ego fida vocantis
 Non sequar? ite gradus. iubet hic? excurrite mōtes,
 Auia pernici lustrate, & peruia motu.
 Progreditur, Solymamque videt. nunc lumina mille,
 Cordaque mille cupit, quò flammæ digerat omnes
 Cordibus in multis. Peregrinæ regia Prætor
 Præparat hospitio prætoria. Paula Tonantis
 Illusi monumenta inter, deludit honores,
 Quà salit inuiso Caluaria vertice, surgit,
 Atque Crucem tenet amplexu. sic præpete cursu
 Postquam carceribus pueri exiluerunt, locatam
 In tumulo arripiunt frondentem ex ilice metam,
 Et se victores vocitant, plauduntque labori.
 Dia sepulchra subit. stillati pectoris imbres,
 Magdalis & myrrham defert Romana doloris.
 Hinc tædis accensa nouis, lymphata per Urbem,
 Quam Crucis amentem sapiens insania reddit,
 Euolat; immensis & amoris concita monstis,
 Culmina Dauidicæ scandit montana Sionis.
 Tempa colit. riguit; dum scintillare Columnam
 Sanguine diuino vidit. premit oscula: lambit:
 Dilecti cunctas, ceu viua colonia, pœnas,
 In se transcribit: sine verbere vulnera sentit,

Qua

*Per arenas
 Tyri, in quibus
 genua Paulus
 fixit, peruenit
 ad Corinth.
 S. Hier
 Philisthym ur
 bes percurrit.*

*Prostrata an
 te Crucē qua
 si pendentem
 Dominū ado
 rabat. S. Hier.
 Ingressa se
 pulchrū, oscu
 latar lapidē.
 S. Hier.
 Monstra sua
 beneficia Dei
 exhibita Hier
 rosolymæ.
 Ostendebatur
 illi Columna
 infecta cruore
 Domini. S.
 Hier.*

Quæ dispertit Amor • CHRISTI stimolata flagellis,
Omnia collustrans, defertur ad oppida Bethlem.

*Perrexit Be-
thlehb̄. S. Hier*

Paula fuit Romana : aderit nunc altera . Paula
E natalitio Verbi noua nascitur Antro ,

Proh qualis, proh quanta ! sinu Roma inclyta vasto
Amplius haud caperet : capit hanc angustia Rupis ,
Quæ paruum amplificat, spatijsq; exæquat Olympi .

*In S. Bethlehb̄
mansura per-
petuò, angusto
per triennium
mansit hospi-
tiosus, donec ex-
trueret celu-
las, ac Mona-
steria. S. Hier.*

Si tibi Roma impar, Romæ obliuiscere, cælo
Fœmina par . Stabulo Romana potentia cedit.

Hic sibi Virginitas plusquam Romana theatra,
Cælitibusque, tibi que dabit, se vincere, motus

Atque suos edocta . feret Patientia palmas .

Hic opulenta tuis æraria proferet armis

Paupertas, opibus maior , fastuque Latino .

Hic subiecta DEO, Romæ dominantis alumna,

Et Romæ domina, imperium super Æthera tolles ,

Abdita parthenijs claustris, & proxima cælo .

Ergo vbi diuini clausit se gloria Regis ,

Fabricat in Stabulo conclauia Paula Pudoris,

Virginibusque sacrat , quas vnica cura salutis

Omnibus exoluit curis, & deuouet astris.

Virgineo non vlla choro fuit area terris

Aptior, exciperet quæ cæli candida riuos ,

Quam Bethlæus ager, quem lilia, tritici aceruum ,

Vallauere ; suo quem Virgo lacte rigauit,

Rore Pudicitiaë ; quem Populus oris amœni

Floribus in campum vertit vernantis Olympi .

Paula tamen flores, quos Numinis inferat Antris,

Nazareæ primùm prospectu colligit Urbis .

Vt Montem aspexit , qui dorso ponderat Ædem

Virginis augustam, sub amico pondere gaudens,

Exardet desiderijs ; sit penna voluptas ,

*Bethlehb̄ Do-
mus panis, &
Aceruus triti-
ci vallatus li-
lij.*

*Inde cito iiri-
nere percurrit
Nazareth nu-
triculam Dñi.
S. Hier.*

*Nazareth no-
men habet a
floribus.*

Et

Et iuga conscendit, veluti Regina volucrum
 Viuida Sole nouo, valles pertæsa, volatu
 Se librat; montes, sua iam cunabula, quærit.
 Dum salit, Auroram decurrere Solis in Aulam,
 Atque tributa putes calathis deferre rosarum.
 Paula Pudore rubet; simul ardet, & albicat igne,
 Incundo tremefacta metu. stat limine in ipso.
 Iamque aditus intrare parat: formido repellit:
 Vrget Amor: mouet hic gressus formidine vinctos.
 Diditus in varios sic præpete gurgite cursus,
 In tumidum Thybris dum rumpitur arbiter æquor,
 Romanis veniens peregrinus ab arcibus, Austro
 Æquoreas seruante fores, retro actus in arua
 Obliquis fundit se fluctibus: agmina rursus
 Colligit vndarum: moriente superbius Austro
 In mare magnifico ducit se limite. Paula
 Æmula Romani Tiberis, deuoluit in Ædes
 Virginis vndantes lacrymas; retroque recedit,
 Dum pauit, rursusque redit, rursusque propinquat.
 Sternitur ante fores. Pietas post bella Timorem
 Expulit, & vicit. Sacros tunc Paula Penates
 Occupat: attonitam rapiunt noua gaudia mentem.
 O Amor, inquit, Amor, terræ quibus immoror oris?
 Qua viuo peregrina Domo? quæ Patria Paulæ?
 Qui fratres, nati que mei? quid Roma? quid vrbes,
 Tota quid est tellus? capiunt obliuia mentem.
 Paula, DEVS, diuina Domus, cælestia, cælum,
 Nil aliud menti superest. an spiritus auras
 Liquit, & in patrio sine corpore degit Olympo?
 Longo languebam quæ mox errore viarum,
 Nunc valeo. stellas, pedibusque volucris Euros,
 Fulmina que, & superas ad cursum prouoco mentes:
 Sudor

*Tiberis à Rō.
 agris volutus
 in mare, si vē-
 to refluit eius
 ab ostio, Ro-
 mam inundat*

*Perfecta Cari-
 tas foras mit-
 tit timorem.
 1. Ioan. 4.*

*Paula in Na-
 zarena Domo
 stupor, lacry-
 ma, vox.
 Omnia præ
 ista contem-
 nit.*

*Eius in aspe-
 ctu, ac si in
 calo esset, ex-
 ultat.*

Sudor abit: recreor pluuiò dulcedinis imbre .
 O dulces curæ ? pretiosa pericula, per quæ (ris
 Hûc feror in portû? Domus ò Domus? heccine Amo-
 Cellula contracti? sublimia tecta Quiritum,
 Et septem geminis impostas montibus arces
 Illico in vmbrosas cerno decrefcere valles .
 Arcibus Aufonijs septenâque altior arce
 Hæc est Aula , animi qua se Demiffio iactat .
 Magna virûm frugumque parens Saturnia tellus ,
 Diues aquis, populisque potens, turritaque multis
 Collibus, & Regnis , & pomo fertilis omni .
 Arua, domos, fluuios, intextas vitibus vltimos,
 Regna, viros , montes vnâ complectar in Vrbe
 Nazareâ, Superis quæ feruet , nomine vernat,
 Vndat Cælituum donis ; atque arbore ab vna
 Vnum pro multis potuit decerpere pomum ,
 Quo viuit mortale genus, quo pascitur Æther .
 O me felicem cui Numinis hortus, & aula ,
 Atque Domus communis erit? nunc nobile Regum
 Paula genus; nunc Regna gero, vicina Parenti ,
 Quæ regit vna DEVM , rerum cui summa potestas .
 Hinc digreffa, iterum Solymæ se mœnibus infert.
 Inde Oleæ superat montem, liquentis oliuo
 Sparfa voluptatis , sudorumque humida rore .
 Sed dum saxa premit, premit agrâ mente dolores
 CHRISTE tuos, secumque agitat: fua gaudia luctu
 Læta tuo miscet : dulcedine pectus acerbat :
 In lacrymis ridet : rifum mœrore ferenat ;
 Erigitur ; languet ; fubsultat amore, Tonantem
 Procubiffisse fole meditata , labroque fugacem
 Affigit faxis animam fudore cruentis .
 Immoritur; vitamque iterum, quam defertit, haurit ;
 Dum

Italiae laudes

*Sed omnes fu-
perat hæc vni-
ca Domus.*

*Ex ea Paula
nobilitas.*

*Deipara pue-
ri Dei et ho-
minis guber-
natrix .*

*Reuertar Hie
rosolymâ. ru-
tilantem Oli-
ueti lucē aspi-
ciam. S. Hier.
Triplex in
Thabore scena
Paula aperit-
tur Christi do-
lentis, in caltū
ascendētis, re-
deūtis ad Iu-
dicium.*

Dum madidos lapides diuino sanguine lambit .
 Ut veniente die, roseo Tithonia busto
 Conditur, & rutilos mox pulchrior exeret ortus ;
 Sic redimita rosis, quas CHRISTI sanguis inaurat ,
 Paula solo surgens, pia lumina vibrat in astra ,
 Ut Superum plaudat Regi, dum sidera, & auras
 Flammiuommo tempe monet, cælumque reuifit
 Post domitam Mortem, Ditemque in vincula ductum.

Ecce autem noua scena oculis obiecta timoris
 Lumina contristat. nam vertice montis eodem
 Numinis Ira subit mentem positura Tribunal ,
 Inter victrices oleas quæ crimina vincet ,
 Fulminaque accendet spretâ è Pietate; liquatis
 pasta oleis ceu flamma furit . Dum Iudicis umbrat
 Ora Dei nubes, Vindictaque nube coruscat ;
 Projicit in pectus Paulæ formidinis umbras .
 Numinis aduentum pauet illa , operumque suorum
 Protinus ingestâ turbatur imagine . Iudex
 Se vocat ad pœnas sub Oliua: crimina damnat;
 Ne rea terribiles in Amoris concidat iras.
 Non secus ad palmæ cuneatas Debora frondes,
 Iustitiæ gladio pavidos rutilabat in hostes ,
 Arboreis protecta umbris, & lumine mentis .

Lætitiâ, lætosque metus, dulcesque dolores
 Paula iugo referens olearum, ut damula, colles
 Saucia vulneribus currit venantis Amoris .
 Quærit aquas: iuga sæpè ferunt syluestria fontes .
 Luctatur, seseque trahit per culmina montis ,
 Quâ fluxere olim de Numinis ore fluentia
 Luminis æterni; quâ nix, in luce coacta,
 Fœdera cum flammis in vultu, & firmate iunxit.
 Et niuis & flammæ vestigia scemina quærit;

*Sub Oliueti
 montis oleis
 conscientiam
 suâ vocat ad
 examen, ne in
 iras incidat
 æterni Iudicis
 ibi homines
 iudicaturi.*

*Debora sub
 palma Hebræâ
 populum iudicabat.*

*Oliua in fructu
 amara, in
 oleo dulcis
 symbolum do-
 loris atque læ-
 titiæ .*

*Mōs Thabor.
 Hic Christi
 facies resples-
 duit ut Sol, ve
 stimēta facta
 sunt alba sicut
 nix ex Ma-
 th. 17.*

Relliquias lucis rimatur, & Æthera libat,
Qui fluit in Thabor; lambitque auidissima cælum.

Lambere non satis est. Iordanis fertur ad vndas,
Omnia quem super ætherei rapidissima montis
Æquora cum fluiijs gremio fluxere beato
Augustæ Triadis. partes reclusus in omnes
Æquora cum fluiijs nam prono in vertice Verbi,
Baptismi poscentis aquas, laxauit Olympus.

Paula æstus animi ripâ viridante lenauit,
Prona genu sic fata. mei Iordanis amoris
Lympha refrigerium, puro quæ fonte lauabas
Candorisque tui fontem, Dominumque Deorum,
Murmure dum resonô properas, quo littore Numen

Dic age, tunc aderat, cum prono vertice rorem
Fluminis excepit? Lapis hic, quem vestijt alga
Mixta rosis violisque, DEI num membra precantis
Sustinuit, Superosque manu protendere vidit
Linteâ, texerat quæ lumine Luna niuali?
Fortunate lapis! cedunt tibi gemmea saxa,
Templa quibus ardent cælestia, sidera cedunt.
Parnassus, Libanusque, Helicon, collisque Sionis,
Horebique iugum coram te nomina perdunt.
Te lapis abluti nix texit candida Verbi.

Illico, Candorem quæ lauit, canduit vnda.
Te liquidus de fronte nitor maculauit, vt astris
Candidulis maculata nitet Via lactea cæli.
Viribus obnixi, montes ceu saxa gigantes
Quid iaculasse ferunt in sidera? sidera pulsas
Tu verè lapis & referas; genua alta Tonantis
Dum fulcis substratus aquis, qui sidera fulcit.
Ille genu flectit: totus tibi flectitur Æther:
Nubila discedunt: lucis te perluit imber,

Quem

*Quærit lapi-
dē in quo Chri-
stus flexit ge-
nua baptisma
suscepturus.
In Iordane
habetur locus,
in quo Domi-
nus Baptiza-
tus est. In vno
enim reflexæ
aqua ipsa re-
uoluitur, in
quâ nunc le-
prosi mundā-
tur. Greg. Tu-
ron. l. de
gloria martyr.
c. 17. Ibidem
templum ere-
ctum est teste
Beda de locis
sanctis c. 13.*

Quem diuina iacit pennâ rutilante Columba;
 Te super hæc nidum medio dum lumine condit
 Par Verbo Patrique, pari de Numine Numen.
 Cum Iordane, meo te nunc, lapis, alluo fletu:
 Me guttis absterge tuis, gemmisque liquatis
 E Sponsi ceruice DEI, & rorante capillo;
 Non indigna meo gradiar quò sanguine . mundus
 Hic me fœmineus decoret. Post talia frontem,
 Osculaque affixit lapidi, Bethlemque reuifit .

At quis Bethlæo nouus infremit hospes ab antro?
 Africa num Solymæ transmifit in antra leones?
 Non hæc Dauidem tutantur, ab ense Saulis
 Dum fugit. Urbis apex latet hac in Rupe Latinæ,
 Purpuraque affixa est scopulo; suffragia Romæ
 Dum fugit, & populi plausus: nam fama, fauorque
 Magnanimis est vnda maris, portusque latere est.
 Qui latet, ille sedet securo in littore . Regum
 Gratia follicitat: quos tollit, turbine iactat,
 Quo tolluntur . habent mala principis oria fluctus .
 Ergo quis ille, tegit qui se, qui nomina: tantum
 Qui lapide ad pectus refono, fremituque flagelli
 Se prodit; gemituque, filens se nunciat auris,
 Vitæ nascentis latitans in Caute sepultus?
 Ille quis? an lapidum frenat sub carcere ventos
 Æolus? haud frenat, sed ventis laxat habenas,
 Hic dum diuinos tacitè suspirat amores,
 Et tempestates, lacrymis Hieronymus vndans,
 Temperat, atque suæ nutu mouet arbiter vndæ .
 Vir quantus sub Rupe latet? sed quantulus? illum
 Cum Puerò si componas, qui strinxit Olympum,
 Et maiestatem Præsepibus infinitam!
 Extabat magnus qui septem collibus Urbis,

*In Christi Ba-
 ptismo Spiri-
 tus S. in colu-
 bæ specie de-
 scendit .*

*D. Hieronymus
 loca sacra per-
 lustrat, &
 Bethlem in
 antro habi-
 tat. ex vit.
 Dauid fugit
 in speluncam
 Odollam. 1.
 Reg. c. 22.
 Purpura, con-
 cha marina
 qua scopulis
 adheret, unde
 ostrum extra-
 hitur.
 Ad recentiorè
 purpuram
 Card. alludi-
 tur.*

*Vbi se demit-
 tit Deus, etiã
 magna decre-
 scunt .*

In qua magna nec apparent, fit tantulus, vmbra,
 Vermiculus, nihil, in paruo dum conditur antro .
 Ut nihil ante DEVM, ex nihilo qui magna refundit,
 Ille fit, abiectis Stabulo sese omnibus abdit
 Numinis immensi. Solymam, ceu circinus, omnem
 Ambit ab hoc centro, pede nunc, nunc corde, rotatus
 Circumagens varios, rediuiui Busta Tonantis,
 Ruraque oliuarum vidit, Matrisque Cubile
 Virgineæ, postquam victâ se morte Parenti
 Reddidit Æterno Natus. Cœnacula, nube
 Qua se triticeâ Numen velauit, adorat .
 Hic, inquit, pleno DEVS æquore, fusus in omnes,
 Prodigus erumpens, ripas superauit Amoris .
 Partitus, sine parte tamen, totusque suorum,
 Atque sui totus; fractusque, infra ctus & idem ;
 Vitaque, vitalis, sed mortis imago cruentæ ;
 Sæpius emoriens; consumptus, & integer ; vni
 Et satis innumeris, satis omnibus, vnus vbique
 Totus, & in morem sine corpore mentis, in orbem
 Se totum insinuat Cereris, fitque altor, & esca,
 Fit scelerum virus, fit amabile nectar Amantum,
 Candida fax, Cypriæque domans incendia fornax,
 Fit nostræ rōta Fortunæ, speculumque, beatos
 Quod patulo CHRISTI de corde repercutit ignes ;
 Parmaque fit Fidei cæcos bellantis in hostes,
 Atque triumphalis per Tartara presta Curulis.
 Hæc vidit portenta Domus. rursusque disertum
 Ignitis linguis eadem prospexit Amorem .
 Oratore Domus tremuit commota potenti ;
 Et resono tonitru, vitali currere fluctu
 In caput, in sacri fibras, & corda Senatus
 Eloquij ardentis cœlestia flumina vidit .

Hinc

*Sed est cresce
 re, decrescere
 coram Deo .*

*Hinc Hierony-
 mus sacra lo-
 ca subinde
 visit .*

*Cœnaculum
 vidit, in quo,
 Eucharistiæ
 Sacramentū
 à Christo insti-
 tutum .*

*Eucharistiæ
 laudes à S.
 Hieronymo ibi
 dictæ .*

*In ea Christi
 mors repræ-
 sentatur ,*

*Ibi Christus
 est rei spiri-
 tualis ad me-
 dum .*

*In eodem Cœ-
 naculo Spiri-
 tus S in Apo-
 stolos illapsus
 igneis linguis
 Factus est de
 celo sonus .*

Hinc latè in cunctas potuit se immittere terras
 Clara procella ignis, ceu missus ab æquore Ganges.
 O fluuij torrente tui, Deus, obruar. ex te
 Hæresis armabor generosa in prælia. cassis
 Cinge caput, bona flamma: vibro te, missile telum,
 Hæresis in furias. sed fortiùs Arce tonabo
 Nazareâ, quæ monte sedet. dein talia fatus,
 In iuga concepti properè contendit Amoris.

Vt nemorum dominus, telo insultante, fatigat
 Arua leo, montesque subit, dum nobilis ira
 Prouocat ad cursum, refugitque inuictus ad antrum,
 Verberat vnde feras fremitu terretque fugaces;
 Non fecus intrepidus in Virginis Atria gressus
 Dalmata maturat: fremit altâ è Kupe, fugatque
 Hæreticas terrore feras: filet, atque silendo
 Se parat ad belli motus; calamumque, manumque
 Virginitatis in Æde mouet Candoris in hostes
 Virginei. nudâ dum Paupertate togatus
 Armatusque gerit bellum, iacit arma Cupido:
 Vulnera nudus habet; Senis alto fixus ab ictu
 Et rubet, & pallet formidine, telaque damnat.

Andrónicus iter celerat, sequiturque maritum
 Passibus & votis Athanasia. Promere ab æuo
 Hunc iuuat immemori cursum, cui cursor Olympi
 Sol ipse inuideat. Genitrix orbata gemellis,
 Luctu merfa graui, pœnisque ingentibus ægra,
 Rorabat lacrymis noctes; lucemque, doloris
 Ipsa sibi tenebris condebat; & obruta curis
 Rumpere sollicitæ cupiebat stamina vitæ.

Aliger, humanâ velatus imagine, luctus
 Sic vultu, sic voce fugat. Numquam ne leuari
 Corda dolore fines? satis est doluisse. quid vltra

*Adorato Cœ-
 naculo ad Na-
 zarenâ Vir-
 ginis Domum
 iter habet.*

*Cum accubã-
 te leone depin-
 gitur, quia ter-
 ribilis in hæ-
 reticos.*

*D. Hieronym^o
 pro Virginita-
 te contra hæ-
 reticos scripsit
 Andronicus,
 & Athanasia
 sanctitatem è
 Palestina pe-
 regrinatione
 retulere. Hæc
 quæ narratur
 fere omnia è
 vita desumpta
 sunt fide histo-
 rica.*

*Mater gemi-
 na prole orba-
 ta, conficitur
 luctu, ex v.*

*Illi Gabriel
 apparet. sola-
 tur. ad Hiero-
 solyma iter
 hortatur, ex v.*

Doloris dam-
na. Degeneri gemitu natorum gaudia turbas?
Magnus amor fit sæpè turor. Si frena dolori
Laxantur, rapit in præceps, mentemque fatigat
Motibus indomitis. tibi credita pignora poscit
Æquâ lege DEVS: iustâ quâ lege negabis?
Perpetuo lacerat dum te cura anxia morsu,
Illa per arua voluptatum, Charitumque vireta,
Æternæ carpunt cælestia pabula vitæ,
Atque tuas rident lachrymas. dolor Æthera posset
Si tactu pulsare leui, dilecta doleret
Merfa tuo proles luctu. solatia cessa
Funestare tuis lacrymis: reprende ruentem
In tua mœrorem discrimina: viue Tonanti,
Labore à dolo
re distrabi-
mur. Cui gemini viuunt nati: tibi viue. labores
Mœstitiam absumunt, viuax ceu flamma vapores.
Linque urbem, patriosque lares; & cælite Regna
Sanguine fœta subî. quâ viuuda vena cruoris,
Vena voluptatis fluxit, solabere curas:
Arescent oculis lacrymæ; mutabis amores.

Christi pœnis
sacrata loca
perlustrat in
Palæstina.
Mortuæ pro-
lis dolorem po-
nit, ad memo-
riam Domini
pœnarum dū
melius, ac sã-
ctius dolet. His paret dictis Mulier, socioque Marito,
Vt curas animi ponat tristesque dolores,
Inuisit monumenta DEI iucunda dolentis.
Iam magis illa, minùsque dolet: magis ardet amore,
Et minùs ardet: amor de pectore pellit amorem.
Numen amat, sobolemque minùs. medicina dolori
Fit dolor ipse, Palæstinis de sedibus hauflus.
Miratur languere graues, & crescere curas:
Siccari lacrymas; & dulci flumine labi,
Fonte alio refluas. pro cassis lumine natis
Viuus amor torquet: tamen est tortura voluptas.
Adorat Chri-
sti sepulchri. Dia sepulchra videt. nil iam mortale videre
Dignatur, sepeliturque omnes sub marmore amores,

Numi-

Numinis vnus Amor quo viuat. Patria, coniux;
 Comoda, diuitiæ, Mundique superbia, Mundus,
 Ipsa nec apparet. sibi sola relicta Deoque,
 Cætera siue nihil, seu vanas credidit umbras.

E tumulo ad patrias concepti Numinis Ædes
 Ascendit Matrona. Nouus quis permeat artus
 Spiritus, & vitâ melior quæ vita? quis ardor?
 O maior Genitrice, inquit, genitorque Parentis,
 Qui puer hoc olim ludebas Limine, IESV,
 Ah mihi pro geminis puerum te redde puellis!
 Tunc natos oblita meos, sponsique, meique;
 Virginis, atque tui curas complectar amoris.
 Andrônice vale: sine te mihi candida proles
 Nascitur ex vtero cordis: satis vna parenti est:
 Affectus hæc vna animi sibi vindicat omnes,
 Et totam rapit hæc matrem. sterilescite posthac
 Viscera: cor implet soboles, & vota parentis,
 Quam gero, cordis onus, sed amabile. Patria, ciues,
 Tu coniux dilecte, vale. Andrônicus eodem
 Dum calet igne: sequor dum te, te desero, coniux,
 Atque fugax, inquit, tecum sub corde morabor
 Numinis. auellor: magis at deuinctus amore,
 Sponsa, tibi iungor, quia CHRISTI iungor amori.
 Diuidimur thalamis; sociamur cordibus: vnâ
 Tramite diuerso tandem veniemus ad Urbem,
 In qua certa quies, claroque in lumine Verbi
 Coniugis ora recognoscâ, atque à coniuge rursus
 Ipse recognoscar; radiorumque integra nexu
 Pectora necet Amor, nunc vellimur, antra ferarum
 Dissita dnm subeo, Thebis tu claustra Pudoris
 Quære, soror, docet hæc thalami diuortia Sedes;
 Nostra vbi se thalamis, iunxit Natura, Tonantis.

*Pergit ad Vir-
 ginis Domum
 in vrbe Na-
 zareth.*

*Ea visa fla-
 grat amore
 pueri IESV,
 natorum amo-
 re prorsus
 extincto.*

*Amore Pudici-
 tie è Domo
 Virginis hau-
 sto, coniuges
 thalamo diuisi
 non corde ad
 diuersa loca
 tendunt.*

*Andronici, spõ-
 sa in vota ve-
 nientis, vox.*

*Eremum An-
 dronicum, Atha-
 nasia Virgi-
 num cœnobii
 Thebis ingre-
 ditur. ex v.*

*Æ S. Domus
paupertate
discunt omnia
contemere.*

Paupertas opulenta Domus fugere omnia Mundi
Regna docet. fugiamus. opes, æraria Regum,
Teſtaque ſublîmi ferientia vertice nubes
Et fugio, fugiensque tero pede cuncta fugaci.
Me quoque cum reliquis fugio. pars optima cordis,
Nam te, ſponſa, mei dum deſero, transfuga cordis
Ipſe mei, deſerta peto, patriâ exul ab Vrbe,
Ædibus è patrijs, è ciuibus exul, & à me.
Hæc memorat, Pietasque trahit per corda rigorem,
Sæuitieque pius dulci, placidèque ſeuerus
Ultima diſcedens non oſcula præbet. Amoris
Nescit Amor leges; ſe nescit; frigore torpet,
Dum facibus ferueſcit. Alexandria maritum,
Thebais vxorem felicibus occultit vmbriſ.

*Post 12. annos
rurſus è diuer
ſis locis Hiero
ſolymam ten
dunt, ſed mu
tata forma ie
iunijs, alijsque
pœnis volun
tarijs.*

Præpete ſol curſu duodenos voluerat annos,
Ex quo diuerſis par nobile ſedibus æuum
Duxerat. Illuies pulchrâ caligine vultus,
Obſitaque ora ſitu maculauerat: antra, dolores,
Longa fames, tolerata fitis, lacrymæque perennes,
Empta labore quies, rigidisque rigentia ſetis
Tegmina, pauperies, ieiunia, flagra, catenæ
Vultibus abſtulerant vultus. nodo aſpera turpi,
Æmula, quæ fuerat Solis, coma colla dolentis
Vmbat. ſcæmineo remanet nil Solis in ore,
Si excipias vmbraſ, oculorum & ſidera. malas
Lurida furatur macies: riget aſpera dorſo
Veſtis. inhorreſcit lacero ſic nubis amictu
Cynthia, cum nocti nox ingruit altera, nimbis
Quam fera tempeſtas, & cæco fulmine conflat.
Candorem tamen illa ſuum ſub nubibus atris
Seruat. ſidereos non turpant nubila vultus.

Suauior è medijs maieſtas emicat vmbriſ,

For-

Formaque virtutum. Sic deformata ferebat
 Fronte diem, sed corde DEVM Matrōna fidei.

Quam geris Andrōnice animo, geris ore, tuisque
 Moribus expressam, facie squalente coloras,
 Candida namque furor, furor at germanus amoris,
 Iraque, tranquillæ soboles placidissima pacis
 Pectora sulcarat saxis, floremque decoris
 Flagrorum assiduo decusserat artubus imbrē.

Fax eadem interea consortes intima mentes
 Corripit, atque ingens incessit vtrisque cupido.
 Visendæ Solymæ rursus. Generosa virilem
 Fœmina mentitur sexum, cui gratia mendax,
 Et fugitiua diu species discesserat ore.
 Nuda comis ceruix, vilique intectâ cucullo;
 Lumina fixa; manus nodoso fulta bacillo;
 Fune sinus præcinctâ, virum referebat amictu;
 Virtutis fulgore Deam, regionibus ambo
 Corripuere viam varijs; in Limina donec
 Virginis ingressi, vestigia, lumina, vultus,
 Vota, preces, lacrymas suspiria, cordaque iungunt.
 Aspicit vxorem coniux; videt ista vicissim,
 Agnoscitque virum non cognita. casta sed illum
 Flamma monet, radiatq; animum sub nube. repellit;
 Excipit; atque nouum, quem diligit, odit amorem.

Verus Amor non cæcutit; non fallitur: igne
 Fraudibus inuigilat, radijs & dimouet umbras.
 Lumina cæca licet sint corporis; Argus amantes
 Corde videt, pupillâ animi. Pius hospes vt æstus
 Coniugis ignotæ sensit, mollescere pectus
 Erubuit; secum indoluit. Quæ flamma medullas
 Carpit, ait? quæ pura licet, tamen horreo cunctas,
 CHRISTE, tuas præter flammâs. Sunt omnia plena

Numi-

Pulchrior Athanasia, quia deformior. Vxori deformata similis Andronicus.

Athanasia viri habitu peregrinatur.

In Nazarena Domo sibi inuicem occurrunt. Vxor virum noscit, ab illo non cognita. Arcano natura sensu vir uxorem incognitam amat inuitus.

Numine corda tuo: nihil hinc humana voluptas,
 Nil amor vllus habet: timeo mea fensa, meum cor,
 Et me; si quid amant præter te. cedite amores,
 Cedite: cor vnum, DEVS vnus, & ardor amoris
 Vnus erit. Molles iterum crudescite sensus.
 Non ne habitata diu docuerunt saxa rigere,
 Antra, feræ, rupes, & inhospita tesqua? salutis
 Est rigor hic vallum; feritas Pietatis asylum.
 Omnia profundit, qui se diffundit in omnes.
 Se quisquis tenet imperio, tenet omnia. Virtus
 Eminent, vt pictura fugâ, claroque recessu.
 Si riget illa, viget: rigor est, ceu spina rosetis.
 Quid lacrymæ iniustæ caditis? diuina Virago,
 Siste cicatricem: latet hostis, & obuia telis
 Inuisis cur corda patent? quis Virginis Ædes
 Intrat amor? discede procul: me Virgo volentem
 Hic totum deposcit; vbi concepit Amorem,
 Et totum mihi diribuit. dum talia secum,
 Auertitque graues ignota è coniuge vultus,
 Occurrit Matrona viro, sed fronte Pudoris
 Illice, qua sacros accendit Numinis ignes,
 Extingitque suos. Salue ò bonus incolæ cæli,
 Atque fugax, inquit, terræ, Peregrine, fugacis.
 Non genus, & Patriam, non nomina quæro: sat ista
 Frons habitusque docent. nullo frons arida cultu,
 Sulcatæque genæ lacrymis, toga lurida, pallor
 Te genus astrorum memorant: nam fidera pallent:
 Pallet Amor: Metanœa faces cinere abdit Amoris.
 Tellurem premis incessu, nudoque viator
 Dum pede; dum cento, funis, villosaque corpus
 Vestis obit, Patriam temnentis lubrica, cælum
 Esse sat aspicio. quæram quid nomina? nomen

*Coniux virum
 alloquitur, &
 inuitat ad vi-
 ta solitariae
 conuictum.*

*Nomen qua-
 rere dissimu-
 lat.*

Flumina vt in pelago amittūt, sic transfuga honorū,
Sanguinis in pelago diuini, nomina perdit.

Serue DEI, hoc quando superest, dominator honorū,

Et regnator opum, quia lumine cuncta superbo,

Contemptorque vides, & rides, vnus heres

Numinis, & dominus, iubar immortale quod vltro

Acclinat seruis, & votis seruit Amantum.

Quid fugis auerso me lumine, teque sodalis

Eripis aspectu? Domus hæc regnantis Amoris

An docet esse feros, odiisque exasperat iras?

Si Natura pares iungit, non Gratia iungat?

Non studium Virtutis idem? non vita tenore

Ducta pari? dubitas? nostro te respice vultu.

Respiceres ò corda simul? te, credo, videres

Moribus ipse tuis depictum, animique colore.

Sit vidisse satis vultum, qui cordis imago est.

In macie, rugis, nigrâ cute, sole perustâ,

Exesis squalore genis te cerne, viator.

Talis ades, talisque adsum. si nomina poscis,

Nominis & nostri facta est iactura; cruore

Vltro, CHRISTE, tuo dum mergor; vt inelytus inde

Nominis exurgat splendor, titulusque perennis.

Ergo age: coniunctis studijs, iungamus amores,

Et breuis hospitium vitæ: mox Ætheris atuis,

Ambo diuinis meliùs sociabimur vnus.

Sed dare Cælituum formam, superique Theatri

In tellure iuuat primùm. vox vna, cor vnum,

Mens erit vna. procul turbâ strepituque, beatæ

Pacis in amplexu, Superùm libabimus æuum.

Res vbi nulla animos agitat, contentio nulla.

Sic perit ignis edax, si nutrimenta negantur.

Pluma quibus thorus est, ceu pluma, mouëtur ab irâ:

Sed

*Deus quodã-
modo videtur
suorum seruo-
rum votis in-
seruire.*

*Damnat vxor
mariti rigore.*

*Athanasia ta-
cite nomē in-
nuit.*

*Athanasios
idem ac im-
mortalis.*

*Religiosa vita
imago cali.*

*Terrena bona
discordiæ fo-
mes.*

*Secura pau-
peritas atque
tranquilla.*

Sed quibus alga thorus, vel terra, lapisque, quiescent
Ceu lapis in centro . cannâ casa texta palustri,
Stat iuncis secura suis, quassataque ventis,
Non bello concussa labat . Palatia Regum ,
In terram redeunte rotâ , proturbat ab alto ,
Non motat Fortuna casas; tugurique sub umbra,
Decurrunt sine nube dies. vacat ille timore,
Qui vacat Imperio. sequitur formido Potentes .
Pauperies sit fida comes : viuemus Olympo,
Huius ad exemplar Cellæ signantis Olympum .
Aspice: pompa Domus, Paupertas vnica fulget .

*Paupertas S.
Domus diui-
tia .*

Hæc regalis opum luxus, diuesque supellex :
Et tamen, ò superi , Sedes habitatis, ephebi;
Pax Charitesq; habitât. Superos imitabimur, hospes
Vnâ psallemus; patiemur; amabimus vnâ .
Muscus ardores, lacrymas, suspiria, pœnas
Harmonicis componet Amor concentibus : inde
Pax erit, ærumnas vitæ quæ condiet omnes .
Obsequijs ita, CHRISTE , tuis, & honore ligatos;
Inò tibi iunctos, quem fratrum nexus in vnum
Dulciter arcanis rapit in confortia nodis,
Nexibus exolues vitæ, tecumque solutos,
Sponse tuo iunges cordi , thalamisque pudicis .
Coniugis ambitus dictis , auersa maritus
Lumina deflexit , seque in pia vota remisit,
Dum putat esse virum. quæque olim vulsit Amantes,
Hæc eadem casto Sedes coniunxit amore .

*Vbi duo , vel
tres congrega-
ti fuerint in
nomine meo
ibi sum. Mat.
c. 18.*

*In S. Domo
ineunt conui-
uendi consiliū.
Diū cōuiuūt.
Athanasia mo-
ritura scripto
se prodit.*

At postquam multos animis concordibus annos
Exegere, vno rigidæ sub fornice rupis;
Iam vitæ tangit dulces Athanasia metas .
Conscia vicinæ necis, & secura Pudoris ,
Has ducit moritura notas, mandatque papyro .

Acta

Acta est, Andronice, meæ iam fabula vitæ .
 Vultus mentiti scenam, & proscenia tolle .
 Coniugis exuias cernes animæque fidelis,
 Particulamque tui cordis . sic viximus ambo ;
 Non sine prole tamen. Pietas, Sapiencia, Candor,
 Mundi odium, fuga noxarum, Patientia, CHRISTVS
 Germina connubij, sobolesque fuere Pudoris .
 Deseret haud vnquam Genus hoc regale parentes.
 In superis alimenta plagis, capitique coronam
 Immortale feret nostro. tunc orta cupido
 Tam pulchræ sobolis; fœcundæ Virginis Ædes
 Cum simul ingressi, cæli concepimus æstus .
 Præmissos sequor hinc partus, dulcissime Coniux ;
 Tu quoque me posthac, partusque sequeris. amoris
 Vincula virginei non separat vlla Tyrannis,
 Nec mors ipsa: vale. Sic illa: manuque papyrum ;
 Atque Crucem complexa, animum virtute virilem
 Corpore seduxit; sparsumque nitore cadauer
 Coniugis in manibus liquit; ceu sidera rorem
 Lilia cana super, placidè lacrymantia, ponunt.
 Ille manus dum componit, dum lumina claudit ;
 Verba legit signata. stupor, formido, voluptas,
 Lætitiæque dolor socius, mens, lumina, visus,
 Andrónicum Andrónico rapuere . sibi que
 Redditus, vt tandem sensus. vocemque recepit :
 Quæ noua diuini præbent spectacula ludi,
 Hæc, inquit, mea saxa ? fugis, sequerisque maritum ?
 Ergo tuo, cælo graderis, sine coniuge coniux,
 Votis quærebas mecum quæ sedula cælum ?
 Astra petis: simul astra petam. nos vnica iunxit
 Mens animusque vnus ; nos vnica iungat Amoris

*Pudicitie pro
 les virtutes
 sunt .*

*Athanasia ma
 ritur.*

*Cognoscitur
 ab Andronico*

*Vini stupor,
 lacryma, vox.*

Re-

*Andronicus
mortem orat
et cælū sperat,
quò coniugem
partem sui
præmiserat.*

*Separatum se
fuisse ait to-
ro & corpore,
nō animo, ideo
petit, ut ani-
mo iūgatur in
cælo.*

*Hoc sperat ob
uxoris merita
Quia quæ sūt
viri sunt con-
iugis.*

*Quia marita
li cesserat in
ipsam iuri, ut
Deo tantum
vacaret.*

Regia perpetui; dum quæ diuissimus vltro,
Corpora mandamus terræ fulgore nouanda,
Cum superingesto renouabitur Orbis in igne .
Flamma Pudicitiae quondam si cedere iussit
Corporis imperio, num cordis cedere iuri
Possumus atque animi, Pieras quos candida iunxit ?
Si volat ergo tuus super Æthera Spiritus, ibo
Quò volat, & Regno pariter donabimur ambo.
Haud equidem tali me nunc dignarer honore ;
Ni coniux, meliorque tui pars coniugis esses.
Quæ sunt vxoris sunt coniugis . ambit Olympum
Spes innixa tuis meritis, laxataque factis.
Hæc mihi de amissa tantum dos coniuge restat.
Fœmineus tibi mundus erat fuga splendida Mundi .
Hoc tamen ornaris per me; quia sponte iugali
E thalamo migrare dedi, tædamque maritam
Ignibus æternis accendere . præmia posco .
Per me calcato rutilas si pulchrior Orbe ,
Per te quæsitis cæli splendoribus orner .
Si bene quid de te merui, miserere gementis :
Te mihi redde: voca me sortem mortis in vnâ .
Me comitem legis , hoc cæco dum pumice viuus
Sponte sepulta: comes te prosequar , Ætheris imple
Imensas dum luce domos . Si fallis, & ora
Si tegis in terris; in lumine detege Verbi .
Dissimulas vultum celasque in Virginis Aula :
Aula DEI exhibeat manifestâ luce videndam .
Talia fundebat, cum dulci saucia curâ
Vita fugit, niueosque artus, animasque pudicas
Composuere simul, simul & rapuere coronam ,
Pumice non arcto clausi , sed corde Tonantis ,

Est

Est infiniti quod Amoris grande Theatrum.
Fortunati ambo, quibus ultima meta laborum,
Post iter ad pueri cunabula Numinis, Æther,
Virgo, Deusque fuit; thalamusque æternus Amoris.
Ille sinus, Patris vnde Amor inspiratur, & vnde
In se fecundus fecundat cætera flammis.

ITER

ITER LAVRETANAÆ DOMVS

LIBER QVINTVS.

ARGVMENTVM.

Maria Aegyptiaca è meretricio quaestu, quem faciebat, Hierosolymis à B. Virgine sanctiorem ad vitam inuitatur. Beneficij memor Nazarenam Domum fert in oculis & in corde, & ab ea non longè nemus incolit solitaria. Narratur pœnitentis feminae gemitus & conuersio.

Allegoria maris sepe usurpatur, dum ad Mariae Aegyptiaca nomen alluditur, Maria Aegyptiaca meretricium exercuerat. Impij quasi mare feruens.

If. 57.

Spiritus Domini ferebatur super aquas. Gen. I. Affectionum pugna.

SAxa Palæstinae vertit DEVS. ergo querelis
 Quæ noua saxa sonant, gemitumque uersa volutât?
 An sonitus maris est? cum se procliuiibus undis
 In mare præcipitat septeno flumine Nilus?
 E Nilo MARIA erumpit: maria omnia vincit
 Et fremitu, & lacrymis, & tempestate doloris.
 Dulcibus illa diu Veneris iactata procellis,
 Ipsa sibi pelagus fuerat, scopulusque Pudoris,
 Et formâ monstrum informe, implacata charybdis
 Dum placet, & placido dum fabricat ore ruinas.
 Denique se mare composuit MARIAE. aura salutis
 Atque auriga DEI, quæ strauerat æquora quondam
 Nam super incubuit, sparsosque ab amore tumultus
 Pressit Amor, facibusque faces, atque æstibus æstus
 Vicit auernales. luctatur fœmina secum
 Fax belli, bellumque sibi: dolor, ira, metusque
 Sollicitant: gemit, exardet: sua crimina, cordis
 Monstra procellosi, telo ferit hausta doloris.
 Sic Eurysque, Notusque maris confligit arenâ,
 Et suspensa timet, cui pareat vnda tyranno.

At

At postquam multas animo Maria anxia curas
 Sorbuit attonito; sic pectore voluit ab imo
 In voces sua vota. Oculis quæ scena reclusis
 Panditur? æternâ venalis morte voluptas
 In luctus horrenda migrat: cerussa fauillis
 Concolor heu stygijs os inficit: ignea serpit
 Flamma genis: crinalis acus fit flammeus ensis.
 Qui superimpendet capiti, mortemque minatur.
 In colubros coma mollis abit: despumat Auernum
 Spinea quod roseum modò fixerat oscula labrum,
 Me timeo; sequor, & fugio; ceu frangit, & vrget
 Vnda inimica vndas, refiuoque voluta recurfu,
 Se premit, & premitur, se turbat turbida, tortor
 Tormentumque sibi. fugio. post terga Timoris
 Flagra tonant. abscede Timor: fugitiua, relinquo
 Blandiméta, procos, hoc corpus, & hanc animã, & me.
 Quò fugiam? mecum scelerum mare defero. Templû
 Littus erit, timidæ statio tutissima mentis.
 Oscula littoribus dum præbet lympha, quiescit.
 Hæc memorãs, lacrymis & pondere naufraga Mûdi
 Membra leuat gemmis; grauioraque vincula, crines,
 Quòd leuiora fluunt, generosa reuellit, & imbrem
 Sufficit atrati cineris, seque arcet arenâ;
 Numinis ad nutum quò cæca superbia discat
 Frangere luxuriam, scelerique imponere fines.
 Lux aderat generata vmbri, sed lumine Solis
 Clarior, inuidiam cui Crux educta latebris
 Fecerat; ardenti stellataque sanguine, rursus
 Sola diem expulso referebat Sole. reuulsus
 Sedibus Orbis adorabat rediuiua sepulchro
 Edomitæ iuga celsa necis, defixaque Templo
 Victoris vexilla Dei. Tunc scœmina fluctus

*Maria anti-
 qua scelerâ
 detestatur.*

*Quò fugiat
 non habet, ni-
 si inueniât ad
 cubile suum:
 pellitur inde,
 et cû inde pel-
 litur à seipso
 pellitur. & ec-
 ce hostem suû
 inuenit, quò
 confugerat.
 seipsum quò
 fugiturus est?
 quocumque
 traxerit se,
 cruciat se. S.
 August.*

*Templû sta-
 tuit adire.
 Se vanis or-
 namentis ex-
 poliat.
 Cinerem ca-
 pitii imponit,
 veluti luxu-
 riæ aggerem.
 Festus s Cru-
 cis dies age-
 batur.*

Huius cum turba templi adit. Vt latè vidit populorum : his misceor, inquit,
Præcipitesque sequor fluuios mare . amara dolore ,
Flumine dulcescam socio . discedite curæ :

*Laur Crucis.
In Cruce nauigamus. S.
August.*

CruX, aurora, diem rubicunda retexet, & ægram
Eriget è luctu mentem . CruX vltima nostrò
Cymbula naufragio, remus CruX, anchora, portus .
Si teneo; mea vota Cruci, mea corda ligabo;
Nec iactabor aquis. Cruce Spes non fluuauat, hæret,
Et sedet ad clauum, moderatur & alta Profundum.
E Cruce Spes oculis cælum metitur & astra,
Et iubet esse vndas, Fidei sociata, fideles .

*In vestibulo
templi appa-
ret illi arma-
ta diuina-
Iustitia.
Terretur.*

Hæc secum; properatque gradus. Vix limina Templi
Contigit; insolitus cum pectora turbinat horror .
Dirigere comæ; nutarunt crura; fatigat
Ossa tremor, tacitæque manus impulsibus acta
Pellitur hinc, atque hinc. lambens ita littora fluctus
Inde retorquetur . tremulo dum pallida visu
Omnia perlustrat, spectandam in luce malignâ
Se dedit arma rotans. Astræa . coruscat, & ardet
Flammea cæsaries, atque aurâ ventilat iras
Vndabunda minis: dextrâ emicat ensis. Orion
Non aliter gladio terras, & crine minaci
Terrificat, pluuiasque ciet . fert læua volumen;
Signat vbi flammis hominum scelera, ignis & ignes
Euocat æternos . hoc exarat Ira Tonantis:
Sub prælo Vindicta premit: Mors publicat vmbri .
Non secus horrifico describit fidere cælum

*Diuina Iusti-
tie ad Ma-
riam vox, &
mine.
Eam è templo
pellit.*

Funera Regnantum, multâ quæ nocte leguntur
Crinitæ facis ad radios . Ægyptia vidit
Vt scelerum tremefactâ notas, seque horruit; instat
Voce tonans Astræa . Fugam non corripis? iræ
Vindicis expectas fulmen malè sana? recede .

Ara lupos diuina fugit, quas imbuit Agnus
 Sanguine: Pastoris Crux virga flagellat hyænas,
 Omnia quæ tactu fœdant; eademque niuales
 Cogit oues in prata. Crucis quid sacra profano
 Tempa teris gressu! nescis ò perfida, nescis
 Hanc iugulasse voluptatem, cui corda litasti?
 Quid capiti cineris prodest inspergere nimbos,
 Atque animi feruare focis incendia Ditis?
 Crux Mundi lampas tua crimina prodet; Olympo
 Ardua dum frontem Titan ferrugine condet.
 Crux erit hasta, aries, & duri machina cordis,
 Delicijs quâ vulsa rues. lege, Cypria, flores;
 Carpe rosas Veneris de vulnere. sanguine vernat
 Hic rosa diuino: Pudor hæc colit arua: Pudoris
 An fata calcabis? Crux in te, fulmen Amoris,
 Iam rubet, atque flagrat calido inflammata cruore.
 Hic Deus est: dissolue umbras; nam criminis umbra
 Soluitur ante Deum, quem luminis umbra coronat.
 Deformis tua forma; ingrataque gratia; mundus
 Quo malè cõpta tumes, immundus. gemmea fordet
 Pompa Deo, quem Virtutis vis vnica raptum
 A spectu tenet, & pascit. Cruce iudice monstrum es.
 Hoc speculo damnata, procul pete lustra ferarum,
 Et niueis nidos sacra Tempa relinque columbis.

Quos Maria in gemitus tunc ibas? hospita rursus
 Tecta petis, philomela gemens, quam ventus, & imber
 Arboris è viridi scena, dum carmina vibrat,
 Protinus in latebras pellit, rupeſque silentes.
 Obluctata diù scopulis æstuque doloris,
 In lamenta animum tandem rupit. feror, inquit,
 Fissilis in partes. Spes, desperatio, cælum,
 Tartara sollicitant. cælum patet: ima dehiscunt

*Vt discas
 quântum Crux
 luna lucidior
 & sole splen-
 didior sit,
 apparebit tunc
 Crux. Lau-
 rent. Iust.*

*Posuit tene-
 bras latibulæ
 suam ps. 17.*

Cruce speculū.

*Territa Ma-
 ria domum
 è templo redit*

*Eius querelæ
 diuersique af-
 fectus.*

*Ex eadem
Cruce spes &
timor.*

Regna Erebi: fugat hinc flagrum; cruor inde salutis
 Me pretium inuitat, rubet hic: heu tessera belli
 Feralis rubor exteret. Cruce pellimur astris:
 Crux referat super astra viam. si Tempa negantur
 Cæli vestibulum, quæ in cælum semita ducet?
 Non ne sedet Templis Clementia? sæua quid ergo
 E Templis Altræa fugat? num crimina condo
 Pectore adhuc tacito? fibras, & pectora vello:
 Omnia prodo: patent penetralia cordis; abite.
 Expuo; detestor mea gaudia, semina luctus:
 Vos lacrymis pœnisque sequor, stimuloque doloris.
 Non fatis est? vel morte sequar: vel funere clausis
 Lucida luminibus lacrymarum flumina ducam.
 Et tamen, ò Pater! ò risus Pater, atque dolentum
 Sola quies, lux alma riges, nec flecteris, vna
 In Cruce quem flexit latronis lacryma! asylum
 In Cruce si cor hiat, cor tango. corda tenentem
 Iustitiæ cur tela premunt? appello Tribunal
 Læta tuum, iudex Amor. O dolor! inde repellor.
 In Cruce regnat Amor: Crux expulit: illa cruore
 Ignea belligero, ceu dira phalarica mortem
 Intentat, prohibetque aditus; ceu pensilis hortis
 Fata coruscabat gladius, tenebrasque, facesque
 Aligero excubias agitante. Erecta reuoluo
 Ecce iterum, votisque cado. Christe! horreo Regis
 Nomina, mancipium fatale libidinis. hostis!
 Hostis erit, iam bella mouet, iam tela. salutis
 Vena meæ! quam tu scelerum fœdissima tabo
 Inficis, vt noceat. pater, ò pater! impia nomen
 Iam dedisce patris: non parturit ille cerastas,
 Quem fecundus Amore Parens è corde, Pudoris
 Fundit in amplexus. Dominus! dominabitur; at tu

*Cor Christi a-
pertum lan-
cea misericor-
diæ asylum.*

*Maria
secum loqui-
tur sui accu-
satrix & rea.
Deus impæni-
tentes iudicat
& damnat,
pœnitentes ve-
rò, quia seip-
sis suscipi iu-
dicatos, absol-
uit. S. Cypriæ.*

Quæ

Quæ iuga tænarum portas vefana Tyranni,
 Serua furoris eris diuini . Seruit Amori
 Vel feritas inuita . Deus ! Index ! fapis : hic est .
 Ergo feri ; me fperge vadis ; allide ; cruento
 Tunde flagro ; lacera ; iugulum do ; percute ; fæui :
 Sed feriat tua dextra ; tuus feruefcatur in iras
 Mitis Amor . dimiffa tui de pectoris arcu ,
 Atque imbuta cruore tuo , fuccoque falutis ,
 Vulneret hanc animam neruo ftridente fagitta ,
 Et rapiat : manibusque Dei periiffæ iuuabit ,
 E quibus exundat pluuio cum fanguine vita .
 Talia lugentem iam dudum fenfit alumnam
 Cypria ; dum lacrymis fæpè implorata decoris
 Diffimulat Chrifti Pietas . è nube ferena
 Protulit ora Venus , feralis vertice montis
 Quæ Cruce pulfa , diu rabiem fub corde coquebat ,
 Atque iræ tædas tædis fociarat amoris ;
 Vt pareret noua monftra . rubet fibi flamma , roguſq ;
 Et diuerfa fibi frons territat ; allicit ; ardet
 Humida rore voluptatis , face ficca furoris ,
 Terribilis , iucunda , ferox ; odiumque fuperbum
 Pronuba delicijs noua per connubia iungens .
 Denique componit furias in mollia verba .
 Carperis occulto quid morfu , nata , doloris ,
 Extinguens te , meque fimul ? quid lacryma rorat
 Vt fertiles ferat ærumnas ! Caluarie meffem
 Hanc retulit , referetque , Crucis proſciſſa ligone .
 Palluit ante Crucem Solis lux : nubila mortis
 Arbore ab infami (parguntur . fascinat umbris
 Gaudia ; funefque iugi reuocata ſepulchro ,
 Lætitiâ ſepelitur , feretrum loculusque dolentum ,
 Hæc tu depereas laniandi pulpita cordis !

Marie Venus apparet,
et diuinam
opem pene deſperamem ad
antiquas voluptates inui-
tat.
Venus olim
adorata , ubi
Crux latebat
in Caluarie
monte .
Dolose varia
Veneris forma .
Veneris ora-
tio .
Crucem vitu-
perat .

Scilicet insanis : Crux est namque exedra , leges

Crucis doctrina Veneris sectatoribus insipientia . Christi doctrina , quam Veneri contrariam Veneris irrides .

Vnde dabit terris demencia . amara voluptas ;
 Deliciae yepres ; lux auri nigra ; ruinae
 Culmina Regnantum ; Mundi sapientia noctis
 Caligo ; tranquilla quies fax horrida belli
 In sua membra fibrasque suas sua viscera ; risus
 lacryma ; paupertas opulentia ; gaudia moeror ;
 Suffocata animi rabies vindicta ; triumphus
 Multa pati ; spolia ampla nihil ; nihil omnia ; iura
 Haec crucis in tabulis arat ingeniosa Tyrannis .
 Crede oculis , tibi crede . gemis ? Crucis vnda canali

Crux Christi Legis tabula .

Flebilis erumpit : Cruce tunderis : illa doloris
 Alta catasta tui . hac emitur mercede Tonantis
 Seruitium , lacrymis , curis , & caedibus . ardes

Amorem Dei tyrannum vocat .

In Crucis amplexus ? te Crux amplexa necabit .
 Si foveat , torquebit Amor , qui sanguine natus
 In Cruce supplicij adoleuit . tortor Amantum
 Nutritur lacrymis : exugit corda , premitque
 Parvulus in fluidis vestigia lubrica venis .

Hortatur ad delicias , antequam vita diffuat .

Vtere delicijs , meque vtere . labitur aetas
 Fluminis in morem : lacrymas quid fluctibus addis ?

Quidue Crucis tua vota rati male credula fidis ?
 Quae cursu in praecipit fugit irrevocanda volucris ;
 Quam ligat innumeris fera cura rudentibus ; vnda
 Cui dolor , & lacrymae ; cui terror semita , & error ;
 Sunt Hyades , pluvia astra , oculi ; suspiria venti ,
 Carbasia quos captant ; cui merx infamia diues ;
 Vitae inter mortisque vias cui meta sepulchrum .
 Radere postremas fatis est hac littoris oras ,

Suadet in fine vitae penitentiam .

Cum vocat ad vitae Mors , parcere nescia , portum .
 Falle diem citharis , & amoribus . vltima quæres ,
 Vltima succedet cum vitae floribus aetas .

Ven-

Ventura assequimur ; sequimur præsentia . Virtus
Solo discessu patuit Dea ; cætera monstrum .

In Cruce mors . moritura Crucem , cælumq ; capesse .

Ast artus dum vita regit , cruciaria viues ,

Et crux ipsa tibi ? Emeriti dum conscius æui

In breue decrefcit lumen Titanius ales ,

Filius ipse sui , vitæ confinia tendit

Ligna super , seseque ferit , sine semine flammâ

E sterili genitus . Crucis hinc arentia disce

Cogere ligna rogo ; senio cum languida , in ortum

Læta reformabis fugiens in funera corpus .

At Veneris nunc carpe rosas , non arbuta mortis .

Viuet tibi , moritura Deo . quo sidera pulses ,

Momentum satis est : rapuit fur sidera verbo .

Causa peroratur si rectè , vincitur . vna

Pictorum tabulas superat si linea multas ;

Si sapias , extremam benè ducas ; vincis Apellem .

At Maria auerso iactantem talia vultu

Vt dudum aspexit , sic denique dicta refellit .

Desine plura loqui . maior mihi flere voluptas ,

Omnia quàm potare tuis vndantia lymphis

Fœda fluenta voluptatum , iaculata Draconis

Gutture tæneari . fodiât me Spina Tonantis ,

Non rosa , quam frontis speciosa in vincula nectis .

Flore sub intexto latet anguis : vipera nexu

serta ligat , florisque ostrum cum peste maritat .

Me dolor excruciat : crux est in pectore : curis ,

Vt clavis ; terebror . satis est . Cruce pulsa , cupitam

In me figo Crucem : fugor , & sequor . O bona cordis

O iucunda mei Crux pœna , ô pondus amoris !

O mea Crux , me siste Cruci , quæ sanguine sudat ;

Cuius ego amplexus emo fletibus . arbor honorum

*Phoenix senex
se parat ad
mortem .*

*Maria Ve-
nerem repellit
à se .*

*A Cruce re-
pulsâ gaudet
habere se pro
Cruce dolorè
in corde
Crucem lau-
dat .*

Roscida delicijs & pœnis, hortus Olympi,
 Atque Pudicitiaë Via lactea; linea sortis
 Vna meæ, te quæro oculis, te corde; tuisque
 Spes ramis suspendo meas. te præfero regnis,
 Illecebris, opibus, cælo, mihi. Cypria verte,
 Verte gradum. hoc signo vincam. Caluaria vidit
 Te Cruce deiectam, velut ariete. prona voluptas;
 Deliciae molles; afflataque gaudia luctu;
 Cæca libido potens luxu; maculaeque Pudoris
 Ornamenta; inopes & opes tormentaue cordis;
 Grata venena; lues dilecta; animataque risu
 Funera lethali; pax bello sæuior omni,
 Tecum fracta trahant, cælo plaudente, ruinam.
 His dictis Venus in tenues euauit auras.

Delicias detestatur.

Videt expulsam iam Venere Deipare imaginem. Imago B. V. quam vocant Modestia.

Tunc Maria erectis dum Sidera lustrat ocellis,
 Æthere suspensam videt icona Virginis. ora
 Lumine scintillant roseo: se gratia fronte,
 Maiestas oculis, diuina Modestia malis
 Pinxerat; ignitæque niues, & candidus ignis
 Iungebant geminos in dulcia bella colores.
 Compositæ palmæ palmis; digitique tuentur
 Ast apices cælum. gremio crispata niuali,
 Concolor ardori cordis, descendit in artus
 Palla: tegunt rutilos candentia flammea crines,
 Demissi vexilla animi: sunt vela Pudoris
 Syrmata, quæ ventis placidè spirantibus vndant,
 Cæruleas imitata vndas, iniectaque dorso
 Regina decus augustæ. Sic ora ferebat,
 Sic oculos; cum Virtutum fidissima custos
 Incoleret quondam Regina Modestia terras.

Mariae pœnitentis ad hanc imaginem preces.

Hæc graues lacrymis visus vt imagine pauit
 Virgineâ, flammamque diu concepit Amoris:

O Virgo, exclamat, post fata reuiximus. Æther
 Quem nimbi cinxere, patet: sedet iris in ore
 Dina tuo: spes, aura redit: mihi reddita viuo.
 Dulcius vt viuam, Genitrix dulcissima vitæ,
 Da vetitum Crucis amplexum, qua Vita pendit.
 Culta dolore tuo, mortis vernauit in aruis;
 Cui vicina dabas lacrymis alimenta; vigorem
 Exanimata dabas luctu, per & oscula flores.
 Illa tibi longas mœroris fuderat umbras
 Solis in occasu diuini: lumina Solis
 At tu supplebas radijs ardentis amoris.
 His immortales fructus tepe facta ferebat:
 Passaque culturam, clauis & arata cruentis
 Exuerat syluestrem animum, & de stirpibus imis
 Dulcedo exiuit, succos oblita priores.
 Nimirum tua corda Crucis, tua viscera, nodo
 Iuncta vno, cuneis dum finderis icta doloris,
 Inferis occisi per dulcia vulnera Nati;
 Frondes & ramos, fructus, & nomina misces.
 Tu Nato Crucis arbor eras, tibi Natus: vtrumque
 O si complectar simili in sitione! Sagittis
 Imprime vulnus Amor: cor infere Diua: nouellus
 Hic erit excisus casto de pectore ramus;
 Pullulet vnde recens meliori germine vita.
 Annue lugenti Virgo, Virgo annuit; & vox
 Icone missa tonat. Longos, Maria, exue luctus.
 Te Crucis ad Templū, quæ manat lacryma, ducet;
 Vnda voluptatum si reppulit. ergo Penates
 Ingredere angustos: cor, vota que, pectus & vnas
 E ligno suspende Crucis; transgressaque nubes,
 Infer te cælo virtutibus: imprime formam
 Corde Crucis medio, nostro conformis amori.

*B. V. Stans
 iuxta Crucem
 hanc arborem
 feliciter exco-
 lebat.*

*Cor B. Virgini
 nis instum.
 Crucis.
 Non fit infi-
 tio sine vul-
 nere.*

*B. Virginis
 Mariam cō-
 solantis vox,
 & post visam
 suo beneficio
 Crucem ad
 solitudinem
 adhortans.*

Nobilis hoc signo pete filuas. illa theatrum
 Explicat in filuis arbor; nemorumque recessu
 Educet æternos cælesti lumine fructus.

*Crucis laudes
 non in arborū
 tumultu ver-
 nātis, sed soli-
 tudinis in re-
 cessu.*

Urribus in medijs sterilefcit: luce necatur,
 Quæ micat è gemmis, quæ cæco funditur auro.

Illius extirpat ventosa superbia flores:

Sæuior est Austro fastus; collesque maligni
 Culmina sunt, quò surgit hōnor, quò vana volatum
 Dirigit ambitio, pennis dum persequat auras.

Crux Virtutis amat montes, quò Gloria ducit

Numinis, & toto Demissio celsior Orbe.

His viget illa iugis: illam experire colendo.

*Pij doloris
 umbra è Cru-
 ce sparsa lux
 est & solamē.*

Non pluuiz deerunt, non rores, rosceidus Æther
 Stillatur Crucis in ramos, quibus umbra serenos

Sparsa dies aperit: nam Sole micantior umbra,

Quam miseris facit illa animis, qua pectoris æstus
 Solatur, nebulasque liquat, quas conglobat ira.

Excoquit ardores carnis Crucis umbra: reponit

Cælestes sub fronde faces, dum grata ministrat

Frigora. ne ventos cura, gelidasque pruinas.

Intepuit postquam diuino sanguine, fregit

Flammea Crux Boream, & sceleratū frigus adussit.

Illius in ramis, sine compare turtur, amores

Sæpè meos cantabis: aues tua carmina reddent,

Et Crucis hospes Amor; pluuij qui sanguinis olim

Musicus ad sonitum, me Nati cæde gementem

Voce sequebatur. lucius Ægyptia pone;

Promissis & læta meis hoc mente teneto;

Hoc age. Nazareo quæ vertitur orbita cliuo,

Templa subî. Pudor in fructus vbi floruit, illic

Obuia vestibulum, Pacis tenet arbor Oliua,

Et lauro sociata viret, sedet hospita ramis,

*Ante Nazar.
 Domum oliua
 floret & pal-
 ma.
 In ijs apes cõ-
 dunt mella.*

Mellaque fingit apīs, quæ delibata dolores
Ingentes lenire valent, & frangere curas.

Hac si quis tenerum decerpit ab arbore rārum,
Et gerat ante Crucem; ramo placatur Oliuæ,
Atque Pudicitia pignus veneratur, & vltro
Excipit amplexu cælestia dona ferentes.

Hæc ostende Cruci: Crucis illico Templā patebunt.
Tantum effata, suo celat se lumine Virgo.

Tunc Maria in Mariæ verbo vestigia mouit:
Mella fauis, olæ rārum decerpit; & Ædes
Ingreditur fœnra, Crucis quas grandior Orbe
Implet Maiestas, & Gloria. millia circum.
Castra videt Superūm ligni fatalis in vmbra
Figere militiæ vexilla, & luminis arma.
Arboribus circumfusa circumque, supraque;
Non secus exercent cantus per inane voluères,
Dum Ver florē nouo campos, & Sole coronat.
Ergo diū postquam complexibus hæsit, & omne
Elicuit cor in lacrymas, mirabile visu,
Aspicit è cælo volucris descendere cursu
Armatam iaculis Pietatem. tela timorem
Non pariunt, sed luce fugant; vbi flexit ad aram
Illa Crucis pennas, citharæ in vocale migravit
Cruce ebur, & carpunt citharam, ceu pleetra, sagittæ.
Hanc Pietas dum percurrit, digitoque flagellat,
Obloquitur Mariæ discrimine vocis amores.

Erige te rursus Iordanis, & omnibus vndis
Exulta. fluctu te supplice Nilus adorat,
Niliacæ ripas Mariæ dum sternis, & audis
Illius assiduas altâ de rupe querelas.
Cocytī fuerat quæ spuma, en fluctuat auro,
Et liquidis gemmis oculorum fœmina. sicco

*Hæc libata
dolores aufe-
runt.*

*Decerptus ab
oliua ramus
Crucis in tem-
plum adiutum
præbet.*

*Hoc in tem-
plū Aegyptiæ
ingreditur:
Cruce ad-
rat ab Ange-
lis adoratam;*

*Maria, qua
fuerat terri-
ta Iustitia;
visa Pietate
recreatur.*

*Cruce in ci-
tharam ver-
titur.*

*ad hanc Pie-
tas canit Ma-
riæ gesta
ventura.*

*Maria super
Iordanis flu-
men ambula-
uit. ex vita.*

*Cerua fuit ,
quam solita-
rijs in antris
Pietas vena-
ta est .*

*Cerui cantu
capiuntur .*

*E Crucis tē-
plo , Iordanis
ad silvas , &
antra sese re-
cipit Maria,
sua scelera
lacrymis pro-
sequuntur .*

Te pede calcat , aquisque leni superincubat igne .
Hac pressus, frontem pretiosâ tolle procellâ ,
Atque super fluuios, super æquora cuncta tumesce .
Hanc sequor in siluis , quibus in te concidit umbra :
Venatrix sequor hanc iaculis . fugit ista per antra ,
Cerua velut transfixa : oculis fert saucia fontes ,
Vulnera multa animo , laqueos & retia membris ,
Promissis contexta comis . nemora alta , latentem ,
Et suspirantem sua vulnera , promite. præda est ,
Crinibus atque oculis quæ prædabatur: Amoris
Incidit in casses. curuate cacumina , silvæ :
Plaudite : festa Crucis venabula dirigo : vulnus
Iam fero; iam ferio. lyra Crux , Crux lancea: ceruos
Ictibus , & cantu sequimur . fera concidit. astra
Se super extollit , nostro qui concidit ictu ,
Atque nitore natat , non sanguine . plaudite silvæ .
Crux Venerem vicit: Veneris Crux vicit Alumnâ .

Audijt; & cantus magnis Ægyptia factis
Impleuit . subit antra, vago quæ proluit amne,
Littore dum spumat , Iordanis . mersa tenebris
Excipit ardores Superûm; tumulataque saxo ,
Ipsa sibi multâ vivens in morte , cadaver
Pro vitali aurâ spirat suspiria : Numen
Mente videt pro Sole : amor est vitalis amanti
Illapsus calor in venas; est lacryma sanguis ;
Est coma palla; horror species , pigmentaq; nigror:
Est fera , si vultum spectes , sed amabilis . ore
Ipsa fero feritas mitesceret . emicat vrsa
Sic superis confixa polis , & lumine ridet ;
Nomine terribilis . Quoties Iordanis in arua ,
E niue concipiens maioresque imbribus iras ,
Præcipitabat aquas; atque antra propinqua dolentis

Audax tangebatur liquido pede, protinus undæ
 Torquebant retro vestigia: littore murmur
 Undique damnati lugebat criminis index.
 Exitij timor in segetes, camposque natabat;
 Nazareum cum Diua iugum, Iordane relicto,
 Clam repetens, veteri nido philomela querelas,
 Tecta comis, & aperta animo, geminabat: & inde
 Tela ferens; ceu cerua bibit quæ faucia fontem,
 Et fugit, ad tenebras fulgoribus aucta redibat,
 Quærebatque oculo tua Limina, Virgo, fugaci.
 Non secus in Solymam Daniel cor, lumina, mentem,
 Vibrabat, Babylone sedens; licet antra leonum,
 Et populi fremerent, cæcus vigilaret & Argus
 Aulæ liuor edax, qui deuorat omnia visu.
 Non secus Ifacidæ, citharis super arbura iactis,
 Pectora tundebant, misero resonantia questu,
 Fluminis ad ripas, & cantu membra lenabant,
 Pondere pressa catenarum. dum in Tempa Sionis.
 Ibat & in Solymam mens libera, lumina mentem
 Et pia vota sequebantur. captiua sub antro,
 Crinibus ipsa tuis religata, Aegyptia, Sedem
 Virginis inuisis. Solymæ noua Magdala luges:
 Fixa loco, votisque volans, super omnia fundis.
 Cor loca, nobilitat quæ fuso sanguine Numen.

Pleetra filete: diu sequor hæc; dū pleetra tumultus
 Belligero fremitu turbat, dirisque tubarum
 Dum resonat clangor; dum Turca ferocius arma
 Trahat in excidium Pacis, post fata Tonantis
 Quæ Solymæ regnabat agris, nunc mæsta dolores
 Solatur lacrymis; bellique exosa procellas,
 In Mahometiadum precibus se se armat Erynnes,

Quina ubi fluxerunt cum septem secula lustris;
 Cum Ghibellinis, Guelphisque frementibus Orbis

Ob-

Visebat interdum Nazarenam Domum, & inde ad Iordanis antra reuertebatur. Ad eam sæpe vertebatur oculos & cor.

Contra Hierusalem tribus temporibus in die fletebat genua sua & adorabat.

Daniel. c. 6. Super flumina Babyl. illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. ps. 136.

SS. Virorum & feminarum peregrinationes ad loca sancta Turcarum iterum armis turbantur.

*Pacifer è Na
zarena Domo
caelum subit,
opem à Deo
pro Syrys im-
petraturus.*

*Qui facit cõ-
cordiam in
sublimibus.
Iob. c. 25.*

*Sol dolere
miratur Ange-
lum pacis &
lætitie.*

Obstreperet, quos Henricus Germana Megæra
Fuderat in Latium, Seruator Pacifer horti,
Atque tuæ, Pax alma, Domus tot secula cædes
Voluere Christiadum, scelerym auxiliaribus armis,
Indoluit: populique fugas miseratus amantis
Sidereum in folium se Numinis extulit. illum
Nubila tranantem stellata volumina fœlis
Cantibus excipiunt. sunt musæ sidera cæli,
Luminis ad fontem quibus est pro cantibus ordo.
Temperat hos cantus Concordia, lætaque flores
Paciferi iacit ante pedes, choræisque coronat,
Decerprisque rosis rutilæ Citharistria pubis.
Tramite quæ etiam, meditantem plurima, lucis
Aligerum ducit, quem nec iucunda serenant
Carmina stellarum, roseo nec fusilis imbre
Florida tempestat. secum Concordia pugnat,
Multa mouens animo, stellisque silentia mandat;
Vel iubet harmonico modulari murmura questu.
Scilicet importat tranquillis nubila regnis
Pacifer aspectu, lacrymis & gaudia turbat.
Sol quoque Naturæ interpres, Sol publica Mundi
Lingua: quid hic, inquit, portendit, Pacifer, oris
Decolor aspectus? sæuo indulgere timori
Haud Pacis decet Aligerum, atque ægrescere curis.
Tu lucis lux alma meæ, cursusque perennis
Irrequieta quies. quæ nunc discordia mentem
Sollicitat? quæ causa genas indigna decoras.
Proiicit in tenebras, mortemque in luce colorat?
Ille nihil: responsa oculis fert lacryma: & inde
Sidera rorarunt, socio lacrymantia luctu,
Aruaque luctifico gemuere madentia rore.
Dum silet, in Solem coniecit lumina furtim,
Et flammæ Solisque iubar, vel nubilus, auxit.

Pacifer vrget iter , cæloque receptus amico ,
 Conflitit ante Deum , testatus voce dolorem .
 O Pater , ò Pacis Pax vnica , dixit : Amoris
 Quæ sedes fuerat , quæ Regia Pacis Idume
 Bella fouet , Martemque sinu . numquam ne leuari
 Hæc mea Regna fines armorum mole ? Canopus ,
 Romani , Persæque , Arabes ; nunc denique Turcæ .
 In solymæa ruunt discrimina . terra tot impar
 Hæc labat excidijs . non hæc amor ille petebat ,
 Non Verbi cruor ille tui , lac Pacis & ardor ,
 Et sopire potens iras , & perdere bella .
 Hæcine Terra , fluit quæ melle , & lacte ? veneno
 Tota natat stygio , dirâque tyrannide sæuit .
 Quot deserta olim iacularunt tesqua cerastas
 In caput Ifacidum , tot pullulat illa colubris ;
 Quæ sitiunt non fontis aquas , sed sanguinis imbres .
 Sæuior Ægypto , Pharaones improba centum
 Mater alit : scelerum caligine cingitur aër :
 In Nilum Iordanis abit ; tumidusque cruore ,
 Territus ad fontem turbatas conuocat vndas .
 Niliacum fugisse iugum , & ducente columnâ
 Nubis & ignis , Erythræas calcasse procellas ,
 Quid iuuat ? Ægyptus Solymæ si nascitur oris .
 Hic cruciaste tuum scelus est sine crimine Verbum ,
 Grande scelus (fateor) nullâ quod cæde pietur .
 Ifacidæ commissâ luunt , & mortibus ipsam
 Quam multis mortem satiarunt ! fata laborant :
 Ipsa Dei sudat Vindicta : effœta senescit
 Ad tormenta , cruces tellus epixa ; doletque
 Informes partus , & brachia tendere morti .
 Excipit indignata iubar solare : virenti
 Vertice non dulces vmbas , sed proiecit atras

*Paciferi ad
 Deum oratio.*

*Fontē Moy-
 ses virga edo-
 cuit , quem
 hydri sitiiebāt.
 Ægypti plage
 renouata .*

*Iussit Titus
 suffigi Cru-
 cibus multi-
 plicato in tō-
 tum numero
 vt iam spa-
 tium crucibus
 deesset & cor-
 poribus Cru-
 ces . Ioseph de
 bello Iud. lib.
 6. c. 5.*

Fu-

Funeris heu tenebras admisso à Sole rebelles .
 Quæ pendent, latijs laniantur membra moloffis :

Hebraei per orbem vagi . Ossibus albet humus. populi, quæ forte supersunt,
 Reliquiæ miseræ, Mundi ludibria, ponti
 Spumâ procellosi, frondes, pappique volantes

Pretio venditi vilissimo . Verberibus mutare domos, dominosque coacti,
 Et pretio pecudum venales, tædia mortis,

Impleuere vrbes lacrymis, atque aëra questu .

At tua, Christiada, Soboles dilecta, cruore
 Nati nata tui, pretioque redempta dolorum,

Cor, pupilla, tibi similis; cui sidera, cui te,

Omnibus exhaustis donis, in præmia donas,

Quid nequit heu Solymę cinerem insedissee supremū,

Pacificus dolet Christianos à custodia sanctorum locorum expelli . Iactaturque mari fugitiua; vel ense cruento

Corâ litat furijs Turcarum? euadere pestem

Da Genitor, gentemque tuam, tua viscera serua .

Si perit illa, tui quis pignora dulcia Nati

Seruabit? sacro stabulabitur effera busto

Improbitas, Sedemque meam, niuæque Parentis

Aut colet impietas, aut eruet. ergo potenti

Prælia tolle manu: vel me cum Sede salutis

Belligeris saluum terris migrare iubeto .

Talibus orabat: cui magni Rector Olympi

Reddidit hæc. Te redde tibi: languore fatigas

Dei ad Pacificum respicio . Quid felicem animam, mens Pacis alumna? doloris

Terge notas. lugere nefas, vbi gaudia pleno

Gurgite voluuntur. me respice, & exue luctus.

Ad tua Tecta, voluptatum sic plena, redibis,

Consilijs secura meis. Sententia menti

Hæc fedet. vt rursus per tesqua, per arma, per ignes

Regna Palæstinæ quærantur. cætera mitte

Quærare iam radius nostro de vertice fulgens,

Atque

Atque umbras inter nemorum radiauit, & arsit;
 Incaluitque Petrus concepto lumine. in arma
 Vox mea, vis mea diuulsos toto Orbe Britannos,
 Europamque Asiamque trahet. sic paruula filuam
 Corripit ingentem scintilla. Ille erutus antris,
 Siluestrisque, rudisque; meo sed doctus ab igne;
 Erudiet Proceres, Regesque in bella: reuellet
 Orbem ex Orbe, Ducisque vices pannosus obibit;
 Signabitque sagos Christi Cruce, pectora Christo.
 Signa Latina Palæstinis, hoc præside, muris
 Et Solymæ figet Gofridus, Regnaque victor
 Transferet in septem non interrupta Tyrannos,
 Qui Pietate manuque aras, & Tempia piabunt:
 Tempia Deo, Templisque Deum, puteoque sepultū
 Restituent ignem lacrymis, sudoribus, armis.
 Hoc iterum extincto, Solymæ noua bella calescent
 Christiadam turpi flammâ, quam flamine molli
 Ventilat ambitio. Dum quisque superbius ambit
 Regna sibi, Rex nullus habet. concordia Reges
 Quos facit & seruat, discordia dissipat. Iras
 Cæde soporatas Saladinus suscitât. Æstas
 Octoginta vias atque octo vbi torserit, Vibem
 Christiadam Imperij sedem, recidiuaque bello
 Mœnia tentabit. quam cæca superbia primùm
 Verterat, euertet Solymam, Regique Latino
 Auferet Imperium. Tunc experrecta veterno
 Europa in bellum votis concordibus ibit.
 Perque dolos perq; arma mouens pia castra, cruore
 Sordidus illustri, Syriâ Fridericus arenâ
 Se statuet fessasque acies; & sanguine Thracum
 Abluet & sudore genas & puluere fœdas.
 Ast iter immensum vitæ breuis hora secabit;

H

Et

Petrus Eremita laudatur à Deo, cui belli mouendi prouinciam destinat.

De calo misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me, Thren. 1.

Septem Hierosolymæ Christiani Reges.

Sic Nebemias puteali ex aqua sacrum ignem accendit. ex Mac.

l. 2. c. 1. & re ipsa singulis annis die Sab

bati S. ignis de celo descendens S. Sepulchri lampades accendebat. ex Ty-

rio.

Ambitio Christianorum procerum inter se dissidentium occasio belli.

ex eodem.

Ordo bellorum.

Post bella gesta à Godefrido, à Friderico, à S. Ludouico S. Dom^o

defixetur in Italiam.

Et toto ingentem truncabit stipite palmam .
 Victorem feret vnda Saleph , fluuioque natantem
 Mors subito excipiet . sic gloria labitur instar
 Fluminis : attollit, liquido mersura sepulchro .
 Tunc discissa Ludouicus certamina iunget ;
 Imbuet & Syrios venis hostilibus agros .
 Sed repetet dum rapta armis , rapietur ab astris .
 Succedit reparatque acies Henricus . at auro
 Incubat & sceleri dum miles , vbique refusis
 Iam mea flagitijs patientia vincitur . Omnes ,
 Christiadam quotquot fuerant , in iura Tyranni
 Cum populis vrbes, cumq; vrbibus æquora voluam .

Tunc Pacis comes & custos cum Virginis Æde ,
 Pacifer , Italiam spolijs opulentus honorum
 Intrabis : clades atque omnia monstra malorum
 Inde procul pelles . populi ad tua dona coibunt ,
 Et Stygis & scelerum reuoment incendia prædas,
 Te præsentem . Italis discedes denique regnis ,
 Si Titan stabit , si terra rotabitur , æther
 Si fixas aliò stellas accendet in axe .

*Illius in Italia
 statio perpetua .*

*Em. Card. Pal
 lottus .*

Picenum facili surgentem vertice montem
 Hic tibi Nazareo sternet pro colle ; propinquâ
 Pro Solyma te Roma colet ; tibi Tempa dicabit
 Principis auspicijs, qui sidera colligit ostro,
 Meque animo . Tu frange metus . sic fata vicesque
 Sortior : is rerum cum tempore vertitur ordo .
 Ergo redi : iam Petrus iter peregrinus ad Ædes
 Nazareas vertit . Pacata & bellica Virgo,
 Exceptura virum, sua tecum Tecta reuifet .
 Hic finis fandi . curas in gaudia vertit
 Pacifer : è vultu mœroris dimouet umbras ;
 Bellaque tranquillus secum ventura volutat .

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER SEXTVS.

ARGVMENTVM.

B. V. suam in Domum descendit. Ad hanc orat Petrus Erem. pro Palæst. recuperanda. ab ea monetur ut suadeat bellū. suadet. Godefridus mirè armatus & defensus pugnat. vincit. regnat. Turca iterum rebellat. Hierosolymam occupat. Christiana mulier desperat, & filium iacit in mare. Saladinus, Vrbe capta, Christo illudit, & Cruci. Sacerdos hanc tuetur verbis, & sanguine.

PAcifero redeunte, redit Regina Virago
 Ad Patris & Patriæ Sedes in nube niuali.
 Pro curru Aligeri certant substernere pennas,
 Et Dominæ vallare latus. Sunt astra capilli;
 Sunt oculi soles; sunt vitæ labra canales;
 Iridis ambitio frons est; gena gemmat; in ore
 Deliciæ vernant, Maiestas, Ætheris horti.
 Florida sunt Tempe regalia firmata: cuncta
 Haustra putes seruo patrimonia lucis in vno.

Dum graditur, retinent mirata volumina cursus,
 Attonitæque manent stellæ, vertigine pressâ:
 Sol stupet immotus: quam sæpè fugauerat, vmbra
 Se nunc esse videt Diuæ prope lumina. at illa
 Sole fugit præsentè; sua sed lætus in vmbra
 Stat Titan, fruiturque magis pallefcere coram
 Virgine, quam proprijs redimire nitoribus Orbem.
 Hac iter intendit diuina Puerpera pompâ;
 Et pluuios radios tectis infudit auitis.

Fortè aderat Petrus terris iactatus & vndis,

*Virgo cum
 pacis Aligero
 in Nazare-
 nam Domum
 descendit.
 Eius habitus
 et pulchritu-
 do.*

*Sol ante Vir-
 ginem vns-
 bra est.*

*Petrus Ere-
mita Naza-
renam Domū
peregrinus
inuisit -
Adorat .*

*Miratur esse
populis Chri-
stianis infre-
quentem .*

*Dolet esse in
hostium pote-
state .*

*Petri Eremi-
ta dolor Iere-
mie Threnis
exprimitur .*

n. 1. c. 1.

n. 2.

n. 3. & seq.

n. 11.

n. 12.

Amplexusque Domum, portu sic vota, reperto
Soluebat. Mea meta, Parens, mea vita, laboris
Solamen, pretiumque mei, te corde capeſſo,
Mordet & hæc sacrum non mobilis anchora littus .
At quid non feruent peregrino littora Mundo ?
Nuda Domus cultu, populisque frequentibus orba ,
Quæ tegit amplexu cælum , munimine terras ?
Exul erit Natus Genitricis ab Æde ? lupisque
Hæc tua Tecta vlulant Syrijs habitata ? tuosne
Hostis habet muros ? Domus omnipotentis Amoris
In media stabit fundata tyrannide ? custos
Turca erit, Aligeris dum custoditur ? an enses
O Superi torpent vestri ferrugine ? Virgo,
Virgo mei vis tota animi, tua si agmina cessant,
Omnes impellam faciles in prælia terras .
Cernis vt insultent hostes , populoque fidei
Vrbs viduata gemat ? pendit Regina tributum ,
Arcenturque manus manicis, quæ scepra gerebant :
Sola sedet : solante caret ; dum fonte perenni
Lacryma maxillas vrit , deridet amicus ,
Hostis & illudit : lacrymantur Tempia Sionis :
In festis quæ feruebat , nunc semita luget .
Iam cecidere fores , & desolata requirit
Ara Sacerdotes : palleſcit Virgo, Pudori
Dum timet : armillas in ferrea vincula verti
Ægra dolet, Turcasque suis ditescere gemmis .
Obscæno saturanda cibo, patrimonia, gazas ,
Omniaque infelix pendit pretiosa . Videte
Quotquot iter teritis vitæ turmæque, Ducesque,
Regnaque cum populis, populi cum Regibus omnes,
Si dolor est similis . facta est vindemia gentis :
Vertitur atra dies irati Numinis : ignis

Ossa vorat ; legemque Dei, seruare magister
 Flammarum docet eloquio : sed deuouet idem
 Ignibus æternis ab Amoris lege rebelles.
 Ne cæuntur pedicæ pedibus, vigilique premuntur
 Colla iugo scelerum: Virtus cadit: ipsa vocantur
 Tempora, præcipiti quæ pulsent pectora cursu,
 Et ducant super ipsa rotas præcordia: calcat
 Torcular Omnipotens, & Sanguinis exprimit vndas.
 Ille Sion nigrâ textit caligine : vt hostis
 Armavit dextram telis, arcumque tetendit :
 Disfecit muros; aras euertit & arces.
 Plauferunt palmis inimici. Respice Virgo,
 Respice vindictæ labefactam turbine gentem.
 Hæc tua Virgo Domus: colis hæc si Limina præsens,
 Da cœptis robur. Tunc illa è nube refulsit,
 Spirauitque Deum vultu; venataque Petrum
 Castis illecebris oculorum & lumine: cœptis
 Robur, ait, dabo: ne dubita: dum me impleo pectus
 Ipsa tuum, tua lingua canat, tuba bellica, pugnam.
 Pontifices, Regesque voca. Sic Virgo: diemque
 Crinibus euibrat, vittataque nube, recedit.

Tunc Petrus Vrbanum Latia subit arce sedentem.
 Virgo parens, inquit, tua nos ad limina mittit.
 Imperijs agit illa suis in prælia Mundum,
 Viribus atque iubet iunctis configere. Bellum
 Haud placido, Princeps, gremio excepisse pigebit:
 Hinc etenim pax nascetur, pax filia belli.
 Tu potes vnanimè trahere in certamina Reges:
 Nunc debes. Virgo iussis ingentibus vrget.
 Reddidit Vrbanus. Per somnum obiecta secundet
 Bellipotens sua visa Deus. Vidi Arce per Orbem
 Nazareâ flammam infanti currere tractu;

n. 13.

B. Virgo Petrum solata
 eligit in belli principem.
 Et quidem id temporis Deiparam apparuisse cum Filio crucem in fronte gerentem, & cum Petro Apost; Christianisq; scelera exprobrasse, et spem dedisse victoria multi affirmant apud Gretserum de Cruce l. 2. Pontificem Petrus adit, & hortatur ad bellum. Meditatur et orditur bellum Greg. VII. in Gallia profugus. Urb. II. vrget. Somnium narrat Vrbanus. Cœunt equitum 100000. pedit. 600000 Ex hoc numero, cæteris morbo & labore

absumptis in Regna pererrantes, Reges ambire Ducesque ;
via , millia Cum populis concire vagis ardoribus vrbes ;
equitum & Donec se cælo retulere ; & nube sepultæ ,
500, peditum Fulminis in flammis iterum erupere sepulchro ,
verò 2000. Atque Palæstinam super incubuere minaces .
Hierosolymã Omen adoro tua firmatum voce : sequemur
tenuere . ex Numinis imperium. pugnam cælo auspice dignam
Tyrio . Tu sermone para : tibi cura impellere gentes
Visa Crux In mea iussa . Petrus circumfert voce Tonantem,
cælum attingens, & brachijs Orbem amplectens .
Roger. in Ann. Prælia cum populis . Iam classibus æquora , tellus
Anglicanis Milite iam feruet : mandunt centena lupatos
ad ann. 1184. Millia quadrupedum, sexcentaque millia campos
Renouantur Obscurant peditum . Crux omine firmat euntes ,
antiqua Hebræor. prodigia. Ignotum quæ monstrat iter ; dum Solis ab ore
Ros super exercitum nostrum descendit . Quicquid eo imbri cælitus immisso tactus est, ita plenam mentis & corporis suscepit hilaritatem, tamquam nihil laboris passus esset . Tyrius .
Crux Christi & lancea hoc in bello allata est: quæ cum E silice arenti, duplici quem contudit ictu,
 Abramidum ductor Moses , non emicat ignis ;
 Lympha fluit , lactis populis sitientibus vber .
 Chritiadum errantes per deuia tesqua phalanges
 Humentem ficcis dum captant aëra labris ,
 Hybernæque rogant auidi conuiuia brumæ ,
 Virgo roriferos cælum liquefecit in imbres .
 Extulit horribilem Moses in prælia virgam
 Sanguine Niliaco stillantem : Numinis Hastam

Sanguineamq; Crucem tulerunt Christi agmina, belli
Omina felicitis, Barathro fatalia signa.

Dulce per augurium dum Crux, & Lancea ducit,
Ite animæ ingentes; arcem mutate Sionis
In Vaticani cælestia culmina montis.

Omnès vna arcus & conteret Hasta sagittas,
Omnia Crux rapiet, Crux vnica signa ferocis
Odrysij. Calet Hasta Dei flammata cruore;

Et, potura hostis venas, vel millia mortis
Fulmina succendet: Solymæ hac venale sub Hasta
Imperium vobis, pretio sudoris emendum,

Præco Amor exponit. Properate per inuia Regna:
Numinis Hasta viam referat: referabit & æquor
Sanguinis: hac Syriæ penetrabit inuia Regna.

Clavis erit: pandet ferro, vel sanguine franget
Mœnia. sic cæli dirupit limina sanguis.

Hoc ferro sulcos agris duçetis; vt inde,
Sparsa cruore hostis, messis prorumpat honorum.

Indiget haud stimulo Virtus; sequiturq; volantes,
Non præit vox nostra Viros. Compendia quæro,
Nec narrasse vacat; dum voce citatior omni
Præuolat Armipotens acies, & deuorat alis,
An pedibus, cursuque vias, & prælia portat.

Præluxere igitur postquam portentosa triumphis,
Post varios casus Syriam tenere Phalanges.

Prælia Turca dolis, armisque immiscet vbique:
Vincit vbique Deus: victoris & armiger ensem
Atque iras Gofridus agit, nutumque iubentis
Mente premit, labarisque notat, quæ littera circum
Hæc insignit, acu & filo depicta: DEVS VULT.

Vicinus ergo: voluntati vis nulla resistit
Numinis. ille iubet: iam vicinus. arma mouere,

princeps Turc. videbat, in ea visione celestis armature permanente immobilis. Albertus Aquensis.

Signum hoc militare natu ex vniuersi totius multitudinis ad Orationem Urbani Pontificis apud Clarum montem acclamatione & vexillis præfixum narrant Robertus lib. 1. hist. sac. & Gretser. t. 2. de Cruce.

*Godefridi in
monte Oliueto
ad milites cō-
civ.*

Est iactare manu palmas, prædâque potiri.
Fixa Palæstinis hæc tessera, credite, muris
Ducet in auxilium Superos, Solymamque recludet.

Omina sed pugnæ, volitent in vertice primùm
Montis Oliueti victricia signa. Voluntas
Hinc Patris affulsit Verbo in certamen ituro;
Prospectuque necis pauidum, scenâque dolorum
Armauit pœnis, animauit imagine palmæ.

Audior. In montem Dux agmina tendere Oliuæ
Atque iubet resonare tubas, & talia fatur.
Da vexilla Notis, vexillifer: illa loquuntur;
Illa animos ad bella parant. Diuina voluntas
Vos regit: arma mouet: Dux est, atque arbitra belli.

Hanc Socij spectate. Deus, Deus ille, Parenti
Par Soboles, hoc monte grani sub mole dolorum
Dum cadit, & pressus curis, & sanguine mersus;
Stratus humi, & victo similis, dum proijcit arma,
Emicat in bellum, tollitque è puluere vultum;
Aligero monstrante, patet dum tessera belli,
Diuinique Patris cælestia signa: **DEVS VULT:**

Tunc iterum capit arma: Metum, tristemque Dolorē
Vulnerat, & clamat. Socij iam surgite: eamus.

Formido scelus est. Deus imperat. imbre timores
Obruit hic roseo frontis, viresque cadendo
Erexit nostras in prælia. sanguine Numen
Hoc pudeat sudasse iugo, pro Numine venas
Sanguine ni exuimus, pectusque implemus amore.

Quamquam sudorem dabimus nos; Turca cruorem.
Has oleas inter nobis victoria floret,

Quas victor rorauit Amor. Dum vertice Selmon
Abbimelech ramo armatus viridantis oliuæ,
In Sichem noua bella tulit, non ariete muros

Non

*Christo ad
bellum cōtra
Luciferian-
ituro prælu-
xit hoc in mō
te Patris eter-
ni voluntas.
Hæc manife-
stata dixit:
surgite eam.
Hanc Domini
alacritatem
dux asserit
imitandam.
Abimelech
ascendit in
montem Sel-
mon: præcidit
arboris ramū,
victoriæ omē.
Iudic.
Godefridus
ungitur ab
Angelo in Re-
gem Christi
sanguine è
gleba Oliueti
montis ex-
presso.*

Non arcem strauit, sed fronde. Hinc discite: frangi
 Hostiles vel fronde acies, quando arma ministrat
 Omnipotens, æquè gladio, folioque volanti
 Terribilis, pondus dat ventis, æraque perflat,
 Duraque abire iubet tenues dispersa per auras.
 Vellite vos oleas hac spe, Solymanque Tonanti
 Reddite cum Solyms, & mœnia pandite ramis.
 Hæc memorans, positis olæ super arbuta telis,
 Aliger aurato maculatam sanguine glebam
 Pressit, & elicit sudati nectar Amoris;
 Regis & insperfit frontem. subitoque capilli
 Vt gladij fulsere: genæ rubuere fauillis:
 Fulmina sunt oculi, sed Turcis. Aliger arma
 Tunc sua Gofrido vicina in prælia donat,
 Et faciem auertens proprio se lumine celat.
 Ille hilaris donis, clypei dum sustinet orbem,
 Atque suæ librat fatalia pondera sortis,
 In parmâ munimen habet; palmamque futuram
 Cernit, vt in speculo, radijs clarescere lucis.
 Inde videt latebras hostis; quæ mente manumque
 Præparet in bellum: tacitis ibi condere siluis
 Arma dolosque: alibi cæcam committere pestem
 Telluris caueis, mortemque animare sepulchro.
 Illic intectas ostendit cespite fossas
 Substruere; hic vallos, & propugnacula pandit.
 Non secus in scenâ lateris, paruoque theatro
 Scripserat Ezechiel ruituræ bella Sionis,
 Spectabatque iræ ductas in puluere flammæ
 Numinis auersi, debebatque imbre doloris.
 Ast ibi puluis erat, lux hic certaminis index:
 Lumine Gofridum nam qui tegit Ætheris umbo,
 Luce notat, Turcas circumdare milite muros,
 Tunc

*Ab eodem ar-
 mis donatur,
 in quibus ve-
 lut in speculo
 hostium molim-
 mina videt.*

*Sume tibi la-
 terem, & po-
 nes cum corâ
 te. Ez. 13.*

*Videt in scu-
 to Saladinum
 spem simulan-
 tem, sed re-
 vera timentem.*

*Videt qua
 parte aditus
 in Urbem sit.*

Sagittam in Hierosolymam ex Obiucto iacit prodigialter ardentem.

Et trepidare metu simulantes gaudia . Versat
Dux clypeum; rursusque videt discedere nubes,
Aligerumq; Crucis descendere ad arma phalanges.
Dum fruitur dono Diuum, explerique tuendo
Nescit, & in bellum iustâ se pronocat irâ,
Quâ rarâ muros hostes cinxere coronâ,
Se videt in clypeo tutas inferre cateruas;
Infracti vires Saladini frangere; Syros
Frendere confuso gemitu; fugere agmina, cæli
Non visus quæ terror agit, funditque per agros.

Vt vidit, pautque oculos, molimina belli
Aggreditur dextrâ Gofridus, & intonat arma,
Brachia sed primùm ducens diuersa, Sagittam,
Aligeri donum, de culmine montis in Urbem
Tunc iecit; subitòque facès, mirabile dictu,
Concipiens, omnes lustravit lampade muros.
Impete mox magno delapsa ex æthere, turres
Corripit hostiles. Syri dum flumina poscunt,
Vulcano intenti, Martem sensere ruentem.
Incustoditos nam, sparso milite, muros
Obsidet extemplò Gofridus. Sidera rursus
Cum Duce conspirant. vtque olim feruere flammis
Vidit Elifeus rutilo de monte quadrigas
In Syriam; haud aliter visi per inania curtus,
Christiadum ante acies, flammato tramite ferri,
Armatosque super, stellatâ in veste gigantes
Suda secare rotis, & circumflectere cursus,
Quadrupedesq; monere flagris, atque arma mouere.
Nam pia Gofridi quotquot vexilla sequuti,
Longum iter aggressi, fessique ambage viarum
Liquerunt dulces animas, prius astra tenentes,
Quam Solymæ muros, altis tot curribus adstant

Turca intenti extinguendo igni, aditû hosti præbent in Urbem.

Et vidit, & ecce mons plenus equorum & curruum igneorum in circuitu Elisei. Reg. l. 4. c. 6.

Ademarus Podiens Episcopus permulsi, in itinere mortui, apparent in muris armati pro Godefrido. ex Ville Tyr. Nostri eos agnoscunt & indignant.

Gentis in auxilium . Pautant , gaudentque tuentes
 Christiadae socios: agnoscunt ora suorum .
 Hic ait. ille, vides? redimit cui tempora vittis
 Insula purpureis , & maiestate timenda
 Emicat aetherei Dux agminis , armaque vultu
 Tranquillo iacit impacata, manuque, sinuque,
 Militiam terroris habet; bellumque, necemque,
 Et fouet, & pando cum firmate pandit in hostes,
 Est Pater, & Podij lux maxima Ademarus , æuum
 Qui cælo renouat, metanque laboris in ipsa
 Inuenit moriendo viâ . quas, aspice, vires
 Ostentat comes Hemaucus? iuga flectit habenis
 Proxima quis Comiti? mores, animamq; superbam
 Nosco Rainardi . Proh qualibus ardet in armis?
 Quot trahit Henricus volucres in prælia currus?
 Quinquaginta lues rapuit quæ millia, reddit .
 Pro pallore, rubent malis caelestibus ignes :
 In Syrios armata vmbriis, & nuncia noctis
 Lux redit in vultus : vis vitæque regnat in ore ,
 Tot paritura neces hosti, quot funera pestis
 Lassatâ fudit fecundis mortibus aluo .
 Se nostris medium bellator Ademarus infert :
 Stat propior freno adducto : dein talia fatur .
 Viuimus ò Socij: vobis pugnamus : in Urbem
 Ite . fores manibus, cum vocibus, impulit ambas ,
 Impleuitque suas diuino robore turmas .
 Hæ poscunt dum bella, Timor ruit hostis in hostes
 Signifer & miles, dux, atque exercitus idem
 Numinis irati , qui Reges solus , inermis
 Omnes exarmat, non territus omnia terret .
 Dum properè fugiunt Arabes, quatiente medullas
 Insolito terrore , viam sibi nostra per Urbem

Quinquaginta
 millia
 Bellatorum
 fuere peste cõ-
 sumpta . ex
 Vill. Tyr.
 Ii, quorum
 nomina recẽ-
 sentur, è calo
 redunt ad
 bellum .

Terrore pu-
 gnat & vin-
 cit Deus .

*Nostri Urbē
inuadunt, &
Turcas obtrū
cant.*

*Truncata mē
bra spirant
rabiem.*

*Nostri in aestu
victoriæ vio-
lata à Turcis
loca sacra dū
vident, ea piē
lacrymis ex-
piant.*

Ense facit pubes, gaudetque in limine primo
Sanguineos aperire imbres è nube furoris,
In caelum quo sæuit Arabs. Cadit hostia Ditis
Igne cremanda suo Manus impia : vulnera pandit,
Lumina dum claudit: silet os; sonat vnda cruoris.
Induit ille fugax ensē, gremioque sepultum,
Vulnere dissectus, furtiuum prodidit aurum.
Funditur ille manu, saxisque alliditur : illi,
Dum clamat, foditur iugulum, vitamque, animamq;
Faucibus euomuit cum sanguine. brachia, crura,
Truncatæque manus, capita è cervice reuulsa.
In mediâ se morte mouent; fatumque, Deumque
Strata videntur humi, moriente laceessere linguâ.
Victorum magis at Pietas, quàm flamma furoris
Viuit, & in multa morientum cæde triumphat.
Mars ferus, & mitis, cæcusque, oculatus, & Argus
Pessundat dum cuncta, videns pessundata Christi,
Et Fidei monumenta, dolet, dum perfurit : ense
Turcarum venas aperit, sibi corda dolore
Sauciat, & lacrymas hostili in sanguine miscet.
Odit; amat: pietate calens, simul æstuat irâ :
Victus amore, hostes vincit: se mactat, & illos ;
Se lacrymis, illos gladio. sic expiat aras ;
Sic regnat. Sed Regna Deo quæ fœdere Mundi
Relligio peperit sociata, ruere nefandis
Dissociata odijs. Mutantur publica, ciues
Si priuata volunt ferro defendere iura.

*Priuata no-
strorum di-
scordia belli
recalcescentis
occafio.*

*Hierosolyma
fuit sub Ma-
mete ab anno
DCXXXVI.
usque ad an.
M.XCIX.
quo tempore à
Godefrido ca-
pta est.*

Excutiunt Arabes post septem lustra decemque
Indomitâ cervice iugum. sic vipera in icum
Colla leuat pestemque acuit, dum vincula soluit,
Membrorumque rotam, quam sors inimica laborat.
Contemptor Diuim Saladinus ad arma morantes

Pro-

Prouocat, & lapsis humero stridente catenis,
 Euolat in campum, seseque furoribus armat
 Ipse suis, portatque oculis ferroque pauores.
 Non secus intentas dum saltu transilit hastas,
 Et laqueos eludit aper, iam liber in aruis
 Mugitu tonat horribili, terretque fugatque
 Agmina venantum; canibusque sequentibus instans,
 Faucibus ostendit patulis tumulumque necemque.

Iamque rebellantum ductor stipatus Auerno
 Ex inopinato Solymæ Pomœria cingit
 Extima militibus. Ciues nil tale timentes
 Vincendos ferro, vincit formido: resistunt;
 Et timidi conferre manus, sese aggere seruant.
 Obsidione viros tamen ille fatigat & Urbem,
 Molibus trectis in mœnia: denique muros,
 Militis & venas aperit, qui mœnibus adstat.
 Protinus irrumpit; ceu Nilus in arua Canopi.
 Ense fugat stricto trepidantia castra. sed illa,
 Dum Solymæ superesse negant, in funera tendunt,
 Succurritque mori pulchrum; si cœdibus hostis
 Expendat scelus ante suis. iam bella retentant:
 Arma abiecta petunt; morti nec inertia cedunt.

At vos quę lacrymas pignantū in sanguine fœdas
 Funditis in postrema Urbis discrimina, matres;
 Quas non arma grauant, sed flebile pondus amoris,
 Ah malè fœcundæ natos abscondite. tela
 Sanguine lactenti Saladinus tinget; & agnos,
 Improbus vt tenero lupus insidiatus ouili,
 Ante oculos patrum, matrumque ante ora vorabit.
 Sic est. ecce fugit curis vrgentibus Agnes;
 Et mox casuram fertur bacchata per Urbem.
 Ægra sinu prolem vallat, pallâque niuales

*Ab alio Saladino rursus
 occupata sub
 Rege Guidone
 MCLxxxvij.*

*Hierosolyma à
 Turcis obsi-
 detur, & ca-
 pitur.*

*Mulier cum
prole fugit in
silvas.
De hac gesta
Dei per Frō-
cos narrant
ereptis alimē-
tis filium in
mare proie-
cisse.*

*Alloquitur so-
litaria infan-
tem suum.*

*Mali pœr
ignarus, ma-
re gemenie
subridet.*

Heu pueri vultus furatur, & auia quærit .
Euolat in silvas: pedibus timor applicat alas ;
Addit amor menti. timet omnia; se timet ipsam,
Consilijque sui motus . nunc cara lacertis
Pignora constringit; nunc prestat ad vbeta . nauem
Cymbula sic sequitur, laqueisque tenacibus hæret ;
Postquam, laxatis per marmora subdola velis ,
Tempestat quatit imbre latus, grandemq; triremem
Verberat . illa pauet , laterique adiuncta, procellis
Acta diu fluitat; donec cum naue , reuulsam
Fluctibus atque Notis, in præcep̄s diripit æquor,
Comminuitque vadis . Infelix deuia postquam
Antra parens tetigit , vitæ vix credula nati ,
Respirat ; longamque viam solata querelis :
Omnia perdidimus ; nihil est amisimus, inquit,
Dum te, nate, gero, miseræ Fortuna parentis .
Erute ab excidijs Patriæque, domusque cadentis
Me tegis; & vitam, quam mersam respuo curis .
Tu præbes, mea cura, mihi ; lucemque malignam ,
Quam fugio, mihi fronte aperis, retinesque fugacem.
Quid rides, mea lux ? risu cognoscere matrem
Desine: non benè maternæ hæc tua fulgura vultus
Respondent nocti . lacrymis cognosce parentem :
Disce puer lacrymas : oculis assuesce dolori ;
Cum Solymæ cineres, confusaque rudera campis
Grandior aspiciens, visam , minirèque repertam
In Patria Patriam tugebis : Temp̄a, laresque,
Nate tuos sparso quæres in puluere . iustas
O si vindictæ torpenti è puluere flammâs
Erueres Turcarum vltor , Patriæque redemptor !
Sæpius Heroes vos, siluæ, aluistis : alumnum
Vos, siluæ, seruate meum : sit Cyrus, Achilles,

Romulus & Patriæ melior, dum crescis, ab astris
 Te videam certare, puer: pro lacte, quod ori
 Propino genitrix, hostilem redde cruorem.
 Hos inter questus, nudato pectore, mammas
 Admorat pueri labris. sed cura, dolorque
 Vbera siccarat. Tunc palluit illa, metuque
 Anxia sollicito, premit vbera; sed nihil inde
 Exprimunt. exhorret: pectus percussa, comasque
 Vulsa, diu riguit, dedit, & pro lacte querelas.
 Nate, meæ vires, & vita, quid arida prestas
 Vbera? non hæc mollescent, sunt ænea quando
 Sidera; dum tantum mollitur sanguine tellus.
 Dure dolor, quid me in lacrymas, quid corda liquasti,
 Saxea quò nato fierem, rigidâque charybdi
 Durior inter aquas? gingiuâ frange papillas:
 Est tuus iste cruor, Sanguis meus: ebibe venas:
 Sit tibi lac sanguis; dum Patria sanguine mersa
 Hostiles alit hoc furias, quo mergitur, amne.
 Funde amor è mammis alimenta & vince furorem.
 Vbera frange puer; totam perque vbera matrem
 Suge. sed ah lento cum sanguine vita recedat
 Hauſta gradu; quò, care, meâ tu viuere vitâ
 Nate diu valeas. lacrymas retinete cadentes,
 Lumina; ne lacrymis cruor absumatur. At ora
 Quid pia, gnate, magis, mage quò crudelia morſu,
 Vberibus remoues? Parcitur si filius; antra,
 Antra, tigres, vrsasque, lupas, matresque lænas
 Promite, quæ lactent mea pignora. tota per Urbem
 It feritas: vos, credo, feræ mitescitis: hosti
 Innatas furias, vestrasque refunditis iras.
 In filius Solyma est: Solymæ sunt antra ferarum.
 Vbera ferte tigres. candor puerilis in ipsas

Obti-

*Matri arent
 vbera, et puer
 fame con-
 sumitur.
 Cruciatur
 mater pueri
 fame.*

*Alere sangui-
 ne natum cu-
 pit.*

*Retinere la-
 crymas cupit,
 ne cruor in
 lacrymas ab-
 sumatur, quo
 nutrire filium
 cupit, lacte
 siccato.
 Dolet à nato
 sanguinem
 morſu non
 extrahi.
 Illum alum-
 nis feris com-
 mendat.
 Puer incipit
 fame mori.*

*Adamo inno-
centi terra
dapes vltro
ministrabat.*

Obtinet imperium tigres, vultuque leanas
Edomat innocuo . Sed quò mea vota feruntur ?
Nate fame confecte , genas pallore decoras
Inficis, & moreris . quid agam ? mea tecta reuisam ,
Mollia quò pinsam labris alimenta ? penates
Hostis habet, dominosq; vorat epulasque . morabor?
At moreris, mea vita . dapes quæ prima Pudori
Silua inarata dedit, candori perfida nati
Silua mei, faciles tibi, pupule, denegat escas.

*Fuèri mater
dolore rapitur
in furias.*

Quò ferar ? heu Superi, me perditè . dira Megæra
Fert siluis egressa faces, figitque medullis .
Lux fugit alma . vbi sum ? videor per cæca vagari
Antra stygis, nemorumque vmbas, lœca pallida nocte .
Squalentes iactant manibus fera flagra sorores :
Cerberus in natum & matrem latrat ore trifauci,
Quem vesana aperis, dux desperatio, callem ?
Quò vagor ? è stygijs fornacibus ignis anhelat .

*Putat se fu-
riam esse.*

Ardeo, nate . tibi fueram quæ mater, Erynnem
Vertor in horrendam multo serpente comatam .
Iactio faces : pro lacte luem diffundo papillis ,
Scintillasque oculis . vrat ne flamma, salutem
Vnda dabit . pelago vix hæc incendia toto
Vitabis . properemus : aquis mergere profundis .
Vbera siccantur matri : dabit vbera Tethys .
Mentis inops dum verba iacit, complexa puellum,
Ad pelagus Medea recens , agitante furore,
Ibat per medias acies ; timuitque , timorem
Qui spargebat agris victor Saladinus . At illa
Vt stetit ante fretum , pelago furiosior omni ,
Sorbuìt extremos, vomuitque in verba furores .
Astra negant retinere animam : fundatur in vndas,
Omnibus amissis, superat quæ sola . procellis

*Lymphata
currit ad ma-
re.*

Te Patriæ, puer, vt tabulam, amplexata tenebam:
 Naufraga dum curis pereo, tu scylla parenti,
 Atque charybdis eris. moriamur. pascere natum.
 Vbere si nequeo, saturabo natantia monstra
 Prole meâ, membrisque meis. Desistite, Diui,
 Fulmineos torquere ignes: en obruor vndis.
 Amplius irato ne cælo deprimar, imo
 Æquore deuoluor. fatis haud est? mergor Auerno.
 Dixerat, & natum medium proiecit in æquor,
 Seque super. Gressum retraxit lympha relabens:
 Amplius haud illud tetigerunt carbasa litus
 Naufragijs infame. vadum nam turbinat æstus,
 Et cæci latrant scopuli, lacerantque carinas.

Armis interea immissis, Saladinus Idumem
 Vastabat victor, seque intra Tempia ferebat,
 Non furtis, sed cæde satur. Delubra profanus,
 Crimine quæ maculat, rosa quem desudat in igne,
 Imbre lauat. Summâ signum pendebat ab ara
 Numinis affixi. temeratâ sanguine dextrâ
 Corripuit sacram effigiem, fœdamque saliuâ,
 Calcibus attritam, per iurgia, sibila, plausus,
 Detulit in pompam sceleris, spoliūque furoris.
 Christiadam crux, inquit, honor. de stipite pendens
 En bellator amor, captæque redemptor Idumes.
 Christiadam date thura Deo: sint thura vapores,
 Qui fumant Solymæ tectis, dum torqueo flammâ.
 Hic Deus est: nostræ, ciues, date colla securi;
 Vt cultu sint prona Dei: decreseite frontes
 Regis in obsequium vestri. feret ille ruenti
 Præsidium Solymæ, quam figit in arbore, palmâ.

Non tulit hanc speciem Templiq; aræq; Sacerdos
 Hippolytus, cui sanguis hebet; sed viuida Virtus

Desperat

*Se cum nato
in mare proy-
cit.*

*Sinus ille ma-
ris fit naufra-
gys infamis.*

*Saladinus
quingentos ca-
melos aqua-
rosacea onis-
sles in Dei
Templum in-
ducit, et illud
expict, & Ma-
hometi dedi-
cet. ex V. v.*

Tyrus.

*Christum, è
Cruce penden-
tem Saladinus
per duos dies
circumferri
solemniter, cõ-
tundisque fu-
stibus iubet: et
ex eo tempore
nati homines
cũ paucioribus
dentibus. ex
eodem.*

*Fœdatis Cru-
ci Saladinus
ironicè impro-
perat.*

Sacerdos ino-
lata Crucis
honore tuetur.
Inde solùm
Christianis
rubor, quia
Crucifixum
Deum prædi-
care non erubescunt.

Corde viget, viresque acuit robustior annis.
 In medias ruit ille acies, Dominique cruenti
 Vi rapiens insigne manus & cordis, ab hoste
 Vellere luctatur, nisuque, & voce tuetur.
 Christiadam hic Deus est, inquit: sic ore fateri,
 Sic animo non erubeo. iace tela: fateri
 Hoc non erubeo vel sanguine: solus & ori
 Christiadam, membrisque placet rubor iste cruoris.
 Barbare redde Crucem; vel me per vulnera mille
 Redde Cruci. Non fata timet, qui discit amare,
 Atq; mori; Crucis e cathedra dum mortua pendet
 Vita, docetq; mori. Crucis ante hæc signa, Tonantem
 Sæpè litare datum: memet nunc ipse litabo.
 Hæc memorans, manibus pia signa trahebat vtrisque;
 Quæ circû glomeratæ acies hinc cominus atq; hinc
 Intrepidum fodiunt iaculis, Stat Mystra, Crucemque,
 Quam semel arripuit, non deserit. Abscidit ambas
 Barbarus ense manus: nunquam sed signa salutis
 Abscissæ posuere manus. Crux purpurat ostro,
 Et reparat temerata decus, meliorque triumphat.
 Luce nouâ gaudens, inter conuicia vulgi,
 Emicat Hippolytus: pompam rorantibus auget
 Vulneribus: nec fortis amor per mille vaporat
 Vulnera; sed crescit, vitæ dum deficit ardor.
 Fortiter infixo Cynegirum dente carinam
 Fama canit tenuisse; fero postquam ense refectas
 Detulit vnda manus. Blanditur nomine Acili
 Roma sibi, abscissæ qui tardus vulnere dextræ,
 Contulit in læuam vires, hostisque triremem
 Continuit, pressitque diù, noua bella retentans
 Vnâ Centimanus palmâ, quæ strenua pinum
 Impulit in fluctus, nautasque & carbasa merfit.

Christus ut
homo Patris
victima.

Sacerdos vul-
neratur.

Crucem trun-
catus tenet.

Ex Suetonio,
& Iustino.

Ex Valerio
Max. c. 2. de
fortitud.

Tu quoque tē maior Christi virtute Sacerdos
 Nauigium cæleste Crucis, cui pectoris hæret
 Anchora, complexu stringis retinesque; cruoris
 Quamuis diuulsos fluat vndique lymphæ per artus,
 Atque manus calido geminas secet ense Tyrannus.
 At quæ dextra Crucem numquam vel cæsa reliquit,
 Velleris aurati, quæ nauigat æthera, Nauim
 Fortunata capeſſiuit cælumque Deumque.
 Vivere centeno transfixum vulnere Turcæ
 Mirantur; Myſtæque intorto nexa rudenti
 In Cruce membra ligant. pendent vulnus adaçtum
 In latus enſe fuit, quo vita recessit in auras.
 Felix morte tuâ, cui mors, & pœna, necisque
 Cauſa fuit, feretrumque Deus. Tu pompa triumphi,
 Atque Deo tu currus eras: erat ipſe curulis,
 Atque triumphalis tibi pompa. flagrant in oſtro
 Regia diuino tibi purpura: claruit oſtro
 Sanguinis ille tuî. Conuiuia doloris vterque:
 Fercula vterque ferens, pœnarum explebat amorem
 Comuni Crucis in menſa, quæ paſcit Amantes.

*Affixus Chri-
 ſto Sacerdos
 eadem in Cru-
 ce fuit.*

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER SEPTIMVS.

ARGVMENTVM.

Capta à Tur-
cis Hierosoly-
ma Urb. III.
præ dolore
obiit.

Recuperata
hæc à nostris
fuerat sub Go-
defrido an.
1099, regnan-
te Urbano II.

amissa vero
fuit an. 1187.
Urbano III.

Pontifice.

Clemens III.

Gregorio
apud Pisas

duorū spatio
mensium ex-

tingitū successit
Imperator Pō-

tificis dextera
Fridericus

primus cum
filio Corrado,

& militū 50.
millibus bellū

instaurat. Hist.
Violauerat

Ecclesie iura,
bellumq; moue-

rat Romæ, &
Pontifici. Hist.

*Secunda fit per Fridericum I. expeditio. Bellum com-
mittitur. Imperator dum vincitur Cruce defenditur. de-
nique vincit: victoriæque cursum dum sequitur, rapitur
flumine. Ingens puerorum multitudo in Palestinam pu-
gnatura contendit: sed partim absumpta vitis: partim in-
tegra moribus, non sine laude martyrij, naufragio perit.*

Littus in Hesperium, terræque habitabilis oras
Heu lacrymas, luctusque suos diuisit Idume.
Cor Mundi, Romam tetigit dolor: ipsaque cordis
Vita, obit Urbanus. mox omnes cura per artus
Permeat. At Pietas, non cedere docta malorum
Ictibus, oppositaque super regnare ruinas,
Gregorium parat in bellum. Bis Luna sed orbem
Imperat; cum fata dies secure, parique
Truncarunt ictu populi nascentia vota.
Prælia restaurat Clemens, Clementia mite
Quem meritò docet in Thraces dediscere nomen,
Et iubet esse serum Pietas. Tu, magna Parentis
Dextera Romani, capis arma; & Martis amore
Finitimas vrbes, Friderice, accendis, & armas:
Quinquaginta tuis parent dum millia signis.
Cruce animos, atque arma regit. Fortuna laborum
Si superest, patiturque vetus si crimen inultum
Ira Dei, penitus deleto Thrace, curulem
Victor ages, capitique hostis iuga fracta repones.

Sed

Sed te victorem monstrabunt fata ; nec illa
 Rumpere cum fluuio poteris. nunc perge : Tonanti
 Scribe viros : extolle aquilas, labarumque salutis,
 Tolle Crucem . Signo vel fors aduersa sub isto
 Vincit, & in palmam fatalia funera cedunt ?

Ille suis iter ense aperit : per aprica , per ymbras,
 Perque sitim, per damna famis, per stragis aceruos,
 Per valles, rupes, per inhospita , & hospita, in ima
 Vsta gelu, montesque altos, camposque iacentes
 Nititur indomitâ virtute ; pudorque , furorque
 Ex ignominia violati Numinis ardens
 Imperat ; impellit Fridericum, atque agmina ducit.

Vt Solymam videre (canes ceu monte leonem
 Cum fremitu aspiciunt descendere) currite Ductor ,
 Currite, clamat : io socij. deuicta ferendo
 Omnia sunt vobis discrimina mille viarum :
 Armata nunc meta manu carpenda, Deoque
 Restituenda Domus, quam crimine polluit hostis .
 Durate . hic requies : sed strata cadauera fessis
 Culeitra sint: claudant æternâ lumina nocte ;
 Et vos securos, hac ducite nocte, sopores .
 Hannibal, obiectis Italis è monte viretis,
 Si potuit Pœnos ad bella parare ; Tonantis
 Ecce vireta . salutare Crucis arbore fructus
 Hic maturat Amor; roseique rosea cruoris
 Hic vernant . viruit Solymæ Spes publica in aruis .
 Nazareum si, caltra, iugum superabimus, omnes
 Vnâ delicias Superûm carpemus ab Æde .

At mora non segnem Saladinum detinet: acer
 Bella canit , totasque acies effundit in hostes .
 Audaces tellus dirimit iam parua maniplos:
 Iamque tubis, lituisque gemens eliditur aer .

*Iter arripit
 Imperator.*

*Hierosolymæ
 cum exercitu
 propinquat .*

*Hannibal
 propositis Ita-
 liæ delicijs mi-
 lites ad bellû
 allicit ex T.
 Liuij .
 Hierosolyma
 celestium agen
 deliciarum .
 Pagna com-
 munitur .*

Tela volant: cælum eripitur: campique, cadentum
 Corporibus, gladijsque acies latet atra cruore,
 Fulgoremque tegit: celantur sanguine membra.

*Saladinus do-
 lo pugnat.
 Fumo nostri
 vincuntur,
 l. 157.*

Turbatus multâ Saladinus cæde suorum,
 Aggreditur bellare dolis. Obnoxia Cauris
 Christiadam videt ora: iubet fatalia filuis
 Vndique congestis iactari incendia, turbo
 Quæ ferat; & Nostri fumo inuoluantur & igne.
 Adiuuere vltro palantes flatibus auras
 Eumenides. Volat ignis edax cum vortice rauco,
 Et deuota Deo nigram super agmina molem
 Deuehit vndantis fumi, qui lumina condit,
 Pectora suffocans luctu. manus errat ad ictus,
 Quos oculi malè designant in nocte sepulti.
 Sed mors certa venit, dubiâ in caligine: tela
 Excipiunt miseri, vento pennata furenti;
 Vulcanoque armata. Notis sic incitus ignis
 Incidit in segetes, & flamine turbat aristas,
 Et flammâ gliscente vorat. Formidine capti,
 Atque atrâ clausi nebulâ, fugiuntque, ruuntque,
 Incertoque gradu medios labuntur in hostes,
 Et reprimunt cum voce pedes. nunc tela remittunt
 Irrita, nunc proprijs circumfunduntur ab armis,
 Seq; premunt feriantque, repercutiuntque; suosque
 Campo proturbant, vel cæco tramite calcant.

*Fridericus o-
 pem à Cruce
 implorat.
 Solem à Cru-
 cis luce in die
 iudicij obscu-
 randum non-
 nullorum SS.
 PP. sententia
 est.*

Horruit euentu Fridericus, & auia fumo
 Sidera luminibus quærens: Crux aurea, dixit,
 Cælituum lampas, quæ sanguine Numinis ardes;
 Quæ caligantem Ditis fuligine terram
 Æterno fulgore beas, Solemque reducis,
 Sole tamen maior; quæ, Mundi nocte cadentis,
 Iudicis ante Dei patefactum in nube Tribunal,

Extincto pro Sole aderis, quid cæca phalanges
 Obsidet umbra tuas? vestimur Sole, diemque
 Perdimus, heu miseri. nostris hæc gloria factis;
 Hoc illustre decus, tenebroso funere condi?
 Crux hominum lux alma, faces diffunde; facesque
 Hostiles extingue. Tibi, si vota secundas,
 Tempora, cor, arma, manus, vires, momentaque vitæ
 Omnia deuoueo. Vix hæc; cum, nube reclusâ,
 Fulget amicato Crux æthere clara: tenebras
 Conglobat oppositas Nostris, ventoque maligno
 Portat in aduersos, inimico murmure, Turcas.
 Cæsaris exultant acies: timet hostis, & umbram,
 Qua profugus lateat, mediâ iam querit in umbra.
 A Cruce qui tegitur nebulâ, Cruce proditur idem.
 Lumine sic olim, cæli quæ tramite Nubes
 Isacidis monstrabat iter, sæcunda Canopo
 Mortis erat, tenebrisque grauis; sed mater honorum
 Isacidis, & lucis erat. Saladinus (opaca
 Ut lupus in nebula, qui sicco gutture cernit
 Custodes ouium insomnes, vigilesque Lyciscas)
 Exuperat furijs flammis, quæ nubila rumpunt,
 Nubila ab irato Crucis erumpentia vultu.
 Turbinis in morem præceps, hæc feruidus illac
 Conserit incertas incerto milite pugnâ,
 Mammetem incusans; donec Cruce missa procella
 Telorum lapidumque fuit, confinia longi
 Qui posuere cadaveribus fatalia belli.
 Attamen hæc, Friderice, tuis via lata triumphis,
 Extitit. innumeras subigis tibi cædibus vrbes:
 Nec semel arreptam pateris marcescere palmam.
 Crux, stimulus, tibi pectus agit, qua mœnia pandis,
 Qua cuncos penetras, tibi qua recludis Olympum.

Notum vo-
uisse asserit.
Henricus Ca-
nifius.
Crux fulgu-
rat: tenebras
à nostris dis-
sipat, et eas in
hostes impor-
tat.
Crux detege-
bat hostes iſi-
bus, dum tege-
bat umbris,
clara nostris,
illis obscura.
Ignea colum-
na dum luce-
bat Hebrais, te-
nebras olim
offundebat
Aegyptijs.
Turca cæco
Marte pu-
gnat, & suo-
rum cadaveri-
bus impeditur
Victor Impe-
rator victoria
cursum profe-
quitur, cuius
in auxilium
etiam è calo-
venisse candi-
datorum acie
narrat V. sil.
Tyr.

*Mutatur for-
tuna, & for-
tune mutatio
prodigijs præ-
signatur.*

Sat, Cæsar, vicisse ! fluunt mortalia. postquam
 Æquora certarunt æstu, franguntur arenâ .
 Regum fata mouent Superi . Fridericus, opimis
 Dum cumulatus ouat spolijs, properatque, secundo
 Quò flabro fors fausta vocat; clangore receptum
 Non visæ cecinere tubæ, sonituque pauorem
 Insinuant . terræ victores lumina figunt,
 Et pæna acies in mœsta silentia vertunt .
 Abstulerat sed longa Duci fortuna timores ;
 Solus & hic fidens animis, arque omnia ridens ;
 Irritat tubâ vos, socij, non distinet, inquit .
 Paremus; sequimurque Deum . Dum talia fatur ,
 Castraque dum motat Sallephi ad mœnia ; flumen
 Præcipites opponit aquas, quod Turca Calydnium
 Nominat . obliquis tunc fortè licentiùs vndis
 In freta currebat ; condebat vortice fraudes .
 Tunc miles nemus omne secat, curuatque; ferocis
 Diuidat vt fluuij lapsus ; multoque resectus
 Et domitus sulco, facili vada præbeat amne .
 Mole sub imposta queritur, diroque susurro
 Indignatur onus . Scissis succedere lymphis
 Castra iubet Cæsar; fatisque heu ductus iniquis,
 Ipse prior vada cæca subit . vestigia pilo
 Lubrica defixo firmat . sed gurgite multo
 Iam pulsata labant : manibus iam flumina iactis,
 Non pede perrumpit . Regem malè fida natantem
 Pernegat vnda pati . quæ duros vicerat hostes,
 Molle vadum superare manus, fluuiumque morari
 Non potuit . trahitur; Dominumque exercitus vnum
 Integer haud seruat . Te tolle, superbia : frontem
 Ingere sideribus : pressis prope Tarrara fossis
 Sublimes attole domos; tibi seruiat Indus ,

*Flumen Fri-
dericus ingre-
ditur .*

*Dum flumen
trahit, mer-
gitur Hist.*

Per-

Perfa, Cilix, & durus Arabs: ceruice iugatâ
 Ampla tributâ ferant, rumpantur & horrea messe:
 Te timidè lambat, rodat non dentibus æuum.
 A centone ostrum Mors non distinguit: eâdem
 Falce metit Reges, inopesque. elementa Tyrannis
 Non parent. rapit vna omnes Mors cæca; nec vlli,
 Indiga nullius, parcit. non tela, nec enses
 Illa timet, quam cuncta timent: non alta tuentur;
 Ima nec eripiunt Morti, quæ fulminis alis
 Alta petit, præcepsque cadit, tegiturque sepulchris.
 Congere diuitias: stellis impone penates:
 Agmina, Regna para: nam quò maiora parabis,
 Maiori sub mole rues. Documenta, superbi
 Quàm fragili starent in sede basique colossi,
 Victor, & in fluidis Fridericus naufragus vndis
 Attulit. Armorum, cum flumine, gloria fluxit,
 Martis & ingentes extinxit lymphula flammâs,
 Vitrea quæ fuerat morituro clepsydra Regi.

Rursus aquis extincta fuit spes publica Mundi;
 Floruit in tenerâ quæ pube; & flore, salutis
 Dulcia seruabat Syrijs in tempore poma.
 Spiritus in puerum viginti millia mentes
 Se nouus insinuat, Solymæ succurrere genti;
 Siue liquare niues aratis, fonte cruento,
 Qui salit in venis, Fidei vt defensor auitæ
 Exiliat, caleatque solo morientis Idumes.
 Gallia magnanimam parit in certamina pubem,
 Et quæ lacte suos nutrit Germania partus,
 Germanæ vt reddant Fidei pro lacte cruorem.

Ingenui puer Henricus Dux agminis, omnes
 Qui charites in fronte gerit, quas bellicus ardor
 Innectit, sociatque choro. perturbat amanter;

Aspe-

*Vidimus an.
 1213. infinitâ
 puerorû mul-
 titudinē Hie-
 rosolymâ iter
 aggressos. &c.
 Cantiprat.
 Multi fuere
 Martyres,
 quibus tem-
 plum condidit.
 Gregor. XII.
 Puer amabi-
 lis, & terribi-
 lis ceterorum
 Dux.*

Asperat; atque rosis & fulmine tempora cingit;
 Floret & ignescit lepor & vindicta labellis;
 Gratia candescit; rubet ira; minatur; amorem
 Allicit, atque eadem sauire ignara ferocit;
 Ira amor est; amor ira; inspirat amicus ocellis
 Prælia, blanditias, risus, & fulgura. talis
 Cyrus erat, cum pastorum puer altus in vlnis,
 Se tandem agnouit, puerum inter ludicra, Regem;
 Discitque rudes flagro resonante cateruas.
 Hac specie socias Henricus & ore phalanges
 Prouocat ad bellum. Pubes æquæua; meique
 Æmula feruoris, superanda ætatula factis,
 Virtutisque opibus vis est supplenda tenelli
 Pectoris: Atlantes pueros facit illa; nec annis
 Vtitur, ast animis. Natitantes æquore turres,
 Atque peregrinas vrbes in gurgite vasto
 Pisciculus remoratur; aquæ ventique catena
 Et nautas nauesque ligat, quas anchora dente
 Non tenet arato. ferientem vertice nubes,
 Ligni vermiculus deturbat ab aëre quercum.
 India quam mittit, rostratas paruula naues
 Rostro findit auis, lateri quod subdola figit.
 Nil possit Natura. Deus nos armat in hostes;
 Rursus & immittit culices in Regna Canopi,
 In Syrii Pharaonis opes, oculosque superbos.
 Sæpius ille solet moliri grandia paruis;
 Fortiaque infirmis infirmat. Penna sagittis
 Dat pondus lenis & vires; si dextera pennas,
 Et iaculatoris moueat vis ardua telum.
 Improbitas robusta senum, firmataque plaufu,
 Pugnanti verbis Danieli cessit: & armis
 Non cedat nostris Arabum eneruata libido?

*Cyrus puer,
 cum inter pa-
 stiores ludos
 ageret, ubi se
 regem agno-
 uit seueritatē
 induit, pueros
 verberauit
 dicens: feci ut
 Rex, ex Iu-
 stino l. 1.*

*Henrici ad
 pueros adhor-
 tatio.*

*Natura grā-
 dia minimis
 operatur.*

*Ebeneis siue
 Remora.*

*Auicula apud
 Indos naues
 perforat.*

*Gratia mini-
 mis magna
 peragit.*

Ex Exod. c. 8.

*Ex S. Paulo
 1. ad Cor. 1.*

Dan. 13.

Nos

Nos ibi bella manent, vbi fronte Gigantis in imam
 Pressa iacet vallem scelerato pondere tellus.
 Non strauere acies, sternentem corda pauore,
 Non robur, non arma Ducis, qui vertice toto
 Maior erat populis; ast insultantia celo
 Colla manu puer abiecit, secuitque, tulitque,
 Portentum Fidei, & regum documenta: triumphos
 Non Latio tantum curru, sed sæpè puelli
 E dextrâ pendere, regit quam dextra Tonantis.
 Henrico fauere omnes: descriptaque Sede
 Nazareâ vexilla leuat, vocemque Lupertus.
 O socij, Domus hæc pueros in prælia ducit,
 Quam puer armipotens coluit Deus: arma puellis
 Hæc dabit, atque animos. Cum Rupis imagine signa
 Bethleæ Placidus tollens: hæc Numinis, inquit,
 Quæ gerimus, sunt castra. Puer se Rupe sub ista
 Artubus armavit nostris in prælia Ditis.
 Nænia matris, erat barritus euntis in hostem;
 Armaque lacrymulæ; vagitus classica pugnae;
 Fasciolæ vexilla; faces pugnacia Pupi
 Lumina; paupertas belli stipendia; matris
 Brachia falcati currus, paleæque sagittæ;
 Plausores Superi, spectatoresque duelli.
 Vicit io: vincemus io: victorque Puellus
 Hostibus ereptas, pueris victoribus arcês
 Restituet Fidei. Volitat Caluaria signis,
 Paule, tuis, clamasque. Mei, super alta, sodales,
 Hæc iuga ferte gradus; insignia figite monti:
 Aligeros Pacis, nos hîc volitare iuuabit;
 Lætitiæ lacrymas lacrymis miscere doloris.
 Fert illusa Dei viuaci Busta colore,
 Extimulatque suos Eurillus, & omnibus vna

*David puer
 Golie victor
 in Palestina.
 Reg. 1. c. 17.*

*Pueri bellum
 parant.
 Sacrorum Pa-
 lestine loco-
 rum imagines
 preferunt in
 vexillis.*

*Scilicet vagi-
 tu ad arma
 esset conuo-
 caturus in-
 fans Sc. Ter-
 tull. l. contra
 Iudæos c. 9.*

*In Caluarie
 monte An-
 geli pacis a-
 mare stebant.
 ex Ps. c. 33.*

Vox cantu modulata sonat . Rex maxime Regum,
 Redde Crucem, Regni solium, Solymamque, cruore
 Quæ radiat Regina tuo . pæana puelli,
 Atque Hofanna iterum, Turcâ lugente, canemus:
 Intrans Solymæ muros, te voce feremus,
 Te votis, te corde . olim cum matre iugali
 Pullus erat, seniorque suo comes ibat alumno .
 Iunge viris pueros: puerisque virisque triumphet
 Semper adultus amor, pueri sed amabilis ore .
 Palma triumphalis nostris quoque florida palmis
 Vernabit; dum florifero pubescimus æuo .
 Palma feret fructus, feret & pro frondibus enses .
 His pugnare iuuat, capitumque incidere mæsses .
 Hæc pueri: gressusque mouent & vota: sed illa
 Curibus in medijs fraudum scelerumque repertor
 Dux Erebi fregit, docuit quem sæpè timere
 Integritas ignara doli . Pauet ille Pudorem:
 Æternum, Sifaræ similem, sub lacte soporem
 Se nouit potare; manus quos candida vibrat,
 Non ictus exire oculis, non fronte superbâ .
 Scilicet est Candor Diti nigra vena veneni;
 Ætatis lux prima, Orci magis horrida nocte .
 Agnetes, Agapeti, Agathæ, Vgonelque, iuuentæ
 Agmina mille, giganteis quæ viribus arma
 Lucifero mouere, animo indignante recurrunt,
 Insinuantque metus iterum, renouantque dolorem;
 Dum sua victa dolet tam sæpè venena niuali
 Lactè Pudicitæ, niueis quod moribus albet .
 Se rursus parat in fraudes, & castra luporum
 Collocat inter oues . Sub ouina pelle, sub ipso
 Nomine pastorum, quot parturit Africa monstra,
 Tartarâ quot sudant pestes, tot Lucifer abdit .

Sic olim palmarum die ce cinere . ex Matth. 21. Sedens super asinam &c. Matth. 21.

Damon rimet innocentiam puerorū, quia sæpè fuit ab hac victus.

Sic latet humenti coluber sinuosus in herba .
 Fulguris in risu condunt ita nubila fulmen .
 Se pupi bellè immiscet, & crimina inurunt
 Exemplisque fouent, altores, atque magistri .
 Absoluunt timidas pœnæ formidine mentes ,
 Inque solo puerùm mollito semina mortis ,
 Auulsâ Virtute, ferunt. corrumpitur ætas:
 Tincturamque voluptatum, immedicabile virus
 Ebibit, & nutrit: quæ fugerat, otia quærit .
 Gloria non Fidei; libertas, præda, cupido ,
 Luxuriata Patrum sine legibus, arma ministrant .
 Tantum animos mutare valent commercia pubis,
 Quæ libertatis ligat insidiosa catenis
 Fœdera amicitiz, verumque reuellit amorem .
 Scilicet hoc hamo trahitur mens nescia fraudum .
 Otia titillant primùm dulcedinis escâ ;
 Sed scintilla voluptatis mox crescit in ignem ,
 Dulcis alit quem sermo, suâque euentilat aurâ .
 Laturum flammâ exitium, cineremque dolosum .

Hoc scelerum iactata mari, dispersa per Orbem
 Naufraga turba fuit. sed pars, quæ crimina corde
 Reppulit inuicta, quæque in vexilla Cubile
 Virginis extollit, Syrias calcavit arenas,
 Hostibus atque dedit meliori sorte cruorem,
 Quam si victrici rapuisset cuspide. inuit
 Hanc feritas inimica. Fidem defendere ferro
 Si nequijt; meliùs defendit sanguine, palmam
 Bis referens; sociale nefas, exemplaue fratrum,
 Funeris atque metum tenero dum pectore vicit.

Namque Palæstinum texere vbi carbasa littus,
 Descenduntque alacres pueri, ferus excipit hostis .
 Abiurare iubet Romani iura Parentis ;

*Malè consue-
tudinis effe-
cta.*

*Puerorum
exercitus dis-
sipatur. Can-
tipr.
In Palæstinâ
perueniunt,
qui pro vexil-
li, ferunt Na-
zarenam Vir-
ginis Domum.
Pœt.*

*Iubentur ve-
xilla projice-
re, & Christi
fidem.*

Na.

*Iussa repol-
luntur armis.
Preces ad B.
Virg fundūt,
Occumbunt
visuri post
mortem in Pi-
ceno Nazare-
narū Domum,
ut refertur in
vlt. l.*

*Octo supra de-
cem se ab ho-
ste cum Na-
zarena Dom^o
vexillo nata-
tu proripiunt.*

*Ad scopulum
enatant, & in
cymbulam ibi
fortè repertiā
insiliunt.
Nauigant ar-
mis pro remis
vlt.*

*Orant B. Vir-
ginem.*

Nazareosque colorabant quæ signa Penates
Mittere in æquoreos victā cum Virgine fluctus .
Horruit ad voces vexillifer : arma vibrarunt
Certatim comites, & verba : Virago, Puellōs
Nunc tege, Diua, tuos : Arabum da sanguine ad Urbē
Ire tuam, domito victores æquore; flores
Carpere & inde triumphales in festa triumphī .
Numinis hæc hortis, natio & nomine floret .
Annuī illa ; deditque Lares post fata beatos
Cernere . nunc telis confixi pectora, dulces
Expirant animas . numero superantur, & astu,
Viribus, atque odijs . illi tela irrita iactant;
Assyrij sed certa : cadunt ; a quoque perenni ,
Decurtata viret campis cælestibus atas .

Vt vidit socios occumbere, signa Lupertus,
Nazareā depicta Domo, complexus, in vndas,
Ne ferat illa hostis, se projicit . octo decemque
Post illum vada traiciunt malè fida natatu ,
Et scopulo accedunt; vbi cymbula fortè marinos
Naufragio projecta æstus, sine remige, nautis,
Et duce ludebat, nudā securior aluo .

Vt nando fregere vadum, puerique propinquam
Insiluerē ratem; pro remis, ensibus æquor ,
Et iaculis torquent : tendunt, ceu carbasa, ventis
Nazareæ vexilla Domus, fugiuntque per vndas ,
Insolitoque mouent ad læta celestata remos
Littus in Hesperium . Peregrinas Virginis Ædes
Aligeros credas per cærule ducere pennis ,
Atque secuturos Superūm signare labores .
Dum findit freta cæca manus, cor sidera votis
Pulsat, & exclamat : Virgo da vincere fluctus,
Et fratres, Patriam, Patresque videre . videbis :

Red-

Reddita vox: grex parue: Deo iungere parenti,
 Atque mihi, quæ mater ero: fraternaque Diuûm
 Agmina complectens, Patriam mutabis Olympo.
 Est angusta tuis tellus virtutibus: astra,
 Astra decent pueros, comitum queis nulla nocentû.
 Perrupere animos exempla; nec vlla voluptas
 Pectora perflauit Zephyro insidiantis Amoris.
 Sic, licet in cælum nigros polluta vapores
 Perpetuò iaciat tellus; tamen astra colorem,
 Fulgoremque tenent, nec labe, aut puluere sordent.
 Hæc sunt, bellastis, pueri, quæ prælia. Turcæ
 Vos ferro vincunt: sed, quæ vicere Tyrannos,
 Crimina victores vicistis. nubila & ignes,
 Turcarum impediunt stygiâ caligine frontem;
 At vos astra coronabunt. Hæc verba, tumultu
 Mota procellarum, leuis vnda sequuta, Notusque,
 Dispulit in præceps puerosque ratemque; nec inde
 Visa ratis, puerique. imo tamen illa profundo
 Emersit tandem: superasque euadere ad oras.
 Aspexit, vicina legit dum saxa phaselo,
 Expectans noctu Lycidas ad retia pilces.

Et memorat vidisse ratem per inania flammis.
 Et rutilis innare vadis, quam sidera circum
 Excipiunt, miscentque choro, religantque carinæ,
 Maior in Oceano quæ labitur ignea lucis,
 Et mare remigibus primùm vaga subdidit Argo.
 Hanc etiam ambitio pubem commiserat vndis
 Velleris aurati: pro vellere sanguine diues
 Æthera quærebat; victoque inuicta Colubro
 Aligerùm sedes & patria regna subibat.
 Quin etiam spectasse refert vexilla, colorant
 Virgineam quæ fronte Domum, per suda serenis

Ple-

*Pueros Virgo
 solatur vicina
 calis potiundi
 spe.*

*In medio na-
 tionis prauæ,
 inter quos lu-
 cetis sicut lu-
 minaria in
 mundo. ad
 Philipp. 2.*

*Naufraga
 puerorû cym-
 bula iungitur
 nauis, quæ post-
 quâ vexit ad
 prædam aurei
 velleris. Argo-
 nautas, collo-
 cata fuit in-
 ter astra.
 Pueri fuso
 pro Christo,
 sanguine, au-
 reo tanquam
 vellere diui-
 tes.*

*Nazarena
Domus vexil-
lum arte mi-
ra ventilatur
ab Angelo.*

*Nazareni ve-
xilli agitatio
mouendam pa-
tria de sede
prænuñciat
Nazarenam
Domum.*

*Animæ puero-
rum sua ca-
nant in nauis.*

*Adolescentiæ
virtutes.*

Plena tumere notis, crispari, surgere, flecti,
Nunc arctare finus, leuibus nunc pandere ventis;
Cogere nunc rugas, rursusque vndare; iacentes
Nunc submissa Euros agitare, hinc inde voluta,
Explicita, implicita, & languenti, & præpere motu,
Ducta, reducta, refusa procul, collectaque, dextrâ
Aligeri versante, alijs plaudentibus alis,
Et cantu, & choreis; & designantibus vltro
Nazareæ sic Sedis iter, pompanque futuram.
Aliger in mediâ dum iactat signa carinâ
Gemmatis pueros cernit confidere transtris,
Et cantare Celestina. feros non impigra motat
Pro remis gladios, sed palmas dextera: laurus
Implicat ardentes cælesti luce capillos,
Temporaque obnubit: vox gaudia pandit ouantum.
O focij, nouus aspirans vehit Auster in altum:
Fracta procella necis; scelerum superata charybdis,
Cæcaque scylla fuit: reduces certamine longo,
Littora fida salutamus, Patriamque beatam.
Discite quæ superas, iuuenes, infernat arenas
Semita; non potare mali prædulcia cætus
Pocula; non turbâ ferri; non facta popelli
Deteriora sequi: Virtutis tramite, fixo
Ast hæere gradu, mentemque inflectere nunquam,
Hanc nisi cælesti Sapiaentia molliat igne;
Paucis aut nullis gaudere sodalibus, atque his
Non genio sociare animos, sed lege Pudoris;
Frangere amicitias, scelerum quas vincula nectunt.
At si quis fraudes castâ sub imagine condat,
Nexibus abruptis canere illico ab hoste receptum,
Dum vapor erumpit primus malè olentis Auerni;
Non homini, sed frena Deo dare libera cordis;

Non

Non se venalem facili diuendere linguâ;
 Pauca loqui, ratione tamen librata; parentum
 Arbitrio parere; feros compescere motus;
 Sceptra sui tractare; fidem, moresque supinos,
 Otia, delicias, vitamque odisse sepultam;
 Non studijs, factisque mori; deducere venas
 In se virtutum, Sophiæque canalibus vti;
 Plurima rimari, sed plurima nolle; timorem
 Numinis, aurigam decernere mentis, ad alta
 Dum rapitur: iuuenes hæc semita ducit ad astra.

Talia dum Lycidas miratur, marmora latè
 Hiscere cernit, & ingenti spumare fragore;
 Verticibus circum colles pendere liquentes,
 Et frangi æquatis prope sidera collibus vndas.
 Ecce autem populator adest, pelagique tyrannus
 Fluctibus è medijs immani corpore Cetus,
 Mons animatus, aquæ reuomens in nubila montes,
 Viua vorago, voraginibus qui regia fundat
 Tecta sibi, populumque suum formidine mutum
 Territat Imperio, & iaculato verberat imbre.
 Æquora disturbat, spumâque albescere canâ,
 Incusso terrore, iubet; terrisque, marique,
 Nauibus, & regnis, ventisque insultat, & astris.
 Huius ad aspectum cycladis per falsa natantis,
 Saxa fremunt scopulique; sinu mare mugit ab imo,
 Vndarumque globus concussus inhorret, & vrget
 Humida in antra fugâ, premiturq; premitq; procellas.
 Per Mundi delata metus fera bellua surgit,
 Attollitque toros, & longa hastilia præfert,
 Dente ferox, armata vndis, atque ardua pinnis,
 Ipsa sibi turris, fremitu sibi buccina belli,
 Nare tonans geminâ, sibi fax, & bellicus ardor

*Turbatur
 mare.*

*Balena ingēs
 emergit fun-
 do maris.*

*Pisces, mutū
 pecus, exter-
 ret.*

In medio flagrans pelago, certamina rictu
 Machina parturiens. Lycidæ sed gaudia Cetus
 Instillauit aquis: vidit nam millia monstrum
 Agmina muta sequi; positoque timore, choreas
 Ducere, montano Ceti pendentia dorso.
 Iræ securi patulis in faucibus halec,
 Salmones, soleæ, thynni, cum mugile nullus
 Prælia ludebant cum phocis ludicra. Delphin
 Adnabat lateri; turbæque choragus aquosæ
 Iungebat saliendo choros: bis mille sedentes
 In conchis Tritones erant; cornuque sonoro,
 Et liquido in cantus crispabant æquora vento.

Piscis in Oceano, cui nomen Stella, superbit
 Æmulus astrorum cæli: nam fulgurat igne,
 Et freta consumens, quidquid face tangit, adurit,
 Filius vndarum, sed degener. Ætheris æquor
 Dum flagrat inuidiâ; fulgoribus astra laceffens,
 Stellifer æquoreis piscis rutilauit in vndis.
 Scilicet ante suis quam figeret orbibus astra
 Conditor Omnipotens, cælique volumina torno
 Fingeret, & terræ fluitantem funderet auram,
 Æquor vbique fuit: mollique tyrannide aquarum,
 Immensæ domitor molis, dominusque superbus
 Regna pererrabat terræ, duroque premebat
 Cuncta iugo. Non ignis adhuc, non aëris vllum
 Senserat imperium; liquida sed in arce superbum,
 Carceris impatiens, spatium telluris & ignis,
 Aëris & cæli vallabat fluctibus oras,
 Subdebatque sibi totum pro littore Mundum.
 Sed postquam posuit legem, & confinia Ponto
 Rex Superum, fossifque suis, & carcere pressit;
 Desuper explicuit cælum, vulgavit & ignes

Solis

*Lycidæ spectat
 si lætitiā
 parit non ti-
 morem.*

*Claros sapiē-
 tia autores vi
 deo mirari stel-
 lam in mari.
 Huic tam i-
 gneum feruo-
 rem esse tra-
 dūt, ut omnia
 in mari con-
 tacta adurat.
 Plin. l. 9. c. 60.
 Initio aquæ
 vniuersam
 terre faciem
 occupabāt ex.
 Gen. cap. 1.
 Mox fuisse d
 firmamento
 diuise.
 Stella piscis d
 mari genitus
 celestium stel-
 larum ob in-
 uidiā.*

Solis & astrorum; caluit tunc ætheris æquor
 Inuidiâ; stellasque videns: quid sidera Ponto
 Magne, ait, ò Genitor prohibes errare, globosque
 Irradiare meos, rapido quos turbine voluo?
 Da, precor, in stellas pisces animare: fit ignis
 Inuidia in cælum, qua cunctis æstuo lymphis.
 Annuit, & viuum migravit piscis in astrum.

Ergo stellati venere ad funera pisces
 Terga super Ceti funalia viua, tenebras
 Expulsura necis, cælestis pompa triumphi.

Vt terræ tetigere oras (mirabile visu)
 Octo, decemque piâ puerorum duxit ab aluo
 Corpora Cetus. Erant sine vitæ viuida sensu:
 Purpura viuebat malis, & gratia fronte:
 Cereus ore vigor; candorque, ruborque natabant
 Lactis in amne: oculi, dorsum, coma, pectora, ceruix,
 Brachia, crura, pedes sine labè: ablutaque cædes
 Æquore visa fuit, non mors illata puellis.

Integra deposuit postquam sua pondera Cetus,
 Accessu facilis quâ lucet arena, rediuit
 Sæuus ad ingenium, positasque resorbuit iras:
 Æquoreum pecus abcessit: liquidoque sub aluo
 Dum caput occultat, Lycidæ fluitantia ponto
 Retia, & iniectos æquatis fluctibus hamos
 Pondere curuauit, prædâque onerauit opimâ.

Magnanimæ sed quâ Pubis, cedentibus vndis,
 Composita in funus iacuerunt corpora; surgunt,
 Et puerum gaudent infantum nomine Templa:
 Atque gerunt has fronte notas. Hic siste carinam,
 Quisquis committis malè fidis vota procellis.
 Pulsari cernis prono quod ab æquore saxum,
 Colligit ingentes pueros, qui mente gigantes

*Puerorū cor-
 pora à balena
 integra depo-
 nuntur in
 littore.*

*Balena depo-
 sito sacro pon-
 dere seuit ite-
 rum, seseque
 immergit.*

*SS. puerorum
 templum, se-
 pulchrum, &
 epitaphium in
 sepulchro.*

Bella tulere Palæstino metuenda Tyranno .
 Belligeris flammis, & magnis plena medullis
 Aspiciant Reges hæc ossa; furorque pudorque
 In Syriam extimulet; dum vana per arma vagantes,
 Oceano non extinguunt bella ignea toto ,
 Non raptura Dei Bustum; factura sed Orbi ,
 Regibus, Imperijs, populis, Fideique sepulchrum.
 Christiadam quæ bellantum sint præmia, discant.
 Dum pueri fuso quærent in sanguine Idumem ,
 Æquoreis merguntur aquis: animæque potentes ,
 Victrices dum se vincunt; dum crimina calcant;
 Dum sociale nefas fugiunt, super astra locantur .

Lusimus vsque puellaris certamina Martis .

Aggredior maiora. monet sic Virgo: monentem
 Audio . Idumeis noua gloria surge ruinis ,
 Obruta naufragio Friderici , Surgere bellis

Te inbet ecce nouis Ludouicus , vertice mentis
 Altior Imperijs, Fortunâ grandior omni ,
 Tartari & insidijs, & Morte potentior ipsâ ,
 Quam Virtute domat , supero clypeatus amore .
 Non timet ille mori , Pietas cui secula signat ;

Æternum qui mente Deum & Ventura fideli
 Suspiciens, retro quæ currunt, despicit vltro .
 Non timet, infidas Friderico , fluminis vndas,
 Cui stabilem præbent cælestia littora portum.
 Ergo age, Rex; pulso non Iani cardine, Olympi
 Postibus at versis noua bella vocantibus, arma,
 Arma Palæstino Friderici merfa fluento ,
 Fallaci piscare vado; dilutaque , bello
 Redde: pium pia namque decent hæc prælia Regem.

Merso Friderico, S. Ludouicus IX. Gallicæ Rex bellum reparat.

Fridericus I. aqua, qua mersus est, mensus est vitæ.

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER OCTAVVS.

ARGVMENTVM.

Ludonicus IX. vitæ redditus à B.V. bellum à Friderico relictum reparat. Traicit in Syriam. Potitur Aegypti claustris: sed, Nilo crescente, victoriæ cursus abrum-pitur. Premente lue discedit è Syria. Ante discessum Nazarenam B. V. Domum inuisit. Ludouici discessum sequuta prodigia, & Palaestina clades extrema. Parante Turca Ptolemaidem, quæ sola restabat, euertere, Pacifer cum S. Domo meditatur è tota Syria discessum, & ob-uentura illi mala, malorumque signa prædicit. Denique Ptolemais obsidetur.

Quattuor, incertus vitæ, sine lumine soles
 Viderat affixus lecto Ludouicus; & artus
 Dira febris torrebat adhuc. caligo iacentis
 Ingruit ante oculos: morituro frigidus atram
 Profluit in frontem sudor: grauis arida languor
 Pectora corrumpit: cedunt è corpore sensus:
 Vis perit, & labris vox mortua conditur. omnes,
 Et nati simul, & coniux extrema legebant
 Spiramenta animæ; cum protinus halitus ore
 Amplius haud errat patulo. iam labra rigescunt:
 Iam macies malas minuit: pupilla quiescit.
 Non defrenato coniux, natiq; dolore
 Extinctum gemuere: sonat plangoribus aula;
 Nec rigat hæc lacrymis, lacrymis sed Lilia siccant;
 Heroum florem, Pietatis amabile germen,

*S. Ludouicus
 grauius egro-
 tat.*

*Quatriduo ia-
 cet sine ullo
 vitæ sensu, &
 creditur obij-
 se an. 1253.
 ex Marino Sa-
 nuto l. 3. c. 1.
 par. 12. Secre-
 ta fidel. crucis
 & ex Vill.
 Tyr. de gestis
 Francor.
 Liliæ insigne
 Gallorum.*

*Reuiuiscit. ex
ÿsdem.*

Absumptum credit dum crudo funere Regem .
 Dum populi, dum Regna vlulant, Regina cadauer
 Dum casto fouet amplexu ; lux ecce reuixit ,
 Et per regales rursus natat aurea vultus .
 Emicuerè genæ : ceruix composita refurgit :
 Vena cruore calet : referatis lumina valuis
 Excipiunt animata diem : vox, nuncia vitæ ,
 Denique prorumpit . Reuocatum è limine mortis
 Quæ, Genitrix, in regna vocas ? en rursus in auras ,
 Inque acies, inque arma feror. lacrymabile murmur
 Vincla recusantis Solymæo in carcere turbæ ,
 Et nunquam domitus furor excitat . ibo : Parenti
 Pareo diuinæ . vires, animosque ministrat
 Illa mihi, reparatque dies, & commodat vltro ,
 Quos mihi Mors rapuit . reddam pro fœnore vitam,
 Sanguinis & fructum referam tibi, Diua, superstes
 Funeris ipse mei . tibi dextera seruit : honori
 Sacra tuo gerit arma ; tibi pes calcat arenas
 Lætus Idumæas . pedibus quæ Regna sacraſti
 Quæro peregrinus : peregrinum dirige Virgo:
 Duc' acies animosa meas . Sic nominis heres
 Virgo tui, per aperta maris , per inhospita terræ
 Ifacidas olim duxit: nemorumque silentium ,
 Marmoris & pauidi suspensa silentia rupit ,
 Argutâ torquens plaudentia tympana dextrâ .
 Inde fugam pelagi cecinit , pelagoque voratum
 Cum Duce niliaco Nilum, gentemque superbam.
 Surge age bellatrix, cui propugnacula mammæ
 Argento fabricata tument, cui pectora murus,
 Cui manus armorum campus, cui lilia vallus ,
 Lilia tartareis sed quæ sunt hostibus hastæ ,
 Infixæque sudes arcanâ fraude sub herba .

*Receptam vi-
tam B. Virgi-
ni vouet . Ex
ÿsdem.*

*Sumpſit Ma-
ria soror Aa-
ron tympanū,
etc. Exod. c. 15
Aedificemus
ei propugna-
cula argentea .
Ego murus ,
vbera mea
surris . Cant.
c. 8 .*

Surge age Idumæis mea prælia dirige campis .
 Hic ceu paxillos , cæcâ tellure latentes ,
 Turcarum in casum mea gallica Lilia figam .
 Ne sterile scat humus diuino hic sanguine rorans ,
 Arida nunc scelerum Boreâ , quem spirat Auernus ,
 Addam sudoris riuos : nam sudor Amantum
 Vel cruor est Christi, vel Christi ab origine cordis
 Profluit, & flammis solaris inundat Amoris.
 Sic Nilus mediâ crescens ætate, profundit
 Illuuiem campis, & gaudia festa colonis .
 Dixit , & excusâ prælusit morte cruentis
 Cædibus Assyriæ . Facta ad pulcherrima pectus
 Impelli, facilèque sequi iam sentit, & hostem
 Iam desiderijs victor substernere gaudet .

Tympana subsultaat : belli dant classica signum
 Agmina lustrantur . sacris de more peractis
 Sacrifico stipante choro, spectabilis ostro
 Cycladis augustæ, medium procedit in agmen
 Mysta, Crucis vexilla gerens, & gaudia Regis .
 Procubuerunt acies, & maiestate subactâ ,
 Optato Princeps donatur pondere . at alas
 Ille putat se ferre humeris ; subitòque volanti
 Addita vis animo ; Pietas adoleuit & ardor .
 Cui Mysta : hoc signo te vincere doctus, & hostes
 Vinces . Iernæam domuisti corporis hydram ,
 Quæ dulci furit igne, luem quæ dulcius halat .
 Nunc aliena rebellantum da corpora letho
 Ipse tui victor . mouet hos victoria gressus .
 Crux tibi dulce ingum : ingum ineluctabile mortis
 Hæc erit Assyrijs . eadem sic pressit Auernum ,
 Et nos erexit, cruciati pondus Amoris .
 Excipio Rex, inquit, onus . Caluaria pectus

*In militia idè
 est lilium, ac
 sudes cū frau
 de infixi sub
 herba, ut cor
 ruat hostium
 equitatus.*

*Exercitum in
 struit ad bel. ù
 anno eius secu
 li 45. ex Pau
 lo Aemil. l. 7.
 Domine Epi
 scope ego vos
 requiro, ut
 Crucem ultro
 marinâ meis
 humeris impo
 nere debeatis.
 S. Ludouici
 verba sunt a
 pud Vil. Tyr
 Victor sui cæ
 tera facilè
 vincit.*

*Hoc tempore
 ait Camipra
 tensis l. 2. ex
 c. 3. sereno cæ
 lo, & in nulla
 sui parte ob
 scuro Crucem
 in celo ex cla
 rissimo, & si
 dereo lumine
 apparuisse
 formatam.*

*Accepta à S.
Lud. Crux sã
guine rubet,
& suam inde
mortem ille
præsagit.*

*Anno 1249.
Damiatã post
longũ iter te-
net, pugnat, et
vincit: potitur
Pelusio, & Da-
miata Aegypti
claustris an.
1249. ex Paulo
Aem. l. 7. &
ex Marino Sa-
nuo l. 3. c. 1.*

Et cor erit nostrum. vel in hoc mea regna reuisam;
Siue sub hoc, placidã compostus morte, quiescam.
Cruce comes vna viã; Crux meta, & terminus; ensis
Hæc mihi bellanti, vincenti palma, corona
Sola triumphanti, si bello victor abibo.
Hęc dum dicta daret, rubuit Crux sanguine; sanguis
Regis & in venis diuino ferbuit æstu.
Rursus ait. Mõriar: sic bello victor abibo.
Vocalis cruor est: postulat cruor iste cruorem.
Ite acies, dabimus. Solymæum sanguine Regnum
Sic fundare iuuat. dixit, vexillaque iussit
Sanguinolenta sequi: factis, & voce pauentes
Prouocat in cursum. Post multa pericula tandem
Traicit in Lybiam: Lybicis fert prælia: vincit.
Sidonios Gallo populatus milite campos,
Ense viam sternens, Tunetana in littora turmas
Intulit. Ecce pij Terror Dux agminis ingens
Corda obit, & lacerat, cæcas fugit hostis in vndas,
Obrutus atque vndis inimico vortice fertur.
Gallus Getulas victricia signa per oras
Ventilat: hostili maculatos sanguine fluctus
In Nilum immittit: qui turbidus imbre cruento,
Expiat impuro pollutam crimine terram.
Iam Lybicos, Syriosque premens circumtonat armis
Christiadum Mauors. Solymæam vertere ad urbem
Bella parat; gladioque pio, Pietatis honori
Pollutos sacrare lares, atque impia Regna;
Desolare agros, & funere mergere acerbo;
Et, Ductore Deo, stirpem extirpare nefandam.

Quid Cruce non possit Pietas armata, Fidesque?
Si caret hæc armis, sê solã armatur inermis.
Christiadum Probitas & bello, & pace probatur.

Tendere scit cælo, belloque interrita palmas.
 Ipsa sibi vilis, sed non ingloria, frontem
 Submittit Superis; sed in hostes erigit: ora
 Dum cinere infuscat, generosos excitat ignes.
 Corda Deo donat; sed iustæ commodat iræ;
 Mitescitque ferox, mitisque ferocius ardet.
 Sic Iudittha; Palæstini sic ætheris Atlas,
 Musicus & miles, pacatus, & armiger, astra
 Torquebat precibus, pleæbat cædibus hostes.
 Bellica sub viridi iudex sic Debora palmâ
 Mella liquabat apibus; sed cuspide bella ferebat
 Arbitra Iustitiæ, Pietaris & arbitra: Palmæ
 Iungebat gladijs medicatos nectare fructus.
 Sic te mansuetum Probitas, eademque severum
 Mellitumque domi, sed campo Martis acerbum
 Formavit, Ludouice, Ducem. tibi credita belli
 Summa Palæstini: Syriæ per funera gentis
 Da Solymis laxare Fidem tentoria campis.

In Syriam ruit ergo animis Ludouicus, & armis.
 Ad Pelusiacas sed classibus impiger oras
 Rex prius appellit. Nilus circumsonat irâ,
 Militeque immisso ripis: clangore tubarum
 Telorumque tremit crispata nitoribus vnda.
 Collectas subito turmas in littore sistit
 Soldanus, prohibetque hostes tellure potiri.
 Spumantes Gallus naues per falsa remulcat,
 Et terram rostris inimicam findit: at ille
 Totam aciem opponit, confligitur. agmina ferro
 Sternit, iterque facit Damiatam Gallus in urbem.
 Tuta petunt ciues; nec sustentare ruentes
 Mœnibus, aut portis possunt. per limina terror,
 Per turres, per tecta volat: manus, arcus, & ardor

Cum

Fides Christiana non otiosa non vilis, sed grandis operum molitrix. Eadem misericordiam iungit, & iram.

Iudittha, Debora, David belligeri simul, & mansueti.

Iudicabat populum sub palma. Iud. c. 4.

Debora apem significat.

Dactyli dulces.

Rami palmæ cœu gladij.

S. Ludouicus cum Soldano pugnat.

Bellum hoc narratur a F. Herico Sedulio in S. Ludouici vita.

Cum iaculis languet : diuulsæ pectora matres,
 Arreptâ cum prole latent. pars obice postes
 Dum munire parat, confixo corde, cruentas
 Ferro animas aperit : pars impete voluitur imas
 Cernua per fossas, pontemque cadauere tollit.

*Ipsi ciues dū
 fugiunt urbē
 incendunt ex
 Henr. Sponda-
 dano ad an.
 1249. t. 1.*

*Fœmina per
 flammam gemi-
 na cum prole
 fugit.*

*Incendia pue-
 rorum pupil-
 las absumpse-
 rant.*

*S. Ludouicus
 accurrit, ut
 pueros eripiat
 ab igne.*

*Mater se po-
 tius flammis
 quam hosti
 credit.*

*Pellicanus dū
 accensus à ve-
 natore ignes
 in nido alis
 quarit extin-
 guere, eo ma-
 gis aucto cū
 pullis confla-
 grat.*

Spe positâ accipiunt rabiem : postremaque victos
 In se victoresque armat vindicta . ruinâ
 Pugnauere suâ : miscent incendia tectis ,
 Protinus & fugiunt, Patriæ flagrantis Erynnes .
 In sua sic vertit Carthago pectora tædas,
 Et cineri, moriturâ, suo, face busta parauit .

Ecce autem medijs erupit fœmina flammis ,
 Tarda fugæ, retinente metu : natosque gemellos
 Materno fouet amplexu, queis florida membra
 Tæda liquat, vultusque rosas corrumpit amœni .
 Infuscat niueas fumus fuligine malas :

Pars crinis combusta : oculos absumpserat ignis,
 Sola videt genitrix, lacrymis quæ vicerat ætus.
 Edere vagitus moribundâ voce puelli
 Dum nequeunt, plorant stillatis funera membris .

Hic non abstinuit lacrymis, Ludouicus : & ense
 Euolat abiectō; regali pignora fletu
 Ut matri direpta lauet . Sed mater in ignes
 Rursus abit, timuitq; hostem, quem ex hoste parentē
 Effinxit Pietas . sic flammis perdis amores,
 Pellicane tuos ; dum diros aucupis ignes
 Heu malè iactatis credis restinguere pennis .

Rex iterum victor positis accingitur armis,
 Depellitque faces. Afros mox inde fugaces
 Laxatis indagat equis . hos monte supinat ;
 Hos ferro necat, hos fluctu. Quid, Nile, recidis
 Incrementa Ducis, dum crescis ? Fonte soluto

Dum

Dum Pelusiacos fœcundas auctibus agros ,
 Infœcundus eris; nam palmas amne, virentes
 Perfidus arefacis . tibi sic exareat vnda .
 Palpitet in siccâ moriens Crocôdillus arenâ:
 Omne caput fluuij, velut Herculis hydra, cremetur,
 Igne superiecto; vel sint tibi vincula ripæ ,
 Turbide molitor fraudum , cane sæuior illâ,
 Qua regnante tumes, nec littore colligis amnem .

Exerit ergo caput natiuo Nilus ab alueo ,
 Victricesque acies obiectis alligat vndis .
 Proh scelus? Heroum genitrix quem Gallia misit
 In sacra bella, Ludouicus, Rex gloria Regum ,
 Martis honor, scelerum sceleratorumque flagellum,
 Flos Fidei Tutorque, & non superabile fulmen
 Effusis vincitur aquis. Mox ipsa Potentum
 Mors regina domat . Dum flumine bella secundo
 Ad Solymæ muros, ventoque fauente, feruntur ,
 Refluit Fortuna : alacres victoria cursus
 Fregit; & aspectu duræ perterrita mortis ,
 Proiecit palmas, fixis tentoria signis
 Corripuit miseranda lues ; & inertia passim
 Corpora prosteruens, belloque ferocior omni
 Vna Ludouicum victorem vicit . Amorem
 Non tamen inuictas vidit protendere palmas .
 Arma iacit manibus ; sed inermis pectore robur
 Rex alit; & manicas si soluit Turca , soluto
 Induit ille animo Pietatis vincula, vincit,
 Et rapit in celeres Pietas alata volatus .
 Ergo volat per mille necis discrimina: victus
 Omnia iam superat; donec vestigia fixit ,
 Et cor stillatum lacrymis appressit, amicas
 Nazarei montis quâ tellus excipit vmbas .

*Nilus crescens
 S. Ludouici vi
 Etoria cursum
 impedit.
 Dirigit in flu-
 men .
 Nili capita
 ignota .
 Sub canicula
 Nilus exun-
 dat .*

*In S Ludouici
 cum flum-
 mine pestis-
 coniurat .*

*S. Ludouicus
 captas vrbes
 reddere cogi-
 tur, & quin-
 quennio in
 Palaestina mo-
 ratur, ut per
 otium sacra-
 loca perlufret
 ex Marino Sa-
 nuto l. 3.*

*Nazarethum
iser intendit
ex Iodoc. Clit-
tou. ser. de
S. Ludou.
S. Domum
salutat.
Doler se sacro
in bello non
extinctum.*

*Mori optat in
S. Domo.*

Vidit vbi pendere Domum de monte, lyceum
Grande coarctati Verbi, cathedramque salutis,
Eloquium didicit lacrymarum: verbaque cordis
Voce sequutus: aue, dixit, vernantis Olympi,
Telluris vepreta inter, lacrymisque gementum
Roscida villa. tuis mea Gallica Lilia plantis,
Hoc & in areolis cor infere. fonte rigabo
Sanguinis. O vtinam roseas de pectore lymphas
Elicuisset, agens dirum in præcordia ferrum,
Barbarico ingenio Syrus? decus adderet aruis,
E cratere micans cordis, fons aureus vndis.
O vtinam hanc animam tibi, nobilis Ara, litassem,
Ara Dei spolijs, atque hausto sanguine diues?
Regia purpureo tunc victima vellere fulgens,
Regna colorassem, nostrique insignia Regni.
Haud licitum hanc animam generoso impendere letho,
Atque saginatam curis tibi, Dina, vouere,
Vnica cura mei cordis. non exeo telum:
Do iugulum: optatis Amor ictibus immolet. omni
Carior Imperio mors est in Limine Vitæ.
At vos, o fidi Comites, bellique maligni
Relliquiæ (in patriam si quæ leuis aura vocabit
Fortunæ) narrate: Ducem, post bella, cubantem
Pacis in amplexu, vitam expirasse minacem
Assyrijs, caram Superis, Ereboque timendam.
Dicite: inassueto quassauit hic ariete muros:
Obsidione vrbes cinxit: sine milite montes
Turbine corripuit belli, manibusque subegit:
Nudus opes rapuit: terris prædatus Olympum est.
Vicit io: Ducibus præstantior omnibus, Orbem
Iam tenet Imperio. Domus vna est grandior Orbe,
Quam tenet amplexu, & placidis circumligat vlnis.

Hinc

Hinc prædam exportat, gesti noua præmia belli,
 Sceptra, coronales lauros, diademata, Regna,
 Et quæ cara magis lauro, diademate, gemmis,
 Torquibus auratis, & Regni lumine, Mortem .
 Dicite: nulla Duci surgant monumenta sepulto
 Condita marmoribus, parijsque effulta columnis .
 Cellula, quæ cælo maior super Æthera frontem
 Extulit, atque Deum celauit, prodiga Diuûm,
 Nunc amplexa Ludouici frigentia membra
 Dum fouet, & pigros cineres exuscitat igne,
 Præparat æternos vitæ melioris in ortus .
 Hæc ait, ad spectæque calens ardoribus Ædis,
 Protinus augustos humeris proiecit amictus ,
 Sceptra manu, diadema comis . sic, axe calores
 Dum geminat medio directa potentia Solis ,
 Arboris obiectæ folijs nec vincitur ardor;
 Æstiuum dimensus iter per aprica viator,
 Exiit impatiens, proiectis vestibus, artus .
 Membra Ludouicus, pretiosis libera vinclis ,
 Tegmine setigero vestit, cordisque pudici
 Circumseptus agros dumis, in Virginis hortum
 Sepe coronatus rigidâ, sed floridus intrat ,
 Atque rubos inter, pro sceptro, Lilia defert,
 Nomine scripta suo . Pauet: æstuat: alget: anhelat :
 Ingemit : exultat : fixis obtutibus horret
 Attonitus : Pietas, Amor, Horror, amica Voluptas
 Bello configunt placido, seseque laceffunt
 Pectoris in castris . vox inter prælia prodit .
 Tene ego parua Demus, te semita lactea cæli,
 Consita Virtutum stellis, amplector ! in astra
 Quæ me penna rapit ! videor conuexa tueri
 Sidereis habitata choris, & prendere visu

*Inde ad Tem-
 plum progres-
 sus pedibus, œ-
 licio ad carnẽ
 indutus, ingre-
 ditur in Dei-
 paræ cella S.
 Eucharistiam
 seruit magna
 lacrymarum
 vi ingenti que
 religione per-
 fusus Turset-
 l. i. hist. Laur.
 c. i.
 Rapitur ex-
 tra sensus, &
 mente fissitur
 in celo.*

Numinis immortale iubar ; trabeata Cohortis
 Agmina pennigeræ ; centum sublime columnis
 Templum, augustū, ingens, Diuūm cui gloria lāpas,
 Quam succendit Amor, lacrymisque alimenta beatis
 Ingeffit Metancea, serens flammantia luctu
 Gaudia, dum terris hoc imbre bibebat amores.
 In me cælestis quis funditur impetus aulæ ?
 Quæ Procerum formosa acies fluit aurea circum
 Limina? quæ Superos supereminet alta Virago,
 Os habitumque gerens Regina? ò Diua, Tonantis
 Intemerata Parens, spes ò fidissima Mundi !
 Ora patent: vanâ nec fallor imagine : Virgo es,
 Virgo decus cæli, quam terris actus & alto ,
 Quæro per arma diū : quæsitam sanguine, votis,
 Infidoque mari, lacrymis, sudoribus, armis,
 Iam teneo. roseis pedibus da iungere labra :
 Da libare manus, Genitrix, & cernere vultus.
 Dissimulata diū Maiestas panditur : vndat
 Protinus ecce genis tempeffas clara nitorum,
 Et spectare licet. Descripta in lumine frontis
 Fata lego voluenda mei felicia Regni ;
 Ardéoque immenso famæ venientis amore.

Quis puer ille, faces Mariæ, & maria ampla decorū
 Ore vorans tenero ? ludit cælestibus vndis
 Mersus, vt æquoreis ludunt Delphines in vndis,
 Seriaque indomito portendunt prælia Ponto.
 Hic Delphinus erit. prænunciat ecce procellas
 Lusibus innocuis : Mahometis castra pauete.
 Alme puer, nostræque Domus spes vna labantis,
 Quem genitrix vtero sterilis, fæcundaque votis,
 Corde, aluoque parit, multis voluentibus annis,
 Virginis auspicijs nasceris, & auspice cresces

Vir-

*Huius vite la
 cryma, ad alē-
 dum aterna
 letitiæ lumē,
 in oleum ver-
 tuntur.*

*In cælo B. Vir-
 ginem intue-
 tur, aperiente
 se paulatim
 luce manife-
 stam.*

*Ad B. Virgi-
 nis lucem è
 matre sterili
 Delphinum,
 filium nasci-
 turum agno-
 sci.*

Virgine : virgineis victor sacraberis armis :
 Nostra retentabis certamina : pectore Virtus
 Calcar ager; fortisque animo. Deus incidet alto .
 Incipe, parue puer, magnis assuescere bellis :
 Te Regno parit Anna ; parit sed Virgo triumphis .
 Cedo armis : succede puer : tibi castra relinquo :
 Te Bellatorem meliori gurgite Pontus ,
 Et classem excipiet , pacatisque efferet vndis
 Ad Solymæ muros, ad culmina fœta Tonantis
 Sanguine. Iam pallet maculis Othomanica miris.
 Luna cruenta . notat venientia funera pallor .
 Christiadæ magni, captiuæque turba gementum
 Regalem implorant dextram : miserere laborum :
 Fasciolas exolve tuas , vt vincula soluat ,
 Indignasque leuet manicas , non digna catenis ,
 Sed sceptro pubes . i : Lilia sparge Tonantis
 In Tumulo : vernet Spes publica mortis in agris,
 Floris alumna tui : generoso milite pignus
 Assere : ab asserto surget tua fama sepulchro .
 Hoc regale parat solium tibi Gloria : cunas
 Desere : in armigeros, cunas conuerte, curules .
 Iam Venetus fremit ore Leo : se iungere bigis.
 Apparat & Latij custos, Regina volantum .

At te parua situ, Regnisque Domuncula maior .
 Cui votis, vlnis, animoque infixus, Olympum
 Peruolo, Nazarei ò si quis de vertice raptam
 Inferat Europæ cordi, cor nobile Mundi !

O ego si dorso obnixus, , manibusque reuellam
 Barbarica de sede Domum ? quo concita plausu
 Gallia, victorem exciperet, prædamque, triumphum,
 Regna manu, currus, palmas, & sidera, cælum,
 Denique cuncta, vnâ contenta in mole, ferentem!

Ita.

*Lilium spei
 symbolum. Sic
 videre est in
 antiquis m-
 nismat.*

*Desiderat Na-
 zarenam Do-
 mum in Euro-
 pã transferri.*

Italia Heroum mater, contermina cælo,
 Hæc te dona manent cælestia . cerno volucres
 Iam ruere effusas ad dona vehenda phalanges.
 Me finite, ò Superi, supponere colla labori .
 Syrmata depono : vos dorso adiungite pennas :
 Me vestris miscete choris : ferar ales in auras :
 Regia Rege Domus vectabitur : ite, sequemur .
 Hæc dum dicta dabat, sibi redditus, astra reliquit;
 Et post siparium, patuit quæ scena, recedit.

*Predicit in
 Italiam trans-
 ferendam .*

*Pro Christo
 multa pati,
 atque etiam
 mori victoria
 est .*

*Multi aut
 bello, aut peste
 consumpti ce-
 lo fuere dona
 si nõ sine Lu-
 ciferi rabie,
 cui poena cre-
 uit .*

Hæc secum pia vota ferens, auroque redemptâ
 Pace redit, dum fata volunt, non impia fata .
 Vicisti victus, Ludouice : inimica maniplos
 Mors populata tuos, victores intulit astris .
 Hæc plaudunt, dũ terra gemit: gemat illa; triũphent
 Dum populis hæc aucta nouis. tellure dolente,
 Tartara non rident; turbæ nam poena nocentis,
 Noxius atque tuis creuit sudoribus ignis .
 Tartara dum doleant, tellus gemat, astra triumphêt.
 Vicisti victus, quæ continet omnia nutu,
 Cunctaque circumagit, vicit diuina Voluntas .
 Hæc dedit arma, eademque rapit. nõ sãguine Turcæ
 Sed voluit splendere tuo, qui lumen inuibrat
 Solis, & astrorum . morborum fertilis aër
 Agmina vastauit : sed dum contãgio labem
 Impressit membris, animi nituere . nocendo
 Mors prodest, palmasque metit, dum dissecat artus.
 Vicisti victus, vicit Patientia . fortes
 Aggrediendo facit; patiando perficit . arma
 Corde retundit, agens nihil hæc, agit omnia. bellum
 Dum se vincit, agit . par omnibus vna tacendo est.
 Actio bellantis sunt otia . Non flagra Cyri,
 Non iuga Xersis aquas pelagi, non mille catenæ,

*Patientia sã-
 per victrix .*

Non

Non pontes, scopuli, remi, non mille carinæ;
 Perdomuere; domat, patitur quæ subdita fluctus,
 Atque immota manet pelagi fluitantis arena.
 Vna fuit, Ludouice, tibi iactura, doloris
 Vna seges, lacrymanda lues, æterna cicatrix,
 Quam frustra lacrymis medicaris. scilicet arcus
 Arguis Afrorum nimium in tua vulnera inertes.
 Est grauius tibi morte, mori non posse; fidemque
 Pectore confixo telis, animamque fideli
 Ostentare. redis hoc victus: cætera Victor.

O Superi! Ludouicus abit. quas æthere nubes
 Luce migrante, Palæstinis coalescere regnis
 Aspicio! custos discedit: cedit campis,
 Cedite, Oues, Syria: tempestas incubat atra:
 Eruca, bruchi, rubiginis, atque locustæ
 Reliquias comedet. grex irruit ecce luporum
 Hac in nocte, fames quem longa exegit. Idume
 Vt stabat, subitòque ruit post fata Iacobi:
 Discessu sic mota tuo, Ludouice, ruinam
 Fertur in extremam. Regnorum sola leuamen,
 Et fulcimentum Pietas est. Discite Reges:
 Non munire armis, & milite Regna; sed arces
 Pectoribus fabricare viros, quæ Numinis armat
 Ære graui Pietas, lorica tenerrima cordis.

Postquam sancitam Ludouici fœdere pacem
 Discedit ambitio Procerum, Meleserafa bellum
 Integrat, Hugonis post funera sæuior: omnes
 Contrahit in bellum vires, sociosque Tyrannos;
 Stirpibus vt nomen Syriam è tellure Latinum
 Vellat, & Imperium. Dum bella extrema parantur,
 Vltima, fonte loquax, cecinit discrimina tellus.

Nazareus frontem, quâ mons obliquat, & æquor

L

Flu-

*S. Ludouicus
 è Palestina
 discedit.*

*Post discessum
 Palestinae ca-
 lamitas.
 Cause, Domi-
 norum ambi-
 tio, & discor-
 dia, & corrup-
 ti mores La-
 tinorum.
 Hen. Spondæ.
 s. l. an. 1291.*

*In Nazareth
visitur fons,
ex quo in pue-
ritia Iesus so-
lebas haurire,
& Matri sue
deferre. apud
Henr. Canis.
t. 6.
Huius fontis
origo.*

*Infanti Deo
Caluarie spe-
cies obijcitur
& mater ob-
uia.*

*Nazareth ci-
uitas florum.
Obiecta pena
rum specie
puer mortem
cupit.*

Fluctuat arboreum ventis, seseque viretis
Scena aperit, trepidat terræ fons vber, & altor,
Luxuriatur agris, & florum sidera pascit.
Profiluisse solo memorant, scatebrâque niuali,
Crytallo similem, cœpisse allambere flores,
Serpere per collem, sonitu per deuia labi;
Cum Puer, Æterni soboles æterna Parentis,
Et Genitricis amor, per saxa rigentia repens
Dextellâ, dubioque mouens vestigia passu,
Denique fessus ait, Genitrix, hîc siste parumper,
Et mecum, mea vita, sede. sedere. Puelli
Illico sed mentem subiit Caluaria. vidit,
Pondere dum fessus ligni fatalis anhelat;
Consternatus humi dum cespitat; agmina contis
Tundere deiectos humeros; iterumque laborem
Instaurare viæ; tremulam sub mole doloris,
Attonitamque sibi Matrem occurfare dolenti.
Tunc Puer optati recreatus imagine montis,
Ardet, & illacrymat, dulcedine passus amanti.
Mater, ait, surgamus; Amor vestigia soluit.
CruX vbi? CruX mea vbi est? ô si Caluaria, collis
Nazareus fieret! quid flores nomine præfers?
Auerfor flores: horrores ardeo. tardum
Vrge iter, ô Mater. properantem in funera Natum
Quid gressu sequeris pauido? quæ dulciter vndat
Lacryma nunc oculis, in rubrum versa cruorem,
Omnibus ô si stagnaret circumflua membris.
CruX vbi? CruX mea vbi est! vbi dira satellitis hasta?
Sanguinolenta vbi ferta? vbi vincula, tela, catenæ?
Hæc dum balbutit; stimulis dum currit Amoris
Per iuga Nazarei montis; dum Mater euntem
Vix sequitur, titubante gradu prolabitur Infans:

Et

Et rigidâ proiectus humo, rorantia fletu
 Ora super lapidem collisit, tacta que rupes,
 Et lacrymis mollita Dei, lacrymauit; & inde
 In fontem iaculatur aquam, argenticque liquentis
 Fundit opes. at dulcis erat quia lacryma Pupi,
 Dulcia potanti fert gaudia: funera, morbos
 Obruit & curas; lacrymasque doloris amaras
 Dulcibus exiccat lymphis, dum labra rigantur.
 Quin etiam viles animas, mortemque timentes,
 Ambitione Crucis, pœnarumque imbuit æstu,
 Efficat & vitæ largos, fideique tenaces.
 Rore leui qui sparguntur, peritura perosi
 Munera sortis, amant duos perferre labores,
 Exhaustire sinus, & fonti reddere fontes
 Sanguine purpureos, & religionem calentes.
 Ingerit hæc etiam, dum labitur vnda, vigorem,
 Lubrica quo species, quo labile temnitur aurum.
 Oblitis terrena, Deum celumque propinat.
 Hinc æternorum sitis ardet, feruet amoris
 Ebrietas bene sana. Parens hoc fonte lauabat
 Nati fasciolas & lintea. purior vnda
 Panniculis hinc ablutis saliebat, Olympi
 Exuperans crystalla. Niues, sic hausta, Pudoris
 Et Paupertatis sub pectore alebat amores.
 Subdita, candidior vitro, dum prata secabat,
 Ludebatque ferens argenti molle tributum,
 Sæpius affuso gemmabant lilia rore,
 Et rosa purpureis vlnis repebat in auras.
 Rorabant lacrymis hyacinthi: brachia cedri
 Et palmæ in cinctum tendebant florida fontis:
 Nutabant virides cuneatâ fronde cupressi:
 Aspiciebat agros melior Sol, auraque risu

*E pueri cadē-
 tis attactu
 fons oritur.
 Mira fontis
 effecta in cor-
 poribus, &
 animis.*

*Fons natus è
 Christi pœnis
 barum amorē
 epotus exci-
 tat.*

*In Naza-
 reth fons: ubi
 puer Iesus
 balneatur, ve-
 stes per matrē
 abluuntur, &c.
 Guilielm. de
 Bald. Apud
 Can. 1. 5. p. 2.*

*Post S. Ludo-
 nici discessum
 fons prodigia-
 ter rubet, &
 curas epotus
 ingerit.*

Flores afflabat : Boreas non germina flabro
 Mordebat ; suspirantes sed murmure venti
 Motabant frondes , & odorum prata procellas
 A zephyris agitata dabant , fluctuque tuebant
 Florifero : querulam plorabat turtur ad vndam :
 Lætum lugebat philomela, iocantibus Euris :
 Sidebant niueæ, lymphâ corrente, columbæ
 Ad fontis labrum ; sinuosi cursibus amnis ,
 Lambentis iuga, lætantes, speculoque liquenti .

At postquam Syriæ Ludouicus cessit ab oris
 Bellonæque furens rapuit Meleserafa tædas ,
 Corruptit fons argentum , sædoque cruore
 In mare mortiferum vitiatas impulit vndas ,
 Triste rubens : potus non gaudia corde fouebat
 Sed stillabat aquis mistas formidine curas .

*Faustus Ere-
 mita propè
 fontē habitat.*

Non procul à scatebra fontis, statione remotâ,
 Faustus erat, dominusque sui, Superisque propinquus,
 Pacis amans, contemptor opum, sibi diues, & inter
 Arboreas umbras rutili speculator Olympi.
 Nixus in hoc, Mundi concussi pondere tutus
 Sideream scenam, & pictæ spectacula noctis
 Dulcia quærebat : muscoso pumice somnos
 Stringebat, modulante sonos & somnia riuo.
 Septus tutelâ Superûm, ramalia tendens,
 Venabatur amore Deum, luxumque domabat
 Luxuriantis agri cultor ; sibi iura ferebat.
 Herba famem ; grauidas precibus sed frigida fauces
 Mulcebat: fugâ lenis aquæ, zephyrique, cachinnus,
 Frondibus impulsus per frondea rura, dolentis
 Lenibat curas . Fortunæ rector & auctor ,
 Motor & immotus Cynici non præla, sed orbis
 Verteabat superos animo : manibusque cauatis

*Sanctior
 Diogenes .*

Dum

Dum lambebat aquas, potabat flumina lactis,
Et compressa fauis cœlestia mella beatis.

Ergo semel dum collectis in pocula palmis,
Vincat ut ardores, fugituum colligit annem,
Obstupuit rubuisse: tamen libavit. at ora
Guttula vix tetigit; cum protinus enthea pectus
Flâma coquit, mentemq; rapit. Lymphatus in Urbē
Nazaream per saxa volat, seseque domare,
Dum nequit, exclamat. Quò me vindicta Tonantis,
Quò malè fatidicum raptas? discedite, ciues,
Exilio in cunctas, miseri concedite terras;
Celatosque sinu, matres, abducite natos.
Ira Dei plenâ tandem supereffluit urnâ.
Criminibus pressum vestris sorbete venenum;
Nec situla in fundo sedeat crateris: Idume
Iam ferale coquit virus: sorbete: quid ultra
Vertitis ora procul! vestra est hæc potio, vestra.
Pocillator adest Meleserafa: plena furoris
Pocula propinat. quia diduxistis ab haustu
Labra, suo Pietas quem nectare condijt, vndam.
Sugite lethalem, quam tabida porrigit Ira.
Hæc vestris postrema malis medicina paratur.

Urbis Nazareæ montes, vbi Populus olim
Lusit Amor similis capræ ceruoque fugaci,
Horrida nunc alijs eritis proscenia ludis.
Pulpita pulsabunt Furor & Vindicta cothurnis.
Crenit Amor, rumpitque vias, & claustra furoris:
Crenit; & in vulnus fremet ore, armabitur vngue.
Qui fuerat ceruus, leo fit; qui fugerat hostes,
Præcipites aget in vallem, & mœroris abyssum,
Præcipitare ausos patrio de culmine Numen.

His dum fatidicis contristat vocibus Urbem,
Impatiensque sui, vario luctamine currit,

*Eremita fon-
tem potat, &
sacrum rapi-
tur in furorē.*

*Vicinum Pa-
lestine totius
exitium vari-
cinatur, sex
eius, &c.
ps. 74.*

*Duxerunt ad
montē, ut præ-
cipitarent eū
ex Luc. 4.*

*Faustus ta-
cto limine S.
Celle som-
no corripit-
tur.*

*Euigilat, tur-
batusque præ-
nunciat S. Do-
mus fugam.*

*Ante limen
S. Domus e-
moriitur.*

*Ensis apparet
ignitus in
celo.*

Virginis occurrit Laribus . ceu detumet vnda,
Et cadit ad scopulos , fregit sic ille furorem ,
Procubuitque super Limen, mentemque recepit,
Os, & corda domans . mox dulci lumina somno
Pressit, & euigilans tremefacto pectore surgit .
Ceu prohibere fugam tentet, tenet ore Penates
Amplexuque ligat . Ciues, proclamat, adeste :
Regia Cælituum Conclauia, pignora cæli ,
Virginis ecce Lares fugiunt . retinete fugaces
Corde manu, votis, lacrymis, amplexibus, ore .
Itala terra rapit : rapiunt nos vltima fata .
Tartara quotquot alunt, in nos irrumpite Thraces
Dum fugit vna Domus, mouet omnia, succutit arces:
Mœnia succumbunt, agri vastantur, & vrbes .
Hæc vlulans profugis figebat millia muris
Oscula, sed mersus lacrymis felicia clausit
Lumina; & exclusus parua de Sede Tonantis,
Ætheris immensas habitauit Spiritus ædes .
Exigui fontis lymphas in flumina vidit,
Torrentesque voluptatum, & dulcedinis æquor,
Crescere, ab æternis quod labile montibus errat .
Nox quoq; signa dedit. Dirum per inane coruscat,
Vnbarum quamuis vaginâ conditus, ensis:
Abrumpit Solymæ nebulas, Tripolique minatur :
Sanguineo tenebras sulco inficit, astraque terret .
Denique funereos Ptolemaidis arcibus ignes
Exonerat superimpedens . Nox palluit arma,
Vasque collegit Phœbe fugitiua, recuruo
Castra iubens cornu stellata recedere campis,
Quos nouus Orion tenebroso lumine turpat .
Cælo Luna pauet dum pallida, sanguine terris
Turcica Luna rubet . Lætas Meleserâsa turmas
Per Solymę excidium Tripolisque his vocibus vrget.

Magna, viri, res acta: tamen quæ maxima, restant.
 Christiadum stirpem inuisam, nisi stirpe renello,
 Non vicisse puto . progerminat arbor, ab ima
 Ni radice secas, ni ferro perdis, & igne .
 Ergo perdaturo ferro, perdaturo & igne,
 Gens inimica mihi, cineri quæ sæpè superstes,
 Sæpius extinctos bellorum suscitatur ignes .
 In claustris fera clausa fremit, quæ sparsa per agros
 Spargebat pecori cædes . Ptolemæis inertes
 Sola tegit turmas . hac vnâ vertitur vrbe
 Spes, & vita hostis . si concidit vnâ, sepulchrum est
 Nominis, Imperij, armorum, populique Latini .

Vrbis floriferæ de vertice Pacifer audit
 Talia iactantem : ferit alto corda dolore ,
 Alloquiturque pijs tristis sermone sorores .
 Virtutum dilecta cohors, Laris hospita nostri,
 Venit summa dies, Genitor quam sæpè monebat
 Omnipotens properare, scelus cui calcar Idumes,
 Et Regum ambitio . Polluta relinquere Regna
 Cogimur . Ante tamen spectabimus vltima gentis
 Funera, vt immiti grauius sit morte perire
 Pacis in aspectu, scelerumque holocausta cremari,
 Virtutum spectante choro . Sic Regia Diuûm,
 Regibus atque diu tellus regnata Latinis,
 Sed despecta Deo, fundo volueris ab imo,
 In Thracum ruitura manus, Erebi que lacunas .
 Cernis vt antiqui renouantur signa doloris,
 Et Solymam exterrere postremæ monstra ruinæ?
 Heu dolor? heu lacrymæ? quæ mentem turbat imago
 Horrida, crudelis, Solymæo sanguine, & ense
 Hostili depicta? procul discedite, Diui,
 Pollutasque aras, Templique relinquite sacra .

*Pax discessu
 adornat.*

*Socias virtu-
 tes alloquitur*

*Hæc excidij
 signa olim vi-
 sa in excidio
 Hieros.*

Auditis ? vox vna sonat : migremus ab aris .
 Ara profanato calet igne . migremus ab aris .
 Numinis ex Oriente furor prorumpit in ædes :
 Ære immota graui, violati limina Templi
 Sponte recluduntur , queruloque in cardine lugent:
 Lux aditus immissa tenet, noctemque, diemque,
 Fœdere terribili miscet : lux nunciat vmbas ,
 Fulguris in morem . miseri, ne credite luci ;
 Quam nox atra parit: nigrâ ruet ignis ab aluo ,
 Quâ scelerum duxere viæ : glomerabitur ira
 Concepta in tenebris ; in lumine fulminis orta .
 Regum formido , ferali crine cometes
 Ad Solymæ funus tædas accendit ; & altis
 Personat irrequieta tuis vox præfica muris ,
 Excidij præfaga . Crucès minitare, necesque ;
 Tunde genas ; discerpe humeros, & vulnera fige
 Mille viro : vox vna sonat : vox vulnerat aures
 Vna tuas , echo cæli geminanda : peribis :
 Ibis in extremi venundata litoris oras ;
 Si supereft quid ab ense, moras rumpente dolorum,
 Non fatis est perijsse semel : reparata peribis
 Semper ; & æternis nunquam infecunda ruinis,
 Cladibus implebis terras , & Tartara questu .
 Pande aures, animum si claudis : lumina pande ;
 Obstruis infelix pauidis si vocibus aures .
 Aspice: discursant iterum per inania currus ,
 Præcipitante rotâ : strident caua nubila : telis
 Pallida inardescunt, proque imbribus atra timores
 Discisso fundunt vtero, mortesque, minaſque .
 Diruta Tempa loca: recidiuas erige turres :
 Rupibus effoſſis, fundamina pone Theatris :
 Cuncta trahent iterum, fato impellente, ruinam ,

*Vir nomine
 Iesus coepit
 clamare: vox
 ab Oriente. vae
 Hierosolyma .
 Idem .
 Sera templi,
 qua tanti pö-
 deris erat, vt
 vix à 20. vi-
 ris moueri pos-
 set, per semet-
 ipsam est re-
 serata. Idem.
 Media nocte
 lux in tēplo .
 Stella oeu gla-
 dius in calo
 per totum an-
 num apparuit
 supra ciuita-
 tem.
 Vir plebeius,
 cum inter sta-
 gella spiritum
 emitteret, aie-
 bat vae Hiero-
 solyme. Idem.*

Incumbentque sibi fundamina, Tempia, Theatra .
 Numinis, igne vorax , erit Ira cuniculus . ædes
 Diruet hæc, Urbisque arces, & strata viarum .
 Crux vltro iactis quæ proruit ignea fossis ,
 Et vestes depasta virum serpebat in artus ,
 Monstrum erat, & bellis omen fatale futuris .
 Pullulat in clades tua vita, resecta Latinis
 Ensis : exurgis , rursus moritura : sepulchris
 Innumeros tibi terra Titos inimica profundit,
 In te quos animat furor Omnipotentis, & armat.
 Arma, faces, & dira fames, & turpis egestas ,
 Dedecus, æternumque iugum , ferrique catenæ,
 Umbra, pauor, rabies , & Erynnes mille sedebunt
 Heu disiecta super tua saxa . Tenella parentes
 Corpora natorum gremio diuulsa vorabunt ,
 Atque cruentabunt labra sanguine, corda veneno ;
 Et saturæ furijs , saturabunt viscera monstris .
 Dira Palæstinos , crinita Megæra colubris ,
 Peruolitabit agros : secundum crimine pectus
 In tua concutiet discrimina : dente draconum
 Gens sata prodibit , quæ cordibus intima subdet
 Vipereas animas , inspirabitque Medusæ
 Urbibus afflatum : maioremque orsa furorem
 Demeret exuias Solymææ perfida gentis .
 Infelix Patria, & serpentibus esca ; laceris
 Quid Superos clamore ? cruor, cruor ille phalanges
 Euocat hostiles in te, dum feruet amore ,
 In tua quem Clavis duxisti **damna** . flagella ,
 Quæ quassat Bellona manu, sunt Flagra, per artus
 Carnificum quassata manu : diademata Regni
 Deiecere Rubi : sceptrum deiecit Arundo :
 Vincla Deo conflata, tibi peperere catenas ;

*Cum Dei tē-
 plū Julianus
 Apostata sub-
 strueret, eru-
 pere è funda-
 mentiis flam-
 me, & cruces.
 Niceph. l. 10.
 c. 33.*

*Maria mu-
 lier Hebræa,
 filium vorauit.
 ex Ios. b*

*Christi pœnæ
 in Hierosoly-
 mæ deuolutæ.*

Seruitijque iugum CruX intulit. imprime vulnus:
 Finde latus : pia corda feri. furor inde, procellis
 Profluus ignitis, exuberat : inde sagittæ,
 Hostilesque acies, roseo cum sanguine manant.

*Signa excidij,
 à Pacifero
 mente præui-
 fa, cuius ocu-
 lis reipfa sub-
 iiciuntur.*

Vix ea fatus erat, cum protinus omnia mentem
 Fatidicam quæ turbant portenta, furoris
 Cardine diuini conuulso, lumina terrent,
 Et miseram veris implent terroribus Vrbem,
 Aëra per vacuum vox latè missa: migremus.
 CruX salit è terra: lux desilit æthere, noctis
 Filia : pulsantur celeri nigra nubila curru.
 Nil tamen ista mouent hostes : præsagia belli

*Ptolemais ob-
 fidetur.*

Fausta putant. Vultu spirans Meleserafa clades,
 Obsidione premit Ptolemaida : mœnia ciues

*Oppugnatur
 ab equitum
 60. pedum
 verò 160. m.*

Aggeribus cingunt, Turcasque è turribus arcent.
 Ast illi circumstant, atque ariete muros
 Proturbare parant, fossasque implere iacentes.

*Defenditur à
 30. m. arma-
 torū exceptis
 supplementis.
 Henr. Spond.
 t. 1. ad an.
 1291.*

Christiadae obniti contra, magnosque molares
 In circumiectas nisu detrudere turres;
 Spargere malleolos, imbres feruentis aheni,
 Eruta faxa focis, pluuias candentis arenæ,
 Lapillis ac olei calidos effundere riuos.

*Sic se olim
 sub Tito de-
 fenderat Hie-
 rosolyma.*

His vires addit fors vltima : roborat illos
 Vltima, quam sperant, postremi gloria belli.
 Sic magis audaces extrema pericula rumpunt:
 Tela inter media, atque ardentis igne procellas
 Discurrunt, portasque tenent, & cardine vellunt.
 Pectora Christiadam vulsis pro postibus adstant,
 Obijciuntque animas pauidæ pro mœnibus vrbis.

*Turcæ irrū-
 punt.*

Sed frustra miseri, voluentibus omnia fatis,
 Hærent in portis. per vulnera, & ostia Turcæ
 Dant cuneum: vincunt numero, virtute minores.

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER NONVS.

ARGVMENTVM.

Turca Ptolemaidem vastat . Moniales , vt pudicitiam tueantur , se vulneribus deformant . Patriarcha , dum sua secum naui plurimos excipit ad fugam , inuersa pondere naui , naufragium facit . Christiana femina gladio pudicitiam defendit ; hostemque vltima , fugit ad naues . Soluunt cum illa plerique ; sed ea in scopulo salua , in mari ceteri pereunt . Parua victoria , venationi dux Turc. indulget . prodigijs terretur . Christianos infantes , in antro à matre seruatos , ense discerpit .

Q Vis lacrymis luctus æquet ? Meleserafa tedam
 Atq; Erebu pro corde gerens : hoc ite , caterue
 Tramite , ait , facio quæ flammâ : hoc pellite Christum ,
 Christiadaque simul ; sed mortis pellite ad vmbas .
 Hæc super exurgat Mahometi fumida templum
 Rudera , quæ tumulent cum religione Tonantem .
 Hostibus euctis , vos vincite cuncta nefandis
 Crimina criminibus , frenos laxare pudori ,
 Sit pudor . impietas , audacia , supra , rapinæ
 Militiæ sint forma meæ : sit tessera Martis .
 Ille scelestus erit , sceleri qui parcit ; iniquus ,
 Iustitiæ qui iura timet . me Principe , laudem ,
 Crimina maiorem , quæ sunt maiora , merentur .

Barbare , quid voces , Meleserafa , perdis inanes ?
 Sat factis , sat fronte doces peccare . Tyranni
 Sunt muti voces , exempla . è vertice montis

Nun-

Dux ingreditur .

Cæsi è nostris capti , & abducti in vniuersum ultra sexaginta millia . Spondanus .

Diruta vrbs die 44 obsidionis . Nic. IV. Pont. anno pontif. 4.

Nunquam saxa ruunt, campi sine strage iacentis:
 Cuncta trahunt, celsasq; cedros, humilesq; myricas.
 Per fora, perque domos scelus æstuat omne. per arua
 Sic Nilus cœno spumantem digerit æstum,
 Undisono feruente globo. Per templa per aras
 Promouet ira nefas, & cædibus omnia miscet.
 Templa Sacerdotum saturantur sanguine: rorant
 Sanguine pollutæ vestes; cultroque recepto
 Purpureas animas calidum in cratera profundunt,
 Nectare qui gemmat Christi. Sacra lipsana Diuûm
 Sacrilegis manibus scelerantur: ventilat auras,
 Deorat vnda; pedes, temerati cæde recenti,
 Proculcant cineres, veteris vestigia flammæ,
 Quam seruabat Amor sub pectore cordis in ara.

*Moniales in
 hostiū ingres-
 su nasum sibi
 præcidunt, &
 alijs vulneri-
 bus facies de-
 formant. Spon-
 dan. t. 1. ad
 ann. 1291.*

Fluctuat infelix dum terra cruore; profanis
 Sacra natant dū mixta; manet Domus integra tātum
 Virginibus multis habitata. Hæc inuia fugit
 Accipitrum cupidos oculos, quam Gratia pennis
 Læta superuolitat: cæloque dicata, coronat
 Lilia complexu, nullis violanda procellis.

Hac in sede oculos ad Numinis ora Columbæ
 Partheniæ vertunt, castâque cupidine feruent
 Solis ad aspectum; dum belli nubila circum
 Eripiunt alijs turpi caligine lucem.

Urbe cadente, tenent cælestem cordibus Urbem;
 Atque Deum lacrymis. Hoc lotæ fonte, pererrant
 Mentem Polum niuæ volucres, vigilantque; Pudorem
 Ne maculet nigris miluorum exercitus alijs.

Porticibus medium quâ diuidit area claustrum,
 Virgineis erat ara choris solamen & umbra,
 E. Cruce pendentis simulacrum amplexa Tonantis.

Hanc circum Platani, Solis dum lumina frangūt

Fron-

*Columba su-
 per riuulos,
 &c. Cant. 5.
 Ad aram cõ-
 fluunt Christi
 è cruce pen-
 dentis.
 Ad hanc orat
 Abbatiſſa.*

Fronde,repentinâ folijs viduantur ab aura.
 Pro folijs niueo nix vestit vellere ramos :
 Canitie tegitur; redimitur & ara pruinis .
 Huc Agatha, & centum virtutibus Heroïnæ
 Conuenere . Prior tenuit tunc illa cruenti
 Signa Dei,lacrymansque in fit.Consurge,Pudoris
 Sponse simul,custosque mei; consurge:quid vltra
 In Cruce dormitas? Clauos in spicula verte :
 Accipitres dispelle procul. sint spinea ferta
 Septa Pudicitia; lateris sit vulnus asylum ;
 Arma cicatrices,sint fosse,pegmata,& arces;
 Crux tua sit clypeus.Pudor his armatur inermis .
 Non mortem horremus: testor tua lumina: mortis.
 Ora placent;postquam sequimur te, Sponse cruoris.
 Ferre neces,& tela iuuat; si tela Pudorem
 Vulneribus vallant; ne torqueat arma Cupido
 Exitij faber & mortis . Sint candida corda ,
 Membra cruenta : feræ lanient: Pudor vnus, & vna
 Integra sit Pietas . Moriamur, eamus ad vmbras;
 Ne Pudor intereat mea lux, & vita : timere ,
 Candide, Candori docuisti : sola timorem ,
 Cæca libido patit . minùs horreo Tartara : Auerno.
 Et pice voluamur : Pudor est si pectoris hospes ,
 Rore volutamur; medio spatiamur Olympo .
 In tua septa ruunt apri : gemit hortus & horret .
 Esse volutabrum poterit tua villa ! pedemque
 Hac insana feret Cypris, quâ lilia florent ,
 Lilia, quæ serimus lacrymis, capitique maritas ,
 Sponse, tuo ! Propera ruris fidissime custos :
 Sterne apros, aut funde . Manu implacabile Sanson
 Prodigium siluæ potuit quasiare leonem ,
 Collaque collidens lacerare, & fauce malignâ

*Exurge quare
 obdormis.
 Domine
 ps.43.*

*Exterminauis
 eam aper de
 Silua ps.79.*

*Fauum repe-
 rit occisi leo-
 nis in ore .
 Iud.14.*

Ex-

*E vulnere
quod imprimit
leo corruptum
profluere san-
guine estatur
Plin. l. 8. c. 16.
Non permisit
me cornuina
11. Iudith. 13.*

Exprimere hyblæum fædo pro sanguine rorem.
Num Sansone minor Pudor est? discerpe leonem,
Assyrium; victorque caue, ne flamine lædat
Tabifico. tua sit virtus ibi mella Pudoris
Condere, vbi æternæ metuebam toxica mortis.

Si iugulum petijt duce te, Iudittha Tyranni,
Huic & impuras extinxit sanguine flammæ;
Si Cypriæ caput ense, rosas si mœssuit vno,
Candoris noua Flora sui; par robur in hostes
Virginibus da, Sponsæ, tuis. Babylona videmus
Sede Palæstina, nostrisque efferuere Regnis.
Suggerit atra faces in corda libido: penates
Stant circum flammæ. sed, te præsentè, Puelli
Viderunt migrare faces in germina florum.

*Species quar-
ti similis filio
Dei. Dan. 3.*

O ades, & medius tua florida septa tuere:
Dulcibus irrorata nimbis; flammæque retorque
In Mahometiadas. fornax cælestis Amoris,
Non Veneris fornix Magnæ sit Virginis Aula.

*Pudor Virgi-
nib⁹ apparet.
Pudoris for-
ma, & habi-
tus.*

Hæc Agatha dicente, Pudor prope signa Tonantis
Adstitit ante aram manifesto in lumine. crines
Solis erant radij: quæ cælo candicat astris
Lactea zona, humero pendebat. Lilia campis
E superis decerpta gerit. diadema seremat
Iris amica comas: argentea palla per artus
Fluctuat, atque niues superat candore: pudicas
Lactea vena genas cum sanguine mixta colorat.
Est Pudor incessu. dum pennis verberat auras,
Plaudit, & harmonicis irritat motibus astra;
Interpuncta gerit namque alis astra. pharetram
Ex humero grauidam radijs suspendit acutis.
Se globus agglomerat circum, cælestis origo,
Gratia, Maiestas, & quæ vicina Tonanti

Æternum potat Veri Sapia fontem ,
Flos Superùm Virtus, blandâ Pietate feuera ,
Et formidato rutilans fulgore Venuſtas .

*Virtus, &
Venuſtas .*

Vt Pudor obtutu , quo cernit, & ingerit ignes
Ipſe Deus (pupilla Dei nam Candor amantiſ)
Partheniæ pubis labefecit corda ; loquuntur
Dum reſonis comites digitis ; hæc reddidit ore .
Nuſquam tuta fides niueo iurata Pudori ,
Sanguine ni rubeat . meus eſt qui miles, Olympi
Æmulus, haud flammis, ſed purpurat imbre cruoris .
Armatur , rubro dum fulmine ſcinditur æther,
Fulmineaſque rubore faces in vulnera pingit .
Sic amat, atque rubet cælo qui militat: ignes
In ſua belligeros ſuccendit ſanguine bella .
Si ſua membra ferit, ferit hoſtes; vincit Olympum ,
Tutaturque Pudicitiam, cui vulnera mammae,
Lac cruor eſt ; roſeoque mari velut vnio candet .
Hæc etiam portenta docet Natura . pruinis
Cernis vt exhorrent hæc arbuta? vt imbre Notoque
Mœſta flagellantur ! crebro coma vellitur ic̄tu ;
In flagra vertuntur rami : torquentur ab aura
Arboris in vulnus, multo quam verbere tundunt .
Delicijs gemit illa ſuis pulſata : ſed inde
Illius augetur virtus, niuibuſque ſubacta
Prodiga luxuries foliorum , preſſaque nimbis,
Stricta gelu, rapidique Noti lacerata flagellis,
In ſtellas, Soleſque nouos ſe viuida credit :
Se ſeruat perdendo ; nouat rediuiuaque formam
Hybèrni deformatur dum flatibus Euri .
E ſqualore decus, vigor ex horrore vireſcit .
Sic roſa ; ſic noſtrâ florent quæ lilia dextrâ ,
Vt vigeant, horrent rigido circumdata vallo .

*Pudor virgi-
nes hortatur
ad vulnera.
Suis vulneri-
bus hoſtes
vulnerat Pu-
dor .*

*Hortatur exē
plo arborum,
quibus nix
prodeſt .*

*Sicut liliū
inter ſpinas .*

Spi-

*Sicut fragmē
mali punici.*

Cant. 4.

*Hortatur exē-
plo Christi ē
cruce penden-
tis .*

*Domine Iesu
fecisti de cor-
pore tuo specu-
lum anima
meæ. Drogo .*

*Scias virgini-
tatem semper
gladium ha-
bere pudicitia*

S. Hier.

*Pudoris radij
raigrant in
gladios .*

Spina tuetur opes , dum vulnerat: aspera flores
Vallat in obsequium, pœnamque . an punica dumis
Poma carent ? an vulneribus quæ fracta ruborem
Ostendunt formosa magis ? sic forma Pudoris ;
Sic calor , & viuax concrefcit vulnere Virtus .
Sed Natura file : docet hanc, Cruce pendulus, artem
Me præceptor Amor . non Maieftate Tyrannos
Sed liuore , cruore, flagris , & vulnere vicit .
Aspice: turpato scelerum hic incendia vultu
Preffit, & extinxit . Venus, hoc fœdata, decorem
Perdidit & pretium; rursusque sub æquore vultum
Condidit indignans , maculosaque proluit ora .
Nunc age: fume Cohors animos in bella viriles .
Fama viros celebrat , si castra inimica cruentant .
Virginei sit fama Chori, se vincere ferro ,
Exercere odium , cui seruiat ardor Amoris .
Numinis exemplo decus exue , gratia frontis
Ne pereat , pereat . placeat quò forma Tonanti ,
Hostibus haud placeat . Superare vel astra venustas
Pro Christo fœdata potest . cerussa cruoris
Ad Crucis hoc speculū vos, Sponsæ Numinis, ornet.
Flos formæ sic sanguis erit; sic vulnera gemmæ .
Sanguine nata Venus mergatur sanguine . castos
Dilaniate artus : sic integra corda manebunt .
Truncetur venæ , pereatque in corpore corpus ,
Viuat vt inde Pudor . Sint victima viua Pudoris
Membra resecta : Pudor sit Myfta, sit ara, sit ignis,
Sit gladius . Gladio qui vos flammante Sacerdos
Nexibus auratis, Mundique fauentis ab vlnis
Diuisi , vos à vobis nunc diuido . dixit .
Protinus in gladios radij micuere coruscōs,
Corpore qui toto radiabant . ensibus ara

Pluribus ardebat: chalybis nec dira supellex
 Terruit arduos magis in sua vota puellas.
 Inuolat in gladios Constantia: Barbara cultros
 Arripit, ut surgat veræ Pietatis in ausus.
 Symphorosa manu mucronem stringit, & inquit:
 Prodigæ Virginitas natis, da pignora: venas
 Sanguine fecunda, septenaque vulnera præbe,
 Pignora non ventris, sed cordis. Lucia ferrum
 Dum capit, exclamat: Renouabo exempla Pudoris.
 Ne placeant oculi, fomenta libidinis, vltro
 Lucia virgineos oculos exhaurio luce:
 Carior atque oculis, & vitæ carior ipsâ
 Lumen eris, Pudor, & pupilla. Pelagia sicam
 Et tenet, & clamat: Te forma, Pelagia, vincet
 Nostra; Pudicitiam paribus dum prosequar ausis.
 Ut stet corde Pudor, tecti te culmine ad ima
 Sanguinolenta iacis: pelago, Bathroque profundo
 Mergar ego præcepis; niueo dum pectore Candor
 Non cadat, aut nostro purgabitur Orcus amore;
 Aut ego casta meis superabo incendia flammis.
 Multa animo Iachelina mouens, sua proripit arma,
 Magnanimas rumpens rumpendo è pectore voces.
 Nomine non indigna tuo, Iachelina, probabor.
 Saxa vbi, vbi rupes, scopulisque minantibus æquor?
 Si scopuli defunt & rupes; æquora saltem
 Pectore diffundam, nostro crispata cruore.
 Hoc pelago te seruo, Pudor. sic floridus infans
 Incubuit Nilo Moses, viridique phaselo
 Floriduli calathi, pollutis purus in vndis,
 Incolumisque, vndas Sol paruulus ore piabat.
 Tunc Birgitta tenens gladium: te Scotica, dixit,
 Æmulor, o Birgitta: genas, oculosque cruento

A Pudore a-
nimate mo-
niales cogno-
mines sibi vir-
gines imitan-
tur.

S. Pelagia,
seruatura Pu-
dorem è tecto
se proiecit.
Boland. in v.

E rupe Iache-
lina. Bin.

Moses in fi-
scella scirpea
ad Nilû ex-
positus. ex c. 2.
Exod.

Birgitta Virgo ne fœdè ametur, oculos sibi fœdè distorqueri à Deo postulat, & impetrat. ex v.

Vulnere sulcabo . ductis vos crescite sulcis
 Lilia mixta rosis, thalamumque ornate Tonantis.
 Succedunt aliæ , Pietas quas efferat , & quas
 Vel feritas facit esse pias . Iam tela feroces
 Sustollunt, ictusque parant . Ah ponite ferrum :
 Fœmineas non arma decent fatalia dextras .
 Arma viri rapiant; vobis sint vota sagittæ :
 Fœmina belligerat lacrymis. Nil verba morantur
 Magnanimas acies . pars ambas dissecat aures :
 Pars mucrone ferit malas : pars verticis aurum
 Radit, & inflamat: pars sanguine pectora fœdat .
 Eruit illa oculos : hæc vbera vulnerat . omnes
 Denasant ferro vultum. Riget horrida forma ;
 Pulchra Deo sed forma: rubro velantur amictu.
 Sanguinis hæc rutilant sponfarum flammea fronte.

Vulgò armelinus .

Haud aliter cœno septus, mus Pontice, contos
 Venantumque hastas, pedicas, & vulnere tenuis.
 Certe mori, non fœdari; potiùsque cruore,
 Quàm fœdo maculare niues, & vellera limo.

Hostes in Virginum claustra irrüpunt,

Interea prædatus opes, rapturus honorem,
 Cum grege prædonum geminâ Meleserafa tædâ
 Gradui, Venerisque aderat . perrumpit in ædes
 Hac face Parthenias, niuibus qua corda solutis
 Molliat in cœnum . durauerat illa sed ardor
 Numinis in glaciem , lapidesque adamantis; & oris
 Vulnere in ardentibus radiorum verterat enses .

Deformate Virgines pulchris ornate.

Vt Turcæ venere , vident clarescere vultus ;
 Fronte sedere metum, splendorû cyclade cinctum ;
 In malis errare faces ; dissecta fauillas
 Labra, cicatrices pro sanguine tela vibrare ;
 Implere exhaustas oculorum, sidera, sedes ;
 Triste micare comas, Veneris Martisque flagella .

Vt

Vt vidit, perijt formidine turba procorum ;
 Et radijs orbata oculis, per claustra, gradusque
 Dum tentat celerare fugam, sibi sensit inusta,
 Quotquot Parthenijs steterant fera vulnera mēbris.
 Hic oculis ; caret ille labris ; hic vertice crines ;
 Hic mentis se quærit inops . se cæde cruentos ;
 Mordicus auulfas inhonesto vulnere nares ,
 Sulcataque genas mirantur, sectaque labra .
 Quodque ferit grauius ; ferientis dextera, & ictus,
 Hostis & ipse latet. Sic vultu bellica pugnat
 Virginitas, cui miles Amor, cui sidera tela,
 Ductor & Omnipotens . sic ore Minerua Gigantes
 Nuda armis, Candore potens, deiecit ab astris.

At claustris dum Virginitas sic pugnat inermis
 Hosticus vrbe furor flagrat, multosque trucidat .
 Truncatis micat hic digitis ; hunc ieta securis,
 Abscidit hunc ensis ; deglubitur ille, pigroque
 Conficitur letho . scrutatur plurima ferrum
 Viscera : vibratis fœdantur plurima faxis
 Pectora : dissectis apparent viscera costis ;
 Ossaque sparguntur calido stillantia tabo .
 Sunt quos vnda rotat ; quos laxis impete frenis
 Raptat equus, rapit os ori, rapit artubus artus .
 Aggerat ira cateruatim pœnasque, necesque,
 Membraque confundit, confuso sanguine . Sed te
 Distinguit iubar insolitum, Corrade, Minorum
 Grande decus ; fractâ nam dum ceruice per vndas
 Volueris, & roséo pingis maris arua cruore,
 Sidera cum pelago tibi nobile funus adornant .
 Vitrea pro nigro se sternit lympha feretro :
 Quattuor hoc ventis effertur : præfica plorat
 Fata procella : tegunt feretrum, velamina, nubes :

*Virginū vul-
 nera hostibus
 imprimuntur.
 Exhorruisse
 hostes terrore
 affirmat. S. an
 tonin. iii. 24.
 c. 9.*

*Minerua so-
 la pulchritu-
 tudine gigā-
 tes è celo de-
 iecit .*

*Super decolla-
 ti corpus in
 mare proiectū
 duo visa lu-
 minaria per
 triduum. In-
 2. p. Chr. Ord .
 Minor. l. 5.
 c. 15.*

Auulsum vortex caput à ceruice coronat ;
 Succendit cælum funalia : vifaque circum
 Corradi extinctum crudeli funere corpus
 Tres noctes, totidemque dies iactare per æquor
 Sidera bina faces . Sileat nunc Orpheæ mendax
 Fabula , cui funus cælestes, Astra, camœnæ
 Dum cantu, dum luce parant; lacrymantibus vndis,
 Euris atque Notis effert vlulantibus Hebrus
 Dū caput atq; lyram; mœsto lyra murmure in astrū,
 Quæ dominum luget, rutilo cum pectine lucet .
 Os, Corrade, tibi fuerat lyra musica cæli,
 Cui concentus erat Verbi sapientia, corda
 Quo lenibat Amor, scelerum discordia bello .
 Hæc etiam lyra fertur aquis, & mortua viuit
 Prodigijs animata: sonum super Æthera fundit :
 Sidera mulcentur, resoni Sirenes Olympi ;
 Motaque monstra maris mergunt in fluctibus iras,
 Sed Turcam non illa mouet, cui stridor Auerni,
 Et placet armorum strepitus, fremitusque furoris:
 Funera dum gliscunt; Prolemaidis infula vincit
 Nicoleos cui sacra caput, flammam inter & hostes,
 Ad mare descendit, rapturus in omnia secum ;
 Tentamenta fugæ si quis postrema subire,
 Exiliumque pati vellet, vitæque labores .
 Mœrorismersum tenebris & noctis, in vnam
 Sedem ex diuerso miserorum confluit agmen,
 Matres, atque viri pueri, inuuptæque puellæ,
 Exitio collecta phalanx, Fideique Latinæ,
 Tristes exuuiæ ; nostrique anathemata luctus .
 Vrbs mare quâ spectat, fidâ flatione carinæ
 Sex vada carpebant nostris, litusque tenebant .
 Affluxisse greges vbi Pastor vidit; amori

9. Sphære pro
musis habitæ.

Caput Orpheæ,
& lyra in
Hebræo resona.

Fuerat con-
cionator .

Astra ex Py-
thagoræ sen-
tentia harmo-
nica .

Vltimus Pa-
triarcha : qui
cum triremis
esset in prom-
ptu, ut fugiē-
tes in hanc
exciperet, ni-
mo pondere
mersus est .
Spond. 10. 1. ad
an. 1291.

Cogitur indulgere : iubet conuertere proram,
 Et nautas aptare ratem . tum flebile pondus
 Intrauit; nauique alios succedere dextrâ
 Annuit, alloquiturque . Mei , mea viscera, ciues,
 Huc agite; & mecum, miserę ludibria fortis,
 Linquite diuino fumantes fulmine terras .
 Omnibus vna salus; aut omnibus vna salutis
 Sit pariter iactura . neci si destinat Æther,
 Tendo manus, cæli, ripæ melioris , amore .
 Relliquias hominum, reparandi semina Mundi,
 Reddidit in segetem quondam Ratis vna feracem .
 Spes hac puppe iterum, nunc merfa, tenebit arenas
 Læta Palæstinas, ereptaque littora . Nubes
 Parturit, & nutrit lacrymis radiantibus irim :
 Sol è nocte oritur : sequitur pax aurea bellum;
 Ferreaque aurata dissoluit nubila luce .
 Tu Deus euersæ Solymæ miserere : Parentis
 Sume animum, moresque tuos post Iudicis iras .
 Da profugis, ò Christe, domum; da ponere sedes .
 Quò trahimur? quis finis erit, quæ meta malorum?
 Vix ea : cum superas allabi visa per auras
 Iride cincta caput, ramumque virentis oliuæ
 Læta columba ferens . laturaque prælia rostro,
 Procinus aduerso Iouis ales peruolat axe .
 Explorat pennis auras, & verberat : iras
 Excitat allisu : iaculatur fulgura vultu .
 Illa timet, celeratque fugam . sequiturque pauentem
 Vnguibus, alarumque sono Regina volucrum .
 Subdola se varijs sinuat modò flexibus ; vrget ;
 Imminet, & strepitu fremit ambitiosa secundo .
 Hostiles frustratur auis modò candida morsus :
 Rursus & explicitas sese proiectat in alas .

*Excipit, et
alloquitur.*

*Sperat, vt
Noemus in
arca.*

*Prodigium .
Columba ab
aquila diue-
xatur; hoc est
Christiana Fi-
des à perfidia
Turcarum .*

Ast aquila aduolitat circum : stridore volatum
 Proritat , vireſque acuit, terretque columbam.
 Iam ſuper impendet , motuſque volumine cingit.
 Aggreditur, preſſamque tenet, morſuque maligno
 Deplumat , populata decus . viridantis oliuæ
 Nititur at fruſtra ramum diuellere . bellum
 Nuda columba gerit , pedibus quam ſuſtinet vncis
 Prædatrix inimica . gemit , gemiruque propinquas
 Poſcit in auxilium ſocias è turribus altis .
 Ecce autem niueis properans exercitus alis
 Nubibus increpuit , placidâque animoſior irâ
 Inuehitur ; mixtim agglomerat ſeſe agmine denſo.

Soluere confertos Aquila implacabilis hoſtes
 Niſibus inſudat vanis; iactatque columbam ,
 Mordicus hærentem ramo . Tunc bella diremit,
 Protinus in fulmen quæ fulſit oliua , Iouique
 Tela miniſtrantem , nocituro terruit igne .
 Nam poſtquam luſtata diuè diſtraxit ab ore
 Dulce onus ; in flammas frondes rubuere triſulcas:
 Corripuere aquilæ pennas; quæ nubila & imbres,
 Extingtura faces , dubio ſubit ægrâ volatu .
 Dum fugit hæc; volucres, humero famulante, colūbã
 Attollunt , veterique locant ſuper arbore, nido ;
 Implumes donec rurfus pluma induat artus ,
 Pacis & ereptæ ramos in fulmina vertat .

Omne Nicoleos viſo : Pax , inquit , Idumes
 Tollitur atque Fides, ramo ſignata virenti,
 Quem niuæ volucri rapuit Iouis aliger vngue .
 Olli pluma cadit : ceu plumæ pondus inane,
 Spargimur heu miſeri : rapidus fert omnia turbo
 Numinis auerſi . Nos hic deturbat in vndas.
 Sed non in finem mea Regna , ratemque, viroſque

In.

*Columba im-
 plumis, mox
 renouans plu-
 mas, auguriū
 Chriſtiani im-
 pery in Syria
 reparandi.*

*Olee ramus
 in fulmen ver-
 titur.*

*Hoc aquilam
 Iouis fulmi-
 num miniſtrã
 colūba terret,
 & fugat.*

*Columbe
 triumphus.*

*Predicit Ni-
 colaus ſuum,
 & ſuorum
 exitium.*

Inuoluet Furor omnipotens . admota Latini
 Has iterum Raris Imperij transmittet ad oras
 Belligeras altâ stantes in puppe columbas ,
 Quæ Crucis auulsas renouabunt arbore pennas .
 Candida namque Fides spoliatur sæpe ; sed alas
 Dum candore nouat , regnis vestitur ademptis .
 Pax iterum refloreat ; sed oliua tonabit
 Hostibus in fulmen , Solymæ dum florida vernat .

Dum ventura canit longæuus fata Sacerdos ,
 Et Patriæ extremo pascit lacrymantia visu
 Lumina ; disiectæ super vrbis mœnia , flammis
 Stare Iram videt armatam ; quam mille sequuntur
 Agmina Cælituum . nam Numinis Ira sub armis ,
 Non secus ac Pietas , superas habet Æthere turmas .

Ezechiel vili turres exæquat arenæ ,
 Et plana in turres congesto puluere vertit .
 Vastat Eliseus campos : Ioele mouente ,
 Nulla domus , non vlla tenet sua pondera moles .
 Visceribus Ceti vt quondam viuoque sepulchro
 Prodiit horribili Ionas in littora vultu ,
 Nunc in rupe sedens , irarum turbidus æstu ,
 In bellum referat pelagum , portusque reuellit ;
 Libera castra procellarum quò mœnia pulsent ,
 Proscindantque omnes cum defensoribus arces .
 Quattuor è pelago Daniel reuomentia cædes
 Monstra vocat . ruit vsus aquis , & dente laborat
 Mandere tergemino populos . Pennata leæna .
 Ora , iubas , oculos , atque vdas concutit alas ,
 Præcipitatque iras . Capitem siluâ horridus vndas
 Euomit & flammæ pardus . furit altera rictu
 Bellua ferrato ; ramosaque cornibus , artus
 E fluctu leuat horrendos , & pulsibus aptat .

*Colūbe Christi
 milites .*

*Iram Dei cõ
 antiquis pro-
 phetis verten-
 tem fundo So-
 lymos videt .*

*4. visa à Da-
 niele monstra
 è pelago spe-
 erat exire .
 Dan. c. 7.*

Increpat ad pulsum Daniel : docet ire per aulas,
 Et pauidas cursare vrbes, & fauce cruentâ
 Lethiferos morsus lacris infundere venis .
 Michæas dum calcât equo spumante penates ,
 Verricè proturbat . Citharâ trepidante tumultus,
 Bella nequesque sonat, Lunamque & sidera terret
 Belligero David cantu . Superemicat altis
 Curribus Elias ; & inardescitibus auris
 Quadrupedes agit ignitos rutilante flagello .
 Spargere malleolos, & pila flagrantia gaudet ;
 Ceu quondam Horebi iecit de culmine flammâ .
 Heroïna viros sequitur Iuditha curuli ,
 Atque venustatem nebulâ terroris inumbrat .
 Dum fert aura pedes ; agit non vota, sed ignes
 Nubibus attonitis Ester ; per mutua palmas
 Debora cui nectit ; dextrâ quæ fulmina Iudex
 Dû quatit, horrifonû trahit umbra abrupta fragorè .

Vaticinæ ferro flammâque Cohortis, ab imo

*Ira Dei Christi-
 anis para-
 tis ad fugam
 minatur .*

Omnia dum spectat verti ; fortè Ira feroces ,
 Æquoris in ripas, oculos contorquet , & atrum
 Assimulans risum : quid , ait , concursus ad vndas,
 Quid fuga Christiadum poscit? transmittere cursum,
 Et vitam incolumem? prohibet Deus, Iraque, fundo
 Omnia quæ vertit . vos vertere cuncta docetis,
 Dum peritura Deo præfertis ; turpia cælo .
 Hæc dicens quatit Ira ensẽm ; tacitoque timore
 Perfodit errantes semoto in littore gentes .

Vt pauidæ glomerantur apes, dum nubilus Auster
 Bella minatur agris ; populi sic turba fugacis
 Præfulis in nauim properat . sub pondere puppis
 Ingemit . oblitus propriæ tamen ille salutis ,
 Nunc hos , nunc illos , extensis accipit vlnis .

Arcetur nullus. Pietas confinia nescit.
 Si desit tellus, si Pontus, Mundus & Æther,
 Omnia si desint; sibi sola relicta, dolentam
 Viscera in amplexus & corda capacia laxat;
 Intendi iam vela iubet, soluique rudentes;
 Affixos terræ morsus conuellere nauim,
 Et nautas remis incumbere; salsa secare;
 Sed dum flabra vocant, dum laxant carbasā; vita
 Soluitur atque ratis; lentataque pondere, ciues
 Cum Pastore omnes medias exponit in vndas.
 At tua naufragio non mersa est fama, repertor
 O Pater Æthereæ Solymæ, quam prælia turbant
 Nulla; nec in vitreo iactantur carbasā Ponto.
 Te pelago tumulauit Amor; te fluctibus idem
 Extulit ad Superos: perituram fronte thiarum
 Abstulit; æternis diademata texuit astris.
 Exilium fuerat tibi Patria; Patria cælum:
 Exilium cælo mutas; vbi pabula Pastor
 Diuini Pastoris agris felicia carpes.
 Non omnes tulit vnda. diu connixa lacertis,
 Et iactata diu molles prensauit arenas
 Turba: sed exundant tranquillo in littore curæ.
 Quid faciat? iam nulla quies; fuga nulla relicta est;
 Nulla fides terræ, pelagoque: repellitur inde,
 Assyrijs obsessa feris; hinc præda marinis
 Ire feris horret. mors vndique, & vndique, nusquam
 Attamen apparet fugientis copia mortis.
 Stabat arenosæ stipata crepidine ripæ,
 Et dubia vndarum & terræ. nouus ingruit horros,
 Clamor & auditur. Laceris intacta capillis,
 Et calidum fœdo mucronem sanguine gestans,
 Virgo erat ex Arabum dilapsa libidine. Ciues

*Patriarcha
mergitur.*

*Sancti viri in
terra exules
sunt, in cælo
ciues.*

*Enatant ali-
qui rursus in
littus.*

*Virginem in
littore repe-
riunt è Tur-
carum Ducis
libidine glorio-
sè dilapsam.*

Ut procul agnouit, cum fletu ad littora præcep
 Processit ; tendensque manus : socia agmina, dixit,
 Tollite me ratibus ; medias vel spargite in vndas.
 Integra sum. merces animi per falsa pudici
 Vel portare inuat, vel vasto mergere Ponto.
 Urbis in exitio vici ; dum verba falacis
 Principis elusi. Victæ libanda ferebat
 Dum ferus ora ; manum lateri subduxit : & ensis
 Tunc ego nacta locum, & læsi solatia vultus,
 Protinus hostilem vaginâ libero cultrum.
 Cor obnixa peto : cor haurio : sanguis & ignis
 Pectore turpis abit. fugio ; spoliūque sacrandum
 Hoc vnum, euersâ superest ex vrbe Pudori.
 Hoc satis est. seruato animo, perijisse iuuabit,
 His dictis mutati animi ; timor additus hostis,
 Spesque fugæ. Mordent quæ littora curua, biremes
 Protinus incendant ; Pontumque laceßere freti,
 Incumbunt remis : impulsibus vnda tremiscit ;
 Et perit ipsa oculis Patriæ pereuntis imago.

Mæsta laboriferos vix æthere Cynthia currus

Extulerat ; cum visa notis palleßcere miris
 Sidera. stellatos vix Luna agnoscit alumnos,
 Et sobolem timet ipsa suam : crudescit Orion :
 Bina poli furit Vrsa : Canis ferit astra latratu ;
 Sollicitatque fugam, curru stridente, Bootes :
 Igneus ingentes in spiras soluitur Anguis :
 Nunc primū Alcidem tangit metus : ora manūque,
 E serpentiferis retrahit formidine nodis.
 Post hæc astra cadunt : caligine tingitur æther :
 Exoritur graue murmur aquis : freta cæca tumescunt :
 Saxa gemunt, scopulique : Auster, Boreasque, Notusq ;
 Contorquent mare turbinibus. de sede reuelli

Cun-

*Oritur tempe-
stas.*

Cuncta putes elementa : salo se fœderat imber :
 Fulgetra cum nebulis confundit lumen & umbras :
 Cum pelago Styx atrâ coit, mare, ventus, Olympus,
 Fulmina, nox, grando, geminata tonitrua, nubes,
 Ciuibus heu profugis intentant omnia mortem .
 Tot si patata malis, & cœdibus, omnis in altum
 Tollit turba manus; dum fluctibus omnis anhelat
 Vnda necem . iactis, non auditurâ, querelis
 Aftra quatit, Superosque implet. Longæuus Ioseph;
 Infortunati Dux agminis, vltima fudit
 Vota : sed abruptit subito mors fulminis ictu,
 Diripuitque animam mœstas cum voce per auras :
 Ille ait . ô Superi, deest si terrâ, negatis
 Æquora quid miseris ! nostris arcemur ab oris ;
 Vt tumulemur aquis ? Patriæ insedisse ruinis
 Felix qui potuit, cinerique flagrantis Idumes ?
 Non valuit iusti gladium retudisse furoris,
 Candida quæ flagrans, ditinis, victima flammis,
 Nicoleos pelago occubuit. Si Numinis Ira
 Feruet adhuc ; si lympha vorat, quos lympha salutis
 Extulit æternum lustrali gurgite in ortum ;
 Ah faciles seruate animam ; seruate Pudoris
 Defensi exemplar, gladio generosa diremit
 Quæ Veneris nexus, & amantis vincla Tyranni :
 Vix ea : quina polo in quinas rubuerê biremes
 Fulmina terribili tonitru ; compressaque ventis
 Atque expressa, diem rupere, virosque ratesque
 In scopulos pepulere : vorax vbi turbine vortex,
 Virgine seruatâ, nautas cum nauibus hausit .
 Nam facili sublata vado, dum Pontus hiabat,
 Se scopulo applicuit : gladium, quem fortê getebat
 Vltâ Pudicitiam ; regeret quo membra, marinis

Senior auertere precibus iras cœli contendit.

Merguntur omnes exceptâ Virgine, quæ ex impudico Turca euasera.

De hoc naufragio vide Bzouillii l. 13. ann. ad an. 1291.

*Nō nisi petris
adhæret, circa.
que scopulos
legitur. Pli-
nius l. 9. c. 36.*

*E scopulo Vir-
go pendens
Deum orat.*

Ion. 2.

ps. 9.

Cantibus affixit . scopulis sic purpura pendet,
Piscis, honor Regum, placidusque eludit aquarum,
Ventorumque iras . Animo constantior ipsâ
Caute puella , manu quam carpit, pectore Numen
Implorat tacito : pelagi nam verba tumultus
Impediunt . O Christe, inquit, spes, anchora, nauis
Naufragij secura mei ! modò credita rupi,
Et pelagi, Patriæque simul suspensâ ruinis ,
Cor tendo : nam membra regunt fluitantia palmæ.
Exul, inops , & sola , mari dum iactor iniquo,
In medijs sitiens vndis, impastaque, & Orcis
Præda, carens Patriâ, viduata parentibus, aurâ,
Luce, salute , meis, & mē , super æquora pendens,
Non tamen infelix, in amaris gaudia lymphis
Dulcia delibo . nam sola , relicta Tonanti
Omnia possideo, licet omnibus orba . relictos
Suscipit ille, fouetque sinu . Tê, Christe, regente,
Exitijs pendere iuuat . Quem gratia Regum ,
Nobilitas, & opes, & Mundi gloria fulcit ,
Ille ruit : medijs pelagi stat firmior vndis,
Si quem nulla regunt mortalia . Respice solam,
Solutus amor cordis Saxis affixa , marique,
Sed tecum, magis oblector , quam Principis aulâ
Assyrij Regina . procos magis horreo phocis.
Illic naufragium timui , scopulosque Pudoris,
Sirenesque voluptatum : hîc tranquilla procellas,
Obruta pube tenus , Siren innoxia temno ;
Et quacunque cadam, tecum, mea vita, cadendū est,
Intacto Candore . Mari concresecere gemmæ
Si nuæ possunt , poterit concresecere Candor .

Hæc dum verba dabat , lacrymis rorata decoris,
Et magis è Domini nutu , quam pendula saxo ,

Vnda

Vnda filet, Zephyrusque redit : componitur æquor :
 Eurus abit Boreasque : nouo se lumine cælum
 Induit ; & nebulis , pluuijsque abstergitur æther.
 Dum ridet tranquilla quies ; emergit ab imo ,
 Et loricatoris euerrit cærula pinnis
 Dux gregis humentis delphin . Squamosa natantem
 Agmina circumstant ; caudâque secante , fragorem
 Dant freta iucundû . Scopulo tunc ille propinquans ,
 Subiecit castæ famulantia terga puellæ .
 Dôna recognoscens Superùm , se Virgo iugali
 Credidit æquoreo , dorsoque insedit acuto .
 Pondere lætus , aquas glomerans è pectore delphin .
 Eminent è placido pelagi cum Virgine fluctu .
 Hæc incerta viæ , quærebat fidera votis :
 Certus iter tamen ille , iugo ductabat herili
 Grande Pudoris onus : donec freta confira regnis
 Apparent Cytheræa nouem , tellusque beata ,
 Cypria cui nomen dederat Venus : expiat at nunc
 Virgo , Palæstinis superest quæ sola ruinis ,
 Siccata semen Fidei , germenque Pudoris .
 Vt delphin littus tetigit , (pumante puellam
 Deposuit dorso , & notis se reddidit antris .
 Occupat illa locum precibus , submissaque terram
 Ore petit ; mox vrbis agros , & mœnia visit ,
 Et Syriæ testem excidij se ciuibus offert .
 Finierat iam Turca scelus . tormenta morando
 Sed quæ longa parat , quæ vindex æquat iniquis
 Ista Dei pœnas ; atque hos , & crimina perdit ,
 Incipit ordiri vindictæ stamen in hostem ,
 Sera quidem , sed certa . Satur iam sanguine Ductor
 Plenus & Imperio Syriæ : iam , parcite , clamat ,
 Agmina : Christiadam nihil est , quod vestra requirat

*Virgine orã-
te pacatur
mare.*

*Hæc à Delphi
no per mare
ducitur. Poët.*

*In Cyprum
defertur Ve-
neri sacrans*

*Melec-Se-
raph à suis
occisus in ve-
natione .
Ipsi Duces
mutuò perçpti
Sanctus , &
Henr. Spond.
t. i. ff. 11. ad
an. 1291.*

Tela,

Tela, manusque: iacent sine Regno, nomine, mēbris,
 Quid s̄uire iuuat, furijs si pabula desunt?
 Cede furor: satis est: animo succede voluptas.

Æternū sedet in nostro qui pectore, cedit

*In Christia-
nos Ducti a
cerba vox.*

An furor? hic animos animat. non cedit: in vrbes
 Si nequit ire, feras agitet. Quid, Christe, recentes

In mea tela acies non cælo immittis; ab agris

Quando Palæstinis non pullulat, enſe secanda

Christiadum noua progenies, maturaque ferro.

Hos tamen enſe petam rursus, rursusque laceſſam.

*Hos perſequi
vult vel a fe-
ris voratos.*

Ast vbi? corporibus, fibris, extisque ferarum.

Diripere feræ ptoiecta cadauera campis:

Si quid adhuc stomacho crudescit; persequar armis:

Crudum visceribus, fibris, extisque reuellam,

Diripiamque feris. feriam; pars vltima donec.

Particulæque atomus pereat gentisque, Deique.

Ergo agite: vrisorū donec sub dentibus artus,

Christiadumque tremunt venæ, patuloque redundat

sanguis ab ore lupi; cunctos indagine saltus

Cingite: quadrupedes, latratoresque melampus

In montes vrgete omnes. Hæc sola voluptas

Mixta furore placet. Latis vulturibus olli

Respondere acies: equitesque Duceſque citatis

In siluas ducuntur equis: vestigia quærunť,

Telaque depromunt pharetris: venabula tollunt:

Nunc apros ad tela premunt, canibusque morantur,

Et fodiunt iaculis: nunc damas compede neſcunt.

*Prodigium.
Cervus cum
Cruce.*

Ecce autem dum discursant per tesqua, per antra,

Per iuga, per dumos; hęcâ formidine cervus

Proſilit è cauea, Tripolique propinqua fatigat

Arua fugâ. Misere canes ad vulnera signum,

Arguti que ruunt pariter. Stetit ille, metuque

Aspi-

Aspiciat abiecto Turcasque canesque. sed inter
Cornua Crux aderat; qua visâ corrui hostis:
In rabiem venere canes, Dominosque cruentant
Morsibus, & stragem pavidis dant undique siluis.

*Dux prostratus
Cruci maledicit.*

Tunc resupinatus Meleserafa subrigit ora,
Sibilat inque Crucem, serpentis more iacentis.
Compressique rotâ: Crux impia, victa triumphum
An canis, & terres? si vinces, Cerue, leones;
Vincar ego, dixit: nisusque exurgere, rursus
Concidit; & calidas attritu frontis in iras,
Vt ferro contrita silex, scintillat; herumque
Oblatrant, mordentque canes; dum vertice prono
Saxa, solumque grauat. mox ipsi vulnera iactant,
Dispensantque sibi mortes rabido ore molossi.

*Canes aspectu
Crucis. se in-
uicem occidunt,
& designant
suorum Domi-
norum mortem,
qui mutuis
se se vulneri-
bus confodere.*

Ira Dei sic descripsit vicina Tyranni
Fata Ducumque, pari qui concurrere furore
In Comitum venas, in mutua vulnera. Regna
Sic malè labuntur, malè parta: & sæpè cruore
Quod Deus hostili pingit, delineat umbris.
Fulminis ante ignes præteruolat umbra; fragorque
Intonat è fractâ per cæca tonitrua nube.

Funera signavit ceruus: qui sæpè pauorem
Si premit & superat, vincit virtute leonem.
Postquam deiecit verâ formidine Turcas,
Cervus abit, nemorisque sinu se condit opaco.

*Dilapso ceruo
venationem
resumunt.*

Ergo, sequente metu, curisque, odiisque, resumunt
Venatum Assyrij, falluntque labore timores.
Dum peragrât campos; terrent dum cursibus antra,
Flebilis auditur pueri vagitus ab antro.

*Vox pueri
auditur è ca-
uerna.*

Per caua multiplici geminari faxes susurro,
Et gemitu mammam resonare. Ah, pupule, fletus,
Et teneros compesce sonos: pro matre Tyrannus.

Esse-

Efferus ecce aderit, cunctisque ferocior vr̄sis,
Tigribus, atque lupis. lapides, collesque supini,
Et tua te prodit vox, bellule pupe, Tyranno.

*Fœmina è
Ptolemaide
fugitiua lu-
pum inuenit
in cauerna.*

Vna duos partu natos excluserat vno
Infelix Faustina: sinu reptabat vterque;
Maternoque comes lateri, quacumque mouebat
Illa pedes, ibat. sed cum Ptolemaida Turcæ
Irrupere, suâ genitrix cum prole per omnes
Terrorum cuneos penetrauit in abdita montis;
Vt suffocaret sobolis lamenta cauernis,
Eriperetque neci. Sed dum, fugientia visus,
Horrida saxa subit; qui forte latebat in vmbra,

*Cum lupo lu-
atur, ut
ab illo natos
defendat.*

Ora lupo rotat in matrem, parcitque puellis.
Illa sibi, natisque magis, timet, excita casu,
Perstringitque feram manibus; ne vertat in illos,
Funera inhalantes, libato sanguine, fauces.
Se clypeum generosa facit, vallumque furenti:
Opponit moritura artus, amor armat inermem:
Instruit Athletam sine lege, docetque perire,
Heu geminâ pereat ne bis, in prole perempta.

*Lupus puellis
parcit; matris
vbera laniat
Pueri lupo
abladiuntur.
Pro filijs ma-
ter timet.*

At lupo, impatiens nexus, ferit vngue cruento,
Discerpitque ferox obiectas vulnere mammas.
Blandiri catulum, Dominamque allambere linguâ
Mens ignara putat puerorum: auertere monstrum,
Ne lactis furetur opes, sua dona, laborant:
Iniiciunt patulis dextellam faucibus: aures
Erectas subigunt: contundunt verberare malas,
Sanguineasque acies fodiunt. Timet anxia mater,
Ne furias lupo in prolem, irritante dolore,
Fataque corriuet: timor hic enervat; in hostem
Fortia fœmineâ dum tractat prælia dextrâ.

Dum lac vberibus violatum sanguine manat,

Lac

Lac gemini labris rapiunt, mixtumque cruorem,
 Detruduntque manu monstrum, folique papillas
 Exhaurire volunt. geminat tunc bellua vulnus,
 Et guttur petit vngue. patet via denique letho.
 Nec dimittit adhuc moriens Faustina secanrem
 Vngue feram latebras animę; ceciditque; simulque
 Arcuit immitem duris amplexibus hostem.
 Exiit vt nodos tandem fera dira tenaces,
 Diuellit malas: fugiente cadentia sensu
 Pectora dilaniat, mersatque in sanguine rictus:
 Distrahit ex humeris, infixo dente, lacertum:
 Viscera rimatur: fibras, miserabile visu,
 Extrahit & lacerat; pulpâque exuta, medullis
 Exiit ossa: trahit; rabiemque, famemque laceffit.
 At pueri, postquam genitricis forma recessit;
 Hanc abijisse rati, lacrymantia lumina volunt,
 Sæpius atque vocant; matremque in matre requirunt.
 Inclamant mammam: responsant vndiq; mammam;
 Et rigida molli tenerescunt nomine rupes.
 Rupe sed indomitâ Meleserafa durior audit;
 Et pro voce sonum iactato reddidit ense.
 Accurrit: subitòque pedum fera territa motu,
 Proripuit per prata fugam. Sed capta, latronum
 Incidit in meritos prædatrix impia casses.
 Vt stillare luem dux guttura vidit: hic, inquit,
 Christiadum cruor est. inuisi effecta cruoris
 Exporior: rabies calet hoc è sanguine venis.
 Sentio belligeras animum peruadere tædas,
 Sanguinis atque sitim stimulari sanguine, mecum
 In siluas, in tesqua, alacres, & in antra ferarum
 Rumpite iter, socij. lacero de corpore si quid
 Intactum superest, rabidi consumite mecum.

*Pueri vulne-
 ra matris ceu
 mammas exu-
 gunt.*

*Mater à lupo
 discerpitur.*

*Pueri gemis
 parente amif-
 sa.*

*Lupus matris
 vorator inci-
 dit Turcarū
 venantium in
 manus.*

*Ducis impie
 voces.*

Has epulas, atque ista parant conuiuia siluæ.

*Turcarū Dux
orbatos pariete
pueros in an-
tro reperit,
verbis valne-
rat, ferro in-
gulat.*

Hæc ait; atque antrum, vox vnde erūpit amoris,
Barbarus irrumpit. Pueri timuere ruentem,
Qui non ora lupi matrem pauere vorantis.
Ille autem: Mala progenies, & nausea mortis,
Fortunæ reiecta, rotis perumpere frontes
Christiadum quæ fessa, sedet super axe, putatis
An sterili rursus radices figere silua,
Surculi & in nostras iterum sobolescere cædes?
Gens Mahometiadum iacet extirpata securi,
Desolata iacet: si viuo, iacebitis omnes.
Non vos Romulidum lupa nutriet: vbera vobis
Nulla dabit tigris: vestro vos sanguine pascit
Dux Arabum. lallate, mei, capite vbera, pupi.
Vbera sint, facio quæ vulnera. dixit; & ense
Transadigit costas, & cerea corda gementum:
Prensa manu mox ad saxum corpuscula fregit;
Atque ait. esca feris vos linquo: redibimus; atq; hic
Carnibus allectos vestris, venabimur apros.

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER DECIMVS.

ARGVMENTVM.

*Turca dum S. Domus ante limen in venatione per-
transcunt, in feras cum suo Duce conuersi, mutuis se mor-
sibus interimunt. Pacifer è capta ab Host. Palestina di-
scessurus Nazar. è monte S. Domum auellit. Terra timet
ne caeleste pignus transferatur in caelum. 4. Venti, Maris
vnda, 4. Elementa, 4. Mundi Partes, Sidera cum Sole
de vectanda S. Cella concertant. Angelus cali motor hoc
sibi munus deposcit. Rebus ita compositis, componitur
in S. Domo supellex, scyphi, patina, Christi crucifixi ima-
go, & Virginis simulacrum, cuius causa nigroris affertur.*

INde nouâ lætus Meleferafa cæde, ferocem
Quadrupedem freno per prata recentia duxit.
Et iam Nazareos cursu transmiserat agros,
Currebatque iugum, quod Numinis Aula coronat,
Cunctaque fronte humili supereminet Ætheris astra.
Fortè redibat Amor venatu fessus Amantum,
Lætus & ingenti præda, suspenderat arcum
Virginis è muris, quorum bonus hospes ad umbrā,
Dum calet è cursu, mollissima frigora captat.

Numinis ante Fores venantium feruere turmas
Vt vidit; dulcis non est Amor ampliùs; ira,
Ira fit; ignotasque faces in prælia sentit,
Assyrij, clamat, subeunt mea Tecta? pedesque
Sanguinei ducent sulcos hac Sede cruentos?
Non sū Amor: ira, odiū, furor, & vindicta Tonantis

*Dux ad Na-
zarenam Do-
mum venan-
do peruenit.*

*Diū Amor in
venatione ani-
marum fessus
in S. Domo ve-
nabula suspē-
dit, et quiescit.
Turcarum ibi
vindictā me-
ditatur.*

Nunc ego sum: furor, ira, odium, vindicta Tonantis
 Est violatus Amor. Turcæ commissa metis;
 Atque hæc Cella, Dei miserentis meta, furoris
 Meta erit: hac vestros, scelerati, frangite fluctus:
 Huc licet vsque procellarum conuoluere montes:
 Hinc redeant caput in vestrum. Sed pœna furori
 Quæ dabitur vestro? dabitur furor ipse: ferarum
 Naturam induitis; vultus quoque ferteferarum.

*Deliberat, denique statuit
 Turcas in feras mutare.*

Monstra, meas lacerastis oues: vos denique vestris
 Rictibus immanes discerpite: mille cauernis
 In vos extraherem portenta, tigresque, luposque,
 Pantherasque, leasque, vrsos, colubrosque, leones,
 Africa quidquid alit, quidquid Styx atra: sed ipso
 Nulla fera Assyrio magis effera sæuiet. ergo
 Ipse sibi fera fit; fit licitor; pœna; Tyrannus:
 Dente suo pereat: pereat. spectacula mortis
 Et venatorum placet hæc venatio. sic est.

*Cum bestijs
 ferisque erit
 habitatio tua:
 fœnum ut bos
 comedes, &
 core cali in-
 funderis.
 Dan. c. 4.
 Mutantur
 Turca in fe-
 ras.*

Egerit Impietas sic Regna vorata: nouantur
 Nabuchi pœnæ, scelerumque exempla superbi.
 Dixerat atque Domus impleuit puluere dextram
 Virgineæ, Syrûmque oculis iniecit arenam.
 Lumina vix tetigit fatalis pulueris umbra;
 Cum membris humana procul defluxit imago,
 Inque feras migrant. Mellissa cacuminat aures,
 Fit lupus, atque vlulat: sunt brachia crura, solumque
 Astuto premit incessu. tibi cornua, Meloch,
 Vertice concrefcunt: agit præcordia terror,
 Præcipitasque fugam ceruus. Melimessa fit vrsus:
 Eminent ex oculis rabies, villisque rigescit:
 Tenditur os: se in crura leuat postica: minatur:
 Excauat vngue iras & lusibus. est aper Accon:
 Grunnit, & in vulnus se rostro, & dentibus armat.

Tigris Amurates maculoso vellere corpus
 Induit : ast animus maculis maioribus horret .
 Infremit, atque inbas pro colli crine comantes
 Scanderbæus habet . pardique, læque, leones
 Se reliqui mirantur humi procumbere vultu;
 Confusos pro voce sonos è faucibus, iras
 Promere cum gemitu. Sed quæ Meleserafa forma
 Vestiet ora tibi , qui pectore cuncta ferarum
 Monstra geris? canis ecce latras, & corde caninam
 Eructas rabiem . dumque atra per ora tumescit
 Spuma, caditque, canes nascuntur mille, luemque
 Inuidet his, Barathri qui gutture Regna trifauci
 Cerberus immani custodit pronus in antro .

Vt canis, atq; canū genitrix, genitorque Tyrānus
 Se medijs errare feris , & naribus auram
 Sensit se noti canibus contingere odoris,
 Oblatrat ; fugiuntque feræ ; sequiturque molossus,
 Persequiturque suos, confertque in milite dentes:
 Exigit hos , agitatque : ferit, rostrumque cruore
 Mersat amicorum : furijs, latratibus instat .
 Irritata diū , redit in certamina turba ;
 Objiciturque feris rabies , Dominoque rebellant :
 Vndique circumstant: stragem dant vndiq; monstra:
 Cornibus inuadit ceruus : leo fauciat vngue :
 Ore lupus lacerat . gemit ille, & sidera frustra
 Terrificat rostro , quo promere iurgia tentat :
 Sed dum verba cupit , baubacibus insonat æther .
 Denique succumbit : malè potum fauce cruorem
 Christiadam reuomit : fugit indignatus ad vmbras
 Spiritus : inferni custodem liminis ore
 Terruit, & sonitu Manes simul ambo latrarunt ;
 Hic mage terribilis, quem Cerberus ipse veretur:

*Dux Turc .
 fit canis, & d
 suis militibus
 versis in feras
 miserè discern
 pitur .*

*Novus iste
 canis Cerbero
 iunctus um
 bras terret a
 pud inferos .*

*Cæteri duces
mordēt se in-
uicem, & ex-
tinguuntur.*

*Scelestorum
pœne Deum
esse conuin-
cunt.*

*Iusti cadunt,
ut surgant: nō
sic impij.*

*Occupata pe-
nitus à barba-
ris Syria Pax
de discessu co-
gitat.
Eodem anno
qui fuit su-
prema Pale-
stinae clade
insignis S.
Domus è
Syria discessit.
Ioan. Vill. l. 7.*

Rex timet ipse Erebi, Furiæque, Vmbræq; nocentes.

Strato Rege, canis sub imagine; monstra feruntur

In sua damna iterum: committitur vrsa leoni,

Pantheræ tigris, tigris panthera, leænæ

Rhinoceros, pardusque lupo, ceruusque cerastæ.

Dentes exertant: strident sub dentibus artus:

Mutua fit strages: alternâ morte faginant

Viscera: quisque suo pœnas pro crimine sumit:

Reddit & ipse suo iustas pro crimine pœnas.

Morsibus æquantur morsus, sulcantur & ossa

Vnguibus, & rabies in amico sanguine viuit.

Sic periere omnes; expletaque cæde, Tonantis

Ira fuit. sic Impietas inuicta triumphat,

Et raptâ fruitur prædâ, Regnisque potitur,

Et præana canit. Deus est. i: perdita, factis,

Linguâ, mente nega. Deus est: sic omnia clamant

Horrendo tormenta sono, quibus ille suorum

Crimina, ceu genitor, plectit, sed amabilis irâ;

Fulminat aut iudex non exorabilis hostes.

Christiadæ cecidere; sed his tulit ipsa salutem

Pœna ferox: Arabes cecidere: hæc sola ruina est,

Vno quæ casu mentes, & corpora voluit.

Hic Regni finis Solymæi, hic exitus Urbis.

Ætatem quoque Regna ferunt, moriuntur, & vrbes.

Cum populo æqua solo Tripolis iacet: æmula cælo

Culmina procumbunt: Othomanica cornibus arces

Luna quatit: Syriæ columen Ptolemaida fundo

Arietat, & busto cinerum tumulatur Idume.

Audijt armorum sonitum, Solymæque cadentis

Pacifer: & memori seruans sub mente repostum

Numinis imperium: turbatis cedere regnis

Cogor, ait, Superùm Rector. tua magna Voluntas

Ala volantis erit, Cellæque migrantis in auras
 Machina; pacatæ qua vecta feretur in vnas
 Europæ; quæ scepra manu, diademata fronte
 Projiciet, positura comis regalibus Ædes,
 Queis Cybele inuideat turrita, & maximus Atlas,
 Stellæ qui torquet, mundique volubilis axem.

Cedimus ergo. Domus, latebris euulsa profundis,
 Protinus exiliat. Deus imperat. ite per auras,
 Perque plagas telluris, & æquoris ite per vndas,
 Tecta Palæstinis fugitiua è sedibus, ite;
 Versaque in æream, Pacem vectate, curulem.

Vix hæc: cum montis tremuere cacumina: Tellus
 Succutitur, subitoque metu conterrita, frontem
 Erigit, & mistas horrendo murmure voces.
 Dilaceror pereoque. Domum, cor nobile Terræ,
 Quis medijs rapit è fibris, & pectora findit?
 O nimium nostris cæli Regio inuida donis!
 Scilicet in volucres hæc inuolat vna Penates;
 Vt Telluris opes astrorum misceat auro.
 Non ergo satis est in nostra ligonibus ire
 Viscera, & inde auri ferro discerpere foetus,
 Indecorique metalla fame, gemmasque vorare,
 Splendida curarum fomenta? fodina salutis,
 Thesaurusque meus, pretiosior Ætheris auro,
 Diripitur! miseranda Parens quid denique restat?
 Pande tuo cineri iamiam moritura sepulchrum.
 Vos tristes animæ & Terræ suspiria venti
 In latebris vlulate meis: geminate querelas.

Pacifer in luctus, vt Terram incumbere vidit,
 Vocibus excussit tristi de pectore noctem.
 Pone, inquit, curas: labentem in deuia mentem
 Luctificam reuoca: redeat rediuiua voluptas.

*Ptolemæis ca-
 pta fuit medio
 circiter anni
 1291. aprili
 mense, & in
 sequenti mēse
 eiusdem anni
 asportatur S.
 Domus in Eu-
 ropam Nicol.
 IV. Pont.
 Turfell. l. i.
 c. 2.*

*Vellitur S.
 Domus è fun-
 damentis cum
 tremotū.
 Terra timet
 ne S. Domus
 in calum fe-
 ratur.*

*Pacifer Ter-
 ram solatur.*

Motibus insolitis quæ pandis viscera, ad imbres
 Roriferæ resera dulcedinis. Hospita montis,
 Quam sentis nutare, Domus, meliore locanda
 Vertice gemma volat. tua frons est Itala tellus:
 Fronte tuâ neſtenda volat, quam læta mouebis
 Æde coronatam, summoque æquabis Olympo.

*Læta Terra ad
 S. Domum fe-
 rendam vêtos
 euocat.*

Risit Humus; pulsoque metu, rubuere rosetis
 Labra. Iubet celeres acciri è carcere ventos,
 Atque aptare oneri pennas, quibus aëra fulcant.
 Æole surge, inquit; tibi credita cura laboris:
 Tu famulatrices animas deprome cauernis.
 His monitis antro, quatuor comitantibus Auris,
 Æolus irrumpit. Boreas regnator ab oris
 Venit hyperboreis: rapidum glomeravit eois
 Eurus equis cursum: ruit Africus: Africa mittit,
 Fluctibus indomitis luctantem. immurmurat Auster
 Sole calens, sed amore magis capita ardua flectunt,
 Quadrifidoque pares Mundo sustollere muros
 Ardent. ardores quid non sibi ventilet aura?

*His Nazare-
 thum cūtibus
 torpet mare.*

Sentit Neptunus Pelagi vacua atria ventis;
 Insolito mergi reſluentia regna veterno;
 Curſibus in medijs hæreere natantia monſtra;
 Non scopulis latrare vndas; freta cæca ſilere.
 Obſtupuit, terræque imos inſuſus in artus,
 Tramite multiplici decurrit; donec ouantes
 Incidit in Ventos, murosque efferre parantes

*Mare ambit
 veſtare S. Do-
 mum.*

*Argumenta,
 quibus id cõ-
 tendit euin-
 cere.*

Virgineos: dextrâque graui ſuper arua tridentem
 Concutiens, irâque tumens: quò tenditis, inquit,
 Æoli ad imperium, Venti? veſtoribus iſtis
 Non opus eſt. noſtris veſtabitur alta procellis
 Machina. ſi MARIÆ Domus eſt; Maris euehet vnda.
 Cum quondam immiſſis æther effudit habenis

Præcipites imbres, sceleratumque obruit Orbem,
 Vnda Domum Pacis tulit irrequieta per Alpes,
 Armeniæque iugis fida intulit. vnda Pudoris
 Vitrea imago, Pudicitia non deferet arcem?
 Si Pelago incubuit Mundi lactentis in orru
 Spiritus Omnipotens, dum maiestate domaret
 Æquoris indomitas iras, & flamine ventos;
 Illius incumbat Pelago Domus. ergo, superbi,
 Cedite munus aquis. His dictis Æolus arsit;
 Murmureque in voces, tumidasque erumpit in iras.
 Pulsus ego? prius vnda fidē, & Mare discet amare,
 Et scopuli seruare rates; Rex Æolus Euros
 Accinctos operi quàm cæca sub antra reducat.
 Rex Superùm ventis equitat per inane subactis;
 Immensoque oneri læti substernimur: Ædis
 Ergo triumphali dum curru fertur, amica
 Terga damus subiecta iugo, frontemque comantem.
 Nobis arua sinus laxant: nos pressa leuamus
 Flamme adulanti turgentia germina campis.
 Hæc est villa Domus Virtutum, & pensilis hortus:
 Huc agite, ò Zephyri; superos educite in agros
 Inuidiosa vndis viridaria florida cæli.
 Obruit Vnda agros; ast erigit Aura: coloni
 Agrorum Venti sibi debita munera poscunt.
 Senserunt Elementa Maris Mundique tumultus:
 Extulit & folio frontem vigil Ignis, & Aura,
 Vndaque cum Tellure. Sedent hæc subdita Regi
 In folij gradibus. diadema iugumque vicissim
 Ordine cuncta ferunt: indignabunda sed aula
 Consortes oderé: fremunt, musantque propinquis
 Iuncta locis, disiuncta odijs. hinc sibilat Aura;
 Perstreperit Vnda; labat Tellus, concussa furore:

*Spiritus Do-
 mini fereba-
 tur super a-
 quas. Gen. 1.*

*Æolus ventō-
 rum causam
 agit.*

*Qui ambulat
 super pennas
 ventorum ps.
 c. lli.*

*Elementa S.
 Domus ducē-
 de munus sibi
 arrogant.
 Horū discot-
 dia;*

Nec

Nec potis est Ignis sceptro componere lites .
 Turbinibus redimita comas , caligine frontem
 Pro galeâ munita, sinum clypeata procellis ,
 Pro iaculis ventis armata , irascitur Aura :
 Bellica signa canit , spiratque incendia belli .
 Auræ respondet furij's Aqua mollis, & ardet :
 Agmine cincta procellarum, vocat arma; grauique
 Cautè riget scopulisque . Suo se robore Tellus
 Et grauitate armat; bellumque mouere laborat
 Sede immota . Sed à Ventis Pelagoque per Orbem
 Crebruit, vt rumor : veltanda Sacra Verbi ,
 Vestiuit sacrâ quod in aluo sanguine Virgo,
 Tunc primùm pacata silent, Ignemque loquentem
 Audiuere . Meo, vestroque Elementa labori
 Hæc impendit, ait, Superùm Domus ignea Regis .
 Prima tulit terris incendia ? deferat Ignis .
 Aëris arua secat ? vehat Aura . per æquora fertur ?
 Vnda ferat . Latijs æternùm stabit in oris ?
 Æternùm stat Terra : ferat . Rex Ignis , amici
 Fœderis ignis ero : socias mihi iungite dextras .
 Exue turbinibus iam mobilis Aura capillos :
 Vel niue, vel roris crines nunc indue nimbis .
 Roriferi, niueique iubet sic Cella Pudoris .
 Vnda premat fluctus : fluctus premet illa seueros .
 Terra oculos mulce ; grauitatem rore marita .
 Terribilem sic illa Deum coniunxit Amori .

*In S. Domo
 veltanda cõ-
 cordant.*

*Pro causa
 Elementorum
 Ignis perorat.*

*Terra in æter-
 num stat .
 Eccl. 1.*

*Quatuor Mũ
 di partes S.
 Dumũ deferre
 ambiunt .
 Earum habi-
 tus, & forma.*

Hæc dum lingua sibi, vox & facundia iactat
 Rex Elementorum; centum circumsona linguis
 Matronas Mundi matres, Dominasque minoris
 Fama vocat . Rapidis Europa curulibus ibat
 In Solymas Regina plagas . iuga regia currus
 Fert auis, alituum Princeps, sociata leoni .

Alis

Alis illa ; iubis ferit hic reffluentibus auras .
 Auguftæ non gemma comis, non fulgurat aurum,
 Non vernant flores; fed fictæ lumine turres ,
 Et caftella ardent . deponere vertice turres ,
 Et caftella cupit , Laris exceptura coronam
 Virginei . Stant Europæ famulantia circum
 Flumina . Arundineo velatus tempora fertò
 Currit , & argentum grandi Tiberis eliquat urnâ .
 It præceps Anio, pectusque tumultibus atrox
 Exhilarat, celeratque gradus. cryftalline frontem
 Floribus , Arne, tegis, mollique per æthera grefsu
 Volueris . Eridanus regali lætus honore
 Incedit, nubesque premit . fequiturque Metaurus:
 Mincius atque Padus non tardis flexibus errant :
 Nar clarat trifti pallentem sulphure vultum :
 Aufidus exultat , turbatus cæde Latinâ
 Qui prius errabat : Ticinus, & Allia clade
 Fœdus Romuleâ quondam, Rutubæque Velinus ,
 Et Cremeræ graditur focius . Sua flumina mittit
 Picenum Tiberi ; Tiberi nec flumina cedunt ,
 Et pelago renuunt veftigal pendere aquarum .
 Inflat Pícenos nam iufta fuperbia fontes ,
 Et Maris æquat aquis cælique; amplexibus Ædem
 Dum fperant arcere; fuis quæ proxima ripis
 Accipiet fuperos, felicior æquore , riuos .
 Vndique riuales veniunt, & brachia tendunt :
 Murmure contendunt vario ; fe feque citato
 Sollicitant grefsu : præcurrere quifque laborat :
 Pro cannâ lauro crines , & floribus ornat ,
 Oblitus maris & ripæ . pietatis ab æftu
 Et dulci motus tumet ambitionis ab aura .
 Ante alios hilaris fimilisque Potentia vitro ,

Europam comitantur Italianæ flumina.

*Aufidus Rom. cæde cruciatus .
 Livius l. 3.
 Apud Alliam magna ftrage Romani à Gal-
 lis proftigati .
 Piceni fluvij S. Domus futura poffeffione, ac vicinia fuperbi .*

Adsumt cætera flumina ad Mariæ Dom^o pompam, quæ mare gratiarum est.

Cydni aquas podagra laborantibus salubres esse ait Plin. l. 13.

Jordanis Palestinae suæ S. Domo spoliandæ dolet.

Sæpius atque fremens altâ ceruice Truentum ,
 Musioque,exiguâ sed non inglorius vrnâ
 Nubila perfringunt carru . nec cætera defunt
 Læta fluenta Orbis,Ligeris,Rhodanusque,Garumna
 Sequana, Danubius, cum Mœno Rhenus, & Albis,
 Naturæ qui quæstor opes custodit, & aurum
 Projicit è fundo diues Pactolus arenis,
 Ganges,& Tanarus,spumans Amasenus,Anauros,
 Vtilis & Cydnus podagræ, Sicorisque, Tagusque
 Indus, Iberus , Arar qui gurgite serpit, Araxes
 Amne superbus, Atax mitis, Permessus amicus
 Pieridum, Apidanus raptor, pretiosus Hydaspes ,
 Puniceus Rubicon,leuis Acis, Bragada lentus,
 Fertilis & Nilus, Lyris qui saxa flagellat,
 Vistulaque, & Ladon famæ maioris ad amnem
 Se Tiberim iugunt . porrectis omnia palmis
 Serta gerunt festo resonantia Flumina plausu .
 Serta sed abijciunt dum Virginis ante Penates
 Vertice curuantur ; Dominoque rebellia Ponto
 Ad Mariæ Mare procurrunt,quod inundat Amoris
 Æstibus & donis, quod nostræ in littora vitæ
 Purpureis velis,Charitumque volantibus aurâ,
 Corporis in naui Verbum deuexit ab astris .
 Hoc Mariæ tranquilla Mari se condere gaudent
 Flumina , Nazareæ quod ripâ cingitur Ædis :
 Huic vestigal amant argento soluere molli ,
 Huius & in gremio componi, & frangere fastum
 Virginis ad Muros,& Ponti mobile litus .
 Lymphis quin etiam tollunt pendentibus arcus,
 Inque triumphales sua flectunt murmura cantus .
 Solus in occultis Jordanis nubilus antris
 Lucibus indulget, lacrymisque fluentibus vndas

Ipsè

Ipsæ suas auget : iuga namque cadentis Idumæs
Præfigit spolianda Domo, qua turgidus ibat
Fluuium, & Oceani Princeps. Ad saxa dolentem
Turbidus allidit frontem, ferrumque notasque
Proiecit Imperij, fontesque tributa ferentes,
Et Nymphas aliò mandat conuertere cursus.

Africa pernicēs suspendit in aëre bigas,
Quas geminæ vectant humero ancillante lænæ.
Nuda truce[m] velant Elephantis crania frontem :
Ardent in nigrâ ramosa corallia dextrâ :
Ore iacit nebulas; nebulâ sed clariùs extant
Gaudia. Sollicitat bijugos per inane camelos,
Et lacrymis Asia irrorat mœstissima nubes.
Serta comas frenant, violis sed pallida : vestis
Non margaritis candet, flagratque pyropis:
Vnica gemma coruscantes carbunculus umbras
Exhibet ad Dominæ luctum, pompamque doloris.
Extinguunt quoque thura diem caligine sacrâ,
Accenduntque simul flammis. dolet illa Parentis
Virginis auferrî patriâ è ditione Penates.

Aduentat iaculis quæ sèpît America crines,
Textit, & innumeris Volucrum sibi syrmarâ pennis.
Non modò sanguineis oculis, non pectore cædes
Expirat Matrona ferox; sed temperat ignes
Imbre voluptatis, rutilatque in fulgure risus.
Has Superi circumuolitant, Genijque locorum,
Quâ nubes secure rotæ. sua quilibet arma
Ostentat; ludit choreis, & carmina dicit.
Vt Genij rupere auras rutilantibus alis;
Matronæque reducerunt spumantia frena,
Denique labuntur. mons agmine feruet ouanti
Nazareus, dulcique fremunt iuga flora tumultu.

Quin,

Africa.

Elephantis cranio coronatur in numism. ant.

Asia camelis, floribus, gemmis, thure abundat. ex Ioan. Boëm. Dolet sua è regione. Dommum auferrî.

America.

Sic à plerisque describitur.

Angeli locorū tutelares.

Fit descensus ab aëre Nazarenus in montem.

Quin, etiam Mundi Dominæ, dum nutibus Ædem
 Libratam videre suis, è curribus omnes
 Desiluerunt: solo proni se corpore fundunt,
 Concipiuntque faces, dum labris carmina pendent.
 Tunc, sic orsa, Lares Europa salutat Amoris.
 O moles cælo confinis, & amplior Orbe,
 Quem scepro dominante rego, fabricata secundo
 Sidere, Virtutum campus, morumque palæstra,
 Fortunata Domus, Fortunæque arbitra, tolle,
 Tolle supercilium, victrixque volubilis æui
 Me quoque vince. tuam Regina subacta curulem
 Dorso, corde feram: mea Regna iugalia mecum
 Colla tibi subdent. Vtinam quot lumine terras
 Ignotas ambit Titan, quot fluctibus æquor,
 Hæc ferrent mea dona? Feram superaddidit ore
 Africa: subijciam tibi colla iubata leonum:
 Ipsa triumphatas nectam in tua vincula palmas;
 Et mecum populi, tua præda & pompa, sequentur.
 Tu currus; volucres regit Omnipotentia cursus
 Sola tuos auriga: viros super Æthera tollis
 In Styga lapsuros. gremio, precor, excipe ciues
 Cælestis quadriga meos, cæloque redona,
 Tartara quot rapiunt, scelerum dum mole grauatur.
 Aspice nigrantes fœda caligine vultus,
 O mihi Cella tuis pretiosis concolor umbris!
 Te Sol denigrat; Ditis me fumus inumbrat.
 Tu noua monstra paris, sed amoris: monstra furoris
 Africa parturio. mea monstra domantur ab igne,
 Solaque terribiles perterret flamma leones.
 Sparge faces: tu monstra domas, turpesque fauillas
 Igne tuo iugulas, non igne domabilis villo.
 Scilicet imbueris flammis cælestibus, astra

*S. Domus iam
 solo vulsa pē-
 debat in aëre.
 Europa S. Do-
 mum salutat.*

*Deinde Afri-
 ca subnigra
 vultu, & mō-
 strorum ma-
 ter.*

*S. Domus sa-
 cro quodam
 nigrore infu-
 scata.*

*Leo igne ter-
 retur, & do-
 matur.*

*S. Domus sui
 secura, quia
 igne ardet æ-
 terno.*

Æthere quæis flagrant, cinerisque ignara perennant.
Spargè faces : dum currus eris, tibi dira læna
Atque leo facili venient ceruice iugales.

Tunc Asia illustri gemitu gemmata: quid, inquit, *Asia S. Domus*
Te rapis amplexu Domus, ò Domus hospita nostro? *salutat.*
Delicium cordis, te corde, & fronte feremus.

Delicijs fecunda, meæ malè credita genti,
Florida parce Domus: Asiæ ne desere flores.
Do manibus violas, calathis do lilia plenis;
Præbeo cor oneri: tibi pro fundamine gemmas,
Et me substerno dulci sub mole superbam.

Has Asiæ voces abrumpit America. Nostris
Arma comis, procul arma, feram quò Virginis Ædē.
Spicula, bellatrix tenues quibus induo crines,
Non bene conueniunt capiti, cui Limina, Pacis
Dulce onus, impendent: cum telis frango pharetras.
Pacis ad hoc Limen: taciturnâ morte sonantes
Frango arcus. frustra feritas iam tela ministrat.
Arcitenens hîc regnat Amor: cedamus Amori.
Hic mihi pro Volucrum pennis accommodat alas;
Et ne nuda feram cælestia Tecta Pudoris,
Textit Amor chlamydē: chlamys est mihi nomē IESVS.

*Deinde Ame-
rica amoris
vestita chla-
myde.*

Interea, lustrans vigilantibus omnia flammis
Sol in humum, summo reuocatus ab axe, ruebat,
Pernicesque vrgebat equos, vt Limina curru
Deuheret veneranda suo. Stant sidera circum:
Signat Virgo vias: agit aurea plaustra Bootes:
Stella coronali se se circumplicat auro
Gnosia, velatura suo Conclauia seruo.
Mars gladium vibrat ardentem, nonus Aliger horti
Excubitorque voluptatum: mœrentia frontis
Nubila Saturnus pacati fulguris igne

*Sol, & sidera
uictare S. Do-
mum depo-
scunt.*

Dissipat, acceleratque gradus, & Limen adorat
 Cernuus . ecce volat radianti Lucifer ore,
 Auroræque Domum , Solisque Cubile salutat
 Deflexâ ceruice . iubas, animosaque terga
 Ostentas, trahere inuictas affuete curules
 Depositâ feritate Leo : venit vtraque linquens
 Vrsa polum : Navis, quæ lucis nauigat æquor ,
 Pro remis radios vitreo sub gurgite versat ,
 Et properat ; gaudensque Lares attollere , cæli
 Temnit opes, Solisque aurum , quo plena fatigat
 Pondere sidereos orbis, & sidera ditat .
 Cætera procurrant , rutilos ducentia crines
 Lumina . Virgineas at Cynthia lambere plantas
 Quæ solet, in currum curuatis cornibus, ardet
 Prima profecturos complexu arcere Penates .
 Scorpio solus abest; nec clara volumina Serpens
 Harmonicosque sonos torquet, dum fibila vibrat .
 Nam , quamuis vesana lues cælestia monstra
 Non temeret ; fera quando ferunt in imagine virus,
 Illibata fugit Virgo cælestia monstra .

*Galî mouens.
 Intelligentia
 sibi destinat
 Domus vestrâ
 ad curam, si-
 cæraque ven-
 tos, & mare
 per illorum
 Genis com-
 pejcit .*

Aliger interea, motorque volubilis oræ,
 Vt vidit viduari. astris proscenia Mundi,
 In terras eademque suo sine numine labi :
 Quò properatis, ait, sine me, sine lege ? quis astra
 Subtrahit Imperio Superûm, Mundoque ruinam
 Præparat, antiquâ stellis è sede remotis ?
 Cui responderunt placido simul Astra tumultu :
 Namque astris radij sunt linguæ, fulgura voces.
 Æthera deserimus: melior nos euocat Æther ,
 Perpetuâ qui luce calet, cui Cynthia Virgo ,
 Sol Deus est . ducit quâ semita luminis , imus .
 Cerne viam, via lucis erat, quæ tramite recto

Nazareum monstrabat iter, Superosque fluentes
Partibus ex alijs, folioque Tonantis ab alto.

Aliger obstupuit, pubemque vocavit, Olympi
Quæ secum gerit arbitrium, Mundique minoris.
Adfuit, imperio qui regem temperat Ignem,
Aëra qui frenat, Pelagi qui spumea torui
Colla ligat, Terræ qui semina fundit, & arua
In varios vultus cum temporis ordine mutat,
Fecundans modò fruge solum, modò flore colorans.

Horum concilium folio propiore coëgit
Aliger excubitor, volucris maiora rotatu
Sidera qui voluit, qui cæli protegit arces.
Quos ut collectos in prælia vidit amoris,
Vocibus extimulat. Bellum, sed amabile bellum
Succendit Pelagus votis, fouet Aura, laceffunt
Sidera: vos, socij, dulces componite turbas.

Quælibet ante Lares pereat discordia Pacis.
Quæ terræ dos est Domus, & dotalis Olympus,
Terra maritali dum fœdere iuncta Tonanti est,
Non Venti Pelagique humeris, non Ætheris astris;
Aligerùm sed nixa choris choreisque feretur.
Non datur hoc alijs. mihi cura volumina cæli
Municâ versare manu: versatile cælum,
Hæc Domus ergo meo ducatur pendula nutu.
Si dabit hoc Michaël, Superùm qui scepra tuetur;
Dux operis, Sedisque faber per inane mouendæ
Nunc adero: vultus Elementa nitore retundam,
Bellaque compefcam, placidâ quæ ventilat aurâ
Vectandi Laris ambitio, cui Sidera, & Orbis
Quattuor Augustæ supponere colla laborant.
Interea, socij, superis vos iungite castris,
Nazarei quæ nube tegunt fastigia montis,

O

Nube

*Angeli ele-
mentorū tu-
telares ab In-
telligētia quæ
cælos mouet,
cogūtur in cō-
cilium, & ad
secum vectā-
dam S. Domū
inuiantur.*

Nube sed illustri pennarum, promptaque iussis
 Principis Aligerum, sua nos in fœdera poscunt,
 Scilicet ad pompam tot inundauere, quot antrum
 Bethleum cinxere olim; quot noctis in umbras
 Largius infuso rutilarunt imbres nitorum.

*In nocte Christi
 nati nascens
 Pax pro Sole,
 et Luna.*

Noctem diem multam tunc Pax sine Sole reclusit,
 Sol, & Luna recens, vitæ melioris origo.
 Nos etiam, ut memini, deuincti crura cothurnis,

*Ferre Domum
 Pacis Angeli
 volunt, qui pacem
 ad Christi
 cunas cantibus
 celebrant.*

In gyrum iunctis in mutua vincula dextris
 Fidimus auratis pharetrati nubila pennis,
 Saltibus arguti, digitis, & voce canori.
 Tunc nostris immixta globis celebrataque cantu,
 Atque alas deuecta super Pax candida nostras,
 Delicias Pueri ex oculis potabat Amoris.
 Nunc oneri rursus Pacis submittimus alas,
 Atque Domum radijs & florum spargimus imbres,
 Aligeri solium, positis cui seruiet armis,
 Pace recusurus noua secula, ferreus Orbis.

*Angelorum
 iubar ab Vnda
 timetur.*

Conuenere acies. volui tot in Æthere Solos
 Credidit attonitis stellis immobile cælum.
 Remigio volucris Pubes pennata flagellat
 Ventorum oppositas iras; & luce serenâ,
 Vultibus irriguâ, nebulas & nubila frangit.
 Fulgura Terra timet: timet Vnda arefcere nimbis
 Luminis inuisi: putat in sua damna lupatos
 Quadrupedesque, rotasque iterum Phaëtota mouere.
 Omnibus hinc trepidat lymphis, sociisque procellis
 In mare præcipiti deuoluitur acta timore,
 Virgineosque Lares, inceptaque prælia linquit.
 Ipsa etiam fugit Aura: locum dant Astra: pauere
 Astra solent Superum dextram, qua vertitur Æther.

Inde ubi facta quies poscentibus Atria Diuum

Ferre

Ferre per aëreos tractus ; atque ambitus omnis
 Aligeri nutu deferbuit , astra regentis ;
 Digna Deo , sed mendico, veſtanda ſupellex
 Cum Lare congeritur, ceu fercula magna triumphi.

Non ardent auro patinæ; nec pocula, ſignis
 Aſpera gemmarum, radios in vina refundunt .
 Condidit argillâ Paupertas pocula, & aſtris
 Inuidiam fecit : pueri nam labra Tonantis
 Argillæ dederunt pretium, quò vinceret aſtra .
 His cyathis mortale merum Deus ipſe Deorum
 Potabat; neſtar quò propinaret Amoris
 Immortale vitis, quò pocula mortis amara
 Grandior hauriret . Calicum, viden ! illita labro
 Aurea lux rutilat . color eſt hic fulgor Amantis .

Dum calicî flammata Deus puer applicat ora ,
 Floridiora roſis , & cæli floribus ora ,
 Ore calix vernat, & purpurat igneus ore ,
 Ore coronatus roſeo . ſorbere fluenta
 Torrenteſque voluptatum è cratere Puelli
 Optabant Superi; ceu potant ſidera Solem,
 Vas admirandum, quo, luminis ebria, cæli .
 Sidera per campos, rapidâ vertigine currunt .
 Pupus erat ceruus ſuperis de montibus actus ,
 Hinnulus aut cerui. iaculis venantis Amoris
 Pectora tranſfixus, ceu flumina nota, petebat
 His cyathis latices, ſolatus vulnere lymphis.
 Ætheris exuperans ripas, opulentus honorum,
 Pupus erat pelagus : pelago veſtigal Hydaſpes
 Non dabat aut Ganges; ſtillas cratere caducas
 Sugebat, cupiens in Amantum pocula venas
 Exhaurire omnes, cyathos in vulnere vertens .

Atria monſtrabant olim ſumofa potentum

S. Domus veſtanda ſupellex ab Angelis preparatur .

Pueri Ieſu crateres aureo miniati.

Huius è labris illorum fulgor .

Cratera coronant. Virg.

Sol vas admirabile. Ecclm. 43.

Similis capree hinnuloque ceruorum. Can. 2.

Cedrina B.
Virginis ef-
figies fumo
luminum in-
fuscata.
Sol è nube
subinde col-
lucens, ac la-
tens.

Virginei si-
mulacri ha-
bitus, & for-
ma.

Gemma furan-
tur à Virgi-
ne splendore,
& reddunt.
Puer in sinu
Virg. subni-
ger.
Nebula im-
pleuit Domū
Domini 3.
Reg.

Signa Ducum . cæli sunt atria, Virginis Ædes .
 Hic quoque signa manent cælestia . Diua superno
 Stat loculo suffulta : micat de nube genarum
 Fulgor, & obductâ maiestas extat ab umbra .
 Ipse nigror, nitor est. nubes ita mitior inter
 Erumpit radijs Titan : se prodit, & abdit :
 Fert reuocatque diem; moriturque, oriturque, volâti
 Conditus in nebula, & nebulâ rediuius eâdem,
 Filius, atque pater, genitus de nube, diemque
 Progenerans, perimenſque simul, diuerſus & idem,
 Vnus multiplici ſpecioſus funere, & ortu .
 Virginis in vultu, ceu ſidera conſita nocte ,
 Lumina bina iubar mediâ in caligine promunt .
 Pro pupilla oculis eſt gratia : palpebra cælum eſt :
 Labitur è facili coma vertice, & imbre ſerenat
 Colla; fluitque humeros ſine lege profuſa per omnes.
 Palla etiam lateri , molli ſubnectitur auro ,
 Auguſtoque ſinu criſpatur , & amplior ambit
 Obſequioſa pedes , limboque ſuperbit in impo.
 Filia gemma maris , Mariæ diſtinguit amiçtus ;
 Nec Soli cedit, nec ſtellis inuidet ; Urbis
 Æthereæ gemmas vincit, quibus ardua ſurgunt
 Mœnia, Cælituumque viæ ſternuntur & arces,
 Liminaque æterno ſplendent circumflua luxu .
 Virgineæ cælum frontis dum gemma coronat ,
 Ipſa nitore coronatur, quem prodiga lucis
 Virgo iacit, quem gemma rapit; furataque lucem,
 Furtum reſtituit diffuſâ luce per artus .
 At tu, belle Puer , Sol Matris, & ardor, ab vlnis
 Subniſger amplexu pendes, nebulâque Tonantem,
 Lux mea, te populis prodis; fumoque decoro
 Non tegis; at retegis diuinam, ſubdole, flammam .

Hæc

Hæc placet umbra magis, quàm quæ de coniuge vite
 Spargit in arua vlmus, ramis dum fulcit amantem,
 Excipiuntque simul Solem, nexuque marito
 Dulcía suppositis texunt umbracula campis.
 Non fugat umbra diem, sed terris nunciat altum
 Solis iter. Concede, Domus peregrina, per Orbem.
 In te regnantis cursum cognoscere Solis
 Solari licet ex umbra, quam Pupulus ore
 Projicit. umbrosâ nemorum vel sede quiesces
 (Auguror) ingentes vel quâ mons explicat umbras.
 Qualis ab aurato Pueri natat ore voluptas!
 Aurea quæ rutilat nigrâ è ferrugine formâ!
 Sic hebeno se iungit ebur; violisque ligustra;
 Candor & Auroræ nocti; carbunculus igni;
 Sic auro minium, & tenebrosæ fulgetra nubi.
 Est coma Pactolus, flauo quæ proluit æstu
 Os, humerosque Genitricis; Mariæque, marique
 Diuite miscetur fluctu. Toga, zona, capillus,
 Sarmata Nazareos referunt hæc omnia ritus.
 Eminent in digitos bene dextra precata priores:
 Mundi læva globum nisu sustentat eodem
 Cum Genitrice Puer. Gerit auxiliaribus vlnis
 Illa Deum pariterque Orbem, quæ dextra Gigantis
 Attollit Pueri. Num fortior illa, Puellum
 Quæ tenet, atque Orbem? Sic est, nisi Pupus, & Orbis
 Virginis è manibus penderet, sæpè ruinam
 Cum populis traheret reuoluto cardine Mundus.
 Finxerit artifici dextrâ simulacra quis author
 Ne quæras: Dolor effinxit; Dolor arte magistrâ
 Cedrum Niliacis animauit imagine filius.
 Herodis submota dolis gladioque superbo;
 Exul Idumæis cum Nato, & Coniuge campis

*Christus in
 matre vlmus
 in vite.*

*Puer umbra
 sua horologiū
 solare eterni-
 tatis efficit.*

*Quid porten-
 dat hæc um-
 bra.*

*Pueri forma,
 & habitus.*

*B.V. sustinet
 puerum, &
 Mundi glo-
 bum.*

*Geminum è
 cedro Matris,
 & Pueri si-
 mulacrū un-
 de ortum.*

Ibat in infidum, multâ iam nocte, Canopum
 Virgo parens, custosque Dei: cum fessa viarum
 Appulit in siluam, iucundo naufraga fletu.
 Cedrus erat, trunco multisque veterrima nodis,
 Quæ pomis effæta diu, morituraque nunquam,
 Fronde viatores, & odore vocabat ad umbram.
 Accessit peregrina Parens, gremioque Puellum
 Amplexata, breuem tremulâ sub fronde quietem
 Libauit. miluo vel tempestate columbæ
 Præcipites sic nota tenent arbuta; fugamque
 Mox iterum arripiunt; donec de turribus hostem
 Aëre despiciunt vacuo, cæloque fruuntur.
 Virginis aspectu, Puerique exhorruit arbor,
 Nutauitque solo: truncum inclinauit; & umbras
 Numinis ante iubar pauidâ dimouit ab aura.
 Denique victa metu, radicibus excidit imis,
 Disperfitque comas, vicinis arida flammis.
 Vbera fortè suo dum Virgo propinat Alumno,
 Vna fluit mammis in cedrum guttula lactis.
 Explicuit frondes: caput extulit, alta laceffens
 Nubila, & auratis se se induit ardua pomis.
 Populus, vt patulis cedrum confurgere ramis
 Vidit, & è ramis subito flauescere fructus,
 Arsit amore Crucis: cari simulacra doloris
 Dextellâ implicuit: dedit oscula, pomaque legit.
 Vix obiecta oculis fuit hæc fera scena Parentis;
 Cum subito ingemuit, maculisque expalluit atris:
 Forma fugit, nigrorque oris perfunditur ostro:
 Sanguis hebet, viresque iacent, turbataque mentis
 Vulnere, Virgo ruit, cedrusque amplexa cadentè est.
 Dum trunco caput acclinat, mirabile dictu,
 Desijt esse arbor: fit cedrus imago dolentis.

Et

*Cum longius
 iter prosequen-
 ter sole
 feruente, pe-
 tijt Virgo ab
 Ioseph sub ar-
 boris umbra
 quiescere. Bol-
 land. in vita
 B. Veronica
 de Bin.*

*Hospitiū præ-
 sentiam hor-
 ret arbor.*

Siccatur.

Restorescit.

*Puer in redi-
 uua cedro
 Crucem præ-
 cognoscit.*

*Turbatur Ma-
 ter, ac viribus
 deficit.*

*Cedro impri-
 mitur eius
 imago.*

Et quia nox aderat, nocturnis concolor umbris
 Seruat adhuc nigrore, sui vestigia luctus.

Æmula res Amor est, diuinæ signa Parentis
 Si Dolor insculpfit; Nati simulacra dolentis
 Pinxit Amor Crucis in tabula, tabulamque Dolori
 Inuidus obiecit, quæ vespertinus adorat
 Occidua Sol luce Domum, moriturque fenestræ
 Infitus; vnde dies, scelerum caligine victa,
 Lucifero Gabriele, rosis velatus Amoris,
 Virginis è labris verbisque adaperit arsit.
 Nam, moriente Deo, cum Sol ferrugine vultum
 Conderet, in tabula picturam expressit ad umbram
 Lux Amor. Extincti Corpus miserabile Nati
 Vidit vbi gremio Matrem componere, & vndis
 Tergere perpetuis lacrymarum vulnera, cordi
 Cor miscere, oculos oculis, fletumque cruori,
 Os ori, & pœnas pœnis confundere; furtim
 Virginis eripuit lacrymas, Natique cruorem.
 His Cruce permixtis, ductisque coloribus inde,
 Ad viuum extincti pinxit simulacra Tonantis,
 Squalentes oculos, concretum sanguine vultum,
 Liuentes artus, sparsamque in vulnera mortem,
 Integra, sed proprijs extantia sedibus ossa,
 Pallida labra, caput pendens in pectus, & ipso
 Sanguinis imbre madens trãsfixo in pectore vulnus,
 Consertum spinis diadema, pedesque, manusque
 Terribili clauo cruciatus. Viua per artus
 Mors, animante manu pictoris, oberrat: Amorem
 Spirat opus: pictoris habet sine nomine nomen.
 Vulnera, mēbra, manus, taciturnaq; lingua, colores,
 Omnia fantur: Amor faciebat: pasce cruentâ
 Non picturâ oculos, animum sed pasce. videre

*Christi cruci-
 fixi effigies
 simul cū De-
 mo aduēta,
 Pictoris Amo-
 ris opus.*

*Ad occasum
 sita pictura
 est supra fe-
 nestram, quæ
 Gabriel in-
 gressus est.
 Crux tabella
 colorum, vbi
 mixta matris
 lacryma cum
 filij sanguine.*

*Post Christi
mortem in
cubiculum B.
Virginis trās
lata fuit hęc
imago.
Ex huius ta-
bula possessio-
ne, ut olim ē
Palladio, feli-
citas.*

Hanc proprio flagras in lumine? nata tenebris,
Quas dolor effundit, speciosis eminet umbris.
Pictoris videt ingenium, floremque colorum,
Picturæque fugas lucemque, in nocte doloris
Qui latet ob Christi pœnas ab Amore sepultus.
Hęc Matris solamen erat; dum, morte peremptâ,
Nubibus inseruit victricia tempora Natus,
Cum Patre compositus folio Dominator eodem.
Irriguis Virgo lacrymis hanc sæpè rigauit,
Stillauitque secunda Cruci sic facta. Perennem
Nam dedit esse Urbem, bellique, aut temporis iras
Temnere, quæ gremio tabulam seruasset amanti.
At postquam inuisam bellis euertere gentem,
Et vastare solo Solymam sententia fedit
Cælitibusque, Deoque; procul sacra pignora visū est
Cum profugâ vectare Domo, nullamque saluti
Spem superesse Vrbi, dira quæ morte Salutem
Perdidit, atque suas Crucis ariete diruit arces.

*Sic Danielis
10. Angelus
Angelo resti-
tit.*

Iamque abacis inerat Cellæ composita supellex:
Extabant muris cælestia signa: Penates
E dorso Superūm, Superi Michaëlis ab ore,
Vt motum annueret, pendebant: Regia Pacis
Cum peperit noua bella. animis concordibus iras
Aligeri nam sæpè agitant: amor omnibus vnus:
Ast in amore vno mens est contraria menti.
Prælia belligeris secum rationibus vrgent;
Nobile diffidium donec diuinā Voluntas
Pacat, & immisâ de vertice luce serenat.
Armarus radijs ceu telis, sidera Phœbus
Sic ferit & Lunam: sed Lunam & sidera Phœbus
Si ferit, illustrat, lucemque in vulnera fundit.
Semper bella iuuant, si lumine bella geruntur.

ITER LAVRETANAE DOMVS
LIBER VNDECIMVS.

ARGVMENTVM.

Gabriel contendit, Nazar. Domum non esse dimouendam è Palæstina, ut difficili peregrinatione Christianorum Pietas alatur, quemadmodum alitur S. Sepulchri visendi feruore, & spe recuperandi. Michael obiectis breui dilutis, hanc esse aserit, manifestam sibi, Numinis voluntatem, ut in Italiam ad bella, victoriasque bellicose Regionis bellica Domus transferatur. Huius ope gerenda bella, sibi à Deo reuelata, recenset in humanas affectiones, in prædonès, in Turcas, & pro Romæ Romano- rumque Pontificum defensione.

S Enserat ex imis conuelli sedibus Ædes
Nazareas Gabriel, Solis quas Lucifer olim
Ingressus, terris totum patefecit Olympum,
Impleuitque Domum lætâ formidine, peccus
Viginis arcanis flammis, & laudibus aures.
Ergo iterum magni subit Atria conscia Partus,
Et croceâ caput attollens è nube coruscat,
Subnixusque genu venerabile Limen adorat.
Hæc ait, illa Domus, qua casto pondere Matrem
Crescere virginæam vidi, decrescere Verbum
Corpore in exiguo, cui par nec Terra, nec Æther,
Par Deus ipse Deo, gremio qui mentis, Amoris
Solutus & amplexu, sobolem complectitur vnâ,
Atque sibi similem, qua cætera parturit vnus.
Hæc memorans videt Aligeros efferuere turmis
Iussa

*Gabriel in mō-
tem Nazareth descendit.*

Adorat S. Domum.

Videt Michael cum Angelorum militia.

Iussa sequenturos Michaëlis. in arma ruentem
 Castra ducem sic mota suum, & vexilla sequuntur,
 Dum tuba sopitas clangoribus excitat iras.

In media Dux pube volat, quæ plausibus alas
 Dum quatit, ille auris dat ludere verticis anrum.
 Fulgurat innocuè: Maiestas ardet amore:
 Gratia terribilis, terror placidissimus arcem
 Oris habent: clypeo rubet inflammata minaci
 Læua manus, tremulumque agitat manus altera telū.
 Cui Gabriel: Ductor Michaël fidissime, iussis,
 Vt video, famulata tuis, parat ardua pubes
 Tecta mouere solo. si quid mea robor possunt
 Ausibus obsistam, patrioque recedere Regno
 Non patiar. Solymæ euersæ superesse Penates
 Dulces exuias, & fulcimenta salutis
 Vltima depositæ liceat. iactura bonorum
 Et populi exitium vnâ compensabitur Æde.
 Nazareæ me iura Urbis, me dona tueri
 Nonne decet? cælo demissum præpete pennâ
 Me complexa sinu Domus est: breuis area Numen
 Hæc circumscriptis, spatio quod grandius omni,
 Omnia dum complet, supereminet omnia, Pontum
 Æthera, Tellurem, nigra Tartara, inania regna,
 Exuperatque Chaos, sibi par mensura, Domusque.
 Ergo perennabit, me iudice & auspice, montis
 Gloria Nazarei, Superûm qui fronte Gigantem
 Extulit æthereis non arcibus arma mouentem,
 Æthera sed terris miscentem: secula Olympo
 Fortior exuperet; caput intra sidera condat.
 Stellarum Dominum roseo qui vertice fulsit.

Sed facilem me finge tibi; num gloria Regis
 Hoc iubet Aligerûm, qua nos vigente, labores

*Contendit S.
 Demum non
 esse à Palasti-
 na dimouën-
 dam in affli-
 cti Regni so-
 latium.*

*Quia ex dif-
 ficultate iu-
 neris pietas
 in peregrinis
 augebitur.*

Ponimus;aggredimur; sedamus bella; mouemus;
 Colligimus subito, subitoque expandimus alas?
 Italiam Domus appropere. ruet uictima Thule:
 Circumfusa fluet toto gens omnis ab Orbe,
 Inspectura Domum. Pietatis flamma sed aurâ
 Vix afflata leui consumit languida vires.
 Obuia vilescunt; oculosque latentia, votis
 Quærimus: ipse labor, qui pectora pressit, amatur,
 Erigit atque magis, postquam quæsitâ tenemus.
 Vertitur in rorem sudor; sunt gaudia luctus.
 Multa diu tolerasse iuuat, Patientia vicit
 Denique si longas in longo tramite curas.
 Mens animi est oculus: rimatur lumine mentis
 Cæca Fides, quæ longa oculis ambage recedunt.
 Quæ soror est Fidei Pietas, imitata sororem,
 Obsequio sequitur, fugiunt quæ lumina. sæpè
 Quæ non cernit, amat. minuit præsentia cultum.
 Hæreat ergo suâ Domus in statione: per enses,
 Tela per & flammâs, perque arma furoris, amantis
 Virginis Hospitium Virtus ignara repulsâ,
 Atque timoris Amor penetrabit nescius, hastis
 Barbaries acuet cursum, volucrique sagittâ
 Currenti pennas, viresque volatibus addet.
 Terribiles litui, tuba, classica, tympana Martis
 Christiadum ad plausus animis calcaria subdent,
 Atque metum pellent. Iuuat in Cunabula Vitæ
 Per medias penetrare neces, per castra, per hostes,
 Dum ferus Odrysi curuabitur arcus in ictus
 Pennigeræque necis cursum, Regina sub arcu
 Relligio ad Solymam victo terrore migrabit,
 Mille viatorum, Pietatis concita tædis,
 Agmina Agarenas post mille pericula rupes

Prenfabunt palmis & corde, arasque capeffent ;
 Sed cælum arripient meritis . protendet amore
 Semita longa animos. Sol, flumina, fragnaque, fudor,
 Duratæque solo glacies , nemorumque timores ,
 Atque iter immenſum, & magni menſura laboris
 Immortalis erit feſſis dimenſio Regni .

Tolle ab Idumæis Michaël cæleſtia campis
 Pignora; Chriſtiadis Virtutum pabula tolles ;
 Germina ſanctorum, floresque in ſtirpe necabis ,
 Quos durat labor in fructus, aſt otia perdunt .

*Quia Chriſti
 mcnumeta in
 Paſtina re-
 liſta pia Re-
 gum bella
 ſuccendent .*

Si remanent: patitur quæ fortiter ardua, grandes
 Exacuet generoſa animos ad grandia Virtus.

Roma, peregrinum quæ ſeptem Collibus Orbem
 Excipit, exurget folio, peregrinaque Idumem,
 Et ſata diuinis venerabitur arua triumphis .

Sæpius ad Solymam tranſmittet Iberia Reges :
 Regia magnanimas animabit Gallia mentes :

*Maius pra-
 mium è ma-
 iori labore.*

Difficiles referare ſinus Virtute iuuabit .

Cætera ſi deſint , pretium immortale laboris
 Semper erit labor ipſe ſibi, dum ſeruit honori
 Principis æterni. Patriam liquiſſe , penates,
 Regna, Duces, ſocios, palmam, vitamque ſub ipſo
 Ponderè bellorum , Solymæ ſub mœnibus altis,

*Sic Ludouicus
 redijt è Pa-
 laſt. glorioſior*

Nulla Ludouico morienti gloria? merces
 Viuenti non vlla fuit? Quia funere victus

Occubuit, victor viuit, geminamque reportat
 Ex vno vitam fato: nam fama per Orbem ,
 Regnatorque animus ſuper Ætheris aſtra perennat.
 Sic periſſe iuuat. bellatorum agmina Regum
 Fata Ludouico inuideant, laudesque ſequantur .
 Horum alet ardores ſloro Domus inſita monti .
 Regibus hæc alijs Capitolii immobile ſaxum ,

Naza-

Nazareo defixa iugo, fundabit: in enses,
 Telaque mutabit regalia sceptrâ; coronas
 In galeas, rutilo gemmatas sanguine, vertet.
 Bella viam inuenient, qua per discrimina vitæ
 Perrumpant aditus, Solymæ qui limina seruat,
 Sopito Cane Threicio, vel cæde perempto,
 Dum latrat. Alcidas obiecta pericula formant;
 Et Pietas bellis agitata calescit & ardet.
 Nec pauet in media securo tyrannide: tædas
 Suggestit Heroum soboli, ruit illa per æquor
 Intus agente Deo flammâs, venisque cruentis
 Signat iter Syriæ fugientis; & ense coruscans
 Ætheris ardores, Christo duce, militat astris.
 Illa sepulchrali quoties è Numinis urnâ,
 Vt filice, excudit generosa incendia belli?
 Hac face Goffridus sata fyrtibus arua Profundi
 Puppe triumphali fregit, Tumuloque Tonantis
 Inferuit sceptrum, quo Regum floruit arbor.
 Hac stimulante dabunt in splendida funera viram
 Quotquot fortis honor violati Numinis vrit.
 Tempus erit, Mundi lacrymis cum sæpè vocata.
 Deferet arma Pio Pietas; gentemque rebellem
 Christiadum turmis, & classe domabit ouanti.
 Nec satis, aduertet Solymæa ad littora proras.
 Velificante Deo, fundabitur anchora portu.
 Portus erit locus, vnde viam sibi luce reclusit
 E Tumuli tenebris victor Deus, ossaque mortis
 Vulsa, minutatim scidit; ni sæuior irâ.
 Aequoris, & ventis Discordia grandibus orsis
 Obsistat medijs in fluctibus, armaque tundat.
 An nequeat Domus hæc Domini superare Sepulchrū
 Corporis exuijs opulentum? Claruit olim

*Gabriel bella
 gesta, & gerē-
 da pro Chri-
 sti Sepulchro
 recuperando
 commemorat.*

*Nazarena
 Dei Cella se-
 pulchro ma-
 ior: ideo feruē-
 tius bella ge-
 rendâ pro il-
 lius recupere-
 ratione, si ma-
 neat.*

Illud

Illud ab illustri pretiosi funeris umbrâ .
 Ebibit hæc vitæ radios: hæc aula Tonantis,
 Atque Domus dominantis erat. Redeuntis in auras
 Carcer id, hospitiumque fuit; solumque recepit
 Desertumque Deum. Ioseph, Puer, in dya Virgo
 Hos, Charites, coluere Lares; multosque per annos
 Inferuere manus, animas, pia munera, mentes,
 Cordaque iuncta choro. Vallarunt frigora mortis
 Busta: Domum flammæ superaduehientis Amoris.
 Sanguinis exceptit vacuum necis Vrna: sed Ædes
 Numinis hæc venas, hominum sub fasce gementis,
 Prodiga rorifero cumulauit sanguinis auro .

In Christi a-
nastasi terreg-
motus ex
Matth. 28.
Turbata est
Virgo in Ver-
bi conceptu.
ex Luc. 1.
Regibus erit
geminum cal-
car ad bellū
S. Domus, &
S. Sepulchrū.

Intremuere sepulchralis formidine saxi
 Saxa illic, Dominique gradu surgentis in auras:
 Hic turbata Deo tremuit propiore Virago.
 Et non hæc omnes ad se Domus excitet oras,
 Tellurisque marisque; ciet si Regna Sepulchrum,
 Armaque regnantum? Quamquam nec Regna ciebit,
 Cedet Idumæis si nobilis incola campis
 Cellula culta Deo. geminū, Domus atque Sepulchrū,
 Nam si calcar erat; calcar si deficit vnum,
 Tardiū egregium Pietas sopita laborem
 Arripiet. Sed an arripiet contenta minori
 Se curâ retinere Lares, quibus omnia dona,
 Cunctaque Cælitum complectitur horrea tellus?
 Projicere errantes in aperta pericula ciues,
 Et circumstantum tanto discrimine Thracum
 Quid iuuat exhaurire vias fraudesque locorum,
 Proxima littoribus si Virginis Aula Latinis
 Obiacet, inuitatque breuis, securaque gentes
 Semita? Prona graui non est Natura labori:
 Sæpius hunc tolerat, raro sed quærit: inanes

Contra verò
S. Domum si-
ne difficulta-
te in Italiz,
possidetes otio
marcescent.

Præterdit causas : veris non feraiat vltro ,
 Vt fugiat , cum nulla fugæ sit criminis vmbra ?
 Adde , quòd Ortus , & Occasus commercia vitæ
 Vltima diffringent , Fidei , Pietatis ; & inter
 Lethiferos Gentis mores , hæc Terra salutis
 Iacturam geminæ faciet ; geminique Tyranni
 Aſſyrij , Stygijque iugum , bis victa , subibit .

Ergo Palæſtinis ſtent Limina Virginis oris .
 Irritamen erunt Virtutis , in ardua pennis
 Eluctantis ; erunt Fidei , & bellantis Amoris
 Amphitheatra ; facris viridaria conſita lauris ,
 Raſtro culta Crucis , nunc irroranda cruore .
 Quæ duro generata ſolo , ſi conſeris agris
 Italiæ , & domito mandes cultoribus horto ,
 Delicijs Pietas inimica peribit ; alumnus
 Sanguinis atque ardor Pacis torpeſcet in vlnis .
 Talibus orabat Gabriel ; paucique fauebant
 Aligeri . Michaël tunc alta ſilentia rupit .

Pluribus inuiſæ cauſam defendere gentis
 Deſine : non ſuperos depoſcunt Regna patronos ,
 Quæ damnata Deo ceciderunt Iudice . Noſtros
 Illa vocant gladios , acuuntque in vulnera dextras ,
 Flagitijs effœta . lupis vlulantia ſeruent
 Antra Lares , vbi Caula fuit Paſtoris , & Agni ,
 Lactea Virgineæ carpentis pabula Matris .
 Hic vbi , ſpirantes crudelia funera , ciues
 Tentarunt patrio detrudere monte Gigantem ,
 Hæreat ille diù ? De montibus Ætheris ignes
 Torqueat , & Patriam fundo eruat . Eruit . altis
 Illa Palæſtinis vix extat fixa ruinis .

Ergo ruinofis fugiat Domus inclyta regnis ,
 Quæ Syriam oppreſſit , quæ terram , mole cadentem

Cri-

*Quid Chriſti
 dolentis mo-
 numenta cū
 Italiæ deli-
 cijs ?*

*Michaelis o-
 ratio pro Ita-
 lia .*

*Chriſtus è Na-
 zareno mōſe
 ferè deiectus
 a ciuibus . ex
 Luc. 4 .*

Criminis, erexit, Sedes dominantis Amoris
 Sit procul è Regione, odijs quæ bullit acerbis,
 Decussitque Deum. Rapere hinc diuina daretur
 O si Busta, quibus vitam mœfore sepultam
 Continuit, Nati moriens in funere, Mater?
 Christiadum dabitur turmis, quibus impigra Virtus
 Præbeat Aligerum mentes, celeresque volatus.
 Interea rapienda Domus. Tibi nobile munus,
 Itala deberur tellus. Asia humida luxu,
 Lubrica dilabi cœlestia dona videbit,
 Delicijs quæ mota fluunt. Sic Virgo Draconem
 Fugit auernalem, iaculantem dulcia rictu
 Flumina; & obscuris se credidit integra filuis,
 Turca vomit fluuios, Draco turbidus ore; sed inter
 Terribiles furias perumpit amabilis vnda,
 Mistaque blanditijs, animos dulcedine mollit:
 Occultos rapit ad scopulos, frangitque Pudorem.
 Ergo recedamus. veterum iam prælia Regum,
 His armabat agris quos Christi gloria, languent.
 Succedunt scelerum facies: concurritur armis,
 Sed Cypriæ: terit hæc vires, atque exedit enses;
 Otiaque inuictam stringunt ingloria pubem.
 Ætheris excipiant armamentaria gentes,
 Quas Romana Fides ad palmas educat. armis
 Hæc fecunda Domus, spolijs Phlegetontis onusta,
 Plena Deo, ducé bellantum: naualia, classes,
 Iustitiæ gladios, Ereboque minantia pila,
 Fulminaque, & pharetras & spicula celat Amoris.
 Ergo propago, potens bellis, hæc bellica tandem
 Saxa sinu soueat. saxis victricibus astra,
 Orbe triumphato, cælique capessere muros
 Discat, & in superis sua figere signa theatri.

*B. Virgo in
 filij sepulchro
 præ dolore pe
 nè sepulta.*

*Ex Asia deli
 cijs addicta
 S. Domus re
 mouenda.*

*Mulier fugit
 in solitudine,
 quia Draco
 mittebat ab
 ore flumen,
 hoc est quia
 voluptatis pu
 gnabat illicito*

*Italiæ Natio
 ni belligere
 danda bellica
 Domus.*

Cætera quæ iactas, sic diluo. Virginis, inquis,
Indagata labore Domus per tela, per enses,
Per I hacum insidias, tandemque reperta rependet
Grata voluptates, irritamenta laborum.

Obuia vilescunt. Quibus obuia? scilicet vni
Vndanti populis Piceno. Gallia, Gades,
India, & occulti postrema lacinia Mundi
Immensum signabit iter sudoribus. ingens
Circulus Orbis erit; populorum linea cursus;
Cursibus & votis erit vna Domuncula centrum.

Rursus ais: Pietas alitur generosa labore,
Atque auget sudore faces. hinc illa vigorem
Amittit vicina; procul sed fortiùs ardet.
Vulcani sic ira minùs ferit ære propinquo,
Et minùs exultat globus igne volutus. at æquis
Si spatijs mors cæca viam molitur; in artus
Irrumpit globulis armata, rotatque ruinas.
Ardores Amor è facibus prope torquet inertes
Mollior ad pugnam. Stimulat distantia vires
Quadrupedes via longa probat. Longingua sit Ædes
Virginis; expediet vario luctamine gressus:
Eminus immittet, superas cum robore flammæ.

Hæc in te Gabriel contorta retorqueo tela.
Ignis, qui surgit diuinæ Matris ab Ara,
Non bene confertur flammæ, quæ mortis ab aluo.
Nascitur in Mundi strages, priùs ære sepulta;
Vrbibus & populis mox ipsa futura sepulchrum.
Non calet occultis diuina Domuncula flammis:
Æstuat illa palam; ceu fluctibus æquora feruent.
At claro latè pelago mage fluctuat ignis,
Qui vicina rapit: longè porrectus, & vndis
Obuius & faxis, vires amittit eundo.

*Michaël di-
luit Gabrielis
obiecta.*

*Obiectum pri-
mum.*

*Quæ sunt ob-
uia, & inue-
tu facilia ne-
gligimus. Sis
ergo longè ab
Italia S. Do-
mus.*

Responsum.

Obiectum 2.

*Cum labore
questita cum
voluptate pos-
fidemus.*

*Sis ergo longè
ab Italia S.*

*D. sic erit car-
rior inuenta.*

*Sclopus ene
si è propinquo
ferit, minùs
ferit.*

Responsum.

*Ignis non
sclopo clausus,
sed latè diffu-
sus vicina
vorat aus-
dite.*

*S. Domus ma
re ignis aper-
ti .*

*Gratia natu-
rum perficit,
cui se conform-
mat .*

*Hæc Magda-
lena profanū
amorem faci-
lius vertit in
sacrum .*

*Hinc Itali ar-
dore amoris,
& honoris,
quem hausere
à natura me-
liores in æt^r
conuertent
à S. Domo de-
ductos .*

*Christus leo
de tribu Iuda.
Æstas Amoris
à S. Domo .*

Flumina ceu pelagus, trahet omnia Virginis Ædes,
Transferet atque suis in se Regna omnia flammis .
Proximiora tamen dum corripit, altiùs igne

Omnes vulgabit flammam famamque per oras .

Adde, quòd hæc Italis natura, hoc omnibus vnū

Ingenium, carpi flammis ab Amore vibratis ,

Et sentire animo generosi calcar Honoris .

Perficiet Charis ingenium, melioraque subdet

Præno vltro in flammam Italorum incendia cordi ,

Et stimulos ab Honore novos Virtutis auitæ .

Ducet ab Æde faces geminas stimulosq; propinquâ,

Quæ regnauit Amor, Reginaque Gloria sedit .

Nimirum quò ducit Amor, Natura mouetur .

Ardet amore malo Natura? ardebit honesto .

Impete si dulci trahat ille ad honesta; sequetur .

Sementem Natura facit : sed Gratia mutat ;

Fertileque è sterili frumentum trudit auenâ .

Semina mortis erant, quæ Magdala corde fouebat,

Quæque amor impuro Cocyti fonte rigabat .

At vbi diuinum Charis inflammavit Amorem,

Corde Pudicitiam, vitiato è semine, duxit :

Ignibus extinxit castis incendia Ditis .

Quæque prius fuerat transfixa Cupidinis arcu,

Protinus eductis ab hianti vulnere telis ,

Numinis ardores, eademque per ostia, fecit

Quæ vesanus amor, diuini Magdala teli

Latior excepit vulnus: Virtutis amorem

Corde bibit; malus hausit amor quo virus Auerni .

Sic ab Honore Itali stimulat, & Martis amore ,

Virtutum referent è tali semine messem

Virginæ sub Sole Domus, quæ clara Leonis

Sub signo feret æstatem, fecunda calore ,

Qui

Qui maturat humi cælestia germina campis .
 Italiâ flagrante, Orbis num frigeat ? Orbis
 Illa cor, vnde vigor calet artubus . Ibit in vrbes
 Hinc vis & virtus cum sanguine . scilicet vno
 Cor & membra rogo venis communibus ardent .

Concipitur sed corde prius vis ignea vitæ .
 Hoc æstu viuax è Mundo Mundus abibit :
 Virginis, agminibus plenis, se fundet in Aulam ;
 Vlla nec impediens cursum loca visa , malorum
 Turbida diluuiò, populataque compita monstris .
 Iactatis Domus hæc populis erit Arca Noëmi,
 Non Thetis, at flâmę premet æquora: proteret arces,
 Armaque calcabit . sibi littus, carbasa, portus ,
 Et Cynosura, faces, quibus alta feretur, amabit ;
 Naufragioque beata suo, contentaque solo
 Littore Piceno , terras , ibi fixa , beabit .

Sapè, ais, exaret Pietas . E finibus Euri ,
 Atque freto venient populi Gangetidis vndæ ,
 Et Scytha ab arctois properabit mitior astris .
 Mœnibus è patrijs longo sperata tenebunt
 Limina circuitu, læti contingere metam .
 Munera multa trahet quadrupes, ceruice superbus,
 Quamuis curuatâ sacro sub pondere : disect
 Sub fessore pio gaudens parere lupatis,
 Et frenare iras , & festo plaudere gressu .
 Sed mare donorum, & populi siccabitur vnda ;
 Dum subiecta oculis diuina Cubilia lustrat
 Accessu facili, fixoque locata perenni .
 Maxima natiuis sic proflua flumina ripis,
 Quamuis insultent segeti, stimulantibus auris ,
 Sæpius hausta solo, riuus fugientibus arent .

At non arebit , Gabriel, quæ mœnibus æquor

P 2

Arcet

Italia Mtdi
 cor. E corde
 calor in vr-
 bes, ut in
 membra .

S Domus Ar-
 ca Noe in
 igneo diluuiò.

Paulatim er-
 ga S. Domum
 p̄ cultus fer-
 uor facilitate
 aditus defen-
 desces.

Responsum .

*Pietas non
exhaustur,
ubi inexhaus-
tum est mare*

*Qui semel
vident S.
D. iterum vi-
dere deside-
rant.*

*Michaël omis-
sit rationib⁹,
Dei voluntate
sibi tantum
notam
exponit de S.
D. transfe-
renda.*

*Angeli sua sine
invidia
communicant.*

Arcet inexhaustum sacra Cellula. Cætera riuus,
Atque canaliculi Pietatis, ab Æthere fontes
Templa trahunt: trahit Oceanum, corruat Olympū,
Fluminaque & fontes Casa Numinis Infiniti.
Marmoris irati prius vnda quiescet, & ignis
In gelidas coalescet aquas, agere aura procellas
Definet, & Solis comprehendere cornibus aurum
Luna; voluptatis quam non descendat ab astris,
Mollia pro saxis contorquens gaudia, Torrens.
Visa semel visus, iterum exploranda, ciebit,
Suspendens oculos Domus hæc & corda: tenebit
Spectantium mentes, & dulci lumina raptu,
Non explenda vnquam. Sic potant Æthera Diui;
Spectandique fitis nullo restinguitur haustu.

Sed quid ego Italiæ rationibus vrgeo causam?
Diluo quid verbis obiecta? Silentia Numen
Vocibus imponit. Sit pro ratione Voluntas,
Regis & imperium nostri, qui dulcia frena
Iniicit Aligeris: oculatam fronte curulem
Ut tollant humili, qua Christi Gloria fertur.
Destinat armigeræ sua bellica Limina genti
Ille diu, noua bella parans. nam prælia Martis
Impia conuellens, in crimina bella mouebit,
In I hraces, Fideique hostes, Erebique cateruas.

Aligeri sua dona alijs arcana refundunt,
Nec studijs ardent riuilibus, exulat omnis
Ciuibus Æthereis liuor. lux prodiga lucis,
Ardor & ardoris. Sol vndique fleat habenas.
Solis ad exemplum, communicat Aliger haustus
Luminis, & focios fortunæ accersit eadem.
Hac ego lege, reuelauit quæ prælia Numen,
Lumine fatidico descripta, & credita menti

Pro-

Profero; vicino facilè vt dare vela labori,
 Et libeat mollire viam. Præsentia cerno
 Arma, duces, acies, diuertaque bella; vel vltro
 In proprios immiffa animos, pugnante Dolore;
 Vel, duce Vindictâ, tædis accensa Furoris.
 Vt video, Superi, referam. Iamque ire per auras
 Et Lauretanis videor succedere campis,
 Bella animate tubis, sed mitia. cerno fagittas
 Hac ex Arce volare procul bellantis Amoris.

Hic noua bella mouet: cordis torquentur ab arcu
 Tela: fatigantur iucundis ictibus astra.
 Sunt ictus pia vota: ferunt tibi dulcia, Virgo,
 Vulnera. tu gemitu precibusque subacta dolentum,
 In tua iura Deum, trahis in tua iura Furorem
 Ætheris irati; veniamque petentibus vltro
 Prodigia largiris; Natumque amplexa, reclinas
 Gentis ad arbitrium lacrymantis. Lacryma pugnat:
 Sunt tuba singultus, suspiria classica belli;
 Lumina sunt pharetræ; muralis machina cordis
 Tunfio, tranquillo luctu mœrentis. in iras
 Fertur Amor: furias lacrymis accendit amicas:
 Se damnat scelerumque acies: se commouet in se;
 Armatusque dolore furit, facibusque decoris
 Congreditur secum, Metanææ signa sequutus.
 Belliferratos hæc tantum in prælia postes
 Virginis abrumpit. Timido cælestia gressu
 Tecta quis attingens non exhorrebit! & igne
 Afflatus supero, tali sua crimina voce
 Non feriet reus & iudex! Discedite, culpæ,
 Vulnera, carnifices, tormenta & funera. nubes
 En propiore Deo, quas cogitis, eliquo. vici.
 Victa sinu glacies dissoluitur. exuo Diris

Michael æstro
 diuino raptus
 more vaticin-
 nantium, ac si
 præfens ad ef-
 fet, bella à
 Lauretana
 Domo gerèda
 describit.

Primum bel-
 lum in sceler-
 ra.
 In hac odii
 experiuntur,
 quicumque
 S. Dom. lumen
 tangunt.

Vox sua in
 S. Domo sce-
 lera detestan-
 tium.

Castra, meo munita animo . dat Virgo vigorem
Æde suâ : iacit illa faces : alit illa Dolorem .

Amphitheatra Doloris erunt hæc mœnia. Monstra ,
Omnia monstra Erebi, Dolor, hic discerpe, leones
Irarum, Venerisque apros , odijque dracones .
Hac gladiator eris caueâ . Domus hospita Vitæ
Sit scelerum tumulus ; iusti sit arena Furoris.

*Secundū bel-
lum in sceler-
atos diuina
Duce Vindi-
cta .*

*Quidam, filij
extincti nu-
tricem in s.
Cella iugula-
turus, in di-
uersa muta-
tur. ex Turf.
l. 5. c. 8.*

Speculo iterū noua bella. viden! Vindicta phalāges
Ductitat in campum; gremioque profundit ab vno
Gaudia, terrorem, spem, vulnera, fata, salutem.

Conscia venturi mens emicat, aspice . Cursu
Præcipiti quis claustra subit pacata ? Veneno
Ora tument : rabies sceleratum pectus acerbat :
Scintillant oculi , gremio dum Tartara claudit.
Terribilem mucrone parēs dextram armat, & instat ,
Insequiturque volans, ferroque calente, perempti
Nutricem pueri, quem cunis pōnē iacentem
Presserat, heu mortis luctusque ignara parentum !
Illa fugit stimulante metu perniciosior Euro ;
Ingrediturque Domum, Pacis cæleste Tribunal ,
Et campum, Pietas vbi prælia fontibus infert.

Ecce ruit genitor , furij's correptus iniquis :
Pes pede iam premitur, ceruicique imminet ensis.
Impie quò raperis ? temeratos retrahere gressus .
Non furor hoc Templo flammis furialibus ardet ;
Sed Pietas, sed casta Fides, Clementia, Candor
Collucent oleo dulcedinis . opprime tædas ,
Quas feralis alit piceâ fuligine Auernus .

Barbarus vrget iter : niueo sacrata Pudori
Templa impurus adit . Sed protinus abiicit arma
Victus amore. Iram nudato vulnerat ense ;
Miraturque nouos motus : odia aspera ponit :

Sensu

Sensu mitescit placido : fitis improba languet
 Sanguinis; & pluuij referatur vena doloris .
 Crimina persequitur lacrymis; teloque salubri
 Cor fodit & lacerat, discisq; exaggerat iras .
 Vicisti bellator Amor: iam tendere palmas,
 Me tellus , meque astra vident . perijsse puellum
 Immeritâ modò morte iuuat ; si vita parentis
 Atque salus oritur nati de cæde superstes .
 Vicisti , & vici . terris Victoria Templum
 Hic habet; hic suspendo enses anathemata Pacis .
 Quod strinxi ferrum, diadema & palma triumphi est.

Quis furor, Italiæ pollutus sanguine , miles !
 O ferus , indomitus , turpique cupidine cæcus ,
 Quò ruis ! Hospitium pueri violare Tonantis
 Prædæ suadet amor , lethalisque ambitus auri .
 Vestibulum sed Cura tenet, Lethumque Timorque,
 Audacesque sacrâ summos arcet ab Arce .
 Auri dira fames quò non mortalia raptas
 Pectora ! Christiadæ venalia dona ruinis
 Vt rapiant , duce perfidiâ , frenoque repulso
 Religionis, amant euertere iura Pudoris ,
 Et Pacis turbare Dòmum, atque abducere prædas.
 Sed prohibet generosâ nefas Astræa: Pauorem
 Euocat in bellum, custodem Liminis : Iram
 Igne suo iubet excubias agitare ; laporum
 E filijs vlulare acies , signa horrida belli .
 Inde feræ , velut è castris , in prælia portant
 Ferales furias , rabidosque in vulnera dentes .
 Protinus inuadunt trepidantes : vngue morantur:
 Ore tenent, morsuque terunt, & dente cruentant,
 Dilaniantque artus, & poto sanguine turgent .
 At alios tacitis se credere rupibus ausos

*Mutati subito
 id parentis
 vocer.*

*S. Domus à
 Christianorū
 Italiæ militū
 auaritia cæ-
 lesti presidio
 defenditur. ex
 Turf. l. 2. c. 20*

*Dei Iustitia
 S. Domus cu-
 stos.*

*Grex luporū
 è proximo sal-
 tu in milites
 erumpit. ex
 Turf. ubi s.*

Inde trahunt , tractosque antris in faucibus abdunt.
 Umbrant multa nemus congesta cadauera: calcant
 Hæc Afræa potens gladio; atque in mole cruentâ
 Victrix diuini figit vexilla Furoris .

Eos, qui a lupis fugerant, missus cælitus terror inuadit. Ibidem.

Sacrilegi excusso terrore ad ingenium redeunt.

Boni flagellis corriguntur; reprobi cœcitate scūt in malis.

Quos fuga diripuit morti , mage pallida morte,
 Formido sequitur ; frontemque genasque cadentes
 Plurimus aspergit roseo pro sanguine pallor .

Diriguere . lupis peior pauor obsidet artus ,
 Insolitoque tremore quatit, gressumque coërcet .

Attamen ingenium redijt . formidine pulsâ ,
 In scelus erumpit rursus Natura . Pruinis

In clauso seruata horto ceu fertilis arbor

Vritur, & frondes viridi ambitione vagantes
 Fronte premit pauidâ: sed adulta in montibus ornus,
 Et sterilis cæli quercus duratur in ira,

Verberibusque immota sedens, in fulmina & imbres
 Brachia protendit , ramisque interrita ludit ;

Sic ferit audaces si Numinis Ira flagellis ;

Altiùs in vitijs iactâ radice rigescunt ,

Insinuantque animos in Tartara, fronte superbi .

Ad sonitum flagri sed pectora larga pudoris

Ore rubent, animoque pauent, icuque monentur .

Prædones iterum rabies irritat inertes ,

Excussoque pauore animis calcaria subdit

Sacrilegam ad prædâ. properant, Tectisq; propinquât.

Militiæ Superûm ductor præcordia Terror

Occupat ecce nouus : furit horridus: omnia miscet;

Et morsu impauido pauitantia viscera rodit .

Nec fatis est carpi tacito terrore medullas .

Militat armatum nebulâ pro Virgine cælum ,

Templi mœsta tholum se circumfundit: amictu

Squalidus obscuro tenebrarum exercitus horret,

Sola-

Iterum terror corda percussit .

Nebula de celo lapsa Templi conspectu hostibus adiungit. Ibidem.

Solaremque Domum nimbo nigrante tuetur .
 Pertimere necis caca in caligine noctem ,
 Et sub nube faces Barathrumque latere . Per ossa
 Dum pede pennigero serpit formido ; capessunt
 Agmina sæua fugam . Bello quæ præsidet , hostes
 Iustitia insequitur dictis . Quò tenditis? inquit .
 Virginis è Laribus prædam asportate . quid ultra
 Attoniti hæretis ? dispersas cogite turmas .
 O viles animæ ! iuuat hic si viuere raptò ,
 Non telluris opes , non gemmea dona , nec aurum ,
 Sed cælum , Superi , Virtutes , sidera , Numen
 In prædam cedent animorum . hæc omnia vestram
 Exaturare famem poterunt . Quid quæritis umbras
 In superi Solis Lunæque Penatibus ? aurum
 Quæ negat , ò quales aperit pretiosa fodinas
 Numinis alma Domus ! Pietas hic aurea fulget ;
 Gemmeus atque Pudor gemma est , concreta pudico
 Virginis in gremio , Pietas cui concha , marito
 Edita rore voluptatum , quas educat Æther .
 Hæc si dona placent Superùm , indulgete rapinis .
 Non vos terrebunt antris emissa luporum
 Agmina ; at Aligeri venient in fœdera furti .
 Omnia conglomerat , furto qui diues in vno ,
 Vnum prædatur , quod continet omnia , Numen .
 Prædonem probat ipse Deus . Desistite vici ;
 Aut hoc prædones portu spolia ampla referte ;
 Sed quæ raptores decorent felicibus ausis .

Audiuere . fugam reuocant , & vota rapinæ
 Indecoresque faces oculorum in flumine mergunt .
 Nobiliora gerunt certamina : iniqua laceßunt
 Pectora : flagitijs exarant : sponte doloris
 Frena salutiferi subeunt . placet imæ ferire

Abſque

*Dei Iustitia
 victos incre-
 pat.*

*Vertitur in
 religionē au-
 dacia, & ad
 placandum
 Deum, & Dei
 param Laure-
 tum pergunt.
 Ibid.*

Abſque icſtu ſibi corda : placet ſine vulnere vulnus
 In largos rumpi fletus . auertere prædas
 Auſi, veſtigal lacrymarum nobile pendunt ;
 Juſtitiaque tributa ferunt , & mœnibus altis
 Impia ſuſpendunt victis cum cordibus arma .
 Cæcus amor prædæ nebulâ ſuperatus & umbrâ eſt:
 Et Fidei obſcuram mediâ in caligine lucem
 Inueniens, fit amor cæli, fit cura ſalutis ,
 Quam prædatores prædantur ; & Ætheris arcem,
 Virginis è muris animo ſaliente per aſtra ,
 Fortiter arripiunt, dum ſaxis oſcula figunt .

Hæc ſunt virginæ Gabriel certamina Sedis .
 Bellica ſaxa geret . ſolus lapis agminis inſtar,
 Si rapietur, erit : lapidabit corda : dolores
 Vt cos indomitos acuet : fabricabit in vndis
 Naufragia , in terris morbos , discrimina, mortes .
 Eriget immitti curarum pondere molem ,
 Imponetque animis pauidæ formidinis Ætnam ;
 Donec murorum firmâ è compage ſolutus ,
 Non citharâ Odryſia cantuque vocatus, at irâ
 Numinis vltici , redeat bellator ad Ædes ,
 Affixuſque, ſuâ figat lapis Arce trophæa
 Dux, miles , bellum, belli ſibi machina, victor .

Stabit in Italiae victrix pugnacibus aruis
 Ergo Domus, quæ iuſta fouet Pace auſpice bella.
 Hac ſpeculâ generoſa Fides ſpeculabitur hoſtes:
 Hac & in Odryſios Venetorum inuiſta ciebit
 Peſtora . Magnanimi circum fremere ora Leonis,
 Et terrere feras , pelagoque furentia monſtra
 Turcarum auditis ? io vicimus, ecce ruinam
 In Turcas immota trahit Domus vna : rebellem
 Hinc ſol in Lunam radijs armatur & umbris.

Lau-

*Lapides ipſi
 S. Domus bel-
 ligeri ſunt, &
 ſi rapiuntur,
 bella mouent
 raptoribus in-
 reſtinæ, ex
 Turſell. l. 4.
 l. 5. c. 9.*

*Durat bellis;
 donec referan-
 tur. Ibid.*

*Anno 1649.
 Veneti ad ſo-
 lemne ſacrum*

*in Laur. ſa-
 cello ſingulis
 menſibus cele-
 brandum an-*

*nuū pro voto
 pecuniæ cen-*

*ſum aſſignât,
 & imminen-
 ti à Turcis ſira-*

*gem auertit.
 Hiſtoricè.*

Lauretana onerant Veneti Sacra donis :
 Dant lychnis ardere faces. Hinc fulminat hostes,
 Tot flammis armata Domus : feruescit in vndis
 Martius hinc medijs ardor ; resonoque fragore
 Fertur in inuisas contorta phalarica naues .

Annua vota viri , solemnique ordine Sacra
 Perfoluunt : latebras soluit telluris opacæ
 Sede suâ Virgo : Byzanti protinus Urbem ,
 Sedibus auulsam clausi quatit impete venti .

Arcus, templa, arces proprio sub pondere nutant:
 Mœnia fracta tremunt ; sit & ipsa cuniculus ardens
 Frigida formido, dum quassat marmora : pendent
 Ardua , concussis radicibus eruta testa .

Luctus ubique horret : dum stagnant lumina fletu,
 Flumina siccantur : fontes , trepidantibus vndis,
 Inceptos reuocant cursus , atque arida fraudant
 Labra : monet ciues iam desperare salutem
 Terribili sonitu tellus ; subitisque dehiscens
 Motibus, inuisum pandit laxata sepulchrum .

Turcæ lymphati volitant, & funera quærunt ,
 Funera dum fugiunt : clamoribus atra lacesiunt :
 Bellum execrantur : stimulant in verba timores .

Virgo inimica, suâ nos Sede flagellat, & vrget
 Mortis in exitium . morimur : iam busta parantur,
 Diffractâ tellure : viros domat vna Puella
 Innumeros : hæc tela iacit, terramque reuellit .
 Dum calet hæc irâ , fluij cum fontibus arent ;
 Ingentesque domos, quibus omnia secula parcunt,
 Secula quæ vincit, tandem Domus vnica perdit .

Virgo, relinque minas: nos arma relinquimus omnes.
 Dum latus exuimus pharetrâ, nos exue luctu .

Vmbra velut Solem, sequitur formido flagellum

Nu-

*Dum votum
 nuncupatur
 Constantino-
 polis terræ-
 motu concuti-
 tur. hist.*

*Siccantur font-
 es :*

*Turcarum
 timor prodit
 in voces .*

Numinis : at flagrum si ponitur, umbra recedit,
Seque scelus reuocat. Varium & mutabile semper
Turcarum fidus Luna est : modò sanguine crescit,
Sanguineumque orbem populorum cædibus implet;
Et modò decrescit, perfractò pallida cornu.

*Post califlagellia Turcæ
redeunt in
bellum.*

*Ad Venetos
adhortatio.*

Sub pede Virgineo quamuis compressa, procellas
Illa mouet rursus. Veneti, vos bella mouete,
Virgo cum Superis, cui militat æquor & Æther,
Sic iubet. instabili firmabitur æquore vestra
Gloria Virtutis. premitis quot classibus vndas,
Firma tot in superis vestigia figitis astris.
Viribus afflicti, mentem ne ponite. naues
Ingentes probat Oceanus; probat impetus Austri,
Et bacchata salistempestat horrida campis.
Sæpè dies in nube latet: si frangitur æther
Fulminibus; fractò lux emicat æthere maior.
Casibus exurgunt; & magno magna parantur
Imperia. Occiduo Sol æquore merfus, Ibero
Naufragio felix, & mercibus auctus, Olympi
Stellatâ mercator opes exponit arenâ.

*Deus mala
nostra sua
glorie ducit
in finem.*

*Currus diuina
gloria eculatus
in rotis.*

Christiadum Fortuna, Deus rotat omnia; cæco
Non tamen ore rotat. Diuini Gloria Regis
Sulcat humum currente rotâ, cui lumina mille,
Sidera mille viam mediâ in caligine pandunt.
Multos ille premit, quos tollere in alta laborat
Culmina. Sic depressa solo pila verberat auras
Altiùs; & fontes vibrat in sublime ruina.
Magnanimi, durate. Iouem quâ fabula mendax
Vagitu resonare docet, vos ense tonate
Fulminis in morem. Iouis hæc cunabula, adultæ
Sint vestræ solium Virtutis, campus honorum.

Ergo rumpe moras, Sedes peregrina; palæstram

Italiam pete bellorum . Iam pullulat aruis
 Hesperijs tibi laurus : amat iam Laurea nomen ,
 Augustumque tibi victrix imponere fertum .
 Roma coronali quæ tempora fulgure cingit ,
 Telaque pro sceptro , gerit & pro casside flammæ ,
 Parietibus vicina tuis securaque montes
 Despicit , Imperij sedes , diademaque Regni ,
 Quo redimita caput , turritaque sustinet Orbem .
 Vnâ pro septem munit se montibus Æde :
 Vnâ terribili se Virginis Arce coronat ,
 Qua nubes aperit , qua Numinis arietat arces ;
 Vt dulci rapiat cælestia Regna rapinâ .

Iuli, quò properas ? certamina Martis adire ;
 Nubila quo superas , caput obiectare procellis
 Dedecet, & chalybis radijs rutilare malignis
 Luce coronatum innocuâ . Tu maximus ille es ,
 Pontificumque, Ducumque decus, blandita Secundû
 Cui nomen Fortuna dedit, Sapientia laudem,
 Relligio clauæ , Astræa ferocior enses,
 Pax solium , sceptrum Pietas, Bellonaque campum .
 Cede armis: moderare animas. En missile plumbum
 Intonat ære cauo : fumo Mors abdita, flammis
 Incita, præcipitat displosi fulminis alis,
 Pressaque glande graui, lenior fit pondere . Ferrum,
 Vinculaque exoluunt in nostra pericula mortem .
 Te laxata petit tormento flamma; globoque
 Sterneris paruo, qui magnos Ætheris orbes,
 Tellurisque globum regalibus erigis vlnis .
 Roma pauet , Capitique suo timet anxia ; pallet :
 Proh scelus, exclamat, flammis extinguere terræ
 Lumen & Ausoniæ caligine mergere Solem !
 Flebile mortis opus, lethaliaque ora metalli

*S Domus Ro-
 mæ castelli,
 & arx .*

*Julius II. ad
 sedandos Hæ-
 tisuolorum mo-
 tus Bononiæ
 pergît .
 Huius laus .*

*Globus ferro
 insiar huma-
 ni capitis in
 Pontificis ten-
 torium execu-
 titur è tor-
 mento .*

*Roma pauet,
 & vox .*

Clau-

Claudite; vel diro me Romam absumite letho.
 Nomine splendet amor; vita impendatur amori
 Principis: euulso nil viuere vertice prodest.
 Mundi deuoueo Capiti caput: exeat ictum
 Vt necis ille, suo sit naufraga sanguine Roma.

*Iulius Laur.
 Virginem im-
 plorat, & pe-
 riculum eua-
 dit. Turf. l. 2.
 c. 12.*

*Laurus ful-
 mine non tã-
 giur.*

*Globum in
 Laureti sacel-
 lo suspendi
 iubet. Ibid.*

*Capitur frau-
 de, doloq; bo-
 stium Roma.*

Iulius admonitus lethi stridore volantis,
 Fulgureque inuisæ lucis, micat igneus ore,
 Cordeque displodit Mariæ insuperabile nomen.
 Lauretana, tonat, Virgo, fera fulmina pelle.
 Expulit. impaudâ mansuescunt fulmina lauro,
 Dum Iouis hæc folijs clypeata, superbit in ignes.
 Vt primùm vocis sensit pila missilis ictum,
 Te, Iuli, venerata, sacris fert oscula plantis;
 Vertitur inque globum simulacrum nobile Mundi,
 Quem pede, Pontificis premit inuiolata Potestas.
 Horrendum attentasse scelus, Regumque Parenti
 Erubuit fabricasse dolos rex Ignis; & atrâ
 Sordidus in nebula luctum testatur: adorat:
 Mox micat è nebula: tentoria luce coronat:
 Murmurat & plaudit: lambit te supplice flammâ,
 Orbis Atlas, Iuli. Fatalia pondera tollis:
 Virginis è muris pendent affixa: globumque
 Fortunæ credas. Fortuna secunda, Virago
 Vno Pontificem conuoluit, & extulit orbe.

Roma iterum, columen terrarum, culmine nutat.
 Cernis vt insultet, laxatis, victor, habenis
 Cæsaris è castris exercitus? Vnda reuulsis
 Vt fluit aggeribus, sparsoque allabitur æstu
 Per sata, per campos, per inhospita regna carinis;
 Haud aliter scelerata phalanx vexilla Furoris,
 Non Caroli mandata sequens, grassatur in Urbem,
 Improbâ, crudelis. Fulgent inimica per auras

Si-

Signa: fremunt acies: caligine, sanguine, flammâ
 Omnia complentur: prædæ, calidique cruoris
 In facinus certare sitis iubet: imperat ira;
 Iraque præcipites rapit in certamina turmas.
 Heu quid agat Clemens? qui sacro regnat in ostro;
 Et triplici frontem diademate cinctus, habenas
 Urbis & Orbis habet, cunctis par omnibus vnus
 Imperijs, caloque potens, Ereboque timendus.
 Inferat arma armis? ciues timor obsidet: hostes
 Vis, numerus, rabies, audacia, præda, libido,
 Conscia mens scelerum, victoria cædibus audax,
 Ambitiosa rapinarum, fera Tartara, Ditis
 Agmina tanarei, spes, desperatio, legum
 Nescia militiæ, sed milite fortior omni,
 Armant sacrilegas in Romæ viscera dextras.
 Fugit Romani custos Clementia Mundi,
 Et refugis radijs in noctem secula fudit
 Sub Clemente. Potens, dominandique incita tædis
 Sceptra gerit Feritas, quæ sanguinis horret in ostro,
 Quæque cadaveribus, folio cen fulta, superbit.
 Quæ ferrugineos pro sceptris, erigit enses,
 Vincula pro sertis, pro gemmis vulnera, cædes
 Pro populo crudelis amat, luctuque triumphat,
 Atque sui, cumulat lacrymas, æraria Regni.
 Nil Vaticani profunt sacra fulmina cæli.
 Hæc non missa volant rubris crepitantia flammis;
 Sanguine sed Christi flagrant, tacitoque fragore
 Percutiunt animos; imisque infusa medullis
 Æternam insinuant pestem, seque ignea iungunt
 Ignibus æternis. sed dum sua fulgura celant,
 Corpora nec tangunt, nec terrent lumina visu,
 Non timet improbitas, animos qui sauciat, ictum.

Feritatis descriptio.

*Anathemata,
ab impijs non
timentur.
Huius effecta.*

Hos

Hos inter belli motus, mentisque procellas

*Clemens VII
capta à Casa-
rianis Roma,
in arcu molis
Adriane se
recipit.*

*Lauretane
Virginis in-
ea obsessus
implorat au-
xilium.*

Aufonij pater Imperij iactatus, in arcem,
Vidrici stimulante fugâ, contendit: & arma,
Arma iacit, sed corde iacit: sunt vota sagittæ.
O Virgo, exclamat, volucres quæ molibus alas
Aptasti, tua saxa docens fugere arua cruore
Irrorata Dei, nostri fundamenta Regni
Italiae positura sinu; tua Regna tuere
Aspice bacchantes per limina nostra phalanges
Et procurrentes bellorum in gurgite mortes,
Armaque, corporaque, & cumulas cæde rapinas
Non gemitus morientum aures, non pectora tangit
Funera? Nulla meos defendunt mœnia ciues:
Tu defende, Urbis generosa Puerpera murus.
Contra stare vides hostes: fast omnibus vna es
Maior, & vna omnes, palantibus obuia, perdes.
Annuè. Si lætis volitans Victoria pennis
Aufoniae iustrabit agros; tua Limina supplex
Ingressus, spolia ampla tholo defixa, cor ipsum
E muris sublime tuis pendere iubebo.

*Auditur Pon-
tifex, & peri-
culum vitat.
Tur. l. 2. c. 22*

*Ad Laureta-
nas Aedes di-
uertit: dona
soluit, & vo-
ta. Idem.*

Omnipotentis amor, vis & diuina Virago
Audijt. Aufonij tempestas ferrea campis
Detonuit: Virgo nam lumine Solis amicta,
Et stellis galeata caput, lunâque curuli
Belligerans, nigras bellorum dispulit umbras.
Vota soluturus Cunabula Virginis intrat:
Imperio magnus, Virtute sed altior aras
Muneribus cumulat, seseque ante omnia donat.
Occurrunt animo noua bella. Hinc discite pugnas,
Quas geret armatae Domus hæc fortissima Pacis,
Itala quas discat tellus, atque horreat hostis.

ITER LAVRETANÆ DOMVS

LIBER DVODECIMVS.

ARGVMENTVM.

Michaël nauale apud Echinadas bellum narrat, quod sub Pio V. Pont. à Christianis Principibus fœderatis, ope Lauretanæ Virginis, agendum erat.

Impia regna Pius debellaturus, ad arma
Terrarum Dominos, Proceresq; impellit Olympi.
Iam Lunæ Mahometis amat se opponere tellus,
Ex armare arcus, contundere cornua, lumen
Condere, Tænareis Furiarum ex ignibus ardens.
Adriaci Regina maris iubet ire per vndas,
Facturas vmbra, diræque silentia mortis
Montibus euulsas siluas, pelagoque natantes
Hostis in exitium, complectitur æquora magnis
Nauibus, atque pios in fluctibus excitat æstus.
Tu quoque perpetuis Hispania fœta triumphis,
Concipis inuictos in prælia Numinis ausus.
Marmore ab occiduo rorantia littora naues
Protinus immittunt. ruere Acroceraunia credas,
Atque Alpes volitare salo. Circumtonat vnda
Remigio lacerante latus, ventoque gemente,
Et gemitu immixto stridoribus antennarum.
Emicat Hispanus, superi cui gloria Regis,
Et Fidei tutela caput pro casside vallat;
Loricatus Honor cui pectus obarmat honestum;
Relligio in bellum cui Marte potentior hastam
Suggerit, & melior Pietas Bellona flagellum

Bellum nauale Pij V. Lauretanæ Virginis ope inceptum, & feliciter absolutum anno 1571. Christianæ classis apparatus. Cum Pontifice ineunt fœdus Veneti, Hispani, Lusitani.

Præbet, vt in iustas se verberare suscitet iras.

*Lufitani noui
Orbis inuen-
tores.
Eodem tem-
pore in India
exercitus ale-
bant.*

Lufiadum genitrix, domitrix animofa Profundi,
Orbibus vna nouis terrarum grandior, & par
Orbibus æthereis, non remis acta, sed alis,
Atque auras afflante Deo, præteruolat æquor,
Oceanoque inuecta, Indos dum Marte fatigat,
Ne premat Italiam, crudelem diftinet hoftem.
Sequana quos pulfat, Rhodanus quos alluit, amne
Quos rigat Euphrates, quos turgidus ambit Araxes
Conueniunt populi, ftimulos quibus ira decoros
Cordibus infigit, facrosque exuscitat ignes.

*M. Antonius
Colūna exer-
citus Pontifi-
cij ductor.
Eius laudes.*

Quantus, diuinæ iuftiffima cura Parentis,
Antoni, properas, Latix Dux classis & ardor?
Firma columna tibi nomen, constantia robur,
Pernicesque dedit, tibi fama pediffequa pennas,
Dum fequitur tua facta. Acies per inhospita ducis,
Exemploque præis. Sic olim tramite lucis
Ifacidum signabat iter, tenebrasque fugabat
Ardua fidereas ignita columna per oras,
Innumeris grauida oftentis, vnoque procellas,
Noctes atque dies, cælumque & mille recluso
Tartara parturiens vtero, viræque curulis,
Atque catafta necis. Lunam Mahometis inumbras;
Chriftiadis flammæ sed bellatoris Amoris
Cum radijs iacis, Antoni. Iam bellica corde
Tempeftas concepta tuo ruet omnis in hoftis
Exonerata caput. non defectura fed inde
Lux tibi prorumpet. Siccæ Roma inclyta lauros
Atque interruptos animabit rursus honores
Rore tuæ frontis, belli sudantis in æftu.
Imponet tibi ferta. iubis per colla solutis,
Ibit equus, lætumque gemet sub pondere currus

*In huius viri
triumpho an-
tiqua Romæ
triumphorum
pompa reui-
xit. M. Mam-
brinus Roscius
3. par. l. 14.*

Inter festiua liquidissima carmina pubis .
 Pompa triumphorum , per te rediuiua , Latinis
 Montibus exurget , ceu vilibus excita bustis ;
 Ira dum belli formosus , adefa trophæis
 Saxa iterum Capitoli oneras , & plausibus imples .
 Mole, Columna , tuæ sic tu Virtutis inhæres
 Thracibus oppressis, Sansone potentior , hostes
 Qui super ipse columnarum sub pondere preffit .
 Nam te tollet onus, Turcâ indignante sepulchrum .

Interea dum bella vocant , vocat inclyta coniux
 In sua vota Deum . pro coniuge dimicat: arma
 Fert Pietas : oculis Laureti Tempia , genisque
 Complexuque fouet . Vir in æquore fertur: at illa
 Tota est in Mariæ Felix felicibus vndis ;
 Tota suis natat in lacrymis ; noctesque diesque
 Sedula, parietibus sequitur defixa , maritum .
 Hoc Vrsinorum decus est: manet insita fibris
 Relligio : nescit si fœmina tela rotare ;
 Vota precesque rotat tranquillo cordis ab arcu .
 Bella Viri, sed iusta gerunt : Sapientia mentes
 Pacat, & extrimulat Virtus , & Gloria dextras .
 Nec calamos, nec tela mouent, nisi pectora Numen
 Impulsu moueat placido , mortemque , salutemque
 Edoceat tractare manu , & præsumere bellum
 Iustitiâ , Martisque solo ferere otia pacis .

Has inter populorum acies , classesque, Ducesque,
 Imperio Princeps , miti quo fulgure frontis
 Effulges , Caroli soboles generosa , Ioannes ?
 Ausriadum Mauors , Genitorem pectore præfers ,
 Nec Virtute, nec ore minor . sic femine lucis
 Sidera progenerat Titan ; sic affiat honores:
 Igne fouet : largitur opes : inspirat amores ,

*Felix Vrsina
 coniux Lau-
 retum accur-
 rit, & dies
 noctesque in
 sacra Cella
 pernoctans,
 Virginem vi-
 ro propitiat.
 Tur|l.4.c.21
 Vrsinorum
 laus.*

*Ioannes Au-
 striacus Ca-
 roli V. filius
 Christianorū
 classis Impe-
 rator .*

*Bellum Vir-
ginis auspicijs
aggressus est*

*Lacrymas An-
geli, & vota
mortalium ad
Lauret. Vir-
ginem alis
ferunt.*

*Preecantium
lacryma ma-
gnæ Matris
ornatus.*

*Ioannis Au-
striaci ad mi-
lites concio.*

*In Erythreo
mari silvæ
nascuntur.*

Et radiorum armis nocturnas armat in umbras .
Christiadum Ductor, magnâ sub Virgine Miles
In fertum petis astra ; Deum in diadema triumphi ;
In plausum , Fidei laudem ; in stipendia cælum ;
Purpuream in vestem , diuinæ sformata Matris ,
Quæ tegat è bello reducem, quæ colligat vlnis,
Quæque triumphalem sua brachia curuet in arcum ;
Grandiaque Augusto capitolia pectore condat .
Hæc spe dona vorans , præmittis vota ; nec auras
Illa secant dispersa : volant sed certa flabello ,
Quod formant Superi , motantque volucris alis .
Ne vani gemitus ; ne spes sit vana precantum ,
Hæc illis nam cura, volant, reuolantque frequentes,
Votaque cum lacrymis, ceu roscida munera, pennis
Vt legere , ferunt : Laureti littora quærunt ,
Et Mariæ pretiosa mari sua dona refundunt .
Protinus in niueas concrescit lacryma gemmas ,
Candida concha precum, labro quas claudit amico ;
Donec in ornatum , mundumque reclusa, coronam
Intexat tibi, Virgo , suis argentea gemmis ,
Cuius erat quondam Deus æquore margaritum .
Postquam Laureti compleuit Limina votis ;
Classibus impleuit pelagum : dioque Ioannes
Percitus igne , suas animavit ad arma cohortes .
Bella manent, socij , felicia bella , cupido
Quæ non cæca luci ; Virtus oculata sed vrget .
Non ferit hæc turpi stillantes sanguine dentes,
Cadmei segetes colubri , quas mortis in aruis
Demetit ambitio , maturas igne furoris .
Ipsa vel in messem fecundat marmora Virtus ,
Quam coquit igne pio , genialibus excitat auris .
Sic in Erythreo florescunt æquore silvæ ,

Et

Et palmas oleasque sinu fida educat vnda .
 Bella Dei bellanda manent : non tela Cyclopum,
 Etnæis fabricata antris , tractabimus : Æther
 Suggestit accensas astris , & Sole sagittas .
 Qui cælo pugnat , cælo defenditur . ipsa
 Præuenit inceptum Spes , & Victoria bellum .
 Vicinus ante hostes , quàm vidimus . alea iacta est .
 Militat Omnipotens , belli fors , ductor , & auctor ,
 Mens , & consilium , utque acies metuenda Virago
 Militat . his ducibus spem desperatio lætat :
 Exhaustæ reparantur opes : dant vulnera robur ;
 Et parit ingentem belli iactura triumphum .
 Certa salus bello ; si bella , salutis in hostes
 Aggredimur . tantùm pax est , non quærere pacem .
 Christiadam ratibus , quæ sternitur vnda , fauebit .
 Vocali malè fida Euro iam stridet in hostem ,
 Fidaque se Fidei Tutorum deuouet armis .
 Hæc vaga vorticibus , Thracem complexa Draconē ,
 Dum rotat implicitam per mille volumina caudam ,
 Obruet ; exceptumque voragine hiante , sub umbras
 Transmittet Stygias : Cocyti flumina tabo ,
 Et spumâ , & fœdis augebit sanguinis vndis .
 Bella Dei bellanda manent . hoc auspice , fato
 Cedere , & effuso maculare in sanguine pectus ,
 Est immortalis sibi pingere syrma triumphi .
 In palmam gladius vertetur : in astra migrabunt
 Vulnera : in auratos radiabunt vincula torques .
 Magnanimas ergo mentes in vtrumque parate :
 Sive hostem vitâ delere superstite ; ferro
 Quærere vel Superûm victrici morte Theatrum .
 Proderit immerfos pelago , & labente carinâ ,
 Ætheris ad ripas emergere ; & ostia velis ,

Virgo terri-
bilis, ut ca-
strorum acies
ordinata .

Merce animi saluâ , ventisque subire secundis .
 Proderit effuso pro sanguine , nectaris vndam
 In torrente voluptatum potare ; solutos
 Vulneribus religare sinus in fluminis hauſtus ;
 Dum terris vltans lacerat Discordia pallam .
 Fracta fides , & Nicosiæ vos dedecus ingens ,
 Arua cadaueribus quæ tabida , & ossibus albet ,
 Vltrices acuunt Turcarum in funera dextras .
 Christiadam clamat vocalis Terra cruore ;
 Æstuat , & poscit centeno vulnere pœnas .
 Ite : rebellantes centeno vulnere turmas
 Figite . peruadens in viscera nostra , caminos
 Pro pice succendat Stygios cruor impius : ite :
 Peste , fame , & gladio malè parta reposcite Regna .
 Sic iubet Omnipotens , cui pace , cohortibus , armis
 Robore , consilijs , & pectore seruit Iberus .
 Hæc ait . Obnixa gemuere in marmore remi :
 Remigio penetrantur aquæ , sed fidera votis :
 Vela tument ventis : spirabilis aura Tonantis
 Ingentes ausus , animis illapsa , secundat .
 Implorant Nautæ Mariam : mare nomen adorat ,
 Et spumâ candente salit : plaudentia nomen
 Littora congeminant : venti , modulantibus alis ,
 Hoc per inane ferunt . ferit hostes vocis imago :
 Thracia Luna vmbri hac magni nominis vmbra
 Iam tegitur ; iam nube latet : Phlegethonte , Megara ,
 Disrupto properat : rabie , tædâque timentem
 Suscitât , & lucis reparat dispendia flammis .

Stant in conspectu Classes : tremit Orcus ; & Æther
 Plaudit : venturam timuerunt Tartara cadem .

Iam certamen , Halèe , voras , iaculisque minaris
 Vltima Christiadam discrimina . dextra sagittas ,

Ofa-

*Paulò ante
 nauale bellũ
 capta fuerat .*

*Terre Chri-
 stianorũ san-
 guine cruen-
 te vox .*

*Inuocatum à
 militibus Ma-
 riæ nomen .*

*Dux Turca-
 rum Halus .*

Os acuit morsus irarum, odia aspera pectus.
 Nunc sedanda cruore fitis; nunc pondere toto
 Deturbanda, inquit, Latij molimina Regni.
 Vna dies Romæ, Mundi, Cælique, Deique
 Afferet Imperium; si Thracia Luna reueller,
 Qui Vaticanâ Solem se iactat in aula;
 Plenaque diuitijs, & complens cornua Regnis,
 Orbe rotata suo, toto dominabitur Orbe.
 Mars est in manibus, virtus, & gloria: vires
 Nunc adhibete pares spolijs, quæ poscitis: hîc est
 Omne, quod in cunctas bellum dispergitur oras.
 Hîc coniuratis Europa superbit Iberis:
 Christiadam properat, Veneto sociata Leonî,
 Roma caput. nudâ sine nomine truncus arenâ,
 Audax quæ Regum, pedibus terit ora, iacebit;
 Atque cruenta gradus, proiecto corpore, Regi
 Odryfio sternet; folio dum illatus auito,
 Terras, astra, Deum sceptro moderabitur vno.
 Viribus vtamur, Cypri quas fecimus aruis.
 Haufimus inuisum calido mucrone cruorem:
 Dira leuata fitis; sed non exempta: voratus
 Nam semel, haud vnquâ poterit mâsuescere sanguis.
 Ergo micate animis, & ferro. Tessera mortis
 Crux inimica, leues quam ventilat hostis in auras,
 Nunciat exitium miseris, mortemque pudendam.
 Emorientur. amant pelagi iam monstra nefandos
 Dilaniare artus, & apertas lambere venas.

Hæc dum dicta dabat Fidei desertor Haleus;
 Tu Latij Pater Imperij, bellique propinqui
 Nobile præsidium, Pietas cui nomina, mores
 Relligio dederat, vires diuina Virago,
 Consilium generosa Fides, Sapientia mentem;

Eius ad Turcas concio.

Pius V. de bello sollicitus laudatur.

*Lacrymis à
Deo victoriã
deposcit.*

Threycios, Vaticanã stans rupe, Gigantes
Iupiter insequeris melior, pelagoque gementes
In Naupacteo, lacrymis, velut æquore, mergis.
Roscida nam facili dum lumina figis Olympo,
Protinus ex oculis lacrymarum fluctuat æquor.
Hoc pelago noua bella geris: fit lacryma Pontus,
Naufragiumque hosti; fit torta phalarica, fulmens;
Fit, desiderijs spirantibus, acta per vndas
Regia cor Nauis, par multis vna carinis,
Non absorpta, licet curas absorbeat omnes.
Anchora nam Fidei, Pietatis & aura secundæ,
Virgo stella maris, cor sustinet. Eminus irges
In pia bella Duces: regione remotus, amore
Proximus, hortaris: morituris Æthera pandis:
Te comitem pauidis addis, roburque ministras,
Insinuasque animis animam, teque insuper ipsum
Omnibus impendis. Volucris mox mente Penates
Virginis ingrederis; lacrymisque fluentibus arua
Lauretana rigas, lauros paritura triumphis.

*Operosa Pon-
tificis pietas.
Romæ sedens
ubique agi-
tat naualis
belli negotia.
In Lauretana
Cella ardere
perpetuò lychnos,
& quotidie à Sacer-
dotibus, &
alijs Deiparã
iubet orari
pro victoria.
Tur. s. l. 4. 21.*

Nec fatis: ardores lacrymis rorantibus addis.
Virgineas lychnis vigilare ardentibus Ædes
Nocte iubes solidoque die; flammæque minari
Fulminaque Odrysijs. meliorem pectoris ignem
Enutrire Sacerdotes; murosque tenere
Præcipis amplexu, quo complectuntur Olympum,
Atque suo cum Rege trahunt vi vocis in aras.
Nazareæ quin faxes Domus immota rotare,
Non iaculata iubes dextrâ, sed missa per auras
Votis atque animis; Asiæ lapidare Colubros;
Fumosa de Sede umbras diffundere; corde,
Pegma velut belli, precibusque efferre reuulsam
Rufus; & impositam pelago, importare ruinam

*Precibus ite-
rum moueri
sacrã Cellam
iubet, & stan-
tem supra
mare hostes
opprimere.*

Clas.

Classibus Odrysijs Arcem Omnipotentis Amoris.
 Omnia vincit Amor : fit prodigus omnia : nescit
 Stare loco , vigilesque ignes imitatur , in auras
 Qui pede purpureo saliant, centrumque repossunt.
 Dum Pietas simul & Feritas calet æquore; in vndis
 Lubrica dum belli pendet Fortuna ; verendum
 Os Romæ , speciemque dabas , cor Virginis aræ;
 Vnus & in multis aderas Pietate Sacerdos
 Regnis atque aris , dux , & certaminis auspex ,
 Et Pater , & Princeps , armorum nexus , & idem
 Dulce ligamen eras animorum , & fœderis ardor.
 Sic lucis largus , dum regnat in æthere Titan ;
 Sulcat iter dum fidereâ Regione viator ,
 Tempora dum versat stabili vertigine , monstra
 Lucida stellarum radijs dum nescit amicis ;
 Proflus in terras exundat luminis imbre :
 Regna salutiferis complectitur omnia flammis :
 Omnia fecundat radijs ; circumligat ; vrit ;
 Excitat ; & præsens terris fit in omnibus vno
 Lumine, fax operum, bellum, & pax aurea Mundi,

*Sol cælum nō
 linqvit, & om
 nia perlustrat*

Sol Mundi Pius ergo volat cælo arduus; Ædi
 Dum Lauretanae votis insomnibus hæret .
 Corde rapit flammæ è Virginis ore , superque
 Marmora defertur victor , dum figitur aræ .
 Fert signum face Christiadis : ad bella ministrat
 Igne suo vires : sua ducit in arma Tonantem :
 Scribit & Aligeros , & cælum conuocat omne .
 Lampadas armigeras, & flammea tela coruscant .
 Sic inter lacrymas diuino feruidus igne
 Ante aram Samuel pugnabat . Victima in hostes,
 Dum flagrabat , erat muralis machina , fulmen ,
 Bellicus atque aries. Palantes Mystra phalanges

*Samuel cum
 inter populi
 lacrymas Deo
 Agnum effir-
 ret, Philistæi
 Dei occulta-
 vi fugaban-
 tur, ac dele-
 bantur .*

Ex 1. Reg 7

Non

Non Elephante potens, sed formidabilis Agno,
Absque armis exarmavit; mitique cruore
Iras extinxit; fugitivos vellere pressit.

Dū Pius arma mouet precibus, dāt classica signū,
Queis Furias vocat Impietas, atque agmina cogit,
In Naupacteum, Barathrum portantia, Pontum,
Cocytumque mari miscentia. Puppibus altis
Christiadum latè subiecta remurmurat vnda,
Horrissonumque ciet læto sub pondere plausum.
Hinc etiam crepuere tubæ, vexillaque faustis
Respondent applausa Notis. ærata iuuentus
Vocibus Odryfios, armorum luce laceffit
Aëraque & Solem; simul vndas lumine inundat;
Horret, & exultat; spūmisque allapsa reiectis
Æstuat; & remis irasci in marmora discit.

*Tres acies
Christianorū.
Dextrum
cornu tenet
Io. And. Au-
ria sub vexil-
lo viridi; secū
dum August.
Barbaricus
sub croceo; in
medio erat
Io. Austriac⁹
cum ceruleo.
Nostræ irire
mes 167.
Inter alios hi
bello inter-
fuere.*

Dum ferus accendit clangor pia pectora, Ductor
A Cruce qui nomen, vires, animosque secundos
Ducit, in arma ruit, mediumque irrumpit in equor.
Pallauicine, rates, & pectora classibus infers
Odryfijs, & vociferas: sulcate carinis
Hoc mare, magnanimi Proceres: his gloria sulcis
Orta, immortalī pubescet florida plausu.
Sanguinis Ausonij decus & Virtutis auitæ,
Mente Capizuchius, dextrâque insignis, auorum
Gesta tegit splendore suo: dare signa furoris
Iam vellet clangore tubas, & sanguinis imbres,
In mare ceu fontes, Turcarum currere venis.
Auria præcipitat, quem protegit aurea Virtus
Pro clypeo, intrepidusque artus Constantia durat.
Magnus Alexander, tua lilia vertis in hastas,
Floridus ingenio; Martis sed flammeus igne.
Dux micat Urbini Franciscus; & Aluarus, arcet

Extremâ qui classe acies : Veinerius , hosti
 Qui mora, belligerâ in bellum rapit agmina flâmâ ;
 Vrsinusque , Poli qui grandior Vrsa Latini est .
 Leynius ; Pesarus ; Bragadinus ; mente Querengus
 Atque manu Cæsar ; par & virtute Canalis ;
 Dux Ligurum classis, quique implet Spindola nomen
 Hectoris , appropierant : totque inter sidera Phœbus
 Fulgurat Aultriacus, Syriâque insurgit in umbras,
 Agmina concurrunt : telorum grando resultat
 E scutis galeisque . Exis vigilantibus ictum,
 Barbarice, oculis : oculis ast orba , sagittæ
 Mors pennis alata volans , tibi lumen ademit .
 Tunc oculata animi succendit Gloria lumen ;
 Proque oculo fit cæca Fides , sed clarior astris,
 Pro qua victus ouas , & certo tramite cælum ,
 Argus amore, tenes . Quærentibus Æthera, semper
 Certa via : anfractus iter , & diuortia fallunt
 Nulla : ruinosi tolluntur casibus ; & se
 Sustainat quicumque Deo , non deuius errat ;
 Exhaustasque oculi caueas pro lumine complet
 Numine , & ex vno circumspicit omnia visu ,
 Quæ videt in Patris , quod continet omnia , Verbo .

Extincto, Seranze , subis ; sed vinceris : ardor,
 Quem tibi subdit Honor, si fractus concidat Orbis,
 Non perit ; emergit ; nec toto extinguitur æstu ,
 Oceani ; fit & vnda oleum , mare lampas honoris
 Ignea , & astrifero Superûm inuidiosa i heatro .
 Dum rostro tentas inimicam findere classem ,
 Viribus obnixus , vitæque oblitus, ab Angue
 Cingeris Odryfio . Circunstant agmina : tela
 Respicias impendere humeris , vel fata, Tyranni
 Vel iuga victoris . vincis prius ipse timorem ;

*Sagitta eruit
 oculum Bar-
 barico . post
 triduum he-
 tus obiit . M.
 Mambrinus
 Roscius 3. p.
 l. 4.
 Felix cecitas
 per quam vi-
 detur Deus .*

*Seranzus ho-
 stium nauibus
 obsidetur .*

*Fortiter belli
 procellam sus-
 tineat .*

*Captiuitati
proximus so-
cios ad liber-
tatemhorta-
tur.*

Instabili pelago stabilis, fractusque tenes te.
Aurea Libertas media inter vincula risit,
Et ferrum, manicasque graues læto ore monordit.
O socij, tentate fugam: iam viximus, inquit.
Sola decora fuga est, quæ dedecus effugit; & quæ,
Calcatâ tellure, procellisque ardua, mortem
Vltrò prosequitur fugientem. sæpè perite
Non iuuat: ergo semel pereamus. lymphæ ruentes
Excipiat: torti mare compede vorticis artus
Mollius inuoluet, quam diri vincula Thracis.
Non tamen inter aquas fas est occumbere iultos.
Nostra ruina trahet multos in funera: Mundus
Si coit in fœdus, coëant in fœdera flammæ,
Et socientur aquis. nos deuehat ignis in astra:
Ast idem Thraces sub Tartara deprimat ignis.
Fax animi docet in pelago pugnare fauillis,
Et moriendo necem superare; auertere prædas,
Turcarum dum præda fumus. moriamur; inertes
Ne moriamur aquis frigentibus. Ite: volentes,
Sulphuris, & nigri succendite pulueris ollas.
Hæc memorans, tædam vi corripit: igne calescit
Ille magis rapto: dextram sustollit in auras,
Et iacit. Erumpit latebris Vulcanus ab imis,
Et mare flammaram, mare protinus obruit: iccæ
Diffiliunt tabulata, ruuntque reciproca longè
Transtra, viri, galeæ, liquefactaque scuta, rudêtesque,
Ardentes gladij, remorum fragmina, fumi
Nubila liuentis, transfixaque singultantum
Pectora, corda, manus, truncata cadauera; victi
Victoresque simul flammâ inuoluuntur eâdem.

*Ne cadat in
hostium ma-
nus nitrati
pulueris ollis
admoto igne
um nauis se,
cuosque uno
sinuoluit in-
cendio M.
Mambrinus
Rofeus 3.p.
l.4.*

*Spargitur
etiam in ho-
stes flamma.*

Gloria Parthenopes, Superis & amabile nomen,
Hac flammâ simulante, ratem Maftrillius vrget,

Con-

Conuertitque vias , spatijs aduersus iniquis :
 Se rotat in partes , alternosque orbibus orbes
 Torquet , & exoluit : cursus inuit , atque recursus .
 Sic volucrum pennata dolos Regina colubro
 Collocat ad Solem . squamâ rutilante tenebras
 Hic parat ad bellum : micat ore ; vt fulgetra fulmen
 Nunciet : in fraudum plicat artus vincula : mortem
 Concipit ; vt morsu pariat linguâque trifulcâ .
 Ast illa horrificis oculis speculata tumentes
 Peste sinus , meditatur iter . mox impete facto
 Se labyrintho versans in bella volatu ,
 Per conuexa ruit , pennasque fatigat eundo .
 Iam colubro superimpendet : iam corripit vngue .
 Ille , sagitta necis natiuo armata veneno ,
 Et furijs animata , iacit se in vulnera : vibrat
 Sibila : fit clypeus , lethalis buccina , telum ,
 Atque catena hostis , dum dira volumina torquet .
 Instat auis , rostroque anguem rimata , reuellit
 Dædala fatalis labyrinthi vincula ; & iras
 Exaturata graues , euiscerat vnguibus artus .
 Non secus Odrysijs Mastrillius instat , & ense
 Corda fodit , pelagi , cælum referentis , Orion .
 Cæruleos agitat dum fluctus , motibus orbes
 Nam mare cælestes imitatur , sidera gemmis :
 Monstraque nec desunt pelago , nec Nauis Olympo .
 Fleste ratem , Mastrille : nimis te Gloria pennis
 In sublime rapit Solis prope fulgura , Lunam
 Dum Syriam insequeris . Fortunæ frena secundæ
 Sæpè iuuat medijs reprehendere cursibus . huius
 Si rota præcipitat , rapido quem fixeris axi ,
 Clauus in augusti sceptrum migrabit honoris .
 Sæpè , timere timor non est . quæ præpete cursu

*Io. Bapista
 Mastrillius
 Eques Melit
 cum Turca
 congregitur.
 Huius rotans
 facinus histo-
 rica fide nar-
 vatur. Vide
 P. Io. Rbo de
 var. virt. l. 6.
 c. 1.*

*Orion cæleste
 Signum ense
 coruscet ar-
 matus.
 Mare imago
 celi.*

*Fortuna par-
 cè utendum.*

Labitur , ad scopulos sæpè impulit vnda carinas .
 Rara diù campo Victoria fedit in vno :
 Labilis Oceano magis est : elabitur : alas
 A cursu tenet , & librat , non ponit . Abundè est .
 Vt vincas , cessa iam vincere : retrahe gressum .

Vota precesque meas , & Thracum tela repellit :

*In pugna fer
 uore ab hoste
 tingitur.*

Irruit in medias acies , recipitque ruentes .
 Irrumpunt hostes , vtròque includere tentant
 Nauibus . Vt clausum fert nobilis ira leonem
 Saxa per , & rupes , per præcipites anfractus :
 Hinc fremit ; inde ruit , saltusque pererrat in omnes :
 Turbidus , impatiens flammæ vomit ore minaces ,
 Oppositamque canum , vultu fremituque , coronam

*Rex leo est
 cum pericu-
 lis, & vena-
 toribus coro-
 natur.*

Quærit iter , vel dente facit . sunt ferta leonis
 Regia venantes , venabula , tela , molossi .
 Splendidiùs gemmis , hostes , & bella coronant :
 Sceptra ferunt gladij , faciuntque pericula Reges .
 Sic vallatus aquis , ratibusque inclusus & armis ,

*Ad strilli ge-
 nerositas , &
 vox .*

Morte coronatur multâ Mastrillus . Haleum
 Voce ferit : Non astra freto , non milite claudes ;
 Dum me claudis aquis dux , inquit : tollite ad ictus
 Terribiles arcus , pennisque armate sagittas .

Quæ feriet , feret illa super victricia cæli
 Mœnia victorem , vos nostris ite rebelles
 Ensis in freta perpetuis vndantia flammis .

Hæc ait ; & crebros intorquet , & excipit ictus .
 Se Virtute tenet , non viribus . ardua Virtus

*Capitur a
 Turcis , &
 vinculis in
 sentina liga-
 tur .*

Ægida bellanti , thoracem , pergama conflat .
 Denique sed cedit , nunquam cessura ; vel ipso
 Fortior è casu , immeritas vltura catenas
 Cædibus innumeris . Certant illudere capto

Odry-

Odryſij, nudantque artus, quos aurea veſtit
 Sanguinis ambitio, Fidei deuota Deoque.
 Ille filet, nec corde metum; ſed grandia condit
 Conſilia. auſtum ſeruilia vincula Regem
 Efformant; triſtesque minæ, ſub nube latentes
 Luſtifici vultus, imitantur fulgura, & atra
 Fulmina concipiunt. Tacitè ſic Ætna remugit,
 Et gemit, & fremit, & tremulis obmurmurat antris
 Carceris impatiens: lapides, flammaſque reſorbet:
 Exitium campis meditatur, funera Regnis.
 Impoſitos humeris cineres, monumenta doloris,
 Præparat excutere in populos, & voluere luſtus,
 Cum facibus, fumo, ſaxis, pluuiâque timorum.

Nudus, inermis, inops, ſed maiestate timendus
 Armigerâ, fœdis ſentina clauditur umbris
 Maſtrillus. Si magna premas incendia, creſcunt;
 Inueniuntque viam per ſaxa, per antra, per arces.
 Eſt Regi tumulus, cæcuſque cuniculus Igni
 Pro ſolio, & ſtadio; quo maior, & ocyor auras
 Curſibus impaudus, nullo cohibente, fatigat.
 Grande quid in tenebris, non victo corde, volutat
 Chriſtiadum bellator: agit per ſingula mentem:
 Qua ratione artus, qua liberet arte reuinctas
 In noua bella manus. Dum curis fluctuat, enſem
 Proſpicit abiectum. Rapit ore (retorta grauabant
 Vincula nam palmas) pro lingua intermicat enſis:
 Munera lingua manus, clypeiſque & fulminis explet:
 Cor micat in lingua: vires animoſque miniſtrat;
 Huius & officio cor fungitur. ignea fundit
 Verba, Deique manum vocat in molimina: Robur
 Auſibus adde meis, inquit, Rex maxime Diuum,
 Cuius in ore chalybs riget, & florentis Oliuæ

*Captus græde
 quid in obliuio-
 nem medita-
 tur.*

*Mærore nu-
 bilus fulmi-
 na in hoſtes
 concipit.*

*Inuentū fer-
 iè in ſentina
 pugionem dē-
 tibus arripit,
 eoque nexus
 obruncat.*

*B. Virginem
 orat.*

Ramus olet, pacemque ostendit, & arma minatur.
 Pacem oro, bellumque fero: bello occidat hostis:
 Huius ab occasu pax orta serenet Olympum.
 Virgo parens, moderare ausus: tibi vincula soluo:
 Tu mea libertas: victus, victorque, solutus,
 Captiuusque tuis sacrabor victima votis.
 Hæc mea in hostiles fera vincula verte catenas.
 Hæc ait, & strictis arreptum dentibus ensẽ
 Ore mouet: facilem per vincla tenacia versat:
 Et secat. Vt sonipes, diffractis lætus habenis,
 Excutiens cervice iugum, fluitante per armos,
 Atque auras verrente iubâ, nemora inuia lustrat,
 Quadrupedante fugâ sonat excita silua: viator
 Territus, agricolæque per inuia saxa vagantur.
 Præcipitem terrent alij: vi tela, virosque
 Rumpit equus: flagris in terga comata ruentes
 Respicit, & saltus peragrat, victorque superbit.
 Haud aliter, Masrille, foros, atque ardua nauis
 Arduus exuperas: & nudo pectore; grandi
 Sed sæto Virtute, geris certamina: frangis
 Arma exarmatus. toto protectus Olympo
 Pro clypeo, per transtra ruis dextrâque coruscas:
 Quoque secas gladio tua vincula, corpore soluis
 Indecores animas. Atro tepefacta cruore
 Curua carina, forique madent. huic feruidus instas:
 Hunc premis, impellisque, & toto corpore supra es,
 Vt ruat, & pelagum scelerato sanguine turpet.
 Dux tibi, bellatorque, aries, & missile telum,
 Omnia solus obis; pugnantis & agminis instar,
 Innumeras agitas vno in certamine pugnâs,
 Æternamque optas media inter vulnera famam.
 Attonitus monstro, ferrique cupidine cæcus,

Resectis vin-
cultis nudus
cum hoste
belligerat.

Vlturus cædes, se fuscitat improbus irâ,

Et furit Odrysius . belli pudor ingerit ignes .

Arcubus adductis consistit : libera laxat

Spicula . non errant , sed fixa patentibus hærent

Artubus . ille gradum non deserit : extrahit imo

Corpore tela , simulque iacit : micat altior , actus

Tempestate sagittarum , lapidumque procellâ .

Vulnera mille gerens , & funera mille , repellit ,

Corda penetrantem centeno vulnere , mortem .

Spirat adhuc : Fidei tutela , & viuuda Virtus

Spiritus est animusque animi fugientis . apertos

Ferrea silua humeros telis feralibus vmbat .

Sed micat inde magis Sol Gloria mentis , & ardor .

Tela quot insidunt , tot pennas explicat : ora

Tot famæ referat ; quot vulnera , lingua furoris ,

Missâ sagitta aperit : fuso cum sanguine vita

Non fluit . è multo dum vulnere lapsa ruebat ,

Constitit attonitæ similis , cursumque repressit

Speâtrix operum tantorum ; dum vnâ metebat

Mille trophæa manus ; nudus spolia ampla ferebat .

Tandem victa ratis , turmæque , animæque rebelles

Indignabundo tenuerunt Tartara cursu .

Ecce autem scdâ Turcarum cæde venustus ,

Sanguine perfusus multo , ceu vellere diues

Ipsè tuo, Mastrille , redis ; nauemque remulcas

Odrysijs raptam , quæ milite nobilis vno

Ingens Heroum , velut Argo , amplectitur agmen .

Solus ades , fractâ circum ceu nube coruscat

Sol torquens radios rubicundâ luce cruentos ,

Quos nebula vibrat in vulnus . Dum sanguine roras ,

Palluit Odrysius . rubor iste in Sole procellas ,

Et iam surgentes ventorum nunciat iras ,

Nudus Ma-
strillus undi-
que sagittis
vulneratus ,
& vulnerat .

A Mastrillo
vita dum fu-
geret, attonita
resistit tante
prodigio vir-
tutis .

Omnes truci-
davit hostes ,
eorumque na-
uem victor
cepit, & spo-
lia .

Tota quibus turbata hostis Fortuna reflabit .

*Alexander
Farnesius.*

Fax bellatorum micat æmula in arma facesque ,
Mars Hispanus, Alexander, mens, dextraque Belgi.
Fortunam Thracum, vires, æraria cernit

*Adolescens ob
tulit se volu-
tarium mili-
tem Ioanni
Austriaco aucto-
culo Duci.*

Mustaphæ rate vectari. Spes maior honoris ,
Quàm prædæ inuenem extimulat: se voce laceffit,
Atque suos. Arma arma, viri, ferte arma: dolosi
Non me lux auri vocat in certamina (quamquam
Hoc, si barbarico miniandum est sanguine, quæro)
Fama vocat; vocat alma Fides, quæ missa per aures
Occupat Imperium cordis; mentemque fidelem,
Atque manum poscit. si ferro vincitur hostis,
Temno aurum, quo Mustaphus se iactat: ab auro
Sed mage iactatur, fluidi quàm marmoris æstu.
Quæ pelagi secat arua ratis malè nauigat, auro
Pro sabulo librata; suo nam pondere præceps
Hoc patrias reperet sedes, & in intima secum
Viscera telluris trahet hostes, cunctaque belli
Robora, quæ fuluo malè fundauere metallo.

*Nummum pe-
tis, & naufra-
gium suscipis
S. Ambros.*

Hæc memorans, quæ Threycio sub milite puppis,
Mole superba suâ, fractis circumsonat vndis,
Verberat & triplici Neptuni terga gementis
Ordine remorum, liquido vestigia regno
Ad pugnam vt figat; certant torquere carinam
Christiadæ, Duce Alexandro. Dant arma fragorem:
Instabili tremit alba vado Thetis; vndaque pallet,
Et fugit in spumas, Thracum vitianda cruore.

*In Mustaphæ
Quæstoris
triremem, quæ
vehebat æra-
rium, in uehi-
tur.*

Victima Mustaphus iusto ventura furori
Exultat, portatque minas & tela, rapinâ
Nobilis infami Ductor, vallatus ab umbris,
Quas aër alit æternis in prælia flammis.
Exonerat iaculis arcus, & vocibus iras

Infinuat: Pugnat alacres: hoc splendet in auro,
 Quod læti vehimus, Victoria. prælia vires
 Ex auro capiunt: hinc robora sumite, magnes
 Traxit hic hostiles acies ferrumque; trahantur
 Thracis at in fraudes prædæque. Hæc latrat; & imbres
 Inde leui ferrugineos immittit ab arcu.

Iam tormenta tonant: facibus iam fulgurat æquor,
 Cumque globis globus vndarum, cû fluctibus ignis,
 Cum clamore virûm pelagi fremor; vndaque fumi,
 Et maris atrati coniurant, æstus, & æstus
 Marmoris, atque iræ. dubio certamine naues
 Æquore concurrunt dubio, pendentque propinquis
 Frontibus, & strages æquant. è puppe Latina
 Signa illata repelluntur: mora frangit vtraque.

Sæuit Alexander, seque increpat. ira pudorque
 Dum ferit, exclamat: Vel vitæ vincula rumpam;
 Vel solus pugnando moram. similisque furenti,
 Arripit ingentem gladium, saluque volucri
 Hostilem salit in puppin, chalybemque, necemque
 Attonitos rotat in Turcas. Circumdatur hoste,
 Sed Virtute magis: circumfert arma manusque,
 Et latas aperit strages. Vbi facta cruore
 Exemploque via est, rostris socia agmina prensant
 Rostra inimica, Ducemque suum nudo ense tuentur.

Vt videre ratis vicina pericula Mauri,
 Et rapienda mari, manibusque æraria belli,
 Auxilio subeunt. sed per discrimina crescit
 Viuida Alexandri Virtus; vt stella, tumultus
 Aëris & terræ quæ festo lumine ridet;
 Nec panet obscuro densatas æthere nubes.
 Fata manu gerit, & pauidos dispensat in hostes.
 Olli labuntur, violant & sanguine fluctus,

*Cum diuittis
 ancipiti Mar
 te pugnare-
 tur, arrepto
 Alexander
 prægradi gla
 dio in hostilē
 triremē saltu
 se projecit Tur
 cas cecidit. Sed
 hi auditis vi
 ribus pugna
 redintegrant.
 deniq; vincit
 Alexander, et
 Mustapha
 confosso, capto
 Scaderie Præ
 fecto, potitur
 quaestoria tri
 remi, et auxi
 liaribus nauī
 gijs, aurumq;
 diuiditur in
 ter milites.
 Ex Fam Str.
 l. 9. decad. 1.
 de Bello Belg.*

Atque animis Stygis antra grauant. dilabitur aurum
 Victoris Ducis in dextram : ferrumque tenere ,
 Non aurum , quæ docta , hostes vt vinciat, aurum
 Liberat , inque suos vltro iacit . Aurea lucis
 Munera sic Titan fundit , dum vulnerat vmbra ,
 Se locuples, & muneribus quæ spargit . Ab auro
 Non victus , ferro vincit Parmensis . in ipsum
 Mustapham irrumpit necis ambitione decoræ .
 Desperare fugam cogit ; mox vulnere vitam .
 Confoditur , rapiturque ratis , sociæque triremes ,
 Et scelerata cohors vincla induit , armaque ponit .

*Navalis belli
 species , suo-
 rumque peri-
 culum oranti
 Pio Romæ di-
 uinitus repre-
 sentatur .*

*Pontificis ad
 B. Virginem
 preces .*

*Oranti Pio
 cometa minax
 supra classem
 hostilem obie-
 ctus est, supra
 nostram vero
 benigno sidus
 aspectu , &
 lauro corona-
 tum .*

*In hoc bello
 hoc vni poet.
 dictum .*

*Omen Pius
 adorat .*

Interea , ancipiti pendent dum prælia cursu ,
 Astra Pius votis in bella vocabat . Adeste
 Visum oculis mare Naupacti; dare vela carinas;
 Ire , redire , secare vndas, concurrere, voces
 Barritusque sonare , faces efferuere , Pontum
 Exundare cruore , cadaveribusque tumere ,
 Tela volare , diemque regi , fremere omnia . corde
 Has imo voces effudit : Virgo, labantem ,
 Lauretana, tuam complexibus erige classem :
 Viribus instaure , Thracæque immerge procellis.
 Hæc Pius . Harmonico plauserunt sidera motu :
 Aura serenatur : ferali crine cometes
 Horruit : Odrysijs supra caput adstitit , index
 Funeris ; & maculis Lunam temeravit , & vmbria .
 Christiadam noua stella comas lambebat , honoris
 Nuncia , quæ lauro radios redimita comantes,
 Igne coronali cum ferto fœdus inibat ,
 Et vernare dabat pluuio fulgore virorem .

At Pius attonitus monstro , lætusque , potentes
 Extulit in cælum palmas cum voce : Rebelles
 Vicimus , exclamat . pelagi Cynosura secundat

Prælia Virgo, ratesque regit. sequor omina: bellum,
 Ductores, vrgete: graues spe frangite curas.
 Perculit hæc hostes: humeris hæc excutit arcus;
 Quæque Dei pondus tenerâ circumtulit vlnâ,
 Ponderat hæc dubij lances fortissima belli;
 Et quæ nutabat Victoria, voluitur in nos.

Hæc dū dicta dabat, noua vis, nouus additus ardor
 Agmina pertentat Fidei deuota: soluta
 Corda metu gaudent, pugnaeque per ardua tendunt.

Rursus arena calet iactato sanguine: rursus
 Æquora despumant. Indagine Sfortia Thraces
 Circuit errantes; insperatoque Columna
 Continet amplexu: turpem meditancia frenat
 Vela fugam, rostroque tenet. Seges horrida belli

*Alique Christi-
 anorum ta-
 ues à medita-
 ta fuga colli-
 bentur.*

Emicat. Odrysius spes vltima roborat: artus
 Crura, manus, oculos, spirantia viscera vellunt
 Cuspide barbaricâ: donec Regina Virago,
 Nube tegens vultus, maiestatemque timendam,
 Christiadam super arma volans, ita fulgure frontis
 Et vocis tonitru cum fulmine perdidit hostes.

*B. Virginis
 auxilium, &
 vox.*

Agmina ventorum concurrite: militat astris
 Si dilecta cohors, tueantur & astra cohortem.
 Sit certasse satis: satis illa cruore renidet;
 Et Fidei, firmavit aquis monumenta perennis.
 Strangulet Odrysius aduerso turbine fumus.
 Vmbrarum soboles cæcâ tumuletur in umbra.

Inuoluere olim tenebræ sic Regna Canopi:
 Quæque hosti nox atra fuit, lux aurea risit
 Hæc eadem Isacidis: medioque in lumine, luctus,
 Gaudia, vita, quies, discrimina, nubila, questus,
 Funera inerrabant. Iterum portenta sequantur.
 Vix hæc cum subito, diffractio carcere, venti

*Sic tenebræ
 Aegyptij. He-
 bræis lux.
 Exod. c. 10.*

*Turcæ dum
scopos explo-
dunt, & tor-
menta maio-
ra immiffus à
B. P. ventus
ipforum in-
oculos fumū,
& ignem re-
torquet. M.
Mambrinus
vbi fup.*

*In Thracis
i. cta a Elra
ci. us icia re-
torquentur.*

*Occiforum
Thracum, ca-
ptarum na-
uum, & im-
mersarū nu-
merus.*

*Turcarum di-
frecte nauis
80. capte 130
Mam. vbi f.*

Per freta bæchantur, concurrantesque carinas
Turcarum auellunt medijs è curfibus: inde
In diuerfa trahunt: confunditur æquore Mauors:
Ira tumet Thracum, tumidis mage turgida velis,
Æstibus atque magis bæchantis inæfluat vndæ.
Et pelago, & furijs, ventoque agitante, lacertis,
Et remis superare vndas, ventosque laborant.
Vnda rebellis erat malè fida rebellibus. ignis
Experiuntur opes & robora: flamma rebellat
Ipsa etiam dimiffa ruens necis ore, tuboque
Belligeri chalybis. redeuntia fulmina, vento
Impellente, nigroque simul circumflua nimbo,
Detonuerè super Thracis capita alta turentis,
Et ravidam hauferunt pluuio cum fanguine vitam.
Tela vibrant alij: fed iniquo turbine contra
Tela retorquentur: bibit acta fagitta cruorem;
Dum reuocata, fagittiferi ferit ora Tyranni.
Hęc iecur; hęc humeros, latus hęc transfuerberat icu:
Figitur hęc iugulo: pudor est fine cæde redire:
Corda flagrant laniare: feros iuuat ire per artus,
Et libare graues inimico in pectore pœnas.
Bis & triginta pelagum iam millia Thracum
Sanguine turparant: bis quadraginta triremes
Per freta, difiectis remis trabibusque, natabant.
Sed non laxatæ naualis turbine belli,
Excepere Duces centum & triginta Latinos.
Æquore tempeftas rubuit tunc atra, fereno
Æthere; Threycio dum fluctuat vnda cruore,
Atque cadaueribus cautes, scopulique recentes
Exurgunt, freta conuellunt, pulfantque carinas;
Curgite luctantes claufo, dum prælia quærun
Euitare fugâ, truncato remige nudæ.

At dum purpureo sua regna tepescere fluctu,
 Ossibus atque vndas albere, refectaue membra
 In scopulos extare nouos Mare vidit; in iras
 Arsit, & exclamat: Quæ tanta licentia, Ponti
 Regna profanauit; temerauit sanguine lymphas?
 Serpentum saniem, virus ferale Draconum
 Respuit vnda: vomit prope fontes vipera pestem:
 Et Pelagus tabum spumantem cæde repenti
 Hauriat, infectum quod fluctibus expiat Orbem?
 Criminis auctores vos morte piabitis vndas,
 Christiadae. Properate Noti: subuertite puppes:
 Condite naufragio. Dum talia funderet Æquor,
 Interclusit iter voci, restinxit & iras

Nobile sudorum flumen; quod in ora loquentis
 Protinus illapsum Victorum è frontibus, omne
 Expiat imbre, profanatum, gemmante Profundum.
 Miratur Pelagus pretiosa fluenta laborum;
 Et succum Virtutis amat. conchilia fundo
 Euocat, vt sugant meliorem candida rorem;
 Et niueâ de matre iubet candescere gemmas.
 Christiadam Odryfio roseas à sanguine lymphas
 Separat. ille maris crudelia monstra saginat:
 Heroumque bibunt rubicunda corallia venas.

Martis vbi cessit, Pelago lætante, procella;
 Et post armorum sonitum gemitumque cadentum,
 Tandem disiectâ siluerunt æquora classe;
 Sanctior exoritur cælo plaudente, tumultus,
 Virginis in laudes quem temperat ardor amoris.
 Depluit in lacrymas vlla sine nube voluptas:
 Tympana pulsantur: clangunt lituique, tubæque:
 Personat in Mariæ mare nomine: personat aura.
 Æquor dum subeunt vaga flumina, nomen adorant

*Maris vox
 pollui cadave
 ribus Thraci
 indignam is.*

*Pacatur, &
 expiatur su-
 doribus Chri-
 stianorum.
 Ex his gemæ.*

*Separatur sū-
 guis à sangui-
 ne.*

*E sanguine
 Christiani. co-
 rallia nascū-
 tur.*

*E sanguine
 Turc. monstra
 pascuntur.*

*Lætit a Chri-
 stianorum.*

*Maria V.
 triumphat*

Ingeminantque, Tagus, Ganges, Pactolus, Hydaspes,
Non auro turgent, sed nomine Virginis: inis
Emergit latebris mutum pecus: æstuat ora
Soluere: testatur saltem sua gaudia ludis.

Sed plausit placuitque magis symphonia Ponto
Libera quam fractis modulatur turba catenis,
Turba graui malè pressa iugo, dominique coacta
Verbera, verba, minas, & vultum ferre Tyranni,
Et remis lacerare vndas, & pectora curis.

Dum subit illa rates Victorum; vincula collo
Excudit; & virides dum quærunt agmina lauros,

Pro fertis capiti stridentia vincula ponit
Turba soluta: manus ad sidera tollit: anhelat

In Lauretanis sua figere vincula muris
In Libertatis monumentum; cordaque Matri
Virginæ Pueroque Deo captiua vouere.

Austriaci Pietas præit omnibus vna Ioannis;

Nubibus obducti licet inclementia cæli,
Et tardet licet ipse labor, bellique recentis,
Quæ feruescit adhuc, vis aspera. Robore maior

Ipse suo se vincit: iter maturat, & omnes
Deorat obiectas è longo tramite pœnas.
Extima sæuit hyems: calet intima pectoris æstas;

Et captare iubet sub lauro Virginis umbram

Lauretanæ. Arces apparent eminus Urbis,
Inque oculos sacra Tēpla cadunt. Cadit ecce, pauore
Stratus ab augusto, Vir Mundi terror ouantis:

Qui latus ornabat, decussus inhorruit ensis,

Diluit atque neees: regalis adorea frontis

Deseruit turbata comas. Dux ipse per astra,

Instar adorantis, pauido contendere gressu;

Seque Dei sterni solio dum credit; amicâ

Exul-

15. millia ca-
ptiuorum ser-
uitio exempta
ad Laur. Virg.

quam inisio
pugna inuo-
cauerat, actu-
ri gratias, cū
duce contem-
dant. Raf.

Solutas cate-
nas pro coro-
nis capiti im-
ponunt.

Alteri cate-
nas, alteri

Deipare ma-
nubias hostiū
consecrarunt.

Turf. l. 4. c. 1.

de His. Laur.

Ioannes Austr

horrida tem-
pestate ex

voto naualis

pugna Laure

tum iter inis-

dit. Turf. l. 4.

c. 24.

Vt procul

Aedem con-

spexit caput

aperuit. Inde

velut aliena-

to animo nū-

quam operuit

Et eod.

Exultat ; tremit, & fruitur formidine : & Euros,
 Vincula nimborum, atque hærentia flumina ripis
 Despiciens, hyememque, impendentisque procéllas,
 Desiit è curru : frontem denudat & ora
 Nobile Mancipium, tectum toto Æthere & astris
 Tutelâque Genitricis, peregrinus & hospes
 Figitur in cælo votis, terramque fatigat
 Curfibus, igne niues, pedibusque calentibus vrgens,
 Implicitum perumpit iter, glaciemque supinat
 In fluuios ; Solisque vias imitatur euntis,
 Qui glaciem, pedibus radiorum, calcatur ; & vndas
 Protinus in faciles victor dissoluit, & ardet .
 Annibal admotis domuit saxa inuia flammis ;
 Indomitosque gelu, montes perfregit aceto .
 Vnius Italiæ aspectum sed luminis emit
 Iacturâ ; cyclopsque oculo crudelior vno ,
 Quos puduit vidisse, suos in funere mersos
 Vidit, & infectos Pœnorum cædibus enses .
 Maior at Annibale Austriacus iuga celsa, pruinis
 Horrida, dirupit flammis Pietatis, & imbres,
 Rorabant valido quem fortia lumina fletu .
 Non clausit niue visâ oculos ; sed Testa Pudoris
 Virgineis niuibus dum ningere vidit, vt Argus
 Mille oculos in fronte novos, & mille reclusit
 Sidera mente . Parens, exclamat, Virgo, pauendo
 Proximus Hospitio, cælum contingo Deumque:
 Me super extollor : cælestibus infero lauris
 Tempora . Sudati refero quæ præmia belli ?
 Ite procul gemmata Ducum diademata terras,
 Et cælum quæ parua situ Domus vna coronat ;
 Auspice te, Virgo, quia vicinus ; illa coronam,
 Austriacum complexa, feret. Tot fumida gemmas
 Fron-

*Annibal alta
 to capitur o-
 culo. montes
 aceto rumpit.
 T. Liv. l. 2.
 Dec. 3.*

*Austriacus
 Laurentianam
 Virg. longe
 saluat. Turf.
 ubi sep.*

Fronte coronales; tot figet vertice Soles;
 Quot saxis fabricata horret, quibus umbra coruscet,
 Et parit ardores, & lumina Solis inumbrat.

*In eius S. Do-
 mo triumphū
 sibi nauatem
 deposcit.*

Te procul Latij palma, chlamydesque triumphi.
 Palmatas temno tunicas, & firmata; si me
 Numinis Aula teget, quæ totum protegit Orbem.
 Tarpeias superabo arces, imò Æthera victor,
 Limine si sacro caput Imperiumque locabo.
 Frangite, Romulei, currus. hæc Cella viatrix
 Sella curulis erit: feret hæc super astra Curulis.
 Ipsa mihi florum nimbus, sacra purpura, sertam,
 Præmia, præda, decus, victoria, pompa, triumphus,
 Fercula, signa, oleæ, plausus, erit omnia Virgo.
 Frangite, Romulei, rostratas frangite naues.

*S Domus ro-
 strata trium-
 phantis Au-
 striaci nauis.*

Vicinus in pelago. quondam deuecta per auras
 Hæc rostrata Ratis Domus est. rutilantibus alis
 Remigio Superi incumbunt: sunt vota rudentes:
 Equora sunt lacrymæ populorum; carbasa vestis,
 Quæ patrona Parens populos complectitur omnes:

*In S Domo
 pictura est
 Christi pen-
 dentis e Cru-
 ce.*

Ventorum sunt stabra præces: Amor Æolus Euros
 Temperat: ille Crucem pro malo fixit, in astra
 Hoc itur pelago & ventis; immotaque portum
 Hæc cæli tenet alta Domus; mercesque, Tonantis
 Deuehit in gremium, reuehitq; opulenta Tonantē,
 Donaque commutat. redit Æthere plena: caducas

*S Domus na-
 vis oneraria,
 & pinnata.*

Quæ vectarat opes auri argentique, perennes
 inuolat in Superūm Nauis piratica merces,
 Dulcibus atque Deum trahit in sua vota catenis.

Vicinus in pelago: satis apta carina triumphis
 Hæc Domus æquoreis me tandem sistat in vlnis
 Virginis, hæc fessis statio est fidi sima nautis.
 Hæc agitans, glaciemque terens, cælestis honoris

Templum augustū, ingens, cæloque capacius intrat.
 Soluitur in lacrymas : sit remige Puppis Amore,
 Et Ducis in lacrymis ad sidera nauigat Ædes,
 Victoremque Deo sistit. Iam mergitur vndâ
 Nauta triumphalis, quæ Numinis vndat ab ore,
 Quæque voluptatum pia pectora inebriat imbre.

*Austriacus S.
 Domū ingre-
 ditur, & cele-
 stibus delicijs
 perfunditur.
 Paulo post
 moritur.*

Venit ab Odrysio quoque turba soluta Tyranno,
 Et manicas gestans manibus, fractasque catenas,
 Virginis in muris nunc ornamenta, sed olim
 Dura nimis tormenta locat. Vix pariete fixa
 Illa sed augusto fuerant; cum fascia lucis
 Vincula deuinxit: situs, umbra, horrorque recessit.
 Ferrea in auratas migrarunt vincula torques,
 In diadema Genitricis; cui sidera crines
 Ambitiosa licet crinali luce coronent;
 Libertas humana tamen, quæque impia soluit
 Vel Mundi iuga, vel scelerum, vel vincula Ditis,
 Quæ terræ mala vitauit, quæ fontibus hausit
 Munera diuinis, Reginae ferta Parenti,
 Et Regi Puerio gemmata monilia texunt.

*Coronæ Vir-
 ginis nobilita-
 res.*

Hæc sunt fatidicâ quæ pingit prælia mente
 Lux Digitusque Dei, Verbi de lumine lumen
 Spiritus Omnipotens, operosaque forma futuri.

Talia dum Michaël præfaga voce recludit,
 Quæ latuere alios, arcana; exundat in omnes
 Vena voluptatis: Superos concordia necit:
 Conspirant plausu: vox intonat vna per auras.
 Italiam Italiam votis quæramus & alis:
 Italiae florentis agris decet Ætheris hortum
 Inferere, & Mundi capiti hoc imponere sertum.

*Angeli Mi-
 chaëli fauēt*

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER DECIMVSTERIVS.

ARGVMENTVM.

*A Michaële victa iam causa triumphale in Italiam
S. Domus iter adornatur. Alij è calo deuolant Angeli
scuta præferentes ab Amore, fabro vaticino futuris sacræ
Celle miraculis præsignata. Per Angelum caelestium
orbium motorem dimissa Sidera reuocantur. Vocantur
etiam suis quæque induta vestibus quatuor anni Tempesta-
tes. Sob pompam ordinat, & præcinit, ventura vaticinans.*

*Scuta in celo
fabrefacta, &
signata futu-
ris S. Cella
miraculis, iii
neris pompæ
auctura, feru-
tur in terras.*

INterea Faber Omnipotens, Cellæque volucris
Prodromus & vates, Superùm fornace relicta,
In terras properabat Amor. Comitantur euntem
Diuinæ circum Charites: fremit aura tumultu,
Et clypeis rubet innumeris, qui fulgura iactant,
Solis & obscurant æratis orbibus orbem:

Hos pubes alata gerit: portentaque signant
Fœta Domus quæ prodigijs, & virgine partu
Proferet in lucem, populis celebranda futuris.
Finxit Amor iaculis clypeos, atque æra liquauit
Igne suo: mollita focus ter merfit in imbre,
Quem liquat æterno cæli torrente Voluptas.

*Petrum præ-
cipitem inter
Vrbini vn-
das porrecta
manu Virgo
sustinet. Ræ-
ra in ann.
Laur.*

In Clypeo tumidi spumabat imago Velini,
Saxa per & scopulos equitem raptantis ad ima.
Dum ruit ille, nec è que videt, liquidumque sepulchrū,
Erigit incolumem Virgo. Mansuescere rupes;
Lambere collisos artus, non frangere saxa;
Præcipitem casu attolli, mortemque natantem

Amne

Amne suo mergi, non mergere; stare ruinas
 Miratur: Mariæque manum complexus: Arena
 Hæc, ait, est vitæ: furor hinc defæuit Olympi.
 Ac velut ex alto labentia flumina, littus
 Vt pelagi tetigere, silent; compressaque mole
 Æquoræ non apparent; mare Virgo, marisque
 Sic mihi littus erat dum dextra, euanuit vnda;
 Contigit vt maris & Mariæ rapidissima littus.

Mors Venetos populatur agros, Carnosq; propin-
 Corripit, & miseros tabo depascitur artus. (quos

Heu species lacrymanda mali! furit horrida Pestis:
 Sulcantur malæ rugis: riget hispida ceruix:

Extat nodoso crates in pectore: collum
 Exesum scabrâ nutat rubigine: pallor
 Inficit ora cauernosis depressa lacunis:
 Lumina vibrantur tremulo terrore: capilli
 Voluuntur serpentiferis per tempora vittis:
 Aluus deformi discedit sicca barathro;

Funeraque, & cæcas parit halitus igneus vmbra.
 Talis erat monstri facies, quod mille sequuntur

Cum letho morbi, morsusque infigere gaudent
 Artibus exuccis, læti mercede laborum.

Vtina dum pauitât Pesti vicina; propinat
 Vbera vitalem Virgo stillantia succum,
 Quo mors ipsa perit, solùm quæ pasta venenis,
 Viuit, & in multo populorum funere crescit.

Liberat innocuum laqueis tenebrisque sepultum;
 Carcere diffracto, vitæ, lucique redonat
 Lux, & libertas hominum, Regina Virago.

Heu miser informi præbes dum guttura letho,
 Carnificisque manu gradibus deuolueris insons,
 Comprimerisque; premis sic vltima vota. Maria,

*Vtina à peste
 Venetiæ fines
 Carnosq; per-
 uagante libe-
 ratur. Turf.
 l. 3. c. 24.*

*Aug. à Rocca
 videt è mani-
 bus manicas
 labi, & sponte
 carcerem ape-
 riri. Turf.
 c. 26.*

*Vir innocens
 è furca scala
 deiectus fra-
 cta restè ap-
 paruit incolu-
 mis. Turf. c. 27*

Integer, atque tuus luo non commissa, latronum
 Morte reus. Regum sed funere merfus obibo;
 In te si præceps, folium, deuoluor, honoris.
 Si me, Dina, tuis morientem amplecteris vnis,
 Cæli Zona, decora astris, procerumque monile
 Funis erit: turpi trabe pendulus, ima superbus
 Regna tero, pedibusque meis calcata iacet mors.
 Audit vota Parens. bis vincula frangit, & iras
 Iudicis. Ille salit geminato è funere viuax:
 Dedecus in plausus; in palmas ire cupressus;
 Inque trophæa trabem videt immigrasse pudendam.

*Adolescens
 spectris terri-
 tus à Virgine
 liberatur.
 Tur. c. 52.*

*Barth. Me-
 liorinus pu-
 gione in
 humeris fra-
 cto, Virginem
 implorat: exit
 macro: conua-
 lescit Turf.
 l. 5. c. 27.*

*Sanatus à V.
 nouo amoris
 vulnere vul-
 neratur.*

Ille, viden? furijs, spectrisque sequacibus horret.
 Urget vtrumque latus, scelerum comes improba, flâmis
 Cura timorque: ferit, lacrymasque extorquet inanes:
 Donec, Diua, tuas formidine pressus ad aras
 Et fugit; & radijs, quos fundis ab ore, flagellat
 Et Lemures, & monstra, & Auerni dissipat vmbas.
 Stat Ligur impresso moribundus vulnere: sæuit
 Cuspis adacta humeris. latebras infracta tenaci
 Dum tenet hæc morfu, prensatur forcipe frustra;
 Ense secant frustra, geminantque in vulnere vulnus.
 Luctatur dolor; & properat, deuecta cruoris
 Mors inimica mari; cui sunt ingentia portus
 Vulnere, littoreâ tumuli quæ spargit arenâ.
 At Virgo indomito Liguris concussa dolore,
 Extrahit ex humeris ferrum, succosque salubres
 Protinus infundit. Cæco stat vulnere sanguis:
 Vita redit: redeunt vires: è corpore vulnus
 Transilit ad fibras animæ, sed vulnus Amoris,
 Quo dolor arefcit, quo roscida gaudia manant.

Vane, quid esse negas hæc Virginis Atria? nubes
 Pelle animo, verosque Dei venerare Penates.

Sæuit

Sæuit equus culpæ vindex, equitemque rebellem
Proijcit ex humero indignans, seque insuper addit.

Obruit excussum sonipes, & mole fatigat,

Præcipitesque solo Libitinæ accomodat armos,

Quæ nostris equitare solet stimolata ruinis.

Sed miseros sua damna docent: pœnâque magistrâ

Doctior euadit Mundi sapientia. Sedes

Virgineas agnoscit eques; magnoque fatetur

Numen inesse loco; terram postquam ore momordit.

Casu erecta Fides, iterum collapsa. superbis

Lubrica mens: Virtus illis ceu fulgetra lucet,

Atque fugit. nutant gressu, qui denia quærunt:

Cassi oculis vrgent sua per discrimina cursum.

Ille iterum addubitat. sceleri par pœna sequetur.

Corpore cæcus erit, mentis cui lumen ademptum.

Infelix mediâ quærit caligine lucem:

Sed fugit hæc oculis, animo quæ fugerat, haurit

Nubila luminibus sine lumine: lætus & horror

Insidet in caueis oculorum: corda trucidat

Horribilis sine cæde metus: trepidantia pallor

Occupat ora: labant artus; oculisque sepultis

Ferrea nox instat mortis, somnusque perennis.

Nox tamen atra diem scelerato parturit: vmbas

Quæ fuerant animo, membrorum dispulit vmbra.

Dum scelus abiurat, redijt lux transfuga vultus:

Induit illa oculos, vis artus, gaudia pectus.

Ille, viden? sacris multâ dum nocte rapinis

Perfidus indulget, thesauros inuenit iræ

Numinis auersi. se se Domus ipsa tuetur,

Seque suis armat saxis, atque agmine Diuûm.

Illi pro muris, interlucentibus hastis,

Præsidium pugnamque parant: mox fluminis instar

Irrumpunt aditus. dum prædam Limine prædo

*Genueſis qui
dam de Laur.*

*Domo temerè
dubitans op-
primitur e-
quo.*

*Laur. Virg.
inclamat, &
equo surgit
incolumis.
De S. Domo
rurſus addu-
bitat.*

*Rurſus orba-
tur oculis.*

*Attonitum vi-
res deſtituit.*

*Reſpiſcit, &
mentis lumen
lux corporis
ſequitur Tur
l. 3. c. 29.*

Extrahit, interitum stricto mucrone minantur,
 Atque referre iubent violata in Limina gressum .
 Se pauet ille , diemque timet : se licitor & hostis ,
 Suppliciumque fugit , sequiturque, flagellat, & vrget.
 Furta videt congeita : horret : se damnat, & odit.
 Pondera dum ponit manibus malè parta ; timoris
 Horrorisque animus sub pondere pressus anhelat .
 Has inter curarum umbras lux prodita furem
 Prodidit , atque nefas : & qui congefferat aurum,
 Faucibus elisis , animam proiecit & auram .

Stringitur in clypeo vastum mare. discit ab Æde

Virginis angustâ fluctus arctare vagantes ,
 Orbis & angusti se claudere margine, toto
 Dû furit Orbe. Graui stat in æte immobile marmor,
 Infidumque oculis , lymphis mendacibus errat .
 Turbinat aura vndam : desudat fluctibus aura,
 Dum freta sollicitat. Paulus, Paulique carina,
 In medio deprensa mari, dum Tartara cernit
 Inter aquas ; te , Virgo, vocat, cælumque reuifit .
 Expedit hic celsas auro dum diuite proras ,
 Et Ligurum fines, patriasque requirit arenas ;
 Mercibus vnda grauis gazisque insanit , & ingens
 Ex humero detrectat onus , rancoque susurro
 Irasci primùm discit . mox frena procellis
 Laxat , & ad bellum stridoribus euocat Euros.
 Triste tonant nubes : coniurant fulmina & imbres:
 Vela tremunt, remique gemunt : labat arbor, & omnis
 Nauta pauet . natat vndoso mors arida regno .
 Vota volant , feriuntque leues vota irrita ventos.
 Iam bibit Oceanum nauis , mercesque profundit ;
 Naufragiumque inuita vehit . spes empta periclis
 Fertur aquis : nec diuitijs saturata quiescit

Dira

*S. Celle expi-
 latorès diui-
 nitus compre-
 hensi afficiun-
 tur supplicio.
 Turf. l. 3. c. 31*

*Paulus Na-
 uarchus à
 naufragio li-
 beratus. Tur.
 l. 3. c. 26.*

*Ingens Oce-
 nus paruo
 insculptus in
 clypeo.*

Dira fames pelagi. patefacta vorago carinam
 Obruit & nautas. rimas agit illa: dehiscit,
 Et quassata ruit. nautas quæ verberat vnda,
 Tunditur heu gemitu miserorum è puppe cadentum.
 Iam desperato rumpunt freta perfida saltu.
 Ut mortem fugiat, committit nautica mortis
 Se se turba viæ: iacit omnia; seruet vt vnam,
 Omnia quæ fundat, vitam: tellure sed ipsâ
 Quæ fluit in stabili, fluidis malè creditur vndis.

In mare dum merces iaciuntur, Paulus amorem
 Virginis in medio fert pectore. merce beatus
 Hac vnâ diuesque, suâ stat puppe: nec audet
 Desperare; sinum dum spes in Virgine complet.
 Omnia solus obit: nauclerus, nautaque, remus,
 Anchoraque, antennæ, Pollux, Cynosuraque, Castor,
 Suppara, temo, rudens, est omnia solus: & æquor
 Territat intrepidus, nantistrepidantibus, vnus.
 Obruit vnda ratem, non spem: hac suspenditur illa;
 Imâ petit dum merfa. Notis decussa, fatigat
 Arbor aquas reuoluta. rapit per falsa natantem
 Paulus, & erectus spe Virginis erigit: Euris
 Vela implenda, Dei dat plenus robore: frangit
 Spe tempestatem: spe nubes dissipat: Austros
 Spe domat: inuictâ componit marmora fronte;
 Ducit & in portum, Proteo plaudente, carinam.
 Sic animata vtero puppis sine remige Ionam
 Sernauit Cetus, rabido quem dente vorauit,
 Hospitis ipse sui genitrix genitorque, sepulchrum,
 Cunaque nascentis, properantis currus ad auras;
 Morte triumphatâ vitæ dum Regna reuifit.

Mirantur Ligures patrio de litore nauim,
 Quæ vix extat aquis, quas fractâ interfecat aluo,

S

Quas

*Nauta iactis
 mercibus se
 iaciunt in ma-
 re: nauarchus
 verò preces
 fundit solus
 in nauis reli-
 ctus.
 Vita nostra
 etiam in ter-
 ra fluit.*

*Impletus flu-
 sibibus onera-
 ria. Paulus
 ingenti vi-
 velum solus
 ipse sustollit,
 nauigiū aquis
 exhaurit, &
 portum subit.
 Tu. 81.*

*Vertente an-
 no, & eo ipso
 die non soluto
 voti reus cū
 paruo filio
 naufragium
 facit. Idem.*

Quas dorso lacerata ferit : demersaque mersum
 Seruat amica virum , cui pro temone Parentis
 Virgineæ manus est , fauor aura , & suppara vestis.
 Spumea protendant venienti brachia rupes ;
 Et patri gaudent ciuem se condere portu .

Ille subit terram . sed donum Virginis vndis
 Immemor heu scribit , gratâ nec mente reponit .
 Dum sua vota Deo non soluit , morte solutus
 Vorticibusque maris ; tulerat quæ fida salutem ,
 Dissoluit maris vnda fidem . Mercator anhelat
 Iam dubio dare se pelago , rursusque liquentes
 Tentat adire vias , naui deuectus eâdem .
 Suscitat ingrato bellum mare , ventus , & æther ,
 Virginis ultores . nauslictore ligatur
 Vortice: nauta Austris, & iactis vapulat vndis :
 Per vada , per scopulos , per saxa latentia tortor,
 Turbo rapit . gemit ille : patri comes additus infans
 Dum gemit , ingenti correptus turbine , pronus
 In caput excutitur . Tunc percutit astra querelis
 Infelix genitor: moriturus in æquora fertur ,
 Impete amoris, aquisque actus; gemmamque paterni
 Pectoris , in medio perquirat naufragus æstu .
 Exuperat tremitu fluctus , refoditque lacertis ,
 Ima vel ipsa maris scrutari certus : amore
 Æstuat , & pigrâ friget formidine in vndis .
 Nate , ò nate , inquit . sed frigida protinus ignem
 Obruit & voces , calido quas pectore format .
 Rursus aquæ abruptis è montibus erigit ora ;
 Et clamat : Virgo . subito maris ira recedit,
 Et timet ista sonum venerandi nominis vnda .
 Iam , cedente vado , voces & brachia tollit ,
 Altior insurgens animo . mare , Virgo , salutis ,

Quid

*Filium nau-
 fragum ipse
 naufragus
 querit. ex eod.*

Quid potuit peccare puer ? me conde scelestum
 Fluctibus ; ille tuo seruatus ab æquore uiuat .
 Viuit : & æquoreis emergit pupulus antris
 Virginis auxilio , turbataque marmora placat ,
 Et tenero fractam spem roborat ore parentis .
 Exultat genitor pluuiâ dulcedine mersus ,
 Dum salis arua tenet ; celerique citatior aurâ
 Dum mouet Oceanum, palmis & pectore lymphas
 Dilacerat, manibusque volat, puerumque sedentem
 Salsa super substrata , humeris sustollit , & vlnis
 Findit aquas ; leuiorque magis sub pondere, pennas
 In pelago se ferre putat : victorque Profundi,
 Nudus, inopsque suum pro seruo in vertice natum,
 Diuitias , germenque domus , & prædia portat .
 Miles , Alexandri decussam fronte coronam,
 Non secus immiti rapit è torrente; sibi que
 Dum natat , imponit . Caro cum pignore littus
 Occupat , & cælum Paulus prece . defilit infans
 Ex humero ; & insiu Mariam genitoris adorat :
 Mox surgit , vacuumque patrem satis implet amore .

Sed debellati semper maris vnda rebellat.

Denique sed Mariæ cedit mare; scutaque Diuûm
 Virginis ostendunt victum seruire triumphis .
 Roma triumphatrix curru sublimis eburno
 Non secus in pompam fluuios pelagosque ferebat,
 Quos, indignatos sua frena , subegerat armis .
 Nunc etiam in Superûm clypeo maris ardet imago,
 Quod Regina parens , frustra stridentibus Euris ,
 Prefferat imperio , premeret dum carbasa fluctu .

Sardus nauta vias parat æquoris ire dolosas;
 Pectore dum crescit, latis spatiosior vndis,
 Vasta cupido auri . Byzanti diues avarus

Patris querela .

Trajicenti Eu
 fratrem Alexã
 dro corona de
 cidit, quam
 nauta suo im
 possiam capiti
 extrahit ab
 vndis Grego
 ras l. 10.

Sardus, & nauis in nau fragio miram lucem, & scapham vident in medijs fluctibus penè immotâ, quâ inscendunt. Tur.

Iam cumulat mercator opes ; rufusque carinam
 Sollicitus soluit, veniuntque in lintea venti .
 Barbara Byzanti dum littora linquit, iniqui
 Barbariem reperit pelagi . crudescit Orion :
 Salsa tument : fluctu pendet librante carina ,
 Nil ratio, nil vsus agit : nil , arte magistrâ ,
 Puppe gubernator qui nutu carbasa flectit .
 Ingenium mala consumunt. in vota timores
 Iam miseros cogunt . Virgo implorata tenebras
 Discutit , & domitis sedet imperiosa procellis .
 Aspiciunt freta cæca diem ; turbataque murmur
 In plausus , festasque tubas, & cantica vertunt.
 Lux diuina fugat malè liuida fulgura : nubes ,
 Quæ pariunt imbres , feriuntur ab imbre nitorum,
 Qui charites generat nutritque in Virginis ore.
 Obijcitur nautis noua cymba , soluta supernis
 Remigio Aligerûm ripis , quam Virgo gubernat .
 Protinus inscendunt . tunc sardica vortice nauis
 Hauſta perit , fundoque iacet : ferit altera fluctus ,
 Stella maris , Solisque Parens cui littora monstrat.
 Non ferri sed visa rapi per inania puppis :
 Pro remis, Superûm pennis nam vecta, volauit
 Ad Lauretanum , non viso tramite , portum .
 E pelago fuge tempeſtas , terramque fatiga :
 Sed non tuta fatigabis , ſi Diua vocantes
 Audiat . Ecce ruit, commixtâ grandine, fulmen
 Quod te cum turri, mortali deiicit ictu ;
 Afflictumque ſolo , flammis , lapidumque procellâ
 Obruit, Antoni . Duri ſub mole doloris
 Saxorumque , animus ſe ſuſcitât : ore ſepulto,
 Vota leuat; mox membra: ſuam quatit inde ruinam.
 Integer è flammis , flammis ſed Virginis ictus ,

B. Virgo ſub luce latens . Scapha paucarum horarû ſpatio millia paſſ. ampliùs mille conſecit. Turſl. 4.c.6. Antonius ic̄t fulmine cum rure , eaque obrutus, viuus valensque poſt quatuor horas inuentus eſt . Turſc. 7.

Profilit, & viuit . lapidoso è monte virescit :
Lætior è faxis vt vitis , oliuaque surgit .

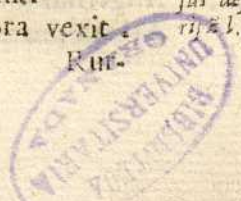
Dum linguæ cæli venerantur fulmina Diuam;
Illius in probrum linguam inflammare quid audes,
Digne Erebo miles ? Superi , diuellite linguam,
Postibus & clauum Stygijs hanc figite . Vellit
Samnitum Prætor , violatæ Virginis vltor ;
Destinat atque reum laqueo . dolor omnia vincit .
Non lethi deforme genus , linguamque reuulsam,
Sed scelus ille dolet : lacrymæ sunt lingua dolentis.
Verbi Mater adest , gemitus ad verba loquentis :
Recreat alloquio . subnascitur illico lingua :
Balbutit , damnatque nefas ; mox pleniùs vndat
Eloquium, vitamque viri causamque perorat .

Numinis immensos Genitrix imitatur amores,
Cunctaque peruadit Pietate . Occulta nocentum
Pectora rimatur , scelerumque illuminat umbras:
Æquora scrutatur : subit aëra , fulmina, nubes ,
Carceris horrores, miserorum tecta, triremes .
Æquora frangentes ventos , & fulmina frangit :
Aëra detergit : cohibet sub carcere ventos :
Carceribus miseros, manicis & compede soluit .
Denique quid superest ? puteos descendit ad imos,
Sideribus redimita Parens; dextrâque puellam
Cum situlâ lapsam bis sustinet ; vndaque pondus
Imperio glaciata regit . nec debuit vndis
Virgo perire , sinu niuæ composita Parentis,
Quæ , Puteus viuentis aquæ , quos mergit , ad oras
Exponit vitæ . Bis fluctibus obrute , viuus ;
Vulturum dum fonte natas, Autane . Recepit
Exanimem gremio, passus & mille potenti
Virgo manu super amnis aquas ad littora vexit .

*Blasphemo in
Virginæ erui-
tur a Pratore
lingua; respici-
scenti a Vir-
gine redditur.
Turf. c. 11.*

*Noua lingua
paulatim ex-
crefcit.*

*Puellâ B. V.
bis manibus
excipit susti-
netque super
aquas putei,
l. 3 c. 17.
B. V. Autanæ
Vulturum fun-
do haustum,
supra flumen
ad mille pas-
sus defert in
ris. l. 3. c. 16.*

*Duo Capucci
ni in mare de
turbati toto
extant pecto-
re, & Despa-
ra laudes cer-
tatim canūt .
l. 3. c 15.
Vortex maris
latro.*

Rursus ab æquoreo Pietas alata tumultu
Accersita volat . Geminos nauarchus in æquor
Francisci socios fudit crudelis . at extat
Pauperies pelago , premitur quæ pondere nullo .
Nil Vacuo rapit vnda rapax ; & vortice coram
Cantabant latrone viri præconia Diuæ .
Hos circum strepitant fluctus : maris ira minatur .
Paupertas secura canit . mare pandit hiatus :
Illius ora patent sed hiatibus humida centum ,
Se quibus à Maria victam maris vnda fatetur ;
Subditaque in currum , Victores fluctibus effert ,
Lauretique locat sine pondere pondus arenis ,

*Alia miracu-
la.*

Cætera Virgineæ referunt miracula fedis
Aurea scuta : oculos inuisa nocte sepultos
Rursus ad erepti referari lumina Solis ;
Vulnera mortifero sisti stagnantia tabo ;
Languentes florere artus , labefactaque membra
Soluere veloces, firmato poplite , gressus ;
Corporibus Furias Erebi terrisque fugatas ,
Virginis imperio sub Tartara cæca migrare :
Ploratos morbos , & non medicabile fatum ,
Auerfas clades & luctus ; reddita vitæ
Corpora ; seruatas rapido de gurgite merces ,
Difficili pauidas nisu , ancipitique gementes
Pondere, dum partus dolor increbrescit acerbus ,
Protinus exemptas gemino de funere matres .
Hæc vbi Calituum viuientia sidera terris
Aspexit Michaël, sudataque scuta caminis ,
Quos accendit Amor , rutilo dum fingit in are
Sæpè futurarum monumenta perennia rerum ,
Aligerum iubet acciri , qui numine torquet
Æthera præsentī , cælique è postibus annos

*Angelum cali-
motorem Mi-
chaël vocat
ad se , ut per
hunc S. Dom^o
ad iter ornā-
dam Sidera
vcentur , &
Tempora .*

Seculaque immittit volucris fugitiua rotatu .
 Nazareo vicina iugo radebat hic alis
 Cærule Iunonis , dulcique gementia rore ,
 Sidera mulcebat ; profugam dum Virginis Aulam
 Figere anhelabant Superùm stellantibus aruis .

Ille aderat risu , quo stellas pingit , amœno ,
 Quo Solem illustrat , virgatam lumine virgam
 Erigit , ætherei qua machina voluitur Axis .
 Orbe suo Phœbus , si sibilat illa , rotatur ;
 Et redit , & refugit cæli rota candida Phœbe .
 Astrorum graditur trabeatus luce Senatus ,
 Et nutu trepidant orbes : tremunt iæctibus æther .
 Aëris hanc regnum moderantem grando , procellæ ,
 Fulguraque & nubes , & fulminis ignis adorant .
 Hæc pluuias in tæbe ligat ; nimbosque ligatos
 In liquidas perfrumpit aquas . modò grandine cælū
 Aruaque perfringit : modò ruptos turbine ventos
 Montibus Æolijs damnat , tumulatque cauernis .
 Aligeri coma tota flagrat : pro crinibus ardet
 Stellarum radijs : chlamys est flammata pyropis ;
 Quæ nisi odorifero rorata madesceret imbre ,
 Ipsa vel astra suis exurèret ignea flammis .

Vt stetit ante Ducem , virgā quam fortè gerebat ,
 Protinus inclinans cum vertice , iussā moratur .
 Ille autem . Lucis Princeps atque arbiter aula ,
 Cuius ab imperio pendent cælestia signa ,
 Inuidiosa , viden ? motanda est Cellula cælo
 Hesperiaque locanda plagis . tua sidera poscunt
 Hanc roseis vestare humeris , & ponere Regnis
 Ambitiosa suis : terræ sed amore vetamur
 Cedere Stellarum votis . nam Virginis aram
 Sidera si colerent , terrarum oblita iacentum ,

Eius habitus.

*Michaël illi
 alloquitur.*

*S. Cella cur
 in sidera nã
 manifestatur.*

Et Lunæ, & Solis, cursusque, affixa theatris
 Omnia inhærent superis, quot cursibus errant,
 Suspensoque laborarent sua gaudia motu,
 Ædis ad vnus placidè pendentia visum,
 Inficeret radijs Sol an propioribus Indos!
 Viseret occiduas oras? feruentibus Austris
 Subderet an Lybiam? Boreæque tyrannide victas
 Et niue torpentes num frangeret igne pruinas?
 Phœbus & astra Domum centumq; & millibus vnâ
 Præferrent Regnis atque Orbibus, vnica centum
 Paruaque complexu quæ Soles, Sidera, & vrbes,
 Mille suo capit orbe Orbes, Cæli atria mille,
 Et qui cuncta capit, capiunt nec cuncta, Tonantem.

Non tamen Astrorum iubeo discedere pubem,
 Aliger, indecorem. Pompæ se adiungere nostræ;
 Ante triumphales manifestâ luce Penates
 In gyrum pede purpureo licet ire; rotatu
 Harmonico lenire auras, resonisque chorcis.

Attonitus profugis astris ne torpeat Æther,
 Et stupeat Telius hære immobile cælum
 Lumine maturo, cui tu vertigine tornas
 Fortunam, niueosque dies, atque otia fingis,
 Numinis imperio per me moderantis Olympum,
 Multiplicent vultus & munera Phœbus & Astra.
 Sic, nascente Deo cæci sub fornice saxi,
 In triplici Sol orbe idem, solusque, nec idem
 Claruit, & Triados gauisus imagine risit;
 Vrere frigidulo Puerum dum sidera vultu
 Vidit, & ardores gelidâ sub rupe fouere.
 Nazarei Domus hæc montis diadema, triumphet
 Multiplici sub Sole: fuit namque hospita Solis,
 Qui sub nube sinus materni condidit ignes.

*Si S. Domus
 inter astra
 luceret, a-
 stra terra bo-
 na curare
 prorsus omit-
 terent.*

*Michaël a-
 stra multipli-
 cat, ut eodem
 tēpore adfint
 peregrina Do-
 mus in pōpa,
 & sua suis in
 orbibus mune-
 ra non inter-
 rumpant.
 Triplex in or-
 tu Christi Sol*

Clarior hæc Stabulo Bethleo Numinis Aula,
 Culta diu, Solisque diu tepefacta gementis
 Roriferis oculis & corde. Hac pupus in Aula
 Ergo annis si creuit Amor, Virtutibus ingens,
 Culmineque Æthereo, meritorum vertice, maior,
 Huius ad obsequium, vires, faciesque, facesque
 Crescite stellarum. geminis ita motibus, vno
 Tempore, multiplices cælique atque aëris arua
 Dissimili peragrate gradu. Tu signa supernis
 Fixa globis, vel mota regas, fidissime Regni
 Aliger ætherei custos. nos rapta per auras
 Virginis ad cultum nutu moderabimur astra.
 Nam peregrina sequi fas est Cunabula Pacis
 Sidera, concordia quæ terras ordine lustrant.
 Adde, quod alma Parens, quæ sidera vertice præfert,
 Et Lunæ argento Solisque obnubitur auro,
 Gaudet te scriptas auro reuocare phalanges,
 Clara viatrici pateat quò semita Sedi,
 Conspirentque vno Tellus & Sidera plausu.
 Has ergo vigiles stellata in sede cohortes
 Huc celerare iube. Lucis tibi militat Ordo:
 Tê stellas animante, dies extinguitur vmbriis,
 Têque iubente, dies viuit, morientibus astris;

Tempora quin etiam, certis quæ mensibus annum;
 In partesque secant quatuor, rursusque redeunt,
 Te ducente, adsint. Tu namque errantia frenas
 Nexis in frenum stellis, claustrisque coërces,
 Et mittis; tua cum resonâ vertigine signum
 Astra canunt, sed missa regis, certisque recurrunt
 Legibus illa tuis. Natura hinc ebria nimbis
 Solutur in pluias, & campos alluit humor.
 Hinc alitur florum soboles, elementaque vires

Con-

*In S. Domò
 puer Deus ere
 uit et Sob.*

*Qui fecit co-
 cordiam in
 sublimibus.
 Job. 25.*

*Quatuor an-
 ni Tempora
 Michael iu-
 bet ad pom-
 pam adesse.*

*Angeli 4. an-
 ni Tempora
 regens mis-
 nus.*

Concipiunt, funduntque suas, alimentaue tellus
 Opportuna capit. Sed postquam singula cursum
 Confecere, vocas. Veniunt ad iussa: lupatis
 Indocili circum fistis fluitantia motu;

Rursus & in montis, submissâ fronte, cauernas
 Haud vnquam simili redeunt constantia formâ;
 Donec detergant senium, collaptaque, rursus,
 Strata solo, instaurent genitali robora somno.

Ergo age; duc patulis simul omnia montibus. Ædes
 Tempora nam quatuor cursu peregrina volucris
 Præcurret, veluti fulgur, quater acta per Orbem;
 Ut tandem fidat, quâ brachia porrigit æquor;
 Itala quâ tellus cor subdit, Templaque ponit.

Principis Aligerum subito mandata faceffit
 Aliger, astrorum motor. mutabile regnum,
 Et cæli qua parte gerens argentea Phœbe
 Scepra, gubernat humum, mōs est; vbi quattuor annū,
 Tempora, quæ ducunt, properis subiecta quadrigis,
 Indignabundo pennatæ vincula Mentis

Vertice concutiunt. mons omnibus vnus; & omnis
 Temporis ingenium mons exprimit. Ætheris Ætnam
 Esse putes. flagrat igne latus: flammâ indice, mōstrat,
 Æstatem fumante faces compescere rupe.

Altera pars collis, glacie vestita rigenti,
 Ostendit latitare Hyemem, pars altera, nimbis
 Floriferis redimita, docet vernare sub antri
 Ver horrore. sed Autumnum pomaria produunt.

Stat montana super fastigia discolor æther,
 Emicat hinc septus radijs: hinc nubibus horret.
 Hinc rores; iacit inde faces. Domus intima cælum
 Ebibit hinc varium: nec ros absimitur igne,
 Rore nec ignis. habent cum lumine nubila scædus.

Rex

4. anni Tem-
 pora ad stel-
 larum motū
 accedunt, &
 recedunt.

S. Domus qua
 ter quatuor
 anni temporibus,
 vere scilicet, hyeme,
 æstate & au-
 tumno mota
 est. ex Turf.
 & alijs.

4. anni Tem-
 porum domus
 in celo Lune.
 Montis vbi
 habitant va-
 rietas.

Cælum supra
 montem va-
 rium.

Rex ibi nullus : at imperium decretaque Solis ;
 Et scriptas radijs leges Respublica seruat .
 Si Ver, aut Hyemem vocat, Autumnumque, vel Æstū
 Terra ; latebrosis Tempestas montibus exit ,
 Et Solis salit in currum , cæloque vagatur ,
 Alternatque vices . Æstas fecundat aristas ;
 Ver ferit arua rosis : Autumnus vitibus vltimos
 Prægrauat effætis : Phœbo spectante pruinis
 Prata tegit glacialis Hyems. sic tempora regnant,
 Æthera dum peragrant, solaribus ardua bigis .

Fortè iugo Ver egressum , cum Sole curules
 In superis agitabat agris ; cum cyclade cinctus
 Aliger ad montis rimosa cubilia lapsus ,
 Impulit obstructos diducto è cardine postes ,
 Intulit & radios cum voce . O Tempora , dixit,
 Otia cum vinclis abruptite : culmina montis
 Nazarei meliora vocant ; vbi purior æther
 Mitior aura . Deus , sine tempore, temporis auctor
 Virgineam rapit inde Domum, que Tempora vincet
 Omnia ; Picenis postquam æternabitur aruis .
 Addite vos Comites , magni pars magna triumphi:
 Post tergum nodis non palmas nequæ ahenis ;
 Sed vincite manus , crines , & colla corollis .
 Sint rosa , sint violæ , sint alba ligustira catenæ ;
 Singula , quos paritis , sint florida vincula, flores .
 Tu solitos, crudelis Hyems, compesce furores:
 Perdomet ingenium præsentia Virginis. ira
 Non pluuias ventosque ferat ; sed amore cadentes
 Sint imbres lacrymæ : tua sint suspiria venti ;
 Dulciter his sæui . talis Domus enatet imbre .
 Ne grauis incumbas Æstas : dedisce nocere
 Ante Domum , innocuis quæ corda caloribus vrit .

*Sol Reipublicæ
 Temporis
 Princeps.
 Solis curru
 Tempora ve-
 stantur, dum
 vicissim re-
 gnant.*

*vii. Idus Ma-
 ias Desparæ
 Domus è Pa-
 lestina mota
 est, quo tēpore
 regnabat ver.
 ex Ann. Myr.
 Angeli concio
 ad Tempora.*

*Iubet quæ sūt
 fera mitesce
 ra.*

*In Autumno
morbi aut lō-
gi, aut mor-
tales.*

An ne, Autumne, graui, seu longo exercita morbo,
Corpora corripies? vetat Augustale Tonantis,
Exijt vnde Salus. Sed iam composita cauernas
Liquite, & in Solis, cum Vere, incendite currum,
Nazareum petit effusis qui culmen habenis.

*Tempora suos
singula flores
carpunt.*

*Flos vulgò
passionis, qui
aestate nasei-
tur, & præ-
fert Christi
pœnarum in-
strumenta.*

Prodigio commota nouo, mugitibus, Ætna
Ætheris, infremuit. Flammis ludentibus Æstas
Prima volat; patrioque metit de vertice flores.
Granadille hilari rides pulcherrime luctu.

Tu flos æstatis; calidi quia germen Amoris,
Qui dolet & floret: nam florida vernat amanti
Pœna. rigata oculis, lacrymato roscida risu,
In te spina viret, roseo rubicunda cruore.

Nam spem spina facit, pro Numine fixa. Columna
Flagraque cum clavis, mors ipsa in flore vitescit,
Quem ligat in fertum radijs ardentibus Æstas.

*Crocus oritur
in autumno.*

*Tempora præ-
ferunt fronte
flores, & ma-
nis.*

Autumnus metit vngue crocos, Proteosque colorū;
Filaque texentes flauentia texere gaudet,
Et redimire comas. narcissos frigore adultos

Carpit Hyems, spoliatque agros: stellataque fertis
Omnia floriferis, innectunt Tempora dextras,
Nunquam visa simul, postquam infelicibus Anguis
Fraudibus appetijt lento suffecta veneno

Primæui pia corda Patris, Charitisque decorem
Protinus excussit. nam prima crepundia Mundi
Ire simul Tempestates videre; calorem

Mulceri glacie; glaciemque tepescere ab æstu.

Pomaque non flores ingrata necare, sed iisdem
Appendi è ramis Autumni & Veris honorem.

*Hec in statu
innocentiæ o-
lim amica.*

Nunc simul aduolitant, præit Aliger. Vberat igne,
Et riget, & vernat, ridet, lacrymatur, & ardet,
Exudat pluuijs, & rore, subacta quadrigis,

Aura . Quid hoc inquit ? Spatijs Natura relictis ,
 Et pertæsa vices , numerum ; legesque , pererrat ?
 Pellucet rosa rore ; gemit sub verberè nimbis .
 Vere fretum crispatur ; Hyems exasperat vndas ;
 Infani spirant Cauri , Zephyrique loquuntur .
 Dum siccantur agri , iuuenescunt ; arbuta florent .
 Talia quis nostris miracula seminat arvis .
 Nil super hæc Ales ductor . mouet vnica cura
 Quærere præcipites Solis , Verisque quadrigas ,
 Quod tunc forte Patris gremio , curruque superbum ,
 Floribus expictâ succinctum cyclade , crines
 In flores etiam induerat , risuque vocatis
 Ludebat Zephyris , captans patris oscula Solis .
 Hoc viso , imbriferi tenuere silentia venti ,
 Æquauit vada Pontus ; ager lasciuijt herbis .

Ergo rosis caput insertum dum tollit , anhelis
 Solis equis sublime ; videt tria Tempora curru
 Aëreas fulcare plagas , sua regna . Curuli
 Restitit auersâ , pressisque iugalibus : vnde
 Vnde , ait , hæc socijs in Regna aliena potestas ?
 An quia non armor nimbis , Hyemisque procellis ,
 Igne nec æstiuo , folio detrudor auito ,
 Vile , imbelle , aptum calathis , thyrsisque vibrandis ,
 Non iaculis ? Mea forma tuos accendat amores ,
 Sol pater , atque iras : pro me tu bella capeffe .
 Sed si bella ferunt pugnacia Tempora , flores
 Quid manibus gestant ? florum quid casside frontem
 Emollire iuuat ? Tunc Aliger occupat iras ,
 Atque ait : Æstatem quid pectoris igne furentis
 Ver accendis ; Amor dum vos in fœdera iungit ?
 Ambitio Veris , semperque virentis Aprilis ,
 Nazareum Limen , patriâ de sede reflexum ,

*Nunc iterū
 S. Domus in
 pompa iungē-
 tur.*

*Ver, quod tūc
 Solis in curru
 ferebatur, &
 regnabat, mi-
 ratur alia
 Tempora a-
 perto celo suc-
 cedere .*

*Iussu Angeli
Sol quatuor
Tempora curru
excipit, &
Nazarethum
properat.
Reuocat Sidera.*

Ducit solemnes, vectum super aëra, pompas.
Vos quoque virgineas iuuat, ò mea Tempora, Cunas
Mecum, Sole sequi ducente, viasque Profundi,
Ætheris, & Terræ simili tranare volatu.

Sol Tempestatum genitor, Sol circulus anni
Aureus, aëreos dum sacra Domuncula campos
Designat celeri gyro, Superosque recenset;
Tempora festiuâ, quæ dirigis, excipe rhedâ,
Et quæ Nazareum vectare per æthera Templum
Sidera pugnarunt, reuoca. Sit magna Senatus
Gloria siderei, Superûm impendentia fronti,
Tecta præire. Lares fas est præcedere Amoris,
Et radijs, pro flore, vias infernere flammæ
Ætheris auratas. Sol tanto lætus honore
Quattuor, amplexu radiorum, Tempora necit:
Feruidus vrget equos; & inardescencia mandat
Sidera Nazareum splendore retexere montem.

*Hæc à Sole
ad iter ordi-
nantur.*

*Luna in se
velut in spe-
culo S. Cella
ferre gaudet
imaginem.*

*Mercurius
fallax.*

*Ædilis olim
ludos curabat
S. Domus so-
lium Fidei.*

*Venus edita
ò pelagi spu-
ma.*

*Eius è pede
nata rosa.*

Illæ ruunt iterum. Sol ordinat agmina. Phœbe
Prima tenet: candore nouo vestita superbit.
Fingitur in speculum, dum cornua cogit in orbem;
Vt, speculo referente, Lares in imagine saltem
Obsequiosa ferens, subeat sine pondere pondus,
Æmula Cælituum & parui vectaria Cæli.
Mercurius volucres pennis rutilantibus Ædes
Anteuolat. non ille dolos, sed præpete ludos
Præparat Ædilis cursu: genioque fideli
Obscurum Fidei folium, nebulâque decorâ
Et fumo septum, fraudes pertæsus, adorat.
Ponè Venus sequitur, vili non edita fluctu
Spumea, sed superæ genitrix, & filia lucis;
Quæ pede progenerat stellata rosæta pudico;
Quæ sine nube faces, non cæcos parturit ignes.

Hæc

Hæc è vicinis candorem Sedibus haurit,
 Quas Pudor incoluit, niuæ qui Matris alumnus
 Pro matutino fugebat lacte papillas
 Virginis, è gremio, Puerο cum virgine, pendens.
 Sic sub Erythræa lactatur margaris vnda,
 Et, geminis labris adapertilis, vbera fugit
 Lucis & irrigui roris, quo candida crescit.

*Purior S. Da-
 mus è vicinis*

Mars iter ingreditur cælestibus emicat armis,
 Sed versis, placidisque, & maiestate suavi
 Terribilis, mitisque. notis maculosa cruoris
 Exuit ora, & amore rubet. vexilla triumphis
 Picturata tuis, submittit, Virgo. Draconis
 Palpirat effigies: moribunda coloribus ardet,
 Atque auras Erebi, viuax in morte, vaporat.
 Impendet pedibus super ora Virago: retorquet
 Ora Draco, fremitusque, atque irrita sibila iactat.
 Signa etiam refracta gerunt Othomanica Lunæ
 Cornua, venturas signantia lumine palmas,
 Quas infecundo metet æquore Diua, propinquæ
 Mole Domus domito, Venetorumque ense subacto
 In decorum sulcos, & culta noualia laudum.

*Mars mittit
 vexilla gerit,
 ubi picta Dei
 pars Draco-
 nem calcans,
 & Thraciam
 Lunam.*

Iuppiter exultat. Pueris nascentibus, inquit,
 Faustam temno Domum, quæ pro fundamine stellis
 Fulta mihi surgit, radijsque salubribus ardet.
 Hæc iunat vna Domus, Iouis Omnipotentis alumna;
 Temperies fluit vnde animis; vnde aurea vitæ
 Fulmina vibrantur, quæ non regina volucrum
 Excutit, vngue rapax, sed amica Columba ministrat.

*Iupiter signū
 salubre nascē
 tibus.*

Frigidus insolitos rapitur Saturnus in æstus;
 Seculaque impatiens celeri vertigine versat.
 Hæc, ait, edentat frangitque Domuncula saxis
 Tempora, quæ mandunt, vt mollia pabula, rupes.

*Saturnus pi-
 ger, nunc læ-
 titia velox.
 S. Domus se-
 pori haud ob-
 noxia.*

Sci.

Scilicet æterno riget hæc adamante: voracem
 Illorum tenet morsum: non turbine nuntat:
 Non labat immiffis fluiijs, fed mole fuâ stat.
 Cedite perpetuis, mea Tempora, cedite muris.

*Stella etiam
 fixa suis ab
 orbibus refi-
 guntur, ut Do-
 mus iter af-
 sociant.*

*Aquarius im-
 plet urnam
 aqua, quæ fa-
 lit S. Domus
 è limine, ut
 olim è limine
 templi, quod
 Ezechiel vi-
 dit. c. 47. ecce
 aqua, &c.*

*Aqua ista
 ubertate est gra-
 tie S. Domus
 è vestibulo
 in omnes effu-
 sa.*

*Sol vas admi-
 rabile opus
 excelsi Ec-
 cles. 43.*

Fixa voluminibus quæ motis Astra rotantur,
 Vincula dissolunt, stimulisque micantibus, vrgent
 Se se vltro in cursus. Haustas ex æquore lymphas
 Projicit inuersâ brumalis Aquarius urnâ:
 Vestibulumque Domus inflexo vertice adorans,
 Fronte terit; rursusque terit: mox arduus inquit.
 Ite procul, vili generata fluenta vapore,
 Agmine quæ dulci redeunt telluris in arua;
 Proferat vt fructus, florumque puerpera risum.
 Postibus his alij meliores currite fontes.
 Omnipotens, puro postquam spectabilis ostro
 Sâguinis, ara, ignis, noua victima, Mystaque Amoris,
 Hoc Limen tetigit gressu, quo sidera calcât,
 Protinus erupit de Limine lympa, superbis
 Inuidiosa tuis, Tagus, & Pactolus, arenis.
 Labitur hæc passu properante: atque æmula Solis,
 Dirigit ille suos quâ feruidus igne iugales;
 Exerit vnde ortum; occiduis vbi proluit vndis
 Ora, & Riphæas vbi frigore liberat oras,
 Vnda trahit riuos. Austro perflante, procellas
 Excitat auratas: sua munera iactat in auras:
 Naufragijs beat; & terras immiscet Olympo,
 Hoc haurire libet pretioso è flumine fluctus.
 His mea si lymphis cumulabitur urna beatis,
 Inuicti vincet vas admirabile Solis:
 Roscida terra nouis vndis, in sidera flores
 Vertet: vestiri fructus mirabitur auro;
 Humida in ardentes concrefcere saxa pyropos;

Ex

Ex herbis tenerâ coalescere luce smaragdos;
 Arbuta pro ramis attollere sceptrâ ; coronas
 Edere pro folijs , rutilisque imponere ramis .
 Hæc ait . Vnda salit sacro de Limine in urnam .
 Insolito gestit succensus Aquarius imbre :
 Optato leuior cum pondere profilit : astra
 Rore nouo spargit . fulgent non indiga Solis
 Sidera : concipiunt maiores imbribus ignes .
 Ipse pio Sol fonte tumens , se maior inundat
 Gurgite splendoris , proprioque exuberat orbe .
 Quot stillæ refluent urnâ , tot in axe minores
 Stellulæ inardescunt; subitòque mouentur; & arcus
 Inde triumphales curuato lumine fingunt,
 Virtutesque tuas , tua lumina , Virgo , colorant .
 Innocuè fontes lucis testudine pendent:
 Conspirant riuus , glomerantque à vertice flammâs .
 Sic inter populos , occurrantefque tumultus
 Lætitiæ plaususque , Orbis dum sanctior Atlas
 In Templo Imperij Laterano collocat Aulam ,
 Et Mundi folium; sublimes erigit arcus
 Roma triumphanti , varioque emblemate vestit :
 Multa locat simulacra , modis viuientia miris ;
 Fontibus & varijs ad murmura prouocat vndas .

Anteuolant Prodromi Gemini; nexuque perenni
 Naturam geminam signant in Virgine iunctam .
 Ponè Sagittipotens iter explicat: Hæc via pompæ ,
 Inquit, erit: binas in partes cedite : inibit
 Alma Domus medio tutissima tramite cursum .
 Pegma sagittiferi , & vaga propugnacula Amoris
 Me seruare decet , placidisque armare sagittis .
 Hic venator Amor , iaculis pharetrâque , latentes
 Fabricat insidias , fumosâque abditus Arce ,

*E limine S.
 Domus salit
 vnda in ur-
 nam Aquarij,
 qua ille stel-
 las irrorat, et
 iubar auget .
 Ex aqua gut-
 tis Stellula
 nouæ nascun-
 tur .
 E Stellis fiut
 triumphales
 arcus, ut in
 primo Ponti-
 ficis equitatu
 ad Templum
 Lateranum .*

*Lucifer solis
 Apparitor, &
 accensus.
 Sagittarius .*

Spicula cæca iacit : premit in venabula ceruos ,
 Præcipites furijs animos , cæloque fugaces .
 Seruiat innocuis vt Amoris fraudibus , abdet
 Subdola se tacitis Recineti Cellula siluis ,
 Et Mundi latrocinij onerata beatis ,
 Tuta loco ; stabilis congestis vndique prædis ,
 In terris immota manens , super astra feretur .

*Canis Sirius
 cum Sagittaris .*

Te venatorem sequor en venator Amorem .
 Sirius ecce Canis mecum non segnior ardet ;
 Et pro latratu cantus , & fulgura iactat .
 Pro face non iras agit , qua torreat agros ,
 Terreat & populos ; sed amica incendia miscet .
 Nare feras cæli , latrator quærit odorâ ,

*Pleraque astra ferarum
 nominibus appellata .*

*Post Caniculâ
 sequitur ara,
 fidus caeleste,
 ex qua ducitur
 auguriû
 scelerum in
 ara Lauveta-
 na litandorû*

Lucida monstra Deo quò deferat , ante Penates
 Parthenios , iugulanda tuis , Sol mysta , sagittis .
 Vota fecundantur : Canis æstuat : æstuat Ara .
 Sidereis cumulata feris , tamen ardet amore .
 Ara Sagittiferum , sequiturque Sagittifer Aram .
 Sirius exultat . ruet in venabula Mundus ;
 Omniaque in stellas scelerum portenta migrabunt .
 Victima lucis erunt , fuerant quæ monstra : salutis
 Effera figentur iaculis : pro sanguine lucem
 Virginis ante Aram pretioso vulnere fundent .

*Post Aram
 Navis, caeleste
 fidus , in qua
 Mahometem,
 & Selimum
 à S. Domo fugatos
 Sol luce
 descripserat .*

Nauis agit cursus pelago iactata nitorum ;
 Atque minuta agit pro lymphis sidera remis .
 Desuper ostentat pictos in puppe triumphos ,
 Quos ibi , venturi Phœbus non inscius æui,
 Finxerat , eductis de luce coloribus . Ignes
 In medijs halat Mahometes fluctibus : instat
 Nequicquam socijs rostratâ frangere classe
 Littora Piceni , Lauretanosque rapinis
 Et ferro turbare Lares . Stat puppe Virago

Belligeris expressa notis, classemque, Ducesque
 Cum Mahomete flagellatos terrore, per æquor
 Spargit, & Adriaco demergit suppara fluctu.
 Spumat aquis mare cõmixtis cum sanguine Thracũ,
 Vorticibusque rotatur: hiat: fruit vnda sepulchrum
 Hostibus; in multâ namque ora voragine pandit,
 Facta quibus tua, Virgo, canit, quibus obruit hostes.

Tu quoque connixus populari nauibus oras
 Littoris Adriaci, Barathrique immittere pestes
 In sacra Cælitibus Penetralia, perfide, pœnas
 Cæde, Selime, luis. Maris horrida feruet imago;
 Terroremque Ducem, bellatoremque Tonantis
 Pandere signa Notis; sub signa vocare procellas
 Cernitur; Æoliaeque acies, animasque superbas
 Euri luctantis, Boreæque furentis, & Ausfri.
 Dente, Selime, fremis: spiras in imagine virus:
 Et vitam effundis per vulnera mille minacem.

At tu Virgineas auges quo lumine pompas,
 Spicea ferta gerens, Virgo? Succincta niuali
 Sirmate, carpis iter, manibusque effundis aristas,
 Pro granis grauidas gemmis. Hinc semina colles
 Et sata concipient; Picenique horrea centum
 Pondere nutabunt. Sic Virgo rependit honores
 Virginis Hospitio. Grauibus circumuaga flammis,
 Et libram attollens, gladioque armata cruento,
 Stella pedes Astræa mouet. Sequor, inquit, Amoris,
 Vindicis atque Iræ, peregrina pedissequa Sedem.
 Hoc discussa Loco, sanctæque dirempta Salutis
 Ingens causa fuit, patrono, & iudice Verbo.
 Hic librata, æquo steterunt examine lances
 Iustitiæ. Immenso pendebat pondere Mundi
 Altera peccantis, Stygiasque ruentis ad umbras:

*Mahometes
 aspectu S. Do-
 mus extinctus
 Tur. l. 2. c. 4.*

*Selimus S. Cel-
 le thesauris
 imminens ter-
 rore incusso
 repellitur. Ex
 Turf. l. 2. c. 19*

*Virgo sidus
 adeſt S. Do-
 mus in pom-
 pa cum ma-
 nipulo spica-
 rum, unde
 fecunditas in
 Picenum.
 Astræa seu li-
 bra signum:
 quia in ſta-
 tera Iuſtitia,
 aſſumpta d
 Verbo huma-
 na natura
 noſtris ſceleri-
 bus præpon-
 derauit.*

Numinis ast aliam, mox delabentis ab astris,
Pressit onus, cælique super conuexa leuauit.

*Cycnus astrū
ante S. Domū
dulcius cantē-
do non mori-
tar.*

*In S. Domo a
Vita deuicta
mors.*

Cętera quid memorem volitantia signa? Superbit,
Et resoно circumstrepitat, per inane volatu,
Concolor argento, Cycnus. descendit in vndas,
Limina quæ lambunt: potato flumine, rursus
Concentu melior, quamuis non fata moretur,
In sublime volans, ab ouanti gutture cantus
Eliquat & viuit; vitalibus ignea tædis
Vita vbi regnanti mortalia vulnera Morti
Intulit ad citharam, noua bella vocantis, Amoris.

*Aquila fidus
S. Cella im-
minet alis ex
pliciss.*

*Hæc Iouis ad
aram volans
victoriam illi
de gigantibus
portendit. ex
Na. Co.*

*S. Domus Re-
gia Pacis. &
belli.*

Eminet ante Lares, volucres pertæsa minores,
Et ferrugineis umbrata coloribus alas,
Alituum Regina: silet; tacitoque nitore
Sic loquitur: Fixere polo me somnia Vatum,
Quod Iouis ante aram, Titanibus arma mouentis,
Numinis auspiciū fueram victoris, & omen.
Ara Dei victoris erit, quæ permeat auras,
Machina: Tartareis hinc mota Gigantibus arma,
Qua data porta, ruent. eadem, ceu Pacis Olympus,
Astra feret terris; Erebo sed fulmina & umbras.
Hic Deus, è toto cumulatis Orbe trophæis,
Describet flammis & pectoris imbre cruenti.
Hæc spolia è victis Barathri prædonibus ardent.

*Imperator S.
Eucharistie
pompan se-
quens nudo
sub sole capi-
te.*

Has inter Stellarum acies pedes ibat aperto
Vertice Sol, fruiturque die quem Regia lucis,
Alma Domus profert, & maiestate remisâ
Dum graditur, simili graditur Clementia passu.
Non secus Austriacus sacra per solemnia Princeps;
Dum Numen donis velans cerealibus ora
In pompan effertur, fulgenti desuper umbrâ
Pegmatis aurati velique plicatilis; vrget

Vertice iter nudo ; licet ignis depluat imber
 In caput augustum, circumque infraque supraque
 Austriacum Solem Sol vulneret . Hic pia versans
 Vota, calet stellis quæ cerea semita sacris,
 Iactat corde faces , animatque incendia vultu,
 Solis & ardores Sol maior temnit & iras .

*Sol Verbo
 magistro du-
 ctus, se coram
 lucere sidera
 non dedigna-
 tur .*

Virginis ante Domum Sol ergo incedit : Olympi
 Purpureus Cæsar dat iura sequentibus Astris :
 Nexa choro vultu recreat , placidoque recepta
 Luminis amplexu, radiantibus implicat vlnis .
 Præuenit occasum : stellis heredibus aurum
 Non donat moriente die : dat sistere coram :
 Lumine dum viuit , decus & viuacia frontis
 Fulgura largitur , Regnique illuminat ostro .
 Illius inuidiâ non pellitur aurea pubes .

Non habet hanc maculam liuoris Cynthius vnam .
 Siderea patitur secum commercia lucis ,
 Numinis exemplo , iubar immortale quod vmbri
 Coniunxit nostris in opaca Virginis aluo ,
 Vnde viri traxere faces & in astra migrarunt .

*Sol Deus , ut
 cum ipso , &
 ex ipso, velut
 astra, lucere-
 mus, diuinum
 iubar Domus
 humilitate,
 carnisque nu-
 be temperauit*

Ergo sibi Stellas in fœdera necit honoris,
 Et dispensat opes , & carmina fundit Apollo .
 Cantibus harmonicæ , resposant Sidera, Musæ,
 Et tremulâ Solem comitantur luce choragum .
 Ille lyram, non sceptrâ manu radiantia tollit :
 Et canit . Vna Domus terris dominatur & astris ;
 Imperioque animos, & Relligione coërcet .

*Sol ad citha-
 ram canit fu-
 tura S. Cella
 prodigia.
 Ab ea domâ-
 das animorû
 afflictiones
 vaticinatur .*

Hic Amor , ex antris scelerum , trahet effera corda
 Musicus & fidicen. Fremit ira ? domabitur. ardor
 Turpis auaritiæ puras penetrabit in Ædes ?
 Ardor amoris erit , sitis intemerata salutis .
 Excubat ambitio foribus quæ cæca potentum ,

Vestibulum intrabit ? mox egredietur honorum
 Transfuga . Districtum geret implacabilis ensem
 Liuor , & horrificum stillabit ab ore venenum ?
 Effluet in rorem , liuoris vena : columbæ
 Induet ingenium coluber ; spirasque , decoras
 Iridis in torques , in cantus sibila vertet .

*Dona ad illã
 innumera vn
 dique deferẽ-
 da.*

Vera cano . Solem quis vatem dicere falsum
 Audeat ? Vndantis Domus hæc erit alueus Orbis:
 Integra Regna fluent , populorum fluctibus aucta,
 In mare quos Mariæ , cum tempestatibus auri
 Gemmarumque, Auster pluuij deuoluet amoris .
 Sic vagus erumpit Ganges : sic diues Hydaspes
 In mare , flauentes , pretiosa tributa , procellas
 Egerit ; exundatque nouis pretiosior vndis .

*Stabilem sine
 fundamento
 futuram, ve-
 luti terra
 machinã, que
 ex aquis pri-
 mum emerfit
 coronanda
 stellis, & ar-
 boribus in-
 duenda .*

Vera cano . Solem quis vatem dicere falsum
 Audeat . Hæc nullo fundamine nixa, Tonantis
 Fulta manu, stabit , quæ cæli sustinet axem .
 Sic erit immensi simulacrum paruula Mundi .
 Scilicet hic,mersus latè stipantibus vndis,
 Mole suâ hærebat : mox æquore natus aquarum,
 Iuffit arenoso vallari carcere fluctus ;
 Supposuitque coronali capita humida luci .
 Exclufit pelago volucres , & germina campis :
 Incubuit non fundatus sibi totus ; & omnes
 Fundauit latè populos , elementaque dorso
 Par oneri ; magnumque sibi sine pondere pondus,
 Portitor ipse sui . sic parua Domuncula Ponto
 Eruta munifico Mariæ , redimitaque cælo ,
 Se reget , & totum vectaria fulciet Orbem .
 Carmine venturo sic præludebat honori
 Phœbus,agens choreas, seseque excelsior ibat .

Taurus sidereâ dum fronte ignescit & irâ ;

In-

Indocilisque iugi dum cornibus astra laceffit ,
 Solferit hunc radijs . E vulnere profluit ignis ,
 Vitalique iterum viuax è funere surgit .
 Proximus huic Aries gemmato vellere fulget ,
 Soletiam radijs rutilo quem fauciat ictu ,
 Et pro sacrificio stellata fluenta cruore
 Projicit ante aram , Cellamque Tonantis inundat .
 Haud aliter David , abiectâ cyclade , Apollo
 Sanctior Isacidum , gressu exultante , citatis
 Pecebat citharam digitis , cantusque liquabat
 Præuius ad sonitum . Sternebat sanguine taurus
 Ariete cum fosso , regalis victima , campos ,
 Quà populi plausu , quà corde , Sionis ad arcem
 Arca ferebatur , palmetum ductile cæli .

Pone lyram fidibus radiorum , Phœbe , canoram .
 Cantibus Aligeri mulcent melioribus auras .
 Luciferi Michaël iugulati haud immemor , alis
 Quem leuis ambitio leuat in sublime , volucres
 Subijcit ipse oneri pennas , meliorque superbit
 Virginis obsequio . Dextrum latus erigit Ædis .
 Aëre dum pendet dorsoque immobile pondus ;
 Paciferi & Pacis Superi dum iussâ morantur
 Ponderis ad motum ; tali sua prælia cantu
 Militiæ recolit Princeps , stellasque vagantes
 Esse iubet fixas mirâ dulcedine vocis .

*Sol ante S.
 Domum Tau-
 rum & Arie-
 tem cæli astra
 sacrificat, sum-
 dentes è vul-
 nere pro cruo-
 re fulgores .
 David bouem
 ouem, & arie-
 tem ante Ar-
 cam immola-
 bat in via. ex
 l. 2. Reg. c. 6.*

*Michaël signi-
 ficat: quis ut
 Deus.
 Michaël ca-
 nit Draconē
 Stygium à S.
 Domo deus-
 etum .*

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER XIV.

ARGVMENTVM.

Michaël, Gabriel, Raphael, & Uriel, dum S. Domum alis imponunt, suis cōsonos nominibus cantus edunt. Michaël canit in ea relatas à Deo de Luciferi superbia victorias: Gabriel diuinum Verbum in eadem incorporatum: Raphael mortem à Iosepho ibi moriente deuictam: Uriel Deipara ardores, auctos per filij sui ibidem crescētis mysteria.

*4. horiorum
Angelorum
cantus.*

In utero matris tamquā in arce castra metatus est Deus. S. Zeno Mariae alius Solis aeterni bellica nubes Conculcabis leonē, & draconem ps. 90. Et delectabitur infans ab ubere super foramine aspiciet &c.

Ceruicem indomitam cum Dite Superbia flecte:
Cede Deo. Quis vt Omnipotēs, qui frenat Auer-
Frena remordentem, colluctantemque catenis! (nū,
Quos gero frōte, Latēs, & fortia castra Pudoris,
Vix Numen subijt, pharetratum corpore, & ostrum
Sanguinis erubuit, rubicunda phalarica belli;
Cum subitō tremuere acies Phlegethontis, & arma,
Arma inclamarunt; atque in sua damna ruentes,
Virgineam obsedere Domum. Sed conditus aluo
Belligerante Deus, nemorum velut abditus vmbis,
Sontibus infantes vmbrarum ciuibus astus
Condidit: occultā latuit sub nube Parentis;
Telaque contorsit non irrita lucis in hostes.
Corpore vallatus, maiorque gigantibus Infans,
Virginis è gremio, sinuantem terga Draconem,
Difficilemque mori per vulnera multa Leonem,
Non face fulmineā, gladioque timendus & hastā:
Sed pede compulsos in Tartara deturbauit.
Huius & ille Domus per opaca foramina palmam
Mi-

Misit, & elisit colubros : ingentia parua
 Colla manu pressit : magnusque in Virgine victor,
 Æthere de supero reuolutum, ex Æthere rursus
 Materni bellans uteri, sub opaca Gigantem
 Magnus auernalem Pupus penetralia voluit.
 Ille etiam rapuit raptori spicula Diti :
 His aciem retudit faxis ; aciesque superbas
 Perdidit ille nouis humili de Sede ruinis.
 Et quis vt Omnipotens ! Hic irretitus Amoris
 Retibus ; hic fabricans, Mariæ propelittora, nidum
 Venator, volucer, prædator, præda, fugaces
 Captabat pedicis animas, pandebat & alas,
 Vt toto celeres excluderet Orbe volatus,
 Ocyor & ventis, aquilisque secantibus auras,
 Serpentum ad prædas, Harpyarumque rapinas.
 Hospitis ingenium seruat Locus : euolat ales
 Ipsa Domus, Domini cursus imitata volucres.

At Gabriel, cui læua Ædis pars altera pennas
 Prægrauat auratas, iucundo pondere gaudens,
 Reddidit alterno Michaëlis carmina cantu.
 O mihi possibitis, inquit pretiosior astris,
 Parua, sed immensi diuina colonia cæli,
 Dulce onus Aligerum ; castrum è quo Gratia pugnat ;
 Machina muralis ; bellorum vinea robur,
 Qua mouet astra aries, Superum cui mœnia cedunt.
 Omnes exuperas, dum colligis omnia, laudes.
 Tu vitæ Thalamus ; scelerum mortisque sepulchrum :
 Tu currus, cui stellati carpenta Bootis
 Inuideant : tu scena Dei spectacula dantis ;
 Illum è sideribus dum machina traxit Amoris.
 Astra faces, scenæ tibi sunt proscenia tellus ;
 Sipiarium nubes ; cælum spectatæ & Orbis.

*Christus aquila
 è nido S.
 Domus ad
 prædam vo-
 lans Ex eo dicit
 volare
 Domus.*

*Vinea bellorum
 cum instru-
 mentum, quo
 protecti mili-
 tes muros sub-
 ruunt.*

Actores.

Aethores, humana Deo Natura cohærens
 Connubio stabili, Regi Regina; cothurno
 Paupertas innixa graui, nil indiga cultus,
 Diues, & abiecto matrona potentior auro;
 Maiestas, & Amor; Spes, & Formido, Fidesque
 Velo tecta, terunt hæc pulpita. Regia gestum
 Hic facit immotis veneranda Modestia palmis.
 Musicus obloquitur numeris, & spiritus oris
 Diuini, resonante tubas Amor excitat aurâ,
 Organaque & lituos in dulcia murmura necit.
 Gratia Virtutes iubet exultare choreis,
 Cælituum Charites: scenam Demissio vertit,
 Quæ varium patefacta refert vultumq; coloremque,
 Ignes, & nebulas, & amœnæ fulgura lucis.
 Nunc rubet ore Pudor: Candoris tessera malis
 Virginis ignescit: nunc pulpita Pallor opacat.
 Nimirum dum Virgo timet: dum concipit umbras
 Sacrati horroris vicinâ è luce profusas;
 Aligeri formâ & dictis dum territa pallet;
 Dum calet arcanis flammis, & purpurat ore,
 Scenæ multiplici variant spectacula vultu.
 Quid memorem nodos, & sacri Sceria ludi?
 Sol in nube latet: melius patet inde sed idem.
 Detegitur; pulchro tegitur dum corpore Verbum.
 Vilibus è membris maiestas pulchrior ardet:
 Alligat in nexum Pietas æterna perennem,
 Æterno quæ conflagunt contraria bello.
 Scilicet illa hominem, Numenque in dulcia ducit
 Vincula. Mors Vitæ, diuina Opulentia nostræ
 Nubit egestati: breuiatur in omnia fufus:
 Fit miser ipse Deus, Mundi sors vnica, felix
 Sê solo, semperque potens, sê maximus vno,

Maïor

Mutatio scenæ.

Scenæ varietas.

*Varie Desipere virtutes
Turbata est
in sermone
eius.*

Narrat Gabriel quid acciderit in Verbi diuini conceptu.

Maior humo cæloque , gigas & paruulus infans,
 Telo deuictus mortis, mortisque redemptor,
 Pauper diuitijs , & paupertate beatus ,
 Captiuus liberque , & libertatis origo.
 Ductilis has rerum formas hæc scena relictis ;
 Tantaque sunt oculis miracula credita nostris.

Vidi ego cum celeres metitus in aëre gressus ;
 Nuncius hanc Ædem subij , Dominamque Salutis,
 Voce pauens, iussi saluere ; adamantina cæli
 Limina distumpi ; discedere prælia terris ;
 Mulceri ventos , tranquillarique procellas .
 E spe pendentem vidi , & formidine Mundum ;
 Omnia pernices suspendere secula cursus ,
 Momentoque vno pendere , quod omnia vincit
 Secula , in æternos dum latè extenditur annos .
 Aspexi Manes Famam descendere ad imos ;
 Antiquum genus Heroum , Fideique Senatam
 Lætitia sentire novos in pectore motus ,
 Et tria dissimili compleri Regna tumultu .
 Cum subitò suspirarunt Stygis antra dolore ;
 Cerberus exurgens vlulauit ; cornua fregit
 Collectis Acheron riuus . Dum palpitat Orcus ;
 Risit humus : nubes patuerunt : fusaque lucis
 Nubibus è superis tempestas irradiauit .

Merfa Domus radijs, velut imbribus arca Noëmi,
 Excepit non dimisit per inane Columbam .
 Tæda maritalis , pro fronde virentis oliuæ ,
 Illius ardebat rostro , luxuque nitorum
 Vibrabat sine nube dies , sine funere Soles .
 Lux erat umbra ; sed innumeris fulgentior astris ,
 Splendidè inumbrabat niuæ qua Virginis aluum ;
 Vt disclusa viro, nil tacto poste Pudoris,

*B. Virgè diu
 ne columba
 alis inumbrat
 tur, ut concipi
 at .*

Integra conciperet, multoque abscondita Sole .
 Umbra erat alarum : sed ab alis emicat ignis,
Alæ eius alæ
ignis. Queis volat ignis Amor. Rutilo quæ contegit igne,
 Detegit umbra : eadem quæ sparsa refrigerat, ardet.
 Sic fecundauit fecunda Columba, sinumque
 Impleuit radijs & opaco lumine : Veri
 Miscuit Autumnum, floresque & poma ligauit .

Dum flagrabat Hyems; tenero dum pollice flores
 Floridus Autumnus, dum Ver noua poma legebat;
 Cælum, Terra, Puella, Domus (mirabile dictu)
 Dum refrigerio superi calet ignis & umbræ;
 Aligerûm fax alma Deus; Deus ille Parente
 Non minor Æterno; de lumine lumen; Imago,
 Iuminis ingeniti depicta coloribus; auctu
 Patris ab immenso Soboles immensa, calentis
 Igne suo Natique sui, similique calore
 Æquæuum cum Prole sibi spirantis Amorem;
 Ille Deus, sibi Vita, heres, sibi tota Voluptas,
 Qui ligat amplexu, fugiunt quæ deuia mentem,
 Tergeminus, solusque; Vigor, qui permeat Orbem,
 Æquoreaſque plagas, superi confinia Mundi;
 Facta infecta replens, opulentia diues honorum,
 Eloquar, an fileam? diductis labitur astris,
 Contrahiturque Deus; seseque recolligit vno (Est.
 Virgineæ Matris gremio; & VERBUM CARO FACTVM
 Virginis in gremio tamen ampla incendia cordis
 Dilatat contractus Amor: nudatus, inermis
 Arma, sagosque parat. Fornax ignita Puelli,
 Arma parantis, eras, cælesti ardentior Ætnâ,
 O dilecta Domus, quam corde amplector & alis;
 Ut pennis, calidoque nouas in corde fauillas
 Concipiam, & fortes inter fortissimus omnes

Arma

Arma feram Gabriel, vis & munimen Olympi .

Pars extrema Domus, quam lumine vestit Eo
Sol oriens, dorso Raphaëlis inhæret . hic alas
Explicat in pondus, soluitque in carmina cantus .

Cara peregrino, Domus ô peregrina, salutis
Aligero! Medicina Dei, medicamina Mundi
Defero. in hac cælum sua pharmaca seruat. ab Angue

Sauicia Tænareo, pollutaque corda venenis,
Huc properate: luem, pestes, aconita vometis .

Hinc Asmodæus, fumi caligine mersus,
Corde flagrante, fugit flammis vlticibus; & se
Cæcus Tartareis pautans in vallibus abdit .

Aspice: victoris Domus hæc vestigia fumi
Seruat adhuc, nebulâque latet bellator opacâ
Sol amor, & radijs è nube flagellat Auernum. (bos;

Quere tuas, Mors cæca, umbras; preme carcere mor-
Omnibus hæc morbis Domus vna medebitur. ite
Indomitæ febres: vestros hic ignibus ignes

Vincet Amor, bona flamma. ægris hic punica florēt
Mala, coronato quæ stillant vertice succos .

Pestis cede procul, mortis quæ pasta cicutis
Crescis in exitium populorum: hic pupula lallat,
Vberibusque, Salus, vitæ lac pendula fugit .

Quere tuas Mors cæca, umbras: preme carcere morbos.

Virginis hic, Puerique Dei præsentia Mortem
Vicit, & extinxit vitali funere Ioseph .

Lectus arenâ, vigor languor, victoria Mortis
Mors erat, arma Deus cum Virgine, Vita duelli
Spectatrix, Domus hæc Circus, Superique sequestri.

Iamque dies aderat certaminis vltima, vitam
Diuinæ Ioseph Vitæ qua poneret altor .

Deuolat, æternis demessis protinus hortis,

Virgi-

Gabriel for-
tudo Dei .

Raphaëlis
cantus. Ra-
phael medici-
na Dei .

Asmodæus da-
mon fugatus
ab Angelo

Tobie comite
cordis fumo
eruti è pisce .
ex Tob. c. 6.

Canis Ra-
phael morbos
in S. Domo de-
pellendos .

S. Domus vi-
nea, ubi mala
punica egrot-
tis salubria
floruerunt

Cant. 6.

Post reditum
ex Ægypto

Canis cum
Bapt. Man-
tuano censent
in hac eadem

Nazærea Do-
mo Virginæ
cum Iosepho
& Christo ha-
bitasse. Suar.
in 3 p. q. 30.

In S. Domo
Ioseph moriē-
do inter Chri-
stum, & Ma-
riam, autho-
res vitæ, mor-
tem vicit.

*Credo Ioseph
fuisse mundis
semū in Vir-
ginitate . S.
Bernardinus.
Virginitatis
forma sub nu-
be latens, ne
d Morte vi-
deatur .
Accedit ad le-
tūm Mors .
odore horum
nutat & ca-
dit .*

*Ioseph mortē
amat, & mo-
ri timet, ne
Iesu, & Ma-
ria linquat
amplexus .*

Virginitas, calathisque rosas & lilia defert,
Quæ Morti mortem folijs redolentibus afflant,
Æternūque virent. Florentem in vertice virgam
Extollit Regina manu, qua funera pellit,
Insinuatque animis per dulcia verbera vires.
Virtutum stipata choro, morientis in Ædes
Descendit, floresque iacit, Mortemque moratur
Sub nebula. Venit illa virum messura: sed auram
Sentit vbi florum, dubiâ vertigine nutans,
Concidit. excussæ in terram superadstitit ense
Virginitas immortalis, iugulumque petiuit
Ferro & voce. Pedes temeraria verte: quid audes
Spargere tela, mei quæ frangunt ferrea flores?
Non Pudor arma Necis panet incorruptus. odori
Ni cedis, iam promo facès. Mors territa cessit:
Virginitasque toro, & Puerο cum virgine Virgo
Succedant. Ori Puer applicat ora Parentis;
Virgo manus capiti. Quenam discrimina talem,
Quæ mala perrumpant vallum, & munimen Amoris?
Os Verbi, Matrisque manus! Non Tartara, nō Mors
Has vnquam penetrabit, Amor quas condidit, arces.
Coniugis & Pueri manibus, velut aggere cinctus,
Addubitat, quid amet, vitamne, an funera Ioseph?
Fata placent: at morte timet diuellere castos
Coniugis, & Nati nodos. Condita Puelli,
Et Sponsæ vultu, vita est iucunda. receptum
Sed Natura canit: Naturæ ast affidet auctor,
Atque Hera Naturæ cælestis Gratia. Cælum
Num quærat per fata? Deus, diuinaque Virgo,
Dum placidè inclinant morienti lumina, Cælum est.
Cura laborque monent, vt morte quiescat: at vlnis
Matris, ait, Puerique Dei, dum viuo, quiesco.

Sola

Sola quies hæc est ; si creditur altera , quæram.
 Lumina clauduntur ; referat sed lumina rursus.
 Momento clausisse dolet ; rursusque Puelli ,
 Et beat aspectu nutantia lumina , Matris .
 Virginis & Pueri dum lecto lacryma gemmat ,
 Torquet auarities moribundi pectus : An, inquit,
 Diuitias moriendo meas, mea dona relinquam ?
 Nate, doce : quid agam ? nostram Sol dirige mentem.
 Sponsa doce ; quid agam ? tu nostris Luna tenebris.
 Tunc ambo suasere mori , quò sola doloris
 Pocula forberet Genitrix in funere Nati .
 Vade , ait illa , mei custos intacte Pudoris .
 Vade , ait ille , mei comes indefesse laboris .
 Tu me surgentem perituræ lucis in auras ,
 Reptantemque sinu , palmis atque ore fouebas .
 Reddo vices : te stringo sinu , dum nasceris auræ
 Luminis æterni . Captabas sæpè gementi
 Tu mihi naniolâ somnum . non mortis imago ,
 Sed mors ipsa tibi , captatus carmine nostro ,
 Somnus erit . Mecum Virtutes dicite . Ioseph ,
 Matris amor candorque meæ , mea lilia , cultos,
 Atque Pudicitix cultor , seruauit in hortis .
 Ille reclinatum stipulâ me primus agresti
 Vidit , & incubuit super ora trementia vultu .
 Incaluit prior ille meo tunc frigore ; frigus
 Dum tepidâ nostrum pellebat pectoris aurâ .
 Impulit vt primis Puer his concentibus Ædes ,
 Carmine respondet resono Patientia . Ioseph
 Tu Puerum premis ad pectus , filiasque Canopi,
 Antra habitata feris , Nilique iacentis arenas
 Exul adis , nullâque fugis formidine regem ;
 Dum regum amplexus Regem , pro millibus armis,

Mil-

*Iosephi vox
 dubitantis utrum
 amplectus Iesu, &
 Maria morte
 diuellat.*

*Puer & Mater
 Iosephum
 hortantur ad
 mortem .
 Puer Iosephi
 erga se merita
 recenset .*

*Canenti pue-
 ro Iosephi lau-
 des Virtutes
 concinunt .
 Patientia cã-
 tus .*

Facundus comes est pro vehiculo in via. Adag.

Ioseph altor Dei.

Paupertatis cantus.

S. Bernardinus, & alij asserunt Iosephum fuisse legitimū Dauidici Regni successorem. Dauidi comparatur.

Christus lapis Dauidis in funda. ex S. Pa. Epb. 2.

Millibus & clypeis, Puerο munitus ab vno,
Fortior atque fugâ, victorque incedis, Amorem
Ipse vehens, vectusque. Dei Facundia Verbum
Currus erat, sociusque viæ. Te monstra ferarum,
Saxeæ signa Deum, deiecto vertice adorant.
Non colit Herodes: faxis erat omnibus vnus
Durius atque feris, feritate ferocior ipsâ.

Qui matutinis nutrit sudoribus agros,
Tu sudore Deum pascis: non frigidus ergo
Inficiat furtim morituri tempora sudor.
Ros eat ambrosiæque liquor languentis in artus.

Consonat huic tali Paupertas carmine. Ioseph
Tu Solymæ Regnator eras, & regius heres.
Ast vbi sceptræ, domus regali splendida luxu,
Diuitiæ, folium, maiestas, agmina, Regnum?
Ipsa tibi folium fueram, domus, agmina, Regnum,
Omnia Paupertas. hoc Regibus omnibus vnus
Maior ades, quia Regna teris. Dauidica proles,
Et magno maior Genitore, potentiùs ornos
Mouisti, cedrosque rudes, quam militis agmen.
Populus vna dolata tuâ, Rex maxime, dextrâ
Plus est, imperio populos quam flectere. serra
Astra tuæ referat famæ. sine diuite pompa
Exuperas Dauidis opes & fulgura Regni.

Ille rotans sibi Fortunam, dum funda lapillum
Torta rotat, salit in folium, sternitque Gigantem
Pro solij gradibus. Lapidem tua dextera gestat,
Cui lapis ille fuit Dauidicus vmbra. Tyrannum
Delicis hoc Stygium: super æthera surgis honore.
Ille manu potuit discerpere monstra ferarum:
Crimina tu laceras. coluber, basiliscus, & aspis,
Tartareusque leo Pueri dam palpitat ictu,

Que m

Quem geris in gremio, Puer est diadema parentis,
 Cum patre qui vincit. Portentum grande laboris,
 Et Dauidis opus conceptum mente; sed auro,
 Et gemmis partum Salomonis, & omnibus vnum
 Grandius an Templis Templum miraberis? Ædis
 Vnum virginæ saxum, later vnicus omnes
 Vincit opes Solymi Templi, quod marmora, montes
 Aureaque exhausti laceratæ viscera terræ.
 Si Virgo in dotem cessit, patriumque Cubile;
 Cum Dauide tibi Salomon, tibi cedit auorum
 Gloria, diuitijs & partis clara triumphis.

Cantibus his lento reprobas, somnule, gressu.
 Iamque natant oculi: prohibet tamen ille soporem;
 Ne Pueri, & Matris sua pascere lumina visu
 Desinat. euigilat rursus, rursusque repellit
 Pupillæ somnum hospitio: certamine amicum
 Hostem sollicitat dulci. redit ille: tueri
 Se clausis oculis, clausa velut arce laborat;
 Donec composuit iucundo carmine bellum
 Virginitas; clausitque oculos, pro morte beatum
 Artubus inducens per lumina clausa soporem.
 Vade, ait illa: meis, ò Cycne, nivalibus alis,
 Candide, ad obscuras Patrum te defero sedes.
 Vicinos cane voce dies, auroraque Solem
 Esse meo doceas, Ioseph, candore propinquum.
 Virginitas flos est fructus, qui, Vere sereno,
 Nunciat Autumnum. tu, flos intacte Pudoris,
 Virginei fructum ventris, pubescere succo
 Sanguinis, in patrijs ostende Penatibus; altâ
 E. Crucis in messem donec dependeat vlmo.
 Dum canit hæc, oculis tenebras errantibus haurit,
 Serpentemque bibit pulchrâ in caligine mortem.

*Conditum Tē
 plum Salo-
 monis impen-
 sis. paral. c. 29
 Nazarena
 Domus, vbi
 moritur Io-
 seph, pretiosior
 Templo Sala-
 monis.*

*Virtutum ad
 cantus inci-
 pit dormita-
 re.*

*Denique dor-
 mit Virgini-
 tatis ad can-
 tus, & hic
 sōnus Iosephi
 mori est.*

*Defuncti Iosephi
species
viuida, & se-
rena.*

Sed Mors ipsa fugata fugit morientis ab ore ;
Et vitæ species, & viuida mortis imago,
Vndabunda genas perlabitur : ipsa liquatur,
Et fluit in malas riuo rutilante venustas.
Sparsa verecundis florescit gratia membris ;
Vitaque viuaci mendacia fronte colorat,
Illuditque neci . Senio sociata iuuentus
Arua rosis violisque ferit ; pallorque nitorque
Fœdere iucundo vultu miscentur in vno .
Sic obitus ignarus obit . falx horrida Mortis
Non florem secuit ; decussit virga Pudoris,
Infitione parit viridi quæ germine vitam
Non sine vulneribus : sed flos è vulnere turget,
Atque notas flexus tales in limine signat .
Hoc morere infelix , scelerum Mors pœna, Cubili ;
Siue Chaos pete cæca tuum, tumultanda tenebris .
His Laribus Vitæ cultor sudauit Ioseph :
Suffecit ramos vlnis , amplexibus vmbras,
Luminibus pluuias , secundum corde calorem :
Impendit culturæ animam . Nunc arua dedere
Vitæ cultori vitæ , per funera , fructum . (bos.

*Virga de ra-
dice Iesse in
hac Domo flo-
ruit .*

*Inscriptio è
textis florib⁹
Nazarena*

*Domus in fo-
ribus .*

*Ioseph Vita
cultor, hoc est
Christi.*

Quære tuas, Mors cæca vmbras: preme carcere mor-
Agmina nil poterunt morborum, morte fugatâ .
Quid spem Sarmatiæ Casimirum, perdere bellis
Quem nequis, aggredieris venarum extinguere tabo?
Non impunè febris per operta vagabitur ardor :
Diffugiet ; meliorque sinus implebit amoris
Flamma , rebellantum calidas qua comprimet iras .
Fortior abiectis armis , & veste nigranti
Clarior , hanc veniet cæli famulantis in Aulam ;
Pauperies cui syrma feret ; Mundique superbum
Neglecti fuga sternet iter . Diadema Suecum,

*Casimirus Po-
loniæ Rex a
lethali feбри
per Lauret.*

*Virginem li-
beratus .*

*Soc. Iesu ve-
stibus indu-
tus Lauret.*

*facellum pri-
mum inuisit .*

Imperijque aquilas cognati, sceptraque Dacum
 Eriget anteuolans Demissio regia: palmas
 Præferet innumeras, velata Modestia vultum,
 Ille paludatus panno, positâque verendus
 Maiestate, Domum, solium regale Tonantis,
 Ingressus, Regno discet regnare relicto;
 Et sacrâ rutilare umbrâ; & centone, capacem
 Multis Imperijs cæloque, abscondere mentem.
 Proh scelus. è Vitæ digressum Sede, laceffit
 Inuida Mors: armis facibusque armata malignis,
 Vrget magnanimos in fata nouissima sensus.
 Vt leo, discussio per colla comantia crine,
 Infremit ore, oculisque ardet; dum febris adurit
 Intrepidum furibunda latus: tamen ille dolores
 Edomat indomitos; totis prosternitur armis,
 Erectâ virtute; toro sic stratus acerbo,
 Se superat, curasque premit Casimirus: & æstus,
 Quos febris immittit, diuinæ consona Menti
 Atque Voluntati, mens temperat: ardor in ostrum
 Regnatoris abit: lecto compositus, auito
 Vt folio dominantis, habet sua sceptrâ, suoque
 Se regit imperio: frenat Virtute dolorem:
 Territat & Mortem vultu moriturus eodem. (bos.
 Quære tuas mors cæca umbras: preme carcere mor-

E feretro Virgo Casimirum vellit: in ortum
 Imperat è nostris lacrymis exurgere Solem
 Thracis in exitium Lunæ; Mundoqueredonat
 Threijcijs ferale iubar, noctemque minacem
 Sidereæ frontis radijs, & fulgure ferri.
 Vix se proripuit stratis, & Virgine fultus
 Fixit humi Princeps dubio vestigia gressu;
 Cum subitò tremuere lacus Acherontis & antra.

*Laureti gra-
 uiter agrotat*

*Casimiri in
 morbo patien-
 tia.
 Voto nuncu-
 pato è morbo,
 & è morte à
 Laur. Virgi-
 ne liberatur
 Omnia histo-
 ricè.*

*Dolet suorum
malorum præ
saga Hæresis
per sanatum
Casimirum .
Fit Rex, &
in hostes Eire
nuè bellige-
rat.*

Quem posuit pallor Casimirus, protinus ora
Hæresis infecit : colubris, capitique ruinam
Illa suo timuit : pedis insuperabile pondus
Sensit, ab infernis iam tunc exterrita valuis .
Attonitam non falsa tenet formido. coronam
Induit & galeam Casimirus : sceptra, feroceſque
Extulit in monstrum gladios : vigor omnis, in artus
Qui redit, in Regnum, magnosque refunditur ausus.
Excudit è cervice iugum fera Moschua, & atram
Quassat in arma facem : Scythici ruit vnda furoris,
Sarmaticasque niues tepefacto sanguine soluit .
Millia quadringenta cadunt primo impete belli :
Mox crescit furiale malum, arctoumque rigorem
Ignibus inuoluit Furiarum : sacra profanis
Miscet in excidium : rorant diuulsa per agros
Membra Sacerdotum : fidei compage solutâ ,
Ciuibus heu miseris rumpuntur vincula vitæ .
Addere funeribus noua funera parcite, monstra :
E toto prædam cumulatam linquite Regno .
Virginis astra tonant : vno vos fulmine Virgo
Protinus externat, quod iustam inflammat in iram;
Laureti dulces flammæ dum fundit amoris,
Irarumque faces . Diffracta nube dolorum,
Euolat in bellum Casimirus : fulminat hostes
Non ferro, sed amore : tonat : Discedite castris :
Ponite tela, Duces, & coniurata ruinis,
Agmina, Sarmatiæ . Regnat Casimirus : & vnus,
Vel quæ fingit Amor, vel quæ furor, arma ministrat.
Quid mecum certare odijs, belloque paratis ?
Vertere quid Regnum, me Rege ? & munere partum
Sanguineis venale vndis exponere ? Regnum,
Si iuuat, abijcio : sed me prius ipse relinquam,
Quam

*Casimiri vox
ad rebelles :
Rex sum .
Vincit hostes
innumeros so
la voce, cui
Virgo pondus
dederat . ex
hist. Pol.*

Quam, quod deuoui Patriæ, cum sanguine, ferrum.
Cedite vel sceptro; vel ferro cedite: Amoris
Prælia si profunt, pugnate & vincite. solus
Exarmabit Amor Casimirum. Solus inermes
Iunget perpetuo deuinctas fœdere palmas.

Vicit io: populi furias vox vnica pressit:
Horrida Auernales Discordia fugit ad umbras:
Et quæ nutabat, regalis pondere vocis,
Constitit extemplo diuisi machina Mundi.
Scilicet exanimi hæc à Virgine reddita Regi,
Cuius ab ore ruens inuictæ syllaba vocis,
Terrore insolito populum tremefecit Auerni,
Traxit & innumeras in cæli fœdera gentes. (bos:
Quære tuas Mors cæca umbras: preme carcere mor-
Frange arcum, & pharetras. oculis quæ spicula vibrat
Virgo, salutis habet tua contra vulnera succos,
Ambrosiæque imbres, vitæ quos exprimit arbor.

Infelix Sophonisba, truci malè iuncta sodali
Ingenti quamuis scelerum sub mole labore,
Attamen vrget iter; seseque ad Virginis aram
Sistere dum læto meditatur victima luctu,
Subdolos insequitur comes, & nil tale timentem
Expoliare parat gemmis, animæque, Deoque.
Dissimulat, crimenque tegit. Sophonisba dolorem
Non tegit: in filiam, curis confecta, profundam
Se rapit ad lacrymas. Longa ex ambage viarum
Hic, inquit, consistite dolor, quæ protegit arbor
Crimina nostra, nigroque animo fit concolor umbra.
Vna, viatrici requies, sit cura: sequemur
Mox iter inceptum. dolor ô dolor excute pectus,
Et lacera: siccare iuuat mea vulnera lymphis,
Lumina quas fundunt: iuuat his emergere fundo.

*Virgo etiam
duabus syllaba-
bis: fiat: om-
nia pacauit.*

*Sicula mulier
à latrone so-
ejo itineris
ingulata à
Laur. Virgi-
ne, quam pe-
tebat, mure sa-
natur. Omnia
ex Turf. h. 3.
c. 28.*

*In itinere ad
filiam plora-
tura diuertit.*

*Venetis vul-
gato corpore
questum fece-
rat.*

Æquoris impuri, quod amantibus explicat vndis
Scylla libido animi, pelagoque dolosior omni.
Stella procellarum domitrix, me respice, Virgo;
Ad Sedes dum mœsta tuas feror exul ab astris:
Me tege iactatam curis, lacrymisque natantem.
Tu mihi portus eris: niueos da cernere vultus;
Atque tuis niuibus maculas abscondere nostras.
Peccaui. timor exteret: me sistere coram

*Spem inter,
& metū flu-
uat,*

Horreo, Virgo. metum spes effugat: audeo, Virgo.
Paruula vt immenso superatur guttula Ponto,
Sic tua criminibus Pietas supereminet. imo
Erige te, Sophonisba, mari: spem concipe dignam
Virgine, spes omnes quæ Mundi lactat eodem
Vbere, quo Numen; gremio quæ sustinet vno
Iustitiæ solium, & solium dominantis Amoris.
Hæc ait; abruptos maturat & incita gressus.

*Post breuem
in silua quie-
tem iter pro-
sequitur.*

*Latro in scæ-
minam ferro
irruit.*

Dum furijs, comes Eurytion, comitantibus, ibas,
Non eadem tibi mens aderat. stimulatus Auerni
Verberibus, moliris iter: fera pessima, silvam
Nactus ad insidias, aurique libidine cæcus,
Virginis, in fidei pignus, quod destinat aris
Infelix Sophonisba, ruis malè fidus; & ens em
Exeris in vulnus. Gladium magis illa Tonantis;
Atque vno geminum celari vulnere vulnus,
Æternamque pauet, scelerum sibi conscia, mortem.
Lumina, cor, palmas, vocemque ad sidera tollit.
Hæc, pia Virgo, tuas quæ semita ducit in Ædes,
Non me Tartateas, inquit, transmittat ad oras.
Infelicem animam, scelerumque heu pondere pressã
Præcipitemque, manu, quæ sustinet omnia, siste.
Dixerat. At furi furor additus; inde capillos
Implicat attonitæ digitis; & pectora ferro

*Timeat illa ne
moriatur sce-
leribus con-
fessione non
expiatis.*

*Fœminæ ti-
mentis vox.*

Perfidus inuadit . lapsantem in sanguine cernit,
 Exanimisque oculos vicinâ morte rigentes .
 Non tamen abstinuit : magis æstuat imbre cruoris.
 Ira furorque semel si pronis fertur habenis ,
 Difficile audaces poteris reprehendere cursus .
 Est in cæde horror; mox orta cruore voluptas
 Diligit horrorem . Morientis membra reposcit
 Cæde nouâ miles ; rimatur viscera : vultus
 Vulneribus fœdat . tandem asper, & improbus irâ,
 In iugulum insurgens, capulo tenus imprimit ensê.

Iamque adeo gemmis iugulatæ, auroque potitus,
 Cum prædâ excedit filius , & tuta capeffit .
 Fœmina multiplici sed languida morte , cruento
 Mille trahit moriens suspiria pectore , & aures
 Magna, tuas , Virgo , incundo vulnerat ictu .
 Vox cordis , non oris erat ; nam sanguis in ora
 Proflus , obruerat vocem : sunt labra loquentis
 Vulnera . Mater , ait , mea vita & spiritus oris ,
 Et viuo ; dum mille patent necis ostia ! viuam .
 Sic animat fugitiuam animam spes viuuda, cordis
 Hospita, viuam eadem ; simul altera . dedita viuam
 Virginis obsequijs , sint sacra sigilla Pudoris
 Vulnera : sint fidei monumenta , & dira nefandæ
 Vulnera sint Veneris, sed noxia vulnera . plagis
 Illa meis pereas : Pietas per vulnera viuat ;
 Occupet & pectus , nullis violabile telis .
 Hæc secum ; ingentiq; animum spe suscitât . Vmbris
 Cum videt è medijs sine Sole albescere lucem ;
 Per frondes errare diem ; nemus omne silere ;
 Attonitis fluitare comis arbutta ; volucres
 Insolitum sentire iubar , suspendere cursus .
 Extollit Sophonisba oculos ; tremulâque natantem

Vulneratur .

*Lethaliter
 vulnerata
 vita certa spe
 recreatur .*

*B, Virgo in
 veste candida
 se fœmina vi
 dendâ offert
 caelesti luce .
 Turf. ubi sup.*

Fronde diem dū querit, adest chlamydata Tonantis
 Lumine, Virgo Parens. Crinalem sidera pompam
 Verticis in cælo referunt: Sol pectore pendet
 Bauteus, & lorica: genis intermicat iris:
 Areolæ, vernant florentia labra, Pudoris:
 Gratia per vultus, per pectora fluctuat omnis:
 Denique virginei sunt omnia mundus honoris.
 Respirat Sophonisba; faces dum Virginis haurit:
 Frigida mors fugit icta metu: redit omnis in artus
 Et color & sanguis. cælesti vulnere rore
 Concreuerè, manu medicâ quem presserat herbis,
 Diuaque vitali consperferat imbre salutis.

*B. V. moribū-
 dam gremio
 fouet. & sa-
 nat. Tur. ubi
 sup.*

*Indicium mi-
 raculi circa
 cellum cica-
 trix aurea
 monilis in
 nodū ubi s.*

*B. Virgo
 eam sanat, &
 sanctè manet.*

Ambrosiâ rorante, cruor stetit illico: pallor
 Et dolor abscessit. pro vulnere linea lucis
 Ducitur in iugulo: membris obducta cicatrix
 Cogitur in gemmas: gemmascunt corda pudore.
 Virgine nam visâ, Pudor emicat: ardet Honestas:
 Et decus, & pretium Pietas habet: omnia gemmant.
 Postquam virginei flammæ afflauit amoris,
 Talibus alma Parens breuiter solatur Amantem.
 Reddita iam vitæ, violato redde Pudori
 Te, Sophonisba: Deum laceratæ iniuria formæ
 In te iterum formet: roseos dabit vna colores
 Forma Pudicitæ: pudibundo hanc indue corde.
 Dixit; & in proprij se luminis obruit vndâ,
 Eripuitque oculis, sed pectore condidit alto.

Quere tuas, Mors cæca, umbras: preme carcere mor-
 Frange arcus: frustra posthac iaculaberis ictus, (bos:
 Dum Virgo arcitenens vitæ pro cuspide, Numen
 Belligero iaculata sinu, noua funera Morti
 Cum iaculo portat. Viden! atria viuida cordis
 Mysta aperit sine corde: manu sua viscera gestat;

*Christus in
 sinu Maria
 ielum in dor-
 tem.*

Naturâque stupente, animat præcordia Virgo :
Implet prodigijs fibras, & pectora donis .

Virginis in viuum Templum conuersus, ad Aram
Se defert Lauretanam, & sua vota Sacerdos .

Turca Sacerdotem, Stygij Popa Ditis, euntem
Stare iubet. Quas tendis, ait, nouus hospes ad oras?
Prome genus. Christi genus alto à sanguine Regis

Duco, inquit; generisque mei Crux arbor, ad Aulam
Reginæ Matris propero . Dedisce Parentem
Reginam & Regem, pietatis larua superbæ,
Barbarus increpat: Mahometi subde vel vltro
Cervicem indomitam; vel nostræ colla securi .

Colla, viator ait, diuinæ subdo Parenti,
Quam lingua, quam corde gero. linguâ ore reuelles;
Cordaque visceribus; Mariæ de pectore nomen,
Et fixum cordi non extirpabis amorem .

His dictis accensa fuit magis ira Tyranni .

Præcipit auelli viuenti viscera; vt imis
Extrahat è fibris Mariam . Manet illa repostis
Fixa animæ latebris, vitamque infundit Amanti .

Viuida res Amor est, & fata nouissima calcat :
Vulnera, tela, dolos, seniumque & funera nescit.
Viscera velle Sacerdoti, gens effera: ferro
Pande fores animæ: venas rimare calentes.

Venis fumat amor: Superùm, pro sanguine, nectar
Immortale fluit: sibi victima & ara, recluso
Pectoris in Templo, feritate pauente, Sacerdos
Integra virgineo sua corda sacrabit Amori.

Aspice: iam manibus sua viscera deuehit, & se,
Impositum dextræ cor palpitat . O pia semper,
Prodigijs assueta manus! tu sidera pandis:

Tu cælum, Numenque regis; cæloque propinquam

*Sacerdos Lau
retum venis
cor manu pos
tâs ex Turf.
Captus à Tur
cis ad aposto
liam frustra
inuitatur.*

*Malos horta
tores auersa
tus Marian
inuocat.*

*Discisso pecto
re intestina à
summo recisa
Sacerdoti Tur
cæ extrahât.*

*Exempta sibi
exta præfert
manu.
Sacerdotis
manus admi
randa .*

Reddis humū, miserofque leuas: tibi sternitur Æther:
Tartara, Terra, Duces, Rex ipſe inclinatur Olympi.
Perge: trophæa refer tecum, tua corda; Parentis
Quæ Cor æterni Verbum fuſtollis ad aras.

*Terra mira-
cula Sacerdo-
tis eam pre-
menſis in trã
ſitu. Poet.
hoc tant.*

Accelerat Peregrinus iter, roſeoque cruore
Signat humum; floresque aperit, ſua lumina, tellus;
Conſita vt aſpiciat miracula tanta per agros,
Quos premit inceſſu, Phœbo mirante, viator.
Quâ cruor exundat vitali funere viua,
Extinctas cernit rurfus pubeſcere plantas;
Pulchra colorari cum cordis imagine poma,
Et ramos curuare, Viri matura calore,
Qui graditur, factique locat monumenta per vrbes.
Marmora, quæ calcat, ponunt mollita rigorem,
Et viuas iaculantur aquas, & viuere diſcunt.
Juncta triumphali ſalutem vnda vnita cruori:
Corda Sacerdotis, cor cæli, Phœbus adorat,
Quæ meliore calent flammâ; quibus illa curulis
Sternitur alta manus, quæ ſidera tangit; & ipſi,
Dum volat in terras, eſt ignea Rheda Tonanti.

Ecce autem lacrymis facundus, & ore Sacerdos
Pectoris, in partes, ceu labra diſerta, recluſi,
Tandem prodigijs & Numine plenus in Ædes
Virginis ingreditur. Sine corde hic nuncia cordis
Lingua perorat, & effundit cum ſanguine verba,
Miraturque nouas voces, & non ſua verba.
Dona fero, tua dona, inquit; nam munere viuo,
Diua, tuo. Viuens ſi victima ſiſtitur aris;
Victima virgineâ viuo moriturus in Ara.
Fauſta ſacror. dubitas? adaperſas inſpice fibras.
Cor iacet? imò micat manibus ſublime cruentis.
Extra gelu torpent? celeri viſ ignea pulſu

*Sacerdotis
reces Laur.
purg. ante
aram.*

*Fauſta victi-
ma, Deoque
placita ſigna.*

Extā, artus, venasque mouet. non viscera nigris
 Tincta notis pallent: tuus, ò tuus influit in me
 Candor, amorque, Parens; dissectaque pectora necit
 Nexus amor cordis. tua munera dilige Virgo:
 Ne te despicias, me respice. Cernis, vt alto
 Fixa manes in corde? tuum Mors horrida vultum
 Extimuit, speculum vitæ, speculamque Pudoris;
 Abstinetque pauens à vulnere. viuo: sed vltro
 Te coram profundo animam, mea vita, meum cor.
 Excipe me, manibusque tuis cor erige, dextrâ
 Quod depono: manus felicius inter & ignes,
 Immortale tui spoliū pendebit amoris.
 Dixit: & in superis holocaustum nobile flammis
 Extā vbi deposuit, conuertit in astra viator
 Lætus iter, rapuitque Deum pro corde, Deique
 Se cordi simul inseruit, vitamque recepit. (bos.

Quare tuas Mors cæca vmbra: preme carcere mor-

Vltimus ast Vriel diuinæ portitor Ædis,
 Cui nomen dedit ignis Amor, cantabat amores
 Virginis, & resono sindebat suda volatu.
 Ardeo. quæ fornax humeris incumbit? Olympi
 Hæc omnes fouet vna faces, ceu flumina Pontus.
 Scilicet hæc Sedes Ignis, qui lapsus ab astris,
 Astra suis latè succenderet omnia flammis.
 Hic Deus ignipotens tædas ad prælia conflat,
 Scutaque, loricas, galeasque, & missile telum,
 Fulminaque exercet, roburque immiscet, & addit
 E Triadis vultu tres ignis, & alitis Austri,
 Tres imbris torti radios: nam temperat vndis
 Ille voluptatum, flammisque sequacibus arma.
 His faber Omnipotens te, Virgo, armavit; Auerni
 Vt concepta dolos armorum luce fugares.

*Vriel idem
est ac ignis
Dei.*

*S. Domus i-
gnis diuini
fornax.*

*B. Virginis
mysteria ex-
hibita igne
diuino S. Do-
mus in thea-
tro.*

Ad

*Sine labe cō-
ceptio.*

*B.V. De septa
igne contra
Draconis in-
fidias flumen
vibrantis. Ex
Ap. 12.*

*Hoc aquas
exiccāt.*

*In Anne v-
tero, & Naz.
flagrat in
Domo.
Anna alius
holocausti ara*

*Cuius splen-
dor, & pul-
chritudo cœ-
los penetra-
bat, inde An-
geli admira-
bātur. S. Bru-
no.*

*In S. Domo
Virgo nata
ad terra in-
cendium.*

Adfuit ; ante fores, & vitæ limine in ipso
Collocat infidias Anguis, virusque vibratis
Guttare celat aquis : noxâque ab origine primâ
Molitur temerare animam, quæ pectus honestum,
Numinis è dextra, felix allabitur. Iras
Hæc tamen inuifi Colubri, fraudesque nocentes
Ludificat generosa : videt nam desuper ignes,
Fluminis in morem, procurrere, telaque lucis
Ignito vectare vado, quibus vnda Draconis
Tota superfusus exareat improba flammis.
Flammarum Domus hæc littus, quæ missa Colubri
Flumina dum retro pellit, vel siccat ; Amoris
Vndique diffusos recipit cum fontibus amnes.

Creuit amor flammis in Virgine. Matris in aluo
Clausa, theatralem dabat alta Puellula Circum,
Spectatore Deo dignum cælique Senatu.
Nam complexa sinu diuina incendia paruo,
Viscera casta genitricis vertebat in aram,
Quam permixta rosis velabant lilia circum.
Victima Virginitas aderat : pro sanguine, lactis
Cæsa dabat riuos : Amor, ensis, flamma, Sacerdos,
Icibus ad vitam & flammis sua dona parabat.
Inuidiam Aligeris matris composita mouebat
Pupa sinu, qui turris erat ; qua grandior altris,
Mœnia nostra capessebat, Superosque, Deumque ;
Omnibus & maior Superis, minor vna Tonante,
Omnia miscebat facibus : flammæque beatas
Aligeram tunc esse gelu mirabar, & ignes
Tunc cœpi damnare meos, oculosque Puellæ,
Ut magis arderem, totis obtutibus hausi.

Flamma latens vtero tandem prorupit in ortus :
Corripuit terras : terris cælumque, diemque

Red.

Reddidit . hærebant glacie quæ stricta rigenti ,
 Lubrica præcipites soluerunt gaudia cursus .
 Bellula substratis ridebat pupula cunis :
 Ast erat ipsa Orbi vaga cuna , cuniculus ignis ;
 Currus erat ; rota Sol currus , atque orbita Lunæ .
 Non Phaëthontis erat currus , sed currus Amoris ,
 Æthere labentis cum Sole : quadriga lupatis
 Non frenata ; sed innumeris Virtutibus ibat ,
 Ducta super Ditis capita impia , ducta per hostes .
 Tunc vigilem Diuæ somnum stridore rotarum
 Conciliabat Amor ; cælestis Amazonis ausus
 Ad cunas dum cantabat , currumque regebat .
 Bellica falcatis pugnabat pupula cunis ;
 Luminibusque faces clausis torquebat : amantem
 Corde Deum vigili feriebat : crinis , ocellus ,
 Frons , manus , ora , genæ , bellantis & omnia membra
 Tela Pudoris erant , & missile fulmen Amoris .
 Virginis impaudæ vagitus buccina belli ,
 Et tuba pacis erat : contorta phalarica malis
 Roscida purpureis ardebat lacryma ; & vna
 Guttula , missa oculis , totum inflammabat Auernum
 Igne furoris ; amore Deum , cælumque cremabat .

Creuit amor flammis in Virgine ; Numen , adulta ,
 Cum diuensa breui gremio , se vicit amando ,
 Quæ Superos , concepta sinu , superauerat omnes .
 Sidera tunc , Lunæ iubar , & Sol , ætheris ignes ,
 Extima vestis erant Reginæ . hinc conijce quantum
 Intus anhelabat cælestibus ignea flammis .

Creuit amor flammis in Virgine . creuit , & ausa est
 Ad sua iam natum pia bella laceßere Verbum .
 Vicerat Aligeros : se vicerat : vltima , Numen ,
 Belligeræ matris remanet victoria . vicit ;

*Cuna Virgini-
 nis currus
 Amoris.*

*Cuna Virgini-
 nis belli cur-
 rus .*

*Virgo cre-
 scens etate ,
 & Mater
 Dei .
 Solo Deo ex-
 cepto cunctis
 superior . exi-
 stis . S. Cypr.
 Virgo corpo-
 rati Verbi
 Mater nu-
 trix , & geru-
 la .*

Capti-

Captiuumque Deum complexibus irretiuit.
 Dulce gemens matris pendebat Pupulus vlnis
 Præda, trophæa, decus, victoria, palma, triumphus.
 Obsequijs ambo certabant. Virgo iubebat:
 Par erat obsequio imperium. Puer alta Parentis
 Iussa capescebat: sed se, famulando, potentem
 Regnatorem Orbis cælique ostendit. Ad arma
 Virgo iterum puerum generosa vocabat Amorem.
 Verre Domum, Dominator ait: tibi sidera cælum,
 Terra dabit sordes; sordes sed in astra migrabunt,
 Has si, Nate, manu verris, qua sidera vertis.
 Verriculo fac munditias, Rex pupule Mundi.
 Verriculo purgata Domus superabit Olympum,
 Pulchra tuo candore, Viâ mage lactea lactis.
 In scopas sceptrum vertisti, perge quid hæres?
 Sceptrâ trahunt populos ad Regum iussa: trahuntur
 Scopis corda tuis, lacrymæque trahuntur amoris,
 Mancipium matris Dominusque ah parce labori.
 Sordida quæ fuerat, rutilat iam gemmea tellus.
 Sudat Amor; matrisque iterum noua iussa moratur
 Ales ad obsequium. Faber Orbis, finde securi,
 Diuide vel ferrâ, pinos vel rade dolabrâ,
 Et patris curas partire. Ah siste; tenellâ
 Ne callesce manu, mea vita; quiesce, virorum
 Et Superûm tranquilla quies: quid ligna fatigant
 Parua Deum, leuis incumbit cui machina Mundi?
 Arida pondus habent ab amoris pondere pondus.
 Inde Crucis meditaris opus, tacitasque tauillas
 Concipis; atque neci præludis in arbore Phoenix.
 Oris nosco noras, arcanaque sensa: lacertis
 Abijce ligna, Puer: satis illa cruore rigabis;
 Quid sudore rigas? vicisti, vt machina belli

Hæc

In Nazarena Domo Virgini seruit Deus.

Deus S. Dominus uerit, ut matri obediat.

Verrit Deus Virgo attonita lacrymatur.

Rursus imperat, ut patri Puer opem ferat in arte fabrili.

Varij Virginis affectus.

Hæc me ligna petant : vicisti victus : ad vlnas
 Curre meas : da captiuas in brachia palmas :
 Da pluuias vultu sudoris tergere gemmas :
 Hæc mea præda : genis da figere labra . decori
 Stigmata feruitij sunt oscula . Desine : vincor .
 Labra genis remoue : sunt labra rapacia cordis .
 Hæc intra muros , quos effero , prælia flammis
 Incaluere tuis , Pietas ; indiætaque tædis ,
 Creuerunt sudore Dei lacrymisque Parentis .
 Huc properate gelu qui corda ligata maligno
 Numinis ad nutum geritis . dissoluite nexus .
 Paruit hic vltro , cui parent omnia , Verbum .
 Hic quoque ceruices hominum ad sua iura rebelles
 Flexit ; vbi trabium trabeatum pondere dorsum
 Populus inflexit , patrisque ad vota volauit ,
 Ligna ferens humero , volucres velut Ardea pennas .
 Astra coronabant non Solem roscida ; Soli
 Rorem sudanti formabant ligna coronam .
 Stillula sudoris dum fronte cadebat , in ignes
 Protinus ardebat . Veteris vestigia flammæ
 Seruat adhuc fumo Domus illustrata decoro .

Hinc ignem rapis , Ignati , quo conflagrat Orbis ,
 Quo scelerum popularis agros , quo vertis in astra
 Illustres sociorum animas , quo nectis amore ,
 Diuulfit patrio quos Cypridis ardor Olympo .
 Hinc Ducis exutam diademate , Borgia , frontem
 Flamma coronalis Regum tibi tessera cinget .
 Hinc digressa feret pelagi vos flamma per vndas ,
 Per Mundi latebras , per barbara Regna , per hastas ,
 Atque attrita super simulacra & templa Deorum ,
 Ætheris heroes , animataque classica Verbi .

*Vriæl alias
 accensas hæc
 in Domo flam-
 mas exponit.*

*S. Domus i-
 gnis Domus.*

*S. Ignatius ,
 & B. F. Bor-
 gia è Laure-
 tana Domo ,
 quam vifitat ,
 flammam hau-
 riunt ad sa-
 crum Orbis
 incendium . ex
 vifit .*

ITER

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER XV.

ARGVMENTVM.

D. Franciscus Xauerus inito iam ad Indos itinere ad Lauretanam Domum diuertit, ibique bis sacrificat, Dominica videlicet palmarum, & Christi resurgentis die. Ex hoc, quod eius vita habetur ex actis, Vriel inducitur, qui vaticino cantu tanti Viri labores, vota martyrij, & in calo premia predicat, per mira symbola in gemino Saceros, mentisque raptu præsognanda.

QVæ noua flammatis circūtonat Ætna fluentis,
 In populos in Regna faces in flumina voluens?
 Intumuit Ganges flammis; fluit ignibus Indus;
 Et Mare flammimomos agit alta ad littora fluctus.
 Intonat & plaudit speciosis terra ruinis;
 Et pelago sese gaudet mersare salubri.
 Diluuiio Sinas, & Iapona strage natantes
 Cernimus illustri. Placido Sauerius æstu,
 Naufragio diues, per Mundi littora fertur,
 Igniferis oleis vmbata, & confita palmis.
 Vnde faces? viden! æterni Domus ignea Solis,
 Lauretana Domus tellurem fluctibus ambit,
 Auratisque vadis, & amico flumine mergit.
 Nauigat his vndis Franciscus: nudus Olympi
 His vectat mercator opes, quas vendat amoris
 Prodigus ad pretium: Mundique salutis auarus
 Pro se nil poscit, nisi curas, vulnera mortem.
 Pro Christo mercaturam per falsa, per vrbes

Dum

*Oliam ignem
 alit.*

Dum facit in prædas animarum currit anhelus .
 Nunc age : quos, sacris operans , Sauerius ignes
 Pectoris in ripis ad terræ incendia coget ;
 Et quæ diuino ventura in lumine cernet,
 Expediam ; Solisque noui, properantis ad Ortum
 Littore ab Hesperio , refono sequar ore labores .

Lux aderit redimita oleis , lux florida palmis,
 Quam pro Sole triumphator Deus extulit, umbras
 Pronus in occiduas . Radijs tibi fausta superbit
 Hæc , Francisce , dies ; tua dum certamina pingit,
 Votaque pœnarum iucundâ luce colorat .

Dum Lauretanis se funderè Cursor in Orbem
 Carceribus cupit ; & rapitur ; stat fixus ad Aram
 Virginis ; vt discat peregrina è Sede volatum ,
 Et peregrinantem trahere in commercia Mundum
 Ætheris , atque Dei . Lacrymis Altare decoris
 Irrigat ; vt virgo , frumentum Virginis , arâ
 Conserat in mediâ . Facit : atque in vota Tonantem
 Euocat , vt Cereris mox velet imagine . Verba
 Iamque arcana premit tacitus , secumque susurrat,
 Præluitque operi magno . Circumflua pennis
 Intremittit Aligerâ pubes . Ille ore tremendo ,
 Omnipotente, globum digitis complexus, Olympi
 Qui facit inuidiam stellisque, globisque ; Rotamque
 Attollens , nostræ qua vertitur alea sortis ,
 Incubat : in niuæ frugis præmurmurat orbem :
 Depromit rata verba . Deus tunc, fruge repulsâ,
 Se , corpusque suum , Fidei mysteria , vitæ
 Pabula præsentis , pignus pretiumque futuræ
 Orbiculo insinuat Cereris . Quantusque videri
 Æthere Cælitibus solet, æquæuoque Parenti,
 Tantulo in orbe latet tantus . Mirabile dictu !

*D. Xauerius
 die Dominica
 palmarum in
 Lauretana
 Domo sacrifi-
 cat.*

In niueam postquam nubem de nube volauit,
 Vnde faces & tela vibrat, dextramque curulem;
 Et dedit in populum iucunda theatra dolorum,
 Sacrificis manibus pauidas elatus in auras;
 Innocuæ circum volitant Altaria flammæ.

Seq̄ dum Franciscus dape pascitur, ora que feruēt
 Vda mero, quo Cælituum vindemia fumat;
 Et Templi lampas cælestis lumine viuit,
 Pendula dinino de pectore; Mysta cruore
 Sobrius ebibito tumet; emicat; ardet; anhelat;
 Desipit, atque sapit. sapiens dementia mentem
 Turbinat attonitam. dulci sub mole laborat
 Numinis, afflantis propiora incendia cordi.
 Fulgurat ore, oculis. Est fulmen amabile lingua,
 Labraque scintillant. nutantia neſtare Diuūm,
 Membra labant; sed fixa Deo, velut astra, mouentur
 Non casura. micant, saluuntque in sanguine venæ:
 Cor natat, atque animus per gaudia: merſa madet
 Naufraga delicijs, dulcedinis ebria succo. (mens,

*Epoto Christi
 sanguine sobriè
 sancteq̄
 ebrius rapi-
 tur extra sē-
 sus.*

*Apparet illi
 Laur. Domus
 in nauim con-
 uersa.*

Dum pia corda calent flāmis, noua mēte recurrūt,
 Diuinā depicta manu, simulacra. Penates
 Virgineos putat esse Ratem; subitòque moueri
 Fundamenta Domus, medio velut æquore nauim.
 Visa carina pauimentum, pelagoque secunda
 Astra faces, altare fori, mantilia vela,
 Fascia sacra dolon, malus crux, anchora clauis,
 Sidera candelabra; liber, metitur in astra
 Qui, Verbo scribente, viam, dux nautica pixis,
 Affixæ tabulæ merces votiuaque signa.

*Putat se hac
 in Naui
 ad Indos na-
 uigare.*

In nauim conuersa Domus cita fertur in oras
 Trans mare porrectas. Atlantica & Africa findit
 Æquora remigio stabili: plaga torrida Solis

Bis traiecta : Notis ad Promontoria puppis
 Incita præcipitat , Bona spes in nomine dulci
 Queis latet ad fraudes; desperatamque salutem
 In mortis portu , fabricat quem vortice, condit.
 Mons hic in australem cuneato culmine Pontum
 Se vertit , furiasque suas glacialia versus
 Littora dum tendit, tumidam non digere iram,
 In gemino sparsam pelago, cui vertice supra est,
 Auctor bellorum ventorumque arbiter; æquor
 Qui geminum fundo, Naturâ horrente, volutant.
 Hæc circumuectus necis Acroceraunia , Solis
 Ortum inter, medianque viam, ruit ære procellas,
 Et Mozambicum tenet anchora . rursus in altum
 Vela facit . Vastis Socotora, Melindaque ripis
 Apparet : procul inde Goæ subit ostia . rursus
 Piscaturus opes cæli , populique salutem ,
 In Comorinum , ex cubito quâ se India flectit,
 Procurrit . gemmis Piscaria nobilis, vnco
 Arripitur rostro . remis Trauancor aratur
 Solis in occasum . Coccini vertitur æquor :
 Insula mox Ceilana patet ; Nagapata, Malacha ;
 Mercibus Amboine frequens ; populisque Maluce ;
 Ternate legum impatiens ; & nescia iuris
 Maurica mox regio, solis secunda venenis ;
 Cangoxima; Ximum; Amanguccius; atque Firâdum.
 Inde Meacenses mirâ trabe persecat vndas :
 Nauigat & Bungi fluctus , & Iaponis : omnes
 Æquoreos perrumpit agros . it sæpè reditque,
 Atque eadem celeri relegit vestigia cursu .
 In Sinas conuertit iter . Nunc denique cælum
 Intonat horrendum . laxis compagibus æther
 Decidit in pluias: mare nubila conglobat in se ,

*Eo loci cuneata Africa
 infinite excurret in Austro
 lem Oceanum versus glacialia
 lem plagam; ibiq; duo maria
 longe maxima ex duobus
 Africe lateribus continenter
 procurrentia, aduersusq; agitata
 ventis, perpetuo inter se
 configunt.*
Turf.

*Dum ire se credit ad Sinas,
 oboritur tempestas.*

Et nebulis confundit aquas , sociatur & astris,
 Connubioque parit tenebras . li&ore carina
 Vapulat atque gemit vento : mare motibus impar
 Sudat , & irrorat lacrymarum aspergine littus .
 Territa fulminibus pauet vnda , Notique flagellis
 Obstrepit impatiens : agitata tumescit , & iras
 Syrtibus exonerat . Iam trudere monstra procellas
 Ardua cernuntur , scopulique innare reuulsi ;
 Proscisso latè se se perrumpere Ponto ;
 Ingemere attriti, venisque excudere flammæ .

*D. Xauerij in
 tempestate
 generositas
 vox .*

Non tempestate cessit Sauerius : astra
 Verberat ore , oculis , & vocibus . Æquor , & æther
 In me coniurant . non territat , æquor , & æther ;
 Hoc si corde sedens , moderabitur æthera , & æquor
 Omnipotens maris , & cæli Dominator . Aquarum
 Moles & montes attollite . stilla Profundum est
 Ante Deum ; scintilla æther ; dum fulmina mille,
 Mille faces flammis inflammat , sidera mille .
 Fulmina , lympha , aër , intentant omnia mortem .
 Cur non terra etiam crudelia fata minatur ?
 Hæc mea mors , non posse mori ; vel funere sicco
 In medijs vndis occumbere . Sanguine nostro
 Cur mare non feruet ? cur non rubet ignis ? vbi mors ?
 Ensis vbi cum morte ? cadam sine cæde cruentâ
 Frigidus in pelago , pigrâque sepultus arenâ ?
 Sit mare flammæ : tunc obruar . ite procellæ
 Frigore torpentes : meus æstuat ignis in igne
 Naufragus . Horribili stridentes ære catenæ ,
 Hos vincite artus , non molli vortice Pontus .
 Pro phocis me mille vorent , lacerentque Tyranni .
 Omnibus est pelagi phocis vir sæuior vnus ,
 Cui mare cor feruens , ventusque superbia , leges
 Nul-

*Optat horri-
 bilio rem mor-
 em, quã esse
 possit in pe-
 lago .*

*Cor impij ma-
 re feruens .*

Nulla fides, motus animi iactatio, vortex
 Et scopuli feritas, exlexque potentia litus.
 Ergo filete Noti, æther, vnda, tonitrua, flammæ.
 Terreor haud fremitu. mēs Numine veſta ſuperſtat
 Fluctibus, & ventis, nebulis, & fulminis alis.
 At ſi venturæ reſonatis claffica mortis;
 Clangite præcones venti, tubicenque procella:
 Fulmina cum tonitru reboate, & plaudite cautes,
 Quæ nunc in choreas, vento ſaliente, natatis.
 O ſonus, ò fremor, ò cæli diſcordia concors!
 Auribus ò iucunda meis concordia diſcors!
 Ætheris ira ſuos modulatur pace tumultus,
 Et ſecundat humum, dum verberat imbribus agros.
 Pergite lympha, imber, tempeſtas, fulmina, venti.
 Vos tempeſtati præludite, mota per artus
 Quam flagra ſanguineos, gemitu plaudente, ciebunt.
 O mea tempeſtas, ò dulcia flagra! filetis?
 Liçtor vbi? ceſſas? ſuccede phalarica: noſtro
 Redde ſonum lateri; nam murmurat ignis, & ardet.
 Fulmina nunc reſonât: reſonû hinc addiſce fragorê.
 Obſtrepit imber: & hinc noſtri ſtrepere vnda docetur
 Sanguinis; erumpet patulis dum conſona venis.
 Pergite lympha, imber, tempeſtas, fulmina, venti.
 Tu, Maria, exundans lacrymis, mare grande dolorû,
 Numinis exhausti quam mors impleuit amaris
 Fluctibus & lacrymis & tempeſtatibus; vndas
 Fluminibus partire tuas. Tybris, Indus, Hydaſpes,
 Euphrates, Padus, & Tigris, pœnæ alueus omnis
 Sint mea corda. ſatis non eſt. extende Virago
 Pectoris anguſti ripas. circumſlua luçtu (ni;
 Æquora ſint; dolor vnda fremens; ſint môſtra Tyrâ-
 Sint ſcopuli tormenta, rotæ, flagra, ſaxa, ſagittæ.

*Prodeſt terra
 dum pluuiis
 irasçi cælum
 videtur.*

*A tempeſtatis
 effectis, quæ
 videt Fran-
 ciſcus, ad mur-
 tyrj, & pœ-
 narum amo-
 rē exciſatur.*

*Sinus B. Virg.
littus immen-
sum, quia
Deum in eo
strinxit im-
mensum.*

*Regina mar-
tyrum omniū
quia pœnas
omnium col-
legit in cor-
de.*

*Apparet Xa-
uerio Christia-
na Religio
Martyrum
mater, &
alumna.
Eius habitus,
& forma.*

Non satis est: mare littus habet: non littora, quæro,
Tormentisque meis confinia. Virgo, pudico
Collige me gremio, quo finibus infinitis
Colligis immensam Pietatem, hic terminus esto.
Quotquot in Athletas Fidei tormenta fluento
Sanguinis vndarunt, recipis, Mare, redde; sed aucta,
Reddit aquas mare fluminibus. Procul exulat omnis
Dum dolor è Superis, in me sua iura reuoluunt
Pœnarum heredem. pro cunctis solus in omnes
Transcribar pœnas. cruciatus, vulnere, curæ,
Martyrum, & innumeræ sint vno in pectore mortes.

Talibus in medio pelago dum vocibus ignes
Iactat, & accendit Sauerius: vndaque sæuit,
Et cælum iunctis in prælia viribus; altâ
Ecce sedens in nube, secans fulgore præcellas
Relligio, & ventis quatuor deuecta, carinæ
Ingreditur Regina foros. Coma sanguine gemmat:
Vt crinalis acus, pennata sagittula crines
Ornat, & in partes bellè discriminat: arcus
Paruulus in turrim generosâ in fronte capillos
Erigit: innumeræ, quas pingit purpura, vittæ
Serpunt per capitis crinita volumina: malæ
Luminaque ardescunt: turgent pro lacte cruore
Vbera; & armantur non hæc thorace, sed igne
E Cruce vibrato, quæ nobile pectus honestat,
Incenditque graues diuino sanguine mammas.
Venarum roseis imbuta canalibus, artus
Vestis obit, luditque feris Aquilonibus vndans.
Scinditur haud vumquam textura: cohæret Amore,
Æternùmque manet; licet ensis, & hasta furoris
Soluere fila manu, nodo sociata, laborent.
Sunt manicæ armillæ; sunt ferrea vincula torques.

Sed

Sed manicæ armillas, pretiosa monilia ferrum
 Sideraque exuperat : nam vincula sanguis inaurat,
 Pondere qui vincit torques, & sidera luce.
 Pectora, vulneribus multis transfixa, coruscant;
 Roscidaque in multas migrarunt vulnera gemmas.
 Labra cicatricum, ceu rubra corallia, flagrant;
 Sanguine concreti, rubro velut æquore, flores.
 Martyribus vexilla suis, & tessera belli,
 Quina etiam tollit cruciati signa Tonantis.
 Hinc trahis illustres animos in bella dolorum.
 Relligio, Sortisque rotas interrita calcas;
 Dum transfixa pedes diuino vulnere curris.
 His quoque belligeris plagis animata, cruentis
 Quas manibus præfers, tractas arma ignea lucis,
 Atque ignominia Stygio stigma inprimis hosti.
 Talis erat mundus muliebris : barbara Mundi
 Huic feritas parat ornatum ; turpataque flagris
 Forma parit formam . Quæ regum in vertice Regis
 Serta fuere olim, rigidis horrentia dumis;
 Aurea sanguineis guttis & gemmea, frontis
 Sunt decus augustæ . Nimirum spina Tonantis,
 Quod facit, educit reges de vulnere multos ;
 Multaque deuoluit fuso cum sanguine Regna.

Relligio non sceptrâ gerit ; sed mille dolorum,
 Fasciculis distincta suis, inuenta coërcet,
 Et ligat amplexu, quæ singula flexilis arcet,
 Ducta cruore triumphali, nota gentis, & vrbs,
 Cuius ab ingenio fuit ingeniosa tyrannis.
 Horribiles ad fata gradus, fax lenta, secures,
 Vasaque centenis cum lymphâ vndantia morbis,
 Tela crucesque breui signantur carmine . Iapon
 Hæc tibi, militibusque tuis, Franciscæ, laborat .

Relligio plurima fert motus instrumenta in fasciculos colligata cum epigramate.

Pocula foeta dolis , necis illita femine tela
 Ambit multiplici labyrintho fascia . Maurus
 Hæc propinat : habes sed pharmaca,nectar Amoris
 Immortale . tuo victum sudore venenum ,
 Telaque mitescant . Sexcentas fasce sagittas
 Complicitas epigramma notat : Manaria mittit
 Hæc tibi , militibusque tuis . sunt dona furoris .
 Dona rependat Amor : pennas in sidera mille
 Pro iaculis referat,sacras pro sanguine lymphas .

*Ferales fa-
 sces in mediũ
 projicit .*

Fascibus his onerata , suo sed pondere felix ,
 In medium cum voce iacit necis arma cruentæ
 Relligio . Francisce, tuis en cursibus addo
 Pœnarum calcar : pœna est nam calcar Amantum .
 Supplicijs stimulatur amor ; cui sola voluptas
 Nulla vsura voluptatis ; fomenta dolorum
 Sunt dolor ipse ; quies certamina ; lucra carere
 Corpore, diuitijs , vitâ . tibi florida necit
 Hæc Amor in fasces necis instrumenta . ligantur
 Sic flores in fasciculos . nam roscida vernat
 Sanguine ; vincitur laqueis, palisque iugatur ;
 Occatur telis ; laceratur ; fronde reuulsâ ,
 Dum maturatur Virtus ; dum palmite multo
 Viti iuncta Deo, gemmat sudore, meroque
 Sanguinis impletur , quo torcularia feruent .
 Hæc tibi Relligio religauit germina : dulci
 Tu quoque complexu tua munera stringe : virebunt
 Virginei cordis contactu , oculisque rigata ,
 Et feruore animi tepesacta . hinc plurima crescent
 Serta tibi , sociisque tuis . Parat India messem
 Pœnarum , cælum decorum . Iam peste sagittas
 Armat lethiferâ Maurus . Patientia franget
 Indomitique animi robur . iam saxa rotantur ,

San-

Sanguinis ambitiosa tui . mollita rigorem
 Saxa sed abijcient , & pectoris igne niuali
 Mollia candescunt , velut in fornace molares .
 In tua coniurant Elementa pericula : toto
 Fert aqua bella mari : canit omnibus arma procellis :
 Vorticibusque , voraginibus , scopulisque , vadisque ,
 Naufragiisque furit . tua lumina , sidera frontis ,
 Æquora component : victor pes comprimet iras ;
 Atque indignanti iuga ponet , frenaque Ponto .
 Sanctior Oceani Neptunus surda iubebis
 Marmora depresso seruare silentia vultu ;
 Fluëibus absorptos , atque vdâ morte voratos ;
 Reddere vitales , è fundo , lucis in auras ,
 Voce tua rursus cineres animante sub vndis .
 Ipse etiam , ventis noua bella vocantibus , aër
 Classica complebit : niuibus , facibusque trifulcis ,
 Imbribus , & nimbis committet prælia , vinctes .
 Nubila Sol , pluuias & fulmina luce flagellat ,
 Et pigras fugat igne niues è montibus . Orbis
 Sol eris ; at Solem non inficit vmbra ; nec imber
 Officit ardori . tibi seruiet ignis , & vnda .
 Altera sternetur pelago subiecta fideli :
 Alter & è cælo , pluuiâ formidine mixtus ,
 Hostium ad excidium crepitabit , Numinis vltor ;
 Fortis & ipse suo , viuaxque cadauere , secum
 Et cineres voluet , feret & cum strage sepulchrum .
 Cursibus vsta tuis , & pondere fessa Gigantis ,
 Proferet indignata rubos , atque aspera saxa
 Heu tellus ingrata . rubi florebitis ostro
 Sanguinis innocui , liquidisque ardebitis astris .
 Saxa opulenta viri pretioso vulnere , cæli .
 Consita diuitijs , pro fruge feretis Olympo

*Cerratura in
 Xauerium
 Elementa, sed
 ab eodem vin-
 cenda prædi-
 cit.*

*D. Xaurij
 miracula in
 mari.*

*Tempestates
 cõponet. ex v.*

*Extrahet è
 fundo maris
 rursus anima
 sa cadavera :
 ex vit.*

*Cineres è ca-
 lo in fidei ho-
 stes immittet.
 ex v.*

*Calcabit spi-
 nas, animas
 quesiturus.*

Illustres Heroum animas , sobolemque cruoris .
 At tu qui mensor terræ , cælique viator
 Extendes cum Sole manus, Franciscæ; nocentes
 In spinas celera cursum. per summa volabis .
 Ducet Amor pennis , tibi pondus , & ala volanti .
 Sudor ab ore fluet, pedibus cruor ; vndaque roris,
 Sed iucunda, animo sudabit. celsior astris
 Mens volitans teret astra; rubos pes; saxaque vultus.
 Hinc dolor, & sanguis ; ros inde, & grata voluptas.
 Pes cadet; in casu mens eriget ardua pennas .
 Hæc regina sedens, sceptrum geret incita cursu :
 Ille , suo princeps famulatu , seruiet vltro ;
 Curibus & Dominū properantē ad frena sequetur.
 Ille cruore ; nitore viam hæc signabit . ad ausus
 Sic iter ingentes aperitur . spina filixque
 Currentem extimulant , acuunt & acuta vigorem.
 Spina fuit sceleris quæ primi filia , sæuit ;
 Atque euerforem scelerum dum vulnerat, vrget .
 Frangere perge rubos: preme saxa, & templa Deorū;
 Et Stygis Imperium pede contere . Conscia cælo
 Pectora , quæ motat spirabilis aura Tonantis,
 Excidijs equitant : sunt ipsa pericula currus :
 Est auriga timor ; nec hiantia Tartara cursum ,
 Nec fractis Fortuna rotis inimica moratur .
 Quisquis amat , nil sentit : abest sibi mortuus à se.
 Intimus est vitæ motus sensusque, moueri
 Numinis ad nutum , & motum sentire iubentis .
 Ludit amore metus : Virtute pericula ridet ;
 Et placet arduitas , vt vincat : cuncta labore
 Absorbet condita . nefas audentibus vnum
 Vel leuiter nutasse animo , quem roborat Æther,
 Quem fulcit manus ipsa Dei . Non vnda ruinam,
 Sed

*Iustus nihil
 metuit.*

Sed formido tulit Petro, pede falsa secanti .
 Maeste animo ; celeresque gradus in sentibus vrge ;
 Martyrijque rudimentum dum sanguine ponis ,
 Perficietur opus diuino in sanguine . Portum
 Dum rate Sinarum , pelago indignante , capeffes ;
 Rursus Amor venas pro te sine cæde recludet :
 Sudabit sudore tuo ; tecumque labore
 Dulciter exhaustus , roseos tibi prodigus imbres
 Martyrij dabit in pretium , quod sæpè querelis
 Poscis amabilibus : fatoque peremptus eodem ,
 Vulnus habens , tibi vulnus erit , mors , vita , corona .
 Ploratus lacrymante Deo , placidèque locatus
 Communi Crucis in feretro , cordisque perustus
 Diuini , Franciscæ , rogo ; desertus arenâ
 In sterili , cunctas implebis nomine terras .
 Oceanus lugebit aquis tua funera : mortem
 Mortuus exuperans , in fata cadauere vitam
 Inspirabis . erunt animæ immortalis alumni
 Languentes artus : in siccâ morte virebunt .
 Dulcia Martyrij quod vulnera largus anhelas .
 Vel post fata geres in pectore vulnus hianti .
 Lanceola in latebras lateris namque ibitis & inde
 Et cruor atque latex , vitæ lac , toxica mortis
 Protinus erumpent . gemino Mors fonte peribit
 Obruta , & à gemino lactabitur vbere Vita .
 Sanguinis ille color , laticis quem temperat humor ,
 In te transfixi vultum depinget Amoris ,
 Martyriumque colorabit , cui lancea pectus
 Dira terebrauit post funera . Concipe flammæ ;
 Stringe sinu tormenta , irritamenta dolorum
 Atque voluptatum . Cælestis origine pubes
 Exorietur ab amplexu , quæ prodiga vitæ

*Videns ven-
 tum immisit .
 Matt. 145*

*Xauerius nō
 suo, sed Chri-
 sti sanguine
 inauguratur
 in Martyrē ,
 quem imago
 Crucifixi lar-
 giter exudat,
 eo apud Si-
 nas agrotan-
 te. ex vit.
 Oblatum ab
 eo sanguinem
 suo Christus
 immiscuit, &
 large restituit
 iterum quasi
 moriens .
 Sanguis , &
 aqua è Fran-
 cisci latere
 post mortem
 fluxit. ex v.*

Egre-

*Franciscus
toties martyr,
quoties, &
quot eius filij
pro fide mor-
tui sunt.*

Egregias animas pro Relligione vouebit,
Vulneribusque suis tua vota, & sanguine multo
Pascet, & implebit. Sic secula in omnia Martyr
Ipse in Martyribus multis, tormenta, necesque,
Et palmas simul ipse tuas geminabis Olympo.
Felix, heu nimium felix, si cæde tuorum
Non semel in terris, animatus amore, peribis.

*Fasciculos fe-
ralium instru-
mentorū am-
plexatur, &
alloquitur.*

In mediū hæc memorās fasces iacit. arma furoris,
Intremuere fori; gemit sub pondere Nauis.
At non extimuit Franciscus. In illa cupito
Irruit amplexu, lacrymisque rigauit obortis.
Dulce, ait, o pondus, fasces, insignia nostri
Grata magistratus, virgæ, rigidæque secures,
Horribilesque cruces, vos ambio, mille superbus
In pœnas, in fata. mei num dira cruoris
Vos sitis excruciat? saturate: haurite fluënta
Pectoris, & patulis bibite omnia viscera venis.
Non locus est multis angusto in pectore pœnis?
Vulnera vulneribus feriantur: turgeat æstu,
Crescat, & exundet, niuibus cumulatus amoris
Atque pudicitiaë sanguis; redeatque profusus
Rursus & in venas, vt ferro rursus inundet,
Fractis aggeribus costarum. Pectus & artus
Multiplicabit Amor, vel dilatabit. hic arma,
Quæ feritas fabricat, dum temperat igne; rigorem
Miscet, & rabiem, vires sonitumque doloremque.
Est Amor hæc feritas, Pietas & amabilis Ira.
Non Amor est, si parcit Amor. per tela per enses
Se probat, atque faces. viuit, si fata ministrat:
Si sedet in crucibus, regnat: dat sidera, plagis
Si ferit innumeris: si venas haurit, abundat
Gemmis atque auro: si languet, crescit ad ausus

Robore cælesti viuacior : omnia vincit ;
 At nece si maior, victâ nece, vincitur. Ergo
 In me conspiret quidquid crudelis Enyo
 Repperit in pœnas. Cruciatus, amabo : resectis
 Membrorum articulis , à me diuulsus, amabo .
 Sanguine pascentis feritatis alumnus, amabo .
 Cantibus allisus , flammis obiectus , in vndis
 Obrutus æquoreis, tauroque inclusus ahenò ,
 Compositusque cadaueribus, laniatus, adustus,
 Exoculatus, amabo . fibras è pectore , pectus
 Suppositum capiti euellant; cor denique Amoris
 Inde trahant sedem: sine corde , & pectore amabo .
 Myrrhæ fasciculi dulces , mea sceptrà , volantis
 Orbis ad Imperium , mea dulcia pondera , pennæ,
 Queis volat ales Amor , me Mundi ferte per oras .
 Dum vos corde fero: super æthera, & astra feretis .
 Vos super astra Deum diuini machinæ Amoris,
 Pegmataque, & tures, post Tartara fracta, nec è que:
 Terribilem spolijs Erebi , inuexistis Olympo .
 O molles chalybes , ò mollia flagra, catenæ,
 Et gladij molles , molles mihi fingite nidos,
 Atque volaturo celeres excludite plumas .
 Multiplicabo dies: pœnarum è semine surgam,
 Igneus Indorum Phœnix. Mea sarcina dorso
 Quam leuis impendes, dum deprimis ! erige in altû;
 Sed super alta crucis me brachia tolle , catastas
 Et super attratas, collo impendente securi .
 Dulce onus exonerat . tecum per Regna viator
 Omnia percurram . properas ita penna volucres
 Dum grauat, exonerat. Iâ peruolo. aromata, merces,
 Has Orientis opes quæro . dabit India . soluo
 In pretium curas, venas, & viscera : memet,

*In nidulo
 meo moriar,
 Et sicut pal-
 ma multipli-
 cabo dies .
 Job. 29.*

Vt rapiam, abijcio: nudusque, & cæde cruentus,
Christe, cruentato mihi te per vulnera iungam.

Talia dum fundit, singultus inter, & oris
Inter anhelantis gemitus; fluit humida malis
Lacryma. sic inter calidi suspiria venti
Nix Libano liquefacta ruit. Dum flumine dulci
Instrumenta natant, in fasces vincita furoris:
O metamorphosis Superùm dignissima plausu,
Atque oculis, Franciscæ, tuis! quot tela, quot enses,
Quot virgas ligat amplexu, palosque, crucesque;
Tot micat Heroum pubes, & purpurat ostro
Sanguinis, irradians gemmato vulnere. Quisque,
Vnde ortum duxit, mortis gerit arma futuræ.
Virga flagellandos; iugulandos ensis; agendos
Crux parit in lentos ignes. hic emicat hastâ,
Lancea quem fodiet: dirâ micat ille securi,
Truncandus ceruice. æquis stant viribus omnes:
Bellum carnifices & ferramenta morantur,
Quæ venas animamque bibant. calet igneus ore,
Pectoris interpres fulgor: cor lumina produnt,
Quæ face scintillant: alimenta que sanguinis ignis
Deperit, & plagis cupit ebullire reclusis.

Mortis instrumenta in saeculos colligata inter amplexus Francisci vertuntur in Martyres, singulis instrumenta manu præferunt, è quibus emerferant, et quibus necandi erant.

Criminalis primus è Soc. in odiû fidei necatur. Alphonsus de Castro ad litus maris trucidatus, cuius occisores misere periere. P. Bart. in Hist. S.

Criminalis ædest ferro traiectus iniquo,
Qui primus letho caput offeret, atque coronæ.
Alphonsus pelagi prope littora vulnere multo
Pulcher, & in multo metatus vulnere Castra
Bellica Virtutum; quibus Ira Tonantis in arma
Irruit, atque viri fera fata reuoluit in hostes.
Spinola splendidior flammis quàm sanguine: Paulus
E cruce qui pendens fociâ cum pube tonabit
Sanguinis eloquio & vocis; Carualius, altâ
Qui glacie stipante artus, incendiâ funder;

Mul-

Mulciber vt niuibus galeatus & ignibus ardet .
 Qui prior in foueam versum caput inseret astris
 Nicoleos ; & Gonzalus , qui corde diserto
 Verba dabit , ceruice carens ; Micischius, ingens
 Sarmatiæ fidus ; roseoque in fonte Rubinus
 Qui rubet, & gemmat: Marques, Didacusque, tueque
 Flos & amor Patriæ, Capeci. Castra sequuntur,
 Centuriæque virum , quos sanguinis vberem mater
 Nutriet alma Fides in Reges . Qualis ad auras,
 Bellator Mastrille, venis ! tu nomine reddes
 Franciscum, feruore , animo , virtutibus . ardes
 Fulguris in morem raperisque ; æterna manebit
 Sed tua fama . metet cæli tibi ferta securis .
 Sed non vna geris lethi compendia, furcas,
 Et scalas, & athena, cruces, ferrumque retusum
 Sæpius ad vulnus . Dulci sub pondere sudas :
 E sudore voluptatis sed profilit vnda .
 Terribili stupet aspectu, monstrisque beatis
 Territus exultat Franciscus & æstuat : vlnas
 Tollit in amplexus : manibus rapere arma furoris
 Pœnarum latro iam destinat : ire per enses ;
 Lambere tela cupit ; dare colla securibus ; artus
 Malleolis inferre parat . se prouocat vltro
 Dulcibus indomiti furijs agitatus amoris .
 Talia tunc medio Mastrillus in agmine fatur .
 Quis me carceribus longum tenet ? ò pigra votis
 Secula ? iam cæli magnum properare sub axem
 Felix prole virum , pater, ardeo . temporis vrge,
 Vnge rotas lacrymis : sequar en vestigia : cursus
 Iam, Francisce, tuos premo cursibus, actus ab æstu,
 Quo me ducit Amor, stimulat quo flammea Virtus.
 An me currentem lethali pondere figet

Extincti Iaponica fossæ supplicio.

Franciscus Mastrillus in aditu Iaponia post multa tormenta decollatus .

ex v. Ferrum percussore obstupente sepe ab ictu refugit, & retusum est. ex v.

Mastrilli vox visæ in auras venire cupientis, et pro Christo moriatur.

*Istu mallei
ex alto deci-
dentis lethali-
ter vulnera
tus fuit, & d
S. Francisco
sanatus. ex v.
Icone D. Xan-
uery aeneos è
pectore vibra-
tos globos mi-
rè repulit, ho-
stes fugauit.
ex v.*

Malleus ? ite moræ : genitor, tua dextra refiget,
Transfigetque necem; leuiorque volabo per Orbem;
Nomine vt inde tuo latè portenta ferantur.
Hoc ego belligeras acies, classisque facesque,
Mille tuâ pellam munitus ab icone mortes.
Denique sed moriar. quique olim funeris umbras
Luce tua excussi, per te iucunda subibo
Funera, luce tua necis in caligine gaudens.
Tu quoque morte meâ, genitor, sine morte peribis.
In ceruice meâ figet tibi vulnus Iapon;
Atque animas qui miscemus, miscEBimus amnes
Sanguinis. è secto saliet mihi vertice: votis
Ille tuis erumpet, agens in sidera fluctus;
Donec in Oceano, qui Numinis æstuat ore,
Cor, vitam, curas, & nomina confundemus.

*Caroli Spino-
la lento igne
vfulandi
vox, & vota.*

Spinola Mastrilli voces intercipit. Ignes
Quid pigri torpetis adhuc ? agite ignea cæli
Sidera : pernici mea tempora ducite flammâ.
Si torpere placet, pigri torpebitis ignes;
Cum mihi tarda latus fax ambiet; vltima libem
Vt tormenta diù. Flammarum, Amor aliger, alas
Nunc quate; nunc nostras tua ventilet aura fauillas,
Vt properent; phœnixq; rogo moriturus, vt annos
Ordiam æternos. flammaram lumina quero,
Non Solis. placet vmbra rogi fumantis, & aura,
Non vitalis, at in flammam quam spirat ab ore,
Mortem halans Feritas in turbine. Pectoris ignis,
Ignes qui superat, me deuouet ignibus. ibo.
Ibimus; exclamant focia agmina: syrtibus, vndis,
Hæstis, cuspidibus telorum, sanguine, flammis,
Mortibus innumeris in vitam insternimus omnes
En tecum, Francisce, vjam. sic itur ad astra:

*Aliorum pro
Fide pœnas
optantium
voces, & de-
sideria.*

Sic

Sic vitæ iactu peritura, vita paratur.
 Mortalem ingredimur vitā, quam tenuimus vltro;
 Et terimus, Virtute gradus properante per auras,
 Quæ dum linquit humū, cælū tenet. Omnis arena est
 Cum phaleris tellus, & honoribus. aula, Senatus,
 Aurum, diuitiæ, sunt Orbis arena: premuntur
 Si pede magnanimo, celeratur in æthera cursus.
 Non secus alipedis quatit ocyor vngula campum
 Tramite arenoso, laxisque exultat habenis.
 Currite præcipiti, cita tempora, currite motu.
 Vos desiderijs vrgemus. Virgo, Penates
 Quæ stabiles volitare doces, da mobile tempus
 Pernices agitare rotas. Regina dolorum,
 Tu nostros ordire dies: Aurora, rosarum
 Sparge manu nimbos, rosei argumenta cruoris.
 Infice tu nostrum maculis flammantibus ortum:
 Tinge rubore, rubor designat nubila & imbres;
 Dum primi erumpunt radij. color iste fit æui
 Sanguinei lux prima, ferent cui vulnera mortem.
 Hæc illi; vocemque diū, quam lacryma merfit,
 Denique prorumpit Saenius. O mea, Nati,
 Gloria, spiratis qui pro vitalibus auris
 Viuida vota necis, nostris succedite curis:
 Me quoque, at in vestri partem sumerate laboris.
 Figite vos ferro; flammis & inurite cordi;
 Sculpte vos iaculis: vobis per vulnera iungar;
 Ast in vulneribus Domini patientis: hic omnes.
 Corde animâque vnâ sociabit. Pectore quæ vis,
 Quæ Regum rabies diuino distrahet? Æquor,
 Aura, ignis, tellus, gladius, discordia, terror,
 Quidquid erit, quidquid nec erit, non distrahet. Ore
 Mors pauido, grauidâque armis minitabitur alno,

Ille ubi nascentē maculis variaverit ortum, conditus in nubem, suspecti tibi sint imbres, &c.

Virg. Georg. I. Xaverij vox mori desiderantis omnium quos vidit, martyrii tormentis, ipsâque per supplicia coniugi.

In multas geminata neces? non vita, voluptas,
 Iraque non Regum vellet, non gratia, non mors.
 Illâ nos, Nati, diuini cordis in Aula,
 Conuiuæ Crucis in mensa, saturabimur. esca
 Pœna erit: impietas feret aurea fercula: sanguis
 Implebit pateras: dolor in cratera coronas
 Ingeret atque rosas. epulabimur. omnia luxu
 Sanguinis ardebunt conuiuia: vulnera lychni
 Pendebunt cordis laquearibus, astraque vincent.
 Mensæ in circuitu super alta sedilia, Nati,
 Instar oliuarum florebitis. Ergo sub axem
 Ad pœnas properate. Fides & Virgo, salutem
 Quæ terris peperit, præcones ire salutis
 Vos iubet in terras omnes: pretiosaque cursus
 Merx erit & pretium, tormenta per omnia, lethum.

Hæc memorans, dum cõplexu petit oscula prolis,
 Dulce iterum exoritur monstrû. Chorus ecce suorû,
 Quot steterant priùs ante oculos, euauit auras
 In tenues; & pro socijs complectitur vlnis
 Palmas, atque oleas, fixâ radice virentes
 In nemus ignitum, quod dulcibus aura susurris
 Verberat atque aperit, quò luminis ebibat imbres.
 Frondibus arboreis non frigida spargitur umbra;
 Sed pia flamma rubet, ramis vibrantibus ignes;
 Pœnarum calet vnde sitis, mortisque cupido.
 Ergo Franciscus nemoris dum feruet ad æstum;
 Vt refrigerium fuso de sanguine captet,
 Vestibus ardentes proiectis liberat artus:
 In flagrum dumos torquet: se vulnerat: ietus
 Ingeminat, renouatque ferox ab amore. resultat
 Vox resonans inter plagas: Siluæ umbra calorem
 Dum fundit, flammam recreabo sanguine. Mauri,

Ter.

*Sicut nouelle
 oliuarum in
 circuitu mense
 tue. psal.*

*Euanescunt
 nouo prodigio
 Francisci ex
 oculis marty-
 res, & pro il-
 lis silua re-
 manet palma-
 rum, & oli-
 uarum.*

*Silua non ia-
 cit umbras,
 sed facies, quæ
 in Francisco
 accendunt
 sanguinis fun-
 dendi deside-
 ria.*

*Hæc ut refri-
 geret, spinis
 sese flagellat.*

Ternatini, Amboini, quid parcitis? in me
 Quid non carnifices immittitis? ipse subibo
 Carnificum partes. Vis pectoris,ingere vires
 Centimanusque feri; sæuis contunde flagellis
 Pectora, mitis Amor: venas rimare. viator
 Hoc in fonte sitim sedabo. semita ad Indos
 Sanguineis signanda notis. hac currite, Nati,
 Currite. curretis; nam lubrica facta cruore
 Læuis erit, reddetque leues in sanguine cursus.
 Sit pietas calcasse. Furor tibi, Tullia, currum
 Rexit & ambitio super ora parentis: habenas
 Temperat hic Pietas; flamma est auriga; curulis
 Cor animusque ruens, crucis ambitione, per vrbes
 Orbis ad Imperium, mortisque ad Regna cruentæ.
 Christe, mei pars magna animi, cor, vitæque cordis,
 Martyrij cape primitias. do pignora: redde;
 Redde sed aucta; cruor quò venis plenior vndet.
 Dum vili nostras exhaurio sanguine venas,
 Supplementa tui da nobiliora cruoris:
 Pectus amore imple: sed amori iuncta, dolorum
 Castra, sinum pulsate. Oleis vmbata repente
 Et palmis mea silua, iugo te, Christe, dolentem
 Monstrat oliuarum. Dolor ergo inuade: voluptas
 Non placet à pœnis seiuncta. Adolefcite oliuæ:
 Iungite vos palmis: ramos innectite ramis:
 Mille cruces, & mille rogos, & mille catastas
 Fingite. lictor abest! Amor est mihi lictor: hic ignes
 In tædam, in thalamum, sponseque in flâmea vertat.
 Interea nemus igniferum, mea villa, cruore
 Cresce rigata meo: rubeant tibi punica ramis
 Mala; sed hæc frangat feritas in fragmina: dumis
 Sepiat, & laceret. Pietas per vulnera floret,

*Hoc die
 procedente
 egit in silua
 palmarum.
 ex Turf.
 Francisci
 vox inter ver
 bera.*

*Tullia super
 parentis cor
 pus carpentis
 duxit. ex Flor*

*Fidenti oleas
 repente natas
 Oliueti motis
 occurrit ima
 go, & inde in
 pœnarum amo
 rem accendi
 tur.
 Ad palmarum
 diem alludi
 tur, quo sacri
 ficat.*

Atque coronatur fracto sub cortice. semper
 Vel vallata rubis, vel dilacerata cohæret.
 Talia verba inter, iactabat verbera, Lient
 Corpore vibices: fracto de pectore sanguis,
 Flammaque protumplit, sic ictibus elicit ignem
 Abstrusum lapis è venis, & vulnere fulget.

Concipit è roseis riuis incendia lucus:

Lucet & exardet: Palmarum in vertice victrix
 Flamma sonat: rapit inde oleas; properatque, reditq;
 Aurato pede procurrens, palmetaque calcat.

E crepitante tamen fumus non exilit igne:
 Undique sed fulgor dimanat & ardor in auras.

Duni nemus exundat, dum concidit igne; ruina
 Hæc placet arboribus; rutili placet vna sepulchri.

Nam cadit in cineres dum silua; cinisque beato
 Dum seruat gremio flammæ viuentis Amoris,
 Illa calet; torpet; pallet; rutilatque; triumphat;
 Exitio renouata suo confurgit; & aurâ
 Rursus perfruitur formosior, astraque cernit.

Religio in cineres lac scilicet vberè fudit,
 Vberè quo Pietas alitur, quo Gratia crescit.

Protinus occultas vires & pabula tellus
 Concepit: calor inde vias laxauit; & æstas

In virides iterum cineres concoxit oliuas;
 Et sine profcisso venit æquore palma, sequaces
 Strictim frondescunt rami: durefcere truncus

Cernitur; & trûco tremula incubat vmbra. comâtes
 Innectunt frondes se frondibus: induit arbor

Arboris implicitæ ramos: se brachia miscent
 Florida complexu; commissus vertice vertex;

Et ramo ramus. Suspensis mira flagellis
 Dum portentâ vides, subtrusque recûbis ad vmbra;

Dum se flagellat, ignis loco sanguinis erumpit è venis, quo silua corripitur et in cinerem cadit.

In cinere Francisci fortiorum mors adumbratur.

Religio exprimit in cineres ab vberibus lac, & hinc pulchrior oritur arbor, Francisci sese implicant in coronam, amen vitæ in mortalis, quæ martyribus è morte reuoluit.

È cineribus olim siluæ cœlestis floruisse triumphales arbores narrat Pasqualis de coronis.

In diadema tibi, Franciscæ, plicantur; & audis
 Hæc inter frondes modulari murmura ventos.
 Martyris ad fertum quid anhelas? prole parentes,
 Prole coronantur: fertum feret inclyta proles.
 E silua, Franciscæ, tuæ cape symbola sortis.
 Ut tua silua perit, mox æthera clarior haurit,
 Ignibus atque tuis caluit, viruitque cryore;
 Æmula virtutum soboles generosa tuarum,
 Et flammis animata tuis, post mille vorata
 Funera sic viuere, toleratis florida pœnis.
 Pectore non fracto, franget necis arma: decorum
 Concidet in cinerem: sed pulchrior inde resurget;
 Sidereasque metet cinere è frigente coronas.

In Nauim rursus post hæc portenta migrare
 Lauretana Domus visa est. Dum silua recedit;
 Sola, coronatam lauro, tegit ardua puppim
 Palma rati defixa. Manum tunc vertit ad Indos
 Religio, & vocem. Saueri, perge: volantem
 Amplius haud remoror. Stygis erutus Orbis ab vn-
 Te nouus implorat, magnos ordire labores. (dis
 Armenia velut Arca iugo superadstitit; hæsit,
 Ignito veſtante mari, sic Virginis aræ
 Alta carina tui cordis, descendere disce
 Hinc suspirantis, pater, in solatia Mundi.
 Hunc verbo paries: hæc fundere pignora verbo
 Te Domus hæc, Patris Verbo fecunda, coccebit.
 Grata tuis flammis iam feruet viſtina: fulget
 Picta tuis radijs in signum fœderis iris.
 Numinis è gremio iam candida deuolat Ales:
 Explicat explicitis iter hæc, & prouocat alis.

Has inter voces è nube Columba volauit,
 Filia Candoris Pacisque; atque ignea pennis
 Detulit in roſtro ramum frondentis oliuæ,

*Laur. Domus
 Franciscæ ve-
 luti nauis
 rursus appa-
 ret.*

*Religio illum
 ad iter hor-
 tatur.*

*In nauim Co-
 lumba deuo-
 lat cū Oliuæ
 ramo.*

*Aligeri lablū-
tur è celo in
naum, et cæ-
tus inter im-
pellunt i lam
remis ad cur
sum .*

Quo signare viam gaudet, Ditisque cohortes,
Ne mare conturbent, ceu flagro, pellere cælo .
Aligerum formosa cohors tunc lapsa per auras
Pars puppim infedit; pars transtra: intentaque remis,
Hos simul & voces in festâ celeumata iactat .
Sternite iter, Superi: celeres freta findite remis:
Vela volate Notis . martyr Franciscus Amoris
Martyrij vexilla gerit, sceptrumque doloris.
Quam tulit Ales, alit flammâs; & amara dolores
Signat oliua; eademque liquat dulcedinis imbrem,
Dum prælo premitur, iucundæ tessera mortis,
Vela volate: docet vos lapsa Columba volatum.
Numinis illa volat spirabilis aura: volate .
Illa mouet pennas: remis ruat incita Puppis .
In pennis vngenta gerit: ruat vncta carina .
Illa gubernatrix: moderantis iussa sequamur .
Credidit illa tibi donum, Francisce, Pudoris:
Has merces, & Candoris nos dona feramus .
Non rapiet Pirata; maris non distrahet error.
Virginitas secura tibi, Francisce: feramus .
Non timet accipitres, quæ merces deuehit Ales:
Non pelagi formidat aquas, quæ fluctuat igne;
Non scopulos, quæ corda liquat; non turbinis iras,
Quæ plumis Zephyros agitat; non ima Profundi
Naufragijs quæ sita: volat super Æthera pennis .
Vela volate Notis: nos vecti ab Amore volamus .
India pande sinus; & portus India pande .
Emporium mercatori non pandis avaro?
Emptoris si quæris opes; cum sanguine venas
Erogat in pretium, vitamque licetur . Olympus
Venditur hoc pretio: properemus . lucra carinas,
Non maris vnda, ferunt . Nos ò si corpora mentes
Pœnarum induerent expertes! vulnera, pectus,

*Columbæ gau-
dent vnguen-
tis .*

In mercaturam vitam impendisse iuaret.
 Inuidia Aligeros hæc dulciter vrit . eamus.
 Aura fauet; fauet vnda. Viden! cecidere tumultus
 Æquoris irati; dum perfonat ala Columbæ.
 Illa nouum vehit ore diem, scinditque procellas;
 Dum secat ala auras . Sirenes , cedite Ponto:
 Aëris est ales Siren , innoxia Siren .
 Si canit illa , dolos eludimus ; vndaque feruat ,
 Non violat malè fida fidem . Dum carmina Diui
 Remos & citharas in luminis æquorè torquent ;
 Mira Ratis dum pulsa volat ; suâ cantibus addit
 Vota Pater . Superi , patet India ? dicite, nautæ,
 Cærule cælestes qui verritis . anchora , portus ,
 Littus vbi est ? venti intendunt ad Iapona cursum ?
 Vllane sit nobis tellus iucundior ? vlla
 Grator ad nostram sit marmoris ora quietem ?
 O socij , lætas ad littora vertite puppes .
 Præripimus terram ? descendimus ? ò mea pubes,
 Dicite . iussa sequor : pes emicat : ardet arenâ
 Figere in optatâ vestigiâ . dirus Iapon
 Occurrit fera tela ferens ? occurrat : inermis ,
 Lætus in amplexus occurram . hic arcus in arcum
 Expanfis vlnis ab Amore parabitur : hostem
 Immergam lacrymis pro sanguine . missile telum
 Cor erit . occurrat . vibrat , si vulnera , vici .
 Hæc est in votis victoria . Littore Amazon
 Mecum belligera , cælestis Virgo . mamillis
 Belligerabo tuis & lacte : hinc fulmina , & ignes ,
 Et paro malleolos : his exarmatus in arma
 Venit Amor . Pietas bellatrix lacte Pudoris ;
 Non face , non pluuijs ; pluuiâ dulcedine vicit .
 Littus vbi ? mea stella , doce : tua metior astra :

*Canensibus
 Angelis acci-
 nis Francis-
 cus, & tene-
 re auidè cu-
 pit Iaponie
 portum .*

*Implorat
 B.V. opem.*

Et Virg. vox.

Seruo oculos, mea Diua, tuos. Vox reddita: serua.
 Longa tibi remanet sed, longa voratur amore
 Semita. iam prope: caelestibus utere donis.

*B. Virginis in
 Ægyptū eun-
 tis imago
 Francisco
 duobus ab
 Angelis è ca-
 lo deferitur
 via solatium,
 & vitæ.*

Ecce autem gemini cælo labuntur ephebi,
 Virginis extollunt porrectis Icona palmis,
 In Pelusiaci crudelia regna Tyranni
 Maturantis iter. sudor prorumpitur ore;
 Ut ros in violas & lilia: perluit artus,
 Atque genis gemmat. graditur per tesqua ferarum,
 Saxa, per & filuas: dant latè fracta ruinam
 Hinc atque hinc simulacra Deūm. terit illa cadētes.
 Hinc fremit Impietas, vindictamque excoquit irā.
 Icona dum veſtant, celebrant sic munera cantu.
 Versa super, Franciscæ, pedem delubra Deorum
 Pone: præit Virgo; gressu Regina niuali
 Signa premit quæ Niliaci peregrina Canopi.
 Indus erit Nilus, fœdo qui gurgite voluet
 Crimina, & impurâ Crocodilos euomet vndâ.
 Hæc memorant: donumque, viæ solatia, linquunt.

*Consumptis
 Francisci ſa-
 crificantis in
 pectore vini
 ſpeciebus, om-
 nis ab oculis
 ſacra meta-
 morphoſis eua-
 nit.
 Solam ſibi re-
 liſtam in ma-
 nibus Pete-
 gringæ Deipa-
 re videt ima-
 ginem, & ſa-
 lutat.*

In manibus, Franciscæ, tuis. Tunc scena recessit
 Aligerūm: motusque Domus, per amica natantis
 Æquora fulgorum, stetit illico. pectore sanguis
 Desierat feruere, meri sub imagine; formam
 Dum calor immutat. Sibi redditus ille; sinuque
 Icona complectens, dedit oscula: Pondere, dixit,
 Hoc iter aggredior. mea sarcina, Virgo, quadriga,
 Cymbula, nauigium, via tuta, cibus, & hospes,
 Virgo, veni. tua forma mihi fax aurea cæli,
 Nubila qua pellam scelerum, qua bella mouebo,
 Qua cæcas penetrabo vias, qua lumina Ditis
 Obscuro, veni. tua forma informia Mundi
 Ora reformabit, Charitum qua gratia Numen

Pul.

Pulchrius emicuit terris . discede : quid afflas
 Lumine Sol Indos primo : discede ? Virago
 Irradiat vultu pro centum Solibus Indos .
 Virgo veni . non exuret plaga torrida Solis ;
 Si me , rorifero sudoribus , aspicias ore .
 Frigora non ferient glaciæ concreta : caleſcam ,
 Lumina ſi veritas in me : non vnda vorabit ;
 Si vehis in gremio , quo nauigat Orbis ad aſtra .
 Tela parat Maurus ? clypeatus ab Icone , pellam
 Omnia tela procul ; clypeorum millia pendent
 Vnde fabro fabricata Deo . Tu , Virgo , pharetra ,
 Miſſile qua telum latuit Deus . omnia frangam
 Spicula , belligerâ pharetratus Virgine . Virgo ,
 Virgo veni : vocat aura : tuâ ſub veſte carina ,
 Carbaſa contemnens , volitabit : ſpiritus oris ,
 Quo laudes celebrabo tuas , erit æquoris aura .
 Hæc , Franciſce , tibi dabit Amphitheatra , triumphis
 Atque oleis deuota dies . meliora ſed Æther
 Proferet ad lucem rediuiui Numinis ; & te
 Obijciet tibi ſpectandum , magnosque Nepotes ,
 Supplicijs exornatos , & cædibus auctos .

Bis quater ore diem poſtquam Sol lumine pinget ;
 Franciſcus laticem ruſas libabit Amoris .
 Dinini calet ecce iterum ſitis alma eruoris ;
 Et redit ad notas epulas , & pocula Diuſum .
 Dnm facit ; in partes cælum patet : aſpicit aulam
 Aligerûm feruere globis , hominumque niuali
 Veſte renidentum , quam ſanguinis vnda dealbat ,
 Cum ſonitu è roſeis illapſa canalibus Agni .
 Sidereo ſedet hic folio , ſuperosque coronat ;
 Sub pede purpureo Vitreum dum purpurat æquor .
 Excipit hoc rutilos quino de vulnere fontes ;

Tem-

*Turris David
 mille clypei
 pendet ex ea,
 omnis arma-
 tura fortuna
 Cant. 4.*

*B. Virgo pha-
 retra fertilis,
 & armamen-
 tarium copio-
 ſum. S. Idelpb.*

*Poſt obſidum
 à Dominica
 Palmarum,
 iterum in*

*Laur. Domo
 ſacrificat die
 ſacræ Chriſto
 reſurgenti .*

*Iterum ebrius
 diuino ſan-
 guine videt ,
 quod olim vi-
 dit Icanus ;*

*ſedentem Ag-
 num ; cuius ad
 pedes mare*

*vitreum ;
 & eos qui in
 veſtibus al-
 bis Agnum*

ſequuntur .

*In mari vi-
treo nauim
aspicit, cuius
armamenta
Christi ter-
menta.*

*Videt se hac
in nauī Frāci
scus, Heroef-
que multos
circa se.*

*Celestis Agn⁹
Nautas ex-
cipit, salutat,
& laudat.*

*Franciscum
ad amplex⁹
vocat.*

Tempestas fluit vnde auri pretiosa ; minutas
Quæ lambit stellas ; pelagus ceu lambit arenas .

Per mare Crystalli Sauerius ire carinam
Aspicit , atque regi clauo radiante . Tonantis
CruX clauus superabat aquas ; & carbasa nauis
Vestis erat, qua, dodecorum Rex, ante Tribunal
Præsidis Aufonij , lacero Reus integer ostro ,
Constitit ; & ficto patuit Rex verus amictu .
Clauī aderant remi terno ordine ; lancea rostrum,
Quæ latus exhaustit ; laquei manicæque rudentes ;
Spiritus, aura, Deus ; Cynosuraque vultus Amoris.
Se videt in puppi Franciscus ; & agmina circum
Multa Virûm , vitæ qui post discrimina, vitam
Mortis ad expertem appulerant ; & clasie beatâ
Delusis Mundi Sirenibus , aurea cæli
Littora stringebant . Tunc vox audita canoro
Ex Agni folio , vocem geminantibus vndis .

Heroum Classis, me Numine digna Propago ,
Cuius remigio sonuit mare sanguinis ; euge :
In littus descende meum , Regnumque capeffe .
In mare Crystalli , mare sanguinis albuit : enses
Qui secuere artus , vestræ ceu rostra carinæ ,
Littora nostra tenent . Quisquis cruce nauigat, ipso
Æthera naufragio reperit : crux ardua sedat
Sola maris furias ; Zephyrisque inimica, procellas,
Quas tolerat, frangit ; domitoque Aquilone triûphat ;
Fertur & in cælum generosæ nauita classis,
Atque gubernator . Saueri , aduerte carinam :
Nostra tibi æternum curuabunt brachia portum .
Sat labor , & sudor ; sat lacryma : terge madentes
Magnanimo sudore genas. desisse, dolorum
Ingeniose faber , geminatas reddere voces :

Non

Non satis est: cæli tenuens sed gaudia, rursus
 Ingeminare: sat est. præcentor cantica verte:
 Sume lyrâm: câne. Mœtiores, curæque necesquæ,
 Errores, fraudes, labor ambagesque viarum,
 Calcatique rubi, scopuli, mare, littora, montes;
 Paupertas, & longa famies, sitis atra, Tyranni,
 Maurorum lapides; circumque volantia tela,
 Iam satis est. pluuiæ decorum. laudumque tributa;
 Torrentesque voluptatum, pelagusque nitorum,
 Deliciæ stabiles, opulentia, gaudia, risus,
 Non satis est. donec cælum, & cælestia; donec
 Ipse ero, non sat erit. merces expone salutis,
 Egregias Animas, venales sanguine nostro.
 Merx ero pro multis tibi mercibus. Hoc satis vnum:
 Interea rumore ratem applicuere secundo
 Aligeri; siluæque viam secuere propinquæ.

Ductus ut ad ripas Vitreo fuit æquore; palmas
 Sustulit in cælum Sauerius; oraque soluit.

Agne, sedes qui sidereâ dominator in aula,
 Sit tibi Maiestas, Sapientia, Gloria, Virtus;
 Æterno donec voluentur secula gyro.

Agne, cruore potens, veneror tua vulnera, pacis
 Aurea signa tuæ, cælestis & vbera vitæ;
 Hæc decorum fontes sunt vulnera, pulchrâ pudicæ
 Rura voluptatis, mare luminis, Ætheris Æther.

Hæc superi vexilla Ducis, bellantis Olympi
 Arma, triumphales arcus, & classica belli.
 Vos colo corde genuque, mei fidissima Regni
 Pignora; pro lacrymis rigo vos dulcedinis imbre,
 Qui pluit è vestro, mea roscida sidera, succo.
 Christe, amor & requies, & suspirata laboris
 Meta mei; nosti teneo te cordis in vlnis,

*Vox hæc fuit
 Francisco fa-
 miliaris: sat
 est. in cali de-
 licijs:
 Et in pœnis:
 plus Domine:
 non satis est!*

*Aduertunt ri-
 pis prorant-
 Aligeri.*

*Franciscus
 descendit: A-
 gnû odorat.
 Agni gloriosâ
 vulnera sa-
 lutat.*

Vulneribusque tuis & corde ligatus, id vnum
 Ardeo, Christe: mori pro te. procul omnia: tantum
 Te complexus, amo vitæ dissoluere nexus
 Ensis & iaculis. Moriar sine morte beatus;
 Dum mortis monumenta tuæ, tua vulnera, pectus,
 Atque pedes, patulasque manus, mea vulnera, libo.
 Hæc mea sunt, mea sunt. hoc luminis æquore nomine
 Protinus amisi, mea, me. Franciscus in auras,
 In nihil excessit. si quæritis; ite; Tonantis
 Quærite cor latebrasque animæ: mea vita migravit
 In Domini vitam: laterisque sepultus in vrna
 Nō ego sum, sed Christus. Amor permiscet Amātes:
 Vulnera vulneribus, cor miscet cordibus. ergo
 Sunt mea, quæ Domini soderunt vulnera pectus.
 Si mea sunt; me iunge tuis, Rex Agne, cruentis
 Martyribus. Vici: tua per communia vici
 Vulnera: victorem, cæli me concine Pubes.
 Cor Christi, lyra nostra sonat: liquat illa perennes
 Murmure iucundo, fuso pro sanguine, cantus.
 Respiro: labor omnis abest: manet vna voluptas.
 O nidi o sedes o cæli, vulnera, Tempe!
 Sic pensas brevis ætatis discrimina? cælum
 Guttula sic sudoris emittit? sic lacryma Numen?
 Vita fugax æterna rapit: caelestia prensat
 Neglectæ fuga telluris: pes calcatur arenas,
 Et premit astra: aurum fugit, & prædatur Olympum:
 Hoc Superis fœnus: placet hæc vsura bonorum.
 Iamque aderat Regina parens, cui textilis astris
 Palla nitet, spiratque oculis & pectore Natum.
 Quæ regale Deus solium premit, illa coronam
 Vertice deponit, potatque in lumine lumen,
 Flexa genu. Mox astantem prospectat alumnus:

*Viuo ego iam
 non ego.*

*B. Vingo se
 Francisco vi-
 dendam præ-
 bet, & ad la-
 bores Indiciū-
 quæ iter in-
 ventas.*

Excipit : aduentu gratatur ; & obuia dextram
 Tendit in amplexum . Mea cura , quid , inquit , in oris
 Ætheris ? vnde viam ? vel quo ? sic India mente
 Excidit erranti ? Stadium vix corripis , vrbe
 Missus ab Ausonia , flammis cælestibus actus
 Orbis ad extremi metas ; cum Limine quæris
 In Lauretano sedem , quo se , abditus aluo ,
 Sol Deus ad cursus instruxit ? Amœna vireta ,
 Atria Cælituum , Vitreum mare , præmia cursus
 Sunt nobis ; tibi calcar erunt . Sic arduus Axe
 In medio Saulus , melior rediturus ad imam
 Præco Tonantis humum , non cæco cæcus amore ,
 Vidit & exarsit diuino in lumine : vidit
 Numinis illustres vmbas , quibus extat ab vmbis
 Dulcior erumpens Maiestas . Otia Diuim
 Sit libasse satis . cursus tibi , cura laborque
 Condiæt æternas epulas , & gaudia cæli .
 Non secus empta placet victoria sanguine multo ,
 Sic agitata iugis , deiectaque sæpè sagittis ,
 Retibus & canibus , quæsitæque sæpiùs antris ,
 Dum fera macratur , patulo de vulnere rorat
 In venatores cum sanguine mixta voluptas .
 Vince Orbem : Cruce belligera : cæloque reponet
 Crux eadem te victorem . gradus illa triumphis
 Et gradus ad Superos . Age nate : parentis ad vlnas
 Hinc abiture , veni . Lac suge . hinc ebibe vires .
 Vas Mariæ lactis , Iesu vas sanguinis , effer
 Nomina nostra per extremi confinia Mundi :
 Lacte meo populos , & Nati sanguine merge .
 Hæc ait ; & grandem mammis admouit alumnus .
 Protinus exarsit niueo Saueius imbre ;
 Et clamat . Cælo discedo ; sed vnica cælum

*R. Virgo lac
 Francisci la-
 bris instillat,
 vt dulces illi
 reddat sequen-
 turos labores
 Aestuat eo lac
 Sæ Franci-
 scus.*

Guttula lactis habet. Stellas conuoluite & orbes,
 O Superi, astriferos: puri mihi stillula lactis
 Est globus Empyreï, Vitreum mare, vena bonorum.
 Virginis ò lac stillati compendia cæli!
 O Diuùm nectar, succus Virtutis adultæ!
 Virginis ò mammæ, vinaria cella Pudoris!
 Pocula, quæ Pietas dum propinauit Amori,
 Ebrius incaluit pœnarum protinus æstu.
 Haurio vos labris & corde: hinc omnis amaror
 Æquoris atque animi dulcescet, & ipsa doloris
 Filia mors nigro pariet mihi gaudia vultu.
 Ergo tuo, Genitrix, robustus lacte, triumphos
 Ante acies ante arma cano. lac sanguine mistum
 Nati, Virgo, tui, dulcedine molliet Indos.
 Regna oculis formosa meis, ignara laborum
 Curarumque, valete: vocat secunda periclis
 India, vos repetam; postquam simulacra Deorum,
 Et delubra premam, victor quibus Æthera carpam.
 Scilicet has Pietas in cælum fabricat arces.

Hæc memorans, Lauretanam experrectus ad aram

Rediit ad sensum.

Franciscus se stare videt: geminâque procellâ
 Lætitiæ luctusque agitur: placet ardua Virtus,
 Difficilisque labor: sed visa theatra dolorem
 Dulciter insinuant, iuuat at vidisse. Tonantis
 Clausa oculis, sed aperta animo solatur imago;
 Imponitque, Dei libamina prima, labori.
 His haustis tandem mentis per lumina flammis,
 Expediet Franciscus iter; viresque facesque
 Cella ministrabit, I auri quæ nomine vernat.
 Non secus immissis Ægypto clarior umbris,
 Mitior & multo populorum funere Moses;
 Dum se prodigijs feras apparat; atque ruinas

Iter aggreditur.

Francisco, ut peregrino quodam Moyse Dei species obiecta, ut inde excurreret ad prodigia.

In Pelusiacas stimulante ferocit amore ;
Arabico calet ante Rubo , & se suscitât igne .

E tumulo Rubus ardebat , flammâque fideli
Irradiabat agros . pauidos innoxius ardor
Vallabat terrore vepres : dabat oscula ludens ,
Figebatque pij tentoria lucida belli .
Dumus ab illustri viret obsidione : theatrum
Ipse sibi pandit : resonat canit igne triumphum ;
Et gaudet nexis scœdus componere ramis .

Explorat propior miracula Legifer : æstus
Concipit innocuos , & amoris corde tumultus .
Erigit exutas cupida in vestigia plantas ;
Et procul affulget per amica incendia Numen .
Omnipotens sedet in flamma : sed flamma Parentem
Signat virginæam , quæ non violabilis vnquam
Igne malo , ardentem gremio concepit Amorem .
Igniti fulgore Rubi scintillat in arma
Hinc iuuenis bellator : amat iam signa Canopi
Sacriligasque aras , Mareotica Numina , Anubim
Ora exertantem , cornu insultantis Osiris,
Anguibus & saturas Ibes , turbamque Deorum
Cum Duce , cum populo , Pharioque euertere Regno .

Est Rubus ardorum Domus ignea Virginis : aruis
Namque vbi Picenis ; ceu pyramis alta , sedebit ;
Luminis æterni non magno limite sulcus
Tecta super ductus rutilabit . Semine paruo
Mox effusa seges , radiorum adolescet ariltis ;
Attonitæ donec victâ caligine noctis
Auras immenso circum fulgore secabit .
Tunc , innixa rubis , hæc mœnia luce natabunt
Innocuâ , quæ stellarum pulcherrima flores
Inferet in spinas , quas eriget obuia sepes .

*Mosis rubus
in igne incen-
dustus .*

*B Virgo igneo
rubo signata .*

Dij Aegypti .

*Cælestes flam-
ma in ipso
Templo Lau-
retano visa ,
ut olim Moy-
sis in Rubo .
ex Turf. l 3 .
c. 14. hist. Lau
Sub imis S .
Domus fun-
damētis pro-
ximi ruris
sepes oppressa
est ex eod .*

Hinc

*Ex hoc Rubo
SS. Viri flam-
mas in bella
salutis attol-
lunt.*

Hinc Franciscus, & Heroum, quod nascitur agmē
Purpureos voluens fluctus, dulcesque furores,
Sollicitum celerabit iter, profugosque sequetur;
Obuiaque ignitā certamina prouet hastā
Cælitis eloquij. franget simulacra Deorum:
Si quid adhuc remanet Phariâ de peste, fidei
Delebit curâ, Pharaonemque æquore merget
Sanguinis, è Christi quod Erythrâ pectoris vndat.

Huc pede nudato pauitans accede viator,
Mosis ad exemplum. Flammis rubet aurea circum
Purpura, & infonti maiestas fulgure lucet.

*Spina regnū
affectant.
Iud 9.*

Hic spina in medijs regina nitoribus ardet:
Pallida non tamen in cineres languescit inertes.
Hoc tantum combusta Rogo, pice pasta voluptas,
In nihilum ieiuna cadet; sed visida vires
Ætheris hinc capient incendia. Gratia viuet,
Hoc Pietas, Candorque Rubo, Metanceaque dumos.
Innocuos hic seruabit, quibus extrahit imbres
Sanguinis, atque ignis; dum pungit corda dolore.
Pone metum: succede Hospes. quæ spinea pectus
Crimina dilacerant, sacros vertentur in ignes;
Et referent purgata decus, dominantis & ostrum,
Hæc Vriël, fando insignis, ventura canebat
Prælia, quæ flammis agitaret flammea Pubes.

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER XVI.

ARGVMENTVM.

Post 4. Angelorum cantus B. Virgo Amor, & Pax, ut S. Domum prosequantur, adsunt in nube. Pacifer sacra Palæst. loca salutata. fit commigratio. Lucifer in aëre tempestatem mouet. A Michaële conteritur. Nereus S. Domum ludis honorat. Dum supra mare defertur, orat, ut maneat in mari. Pacifer hunc solatur.

HOs inter cantus; Superùm dum pendula pennis
Incumbit diuisa iugo, motumque moratur
Paciferi diuina Domus; venit Æthere ab alto
Virgo Parens. Subitò tunc facta silentia linguis
Aligerùm. Populi sic musica turba volantis
Inceptum premit ore melos; si fortè sedentem
Reginam alituum montano in culmine cernit.

Virgo aderat Laris antiqui visura triumphum,
Et radijs auctura suis. In Virgine pendent
Obtutu Superi; capiti, dum Virginis Ædes
Impendet Superùm. Cupiunt defigere plantis
Oscula; sed prohibet pondus: quibus illa rependit
Obsequij pretium, vitalia gaudia risu.
Splendet odoratis diuina Puerpera nimbis
Externos visus iucundâ arcentibus umbrâ.
Multa sed è nebula se latè gloria pandit;
Ceum magis è tenebris astrorum fulgurat ardor.
Dum mouet illa pedes, pedibus compressa superbit
Aura: iubet choreis secum contendere ventos.

*B. Virgo è
calo venit, ut
sua Domus
iter in nube
prosequatur.*

*B. Virginis
forma, & ha-
bitus.*

Saltibus hanc ludens agitatur, mollique flabello
 Gaudet anhelantes mulcere Fauonius Austros.
 Pro gemino dum Sole flagrant in Virgine malæ,
 Per dulces luctata ignes, sese illius aptatur
 In folium nubes, Zephyris plaudentibus acta.
 Vertitur hæc eadem in currum: se lunat in arcum:
 Cernua multiplici Thaumantide cingitur: auro
 Depluit & gemmis: trahit ad sua frena volantes
 Aligeros: rutilo stellarum grandinat imbrem.
 Virginis in velo, lucis patrimonia cælum
 Omnia consumpsit: frontem diadema quod ornat,
 Sol emeret cunctis, mercator nobilis, astris.
 Quis referat te, Diua? Fluunt tibi firmata textu
 Sidereo: vaga palla vndat, porrectaque nubem
 Inflammata radijs: sceptrum, gestamen honoris,
 Sed Barathro telum attollis: redimita decore
 Frons vernat, spargiturque diem: tibi labra modesto
 Margine lactescunt: certat cum lacte rosarum
 Fulgor, & Augusto protuberat amne nitorum.
 Gratia blanditijs ludit cælestibus: afflat
 Oro Deum: promittit tacitâ de mente refusum
 In frontem iubar; ardores aspecta pudicos
 Vibrat prodigio formæ: cum lumine rorem,
 Et cum rore faces obtutu voluit amico,
 Lilia, spectantium quo florent candida corde.
 Haud secus ad Solis vultus, & ad vbera roris
 Exurgunt flores, contracto frigore pigri,
 Sublucetque rosa sua purpura: frondibus auram,
 Et fugitiuam halant animam morientis odoris.
 Discolor hanc circum, ceu Lunam sidera, gestit
 Aligerum formosa manus. Cui nobile supra
 Naturam ingenium, Virtus latus obsidet omnis.
 Emi-

Virtutes B.
 Virginis am-
 cille.

Emicat igne Fides, tenebrisque decora serenis;
 Quæ cælum celata aperit, quæ lamina pandit,
 Corde vigil, sed cæca oculis, exclusa beatis
 Sedibus, at superi Regina beata Theatri;
 Plena Deo, sceptroque potens, licet exul Olympo,
 Quem populis implet, geminat cui lumē ab umbris
 Ipsa suis, frontis cui velo arcana reuelat.

Fides.

Spes etiam properat iucunda virore, dolentes
 Quæ fletus inter felix, pacataque votis
 Exultat, seseque mouet super ardua pennis.

Spes.

Torquetur, fruiturque simul, rapiturque; sed hæret
 Fixa Deo, solis & Amoris vitur alis,
 Cuius & igne agitat sua vota; vnâque laborat
 Mobilis in cura, curâque quiescit in vna,
 Qua rapiat ratione Deum. Venit Ardor Honesti,
 Et Recti, Verique Tenor; Prudentia regnum
 Arbitra; Religio cælestis forma senatus,
 Numinis obsequio quæ tela rebellia tundit
 Hæresis; implacidi domitrix Sapientia fati,
 Nominis intrepidi Virtus, quæ iusta ministrat
 Prælia voce, manu; nitidique Modestia vultus;
 Corporis alma Salus animique; & Gaudia, Diuæ
 Siderei comites ex Ætheris Alpibus adsunt.

Alia virtutes

Irradiat vicinus Amor tibi, Virgo: laborat
 Ire pari studio post Limina, luminis umbrâ
 Quæ quondam illustri texit, dum colligis ignes,
 Diua, sinu, puerumque Deum. Tunc ille profundo
 Te visu lustrans, cælestia pignora finxit
 Luce suâ, succoque tuo: mortalis Amantis
 Immortale opus expressit, iactuque caloris
 Membra figurauit, puro sata sanguine, rore
 Et sata Candoris. Per te spectabile Numen

*Amor B. Virginis astat ad latus.**Amor ius habet in S. Domum?*

Hac Laris augusti scenâ sese obtulit Orbi .

Hanc iterum aspectu decoras . color igneus ardet ,

Eius forma , Et micat in malis : oculi ceu fulgura nictant :

& habitus .

Lætior in labris viuit color oris amœni :

Per peplum scintilla rubet . fert læua sagittas ,

Quis , cum vulneribus , veniunt in pectora sensus

Æterni ; venit ipse Deus ; transfixaque corda

Excipiunt patulo , dum languent , vulnere cælum .

Tædam dextra quatit , quæ pellit cordibus ymbas ,

Perpetuosque rogôs malè olentis nutrit Auerni ;

Quæ pœnas miserorum acuit ; glaciemque rigentem

Connubio ligat æterno cum vindice flamma .

Excubat , atque latus Pax Virginis ornat , eâdem

Stans in nube . micat frons iride , luce propinquâ ,

Quæ Diuæ natat in vultu : Pax pectore pacem

Haurit Virgineo : puro labra roscida lacte

Ambrosiam spirant : enses , hastilia , contos ,

Loricas , galeas , populatricessque sarissas ,

Pila , sagittiferos arcus , clypeosque , pharetrasque ,

Euulsas capiti cristas , vexilla , tubasque ,

Telaque magnanimo victrix pede calcât . Oliuæ

Pro sceptro ramum sustollit , pondus amoris ,

Et stimulum Bellatoris , qui militat astris .

Cæsaries fluitat , proprioque tumescit in auro ,

Mergitur atque perit rabies quo naufraga ferri ,

Purâ triumphali dependet purpura dorso ;

Non vitiata tamen Tyrio malè flagrat in ostro ;

Sed medicata rubet diuini sanguine Regis .

Mollia fila rubos pingunt , clauosque trabales ,

Quadrifidamque Crucem , roseoque tepentia rore

Vincula , flagra , hastana , dotem & patrimonia Pacis ,

Serpens argento , squamisque adamantis oberrans ,

Tex-

Pax ad alte-
rum R. Vir-
ginis latus
excubat .

Eius forma ,
& habitus .

Sedet Pax S.
Domus in
vertice .

Eius habitus ,
& forma .

Christi pœna-
rum instru-
menta acu
picta Pacis
in purpura .

Textilis auratos, ceu fibula, necit amictus,
 Tristis imago Anguis, generis qui germina nostri
 Pestibus afflavit bellorum, & fœdera rupit
 Sacra Deo: ruptusque tuo, Pax inclyta, telo,
 Effundensque luem calido de vulnere, Martis,
 Extinxit tabo, quos tabo accenderat, ignes.

Hoc habitu licet immineat Pax alma trophæis;
 Ora tamen pallent, caligine mersa doloris:
 Immiscet nebulâ scintillas, gaudia luctu:
 Lumine contristant dubio, solantur amœno,
 Ætheris horror amorque, oriens ita luce Cometa
 Dum ridet, tristi designat funera risu,
 Et crines pandit, vexilla volantia mortis.

Qualis ades, Pax alma! genas non viuida pingit
 Gratia; sed celant velamina lutea vultum.
 Squalet ebur frontis: viduatus sanguine candor
 Spargitur, & malas delibat lacryma lapsu.

Haud aliter moritura Ioui dum supplicat herba;
 Lumine dum Titan, cælum dum fulgure ridet;
 Depluit æstivis levis vnda caloribus impar,
 Et frustra humectat guttis ingentibus agros.

Hæc eadem pacis dederat spectacula Princeps,
 Ingenuo ducente choro, mitisque triumpho.

Hic palmas inter populique fauentis oliuas
 Ad Solymæ Templum, ramis umbrantibus, ibat.
 Dum pecudis fedet in dorso, gerit ille sedentes
 Ore suo Charites: ver explicat ore salutis;

Dulcibus & lacrymis turbas plausuque frementes
 Attrahit aspectu, populatur & omnia corda,
 Omnibus ille suum dum cor, dum viscera donat.

Ut Solymam vidit, damnataque mœnia Marti
 Ausonio; versans imam sub pectore curam,

*Baltus, spo-
 lium serpen-
 tis, qui Aouâ
 decepsit.*

*Pax venturis
 Palastine ma-
 lis turbatur.*

*Æstate cadens
 sereno calo
 imbris gutta
 grandiores.
 Christus etiâ
 suo quondam
 lacrymatus
 in triumpho.
 ex Luc. 19.*

Quæ terras hilarant, obubuit lumina luctu;
 Obiectaque mali vultum de sede serenâ
 Deiecit subito: præcordia læta dolentes
 Impulit in sensus: gemmato flumine cordis
 Vallauit Solymæ muros, perituraque Regna.

Numinis ergo memor, venturoque anxia bello,
 Pandit iter lacrymis: inter suspiria laxat
 Pax verba, è rupta resonant quæ nubè doloris.
 Vrbs mea, diuellor. postrema tributa gementis
 Accipe, quæ largo pendunt tibi lumina fletu.
 Pax sine pace feror: nostris bona gaudia matris
 Dum pendent, imas exugit cura medullas.

*Pacis verba
 in digressu.*

At vos ò nostri iucunda valete doloris
 Pignora; diuino loca sanguine sacra valete.
 O Domus immensi fidissima testis amoris,
 Dum mihi regali strueret conuiuia luxu,
 Triticeâ sub nube latens, manifestus amanti,
 Cara Domus salue: Multis Via confita palmis,
 Qua direxit iter, pacis Dominator in Urbem,
 Dispare quam domino calcaberis? horrida bella,
 Et Bellona teret pedibus te dira profanis.

*Salutas Cæ-
 naculum.*

*Palmarum
 viam.*

Palma cupressus erit: pro plausibus astra querelæ
 Infantum ferient: ululabitis horrida, matres.
 Collis oliuarum, mea, collis, villula salue.
 Quam dilecta mihi, postquam te rorè cruento
 Alluit ignis Amor? Rorabant sanguine vepres;
 Et rosa sanguis erat, dulcedinis imber, & hortus.
 Hoc ego monte vigil, vigiles in dulcia flammæ
 Otia nutribam succo sudantis Amoris.

*Montem oli-
 varum, ubi
 cecidit in sa-
 ciam suam, &
 in oscula Pa-
 cis.*

Stratus humi me sæpè genis, & mollibus vlnis
 Roseidus implicuit: tremulis dedit oscula labris:
 Atque metus, dolor, & mætor dum bella monebant,

Pacis amica suo fundabat Regna tumultu ;
 Depositoque meas firmabat robore vires .

Te quoque mortis ager , Caluaria , defero ; Pacis
 Sed tunc campus eras ; cum florida sanguine Vita ,
 Fixa Cruci pendebat : Amor fata pingua cultor
 Purpureis manibus , clavisque inarabat acutis .
 Me pauidam complexa sinu tunc Vita , cruentis
 Floribus ornabat ; fixis & in arbore palmis
 Iucundos dabat amplexus , & verba . Pauorem
 Filia pone : mea viues è morte : beabit

Te mea pœna : dolor , Crux hæc , infamia famam ,
 Læticiam , soliumque ferent : meâ pupula , mammas ,
 Vulnere delibans adolesce , & grandior Orbem
 Imperijs præcinge tuis , oleisque corona .

Crux est Arca : Columba veni : ne sanguinis ingens
 Terreat eluuiò . dam sanguine mergitur Orbis ,
 Enatat ; emergit ; tenet Æthera : deficit imber ,
 Irarumque procella , meus dum decidit imber .
 Hæc dicebat Amor moriturus , & vbera cordis
 Militis hasta mihi , Bello ringente , reclusit .

Lac ego dum sugo , diuini guttula lactis
 Irrorauit humum : subitoque virentis Oliuæ
 Præfero quam manibus , sine semine floruit arbor .

Grata sepulchra , mei rediuiui nidus Amoris ,
 Atque triumphatæ capitolia Mortis & arcus ,
 Dulcia saxa , valete . Dei pro corpore , Pacis
 Corda sinu seruate : procul diuisa , manebo
 Hac in sede , animo votisque propinqua . phalanges
 Hinc ego magnanimas in bella vocabo : caloris
 Auctor ero Pax belligeri : nam bella Tonantis
 Multum pacis habent . Rabies Othomanica circum
 Vos ò Busta fremet : latratibus at mea saxis

*Caluarie mō-
 tem .*

*Christi hoc est
 Vitæ morien-
 tis ad Pacem
 vov .*

*E sanguine
 Christi nata
 Pacis oliua .
 Salutas Chri-
 sti sepulchri .*

Agmina pacificos belli stimulabit ad ausus .

*Ferdinandus
Mediceus re
cuperandis S.
Sepulchri o-
pus re infecta
tentavit, sca-
lis Salamina
iusto minori-
bus primùm
applicitis, &
interim hosti-
bus excitatis.
Iris corona
Pacis, eius è
lacrymis orta*

Maior multiplici, quem pinget stemmate, Mundo
Ferdinandus opus molitur : fallitur umbrâ ;
Non tamen ingenio : superasset lumine noctem ;
Si præsens acies ductasset in arma . Resurgent ,
Me duce , bella . Palæstinis tamen insita campis,
Vos hæere diù voluerunt fata , sepultæ
Argumenta Urbis ; donec voluentibus annis ,
Vos quoque ad Italiæ peregrina migrabitis oras.
Hæc ait . atque oculos lacrymis dum rorat amicis,
Quæ vicina latus vallabant gaudia Pacis ,
Effulsere . Iris pluuij de nube doloris
Protinus emicuit , Dominæque in vertice fertum
Texuit auricomis radijs, pompæque colorum .
Tunc Pax lætitiæ diuino nectare mentem
Irrigat : admisâ rursus se luce ferenat ;
Ducit & in lætos felicia pectora sensus .

Pacifer in volucris stabat qui vertice Sedis ,
Solabatur & ipse canens testudine amorem
Argutâ , Pacis gemitus & gaudia reddens
Corde pari , cantuque pari . Quassata dolore
Saxa Asiæ, turreſque gemunt , montanaque Seir,
Canus apex Libani , miseræ iuga celsa Sionis.
Flebilibus lymphis lambit Iordanis arenas :
Inualidas palmas ad sidera tendit Idume ,
Dilaceratque comas . Respondent proxima Regna
Questibus indomitis, turbantur & omnia luctu.
Pacifer abruptit sed tali carmine questus .
Tollere sublimi, vaga Cellula ; tollere cælo :
Ferte onus, Aligeri , donum inuiolabile Pacis,
Atque fugam in magni speciem celerate triumphî.
Dixit ; & Aligeram ferientibus aëra pennis ,

*S. Domus iter
arditur .*

Molitura viam, fines egressa paternos,
 Intersecta choris Superum, Alstrorumque senatu,
 Ire per aëreos coepit Domus ardua tractus.

Lucifer interea velli quia montibus Aedes
 Senferat, & tacitis Acheronta rigere procellis;
 Monstra metu trepidare, nigri tremere atria regni,
 Horridus, impatiens, sibi tæda, furorque, flagellum,
 Sub terra quæsiuit iter, sceproque trabali
 Deuia rimatus, resupinatisque cauernis,
 Emersit, rabieque auras afflavit anhela.
 Ignea terrificæ furit inclementia formæ:

Implexus multâ crinis substringitur hydrâ:
 Os rabidum, frons atra, genæ, coma, pectus, & aures,
 Luminaque eructant flammæ: spumantia nimbos
 Corda vomût, glomerâtque: caput, ceu mobile fulmê
 Nubibus inuoluit, pluuiâque exasperat irâ.
 Aenea, dum candent, scintillant ossa: medullis
 Euacuata, lues implet: pro sanguine, tabo
 Vena tumet: supplet vitalem corde calorem
 Frigida mors: fractas non fracta superbia vires
 Suggestit; & Colubris, dum sibilat, arma ministrat.

Castra Tenebrarum, quæ, cælo pulsa sereno,
 Fœta colunt loca turbinibus, secumque per auras
 Tartara comportant, viso tremuere Tyranno
 Pars ferrugineâ tegit in caligine vultum;
 Nubibus abruptis, pars effugit. ille fugaces
 Insequitur, viuoque ligans serpente, moratur;
 Verberat, & verbis feralibus insuper vrget.

Vulgus iners, nec fida satis, dira agmina Ditis,
 Non satis æquastis quæ nostrum crimine crimen,
 Aëris erroneas, molli magis aëre molles,
 Quem colitis, cohibete fugam. paretis? an antris

Omnia

*Lucifer etiam
 pit e Tartaro
 peregrina De
 mus paratu
 rus insidiat e*

*Luciferi ha
 bitus, & form
 ma.*

*Spirituum in
 aëre degens
 timor ad Lu
 ciferi aspe
 ctu.*

*Luciferi com
 cio.*

Omnia de Stygijs tormenta vocabo ? cerastas,
Harpyas, flagra, monstra, canes, furiasque, neceque,
Vinculaque, & totum vos contra Acherôta monebo?

Temeres ironice increpat.
Qui vos æternus pœnarum conficit ignis,
Non vigil excubijs docuit vigilare, dolosque
His ferere in campis, & bella? Agitate choreas:
Ite, redite viam: per inania ducite ludos:
Insudate leui per cœrula fuda volatu;
Nazareis, inimica, iugis dum Cella Tonantis
Aduolat Italiam; ceruici imponere nostra
Apparat alta iugum, grauidâque enitiet alto
In mea regna nece. Nostris stetit illa ruinis;
Atque eadem nostris volitabit concita pennis,
Æthere quas pulsi, deplumatique furore,
Perdidimus. Speciem quæ cœli Cellula defert,
Tristis arena mihi certaminis, atque timoris
Semper erit. nequeo si bella refundere cœlo;
Ah liceat saltem cœlestem perdere Sedem.
Hæc rogas est, rabies quo nostra calescit ad ignem,
Quem terris inuexit Amor. Geminate furentes,
Agmina dira, faces: duce me, conflagrate ventis:
Carceris Æolij cæcas perfringite rupes:
Præcipientes laxate Euros, Boreasque, Notosque:
Pro pennis, nobis quas ira Tonantis adussit,
Sumite pernices igniti fulminis alas.
Fulminibus, nimbis, Aquilonibus, igne, procellis,
Grandine, turbinibus, mē digna, capeffite bella,
Et volucrem quassate Domum, quæ vestra superbo
Regna terit fulco. cadat aère naufraga toto,
Quæ terris secura, homines inuexit in astra;
Cuius & vna mihi patefacta fenestra charybdes
Reclusit multas, & multa voraginis ora.

*S. Domus vni
na Luciferi,
quia in illa
conceptum à
Virgine Ver-
bum est, quod
ne adoraret,
rebellauit.*

*S. Domus fe-
nestra, quæ Ga-
brieli dñi pa-
ruit, aperuit
mille Lucifero
voragines.*

Et dubitatis adhuc ? conceptas ponite curas .
 Qui timor æternum sedet , æternumque sedebit
 Pectore sub nostro , nunquam docet ille timere .
 Est timor ipse furor : nobis audacia vis est :
 Infractos hæc sola facit , quos fregit Olympus .
 His diæis pauidas animas animauit ad ausus ;
 Et sua militibus verbis incendia fixit .

Conueniunt Manes in prælia . Crine remoto ,
 Hic aperit vultus ; & vultu nubila nigro
 Conglobat extemplo ; fractæque tonitrua nubis
 Voce parit , dum voce fremit : suspitua diro
 Elicit ille sinu . circum bæchata , remugit
 Turba procellarum ; & ventorum cardine verso ,
 Protinus incumbit Boreas : concurrunt Iapyx
 Africus atque Noto miscetur , & Axis Auerno :
 Alter , anhelanti similis , dum Spiritus auras
 Flamminotum pulmone reciprocatur ; halitus ardet ,
 Fulmen & inde rubens , gelidâ compage solutâ ,
 Diffilit , alter agit sumi de faucibus undam ,
 Elisisque oculis , & gutture proijcit imbres ;
 Ebrius irarum , confundit & imbribus ignes .

Terra pauet : pelagus timido discedit hiatu :
 Germina per campos , caligine pasta nocenti ,
 Demittunt vitiata caput . Dum cætera pallent ,
 Sola Palæstinos vestit lux aurea campos .
 Nam pater Anguipedum socijs mandata cateruis
 Hæc dederat : Solymæ ne regna laceffite nimbis ,
 Qua cruce deiectus , victusque cruore , catenas
 Edidici frenosque pati . Cruor ille tepenti
 Fumat adhuc tellure : dolor , timor , ira , malorum
 Omnis & inde seges progerminat . Exul Idumes
 Donec Cella secabit agros , absistite bello ,

Ominis

*Lemures man-
 uent in aëre
 tempestalenti.
 Mira tempe-
 stas è Lemu-
 rum vulsib^o
 vocibus , &
 suspirijs.*

*Effecta tem-
 pestatis.
 Tempestas ex
 tra Palæsti-
 nani paratur
 ad S. Domus
 excidium .*

*Vestigia re-
 licta in Palæ-
 stina diuini
 sanguinis Lu-
 cifæ timet .*

Ominis atque mali causas auertite. Muris
Sed postquam Solymæ excessit, famulantibus auris;
Sit sine Sole dies; & non tractabile cælum
Illam continuo flammis, & turbine perflet.

*Egrediens è
Palestina S.
Domus para-
tum tempesta
tem offudit.*

*Tempeſtas
exoneratur.*

At Domus interea, tanti secreta timoris,
Tramite lucis inerrabat; Solymâque remensâ,
Liquerat angulto pollutos sanguine fines.
Quâ data porta, Tenebrarum certamina surgunt:
Monstra vomunt piceam, cælo indignante, fauillam;
Fœdaturque dies: peregrina in Saxa rotantur
Grandinis in morem resonantia saxa: procellis
Africus exultat: resolutâ nube, laborant
Fulmina in exitium: montes vibrantur aquarum:
Omniaque, in totum quæ bellis omnibus Orbem
Crudeles acies sparfere, pericula in vnam
Colligit ira Domum, quæ toto grandior Orbe,
Paruula fidereis sua mœnia mœnibus æquat.

*Lucifer Mi-
chaëlem sacra
Tecta vectâ-
tem videt, at-
que treccetur.*

Lucifer ore minax, medio dux agmine, flammæ
Dum gerit, & Stygijs victor dum suggerit Vmbriis,
Pressa coronali Michaëlis colla sub Æde
Aspicit. Extemplo graue pondus, & Ætna pauoris
Lucifero incubuit: rabiem formido repellit:
Multa mouet, rabidosque agit sub pectore fluctus:
Et sibi tempeſtas, qui tempeſtatibus auras
Turbarat, fera castra fugæ committere tentat.
Sed prohibet nunquam cessura superbia Diuis,
Vindictæque fames, & non saturata voluptas.
Suscitat abiectas iterum in certamina vires.
At viso rursus Michaële retunditur ardor;
Belligerâque procul radijs è fronte vibratis,
Confoditur Dux Enmenidum, iuguloque rebelli
Aurum pro ferro recipit fulgoris; & vno

*Archangeli
luce vulne-
ratur.*

Vulnere, mille neces bibit eluctatus ; & iras
 Euomit impastus pro sanguine , morte perenni
 Viuus , & æternâ semper de cæde renascens .
 Denique victa metu bellandi cæca libido
 Cessit, & in Superos pro telis dira relatu
 Vociferans, tumidoque implens præcordia fastu
 Lucifer : Imus, ait, campoque recedimus ; at non
 Cedet amor belli. si vincere in Axe negatur ,
 Atque leues armare Notos ; furialis Auerni
 Armabo Furias . dissecta repullulat hydra ;
 Nec ferro superatur . Ero si Lucifer , Ædes
 Corruet hæc inuisa mihi: compressa calescit
 Flamma magis . rursus vel sidera stratus adibo ;
 Sidera vel sternam. Stygij victoria Ditis
 Est perijsse ; suo dum pertrahat omnia casu .
 Perge, Domus . Diuim non semper nixa volatu,
 Suda petes : olim , scelerum torrentibus auctus ,
 Hæc fugitiua tuis metabor castra ruinis .
 Audijt hæc Michaël ; vultuque erectus in hostes :
 Sistite , monstra, inquit , licet obluçtantia: pompam
 Pernicis cumulate Domus : substernite frontem
 Crinitam siluâ colubrorum , & turbine fœdam .
 Cella caput terat indomitum , frontique superstans
 Imprimat exitium . sic presserat Arca Dagonem ;
 Sparferat è collo caput ; & sine nomine truncum ,
 Sacrilegâ , obiectum pedibus , proiecerat arâ .
 Non fatise est , fabri scelerum suetique magistri ,
 E cælo cecidisse semel ? quid celsa tumultu
 Aëris arua fatigatis ; linguisque trifulcis ,
 Vt colubri ad Solem, prope Limina nostra micatis ?
 Nil latrare iuuat , si ferrea lora coërcent
 Ora latrantis : equus si frena ferocia mandit ,

*Michaëlis ad
Luciferum*

*vox .
Iubet Lucife-
rum cum suis
Celle tran-
seuntis sub-
sterni .*

*Dagon iace-
bat pronus in
terra ante
arcam Domi-
ni, &c. Reg. 3.
c. 5.*

Nil

Nil inuat insultare solò , Dominoque minari ,
 Agmina cæca , quid audetis pugnare procellis
 In cæli simulacra , Domum ? Mortalia cælum
 Fulmina non tangunt : tempestas Limina Pacis
 Non quatit : umbra Lares non inficit , vnde perennis
 Luminis effulsit candor : non fœda Penates
 Nubila commaculant , quos immaculata Pudoris
 Nix operit ; Mariæ gremio dilapsa niuali

Lucifer Umbrarum princeps , & transfuga lucis ,
 Infera sub terra tumidum quem claustra tegebant ,
 Quid serpentifero capite , & ceruicibus altis

Lubrica turbato conuoluis in aëre membra ?
 Cede Deo ; manibusque Domū , post terga reuinctis ,
 Prosequere . hæc nostris est debita pompa triumphis ;
 Cum te belligerâ cælo detrusimus hastâ .
 Vltrò distulimus ; donec foret ista , curulis ,
 Cella triumphalis . vehimus , vehimurque . Tonantis
 Subdere collâ Domo , cello considerare curru est .

Aëris obnixi Lemures perrumpere campos ,
 Vt fugiant iras , hostisque minacia verba ,
 Heu miserj ad pœnas reuocantur ; fusaque circum
 Pectora prosternunt , rabiem prostantia . Mussat
 Lucifer , atque fremit ; retro redit ; abiicit arma :
 Nec dare terga fugæ potis est , nec tendere contra ,
 Aligeroque ligante gemit ; mistoque furore ,
 Impetit ardentis ærato dente catenas .
 Impavidus nemora alta leo ceu fortè peragrans ,
 Incidit in casses , & multo verberere doctus ,
 Antoni edomitus didicit seruire triumpho .
 Dira fremens , sed flagra timens , ceruice quadrigas
 Indignabundâ Latias vectabat in vrbes ,
 Multa metu simulans , & pressâ fronte superbus .

*Triumphus
 Michaëlis de
 Lucifero è cæ-
 lo detruso di-
 latus fuit , ut
 in S Domo ,
 caelesti velat
 in curru , triū
 pharet .*

*Lucifer à Mi-
 chaële ligatur
 Leones iugo
 subdidit pri-
 musq; Rome
 ad currum
 iunxit Anto-
 nius non sine
 quodam ostē-
 to temporum
 generosus spi-
 ritus iugum
 subire illo
 prodigio signi-
 ficante . Plin.
 nat. hist. l. 8.
 c. 16.*

Strata super Ditis dilabitur agmina Sedes
 Virginis. At, celeri dum vertitur orbita cursu,
 Cervices feriente rotâ; stridentia frontis
 Cornua diffiliunt: turgent compressa Draconum
 Colla reluctantum; nigroque in sanguine dentes,
 Fauce calente, natant: immensos orbibus orbes
 Attriti sinuant: ululant; stimulatque dolorem
 Vulnus, & ira: ægri cordis necat ira medelam,
 Suffocatque oculis lacrymas, atque aggerat æstus.
 Hic aliud Stygijs monstrum lacrymabile monstris
 Exoritur. nam Cella super capita atra fragorem
 Vix impulsa dedit, cum pleno gurgite flumen
 Irruit è Foribus flammaram, atque obruit hostes;
 Æthereæque Domus è limine fluxit Auernus.
 Tunc noua tartareos cruciarunt Tartara Manes;
 Sed maiora, quòd è gremio funduntur Amoris.
 Fit strepitus gemitusque: nouis tonat aura querelis,
 Detrectant dum pressa nouum Stygis agmina pôdus.
 Sic super Enceladi transfixum fulmine corpus
 Omnibus effeueret fornacibus Ætna: cauernas
 Egerit; & frontem saxis, fuligine vultum,
 Terga domat flammis, & corda furoribus implet.
 Lux quoque cû flamma, volucris prorumpit ab Æde,
 Quæ stellata rosas, nigras diuerberat umbras,
 Direptumque diem meliori lumine reddit.
 Æmula nam cæli, Domus vnica parturit ignes
 Innocuos nocuosque: sinu nam fulmen eodem
 Promit & astra; iacit radios, & nubila cogit;
 Imbre iuuat, nocet igne; fouet niue; grandine siccatur.
 Et sæuire solet, simul & mitescere cælum.

Ver erat; & varijs vestita coloribus arua
 Floribus halabant, Zephyris motantibus alas,

Ore

*Lemures sc-
 cati rabie
 nequeunt la-
 crymari.*

*Flumen ignis
 stratos supra
 spiritus è li-
 mine Domus
 erumpit, eosq;
 Tartaro ma-
 gis excruciat*

*Lux prodit è
 S. Domo, &
 tempestatem
 fugat.*

Ore dabant roseo qui dulcibus oscula pratis,
 Veris ad aspectum ridebant germina rore;
 Plaudebant cantu volucres, saltuque caduci
 Imbrifero fontes: querulo sed turbine frustra
 Rupe sub Æolia Boreas undabat & Auster;
 Rursus ut æquoreas agitent motibus undas.
 Dum volucres cantu, dum fontes murmure, flores
 Fronde salutabant dum Veris amabile regnum;
 Libera seruitio ventorum sola filebant
 Æquora, & æquatibus undis, tacitisque procellis,
 Marmora marmor erant. Gemini, felicia nautis
 Sidera, Tindaridæ dum se complexibus arctant,
 Explicuere finus pelagi, nauesque solutas
 Ire iubent. Fausto faucat si lumine cælum;
 Omnia tuta; nec infidi discrimina Ponti,
 Aëris, aut terræ motus, Barathrique timentur.

*S. Domus ver
 no tempore
 sub signo Ge-
 minorum
 iter habet in
 Dalmatiam.
 E caelo secu-
 ritas terræ.*

*Apparet Eu-
 ropa Salu-
 tatur à Mi-
 chaële.
 Peruenit S.
 Domus ad
 mare.*

*Mavis obse-
 quium, et ve-
 benda S. Do-
 mus piam
 ambitionem
 ipsa Domus
 remunerator
 fonte in illud
 immisso lucis
 & roris.*

*Ex eo rore
 nati ungues.*

Dum pelagi Ver pacat aquas; cū Castore Pollux
 Partitus vitam, dum cælo regnat aperto;
 Quæ Ver, quæ vitam peperit Domus alma perennè,
 Quæ scelerum mare tranquillat; perlabitur auras.
 Delicijs natat aura; natant simul æquora; dorso
 Tyrrheni maris incumbit dum nobile pondus.
 Aspicit Europam Michaël; primusque salutat:
 Excitat in plausum pennas; sociosque sequentes
 Prouocat in plausum, resonant concentibus auras;
 Et mare suppositum sonitu crispatur; & aurâ
 Dum resonat inflatur, modulari carmina discit.
 At Domus obsequij non immemor; æquor amico
 Cum præbere oneri voluit spumantia terga;
 Vix tenuit littus; fregit seque unda pauore;
 Luminis, & roris cum fontem exclusit ab aluo.
 Protinus ex imo genitrix argentea fundo

Concha salit, roremque bibit: lucemque nouellâ
 Prole tumere sinum dum gaudet, hiantia rursus
 Labra aperit, partusque novos miratur & ambit.
 Florent innumeris rubicunda corallia ramis,
 Irradiata Domus fulgoribus: alluit auro
 Insolitus mare Paestolus: fera serpit amoris
 Fax in monstra: docet gelidas mansuescere phocas,
 Et Cete sentire Deum. Tunc fortè marinâ
 Qui madidum Nereus caput acclinarat in alga,
 Obstupuit freta prodigijs secunda; manumque
 Dimotis è fronte comis, sese extulit antris;
 Roriferisque oculis cælum dum quærit apertum,
 Nazaream videt errantem per inania Sedem.
 Subrisit genitor, solutusque relanguit æstus,
 Quo furijs inflammat aquas. Discedite, dixit,
 Protinus in binos, vndosa cacumina, muros:
 Crytallo lymphæ similes, suspendite cursus,
 Et pavidos librate pedes; pelagoque voluto,
 Tollite sublimes cameratis fluctibus arcus.
 Monstra, filete: filete vndæ; vel murmure festo
 Plaudite; dum Superûm pennis innixa, triumphat,
 Et super incumbens vos Regia lucis inumbrat.
 Nymphæ, virginæ Nymphæ, quæ iussa recedunt
 Æquora, vos pelagi, formosa corallia, flores
 Spargite. purpureis, qui peruolat hortus Amoris,
 Floribus inſterni sibi marmora gaudet: in aruis
 Ille etiã superis amat astra, corallia cæli.
 Hæc Nereus. Dicto citius, fevit ipse tridenti,
 Æquoraque in geminas detrudit verberare partes.
 In latus vnda tumet; tremulo librata gradu, stat:
 Vel saxo similis, vel faxea pendet vtrinque.
 Atca Sacerdotum sic vertice fulta, tumentes

*E fonte lucis
 nascuntur
 corallia, au-
 rum, & ardor
 amoris in
 mensuris.*

*Mare S. Deo
 mum videt,
 & exultat.*

*Viam illi apo-
 rit triumphalem.*

*Ante Arcum
 sic patuit Ior-
 dam. Ioseph. 3.*

Dum Iordanis aquas intravit, conficit vnda.
 Hæc scissa in geminas arces; geminoque liquorum
 Vallo tuta, dedit pedibus commercia siccis.

*Sacerdotes
 terra Angli.
 Aquæ ad in-
 star montis
 &c. Ios. 3.*

Aligeros terræ, Mystras nam ferre curulem
 Ut vidit, subito formidine fixa gelavit:
 In môtém obrigit, tumuitque superba, quod Arca
 Nobilis in refugos succederet hospita fluctus.

Virginæ quæ visurus Sacraria Matris,
 Ferrato Nereus fréta diffidit icta Tridenti,
 Hinc atque hinc lymphis reuolutis floruit hortus.
 Se rosa narcisso iunxit, narcissus amomo;
 Implicuit se spumosis vbi fluctibus æquor.
 Fugit Erythreum sic vnda exterrita fundum,
 Et nona lacteolis vndarunt floribus arua.

*Fama est
 quæ per mare
 sacra Cella
 pertransijt
 relicta medijs
 in vndis com-
 dida veluti
 fascia vesti-
 gia, quæ nunc
 etiam peregrini
 nis ostendun-
 tur. T. Hist.
 Nereus dolens
 suo è regno
 discedere S.
 Domum, quæ
 futuram spe-
 rabat inquisi-
 linam.
 Perorat, ut
 maneat.*

Arida quin etiam cum floribus arua gemmas
 Luce coloravit; miroque in tramite fulgens,
 Vnio fit patuli candore Galaxia Ponti.
 Et nunc forma manet: ducta est nam linea lactis
 Nec deletur aquis redeuntibus, imbre nec vllò;
 Canduit innumeris vbi semita margaritis.

Quæ per aperta maris via pãditur, illico Nymphis,
 Tritonumque choro tota effluit. At maris inter
 Gaudia suspensi, circum fera monstra choreis
 Dum saliant; siccâ Nereus acclinis in vrna
 Dulcibus humebat lacrymis. Verùm inde fugacem
 Virginis vt vidit Sedem, sulcosque trahentem
 Se super, exarsit, gemituque repleuit oborto,
 Quem siccarat aquis alneum. Quo, nauis Olympi,
 Cella, inquit, peregrina fugis? non aëra naues,
 Sed maris arua secant. Cælo descende: secundis
 Fluctibus excipiam: tempestas nulla, nec audax
 Bella procella feret: tibi seruiet omnibus vndis,

Impatensque iugi; tibi sponte iugabitur æquor.
 Te regnis dominante meis, Eurusque, Notusque,
 Africus, atque Aquilo turbare tumultibus oras
 Æquoris horrebunt: dulcescent falsa: colorem
 Cærulea cæruleum seruabunt, iura, fidemque;
 Atque vnâ contentâ Domo, quæ diues abundat
 Omnibus vna bonis, parcent sorbere carinas.
 Mergere cum ratibus gazas, nautasque vorare.

Ergo siste mari, Mariæ Domus. Hac Amor Æde
 Si fuit hospes; Amor dum nutu conderet Orbem,
 Fluctibus incubuit nostris, hinc orta niualis
 Gemmarum soboles: hinc nostra corallia seruant
 Hospitis ardores: hinc atra venena fugantur
 E toto maris Imperio; fluctusque rotantur
 In sublime, Dei memores, qui desuper æstus
 Insinuabat aquis. æstus non odit Amoris
 Marmoris vnda. Faces vibrat ille; refrigerat idem,
 Ignis & vnda, Deus. ferunt cælestia sædus
 Cæruleis coniuncta fretis incendia: tantum,
 Quas Venus immisit, flammæ exhorruit æquor,
 Protinus in spumam quam totis expuit vndis.

Numinis ad nutum Terræ nascentis imago
 Conde mari te, parua Domus; nam condita nostris
 Terra diem quærebat aquis. Fuit vnda sepulchrum,
 Cunaque sallantis telluris, fascia vortex,
 Lympha vber, gemmeque crepundia, nenia murmur.
 Forma, Domus, terræ, cætrû Ætheris, Æthere maius,
 Me tibi sterno iterum obsequijs, tua limina lambêt;
 Vallabuntque latus mea flumina. Pronus Hydaspes,
 Auriferisque Tagus qui latè regnat arenis,
 Ampla tributa ferent. Sceptris iam cedo Profundi:
 Vestibulum ante tuum si supplex accido, Regnû est.

*Spiritus Dei
 ferebatur su-
 per aquas.
 Gen. 1.*

*Venus orta e
 mari, & in
 spumam rese-
 dit.*

*S. Domus ima-
 go Mundi ex
 aquarum a-
 bysso surgens
 ex c. 1. Gen.*

*Comparatio
S. Domus cū
mari.*

*Ego Daniel
eram iuxta
fluvium, &c.
& facies ei
velut species
fulguris, &
oculi eius, ut
lampas ardēs
&c. Daniel
ca. 10. c. 12.
Fluvius i-
gneus rapi-
dusque egre-
diabatur à fa-
cie eius.*

*Dan. 7.
Septem Nili
ostia septem
doma Spiritus
Sancti
Pulcherrima
gemma ipse
est pulcherr-
mus Iesus
& Clemens
Alex.*

*Nereus Tem-
plum S. Cella
medijs in un-
dis promittit.*

Conspirat par sèpè pari. Maris, hospita, vultura
Ingeniumque refers; Regno maris ergo quiesce.
Flumina si pelago nascuntur; flumina mille,
Postibus orta tuis, Stygium mersere Draconem,
Fauce cruentatâ iaculantem flumina mille.
Hinc Tigris erupit, cui fulguris instar & ignis
Impendere Deum, motisque immota procellis
Figere crura, graui candentia viderat ære
Miri spectator Daniel, plausorque theatri.
Igneus hinc fluvius rapidusque Tonantis, ab ore
Egreditur, terra sique rigat, Superosque beato
Naufragio mergit. Septemplex ostia Nili
Hic deprensa patent. Septena fluenta bonorum
Afflat, & auget Amor, diuini pectoris aura,
Terraque Niliacis exuberat incrementis.

Non mihi regnanti desunt æraria Regni.
Candida mater opes pelagi, telluris & astra,
Concha fouet gemmas; niuei tibi concha Pudoris,
Virgo fuit, concreta Deus qua gemma refulsit,
Et candore niues, pretio superauit Olympum.
Nascitur in scopulis si purpura regia nostris;
In te diuini rutilauit sanguinis ostrum,
Est imbuta paludati quo vestis Amoris
Est mare terrarum; tu celi nexus amantis
Hoc portus aperit; tu sidera. fluctibus abdit
Hoc fera monstra: regis tu crimina, ponere virus
Iussa. Salutare generat mare nubibus imbres:
Tu lacrymantis alis, felicia nubila luctus.
In cælum tu vota vibras; vibrantur & vnda.
Ergo mari par Cella, maris ne deserere sedes,
Non erimus facti indecores, nec gratia fuis
Hæc scribetur aquis: adamas signabit honorem.

Ora

Ora patere olim pelagi si turbida iussi,
 Templaque laxatis pulchra in diuortia lymphis,
 Surgere Celsi venti miro de marmore: Ireni
 Cedere si pavidos, gemino velut aggere, fluctus;
 Et Diuæ tumulum, & capitolia digna triumpho,
 In liquidis vndis nunquam lapsura, locari;
 Vt secura tui regnes, pelagique timorum,
 Tempa tibi fabricabo meis immania gemmis,
 Cuncta quibus parcant æterno secula gyro.
 Semita diffiliet medio tutissima Ponto:
 Flumina succedent populorum; atque vsa benigno
 Æthere, signabunt sicco vestigia prato:
 Te venerata genu, lacrymarum aspergine cingent,
 Discissoque Erythrea mari pretiosa videbunt,
 Sicca quidem lymphis, at cæli vndantia donis.
 Sed Nerei quò verba volant, dum concita pennis
 Cella fugit, celerique secat mea regna volatu.
 O dolor, ò lacrymæ, ò nunquam exaudita Profundi
 Vota! extrema fugax iam littora radit. euntes
 Ah, Superi, cohibete alas. Quid debita, cursu
 Frangitis in medio, mea gaudia? Non ego vestri
 Principis imperium fregi. confinia supplex,
 Cuiusvisque vndis, quæ quondam fixit, adoro.
 Me Deus at tanto si non dignatur honore,
 Telluremque manent hæc munera; præpete saltem
 Ne migrate gradu, Superi, Domus incola terra,
 Hospita sit pelagi: liceat contingere lymphis,
 Et spectare diu rapitis quæ pignora. tellus,
 Ignis, & vnda, aër, Mundique elementa cupitis
 Omnia virgineam vallent amplexibus Ædem.
 Aura tenet, fruiturque: ignis, tellusque fruetur;
 Italia dum fixa iugo teluris in vlnis,

*Irene Virgo
 Lusitana, cum
 ante litus or-
 raret, morti
 pudicissimam
 antetulit: oc-
 cisa enim a
 prociis & in
 flumen proie-
 cta est, cui An-
 geli condide-
 re sepulchrū.
 ex Thomæ
 Trugillo, &
 hic è Baronio
 in Annot. ad
 marty. 20.
 Octob.
 S. Cella Ne-
 reo dolente
 alterum ver-
 git ad litus,
 sed lento gra-
 du.
 Maris timer
 ne longius
 abeat, & que
 relet.
 Cuiusvis un-
 dis mare ter-
 mini positore
 adorat. S. Ba-
 sil. Seleac.
 S. Domus præ-
 sentia omnia
 felicitantur
 elementa.*

Colliget astra sinu; sic auguror. Æquoris vnda,
 Sola ne mœrebit regnis ingloria nostris?
 Non sic telluris, pelagique, hominumq; Me repertor
 Iussit inhonorum decurrere. Nocte silenti
 Me super incessit: diuinis oscula plantis,
 Astra quibus calcat, pauitans, lætusque, superbus,
 Demissusque dabam; sublimior inde, quod altas
 Æquabam gradientis aquas ad iussa. Quid ergo
 Vile putas pelagus, Domini quod gressus honorat?
 Me fugis! Horrisonis, Nymphæ, resonate querelis,
 Carminaque, & luctu fessos abruptite saltus.
 Venti, ferales venti, suspiria flabris
 Ducite, & insolito circumsonet vnda tumultu.
 Me lacerate, Notj; discerpite: fulmina cautes
 Frangite, dum redeunt scissæ ad cōmercia lymphæ,
 Æternum condant, pelago lacrymante, sepulchrum,
 Deseror. heu crudo distendant viscera flatu,
 Typhonesque caput dubiâ vertigine versent.
 Deseror. heu cursum molitur Navis in auras,
 Qua mea fors vehitur. Sic ille; & flumina retrò
 Omnia turbatis torquet venientia ripis,
 Verberat inque vicem scopulos, repetitq; cauernas.
 Dum lacrymis vrit malas, & conditur antris,
 Motas Aligeri pennas tenuere: dolentem
 Pacifer aspectu Nereum solatur & ore,
 Pone modum lacrymis: tristes, ait, exue curas,
 Indomiti Rector pelagi. Dum perfuris irâ;
 Dum fera ventorum committis prælia, certo
 Stare loco impatiens, fluctusq; huc turbidus atq; huc
 Dum scopulo stridente moues: hæc Limina Pacis
 E statione maris fugiunt; stabilemque requirunt,
 Atque suo semper libratam pondere, terram.

At-

*Venit ad eos
 ambulans su-
 per mare.
 Mar. 6.*

*Erat adhuc
 apertu mare.*

*Pacifer Ne-
 reum solatur.*

*Terra mari
 quietior, ideo
 dignior Pacis
 Domo.*

Atramen officij non immemor, hæc mea ripis
 Castra tuis impono . iras compone, Deumque
 Subiectis venerare vndis ; & munere gratus ,
 Delectos Heroas , aquis quos deuehet Argo
 Altera , da facili tentare pericula cursu ;
 Dum caligantes Cocyti nubibus Indos
 Audebunt ratibus penetrare , diemque salutis
 His ortum Laribus recludere , nocte fugatâ .
 Fernandus ferit ecce vndas : volat ecce Columbus .
 Infla capesse virum : nautas , nauesque memento
 Excipere , exceptasque freto seruare fideli .
 Id quoque sub memori seruandum mente repono .
 Tempus erit cum flos iuuenum Gonzaga , vocatâ ,
 Matris in auxilium moriturâ , hac Virginis Æde ,
 Tinget aquis dextram lustralibus : inde salutis
 Littora continget maternâ naufragus aluo .
 Mox ad vitales appellet luminis oras
 Virginis auxilio . Sed tu , Ticine , puellum
 In fera fata vocas iterum . Malè frena gubernat
 Dum currus auriga ; rotis pernicipibus vndas
 Intrat , & è ripis in fluminis arua vagatur .
 Spumat equus , spumante vado ; rapiturque per æstus :
 Scinditur axis aquis , & moles tota fatiscit .
 Iam puer Æthereas spirat qui pectore flammâs ,
 Stagnantes inter scelerati fluminis iras
 Emoritur . Tu Ticinum , Rex maxime aquarum ,
 Omnibus exicca lymphis ; tractabile dorsum
 Ni puero subigens , optato littore donet .
 His dictis abruptit iter . Manet ipse , Domusque ,
 Aligerique Domus vectores : vnda quieuit ;
 Munereque attonitum , reuoluto gurgite , littus
 Pontus adorauit , quò Numinis appulit Ædes .

*Breuem in
 mari stationẽ
 Pacifer ad
 solatium
 Nereo pro-
 mittit ea con-
 ditione, vt fi-
 dei ministris
 faueat nauig-
 aturis ad
 Indos .
 Noui Orbis
 repertores .
 B. Aloys. Gon-
 zaga benefi-
 cio Virginis
 Laur. in vte-
 ro matris pe-
 riculuro mor-
 tis euadit ; &
 exporrecta ex
 aluo manus
 tingitur aqua
 baptismatis .
 ex vita .
 Dum Ticinũ
 curru traicte
 fracto curru
 penè mersus
 est . ex vita .
 Secunda cir-
 citer nobilis
 vigilia S. Do-
 mus Dalma-
 tia quiescit in
 littore . ex Tur
 sch. l. 1. c. 2.*

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER XVII.

ARGVMENTVM.

S. Domus fertur in Europam. In Dalmatia monte locatur maris ad littus. Hunc pacat naufragijs infamem. Aliger Oceani custos illam salutat. Deipara Alexandro Tersactensî Antistiti de sua Domus aduentu miraculo fidem facit. Rei fama exenti Dalmata confluunt. Amorem, & Timorem, militum in speciem stare vident S. Cellæ supra muros. Introducuntur à Timore in Amorem verso. Adest è lecto diuinitus persanatus Antistes.

*Tersactum, et
Flumen oppi
da Dalmatie.*

*Mons, ubi ste-
tit S. Cella,
naufragijs
obnoxius, me-
dius inter
Tersactum, et
Flumen.*

Est locus, affuso quem perluit Adria fluctu,
Proximus Italiæ, geminâ vallatus ab arce,
Tersacti Flumen quâ se discriminat aruis,
Diuidit, & medio valles & prædia monte.
Dum maris hic dorsum dorso impendente fatigat;
Abruptis mare mugit aquis, & vertice montem,
Atque procellarum premit agmine, seque per auras
Turbinat, & frangit saxis, acuitque furores.
Exultant circum vada cæca; æstuque maligno
Littora turbantur: motæ miscentur arenæ;
Dum stabilem ruit in Môtum præruptus aque mōs.
Ariete spumanti quassatæ viscera rupis
Dant sonitum stragemque sibi; cæloque minantur.
Mausolea putes ratibus fabricata sepultis;
Quæ scopulum si fortè tenent, compage reuulsâ,
Laxantur; fractasque vorat ferus æquore vortex.

In mare præcipites quondã Lemuresque, suesque
 Fama est, vrgeri mole hac, pelagumque ciere.
 Namque viri pectus legio dum Ditis inerrat;
 Et premit insultans, possessaque membra volutat;
 Et nunc mergit aquã; nunc vstulat igne: phalanges,
 Christus ait, Stygiæ discedite. Fulmine vocis
 Quassa fugit legio; Barathrique habitare lacunas
 Indignata, volente Deo, deturbat in æquor.
 Seque suesque, suis dignas cultoribus ædes.
 Hæc Erebi tandem iactati littora fures
 Rostratã tenuere rati; rabiemque repulsæ
 Igne coquunt medijs in fluctibus. Abditã montis
 Viscera dum lacerant, Ponto eluctantur: in auras
 Cum toto se ferre mari, terrãque laborant.
 Hinc æstus, montisque fragor: sed rupe sub ima
 Abdidit Omnipotens, vndaque accendit in ignes;
 Ardentemque mari iussit sentire Gehennam.

Hunc super incubuit montem vix Aula Tonãtis,
 Cum pelagi penitus vicini fundus hiauit,
 Et Lemures frustra clamantes mersit Auerno,
 Æquoreque inuoluit flammaram. Littora murmur
 Tunc subitò posuere: tumens insternitur vnda:
 Saxa liquata fluunt: abiere Ceraunia Ponto:
 Pax è Pace fuit peregrinã: interluit æstus,
 Atque coronat aquis montem, non obruit: horror
 Abscedit; scopulusque rigens florentis in hortum
 Virginis euadit: non falsã inspergitur vnda;
 Rore sed alluitur: quã canescebat arenis
 Spuma, colorantur cælesti lilia lacte.

At mons Virineas vbi vertice sustinet Ædes,
 Leniter æquatam pandit super æquora frontem.
 Hic Charitum formosa cohors; hinc florea rura

Hic

*Dæmones à
 Christo in
 porcos ire
 permitti.
 Matth. 8.
 Dæmones ad
 hunc montem
 fortè appule-
 re, quem tur-
 kant.*

*Sus nauis
 rostrata.*

*Aduentus S.
 Domus sub
 eo monte de-
 bacchans ma-
 ris ira com-
 pressa est. ex
 Turf. ibid.
 Floruit in
 hortum mont.
 In summo æ-
 quata agri
 planities se-
 dem efficit
 peramazzam.
 Turf. l. 1. c. 2.*

Hic stellata rosis via purpurat , alba ligustris :
 Mellifer hinc roseis exercitus incubat hortis .
 Ludunt cum Zephyris flores, vndasque propinquas
 Molliter vndantes imitantur : sibilat hortus:
 Sibilat vnda simul : canit aura , bibitque nitores
 Purior è Solis radijs, & roscida sudat.

Quotquot vicinis habitabant arbuta silais ,
 E multa dum nocte vident albescere lucem ,
 Aduolitant properæ volucres , pugnâque decorâ
 Tecta parant superare . Aquilæ, plaudentibus alis,
 Prima tenent, soliumque locant: philomela querelas
 Deserit , atque liquat iucundo gutture cantus.

Candidus assurgit querulâ cum turture cygnus :
 Quos moriturus amat cantus , in Limine Vitæ
 Anticipat, plauditque tuo, Pax alma, Pudori .
 Personat argento pennarum , atque aëra carpit
 Pura caterua columbarum ; tectoque propinquat.
 Quærit hirundo Lares , nidum positura: sed omnes
 Cantibus indulgent . Fugiunt, stridentibus alis,
 Accipitres , milui , bubones , filia noctis
 Noctua , & infido quotquot per suda volatu
 Lucis amant hostes , piratæque aëris ire .

Sic sibi languenti substerni gurgite fluctus ,
 Et mare permixtum terris , decrescere vidit
 Arca iugo Armeniæ , qua spes humana natauit ,
 Par toti Domus vna Orbi . Se credere campis
 Dum volucres non audebant; considerare tecto
 Illa suo, veteresque dabat reuocare querelas:
 Cantibus inuitare diem , lucemque tenellam
 Explorare oculis . Multâ lux nube sepulta ,
 Pupula pro cunis nauim sortita Noëmi ,
 Nam primûm attonitâ potuit tunc promere fronté,

Et

*Velucres ca-
 nore volant
 S. Domus in
 tectum .*

*Cessante olim
 diluuii, aquis
 Et tenebris
 terite aues
 ab Arcâ Noë
 mica tectum
 aduolarunt .*

Et lustrare iterum radijs dubitantibus Orbem,
Fulmineos ignes solitâ pro luce timentem.

Aliger, Oceani qui mente gubernat habenas,
Virgineos ubi stare Lares in littore vidit,
Pronus adoravit: mox cantibus ora resoluit.
O maris, ò terræ, cælique theatra, Penates!
Munere pro tanto referant quas Æquora grates!
In linguas vertunt lymphas: tamen impare voto.
Quidquid id est, pendunt: plaudunt vocalibus Euris;
Seque in amore liquant: placidè sternuntur: & iras,
Quas nunquam posuere, meis religata catenis
Imperioque, tuâ ponunt sub mole; fidemque
Et pacem excipiunt gremio, quo prælia fundunt,
Hac è Pace suæ Tellus capit omnia pacis.
Nam velut indomitas compescis marmoris undas,
Iniectoque doces scopulos mansuescere Ponto;
Sic fera corda virûm, pelago mage turbida, franges,
Et castigabis scelerum tranquilla procellas.
Interea, dilecta Domus, mea Regna tuere;
Et radijs ardere tuis da littora: discat

Ex te lympa fidem; dirum mare discat amorem,

Hos inter plausus, nox intempesta quadrigas
Prefferat, & tardas incedere iusserat horas;

Vt, stellis oculata, diû compendia cæli,

Lamina lustraret, scelerum quibus obruta nox est;

Atque mari melior Mariæ, Sol protulit ortus.

Nocte trahente moras, læguoribus ægra trahebat

Corpora Alexander; vigilem quem morbus, & urbis

Cura tenet. Febris malus ardor, & ardor amoris

Ossa minutatim carpebant Præfulis; omnes

Dum cupit in populi consumere commoda vires,

Quas dolor affligit, nulla medicabilis arte.

*Prefer Ocean
ni Angelus
S. Domum
salutat, & ve
neratur.*

*Alexander
Tersactensis
Amistec lan-
gu grauique
morbo iacet
implicatus*

Fugerat ora decor, vis pectora fugerat omnis :
 Ossa tremor, mox flamma quatic: taciturna palato
 Lingua sedet; frustra luctatur reddere voces.
 Quæ latet in fibris, malis patet intima tabes:
 Instabiles saliunt venæ; nec pulsibus aptis
 Respondent exploranti. nunc præpete cursu
 Igne mouente micant, medijs modo cursibus herēt.
 Morbidus ore vapor sitit æquora; nauseat escas.
 Lumina quæ torpent; nigris nox anxia curis,
 Horrida imaginibus vanis; inærorque pauorque
 Insomnes parit excubias, & tædia vitæ.

*B. Virgo mul-
 ta nocte se-
 Prasuli vidē-
 dam offert.*

Dum vigilat; vigil insomnes qui munerat Æther,
 Sopitoque fugit, pigræque in nocte sepultos,
 Laxat Alexandro sua munera. Virgo curuli
 Nube sequebatur quæ Limina, læta iacentis
 Ingreditur penetrale. Umbras hæc fronte serenat;
 Splendorum Tagus erumpit dum prodigus auri
 Crinibus, ore, genis; charitum dum candidus imber,
 Depluit ex oculis; Libani de vertice præceps
 Vt, Zephyro soluente, ruit concreta pruinis
 Nix, florum fecunda parens, & forma pudoris.
 Obuallant latus augustum gradientis Amores,
 Et rutilas nectunt humeris ardentibus alas.
 Attamen vt Hellas simul obruit, atque coronat
 Lumine Luna suo; sic Virginis inter ephebos
 Incedit Matriona Salus; & munera vitæ
 Et decus & formam vicinâ è Virgine ducit.
 Huius ab afflatu per consona membra calefcit
 Sanguis, & in toto se miscet corpore robur.
 Induit in malis roseo se flore iuuentus;
 Nec senio defloratur, nec roditur annis.
 Purpureâ se fronte liquat sine labe voluptas,

*Celestes Amo-
 res B. Virgi-
 nem comitā-
 tur, & Salus,
 quæ robusta
 matrona in-
 speciem effin-
 gitur.*

Mixta venustati ; Smirnæo purior amne .
 Ossa vigor firmat : vis artubus insita floret .
 Luminibus flammæ , lepor , ira , & gratia ludunt .
 Frons galeâ premit ardorem ; tamen inde vaporat .
 Dextra elementorum clypeo flammante figuras
 Ostentat , vitam arcano quæ foedere seruant ,
 Diffidijs eadem profligant : iuncta vigorem ,
 Dissociata necem tacito sub pectore condunt .
 Horum pace Salus coalescit ; soluitur armis .
 Hinc elementa manent clypeo composita Salutis ,
 Quæ ligat illa , premitque iras in mutua iungens
 Vincula , dum nostri concertant cordis arenâ .

Ergo vbi , fidereis gemmis interlita vestem ,
 Virgo in Alexandri flexit pia lumina vultum ,
 Languentis fixere toro qui signa , refigunt
 Protinus & fugiunt Morbi . suffecta veneno
 Pallida quæ liuet , Mors ipsa exterrita , lecto
 Præfulis abscedit ; morborumque agmina , curâs ,
 Insomnes curas reuocat , rabidosque dolores ,
 Ipsa suis flammis absumitur ignea febris .
 Igne suo ceu turbo volans , se credere cælo
 Dum calamis audet flammantibus , igne peremptus
 Decidit ipse suo , viresque effundit inanes .
 Nam malè miscentur superis ardoribus ignes ,
 Quos nutrit tellus , vel parturit . Æthera vidit
 Vt febris angusti vultus , euanuit : æstum
 Damnauit , rubuitque suo iam victa colore .
 Tunc fouit matrona Salus amplexibus ægrum ;
 Roreque , stellarum qui sudat floribus , artus
 Perfundit : reparat vires ; & nubila mortis
 Protinus illustrans , oculos dat tollere cælo .
 Tollit Alexander dum lumina , cernit in vmbriis

Salutis species, & habitus.

Salus siue Sanitas elementa descripta gerit in scuto quia ex eorū concordia videtur illa consistere .

Igneus turbo.

Facies B. Virginis cælum . Sanitas Alexandrum sanat .

Vir.

Virginis è vultu multos erumpere Soles,
 Miraturque diem mediâ se prodere nocte.
 Dicere multa parat : sed dicere multa parantem
 Continuit stupor ; & clausit sub pectore voces
 Vocis erant voces suspiria , lacryma , risus :
 Attonitum donec lætumque Virago benigno
 Solatur sermone . Tuos , ait , hospita muros
 Dum subeo Regina , iaces , somnumque fugacem
 Indulges captare diu ? Si mollibus alis
 Iam fessis tibi luminibus subreperet vltro ,
 Effet luce meâ sopor ablegandus ocellis .
 Aspice me , somnumque oculis , & funera pelle :
 Aspice me , vigilemque oculis & corde quietem
 Ebibe . Quis , nostro libato lumine , somnum
 Quærat in obscuris noctis qui nascitur vmbri ?
 Erige te : proles mecum stellantis Olympi ,
 Venit amica Salus , donis opulenta beatis .
 Huius ab aspectu virides in corpore sensus ,
 Et virides annos , & duras indue vires .
 Sed maiora paro , donis melioribus imple
 Pectora , Alexander : tuâ nunc supereffluo vota .
 Vrbe tuâ Domus illa sedet , quæ pressit Idumes
 Mole sua colles ; & nunc peregrina per Orbem
 Euolat Aligerûm pennis , terrisque maritat
 Æthera , Cælitibusque homines immiscet , & omnes
 Vecta vehit Superos . Hæc illa Tonantis alumna ;
 Spectatrixque Domus ; statio fidissima Pacis ;
 Labilis è cælo cælestis vena Pudoris ;
 Fons ab amore fluens , gurges salit vnde salutis ;
 Lætitiæ sacrum caput ; & pluuijslibus astris
 Roris aquæductus , qui Magni è pectore Patris
 In me felici pãuitantem depluit imbre .

Hæc

B. Virgo Alex-
 andrum al-
 loquitur. do-
 cet hospite
 Cella myste-
 ria. penitusq;
 à morbo, mor-
 bisq; reliquijs
 liberat. Turf.
 l. 1. c. 3. hist.
 Laur.

Spiritus. S. seu
 perueniet in
 ce.

Hæc Paupertatis fuit vna superbia Sedes,
 Parua situ, sed prodigijs altissima . Fumo
 Squalet ; at hoc fumo flammæ celantur Amoris .
 Surge, age: languor iners, sparsus dolor artibus: ater
 Qui non respondet venis cruor igne maligno ,
 Aspera lingua, vapor, luctataque verba palato,
 Excubiæ insomnes , plorati tædia morbi ,
 Velle mori , gemitus, mœror, fastidia vitæ ,
 Morbida vis , tabes , & quidquid triste timetur,
 Ne perimant, pereunt. Lateri quæ proxima nostro est
 Corde Salus generata meo, germanaque Vitæ,
 Te nunc è mediâ deducit nube dolorum :
 Elidit Mortis vires : dat pectoris ignes
 Ponere, quæq; fremunt sub corde elementa, coërcet.
 Accipe nunc mea iussa . Dies albescere cælo
 Incipit, & noctis iam rarefcentibus vmbis,
 Exponit mea dona : Meos venerare Penates .
 Munera seruantur grato cælestia cultu .
 Ad cæli Caulas, mea Tecta, & prata Pudoris,
 Te præire decet populis properantibus vltro .
 Quæ posuit Pastor, populi vestigia lustrant .
 Vita, meo carpiæ quam munere , nuncia veri
 Edoceat ciues : aluisse Cubilia Vitam ,
 Quæ Patrijs subito ripis ambita videbunt .
 Hæc vbi dicta dedit; septeno flumine lucis
 Abdidit augustam diuina Puerpera frontem .
 Qua mouet illa gradus , oriuntur sidera : nubes,
 Et caligo fugit noctis . Prece suda secantem
 Vrget Alexander , sequiturque : ò Virgo , salutis
 Aufea vena meæ , vultum ne subtrahes tantum
 Illa tuo iucunda salus , quæ stagnat ab ore .
 Me Mors obsideat morbis ; me vita relinquat:

Mor-

Virgo discet .

*Alexandri
preces ad Vir-
ginem .*

Mortis in amplexu viam, viresque resumam ;
 Si spectanda dabis tua lumina . Surgo : volentem
 Prosequor in cælum . Si remige in astra volatu
 Tollere me , nequeo ; votis currentibus , Ædes
 Inuado , teneoque tuas . ibi, Diua, moraris :
 Præparat hoc Cælum tibi Terra ; tuoque volentem
 Detinet Hospitio . Geminum præsentia Mundum
 Sic tua nobilitat : teris astra : amplecteris Orbem .
 Aligeros ibi fronte beas : dulcique gementes
 Hic homines sub corde foues ? ibi gaudia lætas ;
 Hic lacrymas : lacrymæ tamen immortalia luctu
 Gaudia parturient . ibi stellas Luna minores
 Flumine lucis alis : maris hic Cynosura, rimentes
 Ducis fida rates in sidera . vbique triumphas
 Pectoris, corde, animo , & qui cætera vincit, Amore,
 Fixa Deo , terris præsens, immota , viatrix ,
 Mater , alumna virûm , famula, & Regina, corona,
 Et chlamys, & solium, lux, vita, atque omnia, Virgo,

*B. Virgo Cali-
 tibus, & ho-
 minibus sem-
 per præsentis,
 & munifica .*

*Nox agrè di-
 scedit diuinius
 fruendi aui-
 da S. Domus
 aspectu .*

*Oborta tandè
 aurora mira-
 tur, dum re-
 perit in nocte
 diem .*

*Aurora Do-
 mum Virgi-
 nis salutât .*

Præfulis hos inter lacrymarum roscida nimbos
 Lata reluctantem bigis Aurora citatis
 Irruit in noctem . Dum quærit, quas fuger, umbras,
 Noctem in nocte vllam non inuenit : exulat omnis
 Nox è nocte : dies tenebrarum in fede quiescit ;
 Bellaque nulla calent radijs : nec Cynthia cornu
 Bella vocat . Geminos exceperat aula Tyrannos
 Tunc primùm pacata . Domus nam , Regia Pacis,
 Lucis & umbrarum , gemini & commercia Mundi
 Iunxerat . Obstupuit campis Aurora serenis
 Ire rotas , natumque suo sine lumine Solem .

Ast vbi, vecta super sacra Testa, natantia vidit
 Limina fulgorum pelago ; cognouit Olympum
 E scopulo pendere maris ; Solisque Penates ,

Stellarum artificis, cui Sol est vmbra. **Quadrigris**
 Prona reclinatis, fletit illico: roscida fletu,
 Lætitiâque rubens, & puro candida vultu,
 Virginis Auroræ Sedes Aurora salutat;
 Atque ait. Antiquum Tithoni linquo cubile:
 Ex hac albescam posthac nam purior Æde;
 Candor vbi argento mentes, niuibusque dealbat.
 Hinc vellam rubicunda rosas; vbi sanguis, amoris
 Floruit in venis; hinc roris florida nimbos
 Excutiam; roravit vbi flos Populus agri.
 Auroræ calathus Domus es: dabo lilia plenis
 Hinc, Superi, calathis. dabitis proferre serenos
 Hac si Sede dies, tenerasque accendere flammâs
 Virginis è vultu; fueram quæ nuncia Solis,
 Sol ero, nobilior genitorem filia vincam.
 Horæ ancillantes, Auroræ frangite currus:
 Hæc mihi currus erit Sedes peregrina: perennes
 Deferet illa dies; breuiore ipsa per Orbem,
 Dissimili sed luce feram. Quis terga flagello
 Verberat aurato? Sol est. discedo; sed Ædes
 Ingredior moritura. Diem si promere tecum,
 Cara Domus, nequeo, & cunabula ducere lucis;
 In te felici moriar composita sepulchro.
 Sic melior rediuiua tuis enascar ab vlnis.
 Vtere sorte tua, genitor; natâque cadente,
 Surge meo viuax tumulo. Sit gloria patris,
 Hac obijisse Domo pretioso funere natam.
 Hac in Sede Deus si paruit; ecce parentis
 Iussa sequor Solis, meque vmbri abdo volentem.
 Sol, qui velato sociarat lumine pompam,
 Nox vbi regnarat; ne sceptrâ sororis haberet,
 Iniustâ dititione potens; vbi tempus in ortus

*Flos campi.
 Cant. 2.*

*S. Domus a-
 ternitatis au-
 rore currus.
 Aurora S. Do-
 mus adorâ-
 te, sol oritur.*

*Aurora mori-
 tur in S. Do-
 mo.*

Aduenit proferre diem ; sedet alite curru :
 Os aperit , flagroque monet radiante iugales .
 Insolito splendore viam dimensus , inundat
 Luminis amne agros ; nec tellus vritur aestu ;
 Concipit at fecunda nouos sine femine partus .

Auratas diffusa comas ; cum Sole per auras

Vèri Fama tenax virgebat concita pennas .

Ingenus tricat ore nitor : crispatur amictus ,

Colligiturque auro : flagrant veracia gemmis .

Pectora ; fugato non maricè pingitur ; ostro

Ast imbuta suo facies , ceu bulla pyropis .

Et margaritis bellè fata , candet & ardet .

Floret oliua manu , superis seruata viretis .

Orbis ab exilio , quam candida sustulit ales ,

Nuncia pacati post Mundi funera cæli .

Buccina ; quæ flammæ bellorum , accenderat aurâ ,

Terribilique sono Ierichuntis diruit arces ,

Impleuitque timore animos , & cladibus urbem ,

Hæc Fama tonat ore iterum ; dum Virginis Ædem

Festiuo clangore replet , quo Tartara nutant ,

Lataque respirat tellus , & plaudit Olympus .

Concinuit vix Fama tubâ ; cum Dalmata somnum

Abscidit , & dulci defertur in arua tumultu ;

Maior vbi latè canor increpat ; vnde nitores

Exuperant , teneramque simul , simul edit adultam

Phœbus in axe diem . Noua Testa in rupe repente

Nata vident , sterilibusque soli caua saxa , subortis

Illico prodigijs pubescere . Terror , & Ardor

Imperat : attonitos hic euocat : ille retardat .

Hærent ancipiti mentis , prope marmora , fluctu .

Quidquid id est , properemus , ait : motiq ; propinquat

Turba virûm . Medio steterat vix monte ; nitorem

Cum

*Fama per
 Dalmatiam
 spargit S. Do-
 mus aduenti .
 Fama descri-
 ptio .*

*Eius insignia,
 tuba, cuius so-
 nitu Iosue Ie-
 rico diruit, et
 oliua ramus
 à columba de
 latius post de-
 buium .*

*Sol erat in
 ortu velut in
 meridie .*

*Dalmate fa-
 ma tuba ex-
 citati vident
 in monte S.
 Domum .*

Cum videt ex alto delabi culmine fontes,
 E Laris augusti pelago rutilante refusos;
 Armatos circum Aligeros volitare; minaces
 Intentare manu gladios: vt prima Parentum
 Rura tuebantur quondam, dextrâque rotabant
 Triste coruscantem flammis vlticibus ensem.
 Aspiciunt tacito super ignea Mœnia vultu
 Stare Virum, fumique oculis effundere nimbos.
 Frons rubet igne: supercilio latet ira furorque:
 Cæsaries incompta iacet per colla: fauillas
 Eiaculatur apex galeæ: cælata Furoris
 Cuspide, præcipites ostentant scuta phalanges:
 Atque immota putes, nulloque sequente moueri
 Agmina; quassari pauidas sine molibus vrbes,
 Et ruere, insomnis fugere, aut fugisse videretur
 In clypeo somnus, fugientem mille sequuntur
 Umbrarum celeres acies, Pallorque, Dolorque,
 Scilicet excubias agitans ad Mœnia Ductor,
 Terror, eras, maiestatis fidissime miles,
 Diuini cultos lateris, genitusque parenti
 Filius Astrææ; meditata relinquere terras,
 Dum fera conciperet curarum nubila mente.
 Illa fugit; reliquusque puer sine matre, parentem
 Nubilus ore refert. Cunis hic scuta relictis
 Armiger arripuit: belli in vexilla plicatas
 Fasciolas dux explicuit; subitòque Gigantis
 Induit ingentes animos; Domibusque Tonantis
 Noctes atque dies vigil excubat, armaque iactat.
 Nam dum mente sedet sceleris dominantis ab astu
 Exilio damnata parens, expulsaque Regno;
 In, sceleris sobolem, sceleratos digerit iram,
 Et vultu, & iaculis Templorum è limine pellit.

Collocauit ante
 te paradysum
 voluptatis
 Cherubim

Et Gen. c. 3:
 Timoremui-
 dent S. Do-
 mus custodē.
 Eius arma.
 Clypei cala-
 tura.

Timor Iusti-
 tie filius, quē
 reliquit in
 terra, dum
 terras Astrææ
 reliquit.

Habitat in
 Dei Templis.

*Dum tertius
Dalmata fu-
gam meditā-
tur, Amorem
vident, alterū
S. Cella custo-
dem.
Eius forma.*

*Alanus eius
tornatiles, au-
reae, plene
hyacinthis.*

Cant. 5.

*Qui sanat cō-
tritos corde,
& alligat cō-
tritiones eorū
qui numerat
multitudinē
stellarum.*

ps. 146.

*Thorax Amo-
ris.*

Galtea.

Clypeus.

Terrificante, viri, monstro, tremuere; fugamque
Dum pauidi capiunt, muris sublimibus astat
Immortalis Amor; patulaque è nube coruscat,
Qua clausus, radijs peregrina Cubilia vallat
Virginis, & sequitur. Bellacem gratia vultum
Pingit, & inflāmat: placet horridus: horror amatur
Ipse in Amore lepor fit bellica flamma: voluptas
Ira fit; & roris; pro sanguine, pascitur imbre;
Tædas dextra rotat: tremulæ sunt sidera tædæ;
Insinuanteque faces, & munera. vulnera vibrat,
Quæ pretiosa facit, fuluo tornatilis auro,
Dextera bellantis: fert aurea tela pharetris,
Quæ pariunt impressa rosas, stellisque maritant
Fixa cicatrices. obtutibus arma pudicis
Suggerit in bellum: telorunt turbo quietem
Parturit; & ludit medio pax inelyta bello.
Alligat ille hostes, sed pectore: nexus Amantes
Hic facit: amplexu quosque opprimit, erigit: ictu
Vulnerat, atque animat: fit pondus, & ala ruenti.
Exprimit, insculptum iaculo, in thorace puellum
Bethlea sub rupe Deum, glacieque rigentem.
Frigore sed pueri succendit pectore flammam
Ille suas. ardor fit, Numinis algor, Amoris.
In galea cælata, Crucem, vexilla Tonantis,
Exhibet. hæc æstus in mentem spargit amicos.
Nazarea in clypeo Domus emicat. hinc viget omnis
Vis in Amore, Domum dum custos vallat; eâdem
Pro clypeo vallatur Amor, quam protegit alis:
Protegitur simul ille, Domo defensus amanti.

Ergo Ducem Mariæ lustrare volatibus Ædes
Terror ubi aspexit; sibi terror, & umbra timoris,
Palluit; arrectæque comæ; & caligine cæcâ

Pro-

Prospectum eripiens, sese occulit . Igne per umbras
 Fumiferosque globos Amor irruit , omniaque arma
 Expedi; atque gradus glomerantem, voce moratur.
 Vulnere fume, Timor : sola est Fortuna Timoris ,
 Hæc perijisse manu . patulo me vulnere conde.
 Sic nam victori victoque simillimus, igne
 Mutabis nostro mores , & nomina. Terror,
 Impavidus dicêris Amor . Stetit ille : pauentem
 Vulnere transfixit rutilo . Pro sanguine venis
 Caligo tenebræque fluunt ; successit & vnda
 Luminis , & venas radijs cumulauit inanes .
 Quem tollebat Amor , clypeum iam tollit & arma:
 Iam Terror blanditur : amat . Timor ipse timorem
 Projicit : inuitat timidos succedere. Tecto ;
 Atque ait : O cines, ic̄tum iam foedus ; adeste :
 Quos feci , cohibete metus : sociatus Amori
 Nam tantum ius Terror habet sub Tempa Tonantis
 Cogere Christiadas . Dum corde timetis ; amate
 Hac in Sede Deum , latet hac in Sede viator ,
 Qui superos orbis , qui littora marmoris ambit,
 Cunctaque complexu qui solus continet vno .
 Ille tenebrarum cælo tentoria ponit ;
 Clansus & illustri velamine, fulgura vultus
 Ciuibus obiectat superis , seseque theatrum
 Lucis inaccessæ pandit, dum conditur umbris .
 Cælo Maiestas ; ego terris explico nubem
 Numinis ad solium , sed amabilis umbra Timoris
 Cæli prodit opes , & Amoris fulgurat igne .
 Seruit Amor flammis, nebulâ Timor : ipse recessu ;
 Accessu famulatur Amor : tamen ipse recedens ,
 Accedo, teneoque Deum . fuga sistit Amanti
 Hæc me sola . recedentem circumplicat vlnis :

Timor Amoris præsentia turbatur .

Dulcis pugna Amoris, & Timoris S. Dominus in limine .

*Amoris ad Timorem vox cum vulnere .
 Perfecta caritas foras mittit Timorem, imò Timor ipse fit Amor .*

Timoris in Amorem conuersi ad Dalmatas vox .

*Posuit tenebras latibulum suum .
 ps. 17 .*

Fuga Dea seruit Timor, sed Amor accessit .

Me rapit, & totum sibi vindicat; inde timendus,
 Me quod amat Genitor, nec nostras despicit umbras.

Interea duce me tutæ celerate cohortes,

Et puido mecum Limen contingite gressu.

Interiora Domus, quæ lumine Numen opacat,

Seruat Amor: vos ipse volens facilisque videre,

Et colere arcanos aditus dabit. Ite: sed ante,

Si quæ præterita remanent contagia culpæ,

Mergite felici lacrymarum flumine. Ad ignes

Itur aquis. patefacta Dei spectacula Sede

Cernetis pretio lacrymarum: lacryma visum

Nata oculis acuit. solium immortale Tonantis

Quærite: sed scelerum prius horrida sternite mōstra:

Ite super colubros, basiliscos, atque Dracones.

Numinis ad solium sic itur: monstra nefandi

Sunt animi calcanda prius, iugulanda dolore.

Dixerat. Ecce toro properè digressus, & alis

Raptus Amoris Alexander, media agmina cursu

Ruperat. Attoniti, viso Pastore, recedunt

In partes, gaudentque viri metuuntque. sed ipso

Exultante pauore, oculo vigilante, soporem

Pars haurire putat: simulacra carentia luce

Pars errare ingis. videant an lumina visu,

Addubitant; pariterque sibi præstantque, negantque

Fida, infida fidem. Quis fata propinqua Parentis

E metâ, memorant, retraxit? viuit? an artus

Deseruit quæ vita, volat? quem sola manebant

Funera, nos inter cursu contendere certat!

Subdit amor vires, dum frigida membra reliquit

Spiritus: auelli dilecto Pastor ouili

Abnegat: euulsus membris, licet Ætheris arua

Illustri premat incessu: iuga nostra renisit,

Atque

*Amor Deo
 vicinior in
 Templi Ady-
 tiis, Timor ve-
 ro in vestibus
 lo.*

*Ex Aug. sen-
 su de vitijs no-
 stris scalam
 facimus, cum
 illa detesta-
 mur.*

*Sanatus Ale-
 xander adest
 in media tur-
 ba impos sui
 præ gaudio.
 Turf. l. 1. c. 3.*

*Eo viso, quem
 vita functum
 putabant, po-
 puli stupent,
 & illius se
 videre animâ
 opinantur.*

Atque suas peregrinus Oves ; pennataque gressus
 Explicat huic Pietas , & vice suppetit auram .
 Tantane te patrij , exclamant , vis vrget amoris ,
 O pater , vt figas iterum vestigia terris ,
 Corpore dum liber , colis astra in luce beatus ,
 Numinis è vultu superos partita per omnes ,
 Omnes quæ mergit pretioso gurgite curas ?
 Attamen in terris cæli tibi panditur Aula .
 Virginis Hospitium dum nobilis exul habebis ;
 In cælo dabitur Regnum . Sermone serentes
 Talia , Alexander compellat vocibus vitrò ,
 Et cor in lacrymas verba inter singula promit .
 O Ciues , animique mei pars optima , nati ;
 Vno equidem , viuo ; nec dum lux alma recessit ,
 Virginis è vultu quam duco . Virgo dolentem
 Luctantemque animam , dum libera solueret artus ,
 Continuit , nexuque iterum deuinxit amico ;
 Vt vestra incolumi cumularem gaudia vultu ,
 Pergite felices : nostris Ratis appulit oris ,
 Velificat qua vestra Salus . Quid montibus aurum
 Eruere , & terras ferro penetrare repostas ?
 Hoc è monte aurum , simul aurea nascitur ætas .
 O Fortuna meæ , Virgo , sed sanctior , vrbis ,
 Quam grandi me sorte beas , quantisque reseruas
 E media me morte bonis ! tua Limina visam !
 Limina , vbi superas acies Regina recenset ,
 Limina , quæ fuerant diuini haud nescia partus ,
 Vt videam , viuo ? Mea lumina , frangite nubem ,
 Si quis fortè aciem vapor occupat ; astraque visu
 Vincite , cælestes oculos . spectabitur Ædes ,
 Qua visâ , æternas vobis obducite nubes .
 O ego si totus centena in lumina vertar .

*Populi voces
 ad Episc Alexandrum .*

*Alexandri ad
 populum vox .*

Vel geminos impendam oculos, perdamque; Pénates
 Numinis vt videam. Mecum contendite: ciues,
 Urget Amor; propero: maiestas Numinis arcet;
 Virgo vocat: satis est. mortales Virgo Tonanti
 Sistere sola potest; immensa que fulgura frontis
 Qua possis ratione pati docet illa; serenâ
 Dum te nube tegit Pietatis. Pergite, ciues:
 Ducit Amor: properate. Deus, Deus ecce propinquis
 Nos vocat è Laribus latebrisque. Abscedite curæ.
 Hoc in monte Deus pauidi non iura Timoris
 Isacidis aperit nigra inter nubila: Amoris
 Publicat hic dulces in amico lumine leges.
 Est pro nube Domus; Domus est sed Regia lucis.
 Hac latet, & patet Omnipotens, qui fœdera firmat.
 Sunt legum tabulæ populorum corda: character
 Lux est: cælator legis, latorque sed idem.
 Talia fundebat lacrymans, gressusque citabat
 In iuga summa. Leuëm per saxa rigentia portant
 Vota, nec impediunt rupes. Amor omnia vincit.
 Ipsæ quin etiam rupes, & saxa moueri
 Visa, viamque seni facilem substernere: cautes
 Subsultant: æquatur iter, tumulique recedunt:
 Mons è monte cadit: scopulorum obstacula desunt.
 Sic Moses montana, Deo comitante, viator
 Pressit, & inuexit scopulis fugientibus Arcam.
 Saxa exultabant, agnos imitata fugaces;
 Læuiaque in tumido referabant æquora dorso.
 Ventum erat ad facilis fastigia montis: ad atitès
 Cum sonus alarum vocumque allabitur. **Ædes**
 Ecce Dei. Pronæ genibus procumbite, gentes.
 Numen ab his Foribus, perque ostia paruula Magni
 Prodiit; occlusit postquam se carcere Amoris,

*Dalmatia
 mons Sinai
 monte beator
 in quo lex ti-
 moris olim da-
 ta est.*

*Adões exul-
 cauerūt sicut
 arietes, & col-
 les sicut agni-
 orium. ps. 113
 S. Domus sur-
 ba propin-
 quat.
 Vox missa è
 S. Domo.*

Virgineoque sinu Libertas aurea Mundi.

In paruos inferte Lares ingentia corda.

Primus Alexander, complexus Limen, adorat,

Cortipit atque aditum. Mox longâ ambage viarum

Circumfusa coit per montem turba: patenti,

Concurfu feruet studiisque, in limine: plausus

Exoritur, fremitusque: terit teriturque viro vir.

Vnda repercutitur, rursusque propinquat: & vnde

Missa fluit, refluit, manibusque obnixâ recurrit;

Urget, & irrumpit; pectusque carinat, & vlnas.

Pars calcandâ ruit, moriturque attrita: sed ipso

Vix excepta solo Vitæ, rediuuâ resurgit.

Ægrè vitales pars corde reciprocant auras;

Et fugitiua labris quæ pendet vitâ, relicta

In cor pulsa redit, dum figunt oscula muris

Pallida labra: auram respirat pectus amoris:

Sed rediisse dolent è funere. dulcius aurâ,

Dulcius & vitâ super hospita saxa morari,

Atque mori. Cupidi, lateres contingere gaudent:

Diuinum mirantur opus; Crucis arbore pendens

Numen, & è cedro simulacrum Virginis; aram,

Quam manibus carpunt, fixis cui cordibus hærent.

Exiguum spectare focum, cinerisque tepentis

Lambere reliquias gaudent, accendere flammâs,

Cordaqque pro lignis præbere in pabula flammis,

Hocine Pupe, foco, memorant, cum Matre sedebas?

Belle Puer, mea flamma Puer, quid ludis Amantes?

An frigere potes, stringat licet arua pruina?

Qui glomerare venis incendia, frigora lenis

Ante focum, spargisque faces, dum frigora lenis?

Ante focum Deus ignis erat. Torpescite cæli

Astra gelu: gelat ardor Amor. Cor ille Parentis,

Flam-

*Alexander
primus adora-
rat, mox alij.*

*Populi con-
cursus.*

*Plerique à
turba calcant
moriuntur, et
S. Domus con-
tactu reuiu-
scent. Poeta*

*Cuncta pie
perustrant.*

*Caminum ad
dorât. & qua
sibi gesta com-
memorant.*

Flamma focusque , focus hic amplior omnibus, ætus
Pectore iactabat, lacrymis quos mater alebat,
Vrere sola Deum potuit quæ roscida fletu .

*Mox fenestram per quã
ingressus Gabriel Virginẽ
salutavit .*

*Puer Iesus in
S. Domu Matrem docebat
ipse magister,
& liber scriptus, et
foris .*

*In capite libri scriptum
est de me, ut facerem vo-
luntatem tuam, &c.*

*Deus meus volui, & legẽ
tuam, alij legunt Crucem
tuam, in medio cordis mei
ps. 39.*

*In sudore vultus tui ve-
sceris panis tuo. Gen. c. 3.
Alexandri ad Virginem
preses .*

Hoc aditu Gabriel Laribus sese intulit . hæc est
Fortunata genu tellus , calefactaque votis
Virginis orantis . Quoties hæc sparsa beatis
Immaduit lacrymis ! hinc lilia nata Pudoris,
Atque verecundis rosa concolor orta fauillis .
Hic matris præceptor eras , Sapientia Patris ,
Magne puer . Cæli qui lata volumina vertis ,
Dextrâ voluebas paruâ non grandẽ volumen .
Ipse volumen eras matris , sed grandius Orbe ;
Atque voluminibus cæli . Te Virgo legebat
Pectore, corde , oculis . impreslerat illa volumen
Corpore, mente, sinu. monumentum cordis amabat
Atque animi studiosa sui . Impallescere chartis
Ah quoties visa est ; capitum dum littera maior
Crux erat , aurato miniata cruore ; character
Liuor erat , calamo clauorum ductus, & hastâ .
Hunc Ioseph sudore locum rorabat : at oris
In sudore , faber quo vescèbatur amando ,
Pupule , panis eras : te oculis , & corde vorabat ;
Luminibusque tuis flammæ & pabula , robur,
Solamenque laboris , opes , animamque trahebat .

Plausor in hoc fremitu medias vix occupat oras
Antistes , procerum immistus populique cateruis ;
Cum, lacrymis demersa diu , vox excidit ore .
Viximus : hæc nostræ sit meta nouissima vitæ ,
Quam teneo manibus votisque calentibus, ara .
Hoc oro , Genitrix ; donis hoc omnibus vnum
Adde. quid hac superest periturâ in luce videndum,
Te visâ , Laribusque tuis ? pax vltima nostros

Annē alibi melior cineres, atque ossa fouebit,
 Quam quæ Pacis adest in Limine? Rumpite cursus
 Fata; peregrinus peregrinâ in Sede quiescam.
 Vita iter absoluit: manibus iam carpinus astra.
 Hęc Superûm, Domus vna, Domo cõtermina surgit;
 O cordis pupilla mei, mihi lumina, Virgo,
 Claude: Dei vultum, quæ claudet dextra, recludet.
 An mortis tua dextra nigris me condat in vmbri;
 Diuini quæ littus erat splendoris & agger,
 Quem Deus è pelago voluit radiantis Olympi?
 Claude meos mea lux oculos ô Virgo: tenebo
 Vel clausis oculis securo tramite cælum.
 Ex hac Ædē, opibus quam condidit Ætheris, aurō
 Tellurisque bonis Paupertas nuda, supernis
 Non labor est inferre Plagis vestigia, magno
 Quas Paupertatis Germana Opulentia censu
 Molibus æternis extruxit. Pergite, ciues,
 Obsequijs celebrare Donum: vos munera læti
 Aurea fertē: aras cumulate: ego munus in vnâ
 Omnia profundo moritatus munera, vitam,
 Elicit has inter, pia dum suspitiâ voces;
 Labentem aspiciunt socij, lacrymisque natantem;
 Ille super sacra saxa ruit; dulcemque soporem
 Mentē capit vigili. Vigilat mage Fama; tubâque
 Clangit, & excitas festiuo murmure gentes
 Maturare iubet cursum. Freta Seruius intrat;
 Et secat Ionium remis Epidaurius æquor;
 Taurini Bosnos comitantur, Iapyges Istros;
 Illyrici venere omnes. haud vna tot vrbes
 Cella capit: capit vna sinu sed Virgo, grauiatur
 Ara frequens donis: exhaustus quilibet auro,
 Plenior in Patriam, donis redit inde relictis.

*Dum sumus
 in corpore pe
 regrinamur
 d Domino. 2.
 Corinb. 5.
 Manus Vir
 ginis lucis
 calo pluuia
 littus.*

*Alexander
 mori optato
 Somno corri
 pitur.
 Exciuit eadē
 fama non Il
 lyricos solū
 remotiores;
 sed Istros;
 Croatas, Bos
 nios, Seruos,
 Epidaurios,
 &c. Turf.
 l. 1. c. 4.*

ITER

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER XVIII.

ARGVMENTVM.

Dalmatæ ante S. Domum ludis indulgent. Ludi prodigijs abrumpuntur, & nocte. Pacifer hanc fallit, digna Christianis bella ludando, indigna detestando, quæ ut comprimat, maturandum ait iter in Italiam. Sub noctis exitum S. Domus è Dalmatia discedit. Dalmatæ prius attoniti monstris, hanc tandem abuisse læctu vident implacabili. Ab Amore placantur, qui ad suæ sonitum citharæ, Domum illis Nazarenæ similem fabricat. Hinc Messanam petit, & sub specie columbæ, Deiparæ Templum designat Naz. Templi, tunc in Italiam aduolantis, ideam.

*Volucris est
vita, & cum
ea cuncta vo-
lant.*

N Villa diù fixere domum rapidissimâ terris
Gaudia: præcipitant stimulis agitata malorû,
Effluit, & rapitur quia vita volucrior aurâ,
Cuncta volant; vix orta, cadunt. Ut ferrea tempus
Vincula nulla tenent; sic omnia temporis alis
Dilabuntur. habent stabilem mortalia motum,
Instabilemque agitant, nunquam reditura, quietem.
Sol fugit; umbra redit; fugit umbra; reditque sepultis
Æquore Sol. peregrina oculis occumbere nostris,
Atquæ globis infixæ suis, fugere astra videntur.
Sidera si fugiunt, ardent quæ luce perenni;
Cum populis Reges, maneant cum Regibus Ædes?
Cuncta volant. Peregrina Domus, te nostra volatum
Vita docet rursus; saxisque imitantibus astra,
Currere; sed certo lapidum per inania cursu,

*Saxa Naza-
renæ Domus
ab astris er-
rare didicere
certo motu.*

Et

Et radios iactare sinu, terrasque beare.
 Dalmata, complexu quid Limina stringis Amoris?
 Ales Amor, facilisque fugæ. simul ipse fugacem
 Flamme sollicitas, vano quod pectore perflas,
 Ad tua dum cernis fluitantem littora Mundum.
 Hæc mouet aura fugã, & lapides docet esse volucres.
 Viscera telluris ventus quatit: intima cordis,
 Regnaque cum populis oeculta superbia quassat,
 Saxa domosque rapit, raperetque in Tartara cælum,
 Hic superas Aquillo si flabro stringeret Arces.
 Sic errare Auftri tacitis impulsibus ædes
 Vidimus, atque altas descendere montibus vrbes.
 Hæc de Dalmatico sacra Limina littore transfert
 Nata animo leuis aura. Notos qua parte malignos
 Accipiunt volucres, nidos mutare laborant.
 His Laribus si nidificas, Amor aliger, alas
 Flecte aliò nidumque: cadunt vbi noxia flabra,
 Et Lauri tranquilla viret quã silua, quiesce.
 Luna quaterdeni metas confecerat orbis,
 Ex quo Cella volans, Tersacti, & Fluminis oras
 Hospita prodigijs impleuerat. Orta quadrigis
 Fortè dies aderat roséis. hanc Dalmata ludis
 Destinat; at Regni lacrymis, & luctibus Æther.
 Ludicra bella parant, ficti simulacra furoris,
 Virginis ante Domum. Pacem vel ficta fugabunt
 Prælia. Pax umbrasodij, & certaminis odit.
 Ergo bellatrix se turba ostentat in armis,
 Exuperatque iugum, quã detumet æquore collis,
 Æquora despectans. Armorum fulgure campus
 Lucet, equus phaleris. discurrunt agmine longo
 Frenatis equites in equis. conuertere cursus;
 Ire, redire; ciere fugam, rursusque referre

*Causa cur S.
 Domus disces
 serit è Dal-
 matia populi
 fortè superbia
 suis se de do-
 no iactantis.*

*Ante S. Do-
 mum prælia
 ludicra à
 Dalmatis ag-
 gitantur.*

Qua-

Quadrupedes in bella iuuat; tunc ire solutis
 Montis ad ima choris, rursusque vocare flagello
 Pernices ad summa feros, atque agmina campo
 Iungere, vibratisque retexere prælia telis.
 Heu miseri simulare fugam, desistite ciues.
 Vestra coloratis fæto mala serua ludo.
 Numinis Aula fugam meditatur, præuia cælum
 Dum portenta parit, vicina pericula signat.
 Scilicet è clarâ rutilat rima ignea nube,
 Et Phœbo spectante ruit per inania fulgur,
 Terque Domum flammis lustrat: ter Limina lambit,
 Mox fugit in nubes: nubes glomerantur, & atro
 Eripiunt squalore diem. Nox protinus aruis
 Incubat; & ludos timor, & caligo diremit.
 Fulmina discurrunt, rapidis equitantia nimbis,
 Veraque bella ferunt: fugituo abrumpitur Æther
 Lumine; & effundunt terrorum nubila nimbos.
 Astra atrata dies vidit: mox crine tinendo
 Præcipitem signare fugam; stellasque minores,
 Vt lapides, formare domum, quæ tramite lucis
 Ducta ferebatur: nebulâ mox condita, visus
 Fugit; & astrorum dissoluitur ignis in imbres.
 Imbribus arua madent: flores siccantur ab imbre;
 Quæque alit vnda, necat. Montis quæ desuper vrget
 Silva latus, varijs quæ cinxerat æra ramis,
 Intexens oleas ornis, & vitibus vltimos,
 Aspicit in tristes sua germina abire cupressus,
 Seque, suosque pauet partus, fugere volucres:
 Antra feræ liquere: feros in corda furores
 Miratur lupus illabi, mirantur & apri,
 Quos Pacis vicina Domus mansuescere quondam
 Iusserat, & tacitis furias componere lucis.

Quod

*Succedunt lu-
 dis prodigia,
 vicina S Do-
 mus fugam
 de signantia.*

*Iguæ domus
 apparet in
 aère, mox eua
 nescit.*

*Arborum me-
 tamorphosis.*

*Feræ vicina
 Silva d S Do-
 mo mansue-
 factæ rursus
 effervantur.*

Quod placidum ventis stabat mare, strataque fluctu
 Littora radebat; non impellentibus Euris,
 Non Borea tollente, tumet: vorat æstus arenas;
 Et qua parte Lares impendent Virginis, inde
 Spumiferum caput attollit, seseque per auras
 Turbinat in montem; donec cælestia fufis
 Limina tangit aquis. Tunc protinus vnda quieuit,
 Et liquidam suspendit iter. Delphines in orbem
 Implicuere choros: Laribus dare terga mouendis
 Assimulant: dulci labor est non posse labori
 Suppositis feruire humeris. Hinc omnibus æquor
 Fluctibus exciuit murmur, quo distita longe
 Littora, & elatis immugijt vnda procellis,
 Et scopuli tremuere. Gradu labente, relegit
 Mox mare desertas montano è culmine ripas,
 Deseruitque super libatæ limina Sedis
 Nobile vestigal gemmarum. Murmura, Nereu,
 Et lacrymas compesce, iterum se proferet vndas
 Hæc Domus in medias, fortunabitque Profundum.
 Post mare, signa tubis dederat clāgentibus æther;
 Audiri que pedum sonitus, velut inde mouentis
 Castra Ducis. Sic, stagna petit dum nota Caistris,
 Obstrepit implicitus coruorum exercitus alis.
 Hac pupuli scena concussi, lumina tollunt:
 Cū gemitu exclamāt: Quid mōstra inimica minātur!
 Num soboles tua, Virgo, peribimus? ibimus, echo
 Reddidit, innumeris montis geminata cauernis.
 Ibimus in mortem: perituros respice, Virgo:
 Crimina si parcis, pēreamus: Eamus, ab antris
 Missa iterum vox est. Populis timor additus ingens:
 Inde domum taciti repetunt. Nox atra ruebat.
 Corripuere metu dubium quem pectora somnum,
 Aëris

*Mare crescit
 & S. Domus
 surgit ab li-
 men.*

*Mare relictis
 in sacro li-
 mine thesau-
 ris ad alueum
 redit.*

*Tuba in æ-
 re clangunt.*

*Dalmatae
v. amotibus
expergescunt*

Aëris horribili fremitu fregere: recluso
Viscera visa sinu diuelli; cor sine corde
Abscessis trepidare fibris. nox ipsa timorem
Ingeminat, somnusque perit, vigilantque dolores:
Causa latet, lacrymaeque fluunt. Simulacra malorum
Apparent manifesta umbris, & prodita luctu.
Namque per inuisa tenebrosa silentia noctis
Tecta, torique, vrbes cum ciuibus ire per auras,
Virginis atque sequi visa, in caligine, sedem,
Dum patrio de monte fugit. Sic vera colorat,
Et miseros fallit turbatae mentis imago.
Hæc, præfaga mali, dum somnia fingit in umbris,
Sæpius haud fictas delineat umbra ruinas.

*Paciferi ad
Angelos con-
silio.*

*Ad pacanda
bella ire de-
stinat in
Italiã. Hinc
occasionem
sumit bello-
rum libidi-
nem in ho-
minibus de-
sestandi.*

*Digressio in
bellorum
detestatio-
nem.*

*Mors ubi-
que.*

*Causa mortis
in nobis ab
elementorum
discordia.*

In cætum interea sua Pacifer agmina cogit,
Atque ait: O Superi, quartus iam voluitur annus
Ex quo Dalmatiæ faciles confedimus aruis,
At noua bella vocant. Diro Bellona flagello
Quæ strepit Italiæ campis, iam vulnerat aures,
Paciferique agit, furijs armata, furores,
Ibimus. hac oleã, manibus quam præfero, Bellum
Bellonamque flagellabo. Mare rursus adire
Est opus Adriacum: terris pelagoque fugabo,
Subdola si quæ fortè latent contagia belli.

O cæcas mentes, capita ò venalia mortis!
Fata ruunt: celeres letho quid iungitis alas?
Quid mortem fugitis, si quæritis? illa sub undis
Si manet & thalamis; si mensis condita, condit
Insidiosa veneno epulas; si viscera morsu
Aëris, ignis, aquæ, terræque occulta fatigat;
Pectoris è latebris in aperta immittere mortem
Prælia quid prodest, armorumque addere calcar;
Ut properet nocitura? Horrendam funeris umbram,
Dum

Dum nocet, ut placeat, ferri fulgoribus abdis:
 Falleris, ut fallas; & vitæ perderis hostis
 Ipse tuæ, ut perdas odijs furialibus hostes.

Arua cruore natant: albescunt ossibus arua:
 Iraque fumat adhuc, fuligine tincta nigranti:
 Iraque feruet adhuc, in flumine mersa cruoris,
 Naufragijs rediuiua suis, erecta ruinis,
 Secta, resecta; colubrorum sed more nocentum,
 Ipsa sibi, capitique suo, membrisque superstes,
 Et dispersa simul, collectaque; sanguine mixto,
 Non animo. Soluenda graui sic grandine, nubes
 Iungit in exitium telluris cæca vapores.

O malè concordēs in vestra pericula gentes!
 Quid iuuat immiscere acies, terramque mouere,
 Quam Deus immoto pendentem cardine fixit?
 Per se Regna cadunt: quid sponte impellit armis?
 Quidue odijs trahitis, quæ per se mota sequuntur
 Occasum, peritura, suum? Sat tempora Mundum
 Annorumque rapina vorant: quid Regna voratis
 Spe, rabie, ferroque; iterum reuomenda sed hosti?
 Iura datis sceleri: pro sceptro Regna furori
 Traditis, ô miseri! quibus vnica pectore Virtus
 Sceptra dedit Regina, vni famulata Tonanti,
 Cui seruire creat Regnum, Regnoque potentes
 Alligat innumeros. patitur nam Numinis Aula
 Non modò sola duos, Regum sed millia centum,
 Nobile seruitium Domino quos necit amore,
 Hoc Regnum non turbo quatit; non diripit æuum;
 Non Fortuna rotat: subiectum despicit Orbem,
 Fortunamque humilem calcat, molemque malorû.
 Credite. Christiadum, tellus haud tota, cruoris,
 Oceanusque omnis pretium est: maiora lucrari

*Ira hominum
 semper inextincta.*

*Frustra bellis
 omnia quas-
 santur, quæ
 sponte ruunt.*

*Deo seruire
 regnare est.*

*Regnum Vir-
 tutis*

*Nobilitas
 Christiani
 sanguinis.*

Lacryma cælum emittit,
quanto magis sanguis, & vita.
Quæ fuerit,
quæque sunt digna Christiano milite bella.
Martyrum fortitudo.
Amant diu vivere, ut diu pro Christo moriantur.
Tyrannorum rabies, dum Martyres nequeunt vincere.
Supplicia Martyrum.

Vnica stilla potest. Emeret si lacryma cælum;
 Gutta cruoris emet terram, cælumque Deumque.
 Hæc bellatores Christi, Fideique momordit
 Sanguinis ambitio; pulchrâque cupidine mortis
 Arma petunt, bellumque vocant; sed Pacis in ara
 Et campo Pietatis. Alunt sub cordibus ignes,
 Non quos ira agitât; sed quas enutrit Amoris
 Casta Fides oleo: clypeo non spicula frangunt,
 Pectore sed nudo. Stant membra carentia membris;
 Vulnere vulneribus miscentur, fertaque fertis.
 Artubus ebullit cum sanguine feruor Amoris.
 Deficiente animâ, votis animantur anaris;
 Vt pereant iterum pereuntes; vt noua ponant
 Artubus in laceris, vitâ redeunte, trophæa.
 Lassatur furor ipse: gemit, quod vulnere nunquam
 Inconcussa gemat Virtus: fit pœna furenti
 Ipse sibi in pœnas: torquetur tortor; & ictu
 Se ferit impatiens, quo grandia corda cruentat.
 Expedi iratus virgas: stimulat ad ausus
 Ast Athleta nouos virgis: in sanguine florent;
 Virgaque fit sertum, roseo dum purpurat ostro.
 Suscitât exardens flammâs: sed flamma triumphâ
 Vertitur in currum. generosa molaribus ora
 Saxeus obtundit: cælestes elicit ignes
 Dura filex. dentes euellit: at ille furorem
 Fortior edentat. fauces elidit: Iesu,
 Faucibus elisis erumpit, nominis aura.
 Projicit in pelagum; sed gemmea sidera cæli
 Imo piscatur pelago. Sunt semita lucis
 Equora Martyribus. baculis exoffat: at hæret
 Altius effusus robur cæleste medullis.
 Erigit in montem, artificum Feritate catastas:

Pulpita sunt; vbi agunt Virtus, & Gloria partes.
 Euibrat in vulnus, ferro stridente, secures:
 Protinus in falcem curuantur, & Ætheris arua,
 Æternosque metunt, vibrato vulnere, flores.
 Vnus at excruciat fortes dolor, vnaque vincit
 Pœna quòd in pœnis corpus non sufficit vnum,
 Vnaque vita satis non est. hæc sola cupido
 Ofores vitæ, viuendi prouocat. artus,
 Lumina, ceruices, centenaque pectora vellent;
 Vt valeant sine morte mori, vitæque perennis
 Mortibus innumeris moriendo capeffere iura.
 Christiadas hæc bella decent. Si deficit hostis,
 In te verte manus. Stant pectoris arce rebelles,
 Tuti fraude loci, motantes omnia motus.
 Hic ciuile gerunt in amico sanguine bellum:
 Hic alternatim se in prælia pace lacesfunt;
 Ipsaque conturbat mentem concordia discors.
 Torporem mouet ira, iram in certamina torpor,
 Rursus, & ira odium: furor hinc accenditur. hostes
 Vince tuos: hæc sola hominem Victoria Regnis
 Destinât, innocuo quæ sanguine pingitur. in se
 Est pietas sæuire: decora tyrannis amorem
 Parturit hæc, eademque fouet, proprijque cruoris
 Vberibus nutrit, quem flagris exprimit vltro.
 Quod si tantus amor, si tanta in cæde voluptas;
 Stringe vltor gladium: cupidus accende cohortes
 In sacra bella; animæque tuæ bene prodigus, arma,
 Arma Palæstinis infer victricia Regnis.
 Pectore quem Christi traxere, reposce cruorem:
 Inuisum Superis dele genus. Occidat, umbris
 Gens deuota necis, quæ vitæ Lumen ademit
 Funeris occasu. Populorum sanguine fœdo

*Vincuntur
 Martyres à
 solo desiderio
 plura habendi
 corpora, vt
 plura proChri-
 sto tormenta
 patiantur. &
 mortes.
 Si defunt Ty-
 ranni, digna
 est Christiano
 milite pugna
 se vincere, &
 se victo, rur-
 sus in fidei ho-
 stes arma
 transferre.*

*Miles pro fide
pugnans, sa-
cerdos est vi-
ctimas offe-
rens, dum ho-
stes occidit.*

*Dignum Chri-
stiano milite
bellum est hæ-
reticos exter-
minare.*

*Pax futuros
Hæresiaribus
prædicat.
Calvinus.*

Lutherus.

Dextera Christi adum decorabitur : imbre profano
Hæc eadem sacrata Deo , de milite Myrtam ,
De Duce Pontificem efficiet ; gladioque cruento
Qui cadet, hostis erit ; simul hostis, & hostia cæli.
Perge : Parætonias ferri nitor impleat oras ;
Sanguinis & Nilus violento gurgite crescat .

Hinc aliò conuerte minas : i cæde nocentis

Hæresis in iugulum : Romano hæc victima ferro
Venit , & Imperio . venas discinde : decoros
Nam Fidei nexus , scelerato perfida ritu ,
Diridit . hac nunquam tibi defuit hostis arenâ .

Hei mihi fatidicâ surgunt quæ tristia mente
Venturi simulacra mali ! quod Gallica virus
Regna vomût ! Ecce Orcus hiat . Calvinus ab Orco
Orbis in exitium , Furijs comitantibus , exit.
Inficit ore diem : rictuque oblatrat aperto :
Colla leuat distenta canis , Superosque laceffit
Vocibus , atque Deum . rupto Titanas Auerno
Euocat innumeros : pro montibus omnia fraudum
In cælum vibrare parant molimina , tollit
Præcipitanda suo quæ dira superbia fastu .

Dis Acheronta mouet rursus ; rursusque fatiscit
Machina telluris . Paritis quod Tartara monstrum ?
Austriaci , Galli , Liuones , Teutones , Angli,
Ah fugite : immugit Barathrum : fractoque profundit
Lutherum ex vtero , finxit cui scæda paludis
Membra lutum Stygiæ : tædis animauit Enyo :
Perfrictam explicuit sine fronte audacia frontem :
Cæcalibido oculos , Erebi quæ surgit ab igne,
Atque ipsas nigrâ tenebras caligine vincit ,
Luce colorauit : crines fecere cerastræ ;
Triste supercilium rabies ; infania mentem ;

De-

Dedecus ingenium ; vitalemque ira calorem ;
 Cerberus ora ; furor dentes ; linguasque trifulcas
 Magnus qui cælo cecidit Draco : sanguine venas
 Implevere angues , quotquot Stygis esca saginat .
 Lutheri Cocytus aquis in corda refusis ,
 Torpuit : egestis in pectora sordibus , alueo
 Miratur piceo puras decurrere lymphas .
 Compactum toto monstrum furiale Barathro
 Euomitur , lucemque videt . non verba , sed anguis
 In segetem dentes , Fidei profeminat aruis .
 Hinc liuor , bellique parens Discordia regnis
 Crescet , & armorum , nunquam extirpanda nocentū
 Dira seges . calamo transmittet in omnia pestem
 Secula Præceptor scelerum : nocitura ministrat
 Atramenta dolus ; colubri membrana papyrum ;
 Harpyiæ dextram , & calamum . Si terra dehiscit ,
 Ut fundat noua monstra sinu , torpescitis astra ?
 Et toleratis adhuc corrumpi secla ? Secundis
 Annuit auspicijs cælum . exclusura salutem
 Nubila panduntur : melior iam nascitur ætas .
 Ferdinandus adest ; vetusque curulibus astris ,
 Hæresis in stragem descendit . Cedite campo ,
 Edita monstra Erebo prægnante . potentior Orbi
 Imperat , & Superis : Superos dum vincit amore ;
 Vos odijs ferroque domat : vos ille Secundus
 Nomine , & auspicijs , in bella cruenta laceffit .
 Itē ; micate armis . Superant si nubila Solem
 (Auguror) ipsa etiam vobis Victoria rider .
 Illa diū risit : tandem sed rumpitur æther ;
 Emicat & fractis Sol nubibus . Agmine Cæsar
 Virtutum dum bella geret , vos , agmina , fundet ,
 Quæ scelus instruxit , quæque ordinat ipse tumultus .

Post Lutherū
 Stygia palus
 purior, quia
 eius in cor
 magnam sor-
 dium partem
 exoneravit.
 Eius affecla .

Lutherus ma-
 lè vixit, malè
 dixit, malè
 scripsit .
 Eius scripta .

Ferdinandus
 II. hæretico-
 rum euersor .

Ferdinandus
 II. eodem te-
 pore in Hæret.
 pralis pugna-
 bat, & ante
 Crucem ora-
 bat .

Stringite tela . Crucem dum Aringit Cæsar, eadem
 Ille Crucem, gladiumque manu, palmamque, Deūq;
 Erigit in bellum . Imperij sic fulminat ales ,
 Alituum Regina potens, sternitque Gigantes.

Ferdin. III.

Hostes qua exarmat genitor fortissimus, armat
 Te Cruce, Ferdinande, tui genitoris imago .
 Hoc signo bellare docet, Lignoque tinendo
 Bufones lutei Lutheri, hydrasque feraces
 Tundere Caluini, superis & adurere flammis .

*Ferdinandi
 III. ipsissima
 verba sunt
 metro sâmen
 vincita, qua
 sexta sanctio-
 nis hebdomadę
 feria cecinit
 ante Crucem,
 & ab alijs im-
 pressa typis
 sunt sub titu-
 lo. Elogium
 Antitheticum.*

Sic est. addidicit Cæsar: tacitoque cubili
 Projicit arma, Crucemque tenet: pugnantia necit.
 Auditis? Deus, inquit, homo: caligine lumen
 Protinus umbratur: contristat gaudia mœror.
 Pondere fessa quies curarum, sanguine sudat.
 Traderis, Agne lupis: caperis, quem Regia cæli
 Non capit: arceris vinculis qui vincula soluis:
 Libertas traheris non libera: criminis insons
 Argueris: magnus stat coram Iudice Iudex.
 Petra tenens fragiles Christus compage penates,
 A Petro, vili quatitur dum voce, negatur.
 Velatur facies, Superum qua pascitur ardor:
 Nec satura expletur, dum pendet ab ore, voluptas.
 Omnipotens Patris, quod condidit omnia, Verbum
 Verba negat: nudatur Amor, qui sidera luce,
 Et volucres pennis, & vestit floribus arua-
 Quo coram pauitant Reges, & palpitat Orcus,
 Contremittit, & flagris Dominus laceratur Olympi.
 Spinea ferta gerit regum Rex: pallet, & horret:
 Iudice stultitiâ, stulta est Sapiencia: damnat
 Iustitiâ improbitas. premitur Crucis arbore Mundi
 Labentis columen, digitis dum ponderat Orbem:
 Ut latro Numen suspenditur. Hei mihi cordis

Vita

Vita mei moritur . Morere & tu , perfide , noxis ,
 Vt Christo viuas . felici funere vitam
 Perde : perennabit superis rediuiua theatris .
 Hęc Crucis ad citharam cantas dū , maxime Reguū ,
 Atque pio iungis nexu tam diffita ; nexus
 Hęc infames , & dira volumina soluit ,
 Excantata tuis , & perdita cantibus . Ensem
 Sic citharamque manu David agitabat in hostes ,
 Consilio , vultu , dextrâ , ferroque , sed æquē
 Cantibus armipotens , lacrymis & carmine fortis .
 Tangere perge fides : Virtutum exercitus audit
 Non lituos , resonasque tubas , non classica Martis ;
 Sed Crucis ad citharam victricia murmura cordis .
 His fidibus defende Fidem , mihi magnus Apollo
 sic eris , ò Cęsar . si spicula dextra rotabit ;
 Læua lyram , digitis & corde mouebit , Amoris .

Adde armis , Genitor docuit quas ponere , turres .
 Hęc , quibus alta feror , cęlestia Limina magnis
 Ille tulit votis & corde . Ita machina Regni ,
 Hęc leuior cum mole , suo impendebat Atlanti .
 Sæpius optauit mea visere Tecta ; capaci
 Hęc eadem portare sinu , ceu pegmata ; vt hostes
 Illius obrueret vis & præsentia Sedis ,
 Quam coluit Virgo , quæ cunctas sola peremit
 Hęc indomitas acies , & Sole cremauit ,
 Quo pectus generosa amicit . rapere Atria Diuūm
 Sed quia non potuit , similes pro turribus ædes
 Urbibus Austriacis , Barathro trepidante , locauit .
 Umbra vel ipsa Domus & imago colla repressit
 Hęc , & scelerum funestas expulit umbras .

Magni magna tui soboles genitoris , in auras
 Perge meæ simulacra Domus extollere , Templa ,

*Paran. ad
 Ferd. III. vt
 parentem
 amuletur .
 fuit enim
 Ferdinandi
 II. singularis
 in Lauretanā
 Domum obser-
 uantia , cui
 plurima suis
 urbibus , ve-
 lut arces In-
 perij , templa
 dicauit , & do-
 munculas in
 Templis ex-
 truxit Laure-
 tana quam
 simillimas .
 Ad Leopoldum
 paranesis , vt
 parentē imite-
 tur S. Domus
 in cultu .*

*Aquila in pe-
tris manet: in-
de speculatur
escam, &c.*

*Iob. c. 39.
Patres è So-
cietate Iesu
penitentiarij,
viri omnium
nationum, in
omnium na-
tionum scele-
ra, & Hereses
Laureti bella
mouent, &
quotquot ar-
mant penitē-
tiæ sacramen-
to, tot reditu-
rus in patriā
instruunt bel-
latores contra
Hereses, & he-
reticos.*

*Confessoriorū
sedes circa
Cubile Despa-
re, veluti di-
uini maris in-
littore.*

Templa mihi, folia ampla tibi moliris, & vrbes.
Vna Domus parit Imperium; parit vnica Mundum.
Huic tu subde caput: toti dominaberis Orbi.

Tolle aquilam Imperij super hæc mea Tecta: latentis
Hinc illa Hæreseos speculabitur alta colubros,
Ad prædam ruitura. Nouas ad bella phalanges
Aspicio tecum consurgere. Nomen Iesus
Nomine, vexillis referunt, & corde. Salutis
Hæc est communis bona tæssera. Tollite frontem
Hæresis insidijs obnoxia Regna: cohortes
Auxiliatrices properant in bella: sed vnde?
Scilicet excursurę omnes fausto agmine terras
In scelerum exitium, Laureti grandia figunt
Castra, Domumque meam fidâ statione tuentur.
Hic discunt bellare viri, & præludere bellis
In scelus incipiant; aperit Metanœaque campum.

Stât populi circum innumeri, quos mittit Araxes,
Quos rigat Euphrates, quos vndis arcet Iberus,
Sexaginta lauat latè quos amnibus Ister,
Et Tagus, & Rhenus, Rhodanusq; & Sequana, Belgas
A Celtis qui fronte secat, Niloque Canopi
Aduersus Tanais, Scythiæ de montibus ortus;
Quos Arnus lambit; viridi quos Bætis oliuâ
Præcinctus, Tyberisque, Italis gratissimus amnis.
Hinc populi ad Templum Laureti, vt flumina, currūt;
Criminaq; exponunt, ceu monstra, in littore Templi,
Mœnibus atque tholo, quod Sedem Virginis ambit.
Omnibus ex oris terrarum, bella salutis
Vos scelerum monstros, Iesu pia castra, mouetis.
Dalmata Dalmatiæ populos, Hispanus Iberos,
Excipit Austriacos Germanus, Belgaque Belgas,
Et Gallus Gallos, & Sarmata in arma Polonos

Etioeat, expugnatque suos bellator amoris.
 Extrahit è vultu pro sanguine culpa ruborem,
 Quam Metancea ferit: dant, cuspide victa doloris,
 Corda oculique imbres lacrymarum: vulnere multo
 Crimina fixa gemunt, pereuntque; & funete vitam
 Progenerant animis, pariunt quæ viuida funus.
 Haud aliter qua parte Sion complexus Idumem
 Sidera mons Templi lambebat mole superbus,
 Stabat flammato venerabilis Hospite sedes.
 Scilicet hæc Fidei dum semina prima fouebat,
 Præconesque Dei; tonitru prælusit amico.
 Aggere mox rupto, superis torrentibus Ignis
 Depluit in dulces fluctus, faustasque procellas.
 Linguarum bona flamma opifex, partitaque, frontes
 Ambit, & ad magnos animat fulgoribus ausus.
 In pulchro natat amne domus: demergitur; Orbem
 Eruat vt mersum nigris Phlegethontis in vndis.
 Gentibus innumeris vallata, obsessaque Mundo;
 Exiguam numero pubem flammantibus hastis
 Armât ad Imperium Mundi. miracula flammis
 Seminât in cæli mæssem, velut hortus Amoris.
 Nimirum calet igne intus; fluit imbribus extra
 Lugentis populi sua crimina: fluctuat intus
 Ignea tempestat per sacra silentia; feruet, (bras
 Et tremit in lacrymis extra humida: projicit vna
 Dum dolor ore foris; radios Amor euibrat intus,
 Monstra foris scelerum, Daniel quæ littore vidit
 Terrificare oculis, ventosque laceßere cornu;
 Intus Virtutes habitant. penetrabilia plausu;
 At suspirantium resonant pomœria luctu.
 Hæc etiam portenta parit Domus ignea, sacris
 Quæ flammis ardens, scopulo è frigente recedit:

Comparatio
S. Domus cum
Cœnaculo, in
quod Spiritus
S igneis lin-
guis illapsus
est.

Extra Cœna-
culum peccat-
tium turbæ
Petra concio-
nante plora-
bat.

In-

*Pœnitentium
lacrymæ ex-
tra cubile V.
Lauretana.*

*Ad Patres &
Societate Iesu
pariensis ; ut
ex eo spiritus
hauriant ad
omnium Here-
sum victoris.*

*Sobole contra Ga-
baon ne mo-
nearis, &c.
Iosue 10.*

*Sepulchr. est
Adriani.*

Intus habet flammæ, lacrymæ sed fluctuat extra :
Viscera perflantur Zephyris, sed turbine fines .

Per lacrymas ruit in flammæ, captiua doloris

Turba, mouetque leuès magnis aquilonibus auras.

Castra mouete, Patres : incendia ferte per Orbem,

In Lauretanâ quæ bello accenditis arâ :

Dalmata in Illyricos ; in Belgas irruet Belga ;

Gallus & in Gallos ; in Iberos erige Iberus

Signa Dei, scelerumque acies, atque Heræsis hydram
Virgineis iugula telis ; extingue fauillis.

Gens dilectâ tuis adero præsentior armis,

Quàm Sol in medio steterit spectator Olympo

Iosue ad imperium bellantis . Nomen Iesu

Currus erit ; vigil vnde manens, tua prælia cernam.

Ne dubita : in cunctas tibi spicula Pacifer oras

Suggero cum facibus . Romæ dum proxima figo

Limina ; vbi solium Pax & Victoria figet ;

Hinc vinces Orbem : nam Roma amplectitur Orbem,

Et, face certantes Stygiâ, dare terga phalanges

Palantum latè scelerum cum Dite iubebis .

Castellum hoc Superum, tuto impenetrabile vallo,

Quo cum Pace feror, dum sæpè tonabit in hostes,

Prælia, ceu tumulus, toto morientia Mundo,

Cunctaque, bellorum sobolem, in se crimina condet,

Principe Alexandro . Sic hostibus Ælia turris

Irâ effundit : spirat tormenta per ignes ;

Magnaque Romani cineres tegit vrna Tyranni .

Interea, dum fata leui ventura volatu

Approperant, properate citi, molemque sequacem

Ducite compositis, Superi, sub pondere pennis.

Roma vocat ; vocat Italiæ fidissima sedes,

Fecundum bellis Picenum, atque vberè glebâ.

Pacifer hæc . sed Virgo parens miserata dolores
 Dalmatiæ , adiectum lateri sic vrget Amorem .
 O Amor , ò Nati vitalibus edite pœnis ,
 Et Pacis germane , mei lux vmbraque partus ,
 Nunc age . dum lento pompam super aëra gressu
 Aligeri ducunt ; pereat ne Dalmata luctu ,
 Illyricis confiste parum bonus aduena regnis .
 Iacturam solare Domus ; aliamque gemellam
 Conde domum : nam diuinæ tu conscius artis .
 Munere perfecto , nimbos præuerte , humerisque
 Asséquere alatis equitantem in nubibus Ædem .
 Risit Amor nutu , strepitumque volubilis alæ
 Virginis ad votum pressit . sed , Amore morante ,
 Haud mora , conueniunt Superi . Pars expedit alas ,
 Supponitque oneri : pars colla iugalia subdit :
 Pars rutilante iugum rapit ambitiosa lacerto :
 Pars manibus ; pars fronte gerit , pariterque laborant ;
 Obsequioque omnes Concordia necit eodem ,
 Dissociat quos cura impar . Qui ponderis expers
 Suda vorat gressu , doctis erroribus auras
 Frangit , & infaciles se turbinat arte choreas .
 Accedit , refugitque ; fugam sequiturque , fugitque
 Ipse suam ; cadit , exurgit , sibi pondus , & ala :
 Stat pedibus , nutatque simul ; sibi callis , & error ,
 Et labyrinthus adest : sese implicat ; explicat idem :
 Se vibrat in saltus : se librat in aère : præceps
 Inde ruit , resilitque : aperit sibi mille viarum
 Difficiles , facilesque aditus . mox colligit alas ,
 Et tardum metitur iter : mox protinus artus
 In sublime iacit : tremulis modò gressibus instat ,
 Ipse sibi calcar : se circumflectit in orbem ;
 Atque refert superos modulatis motibus orbes .

B. Virgo iubet Amorem in Dalmatia manere , & Nazarena celle similem cellam extruere ad solatiu Dalmatarum

Pax discedit cum S. Dqms.

Pars Angelorum oneri subit , pars ab onere vacua choreis indubget, & cantibus .

Ast alij stimulant, cithara plaudente, chœreas,
 Cantibus atque regunt. sonitus vocesque duello
 Confligunt; pariterque pedes pennæque canoro
 Murmure dum fluitant, Pax confidet, arbitra belli.
 Illa choros immota mouet, choraliftria Mundi.
 Stant circum Aligeri. Digito ferit ille volucris,
 Vellicat aut resono trepidantia barbata plestro:
 Elicit ille tubis, sed non imitabile murmur:
 Protrahit in longum: mox frangit protinus auram
 Suspendit, reuocatque: pari iamque vna tenore
 Missa ruit, rursus concisa resultat; & auras
 Aura minutatim carpit: modò plenius implet
 Terribili clangore tonans; bellique tumultus
 Et pelagi furias, cælique tonitrua fingit.
 Ast alij lituos inflant; vel cymbala doctis
 Percutiunt digitis, & cantibus aëra mulcent.

Cesserat Illyricis iam Cella volatilis oris,
 Vicinique dies aderat iam nuncia luctus,
 Primâ luce rubens, quæ tempestatibus index
 Emicat, atque faciem præfert rubicunda dolori.
 Profluere omnes: alas timor addit, & aufert:
 Genua labât, trepidâtq; gradus, volitâtque per vibræ.
 Iam desiderijs præcurrunt; & iuga montis,
 Quærere quæ pauitant, quærunt. tenet, vrget, & arcet
 Meus pavidos præfaga pedes. Fastigia tandem
 Cursibus exuperant pigris. Iam lumina torquent,
 Omniaque explorant oculis. sed Virginis Ædes
 Apparet nusquam. Vt simulacra carentia luce
 Protinus obriguere: silent: non lacryma vultus
 Non vox ore fluit. Sic febris operata medullis
 Atque fibris dum cæca latet, se celat, & igne
 Crescit ab occulto; donec præcordia pettis

*Matutinus
 rubor triste
 omen.*

*Dalmata vi-
 sis artoniti.*

*Promiscua vi-
 xorum mulie-
 rumque mul-
 titudo orbita-
 tis dolore ista
 mœstum pau-
 lis per silentiū
 tenuit. Turf.*

l. 1. c. 5.

Corripit, & tacito molitur funera morsu.
 Pars vultu tremit attonito : pars lumina figit :
 Pars gressu titubante ruit . dolor ossibus hæret ;
 Lacryma luminibus ; labris vox ; spiritus ori .
 Denique , vt antiquâ torrens prorumpit ab aluo
 Collectis tumefactus aquis : vt tabe solutâ
 Incrementa ferens , occultas prouocat vndas ,
 Tollit & occulti fontis . capita inuia Nilus
 Altor Niliaci spes & formido Canopi :
 Nubila vt agglomerat Sol nigra , vaporibus haustis ,
 Atque atro concepta vtero mox fulmina promit ,
 Et parit in turres , tonitru comitante corusco ;
 Obluctata diu tacito sic pectore cura
 Depopulatori laxat sua frena dolori .
 Vt , surgente Noto , primùm freta falsa tumescunt ,
 Mitis & auditur ; mox increbrescit in vndis ,
 Et fragor ingentes monet impendere tumultus ;
 Sic gemitu resonante , viam suspiria rumpunt :
 Soluuntur lacrymæ ; lacrymas & verba sequuntur .
 Viuimus , ò ciues , cæcis an voluimur vmbis ,
 Atque inter Manes volitamus spectra doloris ?
 Carpimus ore diem , tenebrosam pectore noctem .
 Immò nec ore dies pauido sedet : vndique nubes ;
 Vndique nox horret : lux ipsa est umbra dolentum .
 Regia Solis vbi est ? Domus , ò Domus alma Tonâtis ,
 Præsidiumque decusque vrbis , nostri hospita cordis ,
 Illyricis quæ te rapuit manus inuida regnis ?
 Ah potiùs raperet cor , & præcordia ; vitam ,
 Inuisamque animam latebris euelleret imis .
 An Superi prædantur opes ? ane vritur Æther
 Inuidiâ ? ò si fatali mage percitus irâ
 In nos misisset sua fulmina ! fulmina & enses

*Ti more con-
nabescunt .*

*Tum verò
emerso à stu-
pore animo, ef-
fusi simul om-
nes in lacry-
mas, querelas-
que ingenio
sue gentis vni-
us prode-
infinita lamē-
tatione cœpe-
runt . Turf.
l. 1. c. 5.*

Dul-

*Celum telluris
amicum,
etiam cum vi
detur irasci.*

*Inde S. Domus
desiderio stimu-
lante lym-
phati discurre-
re. Turf. l. 1.
c. 5.*

*Dalmatarum
guerela.*

*Loca, in quibus
fuerat S.
Domus, ad lau-
dum inuitat.*

Dulcius ah fuerat vitalem abrumperè nexum,
Quàm, sacrâ viduata Domo, hæc montana videre.
Non Superi inuidiâ, sed amoris ab igne flagratis.
In bona telluris pluuijs & roribus æther
Soluitur: in flammâ, vos astra, ardetis amantes:
Sol ab amore calet: furor ipse furentis Olympi
Est amor; & terram quam verberat imbre, coronat
Frugibus; & florum pariunt fera nubila risum.
Si quis amor superest, prædator Olympe, Penates
Aut redde, aut placidis rape nos in sidera ventis.
Cella Tonantis, vbi es? qua te regione viarum
Prosequimur? terras tecum lustrabimus omnes.
Liminis, Aligeri, custodes dicite: gemmis
An latet in pelago fundata? feremur in vnda.
Aut ab amore leues ferat vnda, vel obruat; omnes
Deferet in portum: vitam sortemque beatam,
Lumine vel cassi, medio expiscabimur æstu.
Conditur an terrâ? terram penetrabimus: vmbri
Fax amor in medijs rutilabit. fugit in auras?
Præbet amor pennas; superas surgemus in auras.
Ludimur heu miseri: miseros spes ludit inanis.
Cara Domus, dilecta Domus! committere tantum
Quid ciues potuere tui, vt de fonte fluentis
Lætitiæ, fieres æterni vena doloris?
Hoc retro sublapsa dies afflata maligno
Lumine, tellurisq; pauor, motusq; parabant.
Luctibus indoluit nostris, & præfica pectus
Côtudit hæc lapidum sonitu, tremuitque. sequamur:
Præfica præcessit tellus. Vos culmina montis,
Hæsit vbi fugitiua Domus, nunc ferte Tragædis
Pulpita: vos tristi malè marmora subdita monti
Accipite hæc lacrymas, & nostro crescite fletu.

Mon-

Montano risistis adhuc quæ germina dorso,
 Vicinâque beata Domo, non vbera foris,
 Non patrios Phœbi vultus, non lumen amastis,
 Incuruate comas: roseam deflectite frontem:
 Exarete imis radicibus: aspera saxa,
 Indomitas cautes, & littora vestiat horror.
 Cura dolorque super sedent hæc saxa: perennis
 Illa cauent gemitu; donec disiecta, profundis
 Æquentur fossis; & subidentibus vndis,
 Mons vbi nunc turgēt, sit vallis, & alta vorago
 Æquoris, Austrorūque obmurmuret aucta querelis.
 Ad inga vestra redite, feræ, quæ fregerat iras,
 Et vos Cella fugam vicina capeffere iuffit;
 Heu fugit! Reuocate iras; discerpente ciues,
 Dilaniate, feris crudelior omnibus instat,
 Dilaniatque dolor mentem, cura improba, mœror.
 Parcetis feritate, feræ: per vulnera vulnus
 Mitescet; latitantque feræ quæ pectore, vestris
 Moribus effugient per vulneris ostia mille.
 O Domus, ò Patria. ò Patriæ spes vnica nostræ,
 Quos fugis? & quò pulsa fugis? num deseris hostes?
 Cedimus, & victi cor tendimus. Agmina cæli,
 Aligeri, vincite manus & corda catenis,
 Dilectæque ad saxa Domus religate volentes.
 Ipsa nec exoluet mors vincula: fortiùs ipsis
 Hæremus saxis ad saxa. tributa feremus
 Gemmatas lacrymis animas - Pax, vendita noxis,
 Si rurſus lacrymis emitur, lacrymamur. Amicos
 An fugis? hospitij leges sed nescit Amoris
 Hæc violare Domus. Fugite, ah fugite impia castra,
 Crimina, Tanareis in nos immiffa cauernis.
 Vos inimica Deos; vos castra fugastis Amoris.

Odi-

*Vt vicina sil-
 uo feræ re-
 deant ad feri-
 tatem hortan-
 tur, postam-
 iam S. Domus
 ad præſentiã.
 Dolor, & mœ-
 ror feris effe-
 riores.*

*Suis crimini-
 bus causa ver-
 tunt Domus
 Naz arena fu-
 gam.*

*Lacryma Dei
cogit S. Hier.*

*O lacrymarū
quis quousque
pertingis, qua
nullis impedi-
ta retinaculis
ipsum pene-
tras cælum,
S. Ephrem.*

*Alexandri
Episc. dolor, et
querela.*

*Lethali febre
laborans fue-
rat à Virg.
sanatus.*

Odimus & fugimus commissa piacula : corde
Cedite, quò redeat pignus caeleste. Tonantem
Lacryma si reuocat ; fletu captiua rapaci,
Ad nostras fugitiua Domus reuocabitur oras .
Ite oculis lacrymæ , causamque abolete malorum ,
Quæ latet, emerget, si crimina mergimus, Ædes .
Ite oculis lacrymæ . Si cælum lacryma vincis ,
Virque asteris generosa facis ; cælestia quære
Limina, & inuentos innicta morare Penates .
Ludimur heu miseri : spes lacryma pascit inanes,
Votaque cum lacrymis, lacrymæ cū cordibus arent,
Tu quoque Alexander, frenatas pectore curas
Egeris in gemitus, & in hos seruate dolores
Heu populi lamenta tui sic questibus auges .
Ergo viuendo per te mea funera vici ,
O Virgo : vt iusto ciues mœrore sepultos ,
Muneribusque carere tuis tua Regna viderem?
Heu vitam moror inuisam , tabescite rursus
Membra : recrudescunt agitata in viscera febres:
Durior in nostras grassatur cura medullas ,
Corripuitque animam . fugit si causa salutis ,
Nulla manet speranda salus . Mors lumina claude;
Luminibus si rapta meis Domus illa recessit ,
Quæ vitam dabat , & vitæ spirabile lumen .
Cella redi ; dilecta redi : vel te mihi redde ;
Vel tibi me : me conde sinu ; vel condere nostro
Corde redux . Misero saltem iuuenescite sensus :
Tarda senecta animum nõ tardet: iam vagus omnes
Lustro plagas; Sedemque Dei, mea pignora, querat;
Implebo sudore vias : mollitaque fletu ,
Dicet humus , qua parte latet Domus illa, laboris
Causa mei . Semel hæc oculis obiecta leuabit

Pro:

Protinus è toto collectos Orbe labores .

Sic fatur, stridetque ingens in pectore cura,
 Areaque exundat lacrymis ; vbi Virginis Ædes
 Confliterat peregrina . Solo dant oscula lambunt,
 Amplexuque fouent . amplexus , oscula , vultus,
 Et lamentantum sunt ipsa silentia voces ,

Dum lacrymę rorāt, resonat dum questibus æther;

Ad suspirantum strepitus , lacrymęque cadentis

Flebile murmur , Amor citharę per fila volucris

Percurrit dextrā . Conçentum animata , cauernis

Exiliunt , montisque super fastigia repunt

Saxa : simul coeunt , nexuque ligantur Amoris .

In sacra paulatim concrescere Tempia videntur;

Stare solo ; superimponi ; componere muros .

Plurima cum saxis properant excita , sagittis

Ligna dolata tuis, & pleçtro mota rapaci ,

Musicus Omnipotens . Muris innixa superstant ,

Effinguntque trabes , & tecta simillima tectis ,

Quę vacuo diuulsa iugo peregrina migrarant .

Artificum deesse manus ; tamen ordine duci

Mœnia mirantur . minuerunt monstra dolores .

Post Templum ; regitur citharę dum cantus ad içtus ,

Argutā trepidante manu cum voce ; propinquā

Cedrus adest siluā , communi fumida luçtu ,

Harmonicique fabri dextrę , iaculisque subacta .

Ad sonitum folijs nudata , & vulnere multo

Pulchrior , augustę mutatur in ora Parentis ,

Et salit ad cantus ; grauibusque elata choreis

Protinus incendit niueam sine molibus aram .

Non secus Amphion lapides ; atque arbuta siluis

Orpheus euulsit citharā : sed iungit vtrumque

Arte vnā sonituque vno cęlestis Apollo ,

*Ad Ingeniũ
 lacrymas , &
 tumultus Na
 xarene Cella
 par Cella mi
 re construi
 tur .*

*Dalmatarum
lacryma in
gemmas ver-
tuntur, quibus
admirandum
Virginis simis
lacrum orna-
tur.*

*Alexander vi-
det in somnis
Amorem dixi-
mus Templi
e lacrymis fa-
bricantem.*

*Evigilat ius-
que ciues con-
solatur.*

Barbita qui tractat dextrâ; læuâque sagittas;
Expolit & iaculis lapides, quos barbita ducunt.
Ille etiam, albenti velatus nube, coëgit
In gemmas lacrymas, quas Dalmata fundit: amictû
Virginis, & pectus gemmatis torquibus ornat.
Sic radijs Titan dum terræ permeat artus;
Humida constipat, fecundat & intima gemmis
Viscera, & ad partus ardore laceffit amico.
Non tamen artificem populi videre rotantem
Saxa sono; non ad gemitum quidiuere canentem.
Carmina Alexander bibit aure, & solus Amorem
Aspicit insolito fabricantem Tempia labore.
Namque diù postquam lacrymis indulgit; opacâ
Lumina nocte dolor condit, somnusque dolentem
Occupat, & placidâ fessum dulcedine mergit.
Ast animi patuere oculi, dum lumina clausit.
Cælo missa quies vigil est: dum roscida dormit,
Pupillas aperit; tenebris & operta, theatrum
Ipsâ sibi pandit, somnoque insomnis, & umbrâ
Clarior in media, pro lumine, corde tuetur.
Vt tandem excussit serpentem in membra soporem;
O ciues, siccate genas, mea viscera, dixit.
Nitimur in cassum diuinam flectere mentem.
Fata immota sequi fas est, inuertere crimen.
Quod vitare nequis, faciliè vt toleretur, ametur.
Est amor immiti lenis medicina dolori.
Virginis alma Domus nostris fuit aduena Regnis;
Piceni sed ciuis erit, sic mente repostum
Numinis, ire nefas in iussa æterna Tonantis.
Quod iubet, haud lacrymis, sed corde volente sequa-
Hospitij merces, magnæ tutela Parentis (mur.
Redditur. his excepta iugis, nos excipit vlnis,
Ex-

Excipit atque sinu, nunquam positura, beatos
 Ni prius ante Deum folio componat, & astris
 Inferat. æternas æternis montibus Ædes
 Præparat, atque vnâ pro sede rependet Olympum.
 Raptæ saxa Domus, quæ cerno, vicaria, magnum
 Addunt hæc fidei pondus, promissaque firmant.
 Dum me blanda quies ducentem pectore questus
 Detinet, ò qualem montano in vertice Amorem
 Aspexi! Nostras volitabat de super vndas:
 Ridebat lacrymis: pangebatur dulcia luctu
 Carmina Dalmatico: citharam carpebat ad ictus,
 Fædatorumque sinus, pugnisque vltoribus artus.
 Vidi ego repentem, citharâ stimulantem, molares;
 Et lacrymis ortos, diuini Amphionis arte,
 In gemmas verti; mira compage penates
 Surgere, virginæque Domus imitamine necti.
 Vidi ego luce umbras, noctemque fugare doloris,
 Et blandâ mulcere animos aspergine roris.

Hæc dicente, poli læuum tonnere; nouæque
 Culmina flamma domus visa est allambere; laurus
 Orta repente lares festis abscondere ramis,
 Et iuga Laureti signare virentibus umbris.
 His dictis placati animi, vestigia primæ
 Sedis adorarunt. Ast auris ocyor, auras
 Sulcat Amor pennis, sequiturque fugacia Tecta;
 Munereque expleto, socios, niueamque Parentem,
 Candidulâ rursus velatus nube reuifit.
 Quem virgo vt vidit properis accedere pennis:
 Anne, ait, vlla quies te sistere possit? an ignis
 Torpeat, & ventus? si diceris ignis, & aura,
 Vade iterum, faber omnipotens: pete claustra Pelori;
 Atque Laris speciem, qui diuidit aëra, motu
 Messanæ molire iugo: nam paruula semper

*In ipsi S. Sac-
 celli vestigijs
 consimilis æ-
 des B. Virgini
 excitatur, que
 simul posteris
 tantæ rei mo-
 numentum fo-
 ret, simul ipsi
 tam grauis
 damni solutio
 Turf. l. x. c. 5.*

*Laurus natu
 noni Templi
 ante fores.
 poet.
 Redit Amor
 ad Virginem,
 pompaque Do-
 mus peregrini-
 ne se reddit.
 Amor à B. Vir-
 gine rursus
 Messanâ mit-
 titur ad fabri-
 cam Templi,
 quæ Nazare-
 nâ Domus
 idea esset &
 summa.*

*Hæc templum
B. Virg. in mō
te Caperrano
iudicio colum-
bæ conditum
est ea circa
tēpora, quibus
Nazarena
Domus ferebat
ur in Italiā
Aelch. Inch.
c. ult. de Epist.
B. Mariæ ad
Messan. ex Io
sepholiomfilio.
Messana ser-
uatur epistola
à B. Virgine
conscripta, in
qua suam crui-
tati tutelam
promittit. de
hac Inchosf.
&c.
Amor Messa-
nam petit.
Inde lucum
D. Gabrieli sa-
crum.
Hunc habita-
bat Nicolaus
moribus ange-
licis heremita
S. V. Eremitā
alloquitur.*

Artis opus magnum præcedit forma . Tonantis
Condita prodigijs Dōmus est : imitare; nouisque
Prodigijs noua Templa loca . Volat illa : volatu
Hæc describe. Subit Regna Itala: Templa propinquū
Italiæ caput obijciant . candore columba
Me, mea signat auis: sub imagine Templa columbæ
Vrbe meā signabis Amor, quæ dulcius vndat
Nostris vberibus, tumidis exuberet vndis
Quam medijs imposta fretis . Huic pignus amoris
Et patrociniū , Mundi tutela , niua
Codice describo, rutilus quem lactea cæli ,
Obfignata astris, miratur semita , & ardet
Inuidiā mage, quā stellis . Hæc illa . iubenti
Paret Amor, Siculumque alas obliquat in æquor,
Et Mamertinis aduertitur ales arenis .

Lucus erat, lucoque iugum coniunxerat vmbra,
Vertice sublimi quas in subiecta ferebat
Arbuta . Sed Pietas obscuro clara theatro
Instar Solis erat : Gabrieli collis, & arbor
Nam sacra vernabat . Michaëlis nomine filua
Haud aliter Gargana viget, tenebrasque serenat .
Lux opulenta loci, soboles & candida lucis,
Nicoleos vmbra nemoris fulgore colebas
Virtutum, sine mole animas, sine corpore mentes.
Atque ipsum referens Gabrieli's robur in arma .
Militiam Ditis, ieiuno pallidus ore,
Fortior ast animo superas; atque imbre cruoris,
Eliciant quem flagra tibi, demergis & vris .

Dulces hic somno curas dum fortè rigabat
Optatæ gremio telluris; Virginis audit
Per frondes hunc ire sonum, vocemque: Penates.
Ipsa meos dum læta sequor, diuerto viarum

E re-

E regione, meamque Urbem brevis incola viso .
 Conde mihi Hospitium. Diuina Domuncula, cāpos
 Quæ mecum fecat aëreos, fuit hospita quondam
 Aligeri, cui sacra viret tua filuula: reddat
 Aliger hospitium. Cælo quæ lapsa, salutem,
 Quæque Deum vexit, pennâ aurigante, Columba,
 Illius ad voces, in Templum Numinis, aluum
 Vertit ibi nostram: mihi nunc eademque volatu
 Templa locat. dixit, radijsque abscondita cessit.

Nicoleos, lux prima diem mortalibus ægris
 Ut retulit; populi curbas, Patrumque Senatū
 Iusta docet. Quæ fortè aderat sed fœmina, pœnæ
 Non præfaga suæ, putat hæc insomnia vatis,
 Illudique viro. Tunc robore cassâ dederunt
 Brachia Vaticino robur: nam torpida membris
 Protinus arefcunt. Gemuit miseranda, nemusque
 Questibus impleuit; donec cum torque nitorum.
 Venit ab Æthereis argentea turribus Ales.
 Vincebat candore niues, & lumine lucem;
 Portabatque diem rostro, pennisque salutem.
 Artubus è niueis splendorum depluit imber;
 Et Solem obscurat tempestas flammea: sæuos
 Ala fugat ventos, rutilas agitata per auras;
 Motibus & Zephyros diuini fuscitat horri:
 Gaudia, delicias, vnguenta que rorat odora.
 Turribus, allecæ, Siculis venere columbæ,
 Et lætæ dominam gemitu plaudente salutant.
 Ast vpupæ, quotquot luco, cuculique latebant,
 Bubones, vlulæquæ, striges, inimicaque lucis
 Noctua. diffugiunt. Milui volitare columbas
 Ut videre procul, montemque obnubere pennis,
 Approperant, fraudesq; parant. Timere columbæ.

*In Cellam
 Nazar. colum
 ba S. Spiritus
 lapsa est, ut in
 Templum al-
 uum Virginis
 designaret.*

*Nicolaus B.
 Virginis mû-
 data refert.*

*A matrona
 deriderur, cui
 brachia stia-
 tim siccantur
 in pœnam. In-
 chof. ubi f.*

*Coram populo
 apparet colu-
 ba radijs coro-
 nata. Id.*

*Sanitas in
 pennis eius.*

*Columba odo-
 ratis unguen-
 tis solent al-
 leri.*

*Plurime ve-
 nunt allecæ.*

*Rapaces aues
 fugantur, &*

*estulantur
 diuine Colu-
 bæ luce.*

Sed Regina Columba, faces iaculata, latrones
 Expoliat plumis, torretque, fugatque, ruitque
 Aëre præcipites. Populi sed dulcius igne
 Corda rapit spectantis Amor; dum fingitur ales.
 Subdolan arte, suas pro pennis ille sagittas
 Aptarat Volucris: cum pennis tela volabant.
 Illius ala arcus, dum fuda movebat, agebat
 Ignea tela: adductus erat per cornua nervus
 Pacis amica iris, Volucris pellucida collo.
 Hac se dum pompâ librauit ab Æthere; Templum
 Definire parat diuina Magistra volatu.
 Ac prius, artificem veluti meditata laborem,
 Se tenet immotam pennis: mox deuolat. Alas
 Iamque agit in gyrum; signatur & area motu.
 Dum volat in partem, quâ femina brachia tollit
 Arida cum gemitu; Voluctis ros depluit alis:
 Illico & attactu viruerunt brachia roris.
 Hæret Auis venerata solum, quâ destinat aras
 Surgere, & ingenti radorum hoc alluit imbre;
 Rursus & vrget iter. Sed vbi simulacra Parentis
 Virginis in medio iubet esse extantia Templo,
 Flumina flammaram prorumpit ab ore, solumque
 Obruit; altarisque locum maioris adumbrat
 Luminis eluione. Ruens sic æthere flamma
 Torrentes absunit aquas, fitque ipsa per aram
 Flammiuomus torrês, calidis quam fluctibus ardet,
 Eliâ pascente suis incendia votis.
 Omnia sed postquam descripsit luce Columba,
 Projicit in medium cum Virginis icone bullas,
 Et Lauretano signata nomismata Templo.
 Mox abit, & nebulâ tegitur: socia agmina quærit;
 Virginis & sequitur profugos cum Pace Penates.

His

*Amor sub spe
 ere Columba
 bellator, & ar
 chitectus.*

*Iris in collo
 Columbae.*

*Columba desi
 gnatur volatu
 Templum.*

*Arida femi
 na brachia
 sanat. Inchof.*

*Interiectis in
 volatu moru
 lis aras desi
 gnatur, & maio
 ri luce conue
 stit destinata
 fabricandis
 aris loca.*

*Aræ maioris
 solum locum
 obruit.*

*Cecidit ignis,
 aquam, que
 erat in aque
 ductu, lam
 bens. Reg. 3.
 c. 28.*

*Amor, descri
 ptio Templo,
 & numisma
 tis in medium
 proiectis ad
 fundamenta,
 redit ad Pacem.*

His monstribus edocta, noui, fundamina Templi

Tota fluens Messana locat. Iam dente redemptor

Percutit arato glebas. Constantia primum

Deuibrat in fossas lapidem Regina profundas.

Dux & apex alijs sacri fit fœmina cultus,

Præit & exemplo; fundamentumque perenne,

Quod Lauretanæ statuet constantia Sedi,

Nomine portendit. Patres in Tartara nummos

Virgine cælatos iaciunt. Sic ponere Templi

Fundamenta solet Pietas. non erigit aurum;

Sed premit obsequio Superûm, Superûmq; Parentis.

Nazarei vt sensit Phlegeron vicina Cubilis

Signa insculpta, pauet: leuis Icon pressit Auernum:

Ditem fossa fodit: tellus diducta cauernis

Immortale aperit bustum, Barathrumque recludit,

Vulnerat, & lacerat, Manesque euiscerat omnes;

Dum iacet, vt surgat diuinæ Matris in arces.

Tale rudimentum Templi: hoc fundamine creuit;

Et pede tellurem pulsauit, vertice nubes.

Iam Domus Adriacis incumbens fluctibus ibat,

Bis pelagi dimensa sinus, propiûsque flagrantem

Italiam bellis, mediâ spectabat ab vnda.

Nunc age quæ rabies tantos accenderit æstus;

Ciuilisque furor, sæuique licentia ferri,

Fœderibus ruptis, totum cur polluit Orbem,

Expeditam. Pax alma faue, quæ prælia solo

Aspectu dirimis, multos accensa per annos.

*Constantia
Imperatrix
primum locan-
do templo la-
pidem secit.
Incos. ubi s.
Reginæ nomē
omen est con-
stantia, quæ
stabit in Pice
næ S. Domus.*

*Caesare hoc die
num mira
opportunitate
transmissum
Italia est an-
no 1294. quæ
tempestate
Guelphorum
Ghibellinorū-
que factionū
diuisa, bellis
plusquam ci-
uilibus tota
flagrabat.
Tur. l. 1. c. 6.
H. La.*

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER XIX.

ARGVMENTVM.

Ad factiones Guelphorum, & Ghibellinorum comprimendas Italiam S. Domus ingreditur. Huius causa belli Discordia. Hac à Christo resurgente in Tartarum pulsa: à Tyrannis subinde reuocata. tandem Henrici IV. (vel ut alij numerant III.) sedem fixit in Regno. Per hunc eiusq; filios tam graue bellum accendit, primùm in Germanos; mox in Pontifices; denique in omnes. Belli semen colubri sanies, qui Æuam ad pomum discordiarum allexit.

Belli cause.

E vulnere Luciferi à Michaële vulnerati Bellum natum, & Discordia domus, mores, & vultus. Eius satellitium.

Postquam Luciferi ruit irreparabile vulgus,
 Vulnere acerba gerens, hastâ Michaëlis iniusta;
 Vno vulneribus Bellum, & Discordia partu
 Erupere; lues nutriuit & vna gemellos,
 Vna domus fouit. Concretis grandine saxis,
 Atque ruinosis malè fulta palatia nimbis,
 Aère surgebant vacuo, soliumque tegebant
 Reginæ fœdæ nubes, nebulæque minaces.
 Tempestas lateris custos hastata trifulcis
 Fulminibus; paucor excubitor, vigilesque procellæ
 Circumaderant. Dominam famulata tonitrua tristi
 Voce salutabant: ferali luce cometæ
 Eius erant oculi; vultus ferrugo venustas;
 Sanguis erant flammæ; nulloque plicabile nexu
 Corpus erat: malas caligine pinxerat horror:
 Nabilia bina supercilium; coma spicula & enses;
 Frons rugis inarata; coagula labra cruoris;

Viperei dentes ; dirum & variabile semper
 Pectus , & in vario tria pectore corda latebant ;
 Auraque vitalis , Boreas , & turbo ; calorque
 Ira erat ; & multas spirabat in aëre cædes .
 Sæpius hinc terras, rumpens serpentibus auras,
 Cum fratre inuasit scelerum fax, arbitra mortis .
 Aligerum è casu generata , memorque cadentum,
 Indultura sibi , communes mente ruinas
 Sæua , ferox meditatur : agit per crimina mentem :
 Aduocat huc omnes conatus ; aduocat artes .
 Hæc aggressa prius generis mala Germina nostri ,
 Fraudibus eripuit tranquillæ pacis ab hortis ;
 Ereptosque , atris immiscuit impia curis .
 Nec vicisse semel satis est : sua castra Caini
 Corde locat : fratris spumantem sanguine fratrem
 Armat in exemplum populorum. Hinc orta libido
 Regnandi , & venas fraterna que membra cucurrit,
 Publica priuatis intexuit arma : nec armis
 Oppida , sed totum pulsauit & eruit Orbem .
 Ingenium lethale acuit ; docuitque Tubalcain
 Condere tela necesque manu, Belumque, Niinumque
 Cum populis totum trahere in certamina Mundum,
 Medos , Assyrios , Persas in bella , Latinos
 Impulit . In gelidum rabies effunditur æquor :
 Vnitaque mari terras Discordia ferro
 Diuidit . Abruptis pugnantum in vulnera venis ;
 Ossa minutatim Mundi , fortissima Regna
 Dissiliunt : & membra vrbes , & pectora Reges
 Diffidijs lacerantur . agit Bellona flagellum ,
 Et lacerat : multâ laxantur mole ruentum
 Tartara , tellurisque tumultibus inuidet Orcus ;
 Sic miseris dominata diu Discordia terris ,

*Ex inferis
 erumpens, sæpe
 terras ag-
 greditur, &
 perurbat.*

*Adultæ discor-
 diæ gradus,
 & processus.
 Primus faber
 armorum .
 Primi bellorū
 auctores, &
 turbines .*

*Discordiæ ma-
 la .
 Maris nexus
 abruptus .
 Conuulsa Mū-
 di membra .*

*Discordia cru-
 ce victa .*

Benique victa loco cessit; dum in funere Victor
Gessit, non ferro, sed ligno prælia Numen.

*Ab aëre pulsa
sub terram,
quando Chri-
stus in Cru-
ce in aërem
manus exten-
dit.*

*Causa terræ
motus in Chri-
sti morte Di-
scordie casus
ex aëre præci-
pitata.*

*Anima Chri-
sti descendens
ad inferos Di-
scordiam late-
ntem, ac timen-
tem reperit in
cauerna.*

Aëris erroneas Bellum & Discordia flammæ
Inter fulmineas aderant, stipantibus Euris,
Imbrifero vallante latus cum turbine nimbo.
Extulit ecce Deus fixas Crucis arbore palmas
Aëris in regnum. rubuerunt fulmina ab imbre
Sanguineo: balista fuit validissima clauus:
Brachia quassarunt auras: matremque Furoris
Præcipitem in terras resupinauere; grauique
Intremuit motu tellus. Discordia casu
Fregit humum, lapidesque; & montis hiantibus antris,
Delituit cum fratre soror; rursusque parere
Sub tumulo cœpit per cæca silentia fraudes.
At quibus Omnipotēs duo mōstra fugauerat vlnis
E cæli ditione, Orbem complexus amore,
Huic stabilem peperit reserato è pectore Pacem.
Mox inclinatâ, qua subleuat omnia, fronte,
In mortem clausit pia lumina, telaque iecit
In Mortem clausis oculis, quibus illa perempta est.
Nec satis: in terræ latebras se spiritus infert,
Antraque operta subit rutilans fulgoribus. irâ
Feruendus vltici, diductis vndique faxis,
Limina pertentat Mortis. Discordia, bello
Iuncta, sub occulto latitabat pumice, & antrum
Obice munierat lapidum. Tremuit illa, labantque
Impositæ rupes; rimisque patentibus, omnis
Cernitur emissis Caluaria feruere flammis.

*Christus Di-
scordiam, &
Bellum pecca-
ti filios luce
ferit, & voce.*

Ecce Deus flammis aderat melioribus: hostes
Lumine rimatur vultus. patuere per umbras.
Iam deprensa fugit Discordia: iam sibi Bellum,
Germanæque timet. media in caligine anhelant:

Instat at igne Deus: fugientes vulnerat ore,
 Atque ait: In Stygias descendite, monstra, cauernas.
 Vicinus; & terris peperit Victoria pacem.
 Tartareas agitate domos, & Regna tumultu:
 Inferite his aruis bellorum semina: avaris
 Agricolaë votis respondent frugibus arua.
 Hic odia in fratres; in natos matribus iræ;
 In matres natis crescunt; populisque simulas
 In Reges; Regum in populos, in Numen, in ipsa
 Viscera, quæ morsu vellunt diuulsa perenni.
 Iungite vos vestræ, soboles inuisa, parenti.
 Vestra parens, ò monstra, Erebi vos vberè pascat:
 Vestra parens si culpa fuit: ne linquite Matrem.
 Hæc Stygis inest sedes, gentemque nocentem
 Nutrit inutilibus lacrymis, rabidoque veneno.
 Parcite iam terris, Pacis quas vbera lactant.
 Quod si mens hominum, pacis pertæsa, vocabit
 Vos iterum in terras, Mundumque agitare iubebit;
 Diffimulo. in pœnam parete vocantibus. ite:
 Iustitiæ seruite meæ, quæ crimina punit
 Criminibus, cogitque sequi sua signa vel hostes.
 Sæpius at fugiunt bellum, qui bella vocarunt;
 Et magis commendat Martis præsentia pacem.
 Si scelus admissum & belli execrentur amorem;
 Ad Stygias cum fratre redi, Discordia, rupes.
 In terris vaga semper eris, fugitiua, fugata.
 Figere non poteris Regnum, sed castra mouere,
 Atque videre diem, semper damnanda tenebris,
 Cæca sequebatur sic funeris umbra Cainum,
 Obijciens pauidæ scelus exitiabile menti.
 Incertus fugit ille sui, seseque fugacem
 Et fugit & reperit, vitamque in morte requirit;
 Rur.

*Migrare iu-
bet in Tartar-
ra hac lege, ut
non discedat
nisi ab homi-
nibus ultra
vocetur.*

*Si vocentur,
vocantium
malo redire
permissis in
terrâ, rursumque
discedere, si ab
ijs rursum pa-
cem poscenti-
bus expellan-
tur.*

*Pœna Caini
omnia uniuersis.*

Rursus & in vita mortem ; rursusque refurgit ,
 Quem damnauit , amor cædis . se cædere ferro
 Apparat : at refugit fera pectora rumpere ferrum .
 Se face circumstat : se torquet : ab ossibus vltor
 Emicat ipse suis , tormenta que vitat & haurit ,
 Fax sibi , pœna , ensis : lucem vestigat & odit :
 Fata gerit , fatumque pauet securus ab hoste ,
 Hostis & ipse sui . ceu vipera tortilis erat ,
 Implicat atque suis sua lubrica pectora vinculis .
 Tartara dum quærit desperans , Tartara desert .
 Torretur , patriam extorris : seruatur in iras ,
 Vt pereat semper . Sontes tormenta sequuntur ;
 Et mea dum parcit , sæpè indulgentia plectit .
 Hæc te pœna manet , Discordia . subrue Mundum :
 Sparge metus , metus ipsa tibi . Molimina fraudum
 In caput ipsa tuum recident . Quate cuncta tumultus
 Vt mage ringaris , strepitu , Discordia , belli
 Impatiens nostræ compones otia pacis .
 Pax , quam transfixo genui de pectore , in armis
 Semper erit , toto quò te dispellat ab Orbe ;
 Donec quæ terras obeunt Sol Lunaque gyris

*Discordia de-
 trusa in Tar-
 tarum dolet ,
 ac fremit .*

*Eadem à mul-
 tis vocata , sæ-
 pè reiecta , de-
 nisique ab Hen-
 rico , diu fau-
 ra in terris
 Regina , voca-
 tur ab Inferis*

Anxia perpetuis , tristi fuligine , Mundi
 Interitum signent . Tunc , agmine cincta frequenti
 Virtutum , nostrum repetet virguncula pectus ,
 Et belli procul à turbis Pax gaudia ducet
 Vulneris in rosei prato , quod sanguine floret .
 His Christi fremuere minis fraterque sororque ,
 Vanaque per terras incendia gutture iactant .
 At postquam Stygio concoxit in igne furores
 Illa diu , & flammis flammis cumulauit Auerni
 Cocyti dum fortè iacet prope littus , & vngue
 Ora ferit , rabiemque vomit ; dum questibus implet

Vicinumque nemus Manesque, quòd otia tellus
 Pacis amet, nullusque impleret bella Tyrannus,
 Improuisus adest ex aère nuncius Ales
 E grege Luciferi. Magnis clamoribus, inquit,
 Henricus te in bella vocat, Discordia: perge.
 Nunc opus ingenio, nunc viribus. Ille minatur
 Pontifici, Latio, Romæ, Mundoque ruinam.
 Verbera torquebas quondam: nunc vulnus adactum
 In cor erit gladio, non flagro. hinc semita in Orbè
 Ampla tuis patet insidijs. Non Hæresis hydra
 Sibilat in Latium, non saxea turba Deorum:
 Filius in matrem furit; exemplumque sequetur
 Posteritas. Patris Maiestas sacra Latini
 Intentata diu, bello tentatur iniquo.
 Hoc Duce cuncta licent iâ crimina. nam quid inausû
 Martis erit sceleri, si Pacificator ad arma,
 Arbiter & Fidei, pacantis cuncta, vocatur!
 Nuncius his dictis superas remeavit ad oras,
 Fumiferam spargens noctem per inania pennis.
 His monitis Regina oculos erexit & iras;
 Lætitiaque odijque tumens, proiecta resumit
 Arma facesque manu; seseque laceffit; & atro
 Littore serpentes, scelerata recolligit angues.
 Clausura subit, socijs habitata furoribus. Intus
 Sæuit Amor cædis: maculis rubet ore cruentis;
 Nudatunque rotat gladium: pro casside tigris,
 Horret in horribili caluaria fronte: lacertos
 Pantheræ vestit spoliū: per colla cerasta
 Balteus excurrit: repetito verberare terram
 Instabilis pulsat: spumas agit ore cruentas;
 Lassatusque fiti, rabido se vulnerat ore;
 Exprimit & faniem siccis pro sanguine membris.

*Malus Demò
 ad Discordiã
 nuncius.*

*Discordia la-
 tina Cocytis se-
 dentis ad lig-
 tus.*

*Surgit, & in-
 greditur mon-
 strorum sibi
 famulantium
 in aulam.
 Libido Belli.*

Sæpius exerrat linguam , pulmone meatus
 Angustante : riget ; suspirat ; pallet ; anhelat .
 Vicinâ stat sede Dolus , seseque timere ,
 Et sua tela putes : circumspicit : omnia visu
 Rimatur dubio : turbatur ; & igne tenebras
 Euomit immixtas , prospectumque eripit omnem .
 Pallidus apparet : mox euanescit , & atrâ
 Conditur in nebula . nunc induit ora luporum :
 Nunc hominum simulat vultus ; non vnus , & vnus :
 Nunc rutilum ostentat gladium , nunc germina florû ,
 Quos in fasciculum facili ligat horrida nexu
 Vipera ; & , vt viuant , corrupto sanguine rorat .
 Regnantum fedet hic etiam Regina Tyrannis ,
 Harpyiæque alas humeris regalibus aptat .
 Pro sceptro chalybis virgam sustollit : aceruo
 Stat capitum subnixa , fero quæ messuit ense ;
 Vt solium extrueret ruiturum . purpurat ostro
 Sanguinis : immotos oculos , immotaque frontis
 Nubila non vnquam flectit ; sed mente nocenti
 Multa mouet , dum multa timet , sibi licitor , & hostis
 Atque lanista . Rapina , procax Audacia , Luxus ,
 Ambitio , Metus , Anxietas , Insania , Liuor ,
 Ira , Libido , parens Luctus , Iniuria , Curæ ,
 Conuenere omnes ; fumantque sedilia monstris .
 Irruit in medium Discordia . nulla furentem
 Sella regit , retinetque : gradu lymphata superbo
 Dum fertur , focias aspectu territat umbras :
 Denique vox rabiens prodit . Torpetis ad ignem ,
 Agmina alumna , meum ? vestros Concordia mores
 Siccine tranquillat , duce me ? dediscite matrem :
 Pellite me Regno ; generis si opprobria vestri ,
 Otia ructatis , vino fumante furoris .

*Dolus eiusque
 descriptio .*

*Tyrannis , &
 eius descriptio*

Alia monstra :

*Discordia ,
 eiusque concio
 ad focia mon-
 stra .*

Scilicet elapsa est animis iniuria nostris ,
 Qua Deus aëreâ nos exturbauit ab aula ;
 Et folio Vitam nostro, Pacemque locauit !
 Tempore ab hoc terras, Parthorum more , reuisi ;
 Et vidi & fugi : bellorum femina ieci ;
 Sed lolium infelix, & primas messuit herbas
 Pax inimica; eademque manus quæ messuit herbas,
 Me , segetis spe frustratam , demersit Auerno .
 Tunc primùm erupi ; cum limina rupit Olympi
 Ad sua Regna redux Deus . Accersira Tyrannis
 Protinus innumeris , & fracto carcere terras
 Occupo , conceptumque meo Styga pectore porto .
 Vix mihi sufficio : sum sola vocantibus impar ;
 Totaque per cunctas Discordia diuidor oras .
 Dilaceror . me quisque rapit : laniena sed ista
 Nostras vnit opes, componit et artubus artus .

*Huius in ter-
 ras vocate ab
 Inferis excur-
 siones.*

Surda Dei voces quæ non audiuit , Idumem .
 Audio . Sollicitas Christi post funera gentes
 Hic primùm aggredior, furijsque ferocibus armo.
 Dentibus in Stephanū frendunt: lapidumq; procellâ
 Dum feriunt, iam saxa mouent ex amne furoris .
 Exuperat ripas , roseisque euoluitur vndis
 Tempestas, totum mox eruptura per Orbem .
 Concrepuere ictus humeris: dat colla securi
 Iacobus : sacro saturati sanguine Diuîm ,
 In sua iam vertunt Solymæi viscera dextras ,
 Iam certant odijs & ferro ; totaque fundo
 Terra mihi commissa ruit ; sepeliturque sepulchrum
 Ipsa suum . non saxa manent, non signa ruinæ .
 Ast ignominiam vili dum puluere celat ,
 Æternis cælata notis , mea nomina seruat .
 Nam lapis haud lapidi dum nescitur vllus; in omni ,

*Et primùm
 ab Hebraeis ad
 Stephani, Ia-
 cobis, aliorum-
 que necem vo-
 catur.*

*Denique in
 civile bellum,
 & in suam,
 sui que regni
 ruinam.*

Non

Diuisi lapides Discordiæ monumenta.

Vocatur à Nerone, Domitiano, Traiano, Antonino Seuero, Maximino, Decio, Valerio, Aureliano, Diocletiano, & Maximiano ab anno Christi 66. vsque ad an. 312.

Pax tandem reddita sub Constantino. Nero.

Nero matrem occidit. Suet. c. 35. in vita Martyrum carnificina.

Discordia dū vincit, se vicem profuerit

Vulnera martyrum pacis latibula.

Non delenda vnquam, Discordia marmore viuo.
 Euocor ecce iterum: compellat Roma: tepentem
 Sanguine linquo Palæstinam; colubroque recenti,
 Igibus attritum multis, circumligo flagrum.
 Vix me Roma capit: nostrique capacia cordis
 Corda, Nero, tantum præbes, Phlegetontis alumne,
 Et Regum Furia, & Furiarum maxime Rector,
 E serpente satus Rex Regulo; amorque Furoris,
 Deliciæque Odij, Plutonis imago: nocentum
 Filius, & genitor scelerum; quique omnia vincis
 Crimina criminibus. Mihi tu regalia laxas
 Pectora: me matrem post funera matris adoptas;
 Excipis & solio, quod sanguinis induat ostrum.
 Induit. Horribiles in fortia colla secures
 Expedit impietas, pardus, leo, tigris, & vrsus
 Christiadum petit vngue latus: furit ignis in artus:
 Obruit vnda: secat gladius: penetrabile adurit
 Frigus, ahena, faces, pix, ignea lampas, & olla.
 Crux cruciat: fustes contundunt: guttura funes
 Elidunt: vnci lacerant, & scorpio: dentes
 Iactati lapides populantur: fusile plumbum
 Visceribus stridet: caudis raptantur equorum
 Per vepres: aubus dant membra rapacibus: exta
 Nuda tremunt: fibræ tractantur; & ossa flagellis,
 Et venæ saliant. Inuentis corpora defunt:
 Crescit at ingenium Feritatis; & ipsa furores
 Se pœnis superasse suos miratur & altus.

Sed mihi dū plaudo; dolor ò, dolor improbe, mentē
 Frangis adhuc, rabiemque nouas. Pax, corde latebat
 Quæ bellatorum, per vulnera prodijt in nos,
 Qua data porta, ruens, & fuso sanguine victrix.
 Vulneribus ferit illa meis me perfida: ferrum

Fla-

Flagra, faces, gladios conuertit in arma triumphī,
 Et vexilla; cruces in currus; telaque in alas.
 Membra sinu sociat; mentes componit in astris;
 Atque Fide iunctos & morte, innectit amore,
 Æthereisque plagis, gladio me deinde cruento
 Verberat, atque fugat. Belli post nubila Phœbus,
 Constantinus adest: & dum lustralibus vndis
 Mergitur; in flamma Stygis obruor. Ille flagellum
 Ille meum sceptro frangit; solioque Latino
 Se firmat, Pacemque simul. Quot Tempa, tot arces
 In mea molitur discrimina: fluctuat auro,
 Tota olim fuso quæ sanguine Roma natabat.

*Supplicia
 triumphī.*

*Constantini
 liberalitas.*

Auri damna.

Gaudia riserunt pluuio mea rursus in auro;
 Huius & è flauī tempestas luce metalli
 In Pacem nigra prorumpit. Generata reuulsis
 Montibus hæc terræ soboles; ferroque, parentis
 Eruta visceribus, curas & ferrea portat
 Secula. lux auri lux fulguris: omnia turbat:
 Omnia quæ vincit Pax aurea, perditur auro.
 Multa quidem Constantini mihi prodiga Virtus
 Dāna parit, dum Tempa locat, dum seminat aurum
 In sata Christiadam. Namq; hinc Regina per Orbem
 Maestas Fidei, Regum populata rapinis,
 Pullulat; in viduos sacris cultoribus agros
 Pontifices redeunt: fractâ iam nubē Sacerdos,
 Crine rotans triplici magnum è diademate fulgur,
 Sole sedet medio: Reges ad scepra Quirinæ
 Iam caput inclinant Fidei. Tamen ardet eodem
 Ex auro lis & bellum: nam prona parandis
 Mens humana opibus, quærit dum multa voratque;
 Morbida vis saturo crescit, febrisque furoris.
 Hinc variæ erumpunt pestes. Vtque arbuta sæpè,

*Constantini
 M. in Eccle-
 siam benefi-
 cia.*

*Aurum in
 malis è malo
 usu malum,
 veluti bonum
 semen in vi-
 tioso solo de-
 generat.*

Quæ fuerant fecunda , solo vitiantur iniquo :
 Vt frumenta seris , steriles nascuntur auenæ ;
 Degenerauit agris Komæ , sic Principis aurum ,
 Et scintillarunt auri cum fulgure bella
 E ruptâ fornace Erebi , calidisque caminis .
 Accepi belli sonitum : vox reddita : prodi :
 Euocat Arrius : caueis Discordia prodi .
 Prodeo : rursus agor furijs : ago Regna furore .
 Vincor ab Arrio : mē sæuior ille tumultus
 Excitat . hoc ductore , mea est Victoria , vinci .
 Nulla mihi proles illustrior : hac face prægnans ,
 Insultare Deo tædis , Superisque videbar ;
 Grandia per cunctas incendia spargere terras ;
 Mille sinu vectare angues , atque agmina mille ,
 Pestes , bella , neces , & Tartara mille , Dracones ,
 Cerbereosque canes ; cum scylla ferre Charybdim ;
 Cum Veseuo Ætnam ; Furias cum Dite ; procellas
 Cum pelago , monstrisq; maris , cum grandine ventos .
 Nate , parentis honor , matricque simillime Nate ,
 Cordis , nate , calor , turbo quem temperat iræ ,
 Nulla tuos ausus æquabit gloria . terras
 An non abscondes , si Numen diuidit , oris
 Vis inuicta tui ? Naturam Numinis vnā
 Esse negas ; lacerasque Deum . Te , nate , volentem
 Prosequor : arma fero , mediâ quæ figere in aula ,
 Eunuchō dominante , potes ; qui corporis igne
 Sedibus exhaulto geminis , patrisque perosus
 Nomina , Tartareis suffecit ab ignibus ignem ,
 Quem rapuit Natura . fouet , quo ferueat , Orcum
 Inclusum sectis in torpida frigora neruis .
 Dum sterili calet igne ; caret dum prole , Parentis
 Pignora diuini , semper fecunda calore ,

*Arrius, & eius
 scelera,*

*Arrius discor-
 dia filius .
 Ab eunucho
 sterili propa-
 gatus Arria-
 nismus , idē
 negat secun-
 ditatem in
 Deo Patre ,
 æqualem sibi
 filium gene-
 rante .*

Amplexuque vno spirantia Numen Amoris ,
 Mascula temnit anus , feralique inuida visu
 Fascinat ; & sterilis sterilem sibi fingit Amorem .
 Concubitu fecunde meo at non prole carebas ,
 Semiuir Imperio digne , & me coniuge coniux .
 Crimina nascuntur , bellorum ex femine ; cædes ,
 Infidiæ , fuga Virtutum . Sine morte sepultus
 Viuit , & eloquij viuas Athanasius vndas
 Colligit in puteo , flammæ extinguerè nostras
 Ausus inerrantes , quæ serpit fluctibus æquor .
 Exul ad ignotas Chrysofomus errat arenas ;
 Quærit vt aurato Pactolus gurgite littus .
 Hinc iterum Donatistas enitor : ab alio
 Parturio gravidâ Manichæos : Africa monstros
 Fertilis est nostris , & pullulat hydra colubris .
 Hussitas , Albigenes , sacræ iconis hostes ,
 Felices , Elipandos , & mille profundo
 Monstra sinu , natisque meis discerpitur Orbis .
 At quid in hac scelerum sceleratum Nestora turbâ
 Præterij ? dignus qui viuere Nestoris annos ,
 Sub Phlegetonte annos superabit Nestoris . Ignis
 Victima hic æterni vestalem Ditis ad aram
 Mystra erit & custos virguncula ; Virginis hostis ,
 Numinis afflatu genitum de Virgine Numen
 Dum negat , immixtumque hominij sine matre fatetur .
 Dum pæana cano ; fractis Regina catenis ,
 Dum Superis insulto minax ; mihi noxia , Patres ,
 Sidera Christiadam , docto coiere senatu .
 Membra reuulsa loco redeunt : bis quattuor astat
 Concilijs Romana Fides : sedet arbitra coetus
 Pax & Relligio : dicit Sapientia leges :
 Abscidit Hæreseos linguas , atque obstruit ora .

Eloquentiss.
Athanasius
diu latuit in
puteo.

Miratus est
Orbis se Ar-
rianum esse .
Aureus Chry-
sofom . exul.

Nestorius ne-
gabat Deū &
hominem in
utero Virgi-
nis Spiritu
Sancto fuisse
conceptum , sed
postea Deum
homini fuisse
permixtum .
S Aug. de hæ-
resib.
3. concilia.

Quisquis vera petit, repetitque oracula veri:
 Quæ dubios stringunt animos, Sapientia soluit:
 Detegit insidias: Patrum iubet ante tribunal
 Stare duces scelerum. Iam vaticana coruscant
 Fulmina; iam feriunt. Ferior cum prole: trophæis
 Heu tumultata meis, Cocyto inuoluor, & iras
 In frædos despumo lacus, cumuloque procellas.
 Ac velut in Stygijs mors est non mortua regnis,
 Viua sed emoritur semper, sed mortua viuit;
 Sic ego lethæâ lethum, vitamque palude
 Haurio: inextinctas extincta renascor ad iras.

Euocor. Henricus, tranquillæ turbo quietis,
 Euocat. Hic lassat bellorum pondere Martem.
 Sexaginta manu bellator prælia gessit;
 Et nunquam victa cessit victoria retro.
 Principis inuictâ modò terras vertere dextrâ
 Est animus, pacemque fibris euellere ab imis,
 Omniaque æterno consumere secula bello.
 Antra valet Erebi; terris Discordia regnat,
 Non reditura; traham donec mecum omnia, terras,
 Aligeros, homines, ipso cum Numine, cælum.
 Magnum opus aggredior. Qua sit ratione mouendû,
 Consulite in medium, Stygis ægmina: me rapit ardor,
 Disturbatque suâ mentem de sede: furentem
 Ducite consilijs. Quæ maturare laboras
 Robore, maturanda diu sunt mente: nec errat
 Ille semel, qui bella semel malè cœpta, malignis
 Promouet auspicijs. semper peccatur in vno
 Crimine, quo iacitur non mobilis alea belli.

Seditione potens tunc regni dira Libido
 Surgit; & indocili quassans ceruice coronam:
 Non, inquit, Dea, consilijs, sed pectore, & astu

Est

Discordia vocatur ab Henrico 4. dicto à nonnul. 3.

Sub hoc orae Guelph. & Ghibell. factio nes. Tarcag p. 2. l. 12.

Ab hoc exiliū matris. schismata in Eccl. Pont. calamitas nata.

In hunc anathemata, exilia, egestas, filiorum bella, tactura, vita, Imperij & sepulchri conspirarunt. Obijt an. 1106 Imp. 50. post 62. prælia feliciter gesta.

Sigon. de regno Ital. l. 9. Monstra de bello Guelph. Ghibellinoque mouendo delibent.

Ambitionis Sententia.

Est opus . ad fraudes si tempore possumus uti ;
 Protinus utamur . fugit irreuocabile tempus .
 Non vno Henricus Regno contentus , in aula
 Se Mundi iactare cupit : liuetque , quòd armis
 Ætheris infractos nequeat perrumpere postes .
 Fœtum sæuitiæ , plenumque cupidine lucri
 Non Tagus , aut Hermus , non exaturaret Erythra .
 Ingenium , geniũque viri sequor ipsa : calenti
 Addo faces , furiasque meas : hoc igne flagrabunt
 Cætera Regna . Dolus tunc longa silentia soluit .

*Doli Senten-
tia .*

Non satis est late Reges committere bello :
 Sed pulsare iuuat populos hoc turbine . Flamma ,
 Quæ furit in cedros siluasque , extinguitur ; at quæ
 Mittitur in segetes , calami leuitate , Notoque
 Se premit , & premitur , se ventilat , vrget , & auget ;
 Donec victa , sedet cinerum irrequieta sepulchro .

*Reges ambi-
tio, populum
cupido belli
mouet ad bel-
lum .*

Regi solâ placet bellorum causa ; sed ipsum
 Est populo bellum bellandi causa : cruentam
 Hic amat in pugna pugnam : fûsique voluptas
 Sanguinis expletur nunquam ; sed sanguine crescit .
 Magna mouent Reges : animos prudentia Regum
 Tardat , & exteret : vani sed murmuris aura
 Sollicitat vulgus ; vulgò nam prælia profunt .
 Quem pax lege ligat , pœnæque timore coercet ,
 Soluit obræatum vesana licentia Martis .

*Quæ si restin-
guntur facile
recalescit spe
lucris & liber-
tatis .*

Ergo , ne siccos vnquam vagina cruore
 Nuda enses rehuat , populum cum Rege laceffam ,
 Et face corripiam nostrâ : qua fraude ? docebo .

Septimus imposito Mundi sub pondere sudat
 Gregorius ; clauisque gerit , clauamque , superbi
 Qua Ditis caput obtundit . Mortale veretur
 Ille nihil , dominusque sui dominatur Olympo :

*Gregorius
VII. eccles. li-
bertatis cõtra
Henricum
assertor , qui
sanctè obÿs
an. 1085 .*

*Corpus reper-
tum ferme in
corruptum*

an. 1575 Ciaò

Obijt in hac

verba. Dilixi

iustitiam, &

odiu iniqui-

tatem, ideo

morior in exi-

lio. Id.

Pontificatam

constantissi-

mè recusauit

Ciaccon. Bar.

& alij.

Sacrificanti

Gregorio a-

ffitti super a-

râ cum aureo

guttore Co-

lumba. mox

ad Pont. ad-

uolauit, & ex

panis alis v-

trumque hu-

merum prote-

xit. Sic perfi-

xit usque

ad commix-

tionem corpo-

ri, & sang. in

Calice. Hinc

ad altare de-

scendit, & ca-

put blandè

super hostiam

flexit. Leo Of-

tien. l. 3. c. 53.

Immotus sua Regna mouet; Regesque lupatis
Frenat amicitiae; iustâ vel fulminat irâ.

Non Vaticanis hic seminat otia campis;

Non gemmas, aurique metit flauentis aristas;

Sed gemitus. mediâ curarum in mole vacantem

Nulla dies vidit; Petri qui missus in aulam,

Hanc subito Astrææ reducis mutauit in arcem.

Ille animo Reges, non ferro vincit: honores

Dum contemnit, habet: Reges, non Regna requirit.

Pauper opum, recludit opes: sine milite cælum

Armat; nec gladio, sed clauibus arma ministrat.

Sanctior est Proteus; Pater est, atque arbiter; hostis;

Defensor, custos, amor, & formido Potentum.

Ast odium sit hic Henrici; sit origo malorum.

Huius in exitium iungat Germania vires.

Cum Duce conspiret populi pars. altera mores,

Et scelus indignata Ducis, meliore sequatur

Pontificem causâ. Pelagum cœu permeat Isthmus,

Et secat in partes, hinc inde furentibus undis;

Et fluctu refluyente, negat confundere lymphas;

Sic posita in medio, Discordia, diuide Mundum:

Nec conferre animos, ast arma, necesque labora.

Alba superuolitans Latij super ora Parentis

Non me terret Auis; quæ lumine vecta sereno

Gregorium Imperio designat; & iride lucis

Clarat, quem tremulis umbrat perterrita pennis.

Dux Erebi sperare iubet; meque omine firmat.

Henrico Regina grauis, dum pondere menses

Ægra sui traheret monstri; sopita reclusis

Fundere visceribus tetrum sibi visa draconem.

Agnes augurium turbata ter expuit: aluum

Horruit ipsa suam; seque horruit. Hæccine, dixit,

Mon-

Monstra nefasta gero ! felix, enixa Neronis
 Agrippina : ferens vterum Poppæa , Neronis
 Vulnere abortâ, simulque animâ cû prole profundês,
 Sorte tua felix ! Te mater abominor , Anguis,
 Sanguinè paste meo : me mater abominor , angue,
 Sed non prole meâ , secunda . Intorqueat æther
 Fulmina : vel prolem, vel me sine prole nocentem
 Dilaceret, parcunt si fulmina ; nate, parentem
 Tu discerpe . solent colubri discerpere matres,
 Quærere cæde diem , vitæque rependere lethum .

Viue, Agnès, moritura diu : Draco viuit, & haustas
 Ex Acheronte vndas in terras egeret omnes .

Infelix fuge mater : hiant tria guttura monstri :
 Te sequitur, mortemque parat, fuge mater ad Orcû :

Mitior Orcus erit . debent tibi Tartara , prolem
 Principe quæ dignam tenebrarum, lucis in auras

Promis , vt Ausonium maculet caligine Solem .
 Urbem quid Colubro quæris terrente Quirinam ?

Candida Pontificis sedit quæ fronte Columba ,
 Proteget haud pennis, dum te tuus alligat hydrus .

Ex vtero in memorem verte omnia tritua mentem .
 Pennigeram sequitur Draco penniger ore columbâ ,

Fata luemque vomens : fugientem euiscerat anguis :
 Tabificoque vtero mergit . nil ergo timendum :

Gregorij , à colubro malè tuta vorabitur ales :
 Vxor, & infelix Genitrix erit esca Draconis .

Quid fugis, Adelaïs, non digna hoc coniuge coniux ?
 Sollicitas frustra cursum Methildis ad vlnas .

En plicat amplexus in noxia vincula serpens :
 En tenet errantem . Quid votis astra fatigas ?

Tartara quid frangis ? curis te Tartara frangent ,
 Submittentque vno Furiis in coniuge centum .

*Agnes eum
 filium ad obe
 dientiam Gre
 gorij Pontifi
 cis conaremur
 infestere, re
 pulsa à filio
 est, & Roma
 obiit præ dolo
 re Baron. &
 alij .*

Henricus co-
nugem Ade-
laidem supru
dam Corra-
do filio prosti-
tuit. E carcere
illa fugit in
Italiam ad
Matildem.
Corradus re-
gnum aduer-
sus patrem
suscepit in
Lombardia.
Hic an. 1099.
regnum Ger-
mania iratus
Henrico mino-
ri filio destina-
uit.
Henricus ad-
annē Regin.
partē prelio
victū spolia-
uit insignib.
Imp. Sig. l. 16
Ecclesia iura
& Romam
inuasit.
Pasqualem
& Card. in
D. Petri tem-
plo nudatos
ornam. detru-
sit in carcerē.
incendit par-
tem Vrbs.
Sigon.

Hic te prostituet pulsam, natoque iugandam,
Texet & inuicō discrimina mille pudori.
Auersare scelus: monstrum fuge: denique lethum
Inuenies inter miseræ fastidia vitæ.
Pergite serpentis mala pignora; pergite, Nati
Viperei, rabidos Genitori infigere morsus.
Henricum scelerum regem, Corrade, parentem
Regno pelle procul, iungat discordia fratres
In patris exitium. sic fœderat ira molossos
In proprium genus horribicos. hic improbus hæret
Morsibus; ille ferox patulo ciet ore latratus;
Immiscent furias, atque oribus ora cruentant.
Corradum minor Henricus, sed crimine maior,
Par patri soboles vitijs, & nomine, vincet.
Herculis haud tædas hæc hydra timebit, at Orbem
Perfida funereis tædis accendet Auerni.
Medeâ lactante, nouus Nero crescit, vt ignem
Iactet septenas Romæ regnantis in arces.
Me duce, & Henrici ferro, quæ sanguine Diuisum
Vrbs inimica mihi fumabat, sanguine fumet,
Eumenidum rabie qui ferueat. Ignis anhelat
Non fornacis adhuc nostræ? torpetis in antro
Artifices Furia? flammâ stridente, catenas,
Ite citæ, fabricate: alios auferte labores:
Henrico seruite, Petri qui victor ad arcem,
Vinciet Aufonia Patrem, qui vincula soluit.
Ille Sacerdotum poscet sibi iura profanus.
Pastoresque create lupus, dum deuorat agnos,
In decus audebit nostrum; baculumque tenebit,
Et sceptrum, populi Princeps, & Mysta; sub hasta
Christi vendet opes, scelerum licitator, & auctor.
Hinc rerum nutabit apex: hinc bella parente

Filius orta suo , terrâ trepidante , sequetur .
 Quæ semel incaluit , nullo deferbuit ævo
 Ambitio , si Regnavoret ; si glutiat Orbem ,
 Esurit , atque sitit ; nec fletu extinguitur vlllo .
 Ergo Dolus versabo dolos . Noua bella ferentur ,
 Quæ calidis crescant odijs , atque horrea rumpant .
 Teutones atque Itali , sementi sternite campos ,
 Non rastro domitos , sed ferro . Age dira Megæra ,
 Cordis alumna mei ; furiales excipe partus ,
 Quos ego parturio . Strident vbi limina Ditis ,
 Excubat , & cæco recubans dormitat in antro ,
 Prima virûm , tabo qui germina polluit , Anguis ;
 Felix , heu nimium felix , nisi Numen ouantem
 Stringeret æternis , deuictâ morte , catenis .
 Irrequieta quies colubro est ; animataque membris
 Vincula contorquet , dum ferrea vincla recusat .
 Fufus humi , spumas è gutture iactat hianti ,
 Exudatque atrum , caueâ stagnante , venenum .
 Accelera ; geminasque vrnas hoc semine mortis ,
 Et succo scelerum reple . draco bella Draconis
 Seminet Henrici . Bello tentare Tonantem
 Si nequit ille ; Dei qui scepra Vicaria gestat ,
 Ah pereat : Charitum si pratis vicit Adamum ,
 Inuisi patrem generis ; Draco peste Parentem
 Gregorium exuperet , qui Romam , Numinis hortû ,
 Mente colit , sudore rigat , splendoribus ornat .
 Inde iræ , fratrumquæ neces : hinc rursus Erynnis
 Sæuiat in fratres , Mundumque vaporet Auerno .
 At nunc discite modum , crescat quo stragis aceruis
 Pinguior , & scelerum cumulet Stygis horrea messis .
 Turbida sæpè odijs Henrico bina sub armis
 Sunt castella : vocant ciues cognomine Guelfum ,
 Atque

ped. 60. m.
 equit. 20. m.
 Italiam
 inundauit.
 Baronius &
 alij.

Ambitio sca-
 turigo bello-
 rum inex-
 hausta .

Dolus iubet
 Megaram
 phialam im-
 plere lue ser-
 pentis illius ;

qui Adamum
 & Aeuam al-
 lexit ad sce-
 lus , & qui

nunc Stygio
 cubat in an-
 tro d Chriſto

victore liga-
 tus .
 Henricus
 Draco .

Roma mun-
 di hortus
 Geminum in
 Germania

Castellum
 Guelfum &
 Ghibellinum
 Io. Villan. lib.

5. c. 32.
 Ad illa se-
 conferunt sub
 nube monstra

Atque Ghibellinum . Nos fraudibus apta ferendis,
 Hæc primùm excipiant: hinc germina fundo malorũ
 Pontifici pars vna fauet : pars altera Regi :
 Hæc odit Ducis ingenium : Patris illa Latini
 Est inimica potestati . stimulemus vtramque,
 Sopitumque focus cinerem cieamus in ignem .
 Cædis amor , Fidei pugnet larvatus amore ;
 Induat & iuris non iusta potentia vultum .
 Iam res ipsa vocat : Furiarum castra nocentum
 Dira moue in campum, Discordia: bella, sorores,
 Bella vocate flagris, serpentibus, ignibus, ore .

Hæc vbi dicta Ghibellinam petit improbus arcem
 Nube Dolus . Natalitijs exercita ludis ,
 Ibat fortè dies Henrico prima minori ,
 Atque anno redeunte redux. prænomina Princeps
 Traxerat inde Ghibellinus , sedemque locarat
 Arcis præsidio tutus , sed gentis amore
 Tutior . Arma vrbes , at Reges corda tuentur .
 Ille suo septus populo , conuiuia luxu
 Splendida regali celebrat . Per pocula dirum
 Sæpè odium , bellumque natat ; Liberque falerno
 Liberat os, mentemque ligat: rationis habenas
 Aurigæ credit, proidenti clausa, furori .

Proximus Henrico Acrisius, qui fortè vorabat,
 Non flammis concocta vllis, odia aspera Regis,
 Largus consilijs, & linguâ: Maxime Princeps ,
 Pocula propino : sed sceptrâ libentiùs, inquit ,
 Porrigerem Germana , tuo direpta parenti .
 Non ætas Reges , Virtus accommoda Regnis
 Efficat . imberbi motores ætheris ore
 Pingimus Aligeros . Superat vel Nestoris annos
 Gratiior augusto veniens in pectore Virtus .

*Henrici min.
 Natalis dies
 recurrebat,
 qui à Castello
 Ghibellino v-
 bi degebat,
 Ghibellinus
 dicebatur .
 Libertas in
 vino.*

*Aulicus Hen-
 rico suadet, ut
 Patris regnũ
 inuadat.*

Sol maturat agros radijs; Sapiencia mentes .
 Qui sapit , ille regat populos ; dominetur & astris .
 Henrico maior genitore , Henrice , quid vltra
 Frena viri pateris ; scelerum cui frena monile ;
 Et solium regale , iugum ; sceptrumque , flagellum est ?
 Te poscunt hæc Regna diu ; cui pectus honestat
 Iustitiæ sociatus amor : dedisce parentis
 Obsequium , nomenque tui . furit ille : furentes
 Est pietas vincire : patri dum vincula nectis ;
 Implicitas longâ terras formidine soluis .

Ille Dei non iura timet : non ergo timendus .
 Ille Dei non arma pauet : perdatur ab armis .
 Non pater est , patris qui Numinis odit amorem .
 Arma paro : sequor armatum : do vina volenti :
 Cor , laticemque tibi sacrato fœdere iungo .

At Dolus , occultâ qui nube latebat , ab vrna
 In cyathum , è Stygio quod preslerat angue , venenû ,
 Protinus infudit . Libant vbi pocula ciues
 Cum Duce conuiuæ ; furiali pectora motu
 Lubrica torquentur : tumidos illapsa per artus ,
 Ossaque peruadens pestis vesana Draconis
 Non defecturi certaminis implicat ignes .

Diripiunt epulas : mensas & fercula vertunt :
 Arripiunt cultros : pateras , vt scuta , capeffunt :
 In voces acuunt iras , & talia fundunt .

Arma Ghibellini ; ferte arma ; vocamur ad arma .
 Fama Ghibellinum , volitans super æthera , nomen ;
 Vel ferat Alecto totum lymphata per Orbem .
 Bella iuuant : placet ipse furor : sint præmia Martis
 Libertas auto maior , Mundique ruina .

Hinc Dolus , æterno bellorum semine iacto ,
 Omnibus in Guelfam contendit viribus arcem ;

*Specie boni fe-
 lium armat
 in patrem.*

*Regi propinat
 vinum & am-
 bitionem*

*Vino Dolus
 haustum ab
 angue Stygio
 venenum im-
 miscet.*

*Hoc hausto
 conuiuæ agū-
 tur in furias.
 Furientium
 voces,*

*Dolus in Ca-
 stellam Guel-
 phum , quod
 cognomen Cor-
 rado dedit, ad
 nouas frau-
 des volat.*

*Tunc feras
Corradus cum
patre venaba-
tur in proxi-
mis Castello
campis .*

*Dolus ferit vi-
rus in parte
capi remota ,
vbi cum in-
genti dracone
colubri nas-
cuntur innu-
meri .*

*Insequitur a-
prum Corra-
dus .*

*In locum ser-
pentibus sa-
ium equo fer-
iur .*

Vipereamque animam, dum peruolat, afflat in auras,
Utque diem ludis, venatu falleret apros

Corradus, Guelfos lustrabat cursibus agros .

Circum equites volitant: vis gestit odora latrantum:

Quadrupedes freno assultant: lucem arma laceffunt
Luce; ferasque petunt lato venabula ferro .

Corrado currente iugis, Dolus æquore fraudes

Præparat in viridi . campi nam partem remota ,

Fundit humi ex vrna secundum crimine virus,

Et colubros, pestesque ferit: Tellure nouercâ

Emersit furiale malum . subiecta nocentis

Colla micant sobolis: protendunt terga cærastræ:

Sibila multiplici vibrant stridentia linguâ .

Viuida mortali se frigore complicat aspis:

Chersydros, natrix, enhydri, dipsasque, chelydrus,

Innumerique tument hydri, squamisque coruscant.

At Draco, serpentes inter, de rore draconis,

Sanguineos oculos, tumidâ ceruice, leauit:

Sanguine, & igne rubet; pollutæque spuma per armos

In terram dum sponte fluit, cum palmitæ fœtus,

Aruaque cum spicis, rami cum frondibus arent .

Viderat herbosis descendere montibus aprum

Cum patre Corradus . Comitum stipante coronâ,

Fertur equo, spargitque canes: tremitt excita tellus

Venantum in cursu; fidensque ferocibus armis

Infelix tenet arua cohors . Corrade, superbium

Quadrupedem conuerte procul: fuge môstra, parête

Digne puer meliore: tuo iam pectore crescent

Gorgones, Eumenidû, & populorum sâguine pastæ.

Nescius ille doli, se fraudibus induit: hydri

Cum Domino proceres circumstant: classica belli

Sibila contorquent, sinuantque volumina: linguas,

Vt

Ut fera tela, mouent: iaculantur faucibus ignes.
 In spiram tractu se colligit anguis, & ardet:
 Mox & in aduersos, resolutu corpore, fertur.
 Viribus incumbit, pariterque in prælia tendit,
 Attollitque iras aspis, pugnatque veneno:
 Vulnerat; atque iterum pertentat moribus artus.
 Inter tela virum iam vipera labitur: apras
 Polluit aflatu; complexibus occupat hostes.
 Terga cerasta trahit: fugituos ore moratur;
 Alligat & guttur, membrisque trementibus errat.
 Amphisibæna caput geminat, geminatque venenum:
 Inficit aspectu basiliscus: & omnibus iras
 Dux Draco dispensat, scelerataque suggerit arma.
 Tunc equites improviso certamine fracti,
 Irrita cum tristi iactant formidine tela.
 Vincula serpentum, sed non sua frena, timentes,
 Præcipites rapiuntur equi, laqueosque recusant.
 Non fuga, non bellum miseros, non arma tuentur:
 Obuius incurrit colubrorum exercitus: horrent,
 Atque iterum luctantur equi, funduntque, ruuntque.
 Ifacidum deprensa viâ, calcataque dipsas
 Sic medijs ardebat aquis; atque arida, morsu
 Ducebat roseas venis sitientibus vndas.
 At colubri non fata ferunt; non vulnera letho
 Cæca viam referant: serpentibus icæta, furores
 Concipiunt fera corda: rigent non frigore mortis,
 Sed Martis feruore calent. bella, impia bella
 Cum duce conclamant equites. Age: prælia Guelphi
 Non moritura vnquam, deposcimus: omnia morti
 Conceptâ dabimus sanie: stillamus Erynnes:
 Frons tabo sudat: pro neruis membra cerastæ
 Implicuere: implet rabies insana medullas:

*Venatores à
 serpentibus
 circumdan-
 tur, & vulne-
 rantur.*

*Dux Draco
 serpentum.*

Num. c. xi.

*Serpentes nō
 mortem infe-
 runt, sed bel-
 licum furo-
 rem.
 Furentium
 vocer.*

In-

Insinuat virus calido pro sanguine vires .
 Arma viri . ferte arma : quies procul exulet omnis,
 Quæ Guelphus capit arma , dies absomet ; at iras
 Nunquam tempus edax, quod deuorat omnia, rodet.
 Armamur colubris : colubri de vulnere viuunt .
 Anguis finde artus : truncata repullulat anguis .
 Guelphorum refecas si bella ; refecta resurgent .
 Plena cruore , sitit dipsas : vos plena cruore ,
 Ite , Ghibellinis exugite , castra , cruorem .
 Spargite Vulcanum tectis ; & ad intima fratrum
 Subdite corda faces : venabula linquite , ciues :
 Nos, noua monstra feræque, armis venabimur Orbẽ.
 Pro clypeo squamas serpentum tollite : dorso
 Pendeat in bellum , Guelphorum balteus , anguis.

*Guelfici bel-
 li diuturni-
 tas in colu-
 bris, in centori-
 bus belli, defi-
 gnata.*

*E vicina ca-
 uerna Draco
 in Hericum
 IV, irrumpit .*

*Henricus cum
 Dracone con-
 versat.*

Ecce autẽ (horresco referens) Henricus in hydros
 Dum descendit equo , comites miseratus; ab antro
 Dux Draco serpentum , lambens ingentia linguis
 Sibila , prorumpit . membris se curuat in arcum,
 Excudit & pennas ; pennis fit missile telum .
 Caruleis horret squamis, & dentibus atras ,
 Ceu scopulis, perfringit aquas, quas guttur anhelum
 Euomit immistas furijs . Stetit obuius hosti
 Henricus ; licet arma pauor non æqua recuset ,
 Attonitosque artus tremor occupet, ossaque tardet.
 Se , simulans formido premit, pugnamque laceffit.
 Infractus senio, fretus virtute , molarem
 Erigit in vulnus, cunctantemque occupat ictu :
 Sed ante defensus clypeatâ, reppulit ictus ,
 Elusitque virum squamis Draco . vulnere rursus
 Ingeminat telo : telum fatale coruscat ,
 Et volat . at vano crepitarunt verbere mala .
 Constitit in gladium : scrutatur membra, retundunt

Membra feræ gladium. Manet illa interrita, & hoste
 Territat audacem solis obtutibus. Æstu
 Fluctuat hic; teloque carens, gladioque, fugâque,
 Insidijsque subactus, agit pro cuspide voces
 In Superos, Numenque truces: Proh sidera, dixit,
 Perfida? sic Regi post prælia mille, Draconis
 Obijcitis pugnam! satis est armasse Tyrannos
 In mea damna, Deumque: feras quid ducitis antris?
 O dolor! ò fatum! Non castra inimica sequuntur:
 Non vi, non numero, non hostibus obruor: ensis
 Non fixus lateri stridet: Draco verberat aurâ,
 Et ferit aspectu: sine bello bellua vincit
 Henricum: nostro saturabitur vna cruore,
 Sanguine qui populos bellando, exhausimus omnes.
 Astra negatis opem? defendite Tartara: vestrum est
 Cerbereos frenare canes, & monstra domare.
 Mens meminisse fugit. Dum talia iactat; & omnem
 Lustrat agrum, rapiturque fugâ; vox mira Draconis
 Faucibus egreditur. Maiori hastilia nisu,
 Si superant, Henrice, vibra: iace saxa; feroces
 Sume animos: cape tela: feri; ferieris amore.
 Mene fugis? puerum, calido te pectore, fovi;
 Vberaque admoni labris, atque ore bilingui
 Promere verba dedi. ludebas, Hercule maior,
 Non elidebas colubrum: puerile tenello
 Pendebam collo sine cæde monile. quid horres?
 Heroum Draco virtuti sacratur: & Heros.
 Me fugis? Heroum, quem reddidit Africa môstrum,
 Scipiadem fortunavi: vigil aurea quondam
 Munera seruabam. Hesperidum mihi credita ruris,
 Et florum tutela fuit: me sidera signis
 Ascripsere suis. Duce mē perfregit inertes.

*Perfida Hen-
rici vox.*

*Vox draconis
prodigiosa.*

*Alludit ad
Matris Hen-
rici de viso
dracone som-
nium.*

*Draco sacer
Heroibus, qui
Clemenis
corpus Crucis
affixum
seruauit
Plut. in v. Cl.
Mater Scipio-
nis Afr. in
cubiculo au-
gurium forte
na filij anguē
frequenter vi-
det ex Plut.*

*in v. Scip.
Triptolemus
à serpente ve-
ctus, fru-
ges in Orbem
inuexit. Ex
Seruia.*

Tri-

Triptolemus telluris agros, frumentaue fulcis
 Credidit, vsuram multâ quò fruge referret.
 Ergo quem Tellus veneratur, Tartara, Cælum,
 Tu, soboles dilecta, fugis? Me Tartara pellant,
 Terra Polusque; tuo dum pectore condar. Auerni
 Eumenides, bellum, impietas, scelus, ira, cerasta
 Bubones, milui, bufones, cerberus, angues,
 Huc agite: Henrici pectus, me principe dignum,
 Triste satellitium, mecum penetrare: sub vno
 Corde latens, terras omnes bellator obibo;
 Fratribus, & fratres committam, sidera terris.
 Bella Ghibellini iam ducite; ducite Guelfi.

Draco in Henrici pectus ingreditur, nec amplius apparet.

Hæc ait; Henricum complexu corripit: arcet
 Membra voluminibus: linguis fert mille trifulcis
 Oscula: pestiferi malas aspergine roris
 Tingit & infuscat: serpunt per colla chelydri;
 Incubat ammodytes oculis: fit lacryma tabes,
 Spumaque natricis. Draco pectora rumpit: & imo
 Monstra recepta sinu vanescunt, sola furoris
 Signa manent, furit Henricus; Corradus anhelat;
 Et se ferre nequit rabies, hostemque requirit.

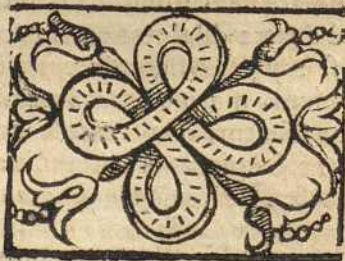
Dum furit Henricus pater una cum Corrado, adest suo è Castello Henricus minor, isdem furit corruptus, quas cum tabifico vino potauerat. Henrici bacchantis cum Guelphis vox

En minor Henricus, mensis epulisque relictis,
 Cum socijs volat in campum, fratremque, patremque;
 Destinatur exitio. Conuertit tristia circum
 Lumina; & exclamat: Duce mêm, mêm milite, quære,
 Guelphe, Ghibellino Latias in sanguine terras.
 Ne fratri, ne parce patri: nos crimine soluunt
 Crimina polluti genitoris, & inuida fratris
 Ambitio. Patrij leges ignorat amoris
 Regni dirus amor, si Regna petuntur; ab ipso
 Quærere Regna potes iugulo, vel corde parentis.
 Vicistis, Guelphi, vicistis; cerno natantes

Innumeras in cæde animas : torrente cruoris
 Orbis ad Imperium iam ducimur : Itala tellus,
 Romanique gemunt colles. rapit omnia bellum :
 Non minus ira Ghibellinis exuberat intus :
 Mox manat : Date Signa, tubæ, conuexaque cæli
 Rumpantur fremitu, & Guelphorum pectora ferro.
 Filius in patrem pugnat: scelus omne licebit .
 Huius ad exemplum , vis atque iniuria ius est .
 Si Pax iura docet ; Naturæ iura Deique
 Euertit bellum . Regni vāsana libido
 Ipsa sibi Deus est , lex , & Natura . Probantur
 Crimina , mitescunt , quæ Regum consecrat ira .
 Sit stabile Imperium ; labantur cuncta : quid inde ?
 Religio calcanda ; nocet si denique Regno .
 Si iuuat , extollenda : tuis hæc seruiat ausis .
 Rex Deus est : cælum , cum libertate voluptas .

*Italia ex ho-
 rum Princi-
 pū discordijs
 his diuisa
 factionibus
 est. Tarcagn.
 par. 2. l. 10.
 Ghibellinorū
 impia vox .*

cicero fuit Negans

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER XX.

ARGVMENTVM.

Guelphorum & Ghibellinorum lues primo conflictu ebullit in Germania. Hinc propagatur in Italiam per Henrici bella contra Pontifices. Pseudopontifice Guiberto Romam obsidet Imperator. Oranti Gregorio VII. Roma dolens apparet. Pontifex illam solatur vaticinio Nazarenæ Domus, eius in presidium ventura: cuius simulacrum & machina solemnibus supplicationibus ab Emin. C. Io: Baptista Pallotto per Urbem ducta ab hostium machinis Romam proteget, erigetque.

Primus Guelphorum, & Ghibellinorum conflictus.

HÆC inter cecinere tubæ: geminæque cohortes
Tela diu librata tenent; ubi cara suorum
Agmina prospectant concurrere. Perculit horror
Cognatos violare finis: dum bella retentant;
Languidus è dextra dilabitur ensis, & ardor.

Huc cita se Stygijs Discordia concitat alis:
Irruit in medium, nigro circumdata nimbo;
Fulmineamque facem, qua vincula adurit amoris,
Euibrat. Immisâ pietas face languit: ira
Protinus exarsit. decernunt undique telis:
Clara sagittarum tempestas aethera pulsat:
Ensis & hasta micant: maiora, minora sonoro
Ære faces pariunt tormenta, globique fragore
Fata vocant: sequiturque virum fuga lata per agros.
Mox redeunt; reparant acies, seq; agmina miscent,
Proturbantque loco, coguntque recedere, rursus
Emi-

Eminus obscurant telorum turbine cælum.
 Iam serpentero bellantum sanguine tellus
 Indignata cælet; parituraque monstra, laborat,
 Mutua quæ pereant per vulnera. Perfida nunquam
 Ambitio deerit Medea potentior Orbi,
 Quæ ferat armaras colubri de semine pestes.

Æquo Marte diù, multo sed sanguine Reges
 Exaturant, acuuntque iras, Victoria, nulli
 Debita, ad Henrici tandem vexilla volauit,
 Cæca tamen, nec pacis amans. Dolus vrget ouâtem
 In Latium, Fideique Ducem, nam sæpè Tyrannum
 Fulmine Gregorius Romæ percussit ab arce,
 Et resupinatum Christi de corde, salutis
 Castello, Cælique iugis, affixerat Orco. (bat

Castra nefanda mouet, Duce te, Guiberte: moue-
 Sed te Luciferi stimolata superbia cornu.

Hoc stimulo qui summa petit, trahit inde ruinam;
 Tellurisque sedet centro, stipantibus vmbriis,
 Hæc te bella decent, lassatum crimine. Ditis
 Magna venis pelago quæ Bestia, cornua fronte
 Tolle decem, capitumque nemus: tibi cornua mille
 Gregorij Diadema triplex perfringet, & vna,
 Vnâ in Sede Fides. Non hæc Aquilone, sed Austro
 Vecta sedet: non ambitio, sed amabilis ardor
 Numinis extollit: non hæc sibi vindicat armis
 Imperium; sed amore tumet; sed lumine plena,
 Plena Deo, meritisque grauis, non turgida fastu.

Hinc Dolus, è specula, bellorum tempora nactus,
 In nubem cogit Stygis agmina; Pergite monstra,
 Latus ait: cæptis ridet Fortuna: sequamur.
 Guelphorum iam claustra lues perrumpit, & vndat
 Mistra Ghibellino cum sanguine. Thessala miscet

Victor Henricus Imp. ut Greg. VII. perderet, exercitum ad Urbem misit.

Quater à Gregorio anathemate percussus fuerat, ideoque Pontificis hostis erat. Baron. Guibertus belli dux Pontificatum affecit, & schisma orditur, et cum Henrico bellum contra Pontifices. Sic describitur magna bestia Apoc. 6. 12.

Dolus pro læto iterum successu sibi planctus.

Sic Maga Iethiferas herbas , faniemque colubri
 Sanguinis humani rorem , defossaque bustis
 Ossa , cicutarumque fibris aconita maritat .
 Exonerabit aquas in Tybrim Rhenus & Arnum ;
 Mundi peste graues : Hetruscos obruet vndis :
 Nec Latij parcat campis , quos Gratia nimbis
 Alluit : inuictam trahet atro gurgite Romam :
 Hesperiam limo fœdabit . Obesse malorum
 Sic scelerata solent commercia ; pronaque semper
 Mens humana malis , quâ crimine ducitur , ibit .
 Fausta Ghibellinis , & Guelphis nomina primum
 Illicio nouitatis amat : sibi denique gentis
 Asciscit nomen , moresque , atque impia facta .
 Est via flagitijs nam lubrica . Sponte ruentem
 Vos quatite Italiam , Furia : conuellite Mundum .
 Hæc Dolus vt iecit verbis mala semina belli ,
 Addidit & furijs ; ipse horridus arma ,
 Arma rapit , socialque acies in prælia cogit .
 Eumenides Barathrum spumant , Acherôtis & vndas
 Ignibus immixtas ; Discordia , turba nocentum
 Henrici anteuolant vexilla . Ille omnia Ditis
 Agmina cum Barathro furiali pectore condit .
 Iam feruet tellus instructo Marte : sequuntur
 Cum Furijs populi Henricum : terra insonat arrais .
 In Latium tempestatem Dux nubilis irâ
 Effundit : pede victor opes , & pectora calcât ;
 Seque irritat atrox , & ad Urbis mœnia tendit ,
 Mœnia , quæ Mundum gyro breuiore coërcent .
 Vicinum Natura nefas indixit , & omen
 Triste dedit cladis . Ratis ignea visa per auras
 Ducere flammantes mediâ in caligine sulcos ;
 Et vectare neces , perque æquora nigra timores .

*In his regio-
 nibus huius
 belli rabies
 magis grassa-
 ta est .*

Quattuor, ex omni Mundi regione, carinæ
 Incubere animæ ventorum. Turbinat Euris:
 Impellit Boreas: quatit Notus: Africus vrget:
 Coniurant elementa. volat tamen illa, periculis
 Tutior in medijs, æstusque illudit, & Austros:
 Designatque Ratem sulco victore, gubernat
 Quam sceptrò Petrus clauoque timendus. Amoris
 Hæc flammis compacta, Stygis supereminet undis:
 Eruitur nunquam, semper iactata: procellis
 Altior exurgit: subsidit, vt æthera tangat:
 Damna inuant: animant strages: agitatio firmat:
 Et mage ventorum succenditur ignea flabis.
 Horum signa dedit, per inane procacibus Euris
 Flammea quæ nabat turbato gurgite, nauis.
 Aëris Imperio pollens, collegaue Ditis,
 Hanc Petri discerpe Ratem, Guiberte, Notosque
 Omnibus ex oris terrarum coge: manebit
 Molibus hæc immota tuis, tibi naufraga tantùm.
 Addidit & curas tellus; & præscia belli,
 Indoluit nostro, pectus diuulsa, dolori.
 Namque quaterdenis mugiuit hiulca diebus:
 Impulit innumeras ædes; radicibus arces
 Vertit, & infremuit: sibi viscera mœsta refodit:
 Pro gemitu laxauit aquas, ventosque cauernis.
 Saxa, suis diuulsa locis, diuortia Mundi,
 Et Vaticani signabant murmura montis,
 Ambitio quem Guiberti, vehementior Euris,
 Sæuior Etcelado, morabat. Maxima luctus
 Pars Mediolani turbauit funere campos.

Turris erat complexa lares, vbi curia Patrum
 Iura frequens tunc fortè dabat: vox insonat: Ammon
 (Cuius erat cui nobilitas virtusque sauebat)

*Belli signa
 nauis ignea
 in aëre, terre-
 motus per 40
 d. vlla arca-
 na vi alio
 translata, tur-
 ris ruina, An-
 gelus ab hac
 S. virum liber-
 rans, Renuus
 post mortem
 oris flamine
 Othonem pro-
 sternens, a quo
 alapam virius
 acceperat. Ba-
 ronius ad an.
 1117. & alij.
 Ecclesia nauis
 inter mundi
 naufragia nõ
 naufraga.
 Nauis ignea.
 Terræ motus.*

*Turris subitò
 prolapsa.*

Eripe te fato : Virtus quam voce tueris ,
 Et quam corde foues , à morte tuebitur : arcem
 Heu fuge præcipitem. Dum resistat ille ; morantem
 Aliger ecce manu procul abripit . ardua turris
 Æquaturque solo , penitusque illisa recumbit ;
 Et centum casu proceres iuuoluit eodem .
 Discite Iustitiam : Virtus, si concidat Orbis,
 Stat , sè nixa, Deique manu . sic altior Orbe ,
 Vel si tecta ruant , vel cæli culmina , supra est .

Ira etiam Superûm patuere , beataque Diuûm
 Patria signa tulit scelerum, pœnasque poposcit .
 Crimina dum vigilant , dormitat sæpè, nec vnquam
 Ira Dei dormit . somno quid fingitis alas ?
 Dissimulat ; clauditque insomnis viuida semper
 Lumina ; nec pennas lassata recolligit vnquam ,
 Quas humeris, quas mente gerit: nam sola Tonantis,
 Dum sedet ira, volat: properat, dum pigra moratur.
 Surge furor . Bennum palmari contudit ictu
 Dirus Otho . Cælum palmâ violauit ; & ignes
 Cessatis superi ? torpetis fulmina cæli ?
 Dum torpere putas , Diuorum accenditur ira .
 Fax cæli grauior, quò tardior ardet in hostes .
 Ciuibus ascriptus superis, fatoque superstes ,
 Rursus & è cælo Bennus delapsus , Othonem
 Aggreditur dictis , & fulmine : Barbare , signa ,
 I , sequere Henrici , dixit : me percutite palmâ :
 Plaude tuis alapâ furijs : tibi plaudet Auernus
 Mox stridore catenarum : tibi vulnera mille
 Vno restituet pro vulnere . perge: quid hæres ?
 Dixit , & afflauit viuo de pectore mortem .
 At correptus Otho cælesti turbine , morsu
 Frangit humû, scelerumq; ruens cum pondere, Ditis

*Ira Dei hu-
 mana vigil in
 scelera .*

*Otho percus-
 sus à Benno .*

Spiritus antra tenet . Durâ sic fronte securim
Excussit postquam pinus , quæ seculâ vicit ,
Denique procumbit , ventis impulsâ : caduco
Incidit in vallem trunco, latè arbuta vastans .

Vos quoque bellorum motus portenditis arua ,
Imperiumque fugax Henrici à stirpe nocenti .
Hortus erat Charitum statio ; cultissimus herbis ,
Confitus arboribus , dominantis Regia Floræ ,
Aulaque Pomonæ . Variis circumsona lapsu
Rorabat lacrymis ridentes ruris ocellos ,
Et labyrintho serpebat lymphula flexu .
Textilibus nigra scena umbris vernabat , aquarum
Murmure vocalis , folijsque aëribusque diserta .
Pars villæ saxo pendebat nixa supino ,
Vnde aqua terribili strepitu bacchata fremebat ,
Inque tubos ibat discreta , & fluminis ictu
Tentabat citharæ numeros , sed pollice nullo :
Aonidum lituos simulabat , barbata Phœbi .
At grauis Autumno pars altera , cincta racemis ,
Potabat Solis radios . camerata per arcus
Fingebant cedri , & virides topiaria lauri ;
Attonso myrtus fabricabat vertice muros ,
Et latera umbrabat ramis frondentibus ilex .
Tortilis in vultus animantium buxus , amœnâ
Pinxerat irâ apros ; animauerat ora leonum ;
Iucundoque furore lupos , aquilasque volucres ,
Non alâ sed fronde . Fugit dum villa , volare
Omnia iam discent , canis, vrsa , leana , leones .
Villa fugit , fugiente solo : per suda feruntur
Arbuta cum ramis : lauri radicibus hærent ,
Et properant : portant solido cum robore fibras .
Cum pomis Pomona , suis cum floribus hortus

*Spoliatus est
a Greg. VII.
regni titulo
Sigon. de Regn
Ital. l. 9.
Villa volans*

*His portentis
permosus non
est cæcus Hen-
rici furor.*

Natalem permutat humum . Sic innuba laurus ,
Fraxinus & platanus, corylique, hederæq; virentes,
Et buxus , salicesque leues , vitisque marito
Iuncta , sequebantur mutatis Orphea siluis .
Auribus impietas , oculisque orbata , nec audit ,
Nec videt irati præfagia Numinis: aures
Diraque portentis Henricus lumina claudit .
Agmine fulmineo clausam circumtonat Urbem :
Se pinnistegit & castris ; sed peruius igni ,
E superâ tangit qui missilis arce Gigantes .
Pensilibus paleis sic sternit in arbore nidum ,
Obstruit & limo volucer qua parte iacentem
Spectat humum : missos at desuper excipit imbres ;
Fornice dum nequit imposito , se claudere cælo .
Ingentes molire arces, teque obstrue castris,
Barbare : Vindictæ non te celabis Olympi ,
Cui patet in vulnus ceruix, licet alta, Tyranni .

*Bellum pro-
mouet: trien-
nio Romam
obsidet, arma
cum ipso re-
gente Guiber-
to. S. Antoni-
nus. Sigonius,
& alij.*

Sed quis flexilibus crescentia flumina ripis
Arceat ? Henricus tumidis Aquilonibus iræ
Impulsus , Romæ muris se turbidus infert .
Illico vicinos circumdat milite campos ,
Vastat equis, equitumque globis fata culta: cruorem
Spargit vbique, metus & funera: dirus ad arma
Pontificem poscit ; Germanaque signa Latinis
Atque nefas inferre parat ; Romanque natantem
Sanguine Diuorum, Colubrorum immergere tabo .
Sol micat has inter nubes Mundique procellas
Gregorius . spes ille Ratis , qua perfida rostro
Monstra Fides findit. Vigrix premit illa Profundum
Sub Duce , cui regnat pax alta in corde; regitque
Pectoris Imperium placidæ rationis habenis .
Gregorij sedet ira animo , sed seruit amori :

Notæ

Non calet igne suo, sed amoris: purpurat ostro,
 Dum seruit, sceptrumque tenet. se suscitatur ultro;
 Se ponit; regit; accendit. non extima flammis
 Inficit ora, sed exornat: non ira timetur,
 Sed colitur. scelus hanc pauit, sceleratus adorat.

Fulgurat, atque tonat; pluuias ut fundat amicas:
 Fulminat; ast eadem quo flammis crimina perdat.
 Non rapit hæc, rapitur; dumque æstuat, alluit æstu,
 Virtutesque rigat. Quis in illius ore furores,
 Quis maculas in Sole atras, quis nubila vidit?

Est æterna oris pellacia. scilicet astris
 Pacatum inseruit super horrida nubila vultum,
 Et supero domat igne iram. Velut aura fauillas,
 Sic offensa mouet maiestas Principis iram.

Roma furit longo dum schismate, frenaque pacis
 Gregorijque manum mordet, qua frena gubernat;
 Dum iacit in Patrem conuicia; dissona corde
 Et membris inimica suis Capitiq; retundit

Non iram iratus: tacitâ Virtute tuetur
 Legitimum Romæ Imperium. Sic arce superbos
 Æthereâ Michaël per facta silentia vicit.

Ordinibus sacris hic est certaminis ordo:
 Multa pati, sed pauca loqui; non frontè furores,
 Sed Charites veluti pacis disponere campo.

Aliger haud aliter viuendi ab origine missus,
 Et lateri affixus nostro, non asperat ora;
 Dum foditur cælum dictis; sed gratia custos
 Custodem seruat simili placidissima vultu.

Non secus ex animo verborum tela repellit
 Gregorius; pectus dum pacis protegit umbra.

Quid reliquos, exarmanit quos pectore, motus,
 Victorisque animi pulsos in vincula, dicam?

Non

*In hostes Ec-
 clesiae sepe ar-
 mas iram, ut
 eos ad se tra-
 hat.*

*à schismaticis
 verbis malè
 acceptis, ad
 iram non ir-
 ritatur.
 Factum est
 silentium in
 cælo.*

Prima negotia S. Pontificis matutinū sacrum, & meditatio rerum celestium.

Non calet ille odijs, Christi qui sanguine feruet,
 Quem matutinus potator & ebrius haurit,
 Et roseo sese pelago demergit; libero
 Æquore Sol quoties rubicundos explicat ortus.
 Qui patriâ torpet glacie, calet illius aestu:
 Ipse faces Scythia cognoscit: se Caucasus Ætnæ
 Inclinat, soluitque niues. Nam vertit in Ætnam
 Gregorius Vaticanum, & de vertice montis
 Pro facibus vibrat itellas, atque Hæresis arces
 Funditus euertit, sacri fax viua furoris.
 Nulla timet terræ dum damna, timetque sed vnum
 Corde Deum; toto sine cæde timetur ab Orbe.
 Nil cupit, aut sperat mortale; rotamque superstat,
 Qua Reges Fortuna rotat. sic publica Mundi
 In se vota rapit; sic spes alit Orbis & implet.
 Motibus ergo vacans, quorum leuitate grauatur
 Mens erecta virum, volitat super Æthera mente.
 Scilicet eois dum candida surgit ab oris
 Purpureis Aurora rosas, primoque colorat
 Lumine nigrantes noctis caligine colles;
 Ille diem Solemque Deum lustrare profundo
 Aspectu mentis, totumque haurire laborat.
 In se collectus, se maior, in intima cæli
 Septa volat, pronoque genu se figit Olympo.
 Illius ordinibus medius, propiusque reuisens
 Regna ambita diu, mortalia temnere discit,
 Quæ volucres atomi apparent, stipulæque volantes;
 Imò nec apparent diuino in lumine. Leges
 Inde trahit Regnique artes; euoluit amoris,
 Pacis & inde caput. Per compitalucis oberrat.
 Digressus videt vnde gerat; quò tendat; vt alto
 Secula cuncta sono tuba cogat; & inde calefcant

Varia meditationum materia,

Collapsus cinis in tumulos, carnisque recentis
 Corpus ab inductu, securo floreat æuo.
 Inde rotam cernit, triplici quæ nomine Numen,
 Non infecundum complexu colligit vno,
 Quo reges & Regna fluunt, diademaque triplex,
 Quo micat ipse. Pauet pondus venerabile frontis,
 Imperiosum, ingens, Augusto Numine textum,
 Illius innascens oculis, frontisque beata
 Luce figuratum. Se lumine format eodem:
 Æterni Solis meditando fulgura, cogit
 Pectoris in speculum. Sol inde refunditur alter
 Solis ab obtutu, tellus quo conflagrat omnis.
 Principis has artes operosi discite Reges:
 Discite regalis diuina negotia mentis;
 Quæ, si contemplan æterna, quiescit, & ardet;
 Ocia secum agitans, agit omnia. Numinis ignem
 Hac rapit arte. Dei nihil est operosius igne.
 Hæc mora Pontificum cunctando restituit rem:
 Hæc ignara moræ Furias in Tartara, Regum
 Bellaque destruit; ceu Sol exterminat umbras.
 Aliger haud aliter custos, fata lumine viuo,
 Lætus in aspectu videt ora Tonantis; & vnâ
 Nos regit atque tegit: sequitur pede nostra secundo.
 Haud aliter Verbum, spectantis imago Parentis,
 Et spectator, inexhausti dum luminis ortum
 Obuius aspectat, pariturque nitoris ab ictu
 Æternæ mentis viuax obtutus & heres;
 Omnia progenerat iactu splendoris opimi:
 Cuncta suo torquet sub numine, cunctaque nutu
 Mens agitât diuina, quies cui nulla; sed ipsa
 Oria sunt magnæ glomerata negotia Mentis.
 Petri perge Ratis pelagi perumpere fluctus,

*Contemplatio
 diuinorum
 quietem parit
 Regnis, & Re
 gibus.*

Si vitæ memor æternæ metitur Olympum
 Astraque Gregorius meditando; sidera cursu
 Atque Deum arripies: toto prædaberis Orbe
 Illustres animas, in Christi nomen ituras.
 Te feret, extremos quæ verberat vnda Britannos,
 Monstra nefanda licet fundo suscollat ab imo
 Hæresis, eructans vel Regum barbara cædes.
 In te proiectis descendet Scotia Regnis,
 Anteferens scepro remum, quo flumina verris,
 Sanguine diuino stagnantia, prouehet alneo
 India te facili: Ganges capita aurea suddet.
 Tê vecti orabunt cælo transmittere cursum,
 Prætendentque manus ripæ felicitis amore
 Assirij, Medi, Persæ, Cilicesque, Geloni:
 Se tibi Danubius substernet, Nilus, & Indus.
 Ad tua pro folio centeni transtra sedebunt
 Reges atque Duces: in carbasa firmata vertent,
 Torques in funes. figent diademata puppi.

Interea ne cede malis, Ratis, acta procellis.
 Nam licet Henricus, magnus velut æquore cetus,
 Flumina mille vomat; te flumina mille votare
 Haud poterunt; dum mentetui securo Parentis,
 Qui pro te vigilat, subiecta pericula rides.

Nox erat, atque hominû placidè serpebat in artus
 Blanda quies: insopitâ sed mente, genuque
 Gregorius posito, pendens è stipite Numen
 Pronus adorabat; Romamque, propinqua pauentem
 Prælia, diuino tutandam corde locabat.
 Ecce autem vigili sese obtulit inclyta Roma.
 Non qualis dat iura Indis; nec qualis auito
 Incumbit folio Regina, tributaque Thules
 Exigit; aut domitum submittit legibus Orbem.

*Granti ante
 Crucem pro
 præsentis rerû
 statu Gregorio
 se Roma spe-
 randa obij-
 cit luctu squa-
 lidam.*

Vox abrupta : iacent oculi, quos liuida luctus
 Nubila contristant: fugiunt sese ora: recedunt
 Arentes artus: macies deformat honorem
 Belligeri vultus: rigit horrida, clara triumphis,
 Omnibus Imperijs frons digna. incerta per artus
 Palla cadit, dissuta chlamys, laxataque dorso,
 Verrit humum: lacrymis pro gemmis purpura rorat.
 Fit robur languor; fit Roma, amor Orbis, amator:
 Mundi formido, tristi formidine malas
 Infuscat: Regum terror terretur, & horret.
 Roma diu cælum postquam suspexit & astra,
 Quæ ferrugineo stringebant lumine nubes:
 Orditur tales inter suspiria, questus.
 O Pater, o custos, spes o fidissima Romæ,
 Occidimus: tenet hostis agros, & mœnia cingit,
 Designatque neci te, lux mea. subtrahe morti
 Immortale caput. si vivis, mortua vivam;
 Viua sed emoriar sine te. rapuisse parentes
 Immèrito fato, vita est, & gloria natis.
 Henricus quatit arma Draco cum mille Colubris,
 Quos Germana parit rabies. Me, monstra, vorate:
 Perdite me; sedeatque meo sed pulvere victrix,
 Gregorio tutante, Fides. Romana perire,
 Vel Româ pereunte, nequit, cæloque cadente,
 Inviolata Fides. hanc mente & voce tuere:
 Hanc ego tutabor telis, venisque cruentis.
 Gregorius, cui mensa loquax, & Apollinis ara
 Crux erat, & cruciatus Amor ventura canebat,
 Fatidicos haurit sensus, hominemque migrare
 Pectore per sentit toto, mentemque moueri:
 Conceptoque Deo, tandem hæc oracula promit.
 Quò te vāsani rabies rapit effera Martis,

*Roma ad Gre-
gorium queri-
monna.*

*Orat Pontifi-
cem, ut se mor-
ti eripiat, &
periclitantem
fidem seruet
intactâ in se.*

*Mensa tri-
pus erat
Gregorius a
Christi cruci-
fixi, quam ado-
rabat imagine
sui vaticinus.*

Digna tuo Ductore cohors ? Quid Nile refundis
Turbide, Danubio Crocodilos, inonstraque Rheno ?

*Draco magne,
qui cubas in
medio flumi-
num, &c.
Azech. 29.*

Quis magnus cubat amne Draco ? Guibertus, & ipso
Sænior Henricus Guiberto, fumat in vndis,
Eructatque sinu commixtos fluctibus ignes.

Petre, Ratem defende tuam : fer vela, fauentis
Aura Dei: da Christe, manum, qua sternitur æquor.

Quæ fuerat Fidei portus Germania, phocas
Parturit innumeras, ceteque immania. scindis,
Henrice, Italiam : scindet tibi viscera Numen ;

Scindet & Imperium Germano à Principe. Ridet
Sol iterum, Austriaci Regnum, quod crimine, & ense

Abscidit impietas, Pietatis glutine iungunt.

Hei mihi quæ Latio nex incubat ? omnis in arma

Hesperia pubes exultat. Quæ noua nostris
Nomina militibus fingit Germania ? Guelphi,

Atque Ghibellini volitant, resonantque per vrbes
Cum strepitu armorum. Superi hanc auertite pestem.

Quattuor ecce iterum rutilat post secula Phœbus,
Nazareis diuina iugis quæ vellitur Ædes,

Illa Ghibellinos & Guelphos opprimit ; auras

Illa secat peregrina volans, & dissecat artus,

Ossaque Bellonæ Bellique. Huic subdit amicam

Italix Fortuna rotam, qua rapta volabit ;

Proferet & cæli meliorem prodiga sortem.

Stat Regina super sacros Pax alma Penates,

Pacifer, & Virgo. sequitur Discordia currum :

Vocæ Ghibellinos, Guelphosque implorat inani,

Interea, mea Roma, ruis : maiorque, minorque

Diruit Henriens tua mœnia. Strata resurges,

Æternum victura ; Dei cum Cella, propinquis

Piceni defixa plagis, te proteget umbrâ,

*Huius filius
Henricus V. vi
raptum ab eo
regnum an.
ferme 20. te-
nuit. Obijt sine
prole a. 1125.
ex hoc in Au-
striacos deuol-
utum Petr.
Moss. in vit.
Imp.
Præuidet hoc
bellum per
4. secula
duraturum,
idemque Na-
zarene Cella
in Italiam ad-
uentu compri-
mendum.
A Parente, &
filio his Roma
vastata.*

Et sedem Imperij montano in vertice figet.
Tunc ponet Bellona flagrum : tunc arma filebunt,
Eriget atque nouum Pietas Romana flagellum .

Ille quis , Aufonio Princeps spectabilis ostro ,
Cui flagrum rapuit Pietas , vt prælia pellat ?
Veste rubet ; sed corde magis , dum feruet amore
Virginis . hic muris vlgil excubat , & fugat vmbas ,
Bellorumque minas , vallatus Virgine . Vallum ,
Cor , & vita viro , mens , robur , cura , voluptas ,
Et desiderium , Regnique superbia Virgo est .

Illius est flagrum Domus vna : flagellat Erynnis ;
Hæc dum circumfert in imagine Testa per Urbem .
Mobile dum Templum , cælestia pegmata , Moses
Ductabat medijs stipatum in prælia castris ,
Murus erat pax Isacidum , Martisque timores
Sic procul arcebat . Sic Constantinus in hostes
Ædiculam , Superis sacram , dorsoque pauendo
Mystrarum impositam , castris figebat ; vt inde
Lata triumpharet domitis Pax aurea bellis .

Ælia Romani Castella relinquitur ciues :
Æs tonet in plausus , aut effluat . vnica Romam ,
Pallotto ducente , Domus tutatur & armat .
Sidera num , Princeps , vultu succendis ? an astra
Diripis in terram , tenebris dum voluitur æther ?
Quæ terris video cæli spectacula ? cælum
Æmula Roma refert . Dum stellas explicat Hesper ;
Roma vias facibus discriminat : ordine longo
Semita collucet flammis ; alimenta que lucis
Denorat ignis edax , Apiumque labore superbus
Æstuat , atque diem renouata in morte sepultum ,
Attonitum vocat ex vmbis , & noctis ab vna .
Testa viæque natant populorum flumine , Tybris ,

Dum

Flagellum
Card. Pallotti
insigne gent.
Huius culus
in B. V. Lau-
retanam .

Huius ingenio
construata mo-
les Lauretana
Domus ad exē
plar per Urbē
supplicatione
solemni circū-
fertur .

Arcam Dei se-
cum ducebant
Hebraei . ex
Exodo cap. 25.
Constantinus
M. gdem sacrā
ē varijs linteis
fieri curauit,
eamque veluti
priscus Moyse
secum circum-
tulit. Nieceph.
Callist. l. 8. c. 30
Arx Romæ
Lauretana
Domus .
Sacræ pompæ
descriptio.
In fenestris
lucernæ , &
cereæ faces .

Dum vicina suis cernit spectacula ripis ;
 Gestit aquis, plausuque salit . Torquata lucernis
 Roma nouis, surgens è flammis pulchrior , olim
 Fumida quæ cecidit tædis combusta Neronis ,
 Florum Vere nouo redimita, indutaque telis,
 Quas insignit acus , quas aurum flexile pingit,
 Quas Phrygium distinguit opus, quas insicit ostrum,
 Mollia quas animant vario subtegmine fila ,
 Exulta , veteresque tuos oblita triumphos ,
 Et Capitolas Ædes , in Virginis Æde ,
 Virginis in pompa , melius rediuiua triumphæ .
 Tympana iam plaudunt , lituique, tubæque: renulsis
 Machina iam claustris , & complexura penates
 Et fora, procedit , facturaque turribus umbram .
 Incita vi , suffulta humeris , lapsuque rotarum
 Subiecto pedibus , populis plaudentibus , implet
 Pectoralætitiâ : Romæ sed compita mole .
 Machina dum lento se motu flectit in Urbem ,
 Perpetuis riuis , lætoque exuberat auctu
 Turba ruens, fremituque fauet, tonitruque secundo;
 Et se sollicitat simul hac in gaudia voce .

Virgo, veni, circus charitum & geniale theatrum,
 Quo se producit Romana in pulpita Virtus .
 Virgo, veni, stellas inter , pulchri æmula cæli ,
 Et Solis supplementum , sed clarior ipso
 Sole, diem medio cum tramite spirat anhelus .
 Virgo, veni, tenebras inter , spes vna labantis
 In Barathri tenebras Mundi : tua lumina funde,
 Lumina succendunt quæ cæli feruida flammæ .
 Crine diem dum nocte iacis ; iace pleniùs ignes
 E fornace animi , qua totus inastuat Æther .
 Virgo , virginei solium cæleste Pudoris ,

*Parietes splen-
 didè vestiti .*

*Egressus ma-
 chine .*

*Molis in e-
 gressu populi
 plausus, & vo-
 ces .*

Vrbe loca tua Regna ; locant vbi Gratia sedem,
Maieſtas , Amor & Pietas , quæque imperat aſtris,
Nube ſedens Fidei , magni Sapientia Verbi .

Virgo veni : te Roma colit . quæ Regia Nati eſt ,
Te quoque Reginam regalibus excipit vlnis .

Proxima Piceno ſtudijs conſpirat amoris .

Illud erit tua Virgo , Domus ; Domuiq; propinquus
Hortus erit tua Roma : domum nam sæpè coronat

Ruſtica villa , æquis quâ ſcinditur ærea quadris ,

Scenaque amœna oculis platanus quâ porrigit vm-

Huc diuerte precor : manibus date lilia caſtis . (bras.

Spargimus at manibus dum lilia ; Diua , beatos

Sparge ſinu fructus , melior Pomona , ſalutis .

Delicias hîc quære tuas : nam gaudia vultu

Roma tuo quærit : tibi ſupplicat , impia quondam

Quæ Veſtæ ſimulacra ferens , Salaria duxit ,

Polluit & vanâ ciues & compita pompâ .

Attonitò gaudet dare nunc ſpectacula cælo .

Te , ſaliente animo , veri te ò Veſta Pudoris ,

Et Diuûm Genitrix , & Magni Magna Parentis

Virgo Parens , vaſto te fulcit pectore . pectus ,

Quo te ſuſtentat , fit amoris maxima moles .

Ignis diuini Genitrix , hac mole triumphat ;

Et flabris commota tuis incendia creſcant ,

Quæ flammis iterum Romam felicibus vrant .

Voluuntur lacrymæ cum vocibus : ipſaque rorem

Nox mirata nouum , rorantia deſpicit aſtra .

Interea medijs incedit machina turmis ,

Acta rotis , impulſa manu . ſupereminet altis

Ædibus , & feſtâ facilè perlabitur Vrbe .

Pars pelagum poſtrema refert : ſacra nare per vndas

Tecta putes iterum , Superûmque incumbere dorſo .

*Dea Veſta ſi-
mulacrû olim
à Saliaribus
per Vrbe
ferebatur .*

*Veſta olim
igne culta .*

*Sactæ pompæ
progreſſus .*

Machina Lau Fundamenta cohors testudine grandior ambit,
retanam Ae- Cui stola, cui vestis, cui crinis fluctuat auro.
diculam refe- Eminent explicitis acies hinc altera pennis.
rens. Pars lituos animat; plectro pars barbata torquet;
Grandiores Pars oneri palmas, pars dorfa niualia subdit,
Angeli ad la- Pars oneri palmas, pars dorfa niualia subdit,
ciniam S. Cel- Aëreque in vacuo simulant pendere. Beatas
le dispositi. Non natura refert Mentem, sed gratia frontis,
Alij, puerorū Et pudor, & pietas, & florida moribus ætas,
in speciem, At Domus in culmen quæ desinit, omnia credas
Beatarū Men- Agmina Cælituum concurrere; findere pennis
tium chori. Nubila; recluso cælum descendere cælo;
Lux maior, et Emporiumque, Deique forum, Diuūmq; theatrum,
numerofior Tecta super fieri. Radiata fluenta nitorum
Angelorum Fundit apex, aperitque diem, noctemque relegat.
chorus in veru- E ceræ candore faces mille aurea fundunt
dice. Astra; Viâ lactis ceu stellula candida fulget,
 Luna triumphali dum proterit æthera curtu.
 Scilicet ex auro lux eminent aucta propinquo,
 Quod pueros vestit, quo fulgurat vndique moles,
 Totaque splendorum natat æquore mersa sereno.
 Sirenes pelago innocuæ, concentibus auras
 Aligeri mulcent, feriunt quas lumine: cantus
 Mille vias iterat: se prouocat; atque moratur;
 Decrescit, crescitque; secat se; plenior exit;
 Rursus & exultat vocum discordia concors-
 Machina dum fertur, curru dum Virgo triumphat;
 Regalem sequeris currum, Pallotte, reuinctâ
 Non dextrâ, sed corde, ligat quod nexus amantum,
 Rex Amor, & Regina Parens, cui nobile sacras
 Pectus, & accensas generoso in pectore curas.
 Olli substernis roseis pro floribus ostrum,
 Et dulces lacrymas, victi vectigal Amantis.

Puerorum
canentiū bar-
monia.

Domum, &
currum Virgo
triumphalem
sequitur Card.
Pallottus ve-
luti amoris
grande man-
cipium.

Victus & inuictus graderis; leuiorque sub ipsa
 Mole trophæorum, nudo quæ vertice gestas;
 Machina dum trahitur, magnæ tu viua Curulis
 Virginis incedis. spoliū tu grande triumphī,
 Purpura, pompa, decus, currus auriga, corona.
 Te videt, & pallet nox inuida: sidera plaudunt.
 Hæc, meditans diuina, teris dum mente; solutâ
 Calcas tellurem podagrâ. Te Virgo, labantem
 Gressibus, amplexu materno sustinet: inde
 Vis in membra fluit. non te vis improba morbi,
 Nocturnum non tardat iter, non impetus Austri,
 Non senio, curis, & fracta laboribus ætas.
 Virgo rapit; rapiatque vtinam super ipsa Sionis
 Culmina Romanæ. Gemmarum pondere, Laurus
 Lauretana, gemes; & Templis vndique iactis,
 Virginis inuisâ sudabunt Tartara mole.

Interea, mea Roma, ruis, iamque ore trifauci
 Cerberus Henricus Furias irritat in Urbem.
 Latranti caput obijciam? sed pastor ouile
 Indomitæ obiecto lupis. Non horreo lethum;
 Horreo sed strages animorum. Crimina cerno,
 Cæsaris impuri cum milite, frangere septa,
 Et sacras temerare vias; vbi gurgite puro
 Vulneribus Diuūm profluxit Erythra cruoris.
 Quò Pietas Latij fugis hospita? Sistite, Romæ
 Lumina, Virtutes; ne temnite cordis asylum,
 Agmina casta, mei; donec deferueat æstus.
 Cara Fides, inuicta Fides, ne despice nostrum,
 Dite furente, sinum. Pelago iactata, natabis
 Ad Vaticani per victa pericula rupem.
 Eminet hæc fessis statio Virtutibus: hîc te
 Incolumem excipiam, nostrâque in sede locabo.

*Roma Mar-
 tyrum sangui-
 ne tota resper-
 sa.*

ITER LAVRETANAE DOMVS

LIBER XXI.

ARGVMENTVM.

*Obsessam triennio Romam tandem Henricus inuadit ,
Hæc distrabitur in factiones . Pars Guelpha dicitur , quæ
Pontifici fauet : pars Ghibellina , quæ Henrico . Hic obsi-
det in arce Gregorium VII. Soluitur obsidio astu Rober-
ti , Liberatur Pontifex . Secedit Henricus in Auentinum .
Ibi lapidis ictum & mortem exit . Ex Italia pellitur à
Methilde . Regno à filijs , vita orbatur à dolore . Minor
Henricus cum exercitu Romam redit . Guelphor. &
Ghibell. pestem latè spargit . Crescit in Hetruria arte
Doli atque Discordiæ ; Donec post 2. secula ad has turbas
comprimendas à cælo mittitur Cælestinus .*

Insonuere tubæ : densato milite , muros
Hostis habet : circumpositas quatit ariete turres ,
Exploratque aditus . Nunc lampada iactat , & ignes
Affigit lateri : nunc scandere pontibus arces ;
Nunc vallum certat rescindere . Pellere vallo
Nititur Ansonidum pubes , inuicta Quiritum .
Non ferro aut igni cedit vis : vincitur auro .
Proh nostræ probrum virtutis ! Roma Gigantum
Patria , victorum victrix , lex vnica legum ,
Et Regum Regina potens , quæ proterit Orbem ,
Et folium locat in cælo , quam Gloria pennis
Famaque sustollit , quam nec Bellona volentem ,
Nec Mars mole suâ , Regnorumque omnibus armis
Opprimit , opprimitur flauo malè sana metallo ,

Incumbitque sibi. Leuis est cui sarcina Mundus,
Auro deicitur tantum, sudatque rapinis
Non armis. Tatij sic fraudibus, obruta virgo
Armillis Tarpeia fuit; quæ prodidit arcem,
Prodita luce auri, speciosoque abdita busto.

Dum Romana graui perfringere mœnia ferro
Haud valet Henricus, corrumpit pectora donis.
Hasta aperit postes argentea. Teutones Urbem,
Armati circumfistunt: discrimine nullo
Omnia proturbant, innantes cæde, phalanges.
In caput, inque humeros, in pectora quadrupedâtes
Strata mouent: gladijs intercurrentia rumpunt
Corpora: fidentes se ferro inferre, cruoris
Flumine demersos crudeli funere truncant.
Non secus, aggeribus ruptis, violentior amnis
Fluctibus alternis præcurrit, & omnia tundit,
Inque vias, inque arua vndas, furiasque refundit,
Cunctaque cum lymphis sepelit formidine cæcâ.

Facta quid Henrici memorem, signanda Tyranni
Sanguine, serpentum sanie, pennisque Celænus
In Barathri fastis? Latiae quid funera gentis?
Sæuior ille feris, sub rupe Libystidis oræ
Quas feritas aluit; cum flumina sanguinis irent,
Non scelus erubuit. dirum, illatabile monstrum
Fluctibus Oceani, pressoque ferocius angue
Heu scelerum tabo Romanas polluit aras,
Cæde vias, furtis ædes, & Tempa tumultu,
Septa Pudicitiae stupris. Se turbidus infert
Henricus, ceu pastus aper, fitiensque cruoris.
Nec credit vicisse gigas, detrudat ab astris
Ni multa cum cæde Iouem, folioque reuellat
Gregorium. Romæ septenis montibus errat,

*Sp. Tarpeius
Romane præ-
erat arci. hu-
ius filiam Vir-
ginem auro
corrumpit Ta-
tius, ut arma-
tos in arcem
accipiat Tit.
Lilius Dec. 5.
lib. 1.*

*Triennio Ro-
mam obsidet,
sed frustra.
Subornat do-
nis Ciues Ro-
manos, & Ur-
bem occupat
An 1003.
Ostiens lib. 8.
c. 52.*

Pars Romanorum Henricum, pars Gregoriorum sequitur. Hi Guelphi, illi Ghibellini vocantur. Hinc oris factiones, & hac nomina sumpta à Germanis.

Hoc, & quod sequitur, vide apud Spondan. in Ann. Eccl. t. 2. ad an. 1084.

Gregor. VII. Romanis diffidens in Aelia se turri consumit, quam obfides Henricus. Id. Sp.

Romanosque armat, quos vicerat improbus auro;
In Dominum numenque suum. Pars Guelpha vocatur;
Gregorio quæ fida, parat defendere veri
Pontificis partes, solioque arcere rebelles.
Pars infida Ghibellino tumet altera fastu;
Germano mores titulumque è milite ducens.
Sic Romana phalanx secum contraria pugnat,
Vna duplex, seseque minor duplicata, triumphis
Victa simul victrixque suis: quæque vna subegit
Omnes Imperio terras, Duce perditur vno;
Dum se multiplicat, Capiti nec subditur vni.

Priuatæ odijs furor vndique bullit, & arma
Prouocat in strages. prægnati sanguine eodem,
Sanguinis ense trahunt cognato è corpore tuos.
Vt leo, qui prædam cumulat, mox incubat ore,
Et necesse perfruitur; sic hostibus imminet atrâ
Henricus ceruicæ. placet recalescere pugnas.
Ipse inter medias acies incendiâ miscet:
Ciuibus opponit ciues, acuitque furores;
Et Romam, Fidei sata læta, beatæque cæli
Arua metit ferro, vel deuorat impius igne.
Nexuit haud aliter vulpes in publica sampson
Damna: Philisteos mox impulit ire per agros
Cum facie postica: frumenta atque hordea flammis
In stipula crepitare leui, procumbere aristas
Vidit, & in cineres flauentia soluere colla.

Vastatis agris, lacerato victor ouili,
Pastorem petit Henricus. Iamque agmina muris,
Queis latet, impingit. Labat Aelia turris opum vi,
Turbatque intus trepidant. Cum victor eo
Aduolat ex oris belli bona flamma, Robertus,
Ingenio pugnaturus, non cæde Latinâ.

Iuncta catenatis Henrici robor a castris
 Protinus exiuit : malè fidâ submouet arce
 Gregorium , profugumque tegit. Regina volantum
 Haud aliter colubri vallum impenetrabile frangit,
 Discerpique ferox sinuosa volumina , & exit .
 Hinc montes lassata petit ; vicinaque Soli,
 Huius ab ore faces haurit, reparatque vigorem ,
 In sæuos ruitura iterum , sed fortior angues .

Vt premat ergo faces facibus, sub nocte silenti
 Imperat in septem succendi montibus ignes ,
 Et Romæ per tecta iaci . Vulcanus habenis
 Perfurit immissis , equitatque in turbine circum .
 Dumque vocant pauidos vicina pericula ciues ,
 Fluminaque infundunt flammis , deluditur hostis,
 Distractisque metu summæ custodibus arcis ,
 Gregorius procul Vrbe fugit. Sic flamma nocendo
 Iuuit , & innocuo violauit crimine Romam .

Tunc animo curas Henricus ductus in omnes ,
 Collis Auentini sua vertice contrahit arma ,
 Atque hîc Romani meditantem fata Parentis .
 Aggreditur miseranda lues , aciesque feroces
 Vincit. Auentini, Romæ Mors vltâ labores ,
 In bustum iuga conuertit . Non fulgurat hastis,
 Offibus albescit , stratoque cadauere campus .
 Ampliùs hand turget fastu , sed tubere miles :
 Nec iam Marte calet, natis sed in inguine pennis .
 Peste mori Draco non pauitas, Henrice . colubris
 Nulla venena nocent, animant qui peste medullas,
 Voluere dum Fidei saxum inuiolabile tentas
 In præceps Vaticano de vertice ; saxum
 Fata tibi fabricat . Sed funera distulit ira
 Numinis , vt proprij lacerent tibi viscera nati,

*Liberatur a
 Roberto, &
 Roma disce-
 dit. Id.*

*Fit in Vrbe
 incendium a
 Roberto, vt Pô
 tifex discedat
 in extinguen-
 do igne ciui-
 bus occupatis.
 Id.*

*Henricus in
 Collem Auen-
 tinum se reci-
 pit. Id.*

*Pestis exerci-
 tum Henrici
 consumit, ne
 vno quidem
 in Roma præ-
 sidijs relicto .
 Idem.*

*Miles ex edi-
 to loco in Hen-
 rici caput in-
 gentem lapidē
 iacit: sed dum
 hunc attollit,
 vt iaciat, ipse
 cum lapide ca-
 dens occumbit
 irrito icu. Id.*

Schismate qui laceras, Mundi præcordia, Romam,

Culmine Auentino dum sæuus inambulat, & se

Aspectu cinerum, dux prouocat igne furoris,

Dumque artus inter pallentes pallet ab ira;

Pontificis miles tumuli de vertice pendens,

A tergo clam subiecto supereminet hosti,

Ingentemque manu lapidem sustollit, & inquit,

Non linguâ, sed corde. Deus, Rex maxime regum,

Fortia debilibus qui frangis, grandia paruis,

Innumeras, vno mē milite, vince cohortes.

Saxa terunt feriuntque angues: caput ipse Draconis

Henrici feriam, colubrosque fugabo. Gigantem,

Te moderante manum, potuit si trudere saxo,

Seminecemque suo David configere telo;

Te sequor: in vulnus, Pater hanc tu dirige dextram.

Vinco tibi, Romæque tuæ. Simulacra superbi

Principis ardebant triplici quæ ficta metallo,

Diffiluere leui penitus contrita lapillo.

Da lapidi robur, fragili quem torqueo dextrâ;

Et iacio. Dixit; saxumque immane lacertis

Deiecit, seseque super, cum mole labantem,

Ponderis impulsu, camporum fudit in æquor.

Mons casu intonuit: tremuerunt castra: sed ictum

Exijt Henricus. suaque inter millia, fractâ

Vidit vbi ceruice virum: Quid, perfide, dixit,

Desuper immisso sperasti frangere saxo,

Quem nec Roma potest septeno condere monte;

Et si labatur, totus non obruet Orbis?

Vile caput, tua fata rotas. & mobile bustum,

Hæc dum saxa moues, infelix Sisyphæ. Quamquam

Haud hoc te dignor tumulo, sed funere dignor

Multiplici. Laniate, acies, infida iacentis

Militis Pontificij saxum librantis preces

Abscissus est lapis de mōte sine manibus, & percussit statuam, &c. Daniel. 2. Cadit cum lapide miles.

Henricus militi moribundo verbis insultat.

Membra; nec auulsi superet pars vlla sepulchro .
 At iuuenis moriturus obit procul agmina visu :
 Ac velut in vastum rupes quæ concidit æquor,
 Equoreis immota Notis : Sæuissime, clamat,
 Tolle minas, tumulumque nega: mihi gloria bustum
 Immortale feret, pressumque hoc pondere Fama
 Efferet in cælum . Sola hæc me cura laceffit ,
 Quòd non Sampsonis procumbo sorte, tumquæ .
 Non mecum caput inuoluo , perituraque castra ;
 Nec, quas Italiæ submittis , comprimo flammæ .
 Hæc ait , infremuitque ferox , & membra lanistis
 Obtulit innumeris . Costis hic exigit ensem :
 Perforat ille latus : molitur in exta cruento
 Ille viam ferro : terebrantur lumina telis :
 Labra resecta cadunt : radicibus eruta lingua
 Palpitat, obloquiturque silens, hostique minatur .
 Membris membra carèt, mēbris nec vulnera defunt :
 Vni omnes instant . Henricus pascitur iras ,
 Nec sua fata videt ; qui mox sua viscera natis
 Dilaceranda dabit, lictore cupidine Regni ,
 Inproba quod rapiet, patris cum sanguine, proles .

Excute, Roma; iugum, nexuque abrumpè Tyrāui;
 Romanæ dum Methildes pietatis Amazon
 Auxiliatrices acies in prælia mittit .
 Danubium repetit : scelerumque libidine turgens,
 Fluctibus in proprio tandem iactabitur alueo .
 Hic Fortuna tuis orchestram præparat acis :
 Hic saltus, Henrice, dabis, de culmine Regni
 Pulsus ob inuidiam . Nati te, barbære, nati
 Inuadent ferro pauitantem, & dira timentem
 Supplicia . Errabis profugus per tesqua, per vrbes
 Exul, & vmbra Ducum . se tradere pacis iniquæ

Sub

*Militis morie
 tis generositas
 & vox .*

*Discerpitur
 ab exercitu
 Henrici.
 Methildes co-
 prias suas in
 Romæ præsi-
 dium mittit .
 Ex Baron.
 Henricus Ger-
 maniam re-
 petit .
 Ordo Pontif.
 quos læsit. Gre-
 gor. VII. Vi-
 stor 3. quem
 creditur occi-
 disse illito sa-
 cro calice ve-
 neno. Urb II.
 sub quo sacrū
 bellum à Pe-
 tro Er. motum
 impediuit. Pa-
 schalis II. sub
 quo eius filius
 Ecclesiam tur-
 bavit.*

*A Corrado
primū, mox
ab Henrico fi-
lijs vexatus
frustra Pont.
implorat auxi-
lium. Omnes
Hist. eius. t.*

*Obit præ rabie
morte repen-
tina an. at.
55. quinquen-
nio iacuit
in sepultura
bestiarum Ba-
ron. ad an.
1106.*

*Henricus V.
in Imperio
succedit. ter
Italiam bello
quassat, ana-
themate ser-
pius ictus.
Baron. & alij.*

Sub leges optabit inops, & ad Itala supplex
Regna cadet, socia arma rogās, quæ perdidit armis.
Pontifices implorabit: Crocodilus & ore
Subdolos, effuso lacrymas pro sanguine pendet.
Sed scelus in foueam, quam fabricat, incidit. Ille,
Ille preces Italū surdā qui respuit aure,
Non auditus, & extorris, pila, follis, & aura
Fortunæ ludentis, opum non lumina quæret,
Lumina sed Solis miseris communia, vilem
Pro regno solioque casam, pro Iyrmate pannum.
Mox animam exosus lucemque, abrumpere vitam
Impauido mucrone volet. sed rumpet egestas,
Et dolor, & rabies, & desperatio. multum
Ille sibi, Superisque grauis, moriētur inultus,
Vlciscente Deo. nec dirum terra cadauer
Excipiet: nunquam cineres aut ossa quiescent:
E Templis eiecta quies, dominante Tyranno,
Cum Pietate procul, superas nam fugit ad arās.
Funera vos, Furia; tædis vos iusta Furores,
Henrico celebrate. super, velamina nota,
Sanguine Romulidum maculatas ponite vestes.
Cæca sit ambitio tam cari præfica luctus:
Vosque, Ghibellini Guelphique, attollite corpus,
Sandapilæque grauate rogam; nigraque cupressu,
Funereisque locum fertis intendite: pectus
Tundite; & inferias tandem vos mittite ad umbras.
Obscænas fœdo conspergite sanguine flammias:
Vos Hecatombæ eritis, vos vestri victima Regis.
Proh dolor! extincto, bellorum flamma, Tyranno
Viuit adhuc, patrijque Henricus criminis heres
Italiam rursus sceleratis alluit armis.
Arboris in morem crescit scelus: arbore ramos

Vel-

Velle ; comasque secâ : ramus non deficit alter,
 Pullulat atque magis ; de stipite natus iniquo .
 Ramus adès, cumulasque nefas, Henrice, paternum:
 Ille Petri ; flammis sacra limina destinat. horror ;
 Ast animo quod voluit opus , disturbat , & ausus
 Abscidit. Impurus tu Templâ lanista profanas :
 Grande pavimentum Romano sanguine fœdas :
 Terribiles aras , odeaquę polluis : ipsum ,
 Quem veneratur humus, supplex cui subditur Æthet,
 Paschalem expolias , vincisquę tenacibus arces.

Inde Ghibellinis iterum Guelphisque colubris
 Itala feruet humus ; dum se Germania monstris
 Exonerat , pestemque suam bello egerit . Atrâ
 Tu hęc corriperis decorum , Florentia , sedes ;
 Pifaque bellantum genitrix , Sophiæque Senatus:
 Luca , Magistra Senatorum ; quos aurea Reges
 Maiestas facit & Pietas , Respublica factis
 Magna , capaxque animis , vires cui libera Virtus
 Præbet & Imperium . Charitum tu Patriâ tabo
 Non mea Senâ cæres , Hetruscæ gemma coronæ,
 Palladis armatæ, pæcatæque aula Mineræ ;
 Hospitibus quæ cor pandens, corde hospita viuis ;
 Virginis auspicijs tituloque decora ; sagittas
 Quæ torques vel amore leues , vel Marte feroces ;
 Quæ terris , quos mater alis Reginaque ciues ,
 Filia mox Cælo colis obsequiosa parentes,
 Sanctorumque astris populum transcribere gaudes .
 Heu quæ Germani tibi semen, Hetruria , belli
 Dextra iacit, subigitque agrum insitione pudendâ !

Prima metis iactō , Florentia, semine messēm ,
 Fatalem populis messēm, mortisque cicutam .
 Quâ spatiosa foro protenditur area , signum

Henricus V.
 cum à Pascha
 le II. in reple
 B. Petri coro
 naretur, peiut
 iniqua sibi in
 Ecclesiam Iu
 ra confirmari
 præsertim con
 ferendi Epi
 scopor. insigniâ
 Renuit Ponti
 fex. bello vio
 larum est tem
 plum, sangui
 ne, lã. Tu. Pon
 tificum cum Car
 dinalibus ra
 pius ab altari,
 spoliatus, vin
 ctus, detrusus
 in carcerem .
 Baron 1. 12 ad
 an. VIII.
 Florentia Guel
 phorū, & Ghi
 bellinorū par
 tibus insani .
 Pisa .
 Luca .
 Sena .
 Sena Civitas
 Virginis , &
 SS. patria .
 Unde nata
 Florentia pri
 ma Guelphorū
 & Ghibellino
 rum prælia .

Mar-

*Occasione puel
la desponsa, et
mox a sponso
repudiata, an-
te Martis ido-
lum, olim a Flo-
rentinis adora-
tū, inter duas
nobiles fami-
lias primū, ac
ingens præliū
Guelplorum, et
Ghibellinorum
ortum esse hi-
storia est non
fabula, quam
refert. Io. Vill.
par. 1. l. 5. c. 30*

Martis erat ; cui thura olim , cui corda vouebat
Cæca superstitio ; nunc artis pompa , locique .
Horrescit stricâ manus hastâ , casside vultus ;
Complexusque forum, gelido de marmore flammâ
Euibrat irarum : pueri sed flore recenti
Terribilem cogunt faciem mitescere : fertis
Intexunt galeam , ramisque virentibus hastam .

Martius , exactis alijs iam mensibus anni ,
Excierat ciues ad ludicra prælia . cœtu
Complerant fora iucundo , ludosque parabant ,
Thuscia quos docuit . Circo loca sorte leguntur .
Donatus formâ insignis ; violentus & irâ ,
Quam succendit amor , bellator Amideus astant
Ductores gemini . Miti sub fronte furorem
Dissimulant , tacitisque odijs incendia pascunt ,
Quæ Vulturna parit vultu . creuere sed ignes
Sese Donati postquam deflexit amori ,
Riualemque procum despexit . Hic improbus æstu,
Et Veneris pugnâ victus , certamina Martis
Aggreditur , ludo iaceret qui semina cædis ,
Et veteres Cypriæ satiaret sanguinè flammâ .

Ergo vertuntur medijs in milibus ense
Terribiles ambo : spatia in præscripta recedunt :
Vestibus effulgent varijs , suaque agmina ducunt .
Ille Ghibellinos , hic Guelphos intruit : alas
Pars aquilæ cristis aptat ; pars altera cyeni .
Illa rubet vittis ; hæc albet : balteus illi
Subniger excurrit dorso , & subneçitur auro ;
Huic candet, fluitatq; humeris, ceu spuma procellâ.
Signa etiam diuersa notis iactantur : olores ,
Et cornos videas, aquilasque ; auersaque signant
Pectora bellantum . Toto canit æthere ludos

Iam

Iam taba festa, virosque ciet; laudisque cupido
 Omnibus arrigitur. Cum protinus ire per auras,
 Atque auras deferre sinu per inania follem
 Aspiciunt: volitat ventus cum carcere liber.
 Libera libertas non est; nam vincula defert:
 Orbe latet, totoque procul dispellitur Orbe:
 Absque domo fert ille domum: subit astra: fugatur:
 Ima subit: resilit. Ventosi prælia vento
 Exagitant iuvenes: pellunt dextrâ, atque repellunt.
 Corruit ille iterum: leuis aëre truditur aër:
 Ictibus impatiens obmurmurat: altaque rursus
 Nubila metitur cursu; si fortè globosa
 Excipiant miserata globum: patiturque repulsam
 Indignabundo præceps cum murmure. Pubes
 Æmula discurret, follemque capessere gestit,
 Labitur ille manu: dum truditur, exilit: iras
 Dum turget ventis, euentilat, emicat ardor
 Bellicus: insurgunt iuvenes, rapiuntque, feruntque;
 Et pro folle caput raptorum tunditur, inde
 Crebrescit pugnis noua pugna: impressa tumescunt
 Tubera luminibus: frons liuet eburnea, nigro
 Iuncta ebene; pulchrâque oculi de nube coruscant.
 Scilicet audaces, digitis coëuntibus, armant
 Absque armis dextras, proq; arcu brachia torquent,
 Pro faxis iaculisque manus. In verbera pendet
 Prona iuuenta; vibratque oculos, animataque tela
 Dirigit in vulnus: pugnisque sonantibus ora,
 Et malè concrepitant malæ, sonituque choreas,
 Exercent dentes. Liuentia tempora circum
 Iæque reditque manus, strepituque alternat & ictus.
 Ille fugit, retròque genas subducit ab ictu.
 Stat grauis ille, gradumq; tenet, dextrâque pauendâ

*Follis ludus
 Florentiæ so-
 lemnis.*

*Res agitur
 pugnis.*

Eri-

Erigit insultans ; nisique immotus , in hostem
 Fert oculos, dextram , vires , & vulnera : dextra
 Ipsa sibi plaudit geminato verberere : palma
 Pressa refert palmas sine sanguine : pressaque, in vrbe
 Bella premit maiora : odijs , quæ pallida liuent,
 Exiguo liuore litat , subitòque medetur .
 Hæc dum bella calent , sed bellula bella, flagellum
 Armata quatiens dextrâ , Discordia venit
 In medias acies , nebulâ sed tecta nigranti .
 Ponè Dolus sequitur , Martisque in signa cruenti
 Nubilus ingreditur , latitatque ; vt sanguine multo
 Fœda Ghibellinis & Guelphis ingerat arma .

Ergo, dum patrio ludis de more solutis,
 Victores victique simul simulacra coronant
 Martis , & inuoluunt ramis frondentibus hastam
 (Mens fugit , & gelidâ torpet formidine sanguis)
 Visa referre facem metuendî fulminis hasta ;
 In colubrum laurus migrare , & lambere linguis
 Fulmina flammivomis ; animari saxa ; fauillis
 Scintillare oculos ; & pectora fundere flammæ,
 Ebullit furor in labris , scopulusque furoris
 Fit, flammâ stagnante, lapis ; simulacraque viuunt,
 Innumeras paritura neces . Dum viuida Mauors
 Lumina circumagit, tristivox proruit ore,
 Pergite, semiuiri Guelphi ; contendite pugnis ;
 Linquite & arma Viris : oculis liuentibus , alti
 Sanguinis ostentate notas, hæc atra cicatrix
 Fronte sedens inuicti roboris argumentum est ,
 Non vos bella iuuant : venis seruate cruorem,
 Magnanimamque animâ sub pectore cõdite. Martè,
 Sic colitis , Floræ nati, Venerisque nepotes ?
 Sanguine Mars colitur , non floribus : ignea tela,

Non

Hoc ludo Flo-
 rentia maio-
 ribus odijs fit
 medela.

Discordia
 clam luden-
 sium se iur-
 mis immiscet,
 & cum ipsa
 Dolus, qui sta-
 tua se Martis
 abdit ad in-
 fidias .

Martis ba-
 sta fit fulmen:
 ipsa statua
 viuere visa
 est & furere.

Simulacrum
 loquitur , &
 Guelphis tor-
 pore impro-
 perat .

Non digitos stringunt in pugnum, Martis alumni. *Floribus idem hoc simulacrum coronabant.*
 Respuo thura, meis quondam fumantia templis.
 Fument corda mihi, tædis modo cæca furoris.
 Nec doleo cessisse Deo. Si torpet in ara;
 Cordibus at viuat mea flamma. Hæc verba fuere
 Verbera Bellonæ, & scelerati classica belli.
 Nec iam se capit ira; animis audacibus vltro
 Insinuatur amor cædis, cossisque vaporat.
 Guelpha amens fremit arma cohors: similiq; requirit
 Ghibellina fragore phalanx. Dolus arma ministrat,
 Obuia vicinis deprompta ex ædibus. æstrum
 Vnica militiæ lex est, & causa libido.
 Extimulat cæcas ductrix insania turmas.
 Haud aliter si quis Lemurum discerpitur intus
 Obsidione, Stygemque gerit sub pectore; fibræ
 Hospitibus trepidant inuisis: arma, catenas,
 Claustraque disrumpit: fratrem, natumque patrêque
 Morsibus aggreditur: se dente cruentat, & vlla
 Non potis est retinere manus: se proripit; & se
 Saxa per & scopulos iactat, gaudetque perire.
 Longa tamen, similiq; Stygi mors viuit, & artus
 In mortes animat multas: tremit; vritur; alget;
 Exertat linguam: distorquet lumina; figit;
 Sternitur: assurgit; pallet; fert Tartara vultu.
 Vt canis oblatrat; ceu vipera sibilat; hinnit
 Vt sonipes; mugit ceu bos; vlulatque luporum
 More, diemque fugit, funestaque busta vagatur:
 Pramordet sibi mēbra: sinu Phlegethonta recludit,
 Instillatq; labris; lacrymasque, metumque, dolorêq;
 Aspectu parit horribili. Sic Tusca iuuentus
 Elebile adorta nefas, diri capit orgia belli;
 Dum Dolus, antiqui sub imagine Martis, anhelat
 Bel-

*Idoli vocibus
 pugna incen-
 ditur, & com-
 mittitur.*

*Energume-
 nus.*

*Arvus cada-
ueribus im-
pletur.*

*Documenta
RomaneCla-
dis cruentus
aliquandiu*

*Aufidus. Pons
de cadaueri-
bus iussu du-
cis factus in
terrorem L.*

Flor. l. 2. c. 6.

*Proci Ami-
deus, & Do-
natus pugna
congressi.*

*Primo se fe-
riunt verbis.*

*Guelphorum,
& Ghibellino
rum Duces in
bello cadunt.*

*Tarquiniū tū-
diū dimi aue-
runt; donec
Aruntem filii*

*Regis manus
sua Brutus
occidit, super-
que ipso mu-
tuo vulnere
expiravit. L.*

Flor. l. c. 10.

Bellantum sub corde , facesque in viscera subdit
Intima . Fatali iam sanguine purpurat Arnus :
Ire pudet , nemorumque petit perterritus umbras ;
Se tegit arboribus : dolet humida terga grauari ,
Congestisque cadaueribus consistere lymphas .
Aufidus haud aliter cursus frenauit aquarum ,
Murmureque ingemuit putri pallefcere monte
Dum sua prospexit cryftalla , atque aggere mortis
Retlua stagna mori , medio quem barbarus alueo
Annibal opposuit , repressitque ossibus vndas ,
Sanguine Romano quas iusserat ire tumentes .

Corpora dum letho dantur , videt agmine aperto
Donatum Amideus ; simul increpat . Hostis amare ,
Huc ades , & comitem victis te iunge cateruis .
Facta mihi tua sponsa vtinam te sanguine multo
Maetatum aspiceret , quæ nostro illulit amori
Crudelis , fideique , dedit quam sæpè , rebellis .
Hos thalamos infida habeat . Lucina , mariti
Sit Libitina : Viri dotanda es vulnere virgo .
Hæc ait & vastis cum viribus erigit ensem ,
Se super ipse ferens & vulnera , feruidus irâ .
Nec minus Amideus , dextrâ respondeo dictis ,
Hostis , ait . gladiumque mouens in pectus vterque ,
Vulnere vterque ruit , fatoque absumptus eodem .
Dum cruor erupit , stetit illico , & horruit ; hostis
Noluit inuiso misceri sanguine sanguis .
Sic postquam fasces bellatrix Roma recepit ,
Concurrere odijs paribus , concordibus armis ,
In sua fata Arunx Brutusque ; animasque superbas
Confossi geminis hastis vomuere : nec alter
Aut vicit , victusque fuit : superauit vtrumque
Mors Regina , bibitque ostrum de sanguine Bruti .

Tar-